નમો તસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ

અભિધમ્માવતારો

ગન્થારમ્ભકથા

૧. અનન્તકરુણાપઞ્ઞં , તથાગતમનુત્તરં;
વન્દિત્વા સિરસા બુદ્ધં, ધમ્મં સાધુગણમ્પિ ચ.

૨. પણ્ડુકમ્બલનામાય, સિલાયાતુલવિક્કમો;
નિસિન્નો દેવરાજસ્સ, વિમલે સીતલે તલે.

૩. યં દેવદેવો દેવાનં, દેવદેવેહિ પૂજિતો;
દેસેસિ દેવલોકસ્મિં, ધમ્મં દેવપુરક્ખતો.

૪. તત્થાહં પાટવત્થાય, ભિક્ખૂનં પિટકુત્તમે;
અભિધમ્માવતારન્તુ, મધુરં મતિવડ્ઢનં.

૫. તાળં મોહકવાટસ્સ, વિઘાટનમનુત્તરં;
ભિક્ખૂનં પવિસન્તાનં, અભિધમ્મમહાપુરં.

૬. સુદુત્તરં તરન્તાનં, અભિધમ્મમહોદધિં;
સુદુત્તરં તરન્તાનં, તરંવ મકરાકરં.

૭. આભિધમ્મિકભિક્ખૂનં, હત્થસારમનુત્તરં;
પવક્ખામિ સમાસેન, તં સુણાથ સમાહિતા.

૧. પઠમો પરિચ્છેદો

ચિત્તનિદ્દેસો

૮. ચિત્તં ચેતસિકં રૂપં, નિબ્બાનન્તિ નિરુત્તરો;
ચતુધા દેસયી ધમ્મે, ચતુસચ્ચપ્પકાસનો.

તત્થ **ચિત્તન્તિ** વિસયવિજાનનં ચિત્તં, તસ્સ પન કો વચનત્થો? વુચ્ચતે – સબ્બસઙ્ગાહકવસેન પન ચિન્તેતીતિ ચિત્તં, અત્તસન્તાનં વા ચિનોતીતિપિ ચિત્તં.

૯. વિચિત્તકરણા ચિત્તં, અત્તનો ચિત્તતાય વા;
પઞ્ઞત્તિયમ્પિ વિઞ્ઞાણે, વિચિત્તે ચિત્તકમ્મકે;
ચિત્તસમ્મુતિ દટ્ઠબ્બા, વિઞ્ઞાણે ઇધ વિઞ્ઞુના.

તં પન સારમ્મણતો એકવિધં, સવિપાકાવિપાકતો દુવિધં. તત્થ સવિપાકં નામ કુસલાકુસલં, અવિપાકં અબ્યાકતં. કુસલાકુસલાબ્યાકતજાતિભેદતો તિવિધં.

તત્થ **કુસલન્તિ** પનેતસ્સ કો વચનત્થો?

૧૦. કુચ્છિતાનં સલનતો, કુસાનં લવનેન વા;
કુસેન લાતબ્બત્તા વા, કુસલન્તિ પવુચ્ચતિ.

૧૧. છેકે કુસલસદ્દોયં, આરોગ્યે અનવજ્જકે;
દિટ્ઠો ઇટ્ઠવિપાકેપિ, અનવજ્જાદિકે ઇધ.

તસ્મા અનવજ્જઇટ્ઠવિપાકલક્ખણં કુસલં, અકુસલવિદ્ધંસનરસં, વોદાનપચ્ચુપટ્ઠાનં. વજ્જપટિપક્ખત્તા અનવજ્જલક્ખણં વા કુસલં, વોદાનભાવરસં, ઇટ્ઠવિપાકપચ્ચુપટ્ઠાનં, યોનિસોમનસિકારપદટ્ઠાનં. સાવજ્જાનિટ્ઠવિપાકલક્ખણમકુસલં. તદુભયવિપરીતલક્ખણમબ્યાકતં, અવિપાકારહં વા.

તત્થ કુસલચિત્તં એકવીસતિવિધં હોતિ, તદિદં ભૂમિતો ચતુબ્બિધં હોતિ – કામાવચરં, રૂપાવચરં, અરૂપાવચરં, લોકુત્તરઞ્ચેતિ.

તત્થ **કામાવચરકુસલચિત્તં** ભૂમિતો એકવિધં, સવત્થુકાવત્થુકભેદતો દુવિધં, હીનમજ્ઝિમપણીતભેદતો તિવિધં, સોમનસ્સુપેક્ખાઞાણપ્પયોગભેદતો અટ્ઠવિધં હોતિ. સેય્યથિદં – સોમનસ્સસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં અસઙ્ખારિકમેકં, સસઙ્ખારિકમેકં, સોમનસ્સસહગતં ઞાણવિપ્પયુત્તં અસઙ્ખારિકમેકં, સસઙ્ખારિકમેકં, ઉપેક્ખાસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં અસઙ્ખારિકમેકં, સસઙ્ખારિકમેકં, ઉપેક્ખાસહગતં ઞાણવિપ્પયુત્તં અસઙ્ખારિકમેકં, સસઙ્ખારિકમેકન્તિ ઇદં અટ્ઠવિધમ્પિ કામાવચરકુસલચિત્તં નામ.

૧૨. ઉદ્દાનતો દુવે કામા, ક્લેસવત્થુવસા પન;

કિલેસો છન્દરાગોવ, વત્થુ તેભૂમવટ્ટકં.

૧૩. કિલેસકામો કામેતિ, વત્થુ કામીયતીતિ ચ;
સિજ્ઝતિ દુવિધોપેસ, કામો વો કારકદ્વયે.

૧૪. યસ્મિં પન પદેસે સો, કામોયં દુવિધોપિ ચ;
સમ્પત્તીનં વસેનાવ-ચરતીતિ ચ સો પન.

૧૫. પદેસો ચતુપાયાનં, છન્નં દેવાનમેવ ચ;
મનુસ્સાનં વસેનેવ, એકાદસવિધો પન.

૧૬. કામોવચરતીતેત્થ, કામાવચરસઞ્ઞિતો;
અસ્સાભિલક્ખિતત્તા હિ, સસત્થાવચરો વિય.

૧૭. સ્વાયં રૂપભવો રૂપં, એવં કામોતિ સઞ્ઞિતો;
ઉત્તરસ્સ પદસ્સેવ, લોપં કત્વા ઉદીરિતો.

૧૮. તસ્મિં કામે ઇદં ચિત્તં, સદાવચરતીતિ ચ;
કામાવચરમિચ્ચેવં, કથિતં કામધાતિના.

૧૯. પટિસન્ધિં ભવે કામે, અવચારયતીતિ વા;
કામાવચરમિચ્ચેવં, પરિયાપન્નન્તિ તત્ર વા.

૨૦. ઇદં અટ્ઠવિધં ચિત્તં, કામાવચરસઞ્ઞિતં;
દસપુઞ્ઞક્રિયવત્થુ-વસેનેવ પવત્તતિ.

૨૧. દાનં સીલં ભાવના પત્તિદાનં,
વેય્યાવચ્ચં દેસના ચાનુમોદો;
દિટ્ઠિજ્જુત્તં સંસુતિચ્ચાપચાયો,
ઞેય્યો એવં પુઞ્ઞવત્થુપ્પભેદો.

૨૨. ગચ્છન્તિ સઙ્ગહં દાને, પત્તિદાનાનુમોદના;
તથા સીલમયે પુઞ્ઞે, વેય્યાવચ્ચાપચાયના.

૨૩. દેસના સવનં દિટ્ઠિ-ઉજુકા ભાવનામયે;
પુન તીણેવ સમ્ભોન્તિ, દસ પુઞ્ઞક્રિયાપિ ચ.

૨૪. સબ્બાનુસ્સતિપુઞ્ઞઞ્ચ, પસંસા સરણત્તયં;
યન્તિ દિટ્ઠિજુકમ્મસ્મિં, સઙ્ગહં નત્થિ સંસયો.

૨૫. પુરિમા મુઞ્ચના ચેવ, પરા તિસ્સોપિ ચેતના;
હોતિ દાનમયં પુઞ્ઞં, એવં સેસેસુ દીપયે.

ઇદાનિ અસ્સ પનટ્ઠવિધસ્સાપિ કામાવચરકુસલચિત્તસ્સ અયમુપ્પત્તિક્કમો વેદિતબ્બો. યદા હિ યો દેય્યધમ્મપ્પટિગ્ગાહકાદિસમ્પત્તિં, અઞ્ઞં વા સોમનસ્સહેતું આગમ્મ હટ્ઠપહટ્ઠો ''અત્થિ દિન્ન''ન્તિ આદિનયપ્પવત્તં સમ્માદિટ્ઠિં પુરક્ખત્વા પરેહિ અનુસ્સાહિતો દાનાદીનિ પુઞ્ઞાનિ કરોતિ, તદાસ્સ સોમનસ્સસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં અસઙ્ખારિકં પઠમં મહાકુસલચિત્તં ઉપ્પજ્જતિ. યદા પન વુત્તનયેનેવ હટ્ઠપહટ્ઠો સમ્માદિટ્ઠિં પુરક્ખત્વા પરેહિ ઉસ્સાહિતો કરોતિ, તદાસ્સ તમેવ ચિત્તં સસઙ્ખારિકં હોતિ. ઇમસ્મિં પનત્થે **સઙ્ખારો**તિ અત્તનો વા પરસ્સ વા પવત્તસ્સ પુબ્બપ્પયોગસ્સાધિવચનં. યદા પન ઞાતિજનસ્સ પટિપત્તિદસ્સનેન જાતપરિચયા બાલકા ભિક્ખૂ દિસ્વા સોમનસ્સજાતા સહસા યં કિઞ્ચિ હત્થગતં દદન્તિ વા વન્દન્તિ વા, તદા તેસં તતિયચિત્તમુપ્પજ્જતિ. યદા પન તે ''દેથ વન્દથ, અય્યે''તિ વદન્તિ, એવં ઞાતિજનેન ઉસ્સાહિતા હુત્વા હત્થગતં દદન્તિ વા વન્દન્તિ વા, તદા તેસં ચતુત્થચિત્તમુપ્પજ્જતિ. યદા પન દેય્યધમ્મપ્પટિગ્ગાહકાદીનં અસમ્પત્તિં વા અઞ્ઞેસં વા સોમનસ્સહેતૂનં અભાવં આગમ્મ ચતૂસુપિ વિકપ્પેસુ સોમનસ્સરહિતા હોન્તિ, તદા સેસાનિ ચત્તારિ ઉપેક્ખાસહગતાનિ ઉપ્પજ્જન્તિ. એવં સોમનસ્સુપેક્ખાઞાણપ્પયોગભેદતો અટ્ઠવિધં કામાવચરકુસલચિત્તં વેદિતબ્બં.

૨૬. દસપુઞ્ઞક્રિયાદીનં, વસેન ચ બહૂનિપિ;
એતાનિ પન ચિત્તાનિ, ભવન્તીતિ પકાસયે.

૨૭. સત્તરસ સહસ્સાનિ, દ્વે સતાનિ અસીતિ ચ;
કામાવચરપુઞ્ઞાનિ, ભવન્તીતિ વિનિદ્દિસે.

તં પન યથાનુરૂપં કામાવચરસુગતિયં ભવભોગસમ્પત્તિં અભિનિપ્ફાદેતિ.

ઇતરેસુ પન **રૂપાવચરકુસલચિત્તં** સવત્થુકતો એકવિધં, દ્વીસુ ભવેસુ ઉપ્પજ્જનતો દુવિધં, હીનમજ્ઝિમપણીતભેદતો તિવિધં, પટિપદાદિભેદતો ચતુબ્બિધં, ઝાનઙ્ગયોગભેદતો પઞ્ચવિધં. સેય્યથિદં – કામચ્છન્દબ્યાપાદથિનમિદ્ધઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચવિચિકિચ્છાવિપ્પહીનં વિતક્કવિચારપીતિસુખચિત્તેકગ્ગતાસમ્પયુત્તં પઠમં, વિતક્કવિપ્પહીનં વિચારપીતિસુખચિત્તેકગ્ગતાસમ્પયુત્તં દુતિયં, વિતક્કવિચારવિપ્પહીનં પીતિસુખચિત્તેકગ્ગતાસમ્પયુત્તં તતિયં, વિતક્કવિચારપીતિવિપ્પહીનં સુખચિત્તેકગ્ગતાસમ્પયુત્તં ચતુત્થં, વિતક્કવિચારપીતિસુખવિપ્પહીનં ઉપેક્ખાચિત્તેકગ્ગતાસમ્પયુત્તં પઞ્ચમન્તિ ઇદં પઞ્ચવિધં રૂપાવચરકુસલચિત્તં નામ.

તં પન યથાસમ્ભવં પથવીકસિણાદીસુ આરમ્મણેસુ પવત્તિવસેન અનેકવિધં હોતિ. સબ્બં પનેતં રૂપાવચરભાવનાપુઞ્ઞવસપ્પવત્તં યથાનુરૂપં રૂપાવચરૂપપત્તિનિપ્ફાદકં હોતિ. એવં તાવ રૂપાવચરકુસલં વેદિતબ્બં.

સેસેસુ પન દ્વીસુ **અરૂપાવચરકુસલચિત્તં** તાવ ઉપેક્ખાવેદનાયોગભેદતો એકવિધં, સવત્થુકાવત્થુકભેદતો દુવિધં, હીનમજ્ઝિમપણીતભેદતો તિવિધં, આરમ્મણભેદતો ચતુબ્બિધં. કસિણુગ્ઘાટિમાકાસં, તત્થ પવત્તવિઞ્ઞાણં, તસ્સ અપગમો, આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનન્તિ ઇદમસ્સ ચતુબ્બિધમારમ્મણં. યથાપટિપાટિયા એતસ્સારમ્મણસ્સ ભેદતો

ચતુબ્બિધં હોતિ. સેય્યથિદં – સબ્બસો રૂપસઞ્ઞાનં સમતિક્કમા પટિઘસઞ્ઞાનં અત્થઙ્ગમા નાનત્તસઞ્ઞાનં અમનસિકારા આકાસાનઞ્ચાયતનસઞ્ઞાસહગતં, વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનસઞ્ઞાસહગતં, આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનસઞ્ઞાસહગતં, નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનસઞ્ઞાસહગતન્તિ ઇદં ચતુબ્બિધં અરૂપાવચરકુસલચિત્તં નામ. સબ્બં પનેતં અરૂપાવચરભાવનાપુઞ્ઞવસપ્પવત્તં યથાનુરૂપં અરૂપૂપપત્તિનિપ્ફાદકં હોતિ. એવં અરૂપાવચરકુસલચિત્તં વેદિતબ્બં.

ઇતરં પન **લોકુત્તરકુસલચિત્તં** નિબ્બાનારમ્મણતો એકવિધં, નિયતાનિયતવત્થુકભેદતો દુવિધં, તીહિ વિમોક્ખમુખેહિ પત્તબ્બતો તિવિધં, ચતુમગ્ગયોગભેદતો ચતુબ્બિધં . સેય્યથિદં – સક્કાયદિટ્ઠિવિચિકિચ્છાસીલબ્બતપરામાસસઞ્ઞોજનપ્પહાનકરં સોતાપત્તિમગ્ગચિત્તં, રાગદોસમોહાનં તનુત્તકરં સકદાગામિમગ્ગચિત્તં, કામરાગબ્યાપાદાનં નિરવસેસપ્પહાનકરં અનાગામિમગ્ગચિત્તં, રૂપરાગઅરૂપરાગમાનઉદ્ધચ્ચઅવિજ્જાપહાનકરં અરહત્તમગ્ગચિત્તન્તિ ઇદં ચતુબ્બિધં લોકુત્તરકુસલચિત્તં નામ. એકેકં પનેત્થ ઝાનઙ્ગયોગભેદતો પઞ્ચવિધં હોતિ, તસ્મા વીસતિવિધં હોતિ. સબ્બં પનેતં લોકુત્તરભાવનાપુઞ્ઞવસપ્પવત્તં મગ્ગાનુરૂપફલપ્પવત્તિયા ચત્તારો અરિયપુગ્ગલે અભિનિપ્ફાદેતિ. એવં લોકુત્તરકુસલં વેદિતબ્બં.

૨૮. કામે અટ્ઠેવ રૂપે ચ, પઞ્ચ ચત્તારિરૂપિસુ;
ચત્તારાનુત્તરાનેવં, કુસલાનેકવીસતિ.

૨૯. કુસલાકુસલાપગતેન સતા,
કુસલે કુસલેન ચ યં કુસલં;
ચતુભૂમિગતં મુનિના વસિના,
લપિતં લપિતં સકલમ્પિ મયા.

અકુસલં પન ભૂમિતો એકવિધં કામાવચરમેવ, નિયતાનિયતવત્થુવસેન ચ એકહેતુકદુહેતુકવસેન ચ પટિસન્ધિજનકાજનકવસેન ચ દુવિધં, તીહિ વેદનાહિ યોગતો ચ લોભમૂલં દોસમૂલં મોહમૂલન્તિ મૂલતો ચ તિવિધં હોતિ. તત્થ **લોભમૂલં** પન સોમનસ્સુપેક્ખાદિટ્ઠિપ્પયોગભેદતો અટ્ઠવિધં હોતિ. સેય્યથિદં – સોમનસ્સસહગતં દિટ્ઠિગતસમ્પયુત્તં અસઙ્ખારિકમેકં, સસઙ્ખારિકમેકં, સોમનસ્સસહગતં દિટ્ઠિગતવિપ્પયુત્તં અસઙ્ખારિકમેકં, સસઙ્ખારિકમેકં, ઉપેક્ખાસહગતં દિટ્ઠિગતસમ્પયુત્તં અસઙ્ખારિકમેકં, સસઙ્ખારિકમેકં, ઉપેક્ખાસહગતં દિટ્ઠિગતવિપ્પયુત્તં અસઙ્ખારિકમેકં, સસઙ્ખારિકમેકન્તિ.

યદા હિ ‘‘નત્થિ કામેસુ આદીનવો’’તિઆદિના નયેન મિચ્છાદિટ્ઠિં પુરક્ખત્વા કેવલં હટ્ઠતુટ્ઠો કામે વા પરિભુઞ્જતિ, દિટ્ઠમઙ્ગલાદીનિ વા સારતો પચ્ચેતિ સભાવતિક્ખેનેવ અનુસ્સાહિતેન ચિત્તેન, તદાસ્સ પઠમં અકુસલચિત્તં ઉપ્પજ્જતિ. યદા પન મન્દેન સમુસ્સાહિતેન, તદા દુતિયં. યદા મિચ્છાદિટ્ઠિં અપુરક્ખત્વા કેવલં હટ્ઠતુટ્ઠો મેથુનં ધમ્મં વા પરિભુઞ્જતિ, પરસમ્પત્તિં વા અભિજ્ઝાયતિ, પરસ્સ ભણ્ડં વા હરતિ સભાવતિક્ખેનેવ અનુસ્સાહિતેન ચિત્તેન, તદા તતિયં. યદા મન્દેન સમુસ્સાહિતેન, તદા ચતુત્થં ઉપ્પજ્જતિ. યદા પન કામાનં વા અસમ્પત્તિં આગમ્મ અઞ્ઞેસં વા સોમનસ્સહેતૂનં અભાવેન ચતૂસુપિ વિકપ્પેસુ સોમનસ્સરહિતા હોન્તિ, તદા

સેસાનિ ચત્તારિ ઉપેક્ખાસહગતાનિ ઉપ્પજ્જન્તીતિ. એવં સોમનસ્સુપેક્ખાદિટ્ઠિપ્પયોગભેદતો અટ્ઠવિધં લોભમૂલં વેદિતબ્બં.

દોસમૂલં પન એકન્તસવત્થુકતો એકવિધં, અસઙ્ખારસસઙ્ખારભેદતો દુવિધં દોમનસ્સસહગતં પટિઘસમ્પયુત્તં અસઙ્ખારં, સસઙ્ખારન્તિ. અસ્સ પન પાણાતિપાતાદીસુ તિક્ખમન્દપ્પવત્તિકાલે ઉપ્પત્તિ વેદિતબ્બા.

મોહમૂલમ્પિ વિચિકિચ્છુદ્ધચ્ચયોગતો દુવિધં હોતિ ઉપેક્ખાસહગતં વિચિકિચ્છાસમ્પયુત્તં, ઉપેક્ખાસહગતં ઉદ્ધચ્ચસમ્પયુત્તન્તિ. તસ્સ અસન્નિટ્ઠાનવિક્ખેપકાલેસુ પવત્તિ વેદિતબ્બાતિ.

એવં તાવ દ્વાદસવિધં અકુસલચિત્તં વેદિતબ્બં, સબ્બં પનેતં યથાનુરૂપં અપાયેસુ ઉપપત્તિયા, સુગતિયમ્પિ દુક્ખવિસેસસ્સ અભિનિપ્ફાદકં હોતિ.

૩૦. લોભમૂલવસેનટ્ઠ, દોસમૂલવસા દુવે;
મોહમૂલવસેન દ્વે, એવં દ્વાદસધા સિયું.

૩૧. પાપાપાપેસ્વપાપેન , યં વુત્તં પાપમાનસં;
પાપાપાપપ્પહીનેન, તં મયા સમુદાહટં.

ઇતરં પન અબ્યાકતમવિપાકારહતો એકવિધં હોતિ, જાતિભેદતો દુવિધં વિપાકચિત્તં કિરિયચિત્તન્તિ. તત્થ **વિપાકચિત્તં** ભૂમિભેદતો ચતુબ્બિધં કામાવચરં રૂપાવચરં અરૂપાવચરં લોકુત્તરન્તિ. તત્થ કામાવચરં દુવિધં કુસલવિપાકં અકુસલવિપાકન્તિ. કુસલવિપાકં દુવિધં સહેતુકમહેતુકઞ્ચેતિ.

તત્થ **સહેતુકવિપાકચિત્તં** સકકુસલં વિય સોમનસ્સુપેક્ખાઞાણપ્પયોગભેદતો અટ્ઠવિધં. સેય્યથિદં – સોમનસ્સસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં અસઙ્ખારં, સસઙ્ખારં, સોમનસ્સસહગતં ઞાણવિપ્પયુત્તં અસઙ્ખારં, સસઙ્ખારં, ઉપેક્ખાસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં અસઙ્ખારં, સસઙ્ખારં, ઉપેક્ખાસહગતં ઞાણવિપ્પયુત્તં અસઙ્ખારં, સસઙ્ખારન્તિ ઇદં અટ્ઠવિધં સહેતુકવિપાકં નામ.

યથા પનસ્સ કુસલં દાનાદિવસેન છસુ આરમ્મણેસુ પવત્તતિ, ન ઇદં તથા. ઇદં હિ પટિસન્ધિભવઙ્ગચુતિતદારમ્મણવસેન પરિત્તધમ્મપરિયાપન્નેસુયેવ છસુ આરમ્મણેસુ પવત્તતિ. સમ્પયુત્તધમ્માનઞ્ચ વિસેસે અસતિપિ આદાસતલાદીસુ મુખનિમિત્તં વિય નિરુસ્સાહં વિપાકં, મુખં વિય સઉસ્સાહં કુસલન્તિ વેદિતબ્બં. ઇમેસં પન વિપચ્ચનટ્ઠાનં વેદિતબ્બં. ઇમાનિ હિ પટિસન્ધિભવઙ્ગચુતિતદારમ્મણાનિ હુત્વા વિપચ્ચન્તિ.

૩૨. કામાવચરદેવાનં , મનુસ્સાનં ઇમે પન;
દુહેતુકતિહેતૂનં, ભવન્તિ પટિસન્ધિયો.

૩૩. તતો પવત્તિયં હુત્વા, ભવઙ્ગં યાવતાયુકં;
બલવારમ્મણે હુત્વા, તદારમ્મણમેવ ચ.

૩૪. તતો મરણકાલસ્મિં, ચુતિ હુત્વા પવત્તરે;

એવં ચતૂસુ ઠાનેસુ, વિપચ્ચન્તીતિ નિદ્દિસે.

૩૫. સભૂમિકુસલેહેવ, મહાપાકા સમા વિના;
કમ્મદ્વારઞ્ચ કમ્મઞ્ચ, પુઞ્ઞાનં ક્રિયવત્થુકં.

૩૬. અવિઞ્ઞત્તિજનત્તા હિ, અવિપાકસભાવતો;
અપ્પવત્તનતો ચેવ, પાકા પુઞ્ઞેહિ નો સમા.

૩૭. પરિત્તારમ્મણત્તા હિ, તેસમેકન્તતો પન;
કરુણામુદિતા તેસુ, ન જાયન્તિ કદાચિપિ.

૩૮. તથા વિરતિયો તિસ્સો, ન પનેતેસુ જાયરે;
પઞ્ચ સિક્ખાપદા વુત્તા, કુસલાતિ હિ સત્થુના.

૩૯. તથાધિપતિનોપેત્થ, ન સન્તીતિ વિનિદ્દિસે;
છન્દાદીનિ ધુરં કત્વા, અનુપ્પજ્જનતો પન.

૪૦. અસઙ્ખારસસઙ્ખાર-વિધાનં પન પુઞ્ઞતો;
ઞેય્યં પચ્ચયતો ચેવ, વિપાકેસુ ચ વિઞ્ઞુના.

૪૧. હીનાદીનં વિપાકત્તા, પુઞ્ઞાનં પુઞ્ઞવાદિના;
હીનાદયો ભવન્તીતિ, વિપાકા પરિદીપિતા.

૪૨. ઇદં અટ્ઠવિધં ચિત્તં, એકન્તેન સવત્થુકં;
જાયતે કામલોકસ્મિં, ન પનઞ્ઞત્થ જાયતે.

એવં તાવ સહેતુકવિપાકચિત્તં વેદિતબ્બં.

અહેતુકવિપાકચિત્તં પન અલોભાદિહેતુવિરહિતં ઉપેક્ખાસહગતં ચક્ખુવિઞ્ઞાણં, ઉપેક્ખાસહગતં સોતવિઞ્ઞાણં, ઉપેક્ખાસહગતં ઘાનવિઞ્ઞાણં, ઉપેક્ખાસહગતં જિવ્હાવિઞ્ઞાણં, સુખસહગતં કાયવિઞ્ઞાણં, ઉપેક્ખાસહગતં અહેતુકમનોધાતુસમ્પટિચ્છનં, સોમનસ્સસહગતં અહેતુકમનોવિઞ્ઞાણધાતુસન્તીરણં , ઉપેક્ખાસહગતં અહેતુકમનોવિઞ્ઞાણધાતુસન્તીરણન્તિ ઇદં પન અટ્ઠવિધં અહેતુકવિપાકચિત્તં નામ.

ઇદં પન અટ્ઠવિધં નિયતવત્થુકતો એકવિધં, નિયતાનિયતારમ્મણતો દુવિધં. તત્થ વિઞ્ઞાણપઞ્ચકં નિયતારમ્મણં, સેસત્તયં અનિયતારમ્મણં. સુખસોમનસ્સુપેક્ખાવેદનાયોગતો તિવિધં. તત્થ સુખસહગતં કાયવિઞ્ઞાણં, દ્વિટ્ઠાનિકં સન્તીરણં સોમનસ્સુપેક્ખાયુત્તં, સેસમુપેક્ખાયુત્તન્તિ.

દિટ્ઠારમ્મણસુતારમ્મણમુતારમ્મણદિટ્ઠસુતમુતારમ્મણદિટ્ઠ-સુતમુતવિઞ્ઞાતારમ્મણવસેન પઞ્ચવિધં. તત્થ દિટ્ઠારમ્મણં ચક્ખુવિઞ્ઞાણં, સુતારમ્મણં સોતવિઞ્ઞાણં, મુતારમ્મણં ઘાનજિવ્હાકાયવિઞ્ઞાણત્તયં, દિટ્ઠસુતમુતારમ્મણં મનોધાતુસમ્પટિચ્છનં, દિટ્ઠસુતમુતવિઞ્ઞાતારમ્મણં સેસમનોવિઞ્ઞાણધાતુદ્વયન્તિ.

વત્થુતો છબ્બિધં. કથં? ચક્ખુવિઞ્ઞાણસ્સ ચક્ખુમેવ વત્થુ, તથા સોતઘાનજિવ્હાકાયવિઞ્ઞાણાનં સોતઘાનજિવ્હાકાયવત્થુ, અવસેસત્તયસ્સ હદયવત્થુમેવાતિ.

આરમ્મણતો સત્તવિધં હોતિ. કથં? રૂપારમ્મણમેવ ચક્ખુવિઞ્ઞાણં, તથા સદ્દગન્ધરસફોટ્ઠબ્બારમ્મણાનિ પટિપાટિયા સોતઘાનજિવ્હાકાયવિઞ્ઞાણાનિ, રૂપાદિપઞ્ચારમ્મણા મનોધાતુ, સેસમનોવિઞ્ઞાણધાતુદ્વયં છળારમ્મણન્તિ.

તં સબ્બં પન અહેતુકવિપાકચિત્તં કિચ્ચતો અટ્ઠવિધં હોતિ. કથં? દસ્સનકિચ્ચં ચક્ખુવિઞ્ઞાણં, સવનઘાયનસાયનફુસનસમ્પટિચ્છનસન્તીરણતદારમ્મણકિચ્ચાનિ અવસેસાનિ.

તત્થ ચક્ખુતો પવત્તં વિઞ્ઞાણં, ચક્ખુમ્હિ સન્નિસ્સિતં વિઞ્ઞાણન્તિ વા ચક્ખુવિઞ્ઞાણં, તથા સોતવિઞ્ઞાણાદીનિ. તત્થ ચક્ખુસન્નિસ્સિતરૂપવિજાનનલક્ખણં ચક્ખુવિઞ્ઞાણં , રૂપમત્તારમ્મણરસં, રૂપાભિમુખભાવપચ્ચુપટ્ઠાનં, રૂપારમ્મણાય કિરિયામનોધાતુયા અપગમપદટ્ઠાનં. તથા સોતઘાનજિવ્હાકાયવિઞ્ઞાણાનિ સોતાદિસન્નિસ્સિતસદ્દાદિવિજાનનલક્ખણાનિ, સદ્દાદિમત્તારમ્મણરસાનિ, સદ્દાદીસુ અભિમુખભાવપચ્ચુપટ્ઠાનાનિ, સદ્દાદિઆરમ્મણાનં કિરિયામનોધાતૂનં અપગમપદટ્ઠાનાનિ. મનોધાતુસમ્પટિચ્છનં પન ચક્ખુવિઞ્ઞાણાદીનં અનન્તરા રૂપાદિવિજાનનલક્ખણં, રૂપાદિસમ્પટિચ્છનરસં, તથાભાવપચ્ચુપટ્ઠાનં, ચક્ખુવિઞ્ઞાણાદીનં અપગમપદટ્ઠાનં.

સેસા પન દ્વે અહેતુકમનોવિઞ્ઞાણધાતુયો છળારમ્મણવિજાનનલક્ખણા, સન્તીરણાદિરસા, તથાભાવપચ્ચુપટ્ઠાના, હદયવત્થુપદટ્ઠાનાતિ વેદિતબ્બા. તત્થ પઠમા એકન્તમિટ્ઠારમ્મણે પવત્તિસબ્ભાવતો સોમનસ્સયુત્તાવ હુત્વા પઞ્ચદ્વારે સન્તીરણકિચ્ચં સાધયમાના પઞ્ચસુ દ્વારેસુ ઠત્વા વિપચ્ચતિ, છસુ પન દ્વારેસુ બલવારમ્મણે તદારમ્મણં હુત્વા વિપચ્ચતિ. દુતિયા પન ઇટ્ઠમજ્ઝત્તારમ્મણે પવત્તિસબ્ભાવતો ઉપેક્ખાસહગતા હુત્વા સન્તીરણતદારમ્મણપટિસન્ધિભવઙ્ગચુતિવસેન પવત્તનતો પઞ્ચસુ ઠાનેસુ વિપચ્ચતિ. કથં? મનુસ્સલોકે તાવ જચ્ચન્ધજચ્ચબધિરજચ્ચજળજચ્ચુમ્મત્તકપણ્ડકઉભતોબ્યઞ્જનનપુંસકાદીનં પટિસન્ધિગ્ગહણકાલે પટિસન્ધિ હુત્વા વિપચ્ચતિ. પટિસન્ધિયા વીતિવત્તાય પવત્તિયં યાવતાયુકં ભવઙ્ગં હુત્વા વિપચ્ચતિ. ઇટ્ઠમજ્ઝત્તે પઞ્ચારમ્મણવીથિયા સન્તીરણં હુત્વા, બલવારમ્મણે છદ્વારે તદારમ્મણં હુત્વા, મરણકાલે ચુતિ હુત્વાતિ ઇમેસુ પન પઞ્ચસુ ઠાનેસુ વિપચ્ચતીતિ. એવં તાવ અહેતુકવિપાકચિત્તાનિ વેદિતબ્બાનિ.

૪૩. કામાવચરપુઞ્ઞસ્સ , વિપાકા હોન્તિ સોળસ;
તં તિહેતુકપુઞ્ઞસ્સ, વસેન પરિદીપયે.

ઇદાનિ **રૂપાવચરવિપાકચિત્તાનિ** વુચ્ચન્તિ. તાનિ નિયતવત્થુકતો એકવિધાનિ, ઝાનઙ્ગયોગભેદતો પઞ્ચવિધાનિ. કથં? વિતક્કવિચારપીતિસુખચિત્તેકગ્ગતાસમ્પયુત્તં પઠમં, વિચારપીતિસુખચિત્તેકગ્ગતાસમ્પયુત્તં દુતિયં, પીતિસુખચિત્તેકગ્ગતાસમ્પયુત્તં તતિયં, સુખચિત્તેકગ્ગતાસમ્પયુત્તં ચતુત્થં, ઉપેક્ખાચિત્તેકગ્ગતાસમ્પયુત્તં પઞ્ચમન્તિ ઇમાનિ પઞ્ચપિ રૂપાવચરવિપાકચિત્તાનિ ઉપપત્તિયં પટિસન્ધિભવઙ્ગચુતિવસેન પવત્તન્તિ.

ઇદાનિ **અરૂપાવચરવિપાકચિત્તાનિ** વુચ્ચન્તિ. તાનિ સકકુસલાનિ વિય આરમ્મણભેદતો ચતુબ્બિધાનિ હોન્તિ. કથં? આકાસાનઞ્ચાયતનસઞ્ઞાસહગતં, વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનસઞ્ઞાસહગતં, આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનસઞ્ઞાસહગતં,

નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનસઞ્ઞાસહગતન્તિ ઇમાનિ ચત્તારિ અરૂપાવચરવિપાકચિત્તાનિ.

૪૪. કુસલાનુગતં કત્વા, ભાજિતં કિં મહગ્ગતં;
કામાવચરપુઞ્ઞંવ, નાસમાનફલં યતો.

૪૫. અત્તનો કુસલેહેવ, સમાનં સબ્બથા ઇદં;
ગજાદીનં યથા છાયા, ગજાદિસદિસા તથા.

૪૬. કામાવચરપુઞ્ઞંવ, નાપરાપરિયવેદનં;
ઝાના અપરિહીનસ્સ, સત્તસ્સ ભવગામિનો.

૪૭. કુસલાનન્તરંયેવ , ફલં ઉપ્પજ્જતીતિ ચ;
ઞાપનત્થં પનેતસ્સ, કુસલાનુગતં કતં.

૪૮. પટિપ્પદાક્કમો ચેવ, હીનાદીનઞ્ચ ભેદતો;
ઝાનાગમનતો ચેત્થ, વેદિતબ્બો વિભાવિના.

૪૯. અભાવોધિપતીનઞ્ચ , અયમેવ વિસેસકો;
સેસં સબ્બં ચ સેસેન, કુસલેન સમં મતં. –

એવં રૂપાવચરારૂપાવચરવિપાકા વેદિતબ્બા.

ઇદાનિ **લોકુત્તરવિપાકચિત્તાનિ** હોન્તિ. તાનિ ચતુમગ્ગયુત્તચિત્તફલત્તા ચતુબ્બિધાનિ હોન્તિ. કથં? સોતાપત્તિમગ્ગફલચિત્તં, સકદાગામિમગ્ગફલચિત્તં, અનાગામિમગ્ગફલચિત્તં, અરહત્તમગ્ગફલચિત્તન્તિ. એવં પનેત્થ એકેકં ઝાનઙ્ગયોગભેદતો પઞ્ચવિધં, પુન મગ્ગવીથિફલસમાપત્તિવસેન પવત્તિતો દુવિધં. એવં લોકુત્તરકુસલવિપાકચિત્તાનિ વેદિતબ્બાનિ.

૫૦. સુઞ્ઞતં અનિમિત્તન્તિ, તથાપણિહિતન્તિપિ;
એતાનિ તીણિ નામાનિ, મગ્ગસ્સાનન્તરે ફલે.

૫૧. લબ્ભન્તિ પરભાગસ્મિં, વળઞ્જનફલેસુ ન;
વિપસ્સનાવસેનેવ, તાનિ નામાનિ લબ્ભરે.

૫૨. હોન્તિ સાધિપતીનેવ, લોકુત્તરફલાનિ તુ;
વિપાકેધિપતી નત્થિ, ઠપેત્વા તુ અનાસવે.

૫૩. અત્તનો મગ્ગભાવેન, મગ્ગો ‘‘મગ્ગો’’તિ વુચ્ચતિ;
ફલં મગ્ગમુપાદાય, મગ્ગો નામાતિ વુચ્ચતિ. –

એવં લોકુત્તરવિપાકા વેદિતબ્બા.

ઇદાનિ **સત્તાકુસલવિપાકાનિ** વુચ્ચન્તિ. અકુસલવિપાકં ઉપેક્ખાસહગતં ચક્ખુવિઞ્ઞાણં, ઉપેક્ખાસહગતં સોતવિઞ્ઞાણં, ઉપેક્ખાસહગતં ઘાનવિઞ્ઞાણં, ઉપેક્ખાસહગતં જિવ્હાવિઞ્ઞાણં, દુક્ખસહગતં કાયવિઞ્ઞાણં, ઉપેક્ખાસહગતં અહેતુકમનોધાતુસમ્પટિચ્છનં, ઉપેક્ખાસહગતં અહેતુકમનોવિઞ્ઞાણધાતુસન્તીરણન્તિ ઇમાનિ સત્ત અકુસલવિપાકચિત્તાનિ.

એત્થ પન ઉપેક્ખાસહગતાહેતુકમનોવિઞ્ઞાણધાતુ એકાદસવિધેનાપિ અકુસલચિત્તેન કમ્મે આયૂહિતે કમ્મકમ્મનિમિત્તગતિનિમિત્તેસુ અઞ્ઞતરં આરમ્મણં કત્વા ચતૂસુ અપાયેસુ પટિસન્ધિ હુત્વા વિપચ્ચતિ, પટિસન્ધિયા વીતિવત્તાય દુતિયચિત્તવારં તતો પટ્ઠાય યાવતાયુકં ભવઙ્ગં હુત્વા, અનિટ્ઠમજ્ઝત્તારમ્મણાય પઞ્ચવિઞ્ઞાણવીથિયા સન્તીરણં હુત્વા, બલવારમ્મણે છસુ દ્વારેસુ તદારમ્મણં હુત્વા, મરણકાલે ચુતિ હુત્વા વિપચ્ચતિ. એવં પઞ્ચસુ ઠાનેસુ વિપચ્ચતિ. કેવલં હિ તાનિ કુસલવિપાકાહેતુકચિત્તાનિ કુસલકમ્મપચ્ચયાનિ, ઇમાનિ અકુસલકમ્મપચ્ચયાનિ. અયમિમેસં, તેસઞ્ચ વિસેસો.

૫૪. અનિટ્ઠાનિટ્ઠમજ્ઝત્તગોચરે વત્તરે ઇમે;
સુખાદિત્તયયુત્તા તે, દુક્ખુપેક્ખાયુતા ઇમે.

એવં કામાવચરકુસલવિપાકસહેતુકમટ્ઠવિધં, અહેતુકમટ્ઠવિધં, ઝાનઙ્ગયોગભેદતો રૂપાવચરવિપાકં પઞ્ચવિધં, આરમ્મણભેદતો અરૂપાવચરવિપાકં ચતુબ્બિધં, મગ્ગસમ્પયુત્તચિત્તફલભેદતો લોકુત્તરવિપાકં ચતુબ્બિધં, ચક્ખુવિઞ્ઞાણાદિભેદતો અકુસલવિપાકં સત્તવિધન્તિ છત્તિંસવિધં વિપાકચિત્તં વેદિતબ્બં.

૫૫. એવં છત્તિંસધા પાકં, પાકસાસનપૂજિતો;
સવિપાકાવિપાકેસુ, કુસલો સુગતોબ્રવિ.

કિરિયાબ્યાકતચિત્તં પન અવિપાકતો એકવિધં, પરિત્તમહગ્ગતતો દુવિધં, કામાવચરરૂપાવચરઅરૂપાવચરભૂમિભેદતો તિવિધં. તત્થ કામાવચરં દુવિધં સહેતુકમહેતુકન્તિ. તત્થ **સહેતુકં** એકવિધં અરહતો એવ ઉપ્પજ્જનતો. સોમનસ્સુપેક્ખાઞાણપ્પયોગભેદતો કામાવચરકુસલં વિય અટ્ઠવિધં હોતિ. સેય્યથિદં – સોમનસ્સસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં અસઙ્ખારિકં, સસઙ્ખારિકં, સોમનસ્સસહગતં ઞાણવિપ્પયુત્તં અસઙ્ખારિકં, સસઙ્ખારિકં, ઉપેક્ખાસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં અસઙ્ખારિકં, સસઙ્ખારિકં, ઉપેક્ખાસહગતં ઞાણવિપ્પયુત્તં અસઙ્ખારિકં, સસઙ્ખારિકન્તિ ઇમાનિ અટ્ઠ સહેતુકકિરિયચિત્તાનિ. એતાનિ પન યથાનુરૂપં દાનાદિવસેન ખીણાસવાનંયેવ પવત્તન્તિ. એવં સહેતુકકિરિયચિત્તાનિ વેદિતબ્બાનિ.

અહેતુકકિરિયચિત્તં પન તિવિધં કિરિયાહેતુકમનોધાતુઉપેક્ખાસહગતાવજ્જનચિત્તં, કિરિયાહેતુકમનોવિઞ્ઞાણધાતુસોમનસ્સસહગતં હસિતુપ્પાદચિત્તં, કિરિયાહેતુકમનોવિઞ્ઞાણધાતુઉપેક્ખાસહગતં વોટ્ઠબ્બનચિત્તન્તિ .

તત્થ કિરિયાહેતુકમનોધાતુ ઉપેક્ખાસહગતા હદયવત્થું નિસ્સાય ચક્ખુદ્વારે ઇટ્ઠઇટ્ઠમજ્ઝત્તઅનિટ્ઠઅનિટ્ઠમજ્ઝત્તેસુ રૂપારમ્મણેસુ યેન કેનચિ પસાદે ઘટ્ટિતે તં તં આરમ્મણં ગહેત્વા આવજ્જનવસેન ચક્ખુવિઞ્ઞાણસ્સ પુરેચારી હુત્વા ભવઙ્ગં આવટ્ટયમાના ઉપ્પજ્જતિ. સોતદ્વારાદીસુપિ એસેવ નયો. ઇતરા પન દ્વે અહેતુકમનોવિઞ્ઞાણધાતુયો સાધારણાસાધારણાતિ દુવિધા હોન્તિ. તત્થ **અસાધારણા** પન

કિરિયાહેતુકમનોવિઞ્ઞાણધાતુ સોમનસ્સસહગતા ખીણાસવસ્સેવ છસુ દ્વારેસુ છસુ અનુળારેસુ આરમ્મણેસુ હસિતુપ્પાદકિચ્ચા નિયતવત્થુકા ઉપ્પજ્જતિ. **સાધારણા** પન અહેતુકમનોવિઞ્ઞાણધાતુ ઉપેક્ખાસહગતા છળારમ્મણવિજાનનલક્ખણા , તથાભાવપચ્ચુપટ્ઠાના, સા તીસુ ભવેસુ સબ્બેસં સચિત્તકસત્તાનં સાધારણા, ન કસ્સચિ પન સચિત્તકસ્સ ન ઉપ્પજ્જતિ નામ. ઉપ્પજ્જમાના પનાયં પઞ્ચદ્વારમનોદ્વારેસુ વોટ્ઠબ્બનાવજ્જનકિચ્ચા ઉપ્પજ્જતિ. છ અસાધારણઞાણાનિપિ એતાય ગહિતારમ્મણમેવ ગણ્હન્તિ. સબ્બારમ્મણગહણસમત્થતાય સબ્બઞ્ઞુતઞ્ઞાણગતિકાતિ વેદિતબ્બા. ઇમાનિ તીણિ અહેતુકકિરિયચિત્તાનિ.

ઇધ ઠત્વા હસનચિત્તાનિ પરિગ્ગણ્હિતબ્બાનિ. તેરસ હસનચિત્તાનિ. કુસલતો ચતૂહિ સોમનસ્સસહગતેહિ, અકુસલતો ચતૂહીતિ ઇમેહિ અટ્ઠહિ ચિત્તેહિ પુથુજ્જના હસન્તિ, સેખા પન કુસલતો ચતૂહિ, અકુસલતો દ્વીહિ દિટ્ઠિગતવિપ્પયુત્તસોમનસ્સસહગતેહીતિ છહિ હસન્તિ, ખીણાસવા કિરિયતો પઞ્ચહિ સોમનસ્સસહગતેહિ હસન્તીતિ.

૫૬. સોમનસ્સયુતાનટ્ઠ, કુસલાકુસલાનિ ચ;
ક્રિયતો પન પઞ્ચેવં, હાસચિત્તાનિ તેરસ.

૫૭. પુથુજ્જના હસન્તેત્થ, ચિત્તેહિ પન અટ્ઠહિ;
છહિ સેખા અસેખા ચ, હસન્તિ પન પઞ્ચહિ.

ઇદાનિ **રૂપાવચરકિરિયચિત્તાનિ** હોન્તિ. વિતક્કવિચારપીતિસુખચિત્તેકગ્ગતાસમ્પયુત્તં પઠમં, વિચારપીતિસુખચિત્તેકગ્ગતાસમ્પયુત્તં દુતિયં, પીતિસુખચિત્તેકગ્ગતાસમ્પયુત્તં તતિયં, સુખચિત્તેકગ્ગતાસમ્પયુત્તં ચતુત્થં, ઉપેક્ખાચિત્તેકગ્ગતાસમ્પયુત્તં પઞ્ચમન્તિ ઇમાનિ પઞ્ચ રૂપાવચરકિરિયચિત્તાનિ.

ઇદાનિ **અરૂપાવચરકિરિયચિત્તાનિ** વુચ્ચન્તિ. આકાસાનઞ્ચાયતનસઞ્ઞાસહગતં, વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનસઞ્ઞાસહગતં, આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનસઞ્ઞાસહગતં, નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનસઞ્ઞાસહગતન્તિ ઇમાનિ ચત્તારિ અરૂપાવચરકિરિયચિત્તાનિ. ઇમાનિ પન રૂપારૂપકિરિયચિત્તાનિ સકસકભૂમિકુસલસદિસાનિ. કેવલં પનેતાનિ કિરિયચિત્તાનિ ખીણાસવાનંયેવ ઉપ્પજ્જન્તિ, કુસલાનિ પન સેખપુથુજ્જનાનં. ઇમાનિ ચ ખીણાસવાનં ભાવનાકારવસપ્પવત્તાનિ, તાનિ પન સેખપુથુજ્જનાનં ભાવનાપુઞ્ઞવસપ્પવત્તાનીતિ અયમેવ ઇમેસં, તેસઞ્ચ વિસેસો.

૫૮. યા પુથુજ્જનકાલસ્મિં, અભિનિબ્બત્તિતા પન;
રૂપારૂપસમાપત્તિ, સા ખીણાસવભિક્ખુનો.

૫૯. યાવ ખીણાસવો ભિક્ખુ, ન સમાપજ્જતેવ નં;
તાવ તા કુસલા એવ, સમાપન્ના સચે ક્રિયા.

એવં સોમનસ્સાદિભેદતો કામાવચરસહેતુકકિરિયચિત્તમટ્ઠવિધં, મનોધાતુમનોવિઞ્ઞાણધાતુદ્વયભેદતો અહેતુકં તિવિધં, ઝાનઙ્ગયોગભેદતો રૂપાવચરં પઞ્ચવિધં, આરમ્મણભેદતો અરૂપાવચરં ચતુબ્બિધં, એવં ભૂમિવસેન વીસતિવિધં કિરિયચિત્તં વેદિતબ્બન્તિ.

૬૦. એકાદસવિધં કામે, રૂપે પઞ્ચ અરૂપિસુ;

ચત્તારીતિ ચ સબ્બાનિ, ક્રિયાચિત્તાનિ વીસતિ.

૬૧. લોકુત્તરક્રિયચિત્તં, પન કસ્મા ન વિજ્જતિ;
એકચિત્તક્ખણત્તા હિ, મગ્ગસ્સાતિ ન વિજ્જતિ.

૬૨. ક્રિયાક્રિયાપત્તિવિભાગદેસકો,
ક્રિયાક્રિયં ચિત્તમવોચ યં જિનો;
હિતાહિતાનં સક્રિયાક્રિયારતો,
ક્રિયાક્રિયં તન્તુ મયા સમીરિતં.

એત્તાવતા એકવીસતિવિધં કુસલં, દ્વાદસવિધં અકુસલં છત્તિંસવિધં વિપાકં, વીસતિવિધં કિરિયચિત્તન્તિ આદિમ્હિ નિક્ખિત્તં ચિત્તં એકૂનનવુતિપ્પભેદેન વિધિના પકાસિતં હોતીતિ.

૬૩. એકવીસતિ પુઞ્ઞાનિ, દ્વાદસાકુસલાનિ ચ;
છત્તિંસેવ વિપાકાનિ, ક્રિયચિત્તાનિ વીસતિ.

૬૪. એકૂનનવુતિ સબ્બે, ચિત્તુપ્પાદા મહેસિના;
અટ્ઠ લોકુત્તરે કત્વા, નિદ્દિટ્ઠા હિ સમાસતો.

૬૫. પિટકે અભિધમ્મસ્મિં, યે ભિક્ખૂ પાટવત્થિનો;
તેહાયં ઉગ્ગહેતબ્બો, ચિન્તેતબ્બો પુનપ્પુનં.

૬૬. અભિધમ્માવતારેન, અભિધમ્મમહોદધિં;
યે તરન્તિ ઇમં લોકં, પરઞ્ચેવ તરન્તિ તેતિ.

ઇતિ અભિધમ્માવતારે ચિત્તનિદ્દેસો નામ

પઠમો પરિચ્છેદો.

૨. દુતિયો પરિચ્છેદો

ચેતસિકનિદ્દેસો

૬૭. ચિત્તાનન્તરમુદ્દિટ્ઠા , યે ચ ચેતસિકા મયા;
તેસં દાનિ કરિસ્સામિ, વિભાજનમિતો પરં.

તત્થ ચિત્તસમ્પયુત્તા, ચિત્તે ભવા વા ચેતસિકા. તેપિ ચિત્તં વિય સારમ્મણતો એકવિધા, સવિપાકાવિપાકતો દુવિધા, કુસલાકુસલાબ્યાકતભેદતો તિવિધા, કામાવચરાદિભેદતો ચતુબ્બિધા.

તત્થ કામાવચરચિત્તસમ્પયુત્તા **કામાવચરા**. તેસુ કામાવચરપઠમમહાકુસલચિત્તસમ્પયુત્તા તાવ નિયતા સરૂપેન આગતા એકૂનતિંસ ધમ્મા હોન્તિ. સેય્યથિદં – ફસ્સો વેદના સઞ્ઞા ચેતના વિતક્કો વિચારો પીતિ ચિત્તેકગ્ગતા સદ્ધા સતિ વીરિયં પઞ્ઞા જીવિતિન્દ્રિયં અલોભો અદોસો હિરી ઓત્તપ્પં કાયપ્પસ્સદ્ધિ ચિત્તપ્પસ્સદ્ધિ કાયલહુતા ચિત્તલહુતા કાયમુદુતા ચિત્તમુદુતા કાયકમ્મઞ્ઞતા ચિત્તકમ્મઞ્ઞતા કાયપાગુઞ્ઞતા ચિત્તપાગુઞ્ઞતા કાયુજુકતા ચિત્તુજુકતાતિ. પુન છન્દો, અધિમોક્ખો, તત્રમજ્ઝત્તતા, મનસિકારો ચાતિ ચત્તારો નિયતયેવાપનકા હોન્તિ. ઇમેહિ ચતૂહિ તેત્તિંસ હોન્તિ . પુન કરુણા મુદિતા કાયદુચ્ચરિતવિરતિ વચીદુચ્ચરિતવિરતિ મિચ્છાજીવવિરતિ ચેતિ ઇમે પઞ્ચ અનિયતા. ઇમે પન કદાચિ ઉપ્પજ્જન્તિ.

ઇમેસુ પન કરુણામુદિતાવસેન ભાવનાકાલે કરુણાપુબ્બભાગો વા મુદિતાપુબ્બભાગો વા એતા ઉપ્પજ્જન્તિ, ન પનેકતો ઉપ્પજ્જન્તિ. યદા પન ઇમિના ચિત્તેન મિચ્છાકમ્મન્તાદીહિ વિરમતિ, તદા સમ્માકમ્મન્તાદીનિ પરિપૂરેન્તિ, એકા વિરતિ ઉપ્પજ્જતિ, કરુણામુદિતાહિ સહ, અઞ્ઞમઞ્ઞેન ચ ન ઉપ્પજ્જન્તિ. તસ્મા એતેસુ એકેન સહ ચતુત્તિંસેવ ધમ્મા હોન્તિ.

૬૮. આદિના પુઞ્ઞચિત્તેન, તેત્તિંસ નિયતા મતા;
કરુણામુદિતેકેન, ચતુત્તિંસ ભવન્તિ તે.

૬૯. કસ્મા પનેત્થ મેત્તા ચ, ઉપેક્ખા ચ ન ઉદ્ધટા;
યેવાપનકધમ્મેસુ, ધમ્મરાજેન સત્થુના.

૭૦. અબ્યાપાદેન મેત્તાપિ, તત્રમજ્ઝત્તતાય ચ;
ઉપેક્ખા ગહિતા યસ્મા, તસ્મા ન ગહિતા ઉભો.

૭૧. કસ્મા યેવાપના ધમ્મા, બુદ્ધેનાદિચ્ચબન્ધુના;
સરૂપેનેવ સબ્બેતે, પાળિયં ન ચ ઉદ્ધટા.

૭૨. યસ્મા અનિયતા કેચિ, યસ્મા રાસિં ભજન્તિ ન;
યસ્મા ચ દુબ્બલા કેચિ, તસ્મા વુત્તા ન પાળિયં.

૭૩. છન્દાધિમોક્ખમુદિતા મનસિ ચ કારો,
મજ્ઝત્તતા ચ કરુણા વિરતિત્તયં ચ;
પુઞ્ઞેસુ તેન નિયતાનિયતા ચ સબ્બે,
યેવાપના મુનિવરેન ન ચેવ વુત્તા.

૭૪. કસ્મા પનેત્થ ફસ્સોવ, પઠમં સમુદીરિતો;
પઠમાભિનિપાતત્તા, ચિત્તસ્સારમ્મણે કિર.

૭૫. ફુસિત્વા પન ફસ્સેન, વેદનાય ચ વેદયે;
સઞ્જાનાતિ ચ સઞ્ઞાય, ચેતનાય ચ ચેતયે.

૭૬. બલવપચ્ચયત્તા ચ, સહજાતાનમેવ હિ;
ફસ્સોવ પઠમં વુત્તો, તસ્મા ઇધ મહેસિના.

૭૭. અકારણમિદં સબ્બં, ચિત્તાનં તુ સહેવ ચ;
એકુપ્પાદાદિભાવેન, ચિત્તજાનં પવત્તિતો.

૭૮. અયં તુ પઠમુપ્પન્નો, અયં પચ્છાતિ નત્થિદં;
બલવપચ્ચયત્તેપિ, કારણઞ્ચ ન દિસ્સતિ.

૭૯. દેસનાક્કમતો ચેવ, પઠમં સમુદીરિતો;
ઇચ્ચેવં પન વિઞ્ઞેય્યં, વિઞ્ઞુના ન વિસેસતો.

૮૦. ન ચ પરિયેસિતબ્બોયં, તસ્મા પુબ્બાપરક્કમો;
વચનત્થલક્ખણાદીહિ, ધમ્મા એવ વિજાનતા.

યસ્મા પન ઇમે ધમ્મા વચનત્થલક્ખણાદીહિ વુચ્ચમાના પાકટા હોન્તિ સુવિઞ્ઞેય્યાવ, તસ્મા તેસં વચનત્થલક્ખણાદીનિ પવક્ખામિ. સેય્યથિદં – ફુસતીતિ **ફસ્સો**. સ્વાયં ફુસનલક્ખણો, સઙ્ઘટ્ટનરસો, સન્નિપાતપચ્ચુપટ્ઠાનો, ફલટ્ઠેન વેદનાપચ્ચુપટ્ઠાનો વા, આપાથગતવિસયપદટ્ઠાનો. અયં હિ અરૂપધમ્મોપિ સમાનો આરમ્મણેસુ ફુસનાકારેનેવ પવત્તતિ, સો દ્વિન્નં મેણ્ડાનં સન્નિપાતો વિય દટ્ઠબ્બો.

સુન્દરં મનોતિ સુમનો, સુમનસ્સ ભાવો સોમનસ્સં, સોમનસ્સમેવ વેદના **સોમનસ્સવેદના**. સા વેદયિતલક્ખણા, ઇટ્ઠાકારાનુભવનરસા રાજા વિય સુભોજનરસં, ચેતસિકઅસ્સાદપચ્ચુપટ્ઠાના, પસ્સદ્ધિપદટ્ઠાના.

નીલાદિભેદં આરમ્મણં સઞ્જાનાતીતિ **સઞ્ઞા**. સા સઞ્જાનનલક્ખણા, પચ્ચાભિઞ્ઞાણકરણરસા વડ્ઢકિસ્સ અભિઞ્ઞાણકરણમિવ, યથાગહિતનિમિત્તવસેન અભિનિવેસકરણપચ્ચુપટ્ઠાના, યથોપટ્ઠિતવિસયપદટ્ઠાના.

ચેતયતીતિ **ચેતના**. સદ્ધિં અત્તના સમ્પયુત્તધમ્મે આરમ્મણે અભિસન્દહતીતિ અત્થો. સા ચેતયિતલક્ખણા, આયૂહનરસા, સંવિદહનપચ્ચુપટ્ઠાના સકકિચ્ચપરકિચ્ચસાધકા જેટ્ઠસિસ્સમહાવડ્ઢકિઆદયો વિય.

વિતક્કેતીતિ **વિતક્કો**. વિતક્કનં વા **વિતક્કો**. સ્વાયં આરમ્મણે ચિત્તસ્સ અભિનિરોપનલક્ખણો, આહનનપરિયાહનનરસો, આરમ્મણે ચિત્તસ્સ આનયનપચ્ચુપટ્ઠાનો.

આરમ્મણે તેન ચિત્તં વિચરતીતિ **વિચારો**. વિચરણં વા **વિચારો**. અનુસઞ્ચરણન્તિ વુત્તં હોતિ. સ્વાયં આરમ્મણાનુમજ્જનલક્ખણો, તત્થ સહજાતાનુયોજનરસો, ચિત્તસ્સ અનુપબન્ધપચ્ચુપટ્ઠાનો.

પિનયતીતિ **પીતિ**. સા સમ્પિયાયનલક્ખણા, કાયચિત્તપીણનરસા, ફરણરસા વા, ઓદગ્યપચ્ચુપટ્ઠાના.

ચિત્તસ્સ એકગ્ગભાવો **ચિત્તેકગ્ગતા**. સમાધિસ્સેતં નામં. સો અવિસારલક્ખણો, અવિક્ખેપલક્ખણો વા, સહજાતાનં સમ્પિણ્ડનરસો ન્હાનિયચુણ્ણાનં ઉદકં વિય, ઉપસમપચ્ચુપટ્ઠાનો, વિસેસતો સુખપદટ્ઠાનો.

સદ્દહન્તિ એતાય, સયં વા સદ્દહતિ, સદ્દહનમત્તમેવ વા એસાતિ **સદ્ધા**. સા પનેસા સદ્દહનલક્ખણા, પસાદનરસા ઉદકપ્પસાદકમણિ વિય, અકાલુસિયપચ્ચુપટ્ઠાના, સદ્ધેય્યવત્થુપદટ્ઠાના.

સરન્તિ એતાય, સયં વા સરતિ, સરણમત્તમેવ વા એસાતિ **સતિ**. સા અપિલાપનલક્ખણા, અસમ્મોસરસા, આરક્ખપચ્ચુપટ્ઠાના, થિરસઞ્ઞાપદટ્ઠાના.

વીરભાવો **વીરિયં**. વીરાનં વા કમ્મં **વીરિયં**. તં પનેતં ઉસ્સાહનલક્ખણં, સહજાતાનં ઉપત્થમ્ભનરસં, અસંસીદનભાવપચ્ચુપટ્ઠાનં, સંવેગપદટ્ઠાનં.

પજાનાતીતિ **પઞ્ઞા**. સા પનેસા વિજાનનલક્ખણા, વિસયોભાસનરસા પદીપો વિય, અસમ્મોહપચ્ચુપટ્ઠાના અરઞ્ઞગતસુદેસકો વિય.

જીવન્તિ તેન તંસમ્પયુત્તધમ્માતિ **જીવિતં**. તં પન અત્તના અવિનિબ્ભુત્તાનં ધમ્માનં અનુપાલનલક્ખણં, તેસં પવત્તનરસં, તેસંયેવ ઠપનપચ્ચુપટ્ઠાનં, યાપયિતબ્બધમ્મપદટ્ઠાનં. સન્તેપિ ચ તેસં અનુપાલનલક્ખણાદિમ્હિ વિધાને અત્થિક્ખણેયેવ તં તે ધમ્મે અનુપાલેતિ ઉદકં વિય ઉપ્પલાદીનિ, યથાસકં પચ્ચયુપ્પન્નેપિ ચ ધમ્મે અનુપાલેતિ ધાતિ વિય કુમારં, સયંપવત્તિતધમ્મસમ્બન્ધેનેવ પવત્તતિ નિયામકો વિય, ન ભઙ્ગતો ઉદ્ધં પવત્તયતિ અત્તનો ચ પવત્તયિતબ્બાનઞ્ચ અભાવા, ન ભઙ્ગક્ખણે ઠપેતિ સયં ભિજ્જમાનત્તા ખીયમાનો વિય વત્તિસ્નેહોવ પદીપસિખન્તિ.

ન લુબ્ભન્તિ તેન, સયં વા ન લુબ્ભતિ, અલુબ્ભનમત્તમેવ વા તન્તિ **અલોભો**. સો આરમ્મણે ચિત્તસ્સ અલગ્ગભાવલક્ખણો કમલદલે જલબિન્દુ વિય, અપરિગ્ગહરસો મુત્તભિક્ખુ વિય, અનલ્લીનભાવપચ્ચુપટ્ઠાનો અસુચિમ્હિ પતિતપુરિસો વિય.

ન દુસ્સન્તિ તેન, સયં વા ન દુસ્સતિ, અદુસ્સનમત્તમેવ વા તન્તિ **અદોસો**. સો અચણ્ડિક્કલક્ખણો, અવિરોધલક્ખણો વા અનુકૂલમિત્તો વિય, આઘાતવિનયનરસો, પરિળાહવિનયનરસો વા ચન્દનં વિય, સોમ્મભાવપચ્ચુપટ્ઠાનો પુણ્ણચન્દો વિય.

કાયદુચ્ચરિતાદીહિ હિરીયતીતિ **હિરી**. લજ્જાયેતં અધિવચનં. તેહિયેવ ઓત્તપ્પતીતિ **ઓત્તપ્પં**. પાપતો ઉબ્બેગસ્સેતં અધિવચનં. તત્થ પાપતો જિગુચ્છનલક્ખણા હિરી, ઓત્તાસલક્ખણં ઓત્તપ્પં. ઉભોપિ પાપાનં અકરણરસા, પાપતો સઙ્કોચનપચ્ચુપટ્ઠાના, અત્તગારવપરગારવપદટ્ઠાના. ઇમે ધમ્મા લોકપાલાતિ દટ્ઠબ્બા.

કાયપસ્સમ્ભનં **કાયપસ્સદ્ધિ**. ચિત્તપસ્સમ્ભનં **ચિત્તપસ્સદ્ધિ**. **કાયો**તિ ચેત્થ વેદનાદયો તયો ખન્ધા. ઉભોપિ પનેતા એકતો હુત્વા કાયચિત્તદરથવૂપસમલક્ખણા , કાયચિત્તદરથનિમ્મદનરસા, કાયચિત્તાનં અપરિપ્ફન્દનસીતિભાવપચ્ચુપટ્ઠાના, કાયચિત્તપદટ્ઠાના, કાયચિત્તાનં અવૂપસમતાઉદ્ધચ્ચાદિકિલેસપ્પટિપક્ખભૂતાતિ વેદિતબ્બા.

કાયલહુભાવો **કાયલહુતા**. ચિત્તલહુભાવો **ચિત્તલહુતા**. કાયચિત્તાનં ગરુભાવવૂપસમલક્ખણા, કાયચિત્તગરુભાવનિમ્મદનરસા, કાયચિત્તાનં અદન્ધતાપચ્ચુપટ્ઠાના, કાયચિત્તપદટ્ઠાના, કાયચિત્તાનં ગરુભાવકરથિનમિદ્ધાદિકિલેસપ્પટિપક્ખભૂતાતિ વેદિતબ્બા.

કાયમુદુભાવો **કાયમુદુતા**. ચિત્તમુદુભાવો **ચિત્તમુદુતા**. કાયચિત્તાનં થદ્ધભાવવૂપસમલક્ખણા, કાયચિત્તાનં થદ્ધભાવનિમ્મદનરસા, અપ્પટિઘાતપચ્ચુપટ્ઠાના, કાયચિત્તપદટ્ઠાના, કાયચિત્તાનં થદ્ધભાવકરદિટ્ઠિમાનાદિકિલેસપ્પટિપક્ખભૂતાતિ વેદિતબ્બા.

કાયકમ્મઞ્ઞભાવો **કાયકમ્મઞ્ઞતા**. ચિત્તકમ્મઞ્ઞભાવો **ચિત્તકમ્મઞ્ઞતા**. કાયચિત્તાનં અકમ્મઞ્ઞભાવવૂપસમલક્ખણા, કાયચિત્તાનં અકમ્મઞ્ઞભાવનિમ્મદનરસા, કાયચિત્તાનં આરમ્મણકરણસમ્પત્તિપચ્ચુપટ્ઠાના, કાયચિત્તપદટ્ઠાનં, કાયચિત્તાનં અકમ્મઞ્ઞભાવકરઅવસેસનીવરણાદિકિલેસપ્પટિપક્ખભૂતાતિ વેદિતબ્બા.

કાયપાગુઞ્ઞભાવો **કાયપાગુઞ્ઞતા**. ચિત્તપાગુઞ્ઞભાવો **ચિત્તપાગુઞ્ઞતા**. કાયચિત્તાનં અગેલઞ્ઞભાવલક્ખણા, કાયચિત્તાનં ગેલઞ્ઞનિમ્મદનરસા, નિરાદીનવપચ્ચુપટ્ઠાના, કાયચિત્તપદટ્ઠાના, કાયચિત્તાનં ગેલઞ્ઞભાવકરઅસ્સદ્ધાદિકિલેસપ્પટિપક્ખભૂતાતિ દટ્ઠબ્બા.

કાયસ્સ ઉજુકભાવો **કાયુજુકતા**. ચિત્તસ્સ ઉજુકભાવો **ચિત્તુજુકતા**. કાયચિત્તાનં અકુટિલભાવલક્ખણા, કાયચિત્તાનં અજ્જવલક્ખણા વા, કાયચિત્તાનં કુટિલભાવનિમ્મદનરસા, અજિમ્હતાપચ્ચુપટ્ઠાના, કાયચિત્તપદટ્ઠાના, કાયચિત્તાનં કુટિલભાવકરમાયાસાઠેય્યાદિકિલેસપ્પટિપક્ખભૂતાતિ દટ્ઠબ્બા.

છન્દોતિ કત્તુકમ્યતાયેતં અધિવચનં. તસ્મા સો કત્તુકમ્યતાલક્ખણો છન્દો, આરમ્મણપરિયેસનરસો, આરમ્મણેન અત્થિકતાપચ્ચુપટ્ઠાનો, તદેવસ્સ પદટ્ઠાનો.

અધિમુચ્ચનં **અધિમોક્ખો**. સો સન્નિટ્ઠાનલક્ખણો, અસંસપ્પનરસો, નિચ્છયપચ્ચુપટ્ઠાનો, સન્નિટ્ઠેય્યધમ્મપદટ્ઠાનો, આરમ્મણે નિચ્ચલભાવેન ઇન્દખીલો વિય દટ્ઠબ્બો.

તેસુ તેસુ ધમ્મેસુ મજ્ઝત્તભાવો **તત્રમજ્ઝત્તતા**. સા ચિત્તચેતસિકાનં સમવાહિતલક્ખણા, ઊનાધિકતાનિવારણરસા, પક્ખપાતુપચ્છેદનરસા વા, મજ્ઝત્તભાવપચ્ચુપટ્ઠાના.

કિરિયા કારો, મનસ્મિં કારો **મનસિકારો**. પુરિમમનતો વિસદિસં મનં કરોતીતિ ચ **મનસિકારો**.

સ્વાયં આરમ્મણપટિપાદકો, વીથિપટિપાદકો, જવનપટિપાદકોતિ તિપ્પકારો. તત્થ **આરમ્મણપટિપાદકો** મનસ્મિં કારો મનસિકારો. સો સારણલક્ખણો, સમ્પયુત્તાનં આરમ્મણે સંયોજનરસો, આરમ્મણાભિમુખભાવપચ્ચુપટ્ઠાનો, આરમ્મણપદટ્ઠાનો, સઙ્ખારક્ખન્ધપરિયાપન્નો આરમ્મણપટિપાદકત્તેન સમ્પયુત્તાનં સારથી વિય દટ્ઠબ્બો. **વીથિપટિપાદકો**તિ પઞ્ચદ્વારાવજ્જનસ્સેતં અધિવચનં, **જવનપટિપાદકો**તિ મનોદ્વારાવજ્જનસ્સેતં અધિવચનં, ન તે ઇધ અધિપ્પેતા.

કરુણાતિ પરદુક્ખે સતિ સાધૂનં હદયકમ્પનં કરોતીતિ **કરુણા**, કિનાતિ વિનાસેતિ વા પરદુક્ખન્તિ **કરુણા**. સા પરદુક્ખાપનયનાકારપ્પવત્તિલક્ખણા, પરદુક્ખાસહનરસા, અવિહિંસાપચ્ચુપટ્ઠાના, દુક્ખાભિભૂતાનં અનાથભાવદસ્સનપદટ્ઠાના.

મોદન્તિ તાય, સયં વા મોદતીતિ **મુદિતા**. સા પમોદનલક્ખણા, અનિસ્સાયનરસા, અરતિવિઘાતપચ્ચુપટ્ઠાના, સત્તાનં સમ્પત્તિદસ્સનપદટ્ઠાના. કેચિ પન મેત્તુપેક્ખાયોપિ અનિયતે ઇચ્છન્તિ, તં ન ગહેતબ્બં. અત્થતો હિ અદોસો એવ મેત્તા, તત્રમજ્ઝત્તુપેક્ખાયેવ ઉપેક્ખાતિ.

કાયદુચ્ચરિતતો વિરતિ **કાયદુચ્ચરિતવિરતિ**. એસેવ નયો સેસેસુપિ દ્વીસુ. લક્ખણાદિતો પન એતા તિસ્સોપિ વિરતિયો કાયદુચ્ચરિતાદિવત્થૂનં અવીતિક્કમલક્ખણા, કાયદુચ્ચરિતાદિવત્થુતો સઙ્કોચનરસા, અકિરિયપચ્ચુપટ્ઠાના, સદ્ધાહિરિઓત્તપ્પઅપ્પિચ્છતાદિગુણપદટ્ઠાના. કેચિ પન ઇમાસુ એકેકં નિયતં વિરતિં ઇચ્છન્તિ. એવં કામાવચરપઠમમહાકુસલચિત્તેન ઇમે તેત્તિંસ વા ચતુત્તિંસ વા ધમ્મા સમ્પયોગં ગચ્છન્તીતિ વેદિતબ્બા.

યથા ચ પઠમેન, એવં દુતિયચિત્તેનાપિ. સસઙ્ખારભાવમત્તમેવ હિ એત્થ વિસેસો. પુન તતિયેન ઞાણવિપ્પયોગતો ઠપેત્વા અમોહં અવસેસા દ્વત્તિંસ વા તેત્તિંસ વા વેદિતબ્બા. તથા ચતુત્થેનાપિ સસઙ્ખારભાવમત્તમેવ વિસેસો, પઠમે વુત્તેસુ પન ઠપેત્વા પીતિં અવસેસા પઞ્ચમેન સમ્પયોગં ગચ્છન્તિ. સોમનસ્સટ્ઠાને ચેત્થ ઉપેક્ખાવેદના પવિટ્ઠા. સા પન ઇટ્ઠાનિટ્ઠવિપરીતાનુભવનલક્ખણા, પક્ખપાતુપચ્છેદનરસા. યથા ચ પઞ્ચમેન, એવં છટ્ઠેનાપિ. સસઙ્ખારમત્તમેવ હોતિ વિસેસો. સત્તમેન પન ઠપેત્વા પઞ્ઞં અવસેસા એકતિંસ વા દ્વત્તિંસ વા ધમ્મા હોન્તિ, તથા અટ્ઠમેનાપિ. સસઙ્ખારમત્તમેવ વિસેસો. એવં તાવ કામાવચરકુસલચેતસિકા વેદિતબ્બા.

૮૧. ઉપેક્ખાયુત્તચિત્તેસુ, ન દુક્ખસુખપીતિયો;
જાયન્તેવ વિસું પઞ્ચ, કરુણામુદિતાદયો.

અવસેસેસુ પન રૂપાવચરચિત્તસમ્પયુત્તા **રૂપાવચરા**, તત્થ પઠમચિત્તસમ્પયુત્તા તાવ કામાવચરપઠમચિત્તે વુત્તેસુ ઠપેત્વા વિરતિત્તયં અવસેસા વેદિતબ્બા. વિરતિયો પન કામાવચરકુસલલોકુત્તરેસ્વેવ ઉપ્પજ્જન્તિ, ન અઞ્ઞેસુ. દુતિયેન વિતક્કવજ્જા દ્વત્તિંસ વા તેત્તિંસ વા. તતિયેન વિચારવજ્જા એકતિંસ વા દ્વત્તિંસ વા. ચતુત્થેન તતો પીતિવજ્જા તિંસ વા એકતિંસ વા. પઞ્ચમેન તતો કરુણામુદિતાવજ્જા તિંસ હોન્તિ, સોમનસ્સટ્ઠાને ઉપેક્ખા પવિટ્ઠા. એવં રૂપાવચરકુસલચેતસિકા વેદિતબ્બા.

અરૂપાવચરચિત્તસમ્પયુત્તા **અરૂપાવચરા**, તે પન રૂપાવચરપઞ્ચમે વુત્તનયેન વેદિતબ્બા. અરૂપાવચરભાવોવેત્થ વિસેસો.

લોકુત્તરચિત્તસમ્પયુત્તા **લોકુત્તરા**, તે પન પઠમજ્ઝાનિકે મગ્ગચિત્તે પઠમરૂપાવચરચિત્તે વુત્તનયેન દુતિયજ્ઝાનિકાદિભેદેપિ મગ્ગચિત્તે દુતિયરૂપાવચરચિત્તાદીસુ વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બા. કરુણામુદિતાનમભાવો ચ નિયતવિરતિભાવો ચ લોકુત્તરભાવો ચેત્થ વિસેસો. એવં તાવ કુસલચિત્તસમ્પયુત્તચેતસિકા વેદિતબ્બા.

અકુસલા પન **ચેતસિકા** ભૂમિતો એકવિધા કામાવચરાયેવ, તેસુ લોભમૂલપઠમાકુસલચિત્તસમ્પયુત્તા તાવ નિયતા સરૂપેનાગતા પન્નરસ, યેવાપનકા નિયતા ચત્તારોતિ એકૂનવીસતિ હોન્તિ. અનિયતા છ યેવાપનકાતિ સબ્બે પઞ્ચવીસતિ હોન્તિ. સેય્યથિદં – ફસ્સો સોમનસ્સવેદના સઞ્ઞા ચેતના વિતક્કો વિચારો પીતિ ચિત્તસ્સેકગ્ગતા વીરિયં જીવિતં અહિરિકં અનોત્તપ્પં લોભો મોહો મિચ્છાદિટ્ઠીતિ ઇમે સરૂપેનાગતા પન્નરસ, છન્દો અધિમોક્ખો ઉદ્ધચ્ચં મનસિકારોતિ ઇમે ચત્તારો નિયતયેવાપનકા, ઇમે પન પટિપાટિયા દસસુ ચિત્તેસુ નિયતા હોન્તિ, માનો ઇસ્સા મચ્છરિયં કુક્કુચ્ચં થિનમિદ્ધન્તિ ઇમે છયેવ અનિયતયેવાપનકા.

૮૨. એવં યેવાપના સબ્બે, નિયતાનિયતા દસ;
નિદ્દિટ્ઠા પાપચિત્તેસુ, હતપાપેન તાદિના.

તત્થ **ફસ્સો**તિ અકુસલચિત્તસહજાતો ફસ્સો. એસ નયો સેસેસુપિ. ન હિરીયતીતિ અહિરિકો, અહિરિકસ્સ ભાવો **અહિરિકં**. કાયદુચ્ચરિતાદીહિ ઓત્તપ્પતીતિ ઓત્તપ્પં, ન ઓત્તપ્પં **અનોત્તપ્પં**. તત્થ કાયદુચ્ચરિતાદીહિ અજિગુચ્છનલક્ખણં, અલજ્જાલક્ખણં વા અહિરિકં, અનોત્તપ્પં તેહેવ અસારજ્જનલક્ખણં, અનુત્તાસલક્ખણં વા.

લુબ્ભન્તિ તેન, સયં વા લુબ્ભતિ, લુબ્ભનમત્તમેવ વા તન્તિ **લોભો**. સો આરમ્મણગહણલક્ખણો મક્કટાલેપો વિય, અભિસઙ્ગરસો તત્તકપાલે પક્ખિત્તમંસપેસિ વિય, અપરિચ્ચાગપચ્ચુપટ્ઠાનો તેલઞ્જનરાગો વિય, સંયોજનિયેસુ ધમ્મેસુ અસ્સાદદસ્સનપદટ્ઠાનો.

મુય્હન્તિ તેન, સયં વા મુય્હતિ, મુય્હનમત્તમેવ વા તન્તિ **મોહો**. સો ચિત્તસ્સ અન્ધભાવલક્ખણો, અઞ્ઞાણલક્ખણો વા, અસમ્પટિવેધરસો, આરમ્મણસભાવચ્છાદનરસો વા, અન્ધકારપચ્ચુપટ્ઠાનો, અયોનિસોમનસિકારપદટ્ઠાનો.

મિચ્છા પસ્સન્તિ તાય, સયં વા મિચ્છા પસ્સતિ, મિચ્છાદસ્સનમત્તમેવ વા એસાતિ **મિચ્છાદિટ્ઠિ**. સા અયોનિસોઅભિનિવેસલક્ખણા, પરામાસરસા, મિચ્છાભિનિવેસપચ્ચુપટ્ઠાના, અરિયાનં અદસ્સનકામતાદિપદટ્ઠાના.

ઉદ્ધતભાવો **ઉદ્ધચ્ચં**. તં અવૂપસમલક્ખણં વાતાભિઘાતચલજલં વિય, અનવટ્ઠાનરસં વાતાભિઘાતચલધજપટાકા વિય, ભન્તત્તપચ્ચુપટ્ઠાનં પાસાણાભિઘાતસમુદ્ધતભસ્મં વિય, અયોનિસોમનસિકારપદટ્ઠાનં.

મઞ્ઞતીતિ **માનો**. સો ઉણ્ણતિલક્ખણો, સમ્પગ્ગહણરસો, કેતુકમ્યતાપચ્ચુપટ્ઠાનો, દિટ્ઠિવિપ્પયુત્તલોભપદટ્ઠાનો.

ઇસ્સતીતિ **ઇસ્સા**. સા પરસમ્પત્તીનં ઉસૂયનલક્ખણા, તત્થેવ અનભિરતિરસા, તતો વિમુખભાવપચ્ચુપટ્ઠાના, પરસમ્પત્તિપદટ્ઠાના.

મચ્છરભાવો **મચ્છરિયં**. તં અત્તનો સમ્પત્તીનં નિગુહણલક્ખણં, તાસંયેવ પરેહિ સાધારણભાવઅક્ખમનરસં, સઙ્કોચનપચ્ચુપટ્ઠાનં, અત્તસમ્પત્તિપદટ્ઠાનં.

કુચ્છિતં કતં કુકતં, તસ્સ ભાવો **કુક્કુચ્ચં**. તં પચ્છાનુતાપલક્ખણં, કતાકતાનુસોચનરસં, વિપ્પટિસારપચ્ચુપટ્ઠાનં, કતાકતપદટ્ઠાનં.

થિનતા **થિનં**. મિદ્ધતા **મિદ્ધં**. અનુસ્સાહનસંસીદનતા, અસત્તિવિઘાતો ચાતિ અત્થો. થિનઞ્ચ મિદ્ધઞ્ચ થિનમિદ્ધં. તત્થ થિનં અનુસ્સાહનલક્ખણં, વીરિયવિનોદનરસં, સંસીદનભાવપચ્ચુપટ્ઠાનં. મિદ્ધં અકમ્મઞ્ઞતાલક્ખણં, ઓનહનરસં, લીનતાપચ્ચુપટ્ઠાનં, ઉભયમ્પિ અયોનિસોમનસિકારપદટ્ઠાનં. સેસા કુસલે વુત્તનયેન વેદિતબ્બા.

એત્થ પન વિતક્કવીરિયસમાધીનં મિચ્છાસઙ્કપ્પમિચ્છાવાયામમિચ્છાસમાધયો વિસેસકા. ઇતિ ઇમે એકૂનવીસતિ ચેતસિકા પઠમાકુસલચિત્તેન સમ્પયોગં ગચ્છન્તીતિ વેદિતબ્બા. યથા ચ પઠમેન, એવં દુતિયેનાપિ. સસઙ્ખારભાવો ચેત્થ થિનમિદ્ધસ્સ નિયતભાવો ચ વિસેસો. તતિયેન પઠમે વુત્તેસુ ઠપેત્વા દિટ્ઠિં સેસા અટ્ઠારસ વેદિતબ્બા. માનો પનેત્થ અનિયતો હોતિ, દિટ્ઠિયા સહ ન ઉપ્પજ્જતીતિ. ચતુત્થેન દુતિયે વુત્તેસુ ઠપેત્વા દિટ્ઠિં અવસેસા વેદિતબ્બા. એત્થાપિ ચ માનો અનિયતો હોતિ. પઞ્ચમેન પઠમે વુત્તેસુ ઠપેત્વા પીતિં અવસેસા સમ્પયોગં ગચ્છન્તીતિ. સોમનસ્સટ્ઠાને પનેત્થ ઉપેક્ખા પવિટ્ઠા. છટ્ઠેનાપિ પઞ્ચમે વુત્તસદિસા એવ. સસઙ્ખારતા , થિનમિદ્ધસ્સ નિયતભાવો ચ વિસેસો. સત્તમેન પઞ્ચમે વુત્તેસુ ઠપેત્વા દિટ્ઠિં અવસેસા વેદિતબ્બા. માનો પનેત્થ અનિયતો. અટ્ઠમેન છટ્ઠે વુત્તેસુ ઠપેત્વા દિટ્ઠિં અવસેસા વેદિતબ્બા. એત્થાપિ માનો અનિયતો હોતિ. એવં **લોભમૂલચેતસિકા** વેદિતબ્બા.

દોમનસ્સસહગતેસુ પટિઘસમ્પયુત્તેસુ દોસમૂલેસુ દ્વીસુ પઠમેન અસઙ્ખારિકેન સમ્પયુત્તા નિયતા સરૂપેનાગતા તેરસ. સેય્યથિદં – ફસ્સો દોમનસ્સવેદના સઞ્ઞા ચેતના ચિત્તેકગ્ગતા વિતક્કો વિચારો વીરિયં જીવિતં અહિરિકં અનોત્તપ્પં દોસો મોહો ચેતિ ઇમે તેરસ ધમ્મા છન્દાદીહિ ચતૂહિ નિયતયેવાપનકેહિ સત્તરસ હોન્તિ ઇસ્સામચ્છરિયકુક્કુચ્ચેસુ અનિયતેસુ તીસુ એકેન સહ અટ્ઠારસ હોન્તિ, એતેપિ તયો ન એકતો ઉપ્પજ્જન્તિ.

તત્થ દુટ્ઠુ મનોતિ દુમનો, દુમનસ્સ ભાવો દોમનસ્સં, દોમનસ્સવેદનાયેતં અધિવચનં. તેન સહગતં દોમનસ્સસહગતં. તં અનિટ્ઠારમ્મણાનુભવનલક્ખણં, અનિટ્ઠાકારસમ્ભોગરસં, ચેતસિકાબાધપચ્ચુપટ્ઠાનં, એકન્તેનેવ હદયવત્થુપદટ્ઠાનં.

દુસ્સન્તિ તેન, સયં વા દુસ્સતિ, દુસ્સનમત્તમેવ વા તન્તિ **દોસો**. સો ચણ્ડિક્કલક્ખણો પહતાસીવિસો વિય, વિસપ્પનરસો વિસનિપાતો વિય, અત્તનો નિસ્સયદહનરસો વા દાવગ્ગિ વિય, દુસ્સનપચ્ચુપટ્ઠાનો લદ્ધોકાસો વિય સપત્તો, આઘાતવત્થુપદટ્ઠાનો. અવસેસા હેટ્ઠા વુત્તપ્પકારાવ. ઇતિ ઇમે સત્તરસ વા અટ્ઠારસ વા નવમેન સમ્પયોગં ગચ્છન્તીતિ વેદિતબ્બા. યથા ચ નવમેન, એવં દસમેનાપિ. સસઙ્ખારતા, પનેત્થ થિનમિદ્ધસમ્ભવો ચ વિસેસો.

દ્વીસુ પન મોહમૂલેસુ વિચિકિચ્છાસમ્પયુત્તેન એકાદસમેન સમ્પયુત્તા તાવ ફસ્સો ઉપેક્ખાવેદના સઞ્ઞા ચેતના વિતક્કો વિચારો વીરિયં જીવિતં ચિત્તટ્ઠિતિ અહિરિકં અનોત્તપ્પં મોહો વિચિકિચ્છાતિ સરૂપેનાગતા તેરસ, ઉદ્ધચ્ચં મનસિકારોતિ દ્વે યેવાપનકા નિયતા. તેહિ સદ્ધિં પન્નરસ હોન્તિ.

તત્થ પવત્તટ્ઠિતિમત્તા એકગ્ગતા. વિગતા ચિકિચ્છાતિ **વિચિકિચ્છા**. સભાવં વિચિનન્તો એતાય કિચ્છતિ કિલમતીતિ **વિચિકિચ્છા**. સા સંસયલક્ખણા, કમ્પનરસા, અનિચ્છયપચ્ચુપટ્ઠાના, અયોનિસોમનસિકારપદટ્ઠાના. સેસા વુત્તનયા એવ.

દ્વાદસમેન ઉદ્ધચ્ચસમ્પયુત્તેન સમ્પયુત્તા સરૂપેનાગતા વિચિકિચ્છાસહગતે વુત્તેસુ વિચિકિચ્છાહીના ઉદ્ધચ્ચં સરૂપેન આગતં, તસ્મા તેરસેવ હોન્તિ. વિચિકિચ્છાય અભાવેન પનેત્થ અધિમોક્ખો ઉપ્પજ્જતિ, તેન સદ્ધિં ચુદ્દસ હોન્તિ. અધિમોક્ખસમ્ભવતો સમાધિ બલવા હોતિ, અધિમોક્ખમનસિકારા દ્વે યેવાપનકા, તેહિ સહ પન્નરસેવ હોન્તિ. એવં તાવ અકુસલચેતસિકા વેદિતબ્બા.

ઇદાનિ **અબ્યાકતા** વુચ્ચન્તિ, અબ્યાકતા પન દુવિધા વિપાકકિરિયભેદતો. તત્થ **વિપાકા** કુસલા વિય ભૂમિવસેન ચતુબ્બિધા કામાવચરં રૂપાવચરં અરૂપાવચરં લોકુત્તરઞ્ચેતિ. તત્થ કામાવચરવિપાકા સહેતુકાહેતુકવસેન દુવિધા. તત્થ સહેતુકવિપાકસમ્પયુત્તા **સહેતુકા**. તે સહેતુકકામાવચરકુસલસમ્પયુત્તસદિસા. યા પન કરુણામુદિતા અનિયતા, તા સત્તારમ્મણત્તા વિપાકેસુ નુપ્પજ્જન્તિ. કામાવચરવિપાકાનં એકન્તપરિત્તારમ્મણત્તા વિરતિયો પનેત્થ એકન્તકુસલત્તા ન લબ્ભન્તિ. **વિભઙ્ગે** ''પઞ્ચ સિક્ખાપદા કુસલાયેવા''તિ હિ વુત્તં. એવં કામાવચરસહેતુકવિપાકચેતસિકા વેદિતબ્બા.

૮૩. તેત્તિંસાદિદ્વયે ધમ્મા, દ્વત્તિંસેવ તતો પરે;
બાત્તિંસ પઞ્ચમે છટ્ઠે, એકતિંસ તતો પરે.

અહેતુકચિત્તસમ્પયુત્તા પન **અહેતુકા**. તેસુ ચક્ખુવિઞ્ઞાણસમ્પયુત્તા તાવ ફસ્સો ઉપેક્ખાવેદના સઞ્ઞા ચેતના જીવિતં ચિત્તટ્ઠિતીતિ સરૂપેનાગતા છ, મનસિકારેન ચ સત્ત હોન્તિ. સોતઘાનજિવ્હાકાયવિઞ્ઞાણસમ્પયુત્તાપિ સત્ત સત્તેવ ચેતસિકા. તત્થ કાયવિઞ્ઞાણસમ્પયુત્તેસુ પન ઉપેક્ખાઠાને સુખવેદના પવિટ્ઠા. સા કાયિકસાતલક્ખણા, પીણનરસા, સેસા વુત્તનયા એવ.

૮૪. ઇટ્ઠારમ્મણયોગસ્મિં, ચક્ખુવિઞ્ઞાણકાદિસુ;
સતિ કસ્મા ઉપેક્ખાવ, વુત્તા ચતૂસુ સત્થુના.

૮૫. ઉપાદાય ચ રૂપેન, ઉપાદારૂપકે પન;
સઙ્ઘટ્ટનાનિઘંસસ્સ, દુબ્બલત્તાતિ દીપયે.

૮૬. પસાદં પનતિક્કમ્મ, કૂટંવ પિચુપિણ્ડકં;
ભૂતરૂપેન ભૂતાનં, ઘટ્ટનાય સુખાદિકં.

તસ્મા કાયવિઞ્ઞાણં સુખાદિસમ્પયુત્તન્તિ વેદિતબ્બં. મનોધાતુના સમ્પયુત્તા સરૂપેનાગતા ચક્ખુવિઞ્ઞાણેન સદ્ધિં વુત્તા છ, વિતક્કવિચારેહિ સહ અટ્ઠ, અધિમોક્ખમનસિકારેહિ દ્વીહિ યેવાપનકેહિ દસ ધમ્મા હોન્તિ. તથા

મનોવિઞ્ઞાણધાતુઉપેક્ખાસહગતેન. સોમનસ્સસહગતેન પીતિઅધિકા વેદનાપરિવત્તનઞ્ચ નાનત્તં. તસ્માવેત્થ એકાદસ ધમ્મા હોન્તિ. એવં અહેતુકાપિ કામાવચરવિપાકચેતસિકા વેદિતબ્બા.

રૂપાવચરવિપાકચિત્તસમ્પયુત્તા પન **રૂપાવચરા**. અરૂપાવચરવિપાકચિત્તસમ્પયુત્તા **અરૂપાવચરા**. તે સબ્બેપિ અત્તનો અત્તનો કુસલચિત્તસમ્પયુત્તચેતસિકેહિ સદિસાયેવાતિ.

લોકુત્તરવિપાકચિત્તસમ્પયુત્તા **લોકુત્તરા**. તે સબ્બે તેસંયેવ લોકુત્તરવિપાકચિત્તાનં સદિસા કુસલચિત્તસમ્પયુત્તેહિ ચેતસિકેહિ સદિસા. એવં રૂપાવચરારૂપાવચરલોકુત્તરવિપાકચેતસિકા વેદિતબ્બા.

અકુસલવિપાકચિત્તસમ્પયુત્તા પન **અકુસલવિપાકચેતસિકા** નામ. તે પન કુસલવિપાકાહેતુકચિત્તેસુ ચક્ખુવિઞ્ઞાણાદીસુ વુત્તચેતસિકસદિસા. એત્થ પન કાયવિઞ્ઞાણે દુક્ખવેદના પવિટ્ઠા. સા કાયિકાબાધલક્ખણા. સેસા વુત્તનયાયેવાતિ. એવં છત્તિંસ વિપાકચિત્તસમ્પયુત્તચેતસિકા વેદિતબ્બા.

કિરિયાબ્યાકતા ચ ચેતસિકા ભૂમિતો તિવિધા હોન્તિ કામાવચરા રૂપાવચરા અરૂપાવચરાતિ. તત્થ **કામાવચરા** સહેતુકાહેતુકતો દુવિધા હોન્તિ. તેસુ સહેતુકકિરિયચિત્તસમ્પયુત્તા **સહેતુકા**, તે પન અટ્ઠહિ કામાવચરકુસલચિત્તસમ્પયુત્તેહિ સમાના ઠપેત્વા વિરતિત્તયં અનિયતયેવાપનકેસુ કરુણામુદિતાયેવ ઉપ્પજ્જન્તિ. અહેતુકકિરિયચિત્તસમ્પયુત્તા **અહેતુકા**, તે કુસલવિપાકાહેતુકમનોધાતુમનોવિઞ્ઞાણધાતુચિત્તસમ્પયુત્તેહિ સમાના. મનોવિઞ્ઞાણધાતુદ્વયે પન વીરિયિન્દ્રિયં અધિકં. વીરિયિન્દ્રિયસમ્ભવતો પનેત્થ બલપ્પત્તો સમાધિ હોતિ. હસિતુપ્પાદચિત્તેન સમ્પયુત્તા દ્વાદસ ધમ્મા હોન્તિ પીતિયા સહ. અયમેત્થ વિસેસો.

રૂપાવચરકિરિયચિત્તસમ્પયુત્તા પન **રૂપાવચરા**. અરૂપાવચરકિરિયચિત્તસમ્પયુત્તા **અરૂપાવચરા**. તે સબ્બેપિ સકસકભૂમિકુસલચિત્તસમ્પયુત્તેહિ સમાનાતિ. એવં વીસતિ કિરિયચિત્તસમ્પયુત્તા ચ ચેતસિકા વેદિતબ્બા.

એત્તાવતા કુસલાકુસલવિપાકકિરિયભેદભિન્નેન એકૂનનવુતિયા ચિત્તેન સમ્પયુત્તા ચેતસિકા નિદ્દિટ્ઠા હોન્તિ.

૮૭. કુસલાકુસલેહિ વિપાકક્રિયા-
હદયેહિ યુતા પન ચેતસિકા;
સકલાપિ ચ સાધુ મયા કથિતા,
સુગતેન મહામુનિના કથિતા.

૮૮. અવગચ્છતિ યો ઇમં અનુનં,
પરમં તસ્સ સમન્તતો મતિ;
અભિધમ્મનયે દૂરાસદે,
અતિગમ્ભીરઠાને વિજમ્ભતે.

ઇતિ અભિધમ્માવતારે ચેતસિકનિદ્દેસો નામ

દુતિયો પરિચ્છેદો.

૩. તતિયો પરિચ્છેદો

ચેતસિકવિભાગનિદ્દેસો

૮૯. સબ્બે ચેતસિકા વુત્તા, બુદ્ધેનાદિચ્ચબન્ધુના;
નામસામઞ્ઞતોયેવ, દ્વેપઞ્ઞાસ ભવન્તિ તે.

સેય્યથિદં – ફસ્સો વેદના સઞ્ઞા ચેતના વિતક્કો વિચારો પીતિ ચિત્તેકગ્ગતા વીરિયં જીવિતં છન્દો અધિમોક્ખો મનસિકારો તત્રમજ્ઝત્તતા સદ્ધા સતિ હિરી ઓત્તપ્પં અલોભો અદોસો અમોહો કાયપ્પસ્સદ્ધિઆદીનિ છ યુગાનિ, તિસ્સો વિરતિયો, કરુણા મુદિતા લોભો દોસો મોહો ઉદ્ધચ્ચં માનો દિટ્ઠિ ઇસ્સા મચ્છરિયં કુક્કુચ્ચં થિનં મિદ્ધં વિચિકિચ્છા અહિરિકં અનોત્તપ્પઞ્ચાતિ.

૯૦. ચતુપઞ્ઞાસધા કામે, રૂપે પઞ્ચદસેરિતા;
તે હોન્તિ દ્વાદસારૂપે, ચત્તાલીસમનાસવા.

૯૧. એકવીસસતં સબ્બે, ચિત્તુપ્પાદા સમાસતો;
એતેસુ તેસમુપ્પત્તિં, ઉદ્ધરિત્વા પનેકકં.

૯૨. ફસ્સાદીનં તુ ધમ્માનં, પવક્ખામિ ઇતો પરં;
પાટવત્થાય ભિક્ખૂનં, ચિત્તચેતસિકેસ્વહં.

૯૩. એકગ્ગતા મનક્કારો, જીવિતં ફસ્સપઞ્ચકં;
અટ્ઠેતે અવિનિબ્ભોગા, એકુપ્પાદા સહક્ખયા.

૯૪. ફસ્સો ચ વેદના સઞ્ઞા, ચેતના જીવિતિન્દ્રિયં;
એકગ્ગતા મનક્કારો, સબ્બસાધારણા ઇમે.

૯૫. વિતક્કો પઞ્ચપઞ્ઞાસ-ચિત્તેસુ સમુદીરિતો;
ચારો છસટ્ઠિચિત્તેસુ, જાયતે નત્થિ સંસયો.

૯૬. એકપઞ્ઞાસચિત્તેસુ , પીતિ તેસટ્ઠિયા સુખં;
ઉપેક્ખા પઞ્ચપઞ્ઞાસ-ચિત્તે દુક્ખં તુ તીસુ હિ.

૯૭. હોતિ દ્વાસટ્ઠિચિત્તેસુ, સોમનસ્સિન્દ્રિયં પન;
દુક્ખિન્દ્રિયં પનેકસ્મિં, તથેકમ્હિ સુખિન્દ્રિયં.

૯૮. પઞ્ચુત્તરસતે ચિત્તે, વીરિયં આહ નાયકો;
ચતુત્તરસતે ચિત્તે, સમાધિન્દ્રિયમબ્રવિ.

૯૯. સબ્બાહેતુકચિત્તાનિ, ઠપેત્વા ચેકહેતુકે;
એકુત્તરસતે ચિત્તે, છન્દસ્સુપ્પત્તિમુદ્દિસે.

૧૦૦.ઠપેત્વા દસ વિઞ્ઞાણે, વિચિકિચ્છાયુતમ્પિ ચ;
દસુત્તરસતે ચિત્તે, અધિમોક્ખો ઉદીરિતો.

૧૦૧.સદ્ધા સતિ હિરોત્તપ્પં, અલોભાદોસમજ્ઝતા;
છળેવ યુગળા ચાતિ, ધમ્મા એકૂનવીસતિ.

૧૦૨.એકનવુતિયા ચિત્તે, જાયન્તિ નિયતા ઇમે;
અહેતુકેસુ ચિત્તેસુ, અપુઞ્ઞેસુ ન જાયરે.

૧૦૩.એકૂનાસીતિયા ચિત્તે, પઞ્ઞા જાયતિ સબ્બદા;
અટ્ઠવીસતિયા ચિત્તે, કરુણામુદિતા સિયું.

૧૦૪.કામાવચરપુઞ્ઞેસુ, સબ્બલોકુત્તરેસુ ચ;
ચત્તાલીસવિધે ચિત્તે, સાટ્ઠકે વિરતિત્તયં.

૧૦૫.સદ્ધા સતિ હિરોત્તપ્પં, અલોભાદિત્તયમ્પિ ચ;
યુગળાનિ છ મજ્ઝત્તં, કરુણામુદિતાપિ ચ.

૧૦૬.તથા વિરતિયો તિસ્સો, સબ્બે તે પઞ્ચવીસતિ;
કુસલાબ્યાકતા ચાપિ, કુસલેન પકાસિતા.

૧૦૭.અહિરીકમનોત્તપ્પં, મોહો ઉદ્ધચ્ચમેવ ચ;
દ્વાદસાપુઞ્ઞચિત્તેસુ, નિયતાયેવ જાયરે.

૧૦૮.લોભો દોસો ચ મોહો ચ, માનો દિટ્ઠિ ચ સંસયો;
મિદ્ધમુદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચં, થિનં મચ્છરિયમ્પિ ચ.

૧૦૯.અહિરીકમનોત્તપ્પં, ઇસ્સા ચ દોમનસ્સકં;
એતે અકુસલા વુત્તા, એકન્તેન મહેસિના.

૧૧૦.લોભો અટ્ઠસુ નિદ્દિટ્ઠો, વુત્તા ચતૂસુ દિટ્ઠિતુ;
માનો દિટ્ઠિવિયુત્તેસુ, દોસોદ્વીસ્વેવ જાયતે.

૧૧૧.ઇસ્સામચ્છેરકુક્કુચ્ચા, દ્વીસુ જાયન્તિ નો સહ;
વિચિકિચ્છા પનેકસ્મિં, થિનમિદ્ધં તુ પઞ્ચસુ.

૧૧૨.ફસ્સો ચ વેદના સઞ્ઞા, ચેતના જીવિતં મનો;

વિતક્કો ચ વિચારો ચ, પીતિ વીરિયસમાધિ ચ.

૧૧૩છન્દો ચેવાધિમોક્ખો ચ, મનસિકારો ચ ચુદ્દસ;
કુસલાકુસલા ચેવ, હોન્તિ અબ્યાકતાપિ ચ.

૧૧૪.એકૂનતિંસચિત્તેસુ, ઝાનં પઞ્ચઙ્ગિકં મતં;
ચતુઝાનઙ્ગયુત્તાનિ, સત્તતિંસાતિ નિદ્દિસે.

૧૧૫.એકાદસવિધં ચિત્તં, તિવઙ્ગિકમુદીરિતં;
ચતુતિંસવિધં ચિત્તં, દુવઙ્ગિકમુદીરિતં.

૧૧૬.સભાવેનાવિતક્કેસુ , ઝાનઙ્ગાનિ ન ઉદ્ધરે;
સબ્બાહેતુકચિત્તેસુ, મગ્ગઙ્ગાનિ ન ઉદ્ધરે.

૧૧૭.તીણિ સોળસચિત્તેસુ, ઇન્દ્રિયાનિ વદે બુધો;
એકસ્મિં પન ચત્તારિ, પઞ્ચ તેરસસુદ્ધરે.

૧૧૮.સત્ત દ્વાદસચિત્તેસુ, ઇન્દ્રિયાનિ જિનોબ્રવિ;
એકેનૂનેસુ અટ્ઠેવ, ચત્તાલીસમનેસુ ચ.

૧૧૯.ચત્તાલીસાય ચિત્તેસુ, નવકં નાયકોબ્રવિ;
એવં ઇન્દ્રિયયોગોપિ, વેદિતબ્બો વિભાવિના.

૧૨૦.અમગ્ગઙ્ગાનિ નામેત્થ, અટ્ઠારસ અહેતુકા;
ઝાનઙ્ગાનિ ન વિજ્જન્તિ, વિઞ્ઞાણેસુ દ્વિપઞ્ચસુ.

૧૨૧.એકં ચિત્તં દુમગ્ગઙ્ગં, તિમગ્ગઙ્ગાનિ સત્તસુ;
ચત્તાલીસાય ચિત્તેસુ, મગ્ગો સો ચતુરઙ્ગિકો.

૧૨૨.પઞ્ચદ્દસસુ ચિત્તેસુ, મગ્ગો પઞ્ચઙ્ગિકો મતો;
વુત્તો દ્વત્તિંસચિત્તેસુ, મગ્ગો સત્તઙ્ગિકોપિ ચ.

૧૨૩.મગ્ગો અટ્ઠસુ ચિત્તેસુ, મતો અટ્ઠઙ્ગિકોતિ હિ;
એવં તુ સબ્બચિત્તેસુ, મગ્ગઙ્ગાનિ સમુદ્ધરે.

૧૨૪.બલાનિ દ્વે દ્વિચિત્તેસુ, એકસ્મિં તીણિ દીપયે;
એકાદસસુ ચત્તારિ, છ દ્વાદસસુ નિદ્દિસે.

૧૨૫.એકૂનાસીતિયા સત્ત, સોળસેવાબલાનિ તુ;
ચિત્તમેવં તુ વિઞ્ઞેય્યં, સબલં અબલમ્પિ ચ.

૧૨૬ઝાનઙ્ગમગ્ગઙ્ગબલિન્દ્રિયાનિ,
ચિત્તેસુ જાયન્તિ હિ યેસુ યાનિ;
મયા સમાસેન સમુદ્ધરિત્વા,
વુત્તાનિ સબ્બાનિપિ તાનિ તેસુ.

ઇતિ અભિધમ્માવતારે ચેતસિકવિભાગનિદ્દેસો નામ

તતિયો પરિચ્છેદો.

૪. ચતુત્થો પરિચ્છેદો

એકવિધાદિનિદ્દેસો

૧૨૭ઇતો પરં પવક્ખામિ, નય**મેકવિધાદિકં**;
આભિધમ્મિકભિક્ખૂનં, બુદ્ધિયા પન વુદ્ધિયા.

૧૨૮સબ્બ**મેકવિધં** ચિત્તં, વિજાનનસભાવતો;
દુવિધઞ્ચ ભવે ચિત્તં, અહેતુકસહેતુતો.

૧૨૯પુઞ્ઞાપુઞ્ઞવિપાકા હિ, કામે દસ ચ પઞ્ચ ચ;
ક્રિયા તિસ્સોતિ સબ્બેપિ, અટ્ઠારસ અહેતુકા.

૧૩૦એકસત્તતિ સેસાનિ, ચિત્તુપ્પાદા મહેસિના;
સહેતુકાતિ નિદ્દિટ્ઠા, તાદિના હેતુવાદિના.

૧૩૧સવત્થુકાવત્થુકતો , તથોભયવસેન ચ;
સબ્બં વુત્તપકારં તુ, **તિવિધં** હોતિ માનસં.

૧૩૨સબ્બો કામવિપાકો ચ, રૂપે પઞ્ચદસાપિ ચ;
આદિમગ્ગો સિતુપ્પાદો, મનોધાતુ ક્રિયાપિ ચ.

૧૩૩દોમનસ્સદ્વયઞ્ચાપિ, તેચત્તાલીસ માનસા;
નુપ્પજ્જન્તિ વિના વત્થું, એકન્તેન સવત્થુકા.

૧૩૪અરૂપાવચરપાકા ચ, એકન્તેન અવત્થુકા;
દ્વાચત્તાલીસ સેસાનિ, ચિત્તાનુભયથા સિયું.

૧૩૫એકેકારમ્મણં ચિત્તં, પઞ્ચારમ્મણમેવ ચ;
છળારમ્મણકઞ્ચેતિ, એવમ્પિ **તિવિધં** સિયા.

૧૩૬વિઞ્ઞાણાનિ ચ દ્વેપઞ્ચ, અટ્ઠ લોકુત્તરાનિ ચ;
સબ્બં મહગ્ગતઞ્ચેવ, ઠપેત્વાભિઞ્ઞમાનસં.

૧૩૭તેચત્તાલીસ વિઞ્ઞેય્યા, એકેકારમ્મણા પન;
મનોધાતુત્તયં તત્થ, પઞ્ચારમ્મણમીરિતં.

૧૩૮તેચત્તાલીસ સેસાનિ, છળારમ્મણિકા મતા;
તથા ચ **તિવિધં** ચિત્તં, કુસલાકુસલાદિતો.

૧૩૯અહેતું એકહેતુઞ્ચ, દ્વિહેતુઞ્ચ તિહેતુકં;
એવં **ચતુબ્બિધં** ચિત્તં, વિઞ્ઞાતબ્બં વિભાવિના.

૧૪૦હેટ્ઠા મયાપિ નિદ્દિટ્ઠા, અટ્ઠારસ અહેતુકા;
વિચિકિચ્છુદ્ધચ્ચસંયુત્તં, એકહેતુમુદીરિતં.

૧૪૧કામે દ્વાદસધા પુઞ્ઞ-વિપાકક્રિયતો પન;
દસધાકુસલા ચાતિ, બાવીસતિ દુહેતુકા.

૧૪૨કામે દ્વાદસધા પુઞ્ઞ-વિપાકક્રિયતો પન;
સબ્બં મહગ્ગતઞ્ચેવ, અપ્પમાણં તિહેતુકં.

૧૪૩રૂપીરિયાપથવિઞ્ઞત્તિ-જનકાજનકાદિતો;
એવઞ્ચાપિ હિ તં ચિત્તં, હોતિ સબ્બં **ચતુબ્બિધં**.

૧૪૪દ્વાદસાકુસલા તત્થ, કુસલા કામધાતુયા;
તથા દસ ક્રિયા કામે, અભિઞ્ઞામાનસં દ્વયં.

૧૪૫સમુટ્ઠાપેન્તિ રૂપાનિ, કપ્પેન્તિ ઇરિયાપથં;
જનયન્તિ ચ વિઞ્ઞત્તિં, ઇમે દ્વત્તિંસ માનસા.

૧૪૬કુસલા ચ ક્રિયા ચેવ, તે મહગ્ગતમાનસા;
અટ્ઠાનાસવચિત્તાનિ, છબ્બીસતિ ચ માનસા.

૧૪૭સમુટ્ઠાપેન્તિ રૂપાનિ, કપ્પેન્તિ ઇરિયાપથં;
ચોપનં ન ચ પાપેન્તિ, દ્વિકિચ્ચા નિયતા ઇમે.

૧૪૮ઠપેત્વા દસ વિઞ્ઞાણે, વિપાકા દ્વીસુ ભૂમિસુ;
ક્રિયા ચેવ મનોધાતુ, ઇમાનેકૂનવીસતિ.

૧૪૯સમુટ્ઠાપેન્તિ રૂપાનિ, ન કરોન્તિતરદ્વયં;
પુન દ્વેપઞ્ચવિઞ્ઞાણા, વિપાકા ચ અરૂપિસુ.

૧૫૦સબ્બેસં સન્ધિચિત્તઞ્ચ, ચુતિચિત્તઞ્ચારહતો;
ન કરોન્તિ તિકિચ્ચાનિ, ઇમે સોળસ માનસા.

૧૫૧એકદ્વિતિચતુટ્ઠાન-પઞ્ચટ્ઠાનપભેદતો;
પઞ્ચધા ચિત્તમક્ખાસિ, પઞ્ચનિમ્મલલોચનો.

૧૫૨કુસલાકુસલા સબ્બે, ચિત્તુપ્પાદા મહાક્રિયા;

મહગ્ગતા ક્રિયા ચેવ, ચત્તારો ફલમાનસા.

૧૫૩.સબ્બેવ પઞ્ચપઞ્ઞાસ, નિપ્પપઞ્ચેન સત્થુના;
જવનટ્ઠાનતોયેવ, એકટ્ઠાને નિયામિતા.

૧૫૪.પુન દ્વેપઞ્ચવિઞ્ઞાણા, દસ્સને સવને તથા;
ઘાયને સાયને ઠાને, ફુસને પટિપાટિયા.

૧૫૫.મનોધાતુત્તિકં ઠાને, આવજ્જને પટિચ્છને;
અટ્ઠસટ્ઠિ ભવન્તેતે, એકટ્ઠાનિકતં ગતા.

૧૫૬.પુન દ્વિટ્ઠાનિકં નામ, ચિત્તદ્વયમુદીરિતં;
સોમનસ્સયુતં પઞ્ચ-દ્વારે સન્તીરણં સિયા.

૧૫૭.તદારમ્મણં છદ્વારે, બલવારમ્મણે સતિ;
તથા વોટ્ઠબ્બનં હોતિ, પઞ્ચદ્વારેસુ વોટ્ઠબો.

૧૫૮.મનોદ્વારેસુ સબ્બેસં, હોતિ આવજ્જનં પન;
ઇદં દ્વિટ્ઠાનિકં નામ, હોતિ ચિત્તદ્વયં પન.

૧૫૯.પટિસન્ધિભવઙ્ગસ્સ, ચુતિયા ઠાનતો પન;
મહગ્ગતવિપાકા તે, નવ તિટ્ઠાનિકા મતા.

૧૬૦.અટ્ઠ કામા મહાપાકા, પટિસન્ધિભવઙ્ગતો;
તદારમ્મણતો ચેવ, ચુતિટ્ઠાનવસેન ચ.

૧૬૧.ચતુટ્ઠાનિકચિત્તાનિ , અટ્ઠ હોન્તીતિ નિદ્દિસે;
કુસલાકુસલપાકં તુ-પેક્ખાસહગતદ્વયં.

૧૬૨.સન્તીરણં ભવે પઞ્ચ-દ્વારે છદ્વારિકેસુ ચ;
તદારમ્મણતં યાતિ, બલવારમ્મણે સતિ.

૧૬૩.પટિસન્ધિભવઙ્ગાનં, ચુતિટ્ઠાનવસેન ચ;
પઞ્ચટ્ઠાનિકચિત્તન્તિ, ઇદં દ્વયમુદીરિતં.

૧૬૪.પઞ્ચકિચ્ચં દ્વયં ચિત્તં, ચતુકિચ્ચં પનટ્ઠકં;
તિકિચ્ચં નવકં દ્વે તુ, દ્વિકિચ્ચા સેસમેકકં.

૧૬૫.ભવઙ્ગાવજ્જનઞ્ચેવ, દસ્સનં સમ્પટિચ્છનં;
સન્તીરણં વોટ્ઠબ્બનં, જવનં ભવતિ સત્તમં.

१६६**छब्बिधं** होति तं छन्नं, विञ्ञाणानं पभेदतो;
सत्तधा सत्तविञ्ञाण-धातूनं तु पभेदतो.

१६७एकेकारम्मणं छक्कं, पञ्चारम्मणभेदतो;
छळारम्मणतो चेव, होति **अट्ठविधं** मनो.

१६८तत्थ द्वेपञ्चविञ्ञाणा, होन्ति एकेकगोचरा;
रूपारम्मणिका द्वे तु, द्वे द्वे सद्दादिगोचरा.

१६९सब्बं महग्गतं चित्तं, पञ्चाभिञ्ञाविवज्जितं;
सब्बं लोकुत्तरञ्चेति, एकेकारम्मणं भवे.

१७०एकेकारम्मणं छक्क-मिदं ञेय्यं विभाविना;
पञ्चारम्मणिकं नाम, मनोधातुत्तयं भवे.

१७१कामावचरचित्तानि, चत्तालीसं तथेककं;
अभिञ्ञानि च सब्बानि, छळारम्मणिकानिति.

१७२चित्तं **नवविधं** होति, सत्तविञ्ञाणधातुसु;
पच्छिमञ्च तिधा कत्वा, कुसलाकुसलादितो.

१७३पुञ्ञापुञ्ञवसेनेव , विपाकक्रियभेदतो;
छसत्ततिविधो भेदो, मनोविञ्ञाणधातुया.

१७४मनोधातुं द्विधा कत्वा, विपाकक्रियभेदतो;
नवधा पुब्बवुत्तेहि, **दसधा** होति मानसं.

१७५धातुद्वयं तिधा कत्वा, पच्छिमं पुन पण्डितो;
एकादसविधं चित्तं, होतीति परिदीपये.

१७६मनोविञ्ञाणधातुम्पि, कुसलाकुसलादितो;
चतुधा विभजित्वान, वदे **द्वादसधा** ठितं.

१७७भवे **चुद्दसधा** चित्तं, चुद्दसट्ठानभेदतो;
पटिसन्धिभवङ्गस्स, चुतियावज्जनस्स च.

१७८पञ्चन्नं दस्सनादीनं, सम्पटिच्छनचेतसो;
सन्तीरणस्स वोट्ठब्ब-जवनानं वसेन च.

१७९तदारम्मणचित्तस्स, तथेव ठानभेदतो;

એવં ચુદ્દસધા ચિત્તં, હોતીતિ પરિદીપયે.

૧૮૦ભૂમિપુગ્ગલનાનાત્ત-વસેન ચ પવત્તિતો;
બહુધા પનિદં ચિત્તં, હોતીતિ ચ વિભાવયે.

૧૮૧.એકવિધાદિનયે પનિમસ્મિં,
યો કુસલો મતિમા ઇધ ભિક્ખુ;
તસ્સભિધમ્મગતા પન અત્થા,
હત્થગતામલકા વિય હોન્તિ.

ઇતિ અભિધમ્માવતારે એકવિધાદિનિદ્દેસો નામ

ચતુત્થો પરિચ્છેદો.

૫. પઞ્ચમો પરિચ્છેદો

ભૂમિપુગ્ગલચિત્તુપ્પત્તિનિદ્દેસો

૧૮૨ઇતો પરં પવક્ખામિ, બુદ્ધિવુદ્ધિકરં નયં;
ચિત્તાનં ભૂમીસુપ્પત્તિં, પુગ્ગલાનં વસેન ચ.

૧૮૩દેવાચેવ મનુસ્સા ચ, તિસ્સો વાપાયભૂમિયો;
ગતિયો પઞ્ચ નિદ્દિટ્ઠા, સત્થુના તુ તયો ભવા.

૧૮૪ભૂમિયો તત્થ તિંસેવ, તાસુ તિંસેવ પુગ્ગલા;
ભૂમીસ્વેતાસુ ઉપ્પન્ના, સબ્બે ચ પન પુગ્ગલા.

૧૮૫.પટિસન્ધિકચિત્તાનં, વસેનેકૂનવીસતિ;
પટિસન્ધિ ચ નામેસા, દુવિધા સમુદીરિતા.

૧૮૬.અચિત્તકા સચિત્તા ચ, અસઞ્ઞીન**મચિત્તકા**;
સેસા **સચિત્તકા** ઞેય્યા, સા પનેકૂનવીસતિ.

૧૮૭.પટિસન્ધિવસેનેવ, હોન્તિ વીસતિ પુગ્ગલા;
ઇધ ચિત્તાધિકારત્તા, અચિત્તા ન ચ ઉદ્ધટા.

૧૮૮.અહેતુદ્વિતિહેતૂતિ, પુગ્ગલા તિવિધા સિયું;
અરિયા પન અટ્ઠાતિ, સબ્બે એકાદસેરિતા.

૧૮૯.એતેસં પન સબ્બેસં, પુગ્ગલાનં પભેદતો;
ચિત્તાનં ભૂમીસુપ્પત્તિં, ભણતો મે નિબોધથ.

૧૯૦તિંસભૂમીસુ ચિત્તાનિ, કતિ જાયન્તિ મે વદ;
ચુદ્દસેવ તુ ચિત્તાનિ, હોન્તિ સબ્બાસુ ભૂમિસુ.

૧૯૧.સદા વીસતિ ચિત્તાનિ, કામેયેવ ભવે સિયું;
પઞ્ચ રૂપભવેયેવ, ચત્તારેવ અરૂપિસુ.

૧૯૨કામરૂપભવેસ્વેવ , અટ્ઠારસ ભવન્તિ હિ;
દ્વેચત્તાલીસ ચિત્તાનિ, હોન્તિ તીસુ ભવેસુપિ.

૧૯૩ઠપેત્વા પન સબ્બાસં, ચતસ્સોપાયભૂમિયો;
તેરસેવ ચ ચિત્તાનિ, હોન્તિ છબ્બીસભૂમિસુ.

૧૯૪.અપરાનિ ચતસ્સોપિ, ઠપેત્વારુપ્પભૂમિયો;
ચિત્તાનિ પન જાયન્તિ, છ ચ છબ્બીસભૂમિસુ.

૧૯૫.સુદ્ધાવાસિકદેવાનં , ઠપેત્વા પઞ્ચ ભૂમિયો;
પઞ્ચ ચિત્તાનિ જાયન્તે, પઞ્ચવીસતિભૂમિસુ.

૧૯૬.અપરાનિ દુવે હોન્તિ, પઞ્ચવીસતિભૂમિસુ;
ઠપેત્વા નેવસઞ્ઞઞ્ચ, ચતસ્સોપાયભૂમિયો.

૧૯૭.દ્વેપિ ચિત્તાનિ જાયન્તિ, ચતુવીસતિભૂમિસુ;
આકિઞ્ચઞ્ઞં નેવસઞ્ઞઞ્ચ, ઠપેત્વાપાયભૂમિયો.

૧૯૮.અપાયભૂમિયો હિત્વા, તિસ્સો આરુપ્પભૂમિયો;
દ્વેયેવ પન ચિત્તાનિ, હોન્તિ તેવીસભૂમિસુ.

૧૯૯.અરૂપે ચ અપાયે ચ, ઠપેત્વા અટ્ઠ ભૂમિયો;
એકાદસવિધં ચિત્તં, હોન્તિ દ્વાવીસભૂમિસુ.

૨૦૦.સુદ્ધાવાસે અપાયે ચ, ઠપેત્વા નવ ભૂમિયો;
એકવીસાસુ નિચ્ચમ્પિ, ચત્તારોવ ભવન્તિ હિ.

૨૦૧.એકં સત્તરસસ્વેવ, ચિત્તં જાયતિ ભૂમિસુ;
સુદ્ધાવાસે ઠપેત્વા તુ, અપાયારુપ્પભૂમિયો.

૨૦૨.દ્વાદસેવ તુ જાયન્તે, એકાદસસુ ભૂમિસુ;
ઠપેત્વા પન સબ્બાપિ, ભૂમિયો હિ મહગ્ગતા.

૨૦૩.કામાવચરદેવાનં, મનુસ્સાનં વસેન તુ;
અટ્ઠ ચિત્તાનિ જાયન્તે, સદા સત્તસુ ભૂમિસુ.

૨૦૪.પઞ્ચમજ્ઝાનપાકેકો , જાયતે છસુ ભૂમિસુ;
ચત્તારિ પન ચિત્તાનિ, તીસુ તીસ્વેવ ભૂમિસુ.

૨૦૫.ચત્તારિ પન ચિત્તાનિ, હોન્તિ એકેકભૂમિસુ;
અરૂપાવચરપાકાનં, વસેન પરિદીપયે.

૨૦૬.કુસલાકુસલા કામે,
તેસં પાકા અહેતુકા;
આવજ્જનદ્વયઞ્ચાતિ,

સત્તતિંસેવ માનસા.

૨૦૭નરકાદીસ્વપાયેસુ, ચતૂસુપિ ચ જાયરે;
દ્વેપઞ્ઞાસાવસેસાનિ, નુપ્પજ્જન્તિ કદાચિપિ.

૨૦૮કામે દેવમનુસ્સાનં, નવ પાકા મહગ્ગતા;
નેવ જાયન્તિ જાયન્તિ, અસીતિ હદયા સદા.

૨૦૯કામે અટ્ઠ મહાપાકા, દોમનસ્સદ્વયમ્પિ ચ;
તથા ઘાનાદિવિઞ્ઞાણ-ત્તયં પાકા અપુઞ્ઞજા.

૨૧૦નત્થિ આરુપ્પપાકા ચ, રૂપાવચરભૂમિયં;
ઇમેહિ સહ ચિત્તેહિ, તયો મગ્ગા ફલદ્વયં.

૨૧૧ચત્તારો દિટ્ઠિસંયુત્તા, વિચિકિચ્છાયુતમ્પિ ચ;
ચત્તારો હેટ્ઠિમા પાકા, સુદ્ધાવાસે ન લબ્ભરે.

૨૧૨સેસાનિ એકપઞ્ઞાસ, ચિત્તાનિ પન લબ્ભરે;
રૂપાવચરિકા સબ્બે, વિપાકા કામધાતુયા.

૨૧૩દોમનસ્સાદિમગ્ગો ચ, ક્રિયા ચ દ્વે અહેતુકા;
તેચત્તાલીસ ચિત્તાનિ, નત્થિ આરુપ્પભૂમિયં.

૨૧૪એવં ભૂમિવસેનેવ, ચિત્તુપ્પત્તિં વિભાવયે;
તથા એકાદસન્નમ્પિ, પુગ્ગલાનં વસેન ચ.

૨૧૫કુસલાકુસલા કામે,
તેસં પાકા અહેતુકા;
આવજ્જનદ્વયઞ્ચાતિ,
સત્તતિંસેવ માનસા.

૨૧૬અહેતુકસ્સ સત્તસ્સ, જાયન્તે પઞ્ચભૂમિસુ;
દ્વેપઞ્ઞાસાવસેસાનિ, ન જાયન્તિ કદાચિપિ.

૨૧૭અહેતુકસ્સ વુત્તેહિ, કામપાકા દુહેતુકા;
દુહેતુકસ્સ જાયન્તે, **ચત્તાલીસં તથેકકં**.

૨૧૮સબ્બે મહગ્ગતા ચેવ, સબ્બેપિ ચ અનાસવા;
તિહેતુકા વિપાકા ચ, કામે નવ ક્રિયાપિ ચ.

૨૧૯દુહેતુનો ન જાયન્તિ, **ચત્તાલીસં** તથાટ્ઠ ચ;
કામાવચરસત્તસ્સ, તિહેતુપટિસન્ધિનો.

૨૨૦.પુથુજ્જનસ્સ જાયન્તે, **ચતુપઞ્ઞાસ** માનસા;
દ્વિહેતુકસ્સ વુત્તાનિ, **ચત્તાલીસં તથેકકં**.

૨૨૧.ચત્તારો ઞાણસંયુત્તા, વિપાકા કામધાતુયા;
રૂપારૂપેસુ પુઞ્ઞાનિ, **ચતુપઞ્ઞાસ** માનસા.

૨૨૨.પુથુજ્જનસ્સ જાયન્તે, પઞ્ચતિંસ ન જાયરે;
છદેવેસુ મનુસ્સેસુ, સોતાપન્નસ્સ દેહિનો.

૨૨૩.**પઞ્ઞાસેવસ્સ** ચિત્તાનિ, જાયન્તીતિ વિનિદ્દિસે;
નવતિંસેવ ચિત્તાનિ, નુપ્પજ્જન્તીતિ દીપયે.

૨૨૪.સોતાપન્નસ્સ વુત્તાનિ, ઠપેત્વા પઠમં ફલં;
અત્તનોવ ફલેનસ્સ, સકદાગામિનો સિયું.

૨૨૫.સોતાપન્નસ્સ વુત્તાનિ, ઠપેત્વા પટિઘદ્વયં;
દુતિયં ચ ફલં હિત્વા, યાનિ ચિત્તાનિ તાનિતિ;
અનાગામિસ્સ સત્તસ્સ, જાયન્તીતિ વિનિદ્દિસે.

૨૨૬.કતિ ચિત્તાનિ જાયન્તે, કામે અરહતો પન;
ચત્તારીસઞ્ચ ચત્તારિ, કામે અરહતો સિયું.

૨૨૭.મગ્ગટ્ઠાનં ચતુન્નમ્પિ, પુગ્ગલાનં સકં સકં;
મગ્ગચિત્તં સિયા તેસં, એકચિત્તક્ખણા હિ તે.

૨૨૮.પુથુજ્જનસ્સ તીસ્વેવ, પઠમજ્ઝાનભૂમિસુ;
પઞ્ચતિંસેવ ચિત્તાનિ, જાયન્તેતિ વિનિદ્દિસે.

૨૨૯.ઘાનાદીસુ ચ વિઞ્ઞાણ-ત્તયં સત્ત અપુઞ્ઞજા;
મહાપાકા તથા પાકા, ઉપરિજ્ઝાનભૂમિકા.

૨૩૦.વિપાકાપિ ચ આરુપ્પા, દોમનસ્સદ્વયમ્પિ ચ;
અટ્ઠારસ ક્રિયા ચેવ, અટ્ઠ લોકુત્તરાનિ ચ.

૨૩૧.પઠમજ્ઝાનનિબ્બત્ત-પુથુજ્જનસરીરિનો;
એતાનિ ચતુપઞ્ઞાસ, ચિત્તાનિ ન ચ લબ્ભરે.

૨૩૨.સોતાપન્નસ્સ ચિત્તાનિ, તત્થે**કતિંસ** જાયરે;
પુથુજ્જનસ્સ વુત્તેસુ, હિત્વા ચાપુઞ્ઞપઞ્ચકં.

૨૩૩.સકદાગામિનો તત્થ, ઠપેત્વા પઠમં ફલં;
એકતિંસેવ જાયન્તે, પક્ખિપિત્વા સકં ફલં.

૨૩૪.અનાગામિસ્સ તત્થેવ, ઠપેત્વા દુતિયં ફલં;
એકતિંસેવ જાયન્તે, ફલચિત્તેન અત્તનો.

૨૩૫.વિઞ્ઞાણં ચક્ખુસોતાનં, પુઞ્ઞજં સમ્પટિચ્છનં;
સન્તીરણદ્વયઞ્ચેવ, ક્રિયચિત્તાનિ વીસતિ.

૨૩૬.અરહત્તફલં પાકો, પઠમજ્ઝાનસમ્ભવો;
સત્તવીસતિ ચિત્તાનિ, અરહન્તસ્સ જાયરે.

૨૩૭.પુથુજ્જનસ્સ તીસ્વેવ, દુતિયજ્ઝાનભૂમિસુ;
છત્તિંસ દુતિયજ્ઝાન-તતિયજ્ઝાનપાકતો.

૨૩૮.પુથુજ્જનસ્સ વુત્તેસુ, હિત્વા વાપુઞ્ઞપઞ્ચકં;
સોતાપન્નસ્સ **બાત્તિંસ**, ફલેન સહ અત્તનો.

૨૩૯.સોતાપન્નસ્સ વુત્તેસુ, ઠપેત્વા પઠમં ફલં;
બાત્તિંસ ફલચિત્તેન, સકદાગામિસ્સ અત્તનો.

૨૪૦.સકદાગામીસુ વુત્તેસુ, ઠપેત્વા દુતિયં ફલં;
અનાગામિફલેનસ્સ, **બાત્તિંસેવ** ભવન્તિ હિ.

૨૪૧.અરહન્તસ્સ તીસ્વેવ, **અટ્ઠવીસતિ** અત્તનો;
ફલેન દુતિયજ્ઝાન-તતિયજ્ઝાનપાકતો.

૨૪૨.પરિત્તકસુભાદીનં, દેવાનં તીસુ ભૂમિસુ;
પઞ્ચતિંસેવ જાયન્તે, ચતુત્થજ્ઝાનપાકતો.

૨૪૩.સોતાપન્નસ્સ **તત્થેક-તિંસ** ચિત્તાનિ જાયરે;
સકદાગામિનો એવં, તથાનાગામિનોપિ ચ.

૨૪૪.ખીણાસવસ્સ તત્થેવ, **સત્તવીસતિ** માનસા;
તથા વેહપ્ફલે ચાપિ, સબ્બેસં હોન્તિ માનસા.

૨૪૫.**એકતિંસેવ** ચિત્તાનિ, સુદ્ધાવાસિકભૂમિસુ;

અનાગામિકસત્તસ્સ, હોન્તીતિ પરિદીપયે.

૨૪૬.અરહતો પન તત્થેવ, માનસા **સત્તવીસતિ**;
એવં રૂપીસુ ચિત્તાનિ, વિઞ્ઞેય્યાનિ વિભાવિના.

૨૪૭.**ચતુવીસતિ** ચિત્તાનિ, પઠમારુપ્પભૂમિયં;
પુથુજ્જનસ્સ સત્તસ્સ, જાયન્તીતિ વિનિદ્દિસે.

૨૪૮.સોતાપન્નસ્સ તત્થેવ, ઠપેત્વાપુઞ્ઞપઞ્ચકં;
સમવીસતિ ચિત્તાનિ, ફલેન સહ અત્તનો.

૨૪૯.સકદાગામિનો તત્થ, તથાનાગામિનોપિ ચ;
જાયન્તિ **વીસ** ચિત્તાનિ, પુબ્બપુબ્બફલં વિના.

૨૫૦.ખીણાસવસ્સ તત્થેવ, **દસપઞ્ચ** ચ માનસા;
પુથુજ્જનસ્સ સત્તસ્સ, દુતિયારુપ્પભૂમિયં.

૨૫૧.હોન્તિ **તેવીસ** ચિત્તાનિ, ઇતિ વત્વા વિભાવયે;
તિણ્ણન્નમ્પેત્થ સેખાનં, ચિત્તાને**કૂનવીસતિ**.

૨૫૨.**ચુદ્દસેવ** તુ ચિત્તાનિ, દુતિયારુપ્પભૂમિયં;
ક્રિયાદ્વાદસ પાકેકો, ફલં ખીણાસવસ્સ તુ.

૨૫૩.પુથુજ્જનસ્સ સત્તસ્સ, તતિયારુપ્પભૂમિયં;
બાવીસતિ ચ ચિત્તાનિ, ભવન્તીતિ પકાસયે.

૨૫૪.**અટ્ઠારસેવ** ચિત્તાનિ, સોતાપન્નસ્સ જાયરે;
સકદાગામિનો તાનિ, ઠપેત્વા પઠમં ફલં.

૨૫૫.સકદાગામિવુત્તેસુ, ઠપેત્વા દુતિયં ફલં;
અટ્ઠારસેવ ચિત્તાનિ, અનાગામિસ્સ જાયરે.

૨૫૬.**તેરસેવ** ચ ચિત્તાનિ, તતિયારુપ્પભૂમિયં;
ખીણાસવસ્સ સત્તસ્સ, ભવન્તીતિ વિનિદ્દિસે.

૨૫૭.**એકવીસતિ** ચિત્તાનિ, ચતુત્થારુપ્પભૂમિયં;
પુથુજ્જનસ્સ સત્તસ્સ, જાયન્તીતિ વિનિદ્દિસે.

૨૫૮.સોતાપન્નસ્સ સત્તસ્સ, **સત્તરસ** પકાસયે;
સકદાગામિનો તાનિ, ઠપેત્વા પઠમં ફલં.

૨૫૯.સકદાગામિવુત્તેસુ, ઠપેત્વા દુતિયં ફલં;
હોન્તિ **સત્તરસેવસ્સ**, અનાગામિસ્સ માનસા.

૨૬૦.**દ્વાદસેવ** તુ ચિત્તાનિ, ચતુત્થારુપ્પભૂમિયં;
જાયન્તિ અરહન્તસ્સ, ઇતિ વત્વા વિભાવયે.

૨૬૧.હેટ્ઠિમાનં અરૂપીનં, બ્રહ્માનં ઉપરૂપરિ;
અરૂપકુસલા ચેવ, ઉપ્પજ્જન્તિ ક્રિયાપિ ચ.

૨૬૨.ઉદ્ધમુદ્ધમરૂપીનં, હેટ્ઠિમા હેટ્ઠિમા પન;
આરુપ્પાનેવ જાયન્તે, દિટ્ઠાદીનવતો કિર.

૨૬૩.ઠપેત્વા પઠમં મગ્ગં, કુસલાનુત્તરા તયો;
કામાવચરપુઞ્ઞાનિ, અપુઞ્ઞાનિ તથા દસ.

૨૬૪.ચત્તારારુપ્પપુઞ્ઞાનિ, સબ્બે પાકા અનુત્તરા;
પઠમારુપ્પપાકો ચ, નવ કામક્રિયાપિ ચ.

૨૬૫.આરુપ્પાપિ ક્રિયા સબ્બા, તેચત્તાલીસ માનસા;
ઉપ્પજ્જન્તિ પનેતાનિ, પઠમારુપ્પભૂમિયં.

૨૬૬.સબ્બો કામવિપાકો ચ, સબ્બો રૂપોમહગ્ગતો;
ચિત્તુપ્પાદો મનોધાતુ, દોમનસ્સદ્વયમ્પિ ચ.

૨૬૭.આદિમગ્ગો તયો પાકા, આરુપ્પા ચ તથૂપરિ;
છચત્તાલીસ નત્થેત્થ, પઠમારુપ્પભૂમિયં.

૨૬૮.વુત્તેસુ પન ચિત્તેસુ, પઠમારુપ્પભૂમિયં;
ઠપેત્વા પઠમારુપ્પ-ત્તયં પાકો ચ અત્તનો.

૨૬૯.તાલીસેતાનિ જાયન્તે, દુતિયારુપ્પભૂમિયં;
એવં સેસદ્વયે ઞેય્યા, હિત્વા હેટ્ઠિમહેટ્ઠિમં.

૨૭૦.અત્તનો અત્તનો પાકા, ચત્તારો ચ અનાસવા;
વિપાકા હોન્તિ સબ્બેવ, ચતૂસ્વારુપ્પભૂમિસુ.

૨૭૧.વોટ્ઠબ્બનેન ચિત્તેન, કામે અટ્ઠ મહાક્રિયા;
ચતસ્સોપિ ચ આરુપ્પા, તેરસેવ ક્રિયા સિયું.

૨૭૨.ખીણાસવસ્સ જાયન્તે, પઠમારુપ્પભૂમિયં;

દ્વાદસેવ ક્રિયા હોન્તિ, દુતિયારુપ્પભૂમિયં.

૨૭૩.એકાદસ ક્રિયા હોન્તિ, તતિયારુપ્પભૂમિયં;
દસેવ ચ ક્રિયા ઞેય્યા, ચતુત્થારુપ્પભૂમિયં.

૨૭૪.અરહતો પન ચિત્તાનિ, હોન્તિ એકૂનવીસતિ;
અરહત્તં ક્રિયા સબ્બા, ઠપેત્વાવજ્જનદ્વયં.

૨૭૫.ચતુન્નઞ્ચ ફલટ્ઠાનં, તિહેતુકપુથુજ્જને;
તેરસેવ ચ ચિત્તાનિ, ભવન્તીતિ પકાસયે.

૨૭૬.ચત્તારો ઞાણસંયુત્તા, મહાપાકા તથા નવ;
રૂપારૂપવિપાકા ચ, તેરસેવ ભવન્તિમે.

૨૭૭.ચતુન્નઞ્ચ ફલટ્ઠાનં, દુહેતુકપુથુજ્જને;
ઞાણહીનાનિ ચત્તારિ, વિપાકા એવ જાયરે.

૨૭૮.પુથુજ્જનાનં તિણ્ણમ્પિ, ચતુન્નં અરિયદેહિનં;
સત્તરસેવ ચિત્તાનિ, સત્તન્નમ્પિ ભવન્તિ હિ.

૨૭૯.વિઞ્ઞાણાનિ દુવે પઞ્ચ, મનોધાતુત્તયમ્પિ ચ;
સન્તીરણાનિ વોદ્ધબ્બં, હોન્તિ સત્તરસેવિમે.

૨૮૦.હેટ્ઠા તિણ્ણં ફલટ્ઠાનં, તિહેતુકપુથુજ્જને;
નવેવ કુસલા હોન્તિ, ચતુન્નમ્પિ મહગ્ગતા.

૨૮૧.તિણ્ણં પુથુજ્જનાનઞ્ચ, તિણ્ણમરિયાનમાદિતો;
તેરસેવ તુ ચિત્તાનિ, ઉપ્પજ્જન્તીતિ નિદ્દિસે.

૨૮૨.અટ્ઠેવ કામપુઞ્ઞાનિ, દિટ્ઠિહીના અપુઞ્ઞતો;
ચત્તારોપિ ચ ઉદ્ધચ્ચ-સંયુત્તઞ્ચાતિ તેરસ.

૨૮૩.હેટ્ઠા દ્વિન્નં ફલટ્ઠાનં, તથા સબ્બપુથુજ્જને;
દોમનસ્સયુત્તં ચિત્તં, દ્વયમેવ તુ જાયતે.

૨૮૪.તિણ્ણં પુથુજ્જનાનં તુ, પઞ્ચેવ પન જાયરે;
ચત્તારિ દિટ્ઠિયુત્તાનિ, વિચિકિચ્છાયુતમ્પિ ચ.

૨૮૫.મગ્ગટ્ઠાનં ચતુન્નમ્પિ, મગ્ગચિત્તં સકં સકં;
એકમેવ ભવે તેસં, ઇતિ વત્વા વિભાવયે.

૨૮૬.મયા ભવેસુ ચિત્તાનં, પુગ્ગલાનં વસેન ચ;
ભિક્ખૂનં પાટવત્થાય, ચિત્તુપ્પત્તિ પકાસિતા.

૨૮૭.એવં સબ્બમિદં ચિત્તં, ભૂમિપુગ્ગલભેદતો;
બહુધાપિ ચ હોતીતિ, વિઞ્ઞાતબ્બં વિભાવિના.

૨૮૮.સક્કા વુત્તાનુસારેન, ભેદો ઞાતું વિભાવિના;
ગન્થવિત્થારભીતેન, સંખિત્તં પનિદં મયા.

૨૮૯.પુબ્બાપરં વિલોકેત્વા, ચિન્તેત્વા ચ પુનપ્પુનં;
અત્થં ઉપપરિક્ખિત્વા, ગહેતબ્બં વિભાવિના.

૨૯૦.ઇમઞ્ચાભિધમ્માવતારં સુસારં,
વરં સત્તમોહન્ધકારપ્પદીપં;
સદા સાધુ ચિન્તેતિ વાચેતિ યો તં,
નરં રાગદોસા ચિરં નોપયન્તિ.

ઇતિ અભિધમ્માવતારે ભૂમિપુગ્ગલવસેન ચિત્તુપ્પત્તિનિદ્દેસો નામ

પઞ્ચમો પરિચ્છેદો.

૬. છટ્ઠો પરિચ્છેદો

આરમ્મણવિભાગનિદ્દેસો

૨૯૧.એતેસં પન ચિત્તાનં, આરમ્મણમિતો પરં;
દસ્સયિસ્સામહં તેન, વિના નત્થિ હિ સમ્ભવો.

૨૯૨.રૂપં સદ્દં ગન્ધં રસં, ફોટ્ઠબ્બં ધમ્મમેવ ચ;
છધા આરમ્મણં આહુ, છળારમ્મણકોવિદા.

૨૯૩.તત્થ ભૂતે ઉપાદાય, વણ્ણો ચતુસમુટ્ઠિતો;
સનિદસ્સનપટિઘો, રૂપારમ્મણસઞ્ઞિતો.

૨૯૪.દુવિધો હિ સમુદ્દિટ્ઠો, સદ્દો ચિત્તોતુસમ્ભવો;
સવિઞ્ઞાણકસદ્દોવ, હોતિ ચિત્તસમુટ્ઠિતો.

૨૯૫.અવિઞ્ઞાણકસદ્દો યો,
સો હોતૂતુસમુટ્ઠિતો;
દુવિધોપિ અયં સદ્દો,
સદ્દારમ્મણતં ગતો.

૨૯૬.ઘરીયતીતિ ગચ્છન્તો, ગન્ધો સૂચનતોપિ વા;
અયં ચતુસમુટ્ઠાનો, ગન્ધારમ્મણસમ્મતો.

૨૯૭.રસમાના રસન્તીતિ, રસોતિ પરિકિત્તિતો;
સોવ ચતુસમુટ્ઠાનો, રસારમ્મણનામકો.

૨૯૮.ફુસીયતીતિ ફોટ્ઠબ્બં, પથવીતેજવાયવો;
ફોટ્ઠબ્બં ચતુસમ્ભૂતં, ફોટ્ઠબ્બારમ્મણં મતં.

૨૯૯.સબ્બં નામઞ્ચ રૂપઞ્ચ, હિત્વા રૂપાદિપઞ્ચકં;
લક્ખણાનિ ચ પઞ્ઞત્તિ-ધમ્મારમ્મણસઞ્ઞિતં.

૩૦૦.છારમ્મણાનિ લબ્ભન્તિ, કામાવચરભૂમિયં;
તીણિ રૂપે પનારૂપે, ધમ્મારમ્મણમેકકં.

૩૦૧.ખણવત્થુપરિત્તત્તા , આપાથં ન વજન્તિ યે;
તે ધમ્મારમ્મણા હોન્તિ, યેસં રૂપાદયો કિર.

૩૦૨તે પટિક્ખિપિતબ્બાવ, અઞ્ઞમઞ્ઞસ્સ ગોચરં;
નેવ પચ્ચનુભોન્તાનં, મનો તેસં તુ ગોચરં.

૩૦૩તઞ્ચ ''પચ્ચનુભોતી''તિ, વુત્તત્તા પન સત્થુના;
રૂપાદારમ્મણાનેવ, હોન્તિ રૂપાદયો પન.

૩૦૪દિબ્બચક્ખાદિઞાણાનં, રૂપાદીનેવ ગોચરા;
અનાપાથગતાનેવ, તાનીતિપિ ન યુજ્જતિ.

૩૦૫યં રૂપારમ્મણં હોન્તં, તં ધમ્મારમ્મણં કથં;
એવં સતિ પનેતેસં, નિયમોતિ કથં ભવે.

૩૦૬સબ્બં આરમ્મણં એતં, છબ્બિધં સમુદીરિતં;
તં પરિત્તત્તિકાદીનં, વસેન બહુધા મતં.

૩૦૭સબ્બો કામવિપાકો ચ, ક્રિયાહેતુદ્વયમ્પિ ચ;
પઞ્ચવીસતિ એકન્તં, પરિત્તારમ્મણા સિયું.

૩૦૮ઇટ્ઠાદિભેદા પઞ્ચેવ, રૂપસદ્દાદયો પન;
વિઞ્ઞાણાનં દ્વિપઞ્ચન્નં, ગોચરા પટિપાટિયા.

૩૦૯રૂપાદિપઞ્ચકં સબ્બં, મનોધાતુત્તયસ્સ તુ;
તેરસન્નં પનેતેસં, રૂપક્ખન્ધોવ ગોચરો.

૩૧૦નારૂપં ન ચ પઞ્ઞત્તિં, નાતીતં ન ચનાગતં;
આરમ્મણં કરોન્તે ચ, વત્તમાનો હિ ગોચરો.

૩૧૧તેરસેતાનિ ચિત્તાનિ, જાયન્તે કામધાતુયં;
ચત્તારિ રૂપાવચરે, નેવ કિઞ્ચિ અરૂપિસુ.

૩૧૨મહાપાકાનમટ્ઠન્નં , સન્તીરણત્તયસ્સપિ;
છસુ દ્વારેસુ રૂપાદિછપરિત્તાનિ ગોચરા.

૩૧૩રૂપાદયો પરિત્તા છ, હસિતુપ્પાદગોચરા;
પઞ્ચદ્વારે પટુપ્પન્ના, મનોદ્વારે તિકાલિકા.

૩૧૪દુતિયારુપ્પચિત્તઞ્ચ, ચતુત્થારુપ્પમાનસં;
છબ્બિધં નિયતં હોતિ, તં મહગ્ગતગોચરં.

૩૧૫નિબ્બાનારમ્મણત્તા હિ, એકન્તેન અનઞ્ઞતો;

અટ્ઠાનાસવચિત્તાનં, અપ્પમાણોવ ગોચરો.

૩૧૬.ચત્તારો ઞાણહીના ચ, કામાવચરપુઞ્ઞતો;
ક્રિયતોપિ ચ ચત્તારો, દ્વાદસાકુસલાનિ ચ.

૩૧૭.પરિત્તારમ્મણા ચેવ, તે મહગ્ગતગોચરા;
પઞ્ઞત્તારમ્મણત્તા હિ, નવત્તબ્બાવ હોન્તિ તે.

૩૧૮.ચત્તારો ઞાણસંયુત્તા, પુઞ્ઞતો ક્રિયતોપિ ચ;
તથાભિઞ્ઞાદ્વયઞ્ચેવ, ક્રિયાવોટ્ઠબ્બનમ્પિ ચ.

૩૧૯.એકાદસન્નમેતેસં, તિવિધો હોતિ ગોચરો;
પઞ્ઞત્તારમ્મણત્તા હિ, નવત્તબ્બાપિ હોન્તિમે.

૩૨૦.યાનિ વુત્તાવસેસાનિ, ચિત્તાનિ પન તાનિ હિ;
નવત્તબ્બારમ્મણાનીતિ, વિઞ્ઞેય્યાનિ વિભાવિના.

પરિત્તારમ્મણત્તિકં સમત્તં.

૩૨૧.દુતિયારુપ્પચિત્તઞ્ચ , ચતુત્થારુપ્પમાનસં;
છબ્બિધં પન એકન્ત-અતીતારમ્મણં સિયા.

૩૨૨.વિઞ્ઞાણાનં દ્વિપઞ્ચન્નં, મનોધાતુત્તયસ્સ ચ;
પઞ્ચ રૂપાદયો ધમ્મા, પચ્ચુપ્પન્નાવ ગોચરા.

૩૨૩.અટ્ઠ કામમહાપાકા, સન્તીરણત્તયમ્પિ ચ;
હસિતુપ્પાદચિત્તન્તિ, દ્વાદસેતે તુ માનસા.

૩૨૪.સિયાતીતારમ્મણા પચ્ચુ-પ્પન્નાનાગતગોચરા;
કુસલાકુસલા કામે, ક્રિયતો નવ માનસા.

૩૨૫.અભિઞ્ઞામાનસા દ્વેપિ, સિયાતીતાદિગોચરા;
સન્તપઞ્ઞત્તિકાલેપિ, નવત્તબ્બા ભવન્તિમે.

૩૨૬.સેસાનિ પન સબ્બાનિ, રૂપારૂપભવેસુપિ;
નવત્તબ્બાનિ હોન્તેવ, અતીતારમ્મણાદિના.

૩૨૭.કામતો ચ ક્રિયા પઞ્ચ, રૂપતો પઞ્ચમી ક્રિયા;
ચિત્તાનં છન્નમેતેસં, નત્થિ કિઞ્ચિ અગોચરં.

૩૨૮નિબ્બાનઞ્ચ ફલં મગ્ગં, રૂપઞ્ચારૂપમેવ ચ;
સક્કોન્તિ ગોચરં કાતું, કતિ ચિત્તાનિ મે વદ.

૩૨૯.ચત્તારો ઞાણસંયુત્તા,
પુઞ્ઞતો ક્રિયતો તથા;
અભિઞ્ઞાહદયા દ્વેપિ,
ક્રિયા વોટ્ઠબ્બનમ્પિ ચ.

૩૩૦.સક્કોન્તિ ગોચરં કાતું, ચિત્તાનેકાદસાપિ ચ;
નિબ્બાનઞ્ચ ફલં મગ્ગં, રૂપઞ્ચારૂપમેવ ચ.

૩૩૧ચિત્તેસુ પન સબ્બેસુ, કતિ ચિત્તાનિ મે વદ;
અરહત્તફલં મગ્ગં, કાતું સક્કોન્તિ ગોચરં.

૩૩૨.સબ્બેસુ પન ચિત્તેસુ, છ ચ ચિત્તાનિ મે સુણ;
અરહત્તફલં મગ્ગં, કાતું સક્કોન્તિ ગોચરં.

૩૩૩.ચત્તારો ઞાણસંયુત્તા, ક્રિયા વોટ્ઠબ્બનમ્પિ ચ;
ક્રિયાભિઞ્ઞા મનોધાતુ, છ ચ સક્કોન્તિ ગોચરં.

૩૩૪.ચત્તારો ઞાણસંયુત્તા-ભિઞ્ઞાચિત્તઞ્ચ પુઞ્ઞતો;
નારહત્તં ફલં મગ્ગં, કાતું સક્કોન્તિ ગોચરં.

૩૩૫કસ્મા અરહતો મગ્ગ-ચિત્તં વા ફલમાનસં;
પુથુજ્જના વા સેક્ખા વા, ન સક્કોન્તિ હિ જાનિતું.

૩૩૬.પુથુજ્જનો ન જાનાતિ,
સોતાપન્નસ્સ માનસં;
સોતાપન્નો ન જાનાતિ,
સકદાગામિસ્સ માનસં.

૩૩૭.સકદાગામી ન જાનાતિ, અનાગામિસ્સ માનસં;
અનાગામી ન જાનાતિ, અરહન્તસ્સ માનસં.

૩૩૮હેટ્ઠિમો હેટ્ઠિમો નેવ, જાનાતિ ઉપરૂપરિ;
ઉપરૂપરિ જાનાતિ, હેટ્ઠિમસ્સ ચ માનસં.

૩૩૯યો ધમ્મો યસ્સ ધમ્મસ્સ,
હોતિ આરમ્મણં પન;

તમુદ્ધરિત્વા એકેકં,
પવક્ખામિ ઇતો પરં.

૩૪૦કુસલારમ્મણં કામે, કુસલાકુસલસ્સ ચ;
અભિઞ્ઞામાનસસ્સાપિ, કુસલસ્સ ક્રિયસ્સ ચ.

૩૪૧કામાવચરપાકસ્સ, તથા કામક્રિયસ્સ ચ;
એતેસં પન રાસીનં, છન્નં આરમ્મણં સિયા.

૩૪૨રૂપાવચરપુઞ્ઞાનિ, કામપાકં તતો વિના;
પઞ્ચન્નં પન રાસીનં, હોન્તિ આરમ્મણાનિ હિ.

૩૪૩.આરુપ્પકુસલઞ્ચાપિ, તેભૂમકુસલસ્સ ચ;
તેભૂમકક્રિયસ્સાપિ, તથેવાકુસલસ્સપિ.

૩૪૪.અરૂપાવચરપાકાનં , દ્વિન્નં પન ચતુત્થદ્ધ;
ઇમેસં અટ્ઠરાસીનં, હોતારમ્મણપચ્ચયો.

૩૪૫.અપરિયાપન્નપુઞ્ઞમ્પિ, કામાવચરતોપિ ચ;
રૂપતો પઞ્ચમસ્સાપિ, કુસલસ્સ ક્રિયસ્સ ચ.

૩૪૬.ચતુન્નં પન રાસીનં, હોતિ આરમ્મણં સદા;
તથેવાકુસલં કામ-રૂપાવચરતો પન.

૩૪૭કુસલસ્સ ક્રિયસ્સાપિ, તથેવાકુસલસ્સ ચ;
કામાવચરપાકાનં, છન્નં રાસીનમીરિતં.

૩૪૮વિપાકારમ્મણં કામે, કામાવચરતોપિ ચ;
રૂપાવચરતો ચેવ, કુસલસ્સ ક્રિયસ્સ ચ.

૩૪૯કામાવચરપાકાનં, તથેવાકુસલસ્સ ચ;
છન્નઞ્ચ પન રાસીનં, હોતારમ્મણપચ્ચયો.

૩૫૦વિપાકારમ્મણં રૂપે, કામાવચરતોપિ ચ;
રૂપાવચરતો ચેવ, કુસલસ્સ ક્રિયસ્સ ચ.

૩૫૧અપુઞ્ઞસ્સાતિ પઞ્ચન્નં, રાસીનં હોતિ ગોચરો;
અરૂપાવચરપાકેસુ, અયમેવ નયો મતો.

૩૫૨.અપરિયાપન્નપાકમ્પિ, કામતો રૂપતોપિ ચ;

કુસલસ્સ ક્રિયસ્સાપિ, હોતિ આરમ્મણં પન.

૩૫૩ક્રિયચિત્તમિદં કામે, કામાવચરતોપિ ચ;
રૂપાવચરતો ચેવ, કુસલસ્સ ક્રિયસ્સ ચ.

૩૫૪કામાવચરપાકસ્સ, તથેવાકુસલસ્સ ચ;
છન્નં રાસીનમેતેસં, હોતારમ્મણપચ્ચયો.

૩૫૫યં ક્રિયામાનસં રૂપે, કામપાકં તતો વિના;
પઞ્ચન્નં પન રાસીનં, હોતિ આરમ્મણં પન.

૩૫૬ક્રિયાચિત્તં પનારુપ્પે, તેસં પઞ્ચન્નમેવ ચ;
આરુપ્પસ્સ ક્રિયસ્સાપિ, છન્નં હોતેવ ગોચરો.

૩૫૭રૂપં ચતુસમુટ્ઠાનં, રૂપારમ્મણસઞ્ઞિતં;
કામાવચરપુઞ્ઞસ્સ, તથેવ કુસલસ્સ ચ.

૩૫૮અભિઞ્ઞાદ્વયચિત્તસ્સ, કામપાકક્રિયસ્સ ચ;
છન્નં રાસીનમેતેસં, હોતારમ્મણપચ્ચયો.

૩૫૯નિબ્બાનારમ્મણં કામ-રૂપાવચરતો પન;
કુસલસ્સુભયસ્સાપિ, કામરૂપક્રિયસ્સ ચ.

૩૬૦અપરિયાપન્નતો ચેવ, ફલસ્સ કુસલસ્સ ચ;
છન્નં રાસીનમેતેસં, હોતારમ્મણપચ્ચયો.

૩૬૧નાનપ્પકારકં સબ્બં, પઞ્ઞત્તારમ્મણં પન;
તેભૂમકસ્સ પુઞ્ઞસ્સ, તથેવાકુસલસ્સ ચ.

૩૬૨રૂપારૂપવિપાકસ્સ, તેભૂમકક્રિયસ્સ ચ;
નવન્નં પન રાસીનં, હોતારમ્મણપચ્ચયો.

૩૬૩રૂપારમ્મણિકા દ્વે તુ, દ્વે દ્વે સદ્દાદિગોચરા;
પઞ્ચારમ્મણિકા નામ, ચિત્તુપ્પાદા તયો મતા.

૩૬૪ઇધેકચત્તાલીસેવ, છળારમ્મણિકા મતા;
કામાવચરચિત્તાન-મયમારમ્મણક્કમો.

૩૬૫પઞ્ચાભિઞ્ઞા વિવજ્જેત્વા, રૂપારૂપા અનાસવા;
ચિત્તુપ્પાદા ઇમે સબ્બે, ધમ્મારમ્મણગોચરા.

૩૬૬.પઠમારુપ્પકુસલં, દુતિયારુપ્પચેતસો;
કુસલસ્સ વિપાકસ્સ, ક્રિયસ્સારમ્મણં ભવે.

૩૬૭.પઠમારુપ્પપાકોયં , દુતિયારુપ્પચેતસો;
કુસલસ્સ વિપાકસ્સ, ક્રિયસ્સારમ્મણં ન હિ.

૩૬૮.પઠમં તુ ક્રિયાચિત્તં, દુતિયારુપ્પચેતસો;
ન પુઞ્ઞસ્સ ન પાકસ્સ, હોતિ આરમ્મણં પન.

૩૬૯.પઠમં તુ ક્રિયાચિત્તં, દુતિયારુપ્પચેતસો;
ક્રિયસ્સારમ્મણં હોતિ, ઇતિ ઞેય્યં વિભાવિના.

૩૭૦.પુથુજ્જનસ્સ સેક્ખસ્સ, અરૂપારમ્મણં દ્વિધા;
કુસલં કુસલસ્સાપિ, વિપાકસ્સ ચ તં સિયા.

૩૭૧.ખીણાસવસ્સ ભિક્ખુસ્સ, પઠમારુપ્પમાનસં;
આરમ્મણં તિધા હોતિ, ઇતિ વુત્તં મહેસિના.

૩૭૨.ક્રિયસ્સાપિ ક્રિયા હોતિ, કુસલમ્પિ ક્રિયસ્સ ચ;
કુસલં તુ વિપાકસ્સ, એવં હોતિ તિધા પન.

૩૭૩.તતિયારુપ્પચિત્તમ્પિ, ચતુત્થારુપ્પચેતસો;
એવમેવ દ્વિધા ચેવ, તિધા ચારમ્મણં સિયા.

૩૭૪.યં યં પન ઇધારબ્ભ,
યે યે જાયન્તિ ગોચરં;
સો સો તેસઞ્ચ તેસઞ્ચ,
હોતારમ્મણપચ્ચયો.

૩૭૫.યો પનિમસ્સ નરો કિર પારં,
દુત્તરમુત્તરમુત્તરતીધ;
સો અભિધમ્મમહણ્ણવપારં,
દુત્તરમુત્તરમુત્તરતેવ.

ઇતિ અભિધમ્માવતારે આરમ્મણવિભાગો નામ

છટ્ઠો પરિચ્છેદો.

૭. સત્તમો પરિચ્છેદો

વિપાકચિત્તપ્પવત્તિનિદ્દેસો

૩૭૬.અનન્તઞાણેન નિરઙ્ગણેન,
ગુણેસિના કારુણિકેન તેન;
વુત્તે વિપાકે મતિપાટવત્થં,
વિપાકચિત્તપ્પભવં સુણાથ.

૩૭૭.એકૂનતિંસ કમ્માનિ, પાકા દ્વત્તિંસ દસ્સિતા;
તીસુ દ્વારેસુ કમ્માનિ, વિપાકા છસુ દિસ્સરે.

૩૭૮.કુસલં કામલોકસ્મિં, પવત્તે પટિસન્ધિયં;
તં તં પચ્ચયમાગમ્મ, દદાતિ વિવિધં ફલં.

૩૭૯.એકાય ચેતનાયેકા, પટિસન્ધિ પકાસિતા;
નાનાકમ્મેહિ નાના ચ, ભવન્તિ પટિસન્ધિયો.

૩૮૦.તિહેતુકં તુ યં કમ્મં, કામાવચરસઞ્ઞિતં;
તિહેતુકં દુહેતુઞ્ચ, વિપાકં દેત્યહેતુકં.

૩૮૧.દુહેતુકં તુ યં કમ્મં, તં ન દેતિ તિહેતુકં;
દુહેતુકમહેતુઞ્ચ, વિપાકં દેતિ અત્તનો.

૩૮૨.તિહેતુકેન કમ્મેન,
પટિસન્ધિ તિહેતુકા;
દુહેતુકાપિ હોતેવ,
ન ચ હોતિ અહેતુકા.

૩૮૩.દુહેતુકેન કમ્મેન,
પટિસન્ધિ દુહેતુકા;
અહેતુકાપિ હોતેવ,
ન ચ હોતિ તિહેતુકા.

૩૮૪.અસઙ્ખારમસઙ્ખારં , સસઙ્ખારમ્પિ દેતિ હિ;
સસઙ્ખારમસઙ્ખારં, સસઙ્ખારં ફલં તથા.

૩૮૫.એકાય ચેતનાયેત્થ, કુસલસ્સ ચ સોળસ;

વિધા વિપાકચિત્તાનિ, ભવન્તીતિ પકાસયે.

૩૮૬.આરમ્મણેન હોતેવ, વેદનાપરિવત્તનં;
તદારમ્મણચિત્તમ્પિ, જવનેન નિયામિતં.

૩૮૭.કામાવચરચિત્તેન, કુસલેનાદિના પન;
તુલ્યેન પાકચિત્તેન, ગહિતા પટિસન્ધિ ચે.

૩૮૮.બલવારમ્મણે ઇટ્ઠે, ચક્ખુસ્સાપાથમાગતે;
મનોધાતુ ભવઙ્ગસ્મિં, તાય આવટ્ટિતે પન.

૩૮૯.વીથિચિત્તેસુ જાતેસુ, ચક્ખુવિઞ્ઞાણકાદિસુ;
જાયતે જવનં હુત્વા, પઠમં કામમાનસં.

૩૯૦.સત્તક્ખત્તું જવિત્વાન, પઠમે કુસલે ગતે;
તદેવારમ્મણં કત્વા, તેનેવ સદિસં પુન.

૩૯૧.વિપાકં જાયતે ચિત્તં, તદારમ્મણસઞ્ઞિતં;
સન્ધિયા તુલ્યતો મૂલ-ભવઙ્ગન્તિ પવુચ્ચતે.

૩૯૨.તઞ્ચ સન્તીરણં એત્થ, દસ્સનં સમ્પટિચ્છનં;
ગણનૂપગચિત્તાનિ, ચત્તારેવ ભવન્તિ હિ.

૩૯૩.યદા હિ દુતિયં ચિત્તં, કુસલં જવનં તદા;
તેન તુલ્યવિપાકમ્પિ, તદારમ્મણકં સિયા.

૩૯૪.સન્ધિયા અસમાનત્તા, દ્વે નામાનિસ્સ લબ્ભરે;
‘‘આગન્તુકભવઙ્ગ’’ન્તિ, ‘‘તદારમ્મણક’’ન્તિ ચ.

૩૯૫.યદા હિ તતિયં પુઞ્ઞં, જવનં હોતિ તેન ચ;
સદિસં તતિયં પાકં, તદારમ્મણકં સિયા.

૩૯૬.‘‘આગન્તુકભવઙ્ગ’’ન્તિ, ઇદમ્પિ ચ પવુચ્ચતિ;
ઇમિના પન સદ્ધિં છ, પુરિમાનિ ચ પઞ્ચપિ.

૩૯૭.યદા ચતુત્થં કુસલં, જવનં હોતિ તેન ચ;
તુલ્યં ચતુત્થં પાકં તુ, તદારમ્મણતં વજે.

૩૯૮.આગન્તુકભવઙ્ગં તુ, તદારમ્મણનામકં;
પુરિમાનિ છ પાકાનિ, ઇમિના હોન્તિ સત્ત તુ.

૩૯૯.તસ્મિં દ્વારે યદા ઇટ્ઠ-મજ્ઝત્તારમ્મણં પન;
આગચ્છતિ તદાપાથં, તદા વુત્તનયેનિધ.

૪૦૦.આરમ્મણવસેનેવ, વેદના પરિવત્તતિ;
ઉપેક્ખાસહિતં તસ્મા, હોતિ સન્તીરણં મનો.

૪૦૧.ઉપેક્ખાસહિતેસ્વેવ, જવનેસુ ચતૂસુપિ;
તેહિ તુલ્યાનિ ચત્તારિ, પાકચિત્તાનિ જાયરે.

૪૦૨.વેદનાયાસમાનત્તા, અચ્ચન્તં પુરિમેહિ તુ;
હોન્તિ પિટ્ઠિભવઙ્ગાનિ, ચત્તારીતિ ચ નામતો.

૪૦૩.પચ્છિમાનિ વિપાકાનિ, પુરિમેહિ ચ સત્તહિ;
સદ્ધિં દ્વાદસ પાકાનિ, ભવન્તીતિ વિનિદ્દિસે.

૪૦૪.ચક્ખુદ્વારે તથા એવં, સોતાદીસ્વપિ નિદ્દિસે;
દ્વાદસ દ્વાદસ પાકા, સમસટ્ઠિ ભવન્તિમે.

૪૦૫.એકાય ચેતનાયેવ, કમ્મે આયૂહિતે પન;
સમસટ્ઠિ વિપાકાનિ, ઉપ્પજ્જન્તિ ન સંસયો.

૪૦૬.ગહિતાગહણેનેત્થ , ચક્ખુદ્વારેસુ દ્વાદસ;
સોતવિઞ્ઞાણકાદીનિ, ચત્તારીતિ ચ સોળસ.

૪૦૭.એવમેવ સસઙ્ખાર-તિહેતુકુસલેનપિ;
અસઙ્ખારસસઙ્ખારુ-પેક્ખાસહગતેહિપિ.

૪૦૮.કમ્મે આયૂહિતે તેસં, વિપાકેહિ ચ તીહિપિ;
એસેવ ચ નયો તેહિ, દિન્નાય પટિસન્ધિયા.

૪૦૯.પઠમં ઇટ્ઠમજ્ઝત્ત-ગોચરસ્સ વસેનિધ;
પવત્તિં પન દસ્સેત્વા, ઉપેક્ખાસહિતદ્વયે.

૪૧૦.દસ્સેતબ્બા તપ્પચ્છા તુ, ઇટ્ઠસ્મિં ગોચરે ઇધ;
એકેકસ્મિં પન દ્વારે, દ્વાદસ દ્વાદસેવ તુ.

૪૧૧.ગહિતાગહણેનેત્થ, પાકચિત્તાનિ સોળસ;
પુબ્બે વુત્તનયેનેવ, ઞેય્યં સબ્બમસેસતો.

૪૧૨.તિહેતુકેન કમ્મેન, પટિસન્ધિ તિહેતુકા;

ભવતીતિ અયં વારો, વુત્તો એત્તાવતા મયા.

૪૧૩.સન્ધિમેકં તુ કમ્મેકં, જનેતિ ન તતો પરં;
અનેકાનિ વિપાકાનિ, સઞ્જનેતિ પવત્તિયં.

૪૧૪.એકસ્મા હિ યથા બીજા, જાયતે એકમઙ્કુરં;
સુબહૂનિ ફલાનિસ્સ, હોન્તિ હેતુપવત્તિતો.

૪૧૫.દુહેતુકેન કમ્મેન, પટિસન્ધિ દુહેતુકા;
હોતીતિ હિ અયં વારો, અનુપુબ્બેન આગતો.

૪૧૬.દુહેતુકેન કમ્મેન, સોમનસ્સયુતેનિધ;
અસઙ્ખારિકચિત્તેન, કમ્મે આયૂહિતે પન.

૪૧૭.તેન તુલ્યેન પાકેન, ગહિતા પટિસન્ધિ ચે;
ઇટ્ઠે આરમ્મણે ચક્ખુ-દ્વારે આપાથમાગતે.

૪૧૮.સોમનસ્સયુતે ઞાણ-હીને કુસલમાનસે;
સત્તક્ખત્તું જવિત્વાન, ગતે તસ્મિં દુહેતુકે.

૪૧૯.તદેવારમ્મણં કત્વા, જાયતે તદનન્તરં;
તંસરિક્ખકમેકં તુ, અસઙ્ખારિકમાનસં.

૪૨૦.તં હિ મૂલભવઙ્ગન્તિ, તદારમ્મણમિચ્ચપિ;
ઉભયમ્પિ ચ તસ્સેવ, નામન્તિ પરિદીપિતં.

૪૨૧.દુહેતુકસસઙ્ખારે, જવિતેપિ ચ તંસમં;
હોતાગન્તુકસઙ્ખાતં, તદારમ્મણમાનસં.

૪૨૨.તથેવ ચ દુહેતૂનં, ઇટ્ઠમજ્ઝત્તગોચરે;
દ્વિન્નં ઉપેક્ખાયુત્તાનં, જવનાનમનન્તરં.

૪૨૩.દ્વે તાદિસાનિ જાયન્તે, તદારમ્મણમાનસા;
તેસં ‘‘પિટ્ઠિભવઙ્ગ’’ન્તિ, નામં ‘‘આગન્તુક’’ન્તિ ચ.

૪૨૪.સન્તીરણદ્વયઞ્ચેવ, દસ્સનં સમ્પટિચ્છનં;
ઇમાનિ ચ ભવઙ્ગાનિ, ચક્ખુદ્વારે પનટ્ઠ હિ.

૪૨૫.એવમટ્ઠ કત્વાન, દ્વારેસુપિ ચ પઞ્ચસુ;
ચત્તાલીસ વિપાકાનિ, ભવન્તીતિ પવત્તિયં.

૪૨૬.ગહિતાગહણેનેત્થ, ચક્ખુદ્વારે પનટ્ઠ ચ;
સોતઘાનાદિના સદ્ધિં, દ્વાદસેવ ભવન્તિ હિ.

૪૨૭.એકાય ચેતનાયેવં, કમ્મે આયૂહિતે પન;
દ્વાદસેવ વિપાકાનિ, ભવન્તીતિ પકાસિતં.

૪૨૮.દુહેતુકત્તયેનાપિ , સેસેન સદિસેન તુ;
પાકેનાદિન્નસન્ધિયા, અયમેવ નયો મતો.

૪૨૯.દુહેતુકેન કમ્મેન, પટિસન્ધિ દુહેતુકા;
હોતીતિપિ અયં વારો, વુત્તો એત્તાવતા મયા.

૪૩૦.દુહેતુકેન કમ્મેન, પટિસન્ધિ અહેતુકા;
હોતીતિ ચ અયં વારો, અનુપુબ્બેન આગતો.

૪૩૧.દુહેતુકેસુ ચિત્તેસુ, કુસલેસુ ચતૂસુપિ;
તેસુ અઞ્ઞતરેનેવ, કમ્મે આયૂહિતે પન.

૪૩૨.તસ્સેવ પાકભૂતાય, આદિન્નપટિસન્ધિનો;
ઉપેક્ખાસહિતાહેતુ, મનોવિઞ્ઞાણધાતુયા.

૪૩૩.પટિસન્ધિ ન વત્તબ્બા, સા કમ્મસદિસાતિ હિ;
કમ્મં દુહેતુકં હોતિ, પટિસન્ધિ અહેતુકા.

૪૩૪.તસ્સ બુદ્ધિમુપેતસ્સ, ઇટ્ઠમજ્ઝત્તગોચરે;
આપાથમાગતે ચક્ખુ-દ્વારે પુન ચ દેહિનો.

૪૩૫.દુહેતૂનં ચતુન્નમ્પિ, પુઞ્ઞાનં યસ્સ કસ્સચિ;
જવનસ્સાવસાનસ્મિં, અહેતુકમિદં મનો.

૪૩૬.તદારમ્મણભાવેન, જાયતે નત્થિ સંસયો;
તં તુ મૂલભવઙ્ગઞ્ચ, તદારમ્મણમેવ ચ.

૪૩૭.વીથિચિત્તેસુ જાતેસુ, ચક્ખુવિઞ્ઞાણકાદિસુ;
ઉપેક્ખાસહિતંયેવ, હોતિ સન્તીરણમ્પિ ચ.

૪૩૮.તેસુ એકં ઠપેત્વાન, ગહિતાગહણેનિધ;
ગણનૂપગચિત્તાનિ, તીણિયેવ ભવન્તિ હિ.

૪૩૯.ઇટ્ઠે આરમ્મણે ચક્ખુ-દ્વારે આપાથમાગતે;

તદા સન્તીરણઞ્ચેવ, તદારમ્મણમાનસં.

૪૪૦.સોમનસ્સયુતંયેવ, ગહેત્વા તેસુ એકકં;
પુરિમાનિ ચ તીણીતિ, ચત્તારોવ ભવન્તિ હિ.

૪૪૧.એવં ચત્તારિ ચિત્તાનિ, દ્વારેસુપિ ચ પઞ્ચસુ;
હોન્તિ વીસતિ ચિત્તાનિ, વિપાકાનિ પવત્તિયં.

૪૪૨.ચક્ખુદ્વારે તુ ચત્તારિ, ગહિતાગહણેનિધ;
સોતઘાનાદિના સદ્ધિં, હોતેવાહેતુકટ્ઠકં.

૪૪૩.અહેતુપટિસન્ધિસ્સ , ન તદારમ્મણં ભવે;
દુહેતુકં તિહેતું વા, દુહેતુપટિસન્ધિનો.

૪૪૪.જાતા સુગતિયં યેન, પાકેન પટિસન્ધિ તુ;
તેન તુલ્યમ્પિ હીનં વા, તદારમ્મણકં ભવે.

૪૪૫.મનુસ્સલોકં સન્ધાય, વુત્તઞ્ચાહેતુકટ્ઠકં;
ચતૂસુપિ અપાયેસુ, પવત્તે પન લબ્ભતિ.

૪૪૬.થેરો નેરયિકાનં તુ, ધમ્મં દેસેતિ વસ્સતિ;
ગન્ધં વાયુઞ્ચ માપેતિ, યદા તેસં તદા પન.

૪૪૭.થેરં દિસ્વા ચ સુત્વા ચ, ધમ્મં ગન્ધઞ્ચ ઘાયતં;
પિવતઞ્ચ જલં વાયું, ફુસતં મુદુમેવ ચ.

૪૪૮.ચક્ખુવિઞ્ઞાણકાદીનિ, પુઞ્ઞજાનેવ પઞ્ચપિ;
સન્તીરણદ્વયં એકા, મનોધાતૂતિ અટ્ઠકં.

૪૪૯.અયં તાવ કથા ઇટ્ઠ-ઇટ્ઠમજ્ઝત્તગોચરે;
કામાવચરપુઞ્ઞાનં, જવનાનં વસેનિધ.

૪૫૦.નિયમત્થં તુ યં વુત્તં, તદારમ્મણચેતસો;
કુસલં પન સન્ધાય, તં વુત્તન્તિ હિ દીપિતં.

૪૫૧.ઇધાકુસલચિત્તેસુ, સોમનસ્સયુતેસુપિ;
ઇટ્ઠે આરમ્મણે તેસુ, જવિતેસુ ચતૂસુપિ.

૪૫૨.સોમનસ્સયુતાહેતુ-મનોવિઞ્ઞાણધાતુ હિ;
તદારમ્મણભાવેન, જાયતે તદનન્તરં.

૪૫૩છસ્વાકુસલચિત્તેસુ, ઉપેક્ખાય યુતેસુ હિ;
ગોચરે ઇટ્ઠમજ્ઝત્તે, જવિતેસુ અનન્તરં.

૪૫૪ઉપેક્ખાસહિતાહેતુ-મનોવિઞ્ઞાણધાતુ હિ;
તદારમ્મણભાવેન, જાયતે પન પુઞ્ઞજા.

૪૫૫ઇટ્ઠારમ્મણયોગસ્મિં , કઙ્ખતો ઉદ્ધતસ્સ વા;
સોમનસ્સયુતં હોતિ, તદારમ્મણમાનસં.

૪૫૬સોમનસ્સયુતે ચિત્તે, જવને જવિતે પન;
ગવેસિતબ્બા પઞ્ચેવ, તદારમ્મણમાનસા.

૪૫૭ઉપેક્ખાસહિતે ચિત્તે, જવને જવિતે પન;
છળેવ ગવેસિતબ્બા, તદારમ્મણમાનસા.

૪૫૮તિહેતુસોમનસ્સેન, આદિન્નપટિસન્ધિનો;
ઝાનતો પરિહીનસ્સ, તં ઝાનં પચ્ચવેક્ખતો.

૪૫૯દોમનસ્સયુતં ચિત્તં, હોતિ વિપ્પટિસારિનો;
તસ્સ કિં જાયતે બ્રૂહિ, તદારમ્મણમાનસં.

૪૬૦પટ્ઠાને પટિસિદ્ધા હિ, દોમનસ્સઅનન્તરં;
સોમનસ્સસ્સ ઉપ્પત્તિ, દોમનસ્સસ્સ ચસ્સ વા.

૪૬૧મહગ્ગતં પનારબ્ભ, જવને જવિતેપિ ચ;
તત્થેવ પટિસિદ્ધં તુ, તદારમ્મણમાનસં.

૪૬૨તસ્મા ભવઙ્ગપાતોવ, તદારમ્મણમેવ વા;
ન હોતિ કિં નુ કાતબ્બં, વદ ત્વં આભિધમ્મિક.

૪૬૩ઉપેક્ખાસહિતાહેતુ-મનોવિઞ્ઞાણધાતુ તુ;
પુઞ્ઞાપુઞ્ઞવિપાકા હિ, તદારમ્મણિકા સિયા.

૪૬૪આવજ્જનં કિમસ્સાતિ, નત્થિ તં જાયતે કથં;
ભવઙ્ગાવજ્જનાનં કિં, મગ્ગસ્સાનન્તરસ્સ ચ.

૪૬૫ફલસ્સપિ નિરોધા ચ, વુટ્ઠહન્તસ્સ ભિક્ખુનો;
ફલચિત્તસ્સ વા એવં, નત્થિ આવજ્જનં કિર.

૪૬૬વિના આવજ્જનેનાપિ, હોતિ જાયતુ માનસં;

કિમસ્સારમ્મણં બ્રૂહિ, યદિ જાનાસિ પણ્ડિત.

૪૬૭વિના આરમ્મણેનેવ, ન હિ જાયતિ માનસં;
રૂપાદીસુ પરિત્તેસુ, યં કિઞ્ચારબ્ભ જાયતે.

૪૬૮ઉતુબીજનિયામો ચ, કમ્મધમ્મનિયામતા;
ચિત્તસ્સ ચ નિયામોતિ, ઞેય્યા પઞ્ચ નિયામતા.

૪૬૯તત્થ એકપ્પહારેન, ફલપુપ્ફાદિધારણં;
રુક્ખાનં પન સબ્બેસં, અયં ઉતુનિયામતા.

૪૭૦તેસં તેસં તુ બીજાનં, તંતંતુલ્યફલુબ્ભવો;
મત્થકે નાળિકેરસ્સ, છિદ્દત્તં બીજજો અયં.

૪૭૧તિહેતુકં તિહેતુઞ્ચ, દુહેતુઞ્ચ અહેતુકં;
વિપાકં તુ યતો દેતિ, અયં કમ્મનિયામતા.

૪૭૨જાતિયં બોધિસત્તસ્સ, મેદનીકમ્પનાદિકં;
વિસેસત્તમનેકમ્પિ, અયં ધમ્મનિયામતા.

૪૭૩ગોચરેન પસાદસ્મિં, ઘટ્ટિતે પન તેનિધ;
ઉપ્પત્તાવજ્જનાદીનં, અયં ચિત્તનિયામતા.

૪૭૪અન્ધજ્જનાનં હદયન્ધકારં,
વિદ્ધંસનં દીપમિમં જલન્તં;
સિક્ખેથ ધીરો સતતં પયુત્તો,
મોહન્ધકારાપગમં યદિચ્છેતિ.

ઇતિ અભિધમ્માવતારે વિપાકચિત્તપ્પવત્તિનિદ્દેસો નામ

સત્તમો પરિચ્છેદો.

૮. અટ્ઠમો પરિચ્છેદો

પકિણ્ણકનિદ્દેસો

૪૭૫.ઇદાનિ પન સબ્બેસં, એતેસં માનસં મયા;
પાટવત્થાય ભિક્ખૂનં, કથીયતિ પકિણ્ણકં.

૪૭૬.પન્થમક્કટકો નામ, દિસાસુ પન પઞ્ચસુ;
તત્થ સુત્તં પસારેત્વા, જાલમજ્ઝે નિપજ્જતિ.

૪૭૭.પઠમાય દિસાયેત્થ, સુત્તે પન પસારિતે;
પાણકેન પટઙ્ગેન, ઘટ્ટિતે મક્ખિકાય વા.

૪૭૮.નિપન્નટ્ઠાનતો કિઞ્ચિ, ચલિત્વા ઉણ્ણનાભિ તુ;
ગન્ત્વા સુત્તાનુસારેન, યૂસં પિવતિ તસ્સ સા.

૪૭૯.પુનાગન્ત્વાન તત્થેવ, નિપજ્જતિ યથાસુખં;
એવમેવ કરોતેવ, દિસાસુ દુતિયાદિસુ.

૪૮૦.પસાદા પઞ્ચ દટ્ઠબ્બા, સુત્તં પઞ્ચદિસાસ્વિવ;
ચિત્તં પન ચ દટ્ઠબ્બં, મજ્ઝે મક્કટકો વિય.

૪૮૧.પાણકાદીહિ સુત્તસ્સ, તસ્સ સઙ્ઘટ્ટના વિય;
પસાદાનં તુ દટ્ઠબ્બા, ઘટ્ટનારમ્મણેન હિ.

૪૮૨.ચલનં વિય તંમજ્ઝે, નિપન્નાયુણ્ણનાભિયા;
પસાદઘટ્ટનં તત્થ, ગહેત્વારમ્મણં પન.

૪૮૩.મનોધાતુક્રિયાચિત્તં, ભવઙ્ગાવટ્ટનં મતં;
તસ્સા સુત્તાનુસારંવ, વીથિચિત્તપવત્તનં.

૪૮૪.સીસે પનસ્સ વિજ્ઝિત્વા, યૂસપાનંવ ચેતસો;
આરમ્મણેસુ દટ્ઠબ્બં, જવનસ્સ પવત્તનં.

૪૮૫.પુનાગન્ત્વા યથા સુત્ત-જાલમજ્ઝે નિપજ્જનં;
વત્થુંયેવ ચ નિસ્સાય, ચિત્તસ્સ પરિવત્તનં.

૪૮૬.ઇદં તુ પન ઓપમ્મં, અત્થં દીપેતિ કિં તુ હિ;
આરમ્મણેન પઠમં, પસાદે ઘટ્ટિતે પન.

૪૮૭.પસાદવત્થુતો ચિત્તા, વત્થુસન્નિસ્સિતં મનો;
તતો હિ પઠમંયેવ, જાયતીતિ હિ દીપિતં.

૪૮૮.એકેકારમ્મણં દ્વીસુ, દ્વીસુ દ્વારેસુ સબ્બસો;
આગચ્છતિ તેનાપાથં, અયમત્થોપિ દીપિતો.

૪૮૯.રૂપં ચક્ખુપસાદમ્હિ, ઘટ્ટિત્વા તઙ્ખણે પન;
મનોદ્વારે તથાપાથ-માગચ્છતિ નિસંસયો.

૪૯૦.ખગો યથા હિ રુક્ખગ્ગે, નિલીયન્તોવ સાખિનો;
સાખં ઘટ્ટેતિ તસ્સીધ, છાયા ફરતિ ભૂમિયં.

૪૯૧.સાખાય ઘટ્ટનચ્છાયા, ફરણાનિ ચ સબ્બસો;
અપુબ્બાચરિમં એક-ક્ખણસ્મિંયેવ જાયરે.

૪૯૨.એવમેવ ચ રૂપસ્સ, પસાદસ્સ ચ ઘટ્ટનં;
ભવઙ્ગચલનસ્સાપિ, પચ્ચયત્તેન અત્થતો.

૪૯૩.તથેવ ચ મનોદ્વારે, આપાથગમનમ્પિ ચ;
અપુબ્બાચરિમં એક-ક્ખણસ્મિંયેવ હોતિતિ.

૪૯૪.તતો ભવઙ્ગં છિન્દિત્વા, ચક્ખુદ્વારે યથાક્કમં;
આવજ્જને સમુપ્પન્ને, દસ્સને સમ્પટિચ્છને.

૪૯૫.સન્તીરણે સમુપ્પન્ને, તતો વોટ્ઠબ્બનેપિ ચ;
કુસલં જવનં ચિત્તં, તથાકુસલમેવ વા.

૪૯૬.એસો એવ નયો સોત-દ્વારાદીસુપિ વિઞ્ઞુના;
અવિસેસેન વિઞ્ઞેય્યો, સદ્દાદીનં તુ ઘટ્ટને.

૪૯૭.દોવારિકોપમાદીનિ , એતસ્સત્થસ્સ દીપને;
ઉદ્ધરિત્વાન તાનેત્થ, દસ્સેતબ્બાનિ વિઞ્ઞુના.

૪૯૮.અસમ્ભેદેન ચક્ખુસ્સ, રૂપાપાથગમેન ચ;
આલોકનિસ્સયેનાપિ, સમનક્કારહેતુના.

૪૯૯.પચ્ચયેહિ પનેતેહિ, સમેતેહિ ચતૂહિપિ;
જાયતે **ચક્ખુવિઞ્ઞાણં**, સમ્પયુત્તેહિ તં સહ.

૫૦૦.અસમ્ભેદેન સોતસ્સ, સદ્દાપાથગમેન ચ;

આકાસનિસ્સયેનાપિ, સમનક્કારહેતુના.

૫૦૧.પચ્ચયેહિ પનેતેહિ, સમેતેહિ ચતૂહિપિ;
જાયતે **સોતવિઞ્ઞાણં**, સમ્પયુત્તેહિ તં સહ.

૫૦૨.અસમ્ભેદેન ઘાનસ્સ, ગન્ધાપાથગમેન ચ;
વાયોસન્નિસ્સયેનાપિ, સમનક્કારહેતુના.

૫૦૩.પચ્ચયેહિ પનેતેહિ, સમેતેહિ ચતૂહિપિ;
જાયતે **ઘાનવિઞ્ઞાણં**, સમ્પયુત્તેહિ તં સહ.

૫૦૪.અસમ્ભેદેન જિવ્હાય, રસાપાથગમેન ચ;
આપોસન્નિસ્સયેનાપિ, સમનક્કારહેતુના.

૫૦૫.પચ્ચયેહિ પનેતેહિ, સમેતેહિ ચતૂહિપિ;
જાયતે **જિવ્હાવિઞ્ઞાણં**, સમ્પયુત્તેહિ તં સહ.

૫૦૬.અસમ્ભેદેન કાયસ્સ, ફોટ્ઠબ્બાપાથસઙ્ગમા;
પથવીનિસ્સયેનાપિ, સમનક્કારહેતુના.

૫૦૭.પચ્ચયેહિ પનેતેહિ, સમેતેહિ ચતૂહિપિ;
જાયતે **કાયવિઞ્ઞાણં**, સમ્પયુત્તેહિ તં સહ.

૫૦૮.અસમ્ભેદા મનસ્સાપિ, ધમ્માપાથગમેન ચ;
વત્થુસન્નિસ્સયેનાપિ, સમનક્કારહેતુના.

૫૦૯.પચ્ચયેહિ પનેતેહિ, સમેતેહિ ચતૂહિપિ;
મનોવિઞ્ઞાણમેવં તુ, સમ્પયુત્તેહિ જાયતે.

૫૧૦.મનો ભવઙ્ગચિત્તન્તિ, વેદિતબ્બં વિભાવિના;
આવજ્જનક્રિયાચિત્તં, સમનક્કારોતિ સઞ્ઞિતં.

૫૧૧.વત્થુસન્નિસ્સયેનાતિ, નાયં સબ્બત્થ ગચ્છતિ;
ભવં તુ પઞ્ચવોકારં, સન્ધાય કથિતો પન.

૫૧૨.પટિસન્ધાદિચિત્તાનિ, સબ્બાનેકૂનવીસતિ;
કામે દસ ચ રૂપેસુ, પઞ્ચ ચત્તારિરૂપિસુ.

૫૧૩.કમ્મં કમ્મનિમિત્તઞ્ચ, તથા ગતિનિમિત્તકં;
ઇદં હિ તિવિધં તેસં, આરમ્મણમુદીરિતં.

૫૧૪કામાવચરસન્ધીનં, પરિત્તારમ્મણં મતં;
પચ્ચુપ્પન્નમતીતં વા, હોતિ નત્થિ અનાગતં.

૫૧૫.અટ્ઠેવ ચ મહાપાકા, તીણિ સન્તીરણાનિ ચ;
એકાદસવિધં ચિત્તં, તદારમ્મણસઞ્ઞિતં.

૫૧૬.એકાદસવિધે ચિત્તે, તદારમ્મણસઞ્ઞિતે;
દસ પુઞ્ઞવિપાકાનિ, એકં હોતિ અપુઞ્ઞજં.

૫૧૭.મહાપાકા ન જાયન્તે, રૂપારૂપભવદ્વયે;
કામે રૂપે ભવે ચેવ, હોતિ સન્તીરણત્તયં.

૫૧૮.તદારમ્મણચિત્તાનિ, યાનિ વુત્તાનિ સત્થુના;
તેસુ ચિત્તં પનેકમ્પિ, રૂપારૂપભવદ્વયે.

૫૧૯.ન તદારમ્મણં હુત્વા, પવત્તતિ કદાચિપિ;
કસ્મા ન હોતિ ચે તત્થ, બીજસ્સાભાવતો પન.

૫૨૦.પટિસન્ધિબીજં નત્થેત્થ, કામાવચરસઞ્ઞિતં;
રૂપાદિગોચરે તસ્સ, ભવેય્ય જનકં તુ યં.

૫૨૧.ચક્ખુવિઞ્ઞાણકાદીનં , નત્થિતાપજ્જતીતિ ચે;
નિન્દ્રિયાનં પવત્તાનુ-ભાવતો ચિત્તસમ્ભવો.

૫૨૨.એકન્તેન યથા ચેતં, તદારમ્મણમાનસં;
નપ્પવત્તતિ સબ્બમ્પિ, રૂપારૂપભવદ્વયે.

૫૨૩.અકામાવચરધમ્મેપિ, તદેતં નાનુબન્ધતિ;
કસ્મા અજનકત્તા હિ, જનકસ્સાસમાનતો.

૫૨૪.જનકં તેન તુલ્યં વા, કામાવચરસઞ્ઞિતં;
કુસલાકુસલાદિં તુ, જવનં અનુબન્ધતિ.

૫૨૫કામાવચરધમ્માપિ , યે મહગ્ગતગોચરા;
હુત્વા વત્તન્તિ તે ચાપિ, ઇદં નેવાનુબન્ધતિ.

૫૨૬.પરિત્તારમ્મણત્તા ચ, એકન્તેન પનસ્સ હિ;
તથાપરિચિતત્તા ચ, નાનુબન્ધતિ સબ્બદા.

૫૨૭કિં તેન યુત્તિવાદેન, વુત્તં **અટ્ઠકથાસુ** હિ;

તદારમ્મણચિત્તાનિ, એકાદસપિ સબ્બસો.

૫૨૮નામગોત્તં પનારબ્ભ, જવને જવિતેપિ ચ;
તદારમ્મણં ન ગણ્હન્તિ, રૂપારૂપભવેસુ વા.

૫૨૯યદા પઞ્ઞત્તિમારબ્ભ, જવને જવિતેપિ વા;
તથા વિપસ્સનાયાપિ, લક્ખણારમ્મણાય ચ.

૫૩૦તદારમ્મણા ન લબ્ભન્તિ, મિચ્છત્તનિયતેસુપિ;
ન લોકુત્તરધમ્મેપિ, આરબ્ભ જવને ગતે.

૫૩૧તથા મહગ્ગતે ધમ્મે, આરબ્ભ જવને પન;
પટિસમ્ભિદાઞાણાનિ, આરબ્ભ જવિતેપિ ચ.

૫૩૨મનોદ્વારેપિ સબ્બેસં, જવનાનમનન્તરં;
તદારમ્મણચિત્તાનિ, ભવન્તિ અનુપુબ્બતો.

૫૩૩ન વિજ્જતિ મનોદ્વારે, ઘટ્ટનારમ્મણસ્સ હિ;
કથં ભવઙ્ગતો હોતિ, વુટ્ઠાનં પન ચેતસો.

૫૩૪મનોદ્વારેપિ આપાથ-માગચ્છન્તેવ ગોચરા;
ઘટ્ટનાય વિના તસ્મા, ચિત્તાનં હોતિ સમ્ભવો.

૫૩૫દ્વાદસાપુઞ્ઞચિત્તાનં , વિપાકા સત્તસત્તતિ;
ભવન્તિ ચતુરાસીતિ, પાપપાકા પવત્તિયં.

૫૩૬એકાદસવિધાનં તુ, હિત્વા ઉદ્ધચ્ચમાનસં;
એકાદસવિધા ચેવ, ભવન્તિ પટિસન્ધિયો.

૫૩૭ક્રિયચિત્તેસુ સબ્બેસુ, જવનં ન ચ હોતિ યં;
તં વે કરણમત્તત્તા, વાતપુપ્ફસમં મતં.

૫૩૮જવનત્તં તુ સમ્પત્તં, કિચ્ચસાધનતો પન;
છિન્નમૂલસ્સ રુક્ખસ્સ, પુપ્ફંવ અફલં સિયા.

૫૩૯પટિચ્ચ પન એતસ્મા, ફલમેતીતિ **પચ્ચયો**;
યો ધમ્મો યસ્સ ધમ્મસ્સ, ઠિતિયુપ્પત્તિયાપિ વા.

૫૪૦ઉપકારો હિ સો તસ્સ, પચ્ચયોતિ પવુચ્ચતિ;
સમ્ભવોપભવો હેતુ, કારણં પચ્ચયો મતો.

૫૪૧ લોભાદિ પન યો ધમ્મો, મૂલટ્ઠેનુપકારકો;
હેતૂતિ પન સો ધમ્મો, વિઞ્ઞાતબ્બો વિભાવિના.

૫૪૨ લોભો દોસો ચ મોહો ચ,
તથાલોભાદયો તયો;
છળેવ હેતુયો હોન્તિ,
જાતિતો નવધા સિયું.

૫૪૩ ધમ્માનં કુસલાદીનં, કુસલાદિત્તસાધકો;
મૂલટ્ઠોતિ વદન્તેવં, એકે આચરિયા પન.

૫૪૪ એવં સન્તે તુ હેતૂનં, તંસમુટ્ઠાનરૂપિસુ;
હેતુપચ્ચયતા નેવ, સમ્પજ્જતિ કદાચિપિ.

૫૪૫ ન હિ તે પન રૂપાનં, સાધેન્તિ કુસલાદિકં;
ન તેસં પન રૂપાનં, પચ્ચયા ન ચ હોન્તિ તે.

૫૪૬ તસ્મા હિ કુસલાદીનં, કુસલાદિત્તસાધકો;
મૂલટ્ઠોતિ ન ગન્તબ્બો, વિઞ્ઞુના સમયઞ્ઞુના.

૫૪૭ સુપ્પતિટ્ઠિતભાવસ્સ, સાધનેનુપકારકો;
મૂલટ્ઠોતિ ચ હેતૂનં, વિઞ્ઞાતબ્બો વિભાવિના.

૫૪૮ કુસલાકુસલા હેતૂ, ક્રિયાહેતૂ ચ સબ્બસો;
ધમ્માનં સમ્પયુત્તાનં, તંસમુટ્ઠાનરૂપિનં.

૫૪૯ હેતુપચ્ચયતં યાતા, પઞ્ચવોકારભૂમિયં;
સમ્પયુત્તાનમેવેતે, ચતુવોકારભૂમિયં.

૫૫૦ કામે વિપાકહેતૂપિ, કામાવચરભૂમિયં;
અત્તના સમ્પયુત્તાનં, પટિસન્ધિક્ખણે પન.

૫૫૧ કટત્તારૂપજાતાનં, તથેવ ચ પવત્તિયં;
ચિત્તજાનઞ્ચ રૂપાનં, હેતુપચ્ચયતં ગતા.

૫૫૨ રૂપે વિપાકહેતુ ચ, રૂપાવચરભૂમિયં;
તથા વુત્તપ્પકારાનં, હોન્તિ તે હેતુપચ્ચયા.

૫૫૩ હેતુયો પઞ્ચવોકારે, લોકુત્તરવિપાકજા;

चित्तजानञ्च रूपानं, सम्पयुत्तानमेव च.

૫૫૪ते हेतुपच्चया होन्ति, चतुवोकारभूमियं;
भवन्ति सम्पयुत्तानं, इतरे च सभूमियं.

૫૫૫हेतुत्थो हेतुयो चेव, हेतुपच्चयसम्भवो;
एवमेव च विञ्ञेय्यो, सञ्ञातसुखहेतुना.

૫૫૬छन्दो चित्तञ्च वीरियं, वीमंसा चाति सत्थुना;
लोकाधिपतिना वुत्ता, चतुधाधिपती सियुं.

૫૫૭छन्दं तु जेट्ठकं कत्वा, छन्दं कत्वा धुरं पन;
चित्तस्सुप्पत्तिकालस्मिं, छन्दाधिपति नामसो.

૫૫૮एसेव च नयो ञेय्यो, सेसेसुपि च तीसुपि;
अधिप्पतीति निद्दिट्ठो, जेट्ठट्ठेनुपकारको.

૫૫૯सुमतिमतिविबोधनं विचित्तं,
कुमतिमतिन्धनपावकं पधानं;
इममतिमधुरं अवेदि यो यो,
जिनवचनं सकलं अवेदि सो सो.

इति अभिधम्मावतारे पकिण्णकनिद्देसो नाम

अट्ठमो परिच्छेदो.

૯. નવમો પરિચ્છેદો

પુઞ્ઞવિપાકપચ્ચયનિદ્દેસો

૫૬૦.બાત્તિંસ પાકચિત્તાનિ, લોકિકાનેવ યાનિ હિ;
એતેસં પાકચિત્તાનં, પટિસન્ધિપવત્તિસુ.

૫૬૧.પુઞ્ઞાપુઞ્ઞાદિસઙ્ખારા, યથા યેસઞ્ચ પચ્ચયા;
ભવાદીસુ તથા તેપિ, વિઞ્ઞાતબ્બા વિભાવિના.

૫૬૨.તયો ભવા ચતસ્સો ચ, યોનિયો ગતિપઞ્ચકં;
વિઞ્ઞાણટ્ઠિતિયો સત્ત, સત્તાવાસા નવેરિતા.

૫૬૩.**કામે** પુઞ્ઞાભિસઙ્ખાર-સઞ્ઞિતા અટ્ઠ ચેતના;
નવન્નં પાકચિત્તાનં, કામે સુગતિયં પન.

૫૬૪.નાનાક્ખણિકકમ્મૂપ-નિસ્સયપચ્ચયેહિ ચ;
દ્વેધા હિ પચ્ચયા તેસં, ભવન્તિ પટિસન્ધિયં.

૫૬૫.ઉપેક્ખાસહિતાહેતુ-મનોવિઞ્ઞાણધાતુયા ;
વિના પરિત્તપાકાનં, હોન્તિ દ્વેધા પવત્તિયં.

૫૬૬.તાયેવ ચેતના રૂપ-ભવે દ્વેધાવ પચ્ચયા;
પઞ્ચન્નં પાકચિત્તાનં, ભવન્તિ હિ પવત્તિયં.

૫૬૭.અટ્ઠન્નં તુ પરિત્તાનં, કામે દુગ્ગતિયં તથા;
પવત્તે પચ્ચયા હોન્તિ, ન હોન્તિ પટિસન્ધિયં.

૫૬૮.હોન્તિ વુત્તપ્પકારાવ, કામે સુગતિયં તથા;
સોળસન્નં વિપાકાનં, પવત્તે પટિસન્ધિયં.

૫૬૯.**રૂપે** પુઞ્ઞાભિસઙ્ખારા, રૂપાવચરભૂમિયં;
પઞ્ચન્નં પાકચિત્તાનં, પચ્ચયા પટિસન્ધિયં.

૫૭૦.હોન્તિમાપુઞ્ઞસઙ્ખારા, કામે દુગ્ગતિયં દ્વિધા;
વિઞ્ઞાણસ્સ પનેકસ્સ, પચ્ચયા પટિસન્ધિયં.

૫૭૧.છન્નં પન પવત્તેવ, હોન્તિ નો પટિસન્ધિયં;
સત્તન્નમ્પિ ભવન્તેવ, પવત્તે પટિસન્ધિયં.

૫૭૨.કામે સુગતિયં તેસં, સત્તન્નમ્પિ તથેવ ચ;
પવત્તે પચ્ચયા હોન્તિ, ન હોન્તિ પટિસન્ધિયં.

૫૭૩.વિઞ્ઞાણાનં ચતુન્નમ્પિ, તેસં રૂપભવે તથા;
પવત્તે પચ્ચયા હોન્તિ, ન હોન્તિ પટિસન્ધિયં.

૫૭૪.સો ચ કામભવેનિટ્ઠ-રૂપાદિઉપલદ્ધિયં;
અનિટ્ઠરૂપાદયો પન, બ્રહ્મલોકે ન વિજ્જરે.

૫૭૫.તથેવાનેઞ્જસઙ્ખારો , **અરૂપાવચર**ભૂમિયં;
ચતુન્નં પાકચિત્તાનં, પવત્તે પટિસન્ધિયં.

૫૭૬.એવં તાવ ભવેસ્વેતે, પટિસન્ધિપવત્તિસુ;
યથા ચ પચ્ચયા હોન્તિ, તથા ઞેય્યા વિભાવિના.

૫૭૭.એસેવ ચ નયો ઞેય્યો, યોનિઆદીસુ તત્રિદં;
આદિતો પન પઞ્ઞાય, મુખમત્તનિદસ્સનં.

૫૭૮.અવિસેસેન પુઞ્ઞાભિ-સઙ્ખારો દ્વિભવેસુપિ;
દત્વાન પટિસન્ધિં તુ, સબ્બપાકં જનેતિ સો.

૫૭૯.તથા ચતૂસુ વિઞ્ઞેય્યો, અણ્ડજાદીસુ યોનિસુ;
બહુદેવમનુસ્સાનં, ગતીસુ દ્વીસુ એવ ચ.

૫૮૦.તથા નાનત્તકાયાદિ-વિઞ્ઞાણાનં ઠિતીસુપિ;
તથા વુત્તપ્પકારસ્મિં, સત્તાવાસે ચતુબ્બિધે.

૫૮૧.એવં પુઞ્ઞાભિસઙ્ખારો, ભવાદીસુ યથારહં;
એકવીસતિપાકાનં, પચ્ચયો હોતિ ચ દ્વિધા.

૫૮૨.કામે અપુઞ્ઞસઙ્ખારો, ભવે ચતૂસુ યોનિસુ;
તીસુ ગતીસુ એકિસ્સા, વિઞ્ઞાણટ્ઠિતિયાપિ ચ.

૫૮૩.સત્તાવાસે પનેકસ્મિં,
ઉહોતિ સો પચ્ચયો દ્વિધા;
સત્તન્નં પાકચિત્તાનં,
પવત્તે પટિસન્ધિયં.

૫૮૪.તથેવાનેઞ્જસઙ્ખારો, એકારૂપભવે પુન;

એકિસ્સા યોનિયા ચેવ, એકિસ્સા ગતિયાપિ ચ.

૫૮૫.તીસુ ચિત્તટ્ઠિતીસ્વેવ, સત્તાવાસે ચતુબ્બિધે;
ચતુન્નં પાકચિત્તાનં, દ્વેધા સો હોતિ પચ્ચયો.

૫૮૬.પટિસન્ધિપવત્તીનં , વસેનેવ ભવાદિસુ;
વિજાનિતબ્બા સઙ્ખારા, યથા યેસઞ્ચ પચ્ચયા.

૫૮૭.ન રૂપારૂપધમ્માનં, સઙ્કન્તિ પન વિજ્જતિ;
સઙ્કન્તિભાવે અસતિ, પટિસન્ધિ કથં સિયા.

૫૮૮.નત્થિ ચિત્તસ્સ સઙ્કન્તિ, અતીતભવતો ઇધ;
તતો હેતું વિના તસ્સ, પાતુભાવો ન વિજ્જતિ.

૫૮૯.સુલદ્ધપચ્ચયં રૂપા-રૂપમત્તં તુ જાયતિ;
ઉપ્પજ્જમાનમેવં તુ, લભિત્વા પચ્ચયં પન.

૫૯૦.ભવન્તરમુપેતીતિ, સમઞ્ઞાય પવુચ્ચતિ;
ન ચ સત્તો ન ચ જીવો, ન અત્તા વાપિ વિજ્જતિ.

૫૯૧.તયિદં પાકટં કત્વા, પટિસન્ધિક્કમં પન;
દસ્સયિસ્સામહં સાધુ, નિબોધથ સુદુબ્બુધં.

૫૯૨.અતીતસ્મિં ભવે તસ્સ, આસન્નમરણસ્સ હિ;
હરિતં તાલપણ્ણંવ, પક્ખિત્તં આતપે પન.

૫૯૩.સુસ્સમાને સરીરસ્મિં, નટ્ઠે ચક્ખુન્દ્રિયાદિકે;
હદયવત્થુમત્તસ્મિં, ઠિતે કાયપ્પસાદિકે.

૫૯૪.વત્થુસન્નિસ્સિતં ચિત્તં, હોતિ તસ્મિં ખણેપિ ચ;
પુબ્બાનુસેવિતં કમ્મં, પુઞ્ઞં વાપુઞ્ઞમેવ વા.

૫૯૫.કમ્મં કમ્મનિમિત્તં વા, આલમ્બિત્વા પવત્તતિ;
એવં પવત્તમાનં તં, વિઞ્ઞાણં લદ્ધપચ્ચયં.

૫૯૬.અવિજ્જાય પટિચ્છન્ના-દીનવે વિસયે પન;
તણ્હા નમેતિ સઙ્ખારા, ખિપન્તિ સહજા પન.

૫૯૭.ન મીયમાનં તણ્હાય, તં સન્તતિવસા પન;
ઓરિમા પન તીરમ્હા, આલમ્બિત્વાન રજ્જુકં.

૫૯૮.માતિકાતિક્કમોવેતં , પુરિમં જહતિ નિસ્સયં;
અપરં કમ્મસમ્ભૂતં, લમ્ભિત્વા વાપિ નિસ્સયં.

૫૯૯.તં પનારમ્મણાદીહિ, પચ્ચયેહિ પવત્તતિ;
પુરિમં ચવનં એત્થ, પચ્છિમં પટિસન્ધિ તુ.

૬૦૦.તદેતં નાપિ પુરિમા, ભવતોપિ ઇધાગતં;
કમ્માદિઞ્ચ વિના હેતું, પાતુભૂતં ન ચેવ તં.

૬૦૧.એત્થ ચેતસ્સ ચિત્તસ્સ, પુરિમા ભવતો પન;
ઇધાનાગમનેતીત-ભવહેતૂહિ સમ્ભવે.

૬૦૨.પટિઘોસદીપમુદ્દાદી, ભવન્તેત્થ નિદસ્સના;
યથા આગન્ત્વા અઞ્ઞત્ર, હોન્તિ સદ્દાદિહેતુકા.

૬૦૩.એવમેવ ચ વિઞ્ઞાણં, વેદિતબ્બં વિભાવિના;
સન્તાનબન્ધતો નત્થિ, એકતા વાપિ નાનતા.

૬૦૪.સતિ સન્તાનબન્ધે તુ, એકન્તેનેકતા સિયા;
ખીરતો દધિસમ્ભૂતં, ન ભવેય્ય કદાચિપિ.

૬૦૫.અથાપિ પન એકન્ત-નાનતા સા ભવેય્ય ચે;
ખીરસામી નરો નેવ, દધિસામી ભવેય્ય સો.

૬૦૬.તસ્મા એત્થ પનેકન્ત-એકતાનાનતાપિ વા;
ન ચેવ ઉપગન્તબ્બા, વિઞ્ઞુના સમયઞ્ઞુના.

૬૦૭.નનુ એવમસઙ્કન્તિ-પાતુભાવે તસ્સ સતિ;
યે ઇમસ્મિં મનુસ્સત્ત-ભાવે ખન્ધાભિસમ્ભવા.

૬૦૮.તેસં ઇધ નિરુદ્ધત્તા, કમ્મસ્સ ફલહેતુનો;
પરત્થાગમતો ચેવ, ઇધ તસ્સ કતસ્સ હિ.

૬૦૯.અઞ્ઞસ્સ અઞ્ઞતો ચેવ, કમ્મતો તં ફલં સિયા;
તસ્મા ન સુન્દરં એતં, વિધાનં સબ્બમેવ ચ.

એત્થાહ –

૬૧૦.સન્તાને યં ફલં એતં, નાઞ્ઞસ્સ ન ચ અઞ્ઞતો;
બીજાનં અભિસઙ્ખારો, એતસ્સત્થસ્સ સાધકો.

૬૧૧.એકસ્મિં પન સન્તાને, વત્તમાનં ફલં પન;
અઞ્ઞસ્સાતિપિ વા નેવ, અઞ્ઞતો વા ન હોતિ તં.

૬૧૨.બીજાનં અભિસઙ્ખારા, એતસ્સત્થસ્સ સાધકો;
બીજાનં અભિસઙ્ખારે, કતે તુ મધુઆદિના.

૬૧૩.તસ્સ બીજસ્સ સન્તાને, પઠમં લદ્ધપચ્ચયો;
મધુરો ફલસો તસ્સ, હોતિ કાલન્તરે પન.

૬૧૪.ન હિ તાનિ હિ બીજાનિ, અભિસઙ્ખરણમ્પિ વા;
પાપુણન્તિ ફલઙ્ગાનં, એવં ઞેય્યમિદમ્પિ ચ.

૬૧૫.બાલકાલે પયુત્તેન, વિજ્જાસિપ્પોસધાદિના;
દીપેતબ્બો અયં વુદ્ધ-કાલસ્મિં ફલદાયિના.

૬૧૬.એવં સન્તેપિ તં કમ્મં, વિજ્જમાનમ્પિ વા પન;
ફલસ્સ પચ્ચયો હોતિ, અથ વાવિજ્જમાનકં.

૬૧૭.વિજ્જમાનં સચે હોતિ, તપ્પવત્તિક્ખણે પન;
ભવિતબ્બં વિપાકેન, સદ્ધિમેવ ચ હેતુના.

૬૧૮.અથ વાવિજ્જમાનં તં, નિરુદ્ધં પચ્ચયો ભવે;
પવત્તિક્ખણતો પુબ્બે, પચ્છા નિચ્ચફલં સિયા.

વુચ્ચતે –

૬૧૯.કટત્તા પચ્ચયો કમ્મં, તસ્મા નિચ્ચફલં ન ચ;
પાટિભોગાદિકં કમ્મં, વેદિતબ્બં નિદસ્સનં.

૬૨૦.કટત્તાયેવ તં કમ્મં, ફલસ્સ પન પચ્ચયો;
ન ચસ્સ વિજ્જમાનત્તં, તસ્સ વાવિજ્જમાનતા.

૬૨૧.અભિધમ્માવતારોયં, પરમત્થપકાસનો;
સોતબ્બો પન સોતૂનં, પીતિબુદ્ધિવિવડ્ઢનો.

ઇતિ અભિધમ્માવતારે પુઞ્ઞવિપાકપચ્ચયનિદ્દેસો નામ

નવમો પરિચ્છેદો.

૧૦. દસમો પરિચ્છેદો

રૂપવિભાગનિદ્દેસો

૬૨૨.વુત્તમાદિમ્હિ યં રૂપં, ચિત્તજાનમનન્તરં;
તસ્સ દાનિ કરિસ્સામિ, સમાસેન વિભાવનં.

૬૨૩.યં રુપ્પતીતિ રૂપન્તિ, તથા રૂપયતીતિ વા;
રૂપારૂપભવાતીતો, સુરૂપો રૂપમબ્રવિ.

૬૨૪.તં રૂપં દુવિધં હોતિ, ભૂતોપાદાયભેદતો;
ચતુબ્બિધા મહાભૂતા, ઉપાદા ચતુવીસતિ.

૬૨૫.પથવીધાતુ આપો ચ,
તેજો વાયો તથેવ ચ;
ચત્તારોમે મહાભૂતા,
મહાભૂતેન દેસિતા.

૬૨૬.મહન્તા પાતુભૂતાતિ, મહાભૂતસમાતિ વા;
વઞ્ચકત્તા અભૂતેન, **મહાભૂતા**તિ સઞ્ઞિતા.

૬૨૭.ચક્ખુ સોતઞ્ચ ઘાનઞ્ચ, જિવ્હા કાયો ચ રૂપતા;
સદ્દો ગન્ધો રસો ઇત્થિ-પુરિસિન્દ્રિયજીવિતં.

૬૨૮.વત્થુમાહારતા કાય-વચીવિઞ્ઞત્તિયો દુવે;
આકાસો ચેવ રૂપસ્સ, લહુતાદિત્તયમ્પિ ચ.

૬૨૯.ઉપચયો સન્તતિરૂપં, જરતાનિચ્ચતાપિ ચ;
ઉપાદાતિ પવુચ્ચન્તિ, ઇમાનિ ચતુવીસતિ.

૬૩૦.મહાભૂતાનિ નિસ્સાય, અમુઞ્ચિત્વા પવત્તિતો;
ઉપાદારૂપમિચ્ચાહ, નિરુપાદાનમાનસો.

૬૩૧.પથવી પત્થટત્તા ચ, વાયો વાયનતો ભવે;
તેજો તેજેતિ રૂપાનિ, આપો આપેતિ પાલના.

૬૩૨.તેસં દાનિ પવક્ખામિ, રૂપાનં લક્ખણાદિકં;
લક્ખણાદીસુ ઞાતેસુ, ધમ્મા આવિ ભવન્તિ હિ.

૬૩૩.સામઞ્ઞં વા સભાવો વા, ધમ્માનં લક્ખણં મતં;
કિચ્ચં વા તસ્સ સમ્પત્તિ, રસોતિ પરિદીપિતો.

૬૩૪.ફલં વા પચ્ચુપટ્ઠાનં, ઉપટ્ઠાનનયોપિ વા;
આસન્નકારણં યં તુ, તં પદટ્ઠાનસઞ્ઞિતં.

તત્થ કક્ખળત્તલક્ખણા પથવીધાતુ, પતિટ્ઠાનરસા, સમ્પટિચ્છનપચ્ચુપટ્ઠાના. પગ્ઘરણલક્ખણા આપોધાતુ, ઉપબ્રૂહનરસા, સઙ્ગહપચ્ચુપટ્ઠાના. ઉણ્હત્તલક્ખણા તેજોધાતુ, પરિપાચનરસા, મદ્દવાનુપ્પદાનપચ્ચુપટ્ઠાના. વિત્થમ્ભનલક્ખણા વાયોધાતુ, સમુદીરણરસા, અભિનીહારપચ્ચુપટ્ઠાના. એકેકાય ચેત્થ સેસભૂતત્તયપદટ્ઠાનાતિ વેદિતબ્બા.

ચક્ખતીતિ **ચક્ખુ**, રૂપં વિભાવેતીતિ અત્થો.

૬૩૫.તત્થ ચક્ખુ દ્વિધા વુત્તં, પઞ્ઞામંસપ્પભેદતો;
તત્થ પઞ્ઞામયં ચક્ખુ, હોતિ પઞ્ચવિધં પન.

૬૩૬.બુદ્ધધમ્મસમન્તેહિ, ઞાણદિબ્બેહિ નામતો;
યથાનુક્કમતો તેસં, નાનત્તં મે નિબોધથ.

૬૩૭.આસયાનુસયે ઞાણં, ઇન્દ્રિયાનં પરોપરે;
બુદ્ધચક્ખુન્તિ નિદ્દિટ્ઠં, મુનિના લોકચક્ખુના.

૬૩૮.હેટ્ઠામગ્ગત્તયે ઞાણં, **ધમ્મચક્ખુ**ન્તિ સઞ્ઞિતં;
ઞેય્યં **સમન્તચક્ખુન્તિ**, ઞાણં સબ્બઞ્ઞુતા પન.

૬૩૯.યં ''ચક્ખું ઉદપાદી''તિ, આગતં **ઞાણચક્ખુ** તં;
અભિઞ્ઞાચિત્તજા પઞ્ઞા, **દિબ્બચક્ખુ**ન્તિ વુચ્ચતિ.

૬૪૦.મંસચક્ખુપિ દુવિધં, સસમ્ભારપસાદતો;
સસમ્ભારઞ્ચ નામેત્થ, અક્ખિકૂપે પતિટ્ઠિતં.

૬૪૧.અક્ખિકૂપટ્ઠિના હેટ્ઠા, ઉદ્ધઞ્ચ ભમુકટ્ઠિના;
ઉભતો અક્ખિકૂટેહિ, મત્થલુઙ્ગેન અન્તતો.

૬૪૨.બહિદ્ધા અક્ખિલોમેહિ, પરિચ્છિન્નો ચ યો પન;
ન્હારુસુત્તેન આબન્ધો, મંસપિણ્ડો પવુચ્ચતિ.

૬૪૩.સકલોપિ ચ લોકોયં, કમલસ્સ દલં વિય;
પુથુલં વિપુલં નીલં, ઇતિ જાનાતિ લોચનં.

૬૪૪.ચક્ખુ નામ ન તં હોતિ, વત્થુ તસ્સાતિ વુચ્ચતિ;
ઇદં પન **સસમ્ભાર-ચક્ખુ**ન્તિ પરિદીપિતં.

૬૪૫.વણ્ણો ગન્ધો રસો ઓજા,
ચતસ્સો ચાપિ ધાતુયો;
ભાવસમ્ભવસણ્ઠાનં,
જીવિતાનિ તથેવ ચ.

૬૪૬.કાયચક્ખુપસાદાતિ ,
સમ્ભારા હોન્તિ ચુદ્દસ;
તથા વિત્થારતો ચેતં,
ચતસ્સો ચાપિ ધાતુયો.

૬૪૭.વણ્ણો ગન્ધો રસો ઓજા,
સણ્ઠાનસમ્ભવો તથા;
દસેતે ચતુસમુટ્ઠાના,
ચત્તાલીસ ભવન્તિ તે.

૬૪૮.ચક્ખુ કાયપ્પસાદો ચ, ભાવો જીવિતમેવ ચ;
ચત્તાલીસઞ્ચ રૂપાનિ, ચત્તારિ તુ ભવન્તિ હિ.

૬૪૯.ઇમેસં પન રૂપાનં, વસેન પરિપિણ્ડિતં;
ઇદં સમ્ભારચક્ખુન્તિ, પણ્ડિતેહિ પકાસિતં.

૬૫૦.યો પનેત્થ સિતો અત્થિ, પરિબન્ધો પરિત્તકો;
ચતુન્નં પન ભૂતાનં, પસાદો કમ્મસમ્ભવો.

૬૫૧.ઇદં **પસાદચક્ખુ**ન્તિ, અક્ખાતં પઞ્ચચક્ખુના;
તદેતં તસ્સ મજ્ઝે તુ, સસમ્ભારસ્સ ચક્ખુનો.

૬૫૨.સેતેન મણ્ડલેનસ્સ, પરિક્ખિત્તસ્સ સબ્બસો;
કણ્હમણ્ડલમજ્ઝે વા, નિવિટ્ઠે દિટ્ઠમણ્ડલે.

૬૫૩.સન્ધારણાદિકિચ્ચાહિ, ધાતૂહિ ચ ચતૂહિપિ;
કતૂપકારં હુત્વાન, ઉતુચિત્તાદિના પન.

૬૫૪.ઉપત્થમ્ભિયમાનં તં, આયુના કતપાલનં;
વણ્ણગન્ધરસાદીહિ, રૂપેહિ પરિવારિતં.

૬૫૫.ચક્ખુવિઞ્ઞાણકાદીનં, વત્થુદ્વારઞ્ચ સાધયં;
ઊકાસિરસમાનેન, પમાણેનેવ તિટ્ઠતિ.

વુત્તં હેતં –

૬૫૬.‘‘યેન ચક્ખુપસાદેન, રૂપાનિમનુપસ્સતિ;
પરિત્તં સુખુમં એતં, ઊકાસિરસમૂપમ’’ન્તિ.

૬૫૭.સોતાદીસુ ચ એસેવ, નયો ઞેય્યો વિભાવિના;
વિસેસમત્તમેવેત્થ, પવક્ખામિ ઇતો પરં.

સુણાતીતિ **સોતં**, તં તનુતમ્બલોમાચિતે અઙ્ગુલિવેધકસણ્ઠાને પદેસે વુત્તપ્પકારાહિ ધાતૂહિ કતૂપકારં ઉતુચિત્તાહારેહિ ઉપત્થમ્ભિયમાનં આયુના પરિપાલિયમાનં સોતવિઞ્ઞાણાદીનં વત્થુદ્વારભાવં સાધયમાનં તિટ્ઠતિ.

ઘાયતીતિ **ઘાનં**, તં સસમ્ભારઘાનબિલસ્સ અન્તો અજપદસણ્ઠાને પદેસે યથાવુત્તપ્પકારા હુત્વા તિટ્ઠતિ.

સાયતીતિ **જિવ્હા**, જીવિતમવ્હાયતીતિ વા **જિવ્હા**, સા સસમ્ભારજિવ્હામજ્ઝસ્સ ઉપરિ ઉપ્પલદલગ્ગસણ્ઠાને પદેસે યથાવુત્તપ્પકારા હુત્વા તિટ્ઠતિ.

કુચ્છિતાનં મલાનં આયોતિ **કાયો**. યાવતા પન ઇમસ્મિં કાયે ઉપાદિન્નકં રૂપં અત્થિ, સબ્બત્થ કાયપસાદો કપ્પાસપટલે સ્નેહો વિય યથાવુત્તપ્પકારો હુત્વા તિટ્ઠતિ.

એત્થ પનેતેસં લક્ખણાદીનિ પવક્ખામિ – દટ્ઠુકામતાનિદાનકમ્મસમુટ્ઠાનભૂતપસાદલક્ખણં ચક્ખુ, રૂપેસુ આવિઞ્છનરસં, ચક્ખુવિઞ્ઞાણસ્સ આધારભાવપચ્ચુપટ્ઠાનં, દટ્ઠુકામતાનિદાનકમ્મજભૂતપદટ્ઠાનં.

સોતુકામતાનિદાનકમ્મસમુટ્ઠાનભૂતપસાદલક્ખણં સોતં, સદ્દેસુ આવિઞ્છનરસં, સોતવિઞ્ઞાણસ્સ આધારભાવપચ્ચુપટ્ઠાનં, સોતુકામતાનિદાનકમ્મજભૂતપદટ્ઠાનં.

ઘાયિતુકામતાનિદાનકમ્મસમુટ્ઠાનભૂતપસાદલક્ખણં ઘાનં, ગન્ધેસુ આવિઞ્છનરસં, ઘાનવિઞ્ઞાણસ્સ આધારભાવપચ્ચુપટ્ઠાનં, ઘાયિતુકામતાનિદાનકમ્મજભૂતપદટ્ઠાનં.

સાયિતુકામતાનિદાનકમ્મસમુટ્ઠાનભૂતપસાદલક્ખણાજિવ્હા , રસેસુ આવિઞ્છનરસા, જિવ્હાવિઞ્ઞાણસ્સ આધારભાવપચ્ચુપટ્ઠાના, સાયિતુકામતાનિદાનકમ્મજભૂતપદટ્ઠાના.

ફુસિતુકામતાનિદાનકમ્મસમુટ્ઠાનભૂતપસાદલક્ખણો કાયો, ફોટ્ઠબ્બેસુ આવિઞ્છનરસો, કાયવિઞ્ઞાણસ્સ આધારભાવપચ્ચુપટ્ઠાનો, ફુસિતુકામતાનિદાનકમ્મજભૂતપદટ્ઠાનો.

કેચિ પનાહુ –

૬૫૮.તેજાધિકાનં ભૂતાનં, પસાદો પન ચક્ખુતિ;

આકાસાનિલતોયુબ્બિઅધિકાનં તુ સેસકા.

૬૫૯.તે પનેવં તુ વત્તબ્બા, ‘‘સુત્તં આહરથા’’તિ હિ;
સુત્તમેવ ચ તે અદ્ધા, ન દક્ખિસ્સન્તિ કિઞ્ચિપિ.

૬૬૦.વિસેસે સતિ ભૂતાનં, પસાદો હિ કથં ભવે;
સમાનાનં હિ ભૂતાનં, પસાદો પરિદીપિતો.

૬૬૧.તસ્મા નિસ્સયભૂતાનં, ચતુન્નં સબ્બસો પન;
પહાયેવ પનેતેસં, વિસેસપરિકપ્પનં.

૬૬૨.ગેય્યા કમ્મવિસેસેન, પસાદાનં વિસેસતા;
ન હિ ભૂતવિસેસેન, હોતિ તેસં વિસેસતા.

૬૬૩.એવમેતેસુ ચક્ખુઞ્ચ, સોતં અપત્તગાહકં;
સેસં તુ પન ઘાનાદિત્તયં સમ્પત્તગાહકં.

રૂપન્તિ રૂપયતીતિ રૂપં, વણ્ણવિકારમાપજ્જમાનં હદયઙ્ગતભાવં પકાસેતીતિ અત્થો. તં પન ચક્ખુપટિહનનલક્ખણં, ચક્ખુવિઞ્ઞાણસ્સ વિસયભાવરસં, તસ્સેવ ગોચરભાવપચ્ચુપટ્ઠાનં, ચતુમહાભૂતપદટ્ઠાનં. યથા ચેતં, તથા સબ્બાનિપિ ઉપાદારૂપાનીતિ .

સદ્દોતિ સદ્દયતીતિ સદ્દો, સો પન સોતપટિહનનલક્ખણો, સોતવિઞ્ઞાણસ્સ વિસયભાવરસો, તસ્સેવ ગોચરભાવપચ્ચુપટ્ઠાનો.

રસોતિ રસન્તિ તેનાતિ રસો, સો જિવ્હાપટિહનનલક્ખણો, જિવ્હાવિઞ્ઞાણસ્સ વિસયભાવરસો, તસ્સેવ ગોચરભાવપચ્ચુપટ્ઠાનો.

ગન્ધોતિ અત્તાનં ગન્ધયતિ સૂચયતીતિ ગન્ધો, સો ઘાનપટિહનનલક્ખણો, ઘાનવિઞ્ઞાણસ્સ વિસયભાવરસો, તસ્સેવ ગોચરભાવપચ્ચુપટ્ઠાનો.

ઇત્થિન્દ્રિયન્તિ –

૬૬૪.કમ્મજો ઇત્થિભાવોયં, પટિસન્ધિસમુટ્ઠિતો;
યઞ્ચેતં ઇત્થિલિઙ્ગાદિ, ન તુ તં ઇન્દ્રિયં સિયા.

૬૬૫.ઇત્થિન્દ્રિયં પટિચ્ચેવ, ઇત્થિલિઙ્ગાદયો પન;
પવત્તેયેવ જાયન્તે, ન તાનિ પટિસન્ધિયં.

૬૬૬.ન ચ તં ચક્ખુવિઞ્ઞેય્યં, મનોવિઞ્ઞેય્યમેવ તં;
ઇત્થિલિઙ્ગાદયો ચક્ખુવિઞ્ઞેય્યા હોન્તિ વા ન વા.

૬૬૭.એસેવ ચ નયો ઞેય્યો, સેસેપિ **પુરિસિન્દ્રિયે**;
ઇદં પઠમકપ્પાનં, ઉભયં તુ પવત્તિયં.

૬૬૮.સમુટ્ઠાતીતિ વિઞ્ઞેય્યં, પરતો પટિસન્ધિયં;
પવત્તેપિ સમુટ્ઠાય, પવત્તે પરિવત્તતિ.

૬૬૯.મહતા પાપકમ્મેન, પુરિસત્તં વિનસ્સતિ;
મહતા કુસલેનેવ, જાયતે પુરિસિન્દ્રિયં.

૬૭૦.દુબ્બલાકુસલેનેવ, ઇત્થિલિઙ્ગં વિનસ્સતિ;
દુબ્બલેનેવ પુઞ્ઞેન, ઇત્થિભાવો હિ જાયતે.

૬૭૧.ઉભતોબ્યઞ્જનસ્સાપિ , એકમેવિન્દ્રિયં સિયા;
એવં સન્તે અભાવો ચ, દુતિયબ્યઞ્જનસ્સ તુ.

૬૭૨.ન ચાભાવો સિયા કસ્મા, ન તં બ્યઞ્જનકારણં;
તસ્સ કમ્મસહાયં હિ, રાગચિત્તં તુ કારણં.

ઉભયસ્સ પનેતસ્સ લક્ખણાદીનિ વુચ્ચતિ. તત્થ ઇત્થિભાવલક્ખણં ઇત્થિન્દ્રિયં, ‘‘ઇત્થી’’તિ પકાસનરસં, ઇત્થિલિઙ્ગનિમિત્તકુત્તાકપ્પાનં કારણભાવપચ્ચુપટ્ઠાનં.

પુરિસભાવલક્ખણં પુરિસિન્દ્રિયં, ‘‘પુરિસો’’તિ પકાસનરસં, પુરિસલિઙ્ગનિમિત્તકુત્તાકપ્પાનં કારણભાવપચ્ચુપટ્ઠાનં.

જીવિતન્તિ –

૬૭૩.જીવિતિન્દ્રિયનિદ્દેસે, વત્તબ્બં યં સિયા ઇધ;
અરૂપજીવિતે વુત્ત-નયેનેવ ચ તં વદે.

લક્ખણાદીનિ પનસ્સ એવં વેદિતબ્બાનિ. સહજરૂપપરિપાલનલક્ખણં જીવિતિન્દ્રિયં, તેસં પવત્તનરસં, તેસમેવ ઠપનપચ્ચુપટ્ઠાનં, યાપયિતબ્બભૂતપદટ્ઠાનન્તિ.

વત્થૂતિ હદયવત્થુ.

૬૭૪.યં નિસ્સાય મનોધાતુ-મનોવિઞ્ઞાણધાતુયો;
વત્તન્તિ પઞ્ચવોકારે, તં ‘‘વત્થૂ’’તિ પવુચ્ચતિ.

મનોધાતુમનોવિઞ્ઞાણધાતૂનં નિસ્સયલક્ખણં હદયવત્થુ, તાસઞ્ચેવ ધાતૂનં આધારણરસં, ઉબ્બાહનપચ્ચુપટ્ઠાનં.

આહારતાતિ કબળીકારો આહારો. ઓજટ્ઠમકં રૂપં આહરતીતિ આહારો.

૬૭૫.યાય ઓજાય યાપેન્તિ, યત્થ યત્થ ચ પાણિનો;
અયં તુ ‘‘કબળીકારો, આહારો’’તિ પવુચ્ચતિ.

૬૭૬.અન્નપાનાદિકં વત્થુ, અગ્ગિં હરતિ કમ્મજં;
કેવલં ન ચ સક્કોતિ, પાલેતું જીવિતં પન.

૬૭૭.ઓજા સક્કોતિ પાલેતું, હરિતું ન ચ પાચકં;
હરિતુમ્પિ ચ પાલેતું, ઉભો સક્કોન્તિ એકતો.

લક્ખણાદિતો પનસ્સ ઓજાલક્ખણો કબળીકારો આહારો, રૂપાહરણરસો, ઉપત્થમ્ભનપચ્ચુપટ્ઠાનો, કબળં કત્વા અજ્ઝોહરિતબ્બવત્થુપદટ્ઠાનોતિ વેદિતબ્બો.

કાયવિઞ્ઞત્તિનિદ્દેસે કાયેન અત્તનો ભાવં વિઞ્ઞાપેન્તાનં કાયગ્ગહણાનુસારેન ગહિતાય એતાય ભાવો વિઞ્ઞાયતીતિ વિઞ્ઞત્તિ. સયં વા કાયગ્ગહણાનુસારેન વિઞ્ઞાયતીતિપિ વિઞ્ઞત્તિ. ‘‘કાયેન સંવરો સાધુ, સાધુ વાચાય સંવરો’’તિ આગતો ચોપનસઙ્ખાતો કાયોવ વિઞ્ઞત્તિ **કાયવિઞ્ઞત્તિ**. કાયવિપ્ફન્દનેન અધિપ્પાયવિઞ્ઞાપનહેતુત્તા સયઞ્ચ તથા વિઞ્ઞેય્યત્તા કાયેન વિઞ્ઞત્તીતિપિ **કાયવિઞ્ઞત્તિ**.

૬૭૮.તત્થ યા સહજાતસ્સ, ચિત્તજાનિલધાતુયા;
રૂપસ્સ ચલને હેતુ, એકાકારવિકારતા.

૬૭૯કાયવિઞ્ઞત્તિ નામાયં, કાયદ્વારન્તિ સા મતા;
તત્થ યા ચેતનાસિદ્ધા, પુઞ્ઞાપુઞ્ઞવસા પન.

૬૮૦કાયકમ્મન્તિ નિદ્દિટ્ઠા, સત્થુના સા હિતેસિના;
સમ્પવત્તિ પનેતિસ્સા, વચીદ્વારેપિ જાયતે.

૬૮૧લભિત્વા પનુપત્થમ્ભં, એકાવજ્જનવીથિયં;
હેટ્ઠાહિ છહિ ચિત્તેહિ, વાયોધાતુસમુટ્ઠિતં.

૬૮૨.સત્તમેન તુ ચિત્તેન, વાયોધાતુસમુટ્ઠિતા;
ચાલેતિ સહજં રૂપં, વિઞ્ઞત્તિસહિતાત્તના.

વચીવિઞ્ઞત્તિનિદ્દેસે પન –

૬૮૩.પચ્ચયો ચિત્તજાતાય, ઉપાદિન્નકઘટ્ટને;
યો આકારવિકારેકો, અયં પથવિધાતુયા.

૬૮૪.વચીવિઞ્ઞત્તિ વિઞ્ઞેય્યા, સહ સદ્દવસા પન;

વચીદ્વારન્તિ નિદ્દિટ્ઠા, સાવ સક્યકુલિન્દુના.

૬૮૫.સદ્દો ન ચિત્તજો અત્થિ, વિના વિઞ્ઞત્તિઘટ્ટનં;
ધાતુસઙ્ઘટ્ટનેનેવ, સહ સદ્દો હિ જાયતિ.

૬૮૬.સા વિઞ્ઞાપનતો ચેવ, અયં વિઞ્ઞેય્યતોપિ ચ;
વિઞ્ઞત્તીતિ સિયા તસ્સા, સમ્ભવો કારકદ્વયે.

૬૮૭.ન વિઞ્ઞત્તિદ્વયં અટ્ઠ, રૂપાનિ વિય ચિત્તજં;
ચિત્તજાનં વિકારત્તા, ચિત્તજન્તિ પવુચ્ચતિ.

તત્થ કાયવિઞ્ઞત્તિ અધિપ્પાયપકાસનરસા, કાયવિપ્ફન્દનહેતુભાવપચ્ચુપટ્ઠાના, ચિત્તસમુટ્ઠાનવાયોધાતુપદટ્ઠાના. તથા વચીવિઞ્ઞત્તિ અધિપ્પાયપકાસનરસા, વચીઘોસસ્સ હેતુભાવપચ્ચુપટ્ઠાના, ચિત્તસમુટ્ઠાનપથવીધાતુપદટ્ઠાના.

૬૮૮.ન કસ્સતીતિ **આકાસો**, રૂપાનં વિવરો પન;
યો રૂપાનં પરિચ્છેદો, સ્વાકાસોતિ પવુચ્ચતિ.

સો રૂપપરિચ્છેદલક્ખણો, રૂપપરિયન્તપકાસનરસો, રૂપમરિયાદપચ્ચુપટ્ઠાનો, અસમ્ફુટ્ઠભાવછિદ્દવિવરભાવપચ્ચુપટ્ઠાનો વા, પરિચ્છિન્નરૂપપદટ્ઠાનો.

રૂપસ્સ લહુતાદિત્તયનિદ્દેસે –

૬૮૯.હેટ્ઠા વુત્તનયેનેવ, રૂપસ્સ લહુતાદિસુ;
તિસ્સો રૂપવિકારાતિ, વિઞ્ઞાતબ્બા વિભાવિના.

૬૯૦.એતાસં પન તિસ્સન્નં, કમતો ચ પવત્તિયં;
અરોગી મદ્દિતં ચમ્મં, ધન્તહેમં નિદસ્સનં.

૬૯૧.કમ્મં કાતું ન સક્કોતિ, લહુતાદિત્તયં પન;
આહારાદિત્તયંયેવ, તં કરોતિ તતો તિજં.

તત્થ અદન્ધતાલક્ખણા રૂપસ્સ લહુતા, રૂપાનં ગરુભાવવિનોદનરસા, લહુપરિવત્તિતાપચ્ચુપટ્ઠાના, લહુરૂપપદટ્ઠાના.

અથદ્ધતાલક્ખણા રૂપસ્સ મુદુતા, રૂપાનં થદ્ધભાવવિનોદનરસા, સબ્બકિરિયાસુ અવિરોધિતાપચ્ચુપટ્ઠાના, મુદુરૂપપદટ્ઠાના.

સરીરકિરિયાનુકૂલકમ્મઞ્ઞતાલક્ખણા રૂપસ્સ કમ્મઞ્ઞતા, અકમ્મઞ્ઞતાવિનોદનરસા, અદુબ્બલભાવપચ્ચુપટ્ઠાના, કમ્મઞ્ઞતારૂપપદટ્ઠાના. એતા પન તિસ્સોપિ ન અઞ્ઞમઞ્ઞં વિજહન્તિ.

ઉપચયસન્તતિનિદ્દેસે –

૬૯૨રૂપાનમાચયો યો હિ, વુત્તો ઉપચયોતિ સો;
અનુપ્પબન્ધતા તેસં, સન્તતીતિ પવુચ્ચતિ.

૬૯૩અત્થતો ઉભયમ્પેતં, જાતિરૂપન્તિ દીપિતં;
વુત્તમાકારનાનત્તા, વેનેય્યાનં વસેન વા.

લક્ખણાદિતો પન આચયલક્ખણો રૂપસ્સ ઉપચયો, પુબ્બન્તતો રૂપાનં ઉમ્મુજ્જાપનરસો, નિય્યાતનપચ્ચુપટ્ઠાનો, પરિપુણ્ણભાવપચ્ચુપટ્ઠાનો વા, ઉપચિતરૂપપદટ્ઠાનો.

પવત્તિલક્ખણા રૂપસ્સ સન્તતિ, અનુપ્પબન્ધનરસા, અનુપચ્છેદપચ્ચુપટ્ઠાના, અનુપ્પબન્ધરૂપપદટ્ઠાના.

જરાનિદ્દેસે જીરણં **જરા**.

૬૯૪દુવિધાયં જરા નામ, પાકટાપાકટાતિ ચ;
પાકટા રૂપધમ્મેસુ, અરૂપેસુ અપાકટા.

રૂપસ્સ પરિપાકતાલક્ખણા રૂપસ્સ જરતા, ઉપનયનરસા, સભાવાનં અપગમેપિ નસભાવાપગમપચ્ચુપટ્ઠાના વીહિપુરાણભાવો વિય, પરિપચ્ચમાનરૂપપદટ્ઠાના.

પરિભેદલક્ખણા રૂપસ્સ અનિચ્ચતા, સંસીદનરસા, ખયવયપચ્ચુપટ્ઠાના, પરિભિજ્જમાનરૂપપદટ્ઠાનાતિ વેદિતબ્બાતિ.

એવં ચતુવીસતિ ઉપાદારૂપાનિ વેદિતબ્બાનિ.

૬૯૫ભૂતરૂપાનિ ચત્તારિ, ઉપાદા ચતુવીસતિ;
અટ્ઠવીસતિ રૂપાનિ, સબ્બાનેવ ભવન્તિ હિ.

૬૯૬ઇમેસુ પન રૂપેસુ, અસમ્મોહત્થમેવ તં;
સમોધાનં સમુટ્ઠાનં, નિપ્ફન્નં સઙ્ખતમ્પિ ચ.

૬૯૭ચોદનં પરિહારઞ્ચ, નયમેકવિધાદિકં;
સઙ્ખેપેન પવક્ખામિ, પકિણ્ણકમિદં સુણ.

તત્થ **સમોધાન**ન્તિ સબ્બમેવ ઇદં રૂપં સબ્બસમોધાનતો પથવીધાતુ આપોધાતુ તેજોધાતુ વાયોધાતુ ચક્ખાયતનં…પે॰… જરતા અનિચ્ચતાતિ અટ્ઠવીસતિવિધં ચ હોતિ, ઇતો અઞ્ઞં રૂપં નામ નત્થિ. કેચિ પન મિદ્ધવાદિનો ‘‘મિદ્ધરૂપં નામ અત્થી’’તિ વદન્તિ, તે ‘‘અદ્ધા મુનીસિ સમ્બુદ્ધો, નત્થિ નીવરણા તવા’’તિ ચ ‘‘થિનમિદ્ધનીવરણં અવિજ્જાનીવરણઞ્ચ નીવરણસમ્પયુત્ત’’ન્તિ સમ્પયુત્તવચનતો ચ **મહાપકરણપટ્ઠાને** ‘‘નીવરણં ધમ્મં પટિચ્ચ નીવરણો ધમ્મો ઉપ્પજ્જતિ નપુરેજાતપચ્ચયા’’તિ અરૂપેપિ ‘‘કામચ્છન્દનીવરણં પટિચ્ચ

થિનમિદ્ધઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચાવિજ્જાનીવરણ''ન્તિ એવમાદીહિ પાળીહિ વિરુજ્ઝનતો ચ અરૂપમેવ મિદ્ધન્તિ પટિક્ખિપિતબ્બા.

૬૯૮.અરૂપેપિ પનેતસ્સ, મિદ્ધસ્સુપ્પત્તિ પાઠતો;
નિદ્દમેત્થાવગન્તબ્બા, અરૂપન્તિ ચ વિઞ્ઞુના.

અપરે ''બલરૂપેન સદ્ધિં એકૂનતિંસ, સમ્ભવરૂપેન સદ્ધિં તિંસ, જાતિરૂપેન સદ્ધિં એકતિંસ, રોગરૂપેન સદ્ધિં દ્વત્તિંસ રૂપાની''તિ વદન્તિ. તેપિ તેસં વિસું વિસું અભાવં દસ્સેત્વા પટિક્ખિપિતબ્બા. વાયોધાતુયા ગહિતાય બલરૂપં ગહિતમેવ, અઞ્ઞં બલરૂપં નામ નત્થિ. આપોધાતુયા સમ્ભવરૂપં, ઉપચયસન્તતીતિ જાતિરૂપં, જરતાઅનિચ્ચતાદીહિ રોગરૂપં ગહિતં, અઞ્ઞં રોગરૂપં નામ નત્થીતિ, તસ્મા અટ્ઠવીસતિવિધાનેવ રૂપાનીતિ.

એવં સમોધાનતો વેદિતબ્બાનીતિ.

સમુટ્ઠાનન્તિ ચત્તારિ રૂપસમુટ્ઠાનાનિ ઉતુચિત્તાહારકમ્માનીતિ.

૬૯૯.કમ્મં ઉતુ ચ ચિત્તઞ્ચ, આહારો રૂપહેતુયો;
એતેહેવ ચ રૂપાનિ, જાયન્તિ ન પનઞ્ઞતો.

૭૦૦.તસ્મા એકસમુટ્ઠાના, એકાદસ ભવન્તિ હિ;
અટ્ઠિન્દ્રિયાનિ વત્થુઞ્ચ, વિઞ્ઞત્તિદ્વયમેવ ચ.

૭૦૧.અટ્ઠિન્દ્રિયાનિ વત્થુઞ્ચ, એકન્તેનેવ કમ્મજા;
ચિત્તજંયેવ વિઞ્ઞત્તિ-દ્વયં વુત્તં મહેસિના.

૭૦૨.ચિત્તેન ઉતુના ચેવ, સદ્દો દ્વીહિ સમુટ્ઠિતો;
ઉતુઆહારચિત્તેહિ, લહુતાદિત્તયં કતં.

૭૦૩.વણ્ણો ગન્ધો રસો ઓજા,
ચતસ્સો ચાપિ ધાતુયો;
સન્તત્યુપચયાકાસા,
એકાદસ ચતુબ્ભવા.

૭૦૪.એકાદસેકતો જાતા,
દ્વિજેકોવ તિજા તયો;
ચતુજેકાદસક્ખાતા,
દ્વે ન કેનચિ જાયરે.

૭૦૫.કમ્મેન વીસતિ રૂપા, સત્તરસ તુ ચેતસા;
ઉતુના દસપઞ્ચેવ, ચુદ્દસાહારતો પન.

૭૦૬.છસટ્ઠિ સબ્બાનેતાનિ, સમુટ્ઠાનવિભાગતો;
અટ્ઠસટ્ઠિ ચ હોન્તેવ, જરતાનિચ્ચતાહિ તે.

૭૦૭.જરતાનિચ્ચતા ચેવ, ન કેનચિ સમુટ્ઠિતા;
જાતસ્સ પાકભેદત્તા, જાયેય્યું યદિ તાનિપિ.

૭૦૮.એવં સન્તે તુ તેસમ્પિ, પાકભેદા સિયું ન હિ;
પાકો પચ્ચતિ ભેદો વા, ન ચ ભિજ્જતિ નત્થિ તં.

૭૦૯.જાતસ્સ પાકભેદત્તા, દ્વયમેતં ન જાયતિ;
સિયા કત્થચિ બુદ્ધેત્થ, ‘‘રૂપસ્સુપચયો’’તિ હિ.

૭૧૦.વચનેન યથા ‘‘જાતિ, જાયતી’’તિ ચ દીપિતં;
પાકોપિ પચ્ચતેવં તુ, ભેદોપિ પરિભિજ્જતુ.

૭૧૧.ન ચેવ જાયતે જાતિ, ઇતિ ઞેય્યા વિભાવિના;
જાયમાનસ્સ ધમ્મસ્સ, નિબ્બત્તીતિ પકાસિતા.

૭૧૨.તત્થ યથા સિયા જાતિ, યેસં ધમ્માનમેવ સા;
તપ્પચ્ચયત્તવોહારં, અભિનિબ્બત્તિસમ્મુતિં.

૭૧૩.લભતેવ તથા તેસં, પાકભેદા લબ્ભન્તિ તે;
તપ્પચ્ચયત્તવોહારં, અભિનિબ્બત્તિસમ્મુતિં.

૭૧૪.એવં ઇદં દ્વયઞ્ચાપિ, હોતિ કમ્માદિસમ્ભવં;
ન પાકભેદા વોહારં, તં લભન્તિ કદાચિપિ.

૭૧૫.કસ્મા હિ જનકાનં તુ, પચ્ચયાનમભાવતો;
આનુભાવખણુપ્પાદે, જાતિયા પન લબ્ભતિ.

૭૧૬.તપ્પચ્ચયત્તવોહારં, અભિનિબ્બત્તિસમ્મુતિં;
તસ્મા લભતિ જાતિ ચ, લભતી નેતરદ્વયં.

૭૧૭.જિય્યતીતિ ન વત્તબ્બં, તં દ્વયં ભિજ્જતીતિ વા;
આનુભાવખણે તસ્સ, પચ્ચયાનમભાવતો.

૭૧૮.‘‘અનિચ્ચં સઙ્ખતઞ્ચેતં, જરામરણ’’મિચ્ચપિ;
વુત્તત્તા જાયતિચ્ચેતં, અથ મઞ્ઞસિ ચે તુવં.

૭૧૯.એવમ્પિ ચ ન વત્તબ્બં, સા હિ પરિયાયદેસના;

અનિચ્ચાનં તુ ધમ્માનં, જરામરણતો તથા.

૭૨૦.અનિચ્ચં સઙ્ખતઞ્ચાતિ, વુત્તં વિઞ્ઞત્તિયો વિય;
યદિ એવં તયમેતં, અજાતત્તા ચ સબ્બથા.

૭૨૧.નત્થીતિ ચે ખંપુપ્ફંવ, નિચ્ચં વાસઙ્ખતં વિય;
નોભયં પનિદં કસ્મા, નિસ્સયાયત્તવુત્તિતો.

૭૨૨.ભાવે પથવિયાદીનં, નિસ્સયાનં તુ ભાવતો;
તસ્મા હિ ચ ખંપુપ્ફંવ, ન નત્થિ પન તં તયં.

૭૨૩.યસ્મા પથવિયાદીનં, અભાવેન ચ લબ્ભતિ;
તસ્મા ન પન નિચ્ચં વા, નિબ્બાનં વિય તં તયં.

નિપ્ફન્નન્તિ એત્થ ચત્તારો મહાભૂતા ચક્ખુસોતઘાનજિવ્હાકાયરૂપસદ્દગન્ધરસઇત્થિપુરિસજીવિતિન્દ્રિયકબળીકારાહારહદયવત્થૂતિ અટ્ઠારસ રૂપાનિ નિપ્ફન્નાનિ નામ. સેસાનિ દસ અનિપ્ફન્નાનિ નામ.

૭૨૪.અટ્ઠારસ નિપ્ફન્નાનિ, અનિપ્ફન્નાવસેસકા;
યદિ હોન્તિ અનિપ્ફન્ના, ભવેય્યું તે અસઙ્ખતા.

૭૨૫.તેસમેવ ચ રૂપાનં, વિકારત્તા અસઙ્ખતા;
કથં નામ ભવેય્યું તે, નિપ્ફન્ના ચેવ સઙ્ખતા.

એવં નિપ્ફન્નસઙ્ખતો વેદિતબ્બો.

ચોદનાપરિહારન્તિ એત્થ –

૭૨૬.ઇત્થિભાવો પુમત્તઞ્ચ, જીવિતં સમ્ભવોપિ ચ;
તથા કાયપ્પસાદોતિ, સબ્બટ્ઠાનાતિ વણ્ણિતા.

૭૨૭.એવં સન્તે તુ ધમ્માનં, હોતિ સઙ્કરદોસતા;
ચક્ખુકાયપસાદાનં, એકત્તં ઉપપજ્જતિ.

૭૨૮.અઞ્ઞં પન ચ અઞ્ઞસ્મિં, ન ચત્થિ પરમત્થતો;
તસ્મા કાયિન્દ્રિયં ચક્ખુ-પસાદેન ન સઙ્કરં.

૭૨૯.અઞ્ઞમઞ્ઞાવિનિબ્ભોગવસેન તુ પવત્તિતો;
તેસં ઠાનન્તરં વત્તું, ન સક્કા સમયઞ્ઞુના.

૭૩૦.યાવતા અનુપાદિન્નસન્તાનં અત્થિ તત્થ સો;
અત્થિ કાયપસાદોતિ, તસ્મા એવમુદીરિતં.

૭૩૧.લક્ખણાદિવસેનાપિ, નાનત્તં સમુપાગતં;
ધજાનં પઞ્ચવણ્ણાનં, છાયા ઉપમતં ગતા.

૭૩૨.તસ્મા હિ પન ધમ્માનં, અઞ્ઞમઞ્ઞં વિમિસ્સતા;
ન હોતેવાતિ વિઞ્ઞેય્યા, વિઞ્ઞુના સમયઞ્ઞુના.

એવં નિપ્ફન્નાનિપ્ફન્નભાવો, ચોદનાપરિહારો ચ વેદિતબ્બો.

નયમેકવિધાદિકન્તિ –

૭૩૩.લોકિકત્તા નહેતુત્તા, સઙ્ખતત્તા ચ સાસવા;
સબ્બ**મેકવિધં** રૂપં, પચ્ચયાયત્તવુત્તિતો.

૭૩૪.અજ્ઝત્તિકબહિદ્ધા ચ, ઇન્દ્રિયાનિન્દ્રિયાપિ ચ;
સુખુમોળારિકા ચેવ, ઉપાદિન્નાદિતો **દ્વિધા**.

૭૩૫.ચક્ખુઆયતનાદીનિ, પઞ્ચ અજ્ઝત્તિકાનિ તુ;
તેવીસતિવિધં સેસં, બાહિરન્તિ પવુચ્ચતિ.

૭૩૬.ચક્ખુસોતિન્દ્રિયાદીનિ, ઇન્દ્રિયાનિ પનટ્ઠ તુ;
સેસઞ્ચ તુ વીસં રૂપં, અનિન્દ્રિયમુદીરિતં.

૭૩૭.ચક્ખુઆયતનાદીનિ, નવ ફોટ્ઠબ્બમેવ ચ;
તં બારસવિધં રૂપં, ઓળારિકમુદીરિતં.

૭૩૮.સેસાનિ પન રૂપાનિ, સુખુમાનિ તુ સોળસ;
કમ્મજં તુ ઉપાદિન્નં, અનુપાદિન્નમઞ્ઞથા.

એવઞ્ચ દુવિધં હોતિ.

પુન સનિદસ્સનસપ્પટિઘઅનિદસ્સનસપ્પટિઘ- અનિદસ્સનઅપ્પટિઘભેદતો ચ, કમ્મજાકમ્મજનેવકમ્મજાનાકમ્મજભેદતો ચ **તિવિધં**. તત્થ રૂપાયતનં સનિદસ્સનસપ્પટિઘં, એકાદસવિધં સેસોળારિકરૂપં અનિદસ્સનસપ્પટિઘં, સેસં સોળસવિધં સુખુમરૂપં અનિદસ્સનઅપ્પટિઘં. કમ્મતો જાતં કમ્મજં, અટ્ઠિન્દ્રિયાનિ, વત્થુ ચ કમ્મજં, તદઞ્ઞપ્પચ્ચયા જાતં અકમ્મજં, નકુતોચિ જાતં નેવકમ્મજાનાકમ્મજં જરતા અનિચ્ચતા ચ. એવં તિવિધં હોતિ.

પુન દિટ્ઠસુતમુતવિઞ્ઞાતવસેન ચ, દ્વારઞ્ચેવ વત્થુ ચ, દ્વારમેવ હુત્વા ન વત્થુ ચ, વત્થુમેવ હુત્વા ન દ્વારઞ્ચ, નેવ દ્વારઞ્ચ ન વત્થુ ચાતિ એવં ભેદતો ચ, દ્વારઞ્ચેવિન્દ્રિયઞ્ચ, દ્વારંયેવ હુત્વા નેવિન્દ્રિયઞ્ચ, ઇન્દ્રિયમેવ હુત્વા ન દ્વારઞ્ચ, નેવ દ્વારઞ્ચ નેવિન્દ્રિયઞ્ચાતિ એવં ભેદતો ચ, વત્થુ ચેવ ઇન્દ્રિયઞ્ચ, ઇન્દ્રિયમેવ હુત્વા ન વત્થુ ચ, વત્થુમેવ હુત્વા નેવિન્દ્રિયઞ્ચ, નેવિન્દ્રિયં ન વત્થુ ચેતિ એવં ભેદતો ચ **ચતુબ્બિધં**.

તત્થ દિટ્ઠં નામ રૂપાયતનં, સુતં નામ સદ્દાયતનં, મુતં નામ ગન્ધરસફોટ્ઠબ્બાયતનત્તયં, વિઞ્ઞાતં નામ અવસેસચક્ખાયતનાદિપઞ્ચકં, સોળસવિધં સુખુમરૂપઞ્ચ. ચક્ખાયતનાદિપઞ્ચકં દ્વારઞ્ચેવ વત્થુ ચ, વિઞ્ઞત્તિદ્વયં દ્વારમેવ હોતિ, ન વત્થુ, હદયવત્થુ વત્થુમેવ હોતિ, ન દ્વારં, સેસં સબ્બં રૂપં નેવ દ્વારં ન વત્થુ ચ. તતિયચતુક્કે ઇન્દ્રિયમેવ હુત્વા ન દ્વારન્તિ ઇત્થિન્દ્રિયપુરિસિન્દ્રિયજીવિતિન્દ્રિયાનિ. ઇમાનિ હિ ઇન્દ્રિયાનેવ હોન્તિ, ન દ્વારાનિ, સેસમનન્તરચતુક્કે વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બં. ચતુત્થચતુક્કે તતિયપદં હદયવત્થું સન્ધાય વુત્તં, સેસં વુત્તનયમેવ. એવં ચતુબ્બિધં હોતીતિ વેદિતબ્બં.

પુન એકજદ્વિજતિજચતુજનકુતોચિજાતભેદતો, દ્વારિન્દ્રિયં વત્થુ ચ, દ્વારમેવ હુત્વા નેવિન્દ્રિયં ન વત્થુ ચ, વત્થુમેવ હુત્વા નેવિન્દ્રિયં ન દ્વારઞ્ચ, ઇન્દ્રિયમેવ હુત્વા ન વત્થુ ન દ્વારઞ્ચ, નેવિન્દ્રિયં ન વત્થુ ન દ્વારઞ્ચાતિ એવં પભેદતો **પઞ્ચવિધં**.

તત્થ –

૭૩૯.અટ્ઠિન્દ્રિયાનિ વત્થુઞ્ચ, વિઞ્ઞત્તિદ્વયમેવ ચ;
એકાદસવિધં રૂપં, **એકજન્તિ** પવુચ્ચતિ.

૭૪૦.સદ્દો એકો **દ્વિજો** નામ, લહુતાદિત્તયં **તિજં**;
એકાદસવિધં સેસં, **ચતુજન્તિ** પકાસિતં.

૭૪૧.જરતાનિચ્ચતા ચેવ, **નકુતોચિ** ભવે પન;
ચક્ખાદિપઞ્ચકં દ્વારં, ઇન્દ્રિયં વત્થુમેવ ચ.

૭૪૨વિઞ્ઞત્તીનં દ્વયં દ્વારં, નેવિન્દ્રિયં ન વત્થુ ચ;
હદયવત્થુ વત્થૂવ, ન દ્વારં નેવિન્દ્રિયં પન.

ઇત્થિપુરિસજીવિતિન્દ્રિયાનિ ઇન્દ્રિયમેવ ન વત્થુ ન દ્વારઞ્ચ, સેસં પન રૂપં નેવિન્દ્રિયં ન વત્થુ ન દ્વારન્તિ. એવં પઞ્ચવિધન્તિ વેદિતબ્બં.

પુન કમ્મજચિત્તજઉતુચિત્તજઉતુચિત્તાહારજચતુજનકુતોચિજાતભેદતો, ચક્ખુવિઞ્ઞેય્યસોતઘાનજિવ્હાકાયમનોવિઞ્ઞેય્યવસેન **છબ્બિધં**.

તત્થ અટ્ઠિન્દ્રિયાનિ વત્થુ ચ કમ્મજમેવ, વિઞ્ઞત્તિદ્વયં ચિત્તજમેવ, સદ્દો ઉતુચિત્તજો, લહુતાદિત્તયં ઉતુચિત્તાહારજમેવ, સેસં એકાદસવિધં ચતુજં નામ, જરતા અનિચ્ચતા નકુતોચિજાતં નામ. દુતિયછક્કે ચક્ખુવિઞ્ઞેય્યં નામ ચક્ખુવિઞ્ઞાણેન વિઞ્ઞેય્યં રૂપાયતનં…પે॰… કાયવિઞ્ઞેય્યં નામ ફોટ્ઠબ્બાયતનં,

મનોવિઞ્ઞેય્યં નામ સેસા પઞ્ચ ઓળારિકા ચ સોળસ સુખુમરૂપાનિ ચાતિ એકવીસતિવિધં હોતિ. એવં છબ્બિધં હોતિ.

પુન છવત્થુઅવત્થુભેદતો ચ, ચક્ખુવિઞ્ઞેય્યં સોતઘાનજિવ્હાકાયવિઞ્ઞેય્યં મનોધાતુવિઞ્ઞેય્યં મનોવિઞ્ઞાણધાતુવિઞ્ઞેય્યન્તિ **સત્તવિધં** હોતિ.

તત્થ ચક્ખાદિપઞ્ચવત્થૂનિ હદયવત્થુના સદ્ધિં છ વત્થૂનિ, સેસં બાવીસતિવિધં રૂપં અવત્થુ નામ, દુતિયસત્તકમુત્તાનમેવ. એવં સત્તવિધં હોતિ.

પુન સત્તદ્વારાદ્વારભેદતો **અટ્ઠવિધં**. તત્થ ચક્ખુદ્વારાદીનિ પઞ્ચ કાયવિઞ્ઞત્તિવચીવિઞ્ઞત્તિદ્વારેહિ સદ્ધિં સત્ત દ્વારાનિ, સેસમદ્વારન્તિ એવં અટ્ઠવિધં હોતિ.

પુન અટ્ઠિન્દ્રિયાનિન્દ્રિયભેદતો પન **નવવિધં**.

પુન નવકમ્મજાકમ્મજભેદતો **દસવિધં**.

પુન આયતનભેદતો **એકાદસવિધં**.

ભવેસુ રૂપકલાપપવત્તિભેદતો **બહુવિધન્તિ** વેદિતબ્બં.

૭૪૩ઇતો પરં પવક્ખામિ, કામરૂપભવદ્વયે;
ઉપ્પત્તિં પન રૂપાનં, પટિસન્ધિપવત્તિસુ.

૭૪૪ભુમ્મવજ્જેસુ દેવેસુ, નિરયે નિજ્ઝામતણ્હિકે;
યોનિયો પુરિમા તિસ્સો, ન સન્તીતિ વિનિદ્દિસે.

૭૪૫સેસે ગતિત્તયે ભુમ્મ-દેવેસુપિ ચ યોનિયો;
ચતસ્સો ચ ભવન્તીતિ, વેદિતબ્બા વિભાવિના.

૭૪૬ગબ્ભસેય્યકસત્તસ્સ, પટિસન્ધિક્ખણે પન;
તિંસ રૂપાનિ જાયન્તે, સભાવસ્સેવ દેહિનો.

૭૪૭અભાવગબ્ભસેય્યાનં, અણ્ડજાનઞ્ચ વીસતિ;
ભવન્તિ પન રૂપાનિ, કાયવત્થુવસેન તુ.

૭૪૮ગહિતાગહણેનેત્થ, એકાદસ ભવન્તિ તે;
એસેવ ચ નયો ઞેય્યો, સબ્બેસુ દસકેસુપિ.

૭૪૯જીવિતેન યદા સદ્ધિં, જાતે સુદ્ધકમટ્ઠકં;
જીવિતનવકં નામ, હોતીતિ સમુદીરિતં.

૭૫૦.જીવિતનવકં કાયપસાદેનેકતો સિયા;
તં કાયદસકં નામ, હોતીતિ પરિયાપુટં.

૭૫૧.એસેવ ચ નયો ઞેય્યો, સદ્ધિં ભાવેન વત્થુના;
ચક્ખાદીહિ ચ યોજેત્વા, દસકા સત્ત વિઞ્ઞુના.

૭૫૨.ઓપપાતિકસત્તાનં, મનુસ્સેસૂપપત્તિયં;
કામાવચરદેવાનં, નિચ્ચં રૂપાનિ સત્તતિ.

૭૫૩.ચક્ખુ સોતઞ્ચ ઘાનઞ્ચ, જિવ્હા કાયો ચ વત્થુ ચ;
ભાવો ચાતિ હિ સત્તન્નં, દસકાનં વસા પન.

૭૫૪.બ્રહ્માનં રૂપિનં ચક્ખુ-સોતવત્થુવસા પન;
દસકાનિ ચ તીણેવ, નવકં જીવિતસ્સ ચ.

૭૫૫.ચતુન્નં તુ કલાપાનં, વસેન પન રૂપિનં;
ચત્તાલીસેવ રૂપાનિ, એકૂનાનિ ભવન્તિ હિ.

૭૫૬.જીવિતનવકેનેવ , અસઞ્ઞુપ્પત્તિ દીપિતા;
જચ્ચન્ધબધિરાઘાન-રહિતે તુ નપુંસકે.

૭૫૭.વત્થુનો કાયજિવ્હાનં, વસા તિંસાવકંસતો;
ઉક્કંસસ્સાવકંસસ્સ, અન્તરે અનુરૂપતો.

૭૫૮.પરિપુણ્ણાનં રૂપાનં, વસેન પન પાણિનં;
રૂપાનં તુ સમુપ્પત્તિ, વેદિતબ્બા વિભાવિના.

૭૫૯.સત્તવીસતિ રૂપાનિ, કામાવચરદેહિનો;
અપ્પવત્તનતો હોન્તિ, દ્વિન્નં ભાવાનમેકતો.

૭૬૦.ઘાનં જિવ્હા ચ કાયો ચ, તથા ભાવદ્વયમ્પિ ચ;
બ્રહ્માનં પન રૂપીનં, પઞ્ચ રૂપા ન વિજ્જરે.

૭૬૧.ચતુસન્તતિ કામસ્મિં, રૂપે હોન્તિ તિસન્તતિ;
દ્વિસન્તતિ અસઞ્ઞેસુ, બહિદ્ધા એકસન્તતિ.

૭૬૨.રૂપં નિબ્બત્તમાનં તુ, સબ્બેસં પન પાણિનં;
પઠમં કમ્મતોયેવ, નિબ્બત્તતિ ન સંસયો.

૭૬૩.ગબ્ભસેય્યકસત્તાનં, પટિસન્ધિક્ખણે પન;

તઞ્ચ ખો સન્ધિચિત્તસ્સ, ઉપ્પાદેયેવ જાયરે.

૭૬૪.યથેવ તસ્સ ઉપ્પાદે, તિંસ રૂપાનિ જાયરે;
તથેવ ઠિતિભઙ્ગેસુ, તિંસ તિંસેવ જાયરે.

૭૬૫.સબ્બાનેતાનિ રૂપાનિ, રૂપક્ખન્ધોતિ સઞ્ઞિતો;
અનિચ્ચો અદ્ધુવોનત્તા, દુક્ખક્ખન્ધોવ કેવલો.

૭૬૬.રોગતો ગણ્ડતો રૂપં, પરતો ચ પલોકતો;
દિસ્વાન દુક્ખતો રૂપં, રૂપે છન્દં વિરાજયે.

૭૬૭.ગન્તું પનિચ્છે પિટકેભિધમ્મે,
યો ધમ્મસેનાપતિના સમત્તં;
હિતત્થિના તેન ચ ભિક્ખુનાયં,
સક્કચ્ચ સમ્મા પન સિક્ખિતબ્બો.

ઇતિ અભિધમ્માવતારે રૂપવિભાગો નામ

દસમો પરિચ્છેદો.

૧૧. એકાદસમો પરિચ્છેદો

નિબ્બાનનિદ્દેસો

૭૬૮રૂપાનન્તરમુદ્દિટ્ઠં , નિબ્બાનં યં પનાદિતો;
તસ્મિદાનિ અનુપ્પત્તો, વિભાવનનયક્કમો.

૭૬૯તસ્માહં તસ્સ દસ્સેતું, દુક્કરસ્સ યથાબલં;
દુબ્બોધસ્સ પવક્ખામિ, વિભાવનમિતો પરં.

તત્થ **નિબ્બાન**ન્તિ ભવાભવં વિનનતો વાનં વુચ્ચતિ તણ્હા, વાનતો નિક્ખન્તત્તા નિબ્બાનન્તિ ચ પવુચ્ચતિ અમતં અસઙ્ખતં પરમં સુખં. વુત્તં હેતં ''યો સો સબ્બસઙ્ખારસમથો સબ્બૂપધિપટિનિસ્સગ્ગો તણ્હાક્ખયો વિરાગો નિરોધો નિબ્બાન''ન્તિ.

૭૭૦યસ્સ ચાધિગમા સબ્બ-કિલેસાનં ખયો ભવે;
નિબ્બાનમિતિ નિદ્દિટ્ઠં, નિબ્બાનકુસલેન તં.

એતં ચ નિબ્બાનં નામ તયિદં સન્તિલક્ખણં, અચ્ચુતિરસં, અસ્સાસકરણરસં વા, અનિમિત્તપચ્ચુપટ્ઠાનં, નિસ્સરણપચ્ચુપટ્ઠાનં વાતિ વેદિતબ્બં.

એત્થાહ – ન પરમત્થતો નિબ્બાનં નામ એકો સભાવો અત્થિ, તિત્થિયાનં અત્તા વિય, સસવિસાણં વિય ચ અનુપલબ્ભનીયતોતિ? ન, પઞ્ઞાચક્ખુના ઉપપરિક્ખિયમાનાનં હિતગવેસીનં યથાનુરૂપાય પટિપત્તિયા ઉપલબ્ભનીયતો. યં હિ પુથુજ્જના નોપલબ્ભન્તિ, તં ''નત્થી''તિ ન વત્તબ્બં. અથાયસ્મતા સારિપુત્તત્થેરેન ધમ્મસેનાપતિના ''કતમં નુ ખો, આવુસો, નિબ્બાન''ન્તિ નિબ્બાનં પુટ્ઠેન ''યો ખો, આવુસો, રાગક્ખયો દોસક્ખયો મોહક્ખયો''તિ રાગાદીનં ખયોવ દસ્સિતો, તસ્મા રાગાદીનં ખયમત્તમેવ નિબ્બાનન્તિ ચે? તં ન. કસ્મા? અરહત્તસ્સાપિ રાગાદીનં ખયમત્તપસઙ્ગદોસાપત્તિતો. કથં? નિબ્બાનં પુચ્છાનન્તરમેવ ''કતમં નુ ખો, આવુસો, અરહત્ત''ન્તિ પુટ્ઠેન ''યો ખો, આવુસો, રાગક્ખયો દોસક્ખયો મોહક્ખયો''તિ રાગાદીનં ખયોવ વુત્તો, તસ્મા તવ મતેન અરહત્તફલસ્સાપિ રાગાદીનં ખયમત્તતા ભવેય્ય, ન ચેતં યુત્તં અનુત્તરસ્સ લોકુત્તરફલચિત્તસ્સ રાગાનં ખયમત્તતાપજ્જનં, તસ્મા મા એવં બ્યઞ્જનચ્છાયાય વદેસિ, ઉભિન્નં પન સુત્તાનં અત્થો ઉપપરિક્ખિતબ્બો.

યસ્સ પન ધમ્મસ્સાધિગમેન રાગાદીનં ખયો હોતિ, સો ધમ્મો રાગાદીનં ખયસ્સ ઉપનિસ્સયત્તા અક્ખયોપિ સમાનો ''રાગાદીનં ખયો નિબ્બાન''ન્તિ ખયોપચારેન વુત્તો, ''તિપુસં જરો ગુળો સેમ્હો''તિઆદીસુ વિય ફલૂપચારેન વુત્તન્તિ વેદિતબ્બં. અરહત્તં પન ખયન્તે ઉપ્પન્નત્તા ''ખયો''તિ વુત્તં. યદિ રાગાદીનં ખયમત્તં નિબ્બાનં ભવેય્ય, સબ્બે બાલપુથુજ્જનાપિ સમધિગતનિબ્બાના સચ્છિકતનિરોધા ભવેય્યું. કિઞ્ચ ભિય્યો – નિબ્બાનસ્સ બહુત્તાદિદોસાપત્તિતો ચ. એવઞ્હિ સતિ રાગાદિક્ખયાનં બહુભાવતો નિબ્બાનસ્સાપિ બહુભાવો ભવેય્ય, સઙ્ખતલક્ખણઞ્ચ નિબ્બાનં ભવેય્ય, સઙ્ખતલક્ખણત્તા સઙ્ખતપરિયાપન્નઞ્ચ, સઙ્ખતપરિયાપન્નત્તા અનિચ્ચં દુક્ખં નિબ્બાનં ભવેય્યાતિ.

કિઞ્ચ ભિય્યો – યદિ ખયો નિબ્બાનં ભવેય્ય, ગોત્રભુવોદાનમગ્ગફલચિત્તાનં કિં નુ આરમ્મણં વદેસિ, વદ ભદ્રમુખાતિ? રાગાદીનં ખયમેવ વદામીતિ. કિં પન રાગાદયો ગોત્રભુઆદીનં ખણે ખીયન્તિ, ઉદાહુ ખીયિસ્સન્તિ, અથ ખીણાતિ? કિં પનેત્થ ''ખીણેસ્વેવ ખયં વદામી''તિ. સુટ્ઠુ ઉપધારેત્વા વદ ભદ્રમુખાતિ, યદિ ખીણેસ્વેવ ખયં વદેસિ, ન ગોત્રભુચિત્તાદીનં નિબ્બાનારમ્મણતા સિજ્ઝતીતિ. કિં કારણં? ગોત્રભુક્ખણે રાગાદયો ખીયિસ્સન્તિ, તથા વોદાનક્ખણે, મગ્ગક્ખણે પન ખીયન્તિ, ન ખીણા, ફલક્ખણે ખીણા. એવં સન્તે ભવતો મતેન ફલમેવ ખયારમ્મણં, ન ઇતરે, ઇતરેસં પન કિમારમ્મણં વદેસીતિ ? અદ્ધા સો આરમ્મણં અપસ્સન્તો નિરુત્તરો ભવિસ્સતિ. અપિચ કિલેસક્ખયો નામ સપ્પુરિસેહિ કરીયતિ, યથાનુરૂપાય પટિપત્તિયા ઉપ્પાદીયતીતિ અત્થો. નિબ્બાનં પન ન કેનચિ કરીયતિ ન ઉપ્પાદીયતિ, તસ્મા નિબ્બાનમમતમસઙ્ખતં. તમકતં જાનાતીતિ અરિયસાવકો ''અકતઞ્ઞૂ''તિ પવુચ્ચતિ. વુત્તઞ્ચેતં –

૭૭૧.''અસદ્ધો અકતઞ્ઞૂ ચ,
સન્ધિચ્છેદો ચ યો નરો;
હતાવકાસો વન્તાસો,
સ વે ઉત્તમપોરિસો''તિ.

અપિચ ''નિસ્સરણ''ન્તિ ભગવતા વુત્તત્તા ચ. ''નિસ્સરણ''ન્તિ હિ નિબ્બાનસ્સેતં નામં. યથાહ ''તયો ખોમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા દુપ્પટિવિજ્ઝા. કતમે તયો ધમ્મા દુપ્પટિવિજ્ઝા? તિસ્સો નિસ્સરણધાતુયો. કામાનમેતં નિસ્સરણં, યદિદં નેક્ખમ્મં. રૂપાનમેતં નિસ્સરણં, યદિદં અરૂપં. યં ખો પન કિઞ્ચિ ભૂતં સઙ્ખતં પટિચ્ચસમુપ્પન્નં, નિરોધો તસ્સ નિસ્સરણ''ન્તિ હિ વુત્તં. એવં વુત્તસ્સ તસ્સ નિબ્બાનસ્સ અભાવપત્તિદોસતો પઠમજ્ઝાનાકાસાનઞ્ચાયતનાનમ્પિ અભાવો ભવેય્ય, તસ્મા અયુત્તં અક્ખયસ્સ નિબ્બાનસ્સ ખયદોસાપજ્જનન્તિ, ન તુ ખયો નિબ્બાનં.

''અત્થિ નિસ્સરણં લોકે, પઞ્ઞાય મે સુફુસિત''ન્તિ ચ ''અત્થિ, ભિક્ખવે, અજાતં અભૂતં અકતં અસઙ્ખત''ન્તિ ચ ધમ્મસામિના તથાગતેન સમ્માસમ્બુદ્ધેન અનેકેસુ સુત્તન્તેસુ પરમત્થવસેન વુત્તત્તા ''અત્થિ નિબ્બાનં નામ એકો ધમ્મો''તિ નિટ્ઠમેત્થ ગન્તબ્બં. અપિચ પરિત્તત્તિકે ''કતમે ધમ્મા અપ્પમાણા''તિ પદમુદ્ધરિત્વા – ''ચત્તારો મગ્ગા અપરિયાપન્ના ચત્તારિ ચ સામઞ્ઞફલાનિ નિબ્બાનઞ્ચ, ઇમે ધમ્મા અપ્પમાણા''તિ વુત્તત્તા રાગાદીનં ખયસ્સ અપ્પમાણત્તં કથં યુજ્જતિ, તસ્મા પરમત્થતો અત્થિયેવ નિબ્બાનં નામ એકો સભાવોતિ. તં પન પકતિવાદીનં પકતિ વિય, તિત્થિયાનં અત્તા વિય ચ સસવિસાણં વિય ચ નાવિજ્જમાનં.

અથ પઞ્ઞત્તિમત્તં નિબ્બાનન્તિ ચે, તમ્પિ અયુત્તં. કસ્મા? નિબ્બાનારમ્મણાનં ચિત્તચેતસિકાનં નવત્તબ્બારમ્મણત્તા. કથં? પરિત્તારમ્મણત્તિકે ચ પન ''કતમે ધમ્મા અપ્પમાણારમ્મણા''તિ પદમુદ્ધરિત્વા ''ચત્તારો મગ્ગા અપરિયાપન્ના ચત્તારિ ચ સામઞ્ઞફલાનિ , ઇમે ધમ્મા અપ્પમાણારમ્મણા''તિ હિ વુત્તં. યદિ પનેતેસં પઞ્ઞત્તિઆરમ્મણં સિયા, અપ્પમાણારમ્મણતા ન યુજ્જેય્ય, નવત્તબ્બારમ્મણપક્ખં ભજેય્યું. ''નવત્તબ્બારમ્મણા પન રૂપાવચરત્તિકચતુક્કજ્ઝાના કુસલતો ચ વિપાકતો ચ કિરિયતો ચ, ચતુત્થસ્સ ઝાનસ્સ વિપાકો, આકાસાનઞ્ચાયતનં આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનં કુસલતો ચ વિપાકતો ચ કિરિયતો ચ, ઇમે ધમ્મા નવત્તબ્બારમ્મણા''તિ હિ વુત્તં, તસ્મા ન પઞ્ઞત્તિમત્તં નિબ્બાનં. યસ્મા ચ પણ્ણત્તિભાવો નિબ્બાનસ્સ ન યુજ્જતિ, તસ્મા મગ્ગફલાનં આરમ્મણપચ્ચયભૂતં ઉપ્પાદાદીનમભાવતો નિચ્ચં, રૂપસભાવાભાવતો અરૂપં, પપઞ્ચાભાવતો નિપ્પપઞ્ચં નિબ્બાનં નામ અત્થીતિ ઉપગન્તબ્બન્તિ.

૭૭૨.અચ્ચન્તમનન્તં સન્તં, અમતં અપલોકિતં;
પણીતં સરણં ખેમં, તાણં લેણં પરાયણં.

૭૭૩.સિવઞ્ચ નિપુણં સચ્ચં, દુક્ખક્ખયમનાસવં;
સુદુદ્દસં પરં પારં, નિબ્બાનમનિદસ્સનં.

૭૭૪.તણ્હાક્ખયં ધુવં દીપં, અબ્યાપજ્જમનીતિકં;
અનાલયમરૂપઞ્ચ, પદમચ્ચુતમક્ખરં.

૭૭૫.વિરાગઞ્ચ નિરોધઞ્ચ, વિમુત્તિ મોક્ખમેવ ચ;
ઇમેહિ પન નામેહિ, નિબ્બાનં તુ કથીયતિ.

૭૭૬.એવઞ્ચ પન વિઞ્ઞાય, નિબ્બાનમ્પિ ચ અચ્ચુતં;
તસ્સ ચાધિગમૂપાયો, કત્તબ્બો વિઞ્ઞુના સદા.

૭૭૭.સદ્ધાબુદ્ધિકરં તથાગતમતે સમ્મોહવિદ્ધંસનં,
પઞ્ઞાસમ્ભવસમ્પસાદનકરં જાનાતિ યો ચે ઇમં;
અત્થબ્યઞ્જનસાલિનં સુમધુરં સારઞ્ઞુવિમ્હાપનં,
ગમ્ભીરે નિપુણાભિધમ્મપિટકે સો યાભિનિટ્ઠં પદં.

ઇતિ અભિધમ્માવતારે નિબ્બાનનિદ્દેસો નામ

એકાદસમો પરિચ્છેદો.

૧૨. દ્વાદસમો પરિચ્છેદો

પઞ્ઞત્તિનિદ્દેસો

એત્થાહ – ‘‘કિં એત્તકમેવ ઞેય્યં, ઉદાહુ અઞ્ઞમ્પિ અત્થી’’તિ? અત્થિ પઞ્ઞત્તિ નામાતિ. સા પનેસા પઞ્ઞપેતબ્બતો, પઞ્ઞાપનતો ચ ‘‘પઞ્ઞત્તી’’તિ વુચ્ચતિ. તેનેવાહ – ‘‘યા તેસં તેસં ધમ્માનં સઙ્ખા સમઞ્ઞા પઞ્ઞત્તિ વોહારો નામં નામકમ્મં નામધેય્યં નિરુત્તિ બ્યઞ્જનં અભિલાપો’’તિ. તત્થ સઙ્ખાયતીતિ **સઙ્ખા**, કથીયતીતિ અત્થો. કિન્તિ કથીયતિ? ‘‘અહ’’ન્તિ ‘‘મમ’’ન્તિ ‘‘પરો’’તિ ‘‘પરસ્સા’’તિ ‘‘મઞ્ચો’’તિ ‘‘પીઠ’’ન્તિ અનેકેહિ આકારેહિ કથીયતીતિ સઙ્ખા. સમઞ્ઞાયતીતિ **સમઞ્ઞા**. પઞ્ઞાપીયતીતિ **પઞ્ઞત્તિ**. વોહરીયતીતિ **વોહારો**. કિન્તિ વોહરીયતિ? ‘‘અહ’’ન્તિ ‘‘મમ’’ન્તિ ‘‘પરો’’તિ ‘‘પરસ્સા’’તિ ‘‘મઞ્ચો’’તિ ‘‘પીઠ’’ન્તિ. એવં તાવ **પઞ્ઞપેતબ્બતો પઞ્ઞત્તી**તિ વુત્તા. ‘‘અહ’’ન્તિ હિ રૂપાદયો ધમ્મે ઉપાદાય પટિચ્ચ કારણં કત્વા યથા તે રૂપાદયો ધમ્મા ઉપ્પાદવયવન્તો, ન એવંવિધા, કેવલં લોકસઙ્કેતેન સિદ્ધા યા અયં ‘‘અહ’’ન્તિ કથીયતિ ચેવ પઞ્ઞાપીયતિ ચ, એસા પઞ્ઞત્તીતિ અત્થો.

ઇદાનિ પઞ્ઞાપનતો પઞ્ઞત્તિં પકાસેતું **‘‘નામં નામકમ્મ’’**ન્તિઆદિમાહ. તત્થ **નામ**ન્તિ તં તં ધમ્મં ‘‘એસ ઇત્થન્નામો નામા’’તિ પઞ્ઞપેતિ, તસ્મા તં પઞ્ઞત્તીતિ પવુચ્ચતિ. **નામકમ્મ**ન્તિઆદીનિ તસ્સા એવ વેવચનાનિ. અયં **પઞ્ઞાપનતો પઞ્ઞત્તિ** નામ.

સા પનેસા તજ્જાપઞ્ઞત્તિ ઉપાદાપઞ્ઞત્તિ ઉપનિધાપઞ્ઞત્તીતિ તિવિધા હોતિ. તત્થ **તજ્જાપઞ્ઞત્તિ** નામ ચક્ખુસોતરૂપસદ્દપથવીતેજોવાયોતિઆદિનયપ્પવત્તા. **ઉપાદાપઞ્ઞત્તિ** પન સમૂહાસમૂહવસેન દુવિધા હોતિ. તત્થ **સમૂહપઞ્ઞત્તિ** નામ રૂપારૂપધમ્મેસુ એકસ્સ વા બહૂનં વા નામં ગહેત્વા સમૂહમેવોપાદાય વુચ્ચતિ. કથં? અચ્છતરચ્છઘટપટાદિપ્પભેદા. અયં સમૂહપઞ્ઞત્તિ નામ. **અસમૂહપઞ્ઞત્તિ** પન દિસાકાસકાલનિમિત્તાભાવનિરોધાદિભેદા.

યદા પન સા વિજ્જમાનં પરમત્થં જોતયતિ, તદા **‘‘વિજ્જમાનપઞ્ઞત્તી’’**તિ પવુચ્ચતિ. યદા અવિજ્જમાનં સમૂહાસમૂહભેદં નામમત્તં જોતયતિ, તદા **‘‘અવિજ્જમાનપઞ્ઞત્તી’’**તિ પવુચ્ચતિ . દુવિધાપિ પનેસા સોતદ્વારજવનાનન્તરં ગહિતપુબ્બસઙ્કેતમનોદ્વારજવનવિઞ્ઞાણેન વિઞ્ઞાયતિ. યાય ગહિતપુબ્બસઙ્કેતેન મનોદ્વારજવનવિઞ્ઞાણેન પઞ્ઞાપીયતિ. યં સન્ધાય ‘‘વિજ્જમાનપઞ્ઞત્તિ, અવિજ્જમાનપઞ્ઞત્તિ, વિજ્જમાનેન અવિજ્જમાનપઞ્ઞત્તિ, અવિજ્જમાનેન વિજ્જમાનપઞ્ઞત્તિ, વિજ્જમાનેન વિજ્જમાનપઞ્ઞત્તિ, અવિજ્જમાનેન અવિજ્જમાનપઞ્ઞત્તી’’તિ છક્કનયો વુત્તો. તત્થ પરમત્થતો વિજ્જમાનાનં રૂપાદીનં પઞ્ઞાપના **વિજ્જમાનપઞ્ઞત્તિ**. તથા અવિજ્જમાનાનમિત્થિપુરિસાદીનં પઞ્ઞાપના **અવિજ્જમાનપઞ્ઞત્તિ**. ઠપેત્વા પન વચનત્થં કેનચિ આકારેન અનુપલબ્ભમાનાનં પઞ્ચમસચ્ચાદીનં, તિત્થિયપરિકપ્પિતાનં વા પકતિપુરિસાદીનં પઞ્ઞાપનાપિ **અવિજ્જમાનપઞ્ઞત્તિયેવ** . ‘‘તેવિજ્જો, છળભિઞ્ઞો’’તિ એવમાદિનયપ્પવત્તા **વિજ્જમાનેન અવિજ્જમાનપઞ્ઞત્તિ**. ‘‘ઇત્થિસદ્દો, પુરિસસદ્દો’’તિ એવમાદિકા **અવિજ્જમાનેન વિજ્જમાનપઞ્ઞત્તિ**. ‘‘ચક્ખુવિઞ્ઞાણં, સોતવિઞ્ઞાણ’’ન્તિ એવમાદિકા **વિજ્જમાનેન વિજ્જમાનપઞ્ઞત્તિ**. ‘‘ખત્તિયકુમારો, બ્રાહ્મણકુમારો, ભિક્ખુકુમારો’’તિ એવમાદિકા **અવિજ્જમાનેન અવિજ્જમાનપઞ્ઞત્તી**તિ એવં વુત્તા છ પઞ્ઞત્તિયોપિ એત્થેવ સઙ્ગહં ગચ્છન્તિ. અયં ઉપાદાપઞ્ઞત્તિ નામ.

ઉપનિધાપઞ્ઞત્તિપિ એતિસ્સા એવ પભેદા, સા પન ''દીઘં ઉપનિધાય રસ્સો, રસ્સં ઉપનિધાય દીઘો''તિઆદિનયપ્પવત્તા ''કપણં માનુસકં રજ્જં દિબ્બસુખં ઉપનિધાયા''તિ એવમાદિકા ચ, તસ્મા પઞ્ઞપેતબ્બતો ચ પઞ્ઞાપનતો ચ પઞ્ઞત્તીતિ વેદિતબ્બા. સમઞ્ઞા સમત્તા.

૭૭૮.પરમત્થતો ચ પઞ્ઞત્તિ, તતિયા કોટિ ન વિજ્જતિ;
દ્વીસુ ઠાનેસુ કુસલો, પરવાદેસુ ન કમ્પતિ.

ઇતિ અભિધમ્માવતારે પઞ્ઞત્તિનિદ્દેસો નામ

દ્વાદસમો પરિચ્છેદો.

૧૩. તેરસમો પરિચ્છેદો

કારકપટિવેધનિદ્દેસો

એત્થાહ – નિદ્દિટ્ઠા કુસલાદયો નામ ધમ્મા, ન પનેતેસં કારકો અત્તા નિદ્દિટ્ઠો. તસ્સ હિ કારકસ્સ વેદકસ્સ અત્તનો અભાવે કુસલાકુસલાનં ધમ્માનં અભાવો સિયા, તેસમભાવે તદાયત્તવુત્તીનં તેસં વિપાકાનમભાવો હોતિ, તસ્મા કુસલાદીનં ધમ્માનં દેસના નિરત્થિકાતિ? અત્ર વુચ્ચતે – નાયં નિરત્થિકા, સાત્થિકાવાયં દેસના. યદિ કારકસ્સાભાવા કુસલાદીનમભાવો સિયા, તસ્સ પરિકપ્પિતસ્સ અત્તનોપિ અભાવો સિયા. કિં કારણન્તિ ચે? તસ્સ અત્તનો અઞ્ઞસ્સ કારકસ્સાભાવતો. કારકાભાવેપિ કત્તા અત્તા અત્થીતિ ચે? તથા કુસલાદીનમ્પિ અસતિપિ કત્તરિ અત્થિતા ઉપગન્તબ્બા, કુતોયં તવ તત્થાનુરોધો, ઇધ વિરોધોતિ. અથાપિ યથા પન લોકે કારકાભાવેપિ પથવીઆપતેજઉતુઆદયો પટિચ્ચ અઙ્કુરાદીનં અભિનિબ્બત્તિ દિસ્સતિ, તથા એતેસમ્પિ કુસલાદીનં ધમ્માનં હેતુપચ્ચયસામગ્ગિયા અભિનિબ્બત્તિ હોતીતિ વેદિતબ્બા.

અથાપિ ચેત્થ તસ્સા પઞ્ઞાય પરિકપ્પિતો નિચ્ચો ધુવો કુસલાદીનં કત્તા અત્તા પરમત્થતો અત્થીતિ ચે? તમુપપરિક્ખિસ્સામ તાવ, સો પન તાવ અત્તા કારકો વેદકો કિં સચેતનો વા, ઉદાહુ અચેતનો વાતિ? કિઞ્ચેત્થ – યદિ અચેતનો સિયા, પાકારતરુપાસાણસદિસો સિયા. તસ્સ કારકવેદકત્તાભાવો સિયા. યદિ સચેતનો, સો ચેતનાય અઞ્ઞો વા સિયા, અનઞ્ઞો વા. અથાનઞ્ઞો, ચેતનાય નાસે અત્તનોપિ નાસો સિયા. કિં કારણન્તિ ચે? ચેતનાય અનઞ્ઞત્તા.

અથાપિ ભવતો અધિપ્પાયો એવં સિયા, અત્તનો પન નાસો ન ભવતિ નિચ્ચત્તા, ચેતનાયયેવ નાસો ભવતીતિ? વુચ્ચતે – અત્તનો અનાસે સતિ ચેતનાયપિ નાસો ન ભવતિ. કિં કારણન્તિ ચે? ચેતનાય અનઞ્ઞત્તા. ચેતનત્તાનં અનઞ્ઞત્તે સતિ ચેતનાયયેવ નાસો ભવતિ, ન અત્તનોતિ અયુત્તમેતં. અથ ચેતનાયયેવ વિનાસે વિસેસકારણં નત્થિ, અત્તાવ નસ્સતુ, તિટ્ઠતુ ચેતના. અથ ચેતનાય નાસે અત્તનો નાસો ન ભવતીતિ ચે? ચેતનાય અત્તા અઞ્ઞો સિયા. અથ અઞ્ઞસ્સ અત્તસ્સ નાસે સતિ સયં નાસો ન ભવતિ, એવઞ્ચ સતિ ''ચેતનાય અનઞ્ઞો અત્તા''તિ તવ પટિઞ્ઞા હીના. અથાપિ ચેતનત્તાનં અનઞ્ઞત્તે સતિ અત્તનો અનાસો ચેતનાયપિ અનાસો ભવતુ. અથ ન ભવતિ, પટિઞ્ઞા હીના. અથ વુત્તપ્પકારતો વિપરીતં વા સિયા, અત્તા નસ્સતુ, ચેતના તિટ્ઠતુ. અથ પન એવં ન ભવતીતિ ચે? અનઞ્ઞત્તપક્ખં પરિચ્ચજ. અથ પન ન પરિચ્ચજસિ, પટિઞ્ઞાહીનો ભવસિ.

અથાયં ભવતો અધિપ્પાયો સિયા ''નાયં મમ અત્તા ચેતનાય અનઞ્ઞો, અઞ્ઞોયેવા''તિ? તત્ર વુચ્ચતે – ઇધ પન અઞ્ઞત્તં દુવિધં હોતિ લક્ખણકતમઞ્ઞત્તઞ્ચ દેસન્તરકતમઞ્ઞત્તઞ્ચાતિ. તત્થ કિં ત્વં ચેતનત્તાનં લક્ખણકતમઞ્ઞત્તં વદેસિ, ઉદાહુ દેસન્તરકતમઞ્ઞત્તન્તિ? અહં લક્ખણકતમઞ્ઞત્તં વદામીતિ. યથા હિ રૂપરસગન્ધાદીનમેકદેસે વત્તમાનાનમ્પિ લક્ખણતો અઞ્ઞત્તં હોતિ, એવં ચેતનત્તાનમેકદેસે વત્તમાનાનમ્પિ લક્ખણતો અઞ્ઞત્તં હોતિ, તસ્મા લક્ખણકતમઞ્ઞત્તં વદામીતિ. તત્ર વુચ્ચતે – યથા હિ જાતવેદસ્સ ડય્હમાને આમકસઙ્કટે આમકવણ્ણવિનાસે રસાદીનં વિનાસો ભવતિ, તથેવ ચેતનાય વિનાસે અત્તનોપિ વિનાસો સિયા. કિં કારણન્તિ ચે? રૂપરસાદીનં વિય એકદેસત્તાતિ.

અથેવં ભવતો મતિ સિયા ‘‘એકદેસત્તે સતિપિ અત્તનો પન નાસો ન ભવતિ, ચેતનાયયેવ વિનાસો ભવતી’’તિ? અત્ર વુચ્ચતે – અત્તનો અનાસે ચેતનાયપિ અનાસોવ હોતિ. કિં કારણન્તિ ચે? રૂપરસાદીનં વિય અવિનિબ્ભોગતો. અથ સમાને એકદેસત્તે અવિનિબ્ભોગભાવેપિ કેન હેતુના ચેતનાય એવ નાસો ભવતિ, ન પન અત્તનો. અથ વિસેસકારણં નત્થિ, તવ લદ્ધિયા અત્તાવ નસ્સતુ, તિટ્ઠતુ ચેતના. અથ ચેતનાય નાસે અત્તનો નાસો ન ભવતિ, ઉભિન્નં એકદેસતા નત્થિ. એવઞ્ચ સતિ કો દોસોતિ ચે? યં પન તયા વુત્તં, યથા રૂપરસગન્ધાદીનં એકદેસે વત્તમાનાનમ્પિ લક્ખણતો અઞ્ઞત્તં, તથા ચેતનત્તાનમેકદેસે વત્તમાનાનમ્પિ લક્ખણતો અઞ્ઞત્તન્તિ? તમયુત્તન્તિ તવ પટિઞ્ઞા હીના. અથ રૂપરસાદીનં વિય સમાનેપિ એકદેસત્તે યદિ અત્તનો અનાસે ચેતનાયપિ અનાસો ન ભવતિ, પટિઞ્ઞાહીનો અસિ. અથ વુત્તપ્પકારતો વિપરીતં વા સિયા, તવ અત્તા નસ્સતુ, ચેતના તિટ્ઠતુ. અથેવં ન ભવતીતિ ચે? એકદેસતાવ નત્થીતિ.

અથ દેસન્તરકતમઞ્ઞત્તં વદેસિ, ચેતનત્તાનં અઞ્ઞત્તે સતિ ઘટપટસકટગેહાદીનં વિય અઞ્ઞત્તં સિયા. ચેતનાય વિના અનઞ્ઞતા તે અત્તા ન ઘટેન વિના પટો વિય અઞ્ઞો સિયા . અઞ્ઞો ચ હિ ઘટો અઞ્ઞો ચ પટોતિ? ન, એવઞ્ચ સતિ કો દોસોતિ ચે? ‘‘અચેતનો અત્તા’’તિ પુબ્બે વુત્તદોસતો ન પરિમુચ્ચતીતિ. તસ્મા પરમત્થતો ન કોચિ કત્તા વા વેદકો વા અત્તા અત્થીતિ દટ્ઠબ્બન્તિ.

યદિ એવં અથ કસ્મા ભગવતા –

૭૭૯.‘‘અસ્મા લોકા પરં લોકં,
સો ચ સન્ધાવતી નરો;
સો ચ કરોતિ વેદેતિ,
સુખદુક્ખં સયંકત’’ન્તિ ચ.

૭૮૦.‘‘સત્તો સંસારમાપન્નો,
દુક્ખમસ્સ મહબ્ભયં;
અત્થિ માતા અત્થિ પિતા,
અત્થિ સત્તોપપાતિકો’’તિ ચ.

૭૮૧.‘‘ભારા હવે પઞ્ચક્ખન્ધા,
ભારહારો ચ પુગ્ગલો;
ભારાદાનં દુક્ખં લોકે,
ભારનિક્ખેપનં સુખ’’ન્તિ ચ.

૭૮૨.‘‘યઞ્હિ કરોતિ પુરિસો,
કાયેન વાચા ઉદ ચેતસા;
તઞ્હિ તસ્સ સકં હોતિ,
તઞ્ચ આદાય ગચ્છતી’’તિ ચ.

૭૮૩.‘‘એકસ્સેકેન કપ્પેન,

પુગ્ગલસ્સટ્ઠિસઞ્ચયો;
સિયા પબ્બતસમો રાસિ,
ઇતિ વુત્તં મહેસિના’’તિ ચ.

૭૮૪.‘‘અસદ્ધો અકતઞ્ઞૂ ચ,
સન્ધિચ્છેદો ચ યો નરો;
હતાવકાસો વન્તાસો,
સ વે ઉત્તમપોરિસો’’તિ ચ. –

વુત્તન્તિ. સચ્ચં એવં વુત્તં ભગવતા, તઞ્ચ ખો સમ્મુતિવસેન, ન પરમત્થતો. નનુ ભગવતા ઇદમ્પિ વુત્તં –

૭૮૫.‘‘કિં નુ સત્તોતિ પચ્ચેસિ, માર દિટ્ઠિગતં નુ તે;
સુદ્ધસઙ્ખારપુઞ્જોયં, નયિધ સત્તુપલબ્ભતી’’તિ ચ.

૭૮૬.‘‘યથાપિ અઙ્ગસમ્ભારા,
હોતિ સદ્દો રથો ઇતિ;
એવં ખન્ધેસુ સન્તેસુ,
હોતિ સત્તોતિ સમ્મુતી’’તિ ચ.

તસ્મા ન વચનમત્તમેવાવલમ્બિતબ્બં, ન ચ દળ્હમૂળ્હગાહિના ચ ભવિતબ્બં, ગરુકુલમુપસેવિત્વા સુત્તપદાનં અધિપ્પાયો જાનિતબ્બો, સુત્તપદેસુ અભિયોગો કાતબ્બો. દ્વે સચ્ચાનિ ભગવતા વુત્તાનિ – ‘‘સમ્મુતિસચ્ચં, પરમત્થસચ્ચઞ્ચા’’તિ. તસ્મા દ્વેપિ સમ્મુતિપરમત્થસચ્ચાનિ અસઙ્કરતો ઞાતબ્બાનિ. એવં અસઙ્કરતો ઞત્વા કોચિ કારકો વા વેદકો વા નિચ્ચો ધુવો અત્તા પરમત્થતો નત્થીતિ ઉપપરિક્ખિત્વા પચ્ચયસામગ્ગિયા ધમ્માનં પવત્તિં સલ્લક્ખેત્વા પણ્ડિતેન કુલપુત્તેન અત્થકામેન દુક્ખસ્સન્તકિરિયાય પટિપજ્જિતબ્બન્તિ.

૭૮૭.યો ઇમં ગન્થં અચ્ચન્તં, ચિન્તેતિ સતતમ્પિ સો;
કમેન પરમા પઞ્ઞા, તસ્સ ગચ્છતિ વેપુલં.

૭૮૮.અતિમતિકરમાધિનીહરં,
વિમતિવિનાસકરં પિયક્કરં;
પઠતિ સુણતિ યો સદા ઇમં,
વિકસતિ તસ્સ મતીધ ભિક્ખુનો.

ઇતિ અભિધમ્માવતારે કારકપટિવેધનિદ્દેસો નામ

તેરસમો પરિચ્છેદો.

૧૪. ચુદ્દસમો પરિચ્છેદો

રૂપાવચરસમાધિભાવનાનિદ્દેસો

૭૮૯ભાવનાનયમહં હિતાનયં,
માનયઞ્ચ સુગતં સુખાનયં;
બ્યાકરોમિ પરમં ઇતો પરં,
તં સુણાથ મધુરત્થવણ્ણનં.

૭૯૦ઉત્તરં તુ મનુસ્સાનં, ધમ્મતો આણદસ્સનં;
પત્તુકામેન કાતબ્બં, આદિતો સીલસોધનં.

૭૯૧સઙ્કસ્સરસમાચારે, દુસ્સીલે સીલવજ્જિતે;
નત્થિ ઝાનં કુતો મગ્ગો, તસ્મા સીલં વિસોધયે.

૭૯૨સીલં ચારિત્તવારિત્તવસેન દુવિધં મતં;
તં પનાચ્છિદ્દમક્ખણ્ડમકમ્માસમનિન્દિતં.

૭૯૩કત્તબ્બં અત્થકામેન, વિવેકસુખમિચ્છતા;
સીલઞ્ચ નામ ભિક્ખૂનં, અલઙ્કારો અનુત્તરો.

૭૯૪રતનં સરણં ખેમં, તાણં લેણં પરાયણં;
ચિન્તામણિ પણીતો ચ, સીલં યાનમનુત્તરં.

૭૯૫સીતલં સલિલં સીલં, કિલેસમલધોવનં;
ગુણાનં મૂલભૂતઞ્ચ, દોસાનં બલઘાતિ ચ.

૭૯૬તિદિવારોહણઞ્ચેતં, સોપાનં પરમુત્તમં;
મગ્ગો ખેમો ચ નિબ્બાનનગરસ્સ પવેસને.

૭૯૭તસ્મા સુપરિસુદ્ધં તં, સીલં દુવિધલક્ખણં;
કત્તબ્બં અત્થકામેન, પિયસીલેન ભિક્ખુના.

૭૯૮કાતબ્બો પન સીલસ્મિં, પરિસુદ્ધે ઠિતેનિધ;
પલિબોધસ્સુપચ્છેદો, પલિબોધા દસાહુ ચ.

૭૯૯.‘‘આવાસો ચ કુલં લાભો,
ગણો કમ્મઞ્ચ પઞ્ચમં;
અદ્ધાનં ઞાતિ આબાધો,

ગન્થો ઇદ્ધીતિ તે દસા’’તિ.

૮૦૦.પલિબોધસ્સુપચ્છેદં, કત્વા દસવિધસ્સપિ;
ઉપસઙ્કમિતબ્બો સો, કમ્મટ્ઠાનસ્સ દાયકો.

૮૦૧.પિયો ગરુ ભાવનીયો, વત્તા ચ વચનક્ખમો;
ગમ્ભીરઞ્ચ કથં કત્તા, નો ચટ્ઠાને નિયોજકો.

૮૦૨.એવમાદિગુણોપેતમુપગન્ત્વા હિતેસિનં;
કલ્યાણમિત્તં કાલેન, કમ્મટ્ઠાનસ્સ દાયકં.

૮૦૩.કમ્મટ્ઠાનં ગહેતબ્બં, વત્તં કત્વા પનસ્સ તુ;
તેનાપિ ચરિતં ઞત્વા, દાતબ્બં તસ્સ ભિક્ખુનો.

૮૦૪.ચરિતં પનિદં રાગદોસમોહવસેન ચ;
સદ્ધાબુદ્ધિવિતક્કાનં, વસેન છબ્બિધં મતં.

૮૦૫.વોમિસ્સકનયા તેસં, ચતુસટ્ઠિ ભવન્તિ તે;
તેહિ અત્થો ન ચત્થીતિ, ન મયા ઇધ દસ્સિતા.

૮૦૬.અસુભા ચ દસેવેત્થ, તથા કાયગતાસતિ;
એકાદસ ઇમે રાગ-ચરિતસ્સાનુકૂલતા.

૮૦૭.ચતસ્સો અપ્પમઞ્ઞાયો, સવણ્ણકસિણા ઇમે;
અટ્ઠેવ ચ સદા દોસ-ચરિતસ્સાનુકૂલતા.

૮૦૮.તં મોહચરિતસ્સેત્થ, વિતક્કચરિતસ્સ ચ;
અનુકૂલન્તિ નિદ્દિટ્ઠં, આનાપાનં પનેકકં.

૮૦૯.પુરિમાનુસ્સતિછક્કં, સદ્ધાચરિતદેહિનો;
મરણૂપસમાયુત્તા, સતિમાહારનિસ્સિતા.

૮૧૦.સઞ્ઞા ધાતુવવત્થાનં, બુદ્ધિપ્પકતિજન્તુનો;
ઇમે પન ચ ચત્તારો, અનુકૂલાતિ દીપિતા.

૮૧૧.ચત્તારોપિ ચ આરુપ્પા, સેસાનિ કસિણાનિ ચ;
અનુકૂલા ઇમે સબ્બ-ચરિતાનન્તિ વણ્ણિતા.

૮૧૨.ઇદં સબ્બં પનેકન્ત-વિપચ્ચનીકભાવતો;
અતિસપ્પાયતો વુત્ત-મિતિ ઞેય્યં વિભાવિના.

૮૧૩કમ્મટ્ઠાનાનિ સબ્બાનિ, ચત્તાલીસાતિ નિદ્દિસે;
કસિણાનિ દસ ચેવ, અસુભાનુસ્સતી દસ.

૮૧૪.ચતસ્સો અપ્પમઞ્ઞાયો, ચત્તારો ચ અરૂપિનો;
ચતુધાતુવવત્થાનં, સઞ્ઞા ચાહારતા ઇતિ.

૮૧૫કમ્મટ્ઠાનેસુ એતેસુ, ઉપચારવહા કતિ;
આનાપાનસતિં કાય-ગતં હિત્વા પનટ્ઠપિ.

૮૧૬.સેસાનુસ્સતિયો સઞ્ઞા, વવત્થાનન્તિ તેરસ;
ઉપચારવહા વુત્તા, સેસા તે અપ્પનાવહા.

૮૧૭.અપ્પનાયાવહેસ્વેત્થ, કસિણાનિ દસાપિ ચ;
આનાપાનસતી ચેવ, ચતુક્કજ્ઝાનિકા ઇમે.

૮૧૮.અસુભાનિ દસ ચેત્થ, તથા કાયગતાસતિ;
એકાદસ ઇમે ધમ્મા, પઠમજ્ઝાનિકા સિયું.

૮૧૯.આદિબ્રહ્મવિહારાતિ , તિકજ્ઝાનવહા તયો;
ચતુત્થાપિ ચ આરુપ્પા, ચતુત્થજ્ઝાનિકા મતા.

૮૨૦.વસેનારમ્મણઙ્ગાનં, દુવિધો સમતિક્કમો;
ગોચરાતિક્કમારૂપે, રૂપે ઝાનઙ્ગતિક્કમો.

૮૨૧દસેવ કસિણાનેત્થ, વડ્ઢેતબ્બાનિ હોન્તિ હિ;
ન ચ વડ્ઢનિયા સેસા, ભવન્તિ અસુભાદયો.

૮૨૨દસેવ કસિણાનેત્થ, અસુભાનિ દસાપિ ચ;
આનાપાનસતી ચેવ, તથા કાયગતાસતિ.

૮૨૩.પટિભાગનિમિત્તાનિ , હોન્તિ આરમ્મણાનિ હિ;
સેસાનેવ પટિભાગ-નિમિત્તારમ્મણા સિયું.

૮૨૪.અસુભાનિ દસાહાર-સઞ્ઞા કાયગતાસતિ;
દેવેસુ નપ્પવત્તન્તિ, દ્વાદસેતાનિ સબ્બદા.

૮૨૫.તાનિ દ્વાદસ ચેતાનિ, આનાપાનસતીપિ ચ;
તેરસેવ પનેતાનિ, બ્રહ્મલોકે ન વિજ્જરે.

૮૨૬ઠપેત્વા ચતુરારૂપે, નત્થિ કિઞ્ચિ અરૂપિસુ;

મનુસ્સલોકે સબ્બાનિ, પવત્તન્તિ ન સંસયો.

૮૨૭.ચતુત્થં કસિણં હિત્વા, કસિણા અસુભાનિ ચ;
દિટ્ઠેનેવ ગહેતબ્બા, ઇમે એકૂનવીસતિ.

૮૨૮.સતિયમ્પિ ચ કાયમ્હિ, દિટ્ઠેન તચપઞ્ચકં;
સેસમેત્થ સુતેનેવ, ગહેતબ્બન્તિ દીપિતં.

૮૨૯.આનાપાનસતી એત્થ, ફુટ્ઠેન પરિદીપિતા;
વાયોકસિણમેવેત્થ, દિટ્ઠફુટ્ઠેન ગય્હતિ.

૮૩૦.સુતેનેવ ગહેતબ્બા, સેસા અટ્ઠારસાપિ ચ;
ઉપેક્ખા અપ્પમઞ્ઞા ચ, અરૂપા ચેવ પચ્છિમે.

૮૩૧.આદિતોવ ગહેતબ્બા, ન હોન્તીતિ પકાસિતા;
પઞ્ચતિંસાવસેસાનિ, ગહેતબ્બાનિ આદિતો.

૮૩૨.કમ્મટ્ઠાનેસુ હેતેસુ, આકાસકસિણં વિના;
કસિણા નવ હોન્તે ચ, અરૂપાનં તુ પચ્ચયા.

૮૩૩.દસાપિ કસિણા હોન્તિ, અભિઞ્ઞાનં તુ પચ્ચયા;
તયો બ્રહ્મવિહારાપિ, ચતુક્કસ્સ ભવન્તિ તુ.

૮૩૪.હેટ્ઠિમં હેટ્ઠિમારુપ્પં, ઉપરૂપરિમસ્સ હિ;
તથા ચતુત્થમારુપ્પં, નિરોધસ્સાતિ દીપિતં.

૮૩૫.સબ્બાનિ ચ પનેતાનિ, ચત્તાલીસવિધાનિ તુ;
વિપસ્સનાભવસમ્પત્તિ-સુખાનં પચ્ચયા સિયું.

૮૩૬.કમ્મટ્ઠાનં ગહેત્વાન, આચરિયસ્સ સન્તિકે;
વસન્તસ્સ કથેતબ્બં, આગતસ્સાગતક્ખણે.

૮૩૭.ઉગ્ગહેત્વા પનઞ્ઞત્ર, ગન્તુકામસ્સ ભિક્ખુનો;
નાતિસઙ્ખેપવિત્થારં, કથેતબ્બં તુ તેનપિ.

૮૩૮.કમ્મટ્ઠાનં ગહેત્વાન, સમ્મટ્ઠાનં મનોભુનો;
અટ્ઠારસહિ દોસેહિ, નિચ્ચં પન વિવજ્જિતે.

૮૩૯.અનુરૂપે વિહારસ્મિં, વિહાતબ્બં તુ ગામતો;
નાતિદૂરે નચ્ચાસન્ને, સિવે પઞ્ચઙ્ગસંયુતે.

૮૪૦.ખુદ્દકો પલિબોધોપિ, છિન્દિતબ્બો પનત્થિ ચે;
દીઘા કેસા નખા લોમા, છિન્દિતબ્બા વિભાવિના.

૮૪૧.ચીવરં રજિતબ્બં તં, કિલિટ્ઠં તુ સચે સિયા;
સચે પત્તે મલં હોતિ, પચિતબ્બોવ સુટ્ઠુ સો.

૮૪૨.અચ્છિન્નપલિબોધેન , પચ્છા તેન ચ ભિક્ખુના;
પવિવિત્તે પનોકાસે, વસન્તેન યથાસુખં.

૮૪૩.વજ્જેત્વા મત્તિકં નીલં, પીતં સેતઞ્ચ લોહિતં;
સઞ્ઝાયારુણવણ્ણાય, મત્તિકાય મનોરમં.

૮૪૪.કત્તબ્બં કસિણજ્ઝાનં, પત્તુકામેન ધીમતા;
સેનાસને વિવિત્તસ્મિં, બહિદ્ધા વાપિ તાદિસે.

૮૪૫.પટિચ્છન્ને પનટ્ઠાને, પબ્ભારે વા ગુહન્તરે;
સંહારિમં વા કાતબ્બં, તં તત્રટ્ઠકમેવ વા.

૮૪૬.સંહારિમં કરોન્તેન, દણ્ડકેસુ ચતૂસ્વપિ;
ચમ્મં વા કટસારં વા, દુસ્સપત્તમ્પિ વા તથા.

૮૪૭.બન્ધિત્વા તથા કાતબ્બં, મત્તિકાય પમાણતો;
ભૂમિયં પત્થરિત્વા ચ, ઓલોકેતબ્બમેવ તં.

૮૪૮.તત્રટ્ઠં ભૂમિયં વટ્ટં, આકોટિત્વાન ખાણુકે;
વલ્લીહિ તં વિનન્ધિત્વા, કાતબ્બં કણ્ણિકં સમં.

૮૪૯.વિત્થારતો પમાણેન, વિદત્થિચતુરઙ્ગુલં;
વટ્ટં વત્તતિ તં કાતું, વિવટ્ટં પન મિચ્છતા.

૮૫૦.ભેરીતલસમં સાધુ, કત્વા કસિણમણ્ડલં;
સમ્મજ્જિત્વાન તં ઠાનં, ન્હત્વા આગમ્મ પણ્ડિતો.

૮૫૧.હત્થપાસપમાણસ્મિં, તમ્હા કસિણમણ્ડલા;
પદેસે તુ સુપઞ્ઞત્તે, આસનસ્મિં સુઅત્થતે.

૮૫૨.ઉચ્ચે તત્થ નિસીદિત્વા, વિદત્થિચતુરઙ્ગુલે;
ઉજુકાયં પણિધાય, કત્વા પરિમુખં સતિં.

૮૫૩.કામેસ્વાદીનવં દિસ્વા, નેક્ખમ્મં દટ્ઠુ ખેમતો;

પરમં પીતિપામોજ્જં, જનેત્વા રતનત્તયે.

૮૫૪.‘‘ભાગી અસ્સમહં અદ્ધા, ઇમાય પટિપત્તિયા;
પવિવેકસુખસ્સા’’તિ, કત્વા ઉસ્સાહમુત્તમં.

૮૫૫.આકારેન સમેનેવ, ઉમ્મીલિત્વાન લોચનં;
નિમિત્તં ગણ્હતા સાધુ, ભાવેતબ્બં પુનપ્પુનં.

૮૫૬.ન વણ્ણો પેક્ખિતબ્બો સો, દટ્ઠબ્બં ન ચ લક્ખણં;
વણ્ણં પન અમુઞ્ચિત્વા, ઉસ્સદસ્સ વસેન હિ.

૮૫૭.ચિત્તં પણ્ણત્તિધમ્મસ્મિં, ઠપેત્વેકગ્ગમાનસો;
‘‘પથવી પથવિ’’ચ્ચેવં, વત્વા ભાવેય્ય પણ્ડિતો.

૮૫૮.પથવી મેદની ભૂમિ, વસુધા ચ વસુન્ધરા;
એવં પથવિનામેસુ, એકં વત્તુમ્પિ વટ્ટતિ.

૮૫૯.ઉમ્મીલિત્વા નિમીલિત્વા, આવજ્જેય્ય પુનપ્પુનં;
યાવુગ્ગહનિમિત્તં તુ, નુપ્પજ્જતિ ચ તાવ સો.

૮૬૦.એવં ભાવયતો તસ્સ, પુન એકગ્ગચેતસો;
યદા પન નિમીલેત્વા, આવજ્જન્તસ્સ યોગિનો.

૮૬૧.યથા ઉમ્મીલિતેકાલે, તથાપાથં તુ યાતિ ચે;
તદુગ્ગહનિમિત્તં ત-મુપ્પન્નન્તિ પવુચ્ચતિ.

૮૬૨.નિમિત્તે પન સઞ્જાતે, તતો પભુતિ યોગિના;
નિસીદિતબ્બં નો ચેવં, તસ્મિં ઠાને વિજાનતા.

૮૬૩.અત્તનો વસનટ્ઠાનં, પવિસિત્વાન ધીમતા;
તેન તત્થ નિસિન્નેન, ભાવેતબ્બં યથાસુખં.

૮૬૪.પપઞ્ચપરિહારત્થં, પાદાનં પન ધોવને;
તસ્સેકતલિકા દ્વે ચ, ઇચ્છિતબ્બા ઉપાહના.

૮૬૫.સમાધિતરુણો તસ્સ, અસપ્પાયેન કેનચિ;
સચે નસ્સતિ તં ઠાનં, ગન્ત્વાવાદાય તં પન.

૮૬૬.પીઠે સુખનિસિન્નેન, ભાવેતબ્બં પુનપ્પુનં;
સમન્નાહરિતબ્બઞ્ચ, કરે તક્કાહતમ્પિ ચ.

૮૬૭નિમિત્તં પન તં હિત્વા, ચિત્તં ધાવતિ ચે બહિ;
નિવારેત્વા નિમિત્તસ્મિં, ઠપેતબ્બં તુ માનસં.

૮૬૮યત્થ યત્થ નિસીદિત્વા, તમિચ્છતિ તપોધનો;
તત્થ તત્થ દિવારત્તિં, તસ્સુપટ્ઠાતિ ચેતસો.

૮૬૯એવં તસ્સ કરોન્તસ્સ, અનુપુબ્બેન યોગિનો;
વિક્ખમ્ભન્તિ ચ સબ્બાનિ, પઞ્ચ નીવરણાનિપિ.

૮૭૦સમાધિયતિ ચિત્તમ્પિ, ઉપચારસમાધિના;
પટિભાગનિમિત્તમ્પિ, ઉપ્પજ્જતિ ચ યોગિનો.

૮૭૧કો પનાયં વિસેસો હિ, ઇમસ્સ પુરિમસ્સ વા;
થવિકા નીહતાદાસ-મણ્ડલં વિય મજ્જિતં.

૮૭૨મેઘતો વિય નિક્ખન્તં, સમ્પુણ્ણચન્દમણ્ડલં;
પટિભાગનિમિત્તં તં, બલાકા વિય તોયદે.

૮૭૩તદુગ્ગહનિમિત્તં તં, પદાલેત્વાવ નિગ્ગતં;
તતોધિકતરં સુદ્ધં, હુત્વાપટ્ઠાતિ તસ્સ તં.

૮૭૪તનુસણ્ઠાનવન્તઞ્ચ, વણ્ણવન્તં ન ચેવ તં;
ઉપટ્ઠાકારમત્તં તં, પઞ્ઞજં ભાવનામયં.

૮૭૫પટિભાગે સમુપ્પન્ને, નિમિત્તે ભાવનામયે;
હોન્તિ વિક્ખમ્ભિતાનેવ, પઞ્ચ નીવરણાનિપિ.

૮૭૬કિલેસા સન્નિસિન્નાવ, યુત્તયોગસ્સ ભિક્ખુનો;
ચિત્તં સમાહિતંયેવ, ઉપચારસમાધિના.

૮૭૭આકારેહિ પન દ્વીહિ, સમાધિયતિ માનસં;
ઉપચારક્ખણે તસ્સ, પટિલાભે સમાધિનો.

૮૭૮નીવારણપ્પહાનેન , ઉપચારક્ખણે તથા;
અઙ્ગાનં પાતુભાવેન, પટિલાભક્ખણે પન.

૮૭૯દ્વિન્નં પન સમાધીનં, કિં નાનાકરણં પન;
અઙ્ગાનિ થામજાતાનિ, ઉપચારક્ખણેન ચ.

૮૮૦અપ્પનાય પનઙ્ગાનિ, થામજાતાનિ જાયરે;

તસ્મા તં અપ્પનાચિત્તં, દિવસમ્પિ પવત્તતિ.

૮૮૧.પલ્લઙ્કેન ચ તેનેવ, વડ્ઢેત્વા તં નિમિત્તકં;
અપ્પનં અધિગન્તું સો, સક્કોતિ યદિ સુન્દરં.

૮૮૨.નો ચે સક્કોતિ સો તેન,
તં નિમિત્તં તુ યોગિના;
ચક્કવત્તિય ગબ્ભોવ,
રતનં વિય દુલ્લભં.

૮૮૩.સતતં અપ્પમત્તેન, રક્ખિતબ્બં સતીમતા;
નિમિત્તં રક્ખતો લદ્ધં, પરિહાનિ ન વિજ્જતિ.

૮૮૪.આરક્ખણે અસન્તમ્હિ, લદ્ધં લદ્ધં વિનસ્સતિ;
રક્ખિતબ્બં હિ તસ્મા તં, તત્રાયં રક્ખણાવિધિ.

૮૮૫.આવાસો ગોચરો ભસ્સં, પુગ્ગલો ભોજનં ઉતુ;
ઇરિયાપથોતિ સત્તેતે, અસપ્પાયે વિવજ્જયે.

૮૮૬.સપ્પાયે સત્ત સેવેય્ય, એવઞ્હિ પટિપજ્જતો;
ન ચિરેનેવ કાલેન, હોતિ ભિક્ખુસ્સ અપ્પના.

૮૮૭.યસ્સપ્પના ન હોતેવ, એવમ્પિ પટિપજ્જતો;
અપ્પનાય ચ કોસલ્લં, સમ્મા સમ્પાદયે બુધો.

૮૮૮.અપ્પનાય હિ કોસલ્લ-મિદં દસવિધં ઇધ;
ગન્થવિત્થારભીતેન, મયા વિસ્સજ્જિતન્તિ ચ.

૮૮૯.એવઞ્હિ સમ્પાદયતો, અપ્પનાકોસલ્લં પન;
પટિલદ્ધે નિમિત્તસ્મિં, અપ્પના સમ્પવત્તતિ.

૮૯૦.એવમ્પિ પટિપન્નસ્સ, સચે સા નપ્પવત્તતિ;
તથાપિ ન જહે યોગં, વાયમેથેવ પણ્ડિતો.

૮૯૧ચિત્તપ્પવત્તિઆકારં , તસ્મા સલ્લક્ખયં બુધો;
સમતં વીરિયસ્સેવ, યોજયેથ પુનપ્પુનં.

૮૯૨ઈસકમ્પિ લયં યન્તં, પગ્ગણ્હેથેવ માનસં;
અચ્ચારદ્ધં નિસેધેત્વા, સમમેવ પવત્તયે.

૮૯૩.લીનતુદ્ધતભાવેહિ, મોચયિત્વાન માનસં;
પટિભાગનિમિત્તાભિ-મુખં તં પટિપાદયે.

૮૯૪.એવં નિમિત્તાભિમુખં, પટિપાદયતો પન;
ઇદાનેવપ્પના તસ્સ, સા સમિજ્ઝિસ્સતીતિ ચ.

૮૯૫.ભવઙ્ગં પન પચ્છિજ્જ, પથવીકસિણં તથા;
તદેવારમ્મણં કત્વા, મનોદ્વારમ્હિ યોગિનો.

૮૯૬.જાયતેવજ્જનં ચિત્તં, તત્રેવારમ્મણે તતો;
જવનાનિ ચ જાયન્તે, તસ્સ ચત્તારિ પઞ્ચ વા.

૮૯૭.અવસાને પનેકં તુ, રૂપાવચરિકં ભવે;
તક્કાદયો પનઞ્ઞેહિ, ભવન્તિ બલવત્તરા.

૮૯૮.અપ્પનાચેતસો તાનિ, પરિકમ્મોપચારતો;
વુચ્ચન્તિ પરિકમ્માનિ, ઉપચારાનિ ચાતિપિ.

૮૯૯.અપ્પનાયાનુલોમત્તા , અનુલોમાનિ એવ ચ;
યં તં સબ્બન્તિમં એત્થ, ગોત્રભૂતિ પવુચ્ચતિ.

૯૦૦.ગહિતાગહણેનેત્થ, પરિકમ્મપ્પનાદિકં;
દુતિયં ઉપચારં તં, તતિયં અનુલોમકં.

૯૦૧.ચતુત્થં ગોત્રભુ દિટ્ઠં, પઞ્ચમં અપ્પનામનો;
પઠમં ઉપચારં વા, દુતિયં અનુલોમકં.

૯૦૨.તતિયં ગોત્રભુ દિટ્ઠં, ચતુત્થં અપ્પનામનો;
ચતુત્થં પઞ્ચમં વાતિ, અપ્પેતિ ન તતો પરં.

૯૦૩.છટ્ઠે વા સત્તમે વાપિ, અપ્પના નેવ જાયતિ;
આસન્નત્તા ભવઙ્ગસ્સ, જવનં પતિ તાવદે.

૯૦૪.પુરિમેહાસેવનં લદ્ધા, છટ્ઠં વા સત્તમમ્પિ વા;
અપ્પેતીતિ પનેત્થાહ, **ગોદત્તો** આભિધમ્મિકો.

૯૦૫.ધાવન્તો હિ યથા કોચિ,
નરો છિન્નતટામુખો;
ઠાતુકામો પરિયન્તે,

ઠાતું સક્કોતિ નેવ સો.

૯૦૬.એવમેવ પનચ્છટ્ઠે, સત્તમે વાપિ માનસો;
ન સક્કોતીતિ અપ્પેતું, વેદિતબ્બં વિભાવિના.

૯૦૭.એકચિત્તક્ખણાયેવ, હોતાયં અપ્પના પન;
તતો ભવઙ્ગપાતોવ, હોતીતિ પરિદીપિતં.

૯૦૮.તતો ભવઙ્ગં છિન્દિત્વા, પચ્ચવેક્ખણહેતુકં;
આવજ્જનં તતો ઝાન-પચ્ચવેક્ખણમાનસં.

૯૦૯.કામચ્છન્દો ચ બ્યાપાદો, થિનમિદ્ધઞ્ચ ઉદ્ધતો;
કુક્કુચ્ચં વિચિકિચ્છા ચ, પહીના પઞ્ચિમે પન.

૯૧૦.વિતક્કેન વિચારેન, પીતિયા ચ સુખેન ચ;
એકગ્ગતાય સંયુત્તં, ઝાનં પઞ્ચઙ્ગિકં ઇદં.

૯૧૧.નાનાવિસયલુદ્ધસ્સ , કામચ્છન્દવસા પન;
ઇતો ચિતો ભમન્તસ્સ, વને મક્કટકો વિય.

૯૧૨.એકસ્મિં વિસયેયેવ, સમાધાનેવ ચેતસો;
‘‘સમાધિ કામચ્છન્દસ્સ, પટિપક્ખો’’તિ વુચ્ચતિ.

૯૧૩.પામોજ્જભાવતો ચેવ, સીતલત્તા સભાવતો;
‘‘બ્યાપાદસ્સ તતો પીતિ, પટિપક્ખા’’તિ ભાસિતા.

૯૧૪.સવિપ્ફારિકભાવેન, નેક્ખમ્માદિપવત્તિતો;
‘‘વિતક્કો થિનમિદ્ધસ્સ, પટિપક્ખો’’તિ વણ્ણિતો.

૯૧૫.અવૂપસન્તભાવસ્સ, સયઞ્ચેવાતિસન્તતો;
‘‘સુખં ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચ-દ્વયસ્સ પટિપક્ખકં’’.

૯૧૬.મતિયા અનુરૂપત્તા, ‘‘અનુમજ્જનલક્ખણો;
વિચારો વિચિકિચ્છાય, પટિપક્ખો’’તિ દીપિતો.

૯૧૭.પઞ્ચઙ્ગવિપ્પયુત્તં તં, ઝાનં પઞ્ચઙ્ગસંયુતં;
સિવં તિવિધકલ્યાણં, દસલક્ખણસંયુતં.

૯૧૮.એવઞ્ચાધિગતં હોતિ, પઠમં તેન યોગિના;
સુચિરટ્ઠિતિકામેન, તસ્સ ઝાનસ્સ સબ્બસો.

૯૧૯.તં સમાપજ્જિતબ્બં તુ, વિસોધેત્વાન પાપકે;
તં સમાપજ્જતો તસ્સ, સુચિરટ્ઠિતિકં ભવે.

૯૨૦ચિત્તભાવનવેપુલ્લં, પત્થયન્તેન ભિક્ખુના;
પટિભાગનિમિત્તં તં, વડ્ઢેતબ્બં યથાક્કમં.

૯૨૧.વડ્ઢનાભૂમિયો દ્વે ચ, ઉપચારઞ્ચ અપ્પના;
ઉપચારમ્પિ વા પત્વા, વડ્ઢેતું તઞ્ચ વત્તતિ.

૯૨૨.અપ્પનં પન પત્વા વા, તત્રાયં વડ્ઢનક્કમો;
કસિતબ્બં યથાઠાનં, પરિચ્છિન્દતિ કસ્સકો.

૯૨૩.યોગિના એવમેવમ્પિ, અઙ્ગુલદ્વઙ્ગુલાદિના;
પરિચ્છિજ્જ પરિચ્છિજ્જ, વડ્ઢેતબ્બં યથિચ્છકં.

૯૨૪.પત્તેપિ પઠમે ઝાને, આકારેહિપિ પઞ્ચહિ;
સુચિણ્ણવસિના તેન, ભવિતબ્બં તપસ્સિના.

૯૨૫.આવજ્જનં સમાપત્તિ, અધિટ્ઠાનેસુ તીસુ ચ;
વુટ્ઠાનપચ્ચવેક્ખાસુ, વસિતા પઞ્ચ ભાસિતા.

૯૨૬.આવજ્જિત્વા અધિટ્ઠિત્વા, સમાપજ્જ પુનપ્પુનં;
વુટ્ઠિત્વા પચ્ચવેક્ખિત્વા, વસિતા પઞ્ચ સાધયે.

૯૨૭.પઠમે અવસિપત્તે, દુતિયં યો પનિચ્છતિ;
ઉભતો ભટ્ઠોભવે યોગી, પઠમા દુતિયાપિ ચ.

૯૨૮.કામસ્સહગતા સઞ્ઞા, મનક્કારા ચરન્તિ ચે;
પમાદયોગિનો ઝાનં, હોતિ તં હાનભાગિયં.

૯૨૯.સતિ સન્તિટ્ઠતે તસ્મિં, સન્તા તદનુધમ્મતા;
મન્દસ્સ યોગિનો ઝાનં, હોતિ તં ઠિતિભાગિયં.

૯૩૦.અતક્કસહિતા સઞ્ઞા, મનક્કારા ચરન્તિ ચે;
અપ્પમત્તસ્સ તં ઝાનં, વિસેસભાગિયં સિયા.

૯૩૧.નિબ્બિદાસંયુતા સઞ્ઞા, મનક્કારા ચરન્તિ ચે;
નિબ્બેધભાગિયં ઝાનં, હોતીતિ પરિદીપિતં.

૯૩૨.તસ્મા પઞ્ચસુ એતેસુ, સુચિણ્ણવસિના પન;

પઠમા પગુણતો ઝાના, વુટ્ઠાય વિધિના તતો.

૯૩૩.યસ્મા અયં સમાપત્તિ, આસન્નાકુસલારિકા;
થૂલત્તા તક્કચારાનં, તતોયં અઙ્ગદુબ્બલા.

૯૩૪.ઇતિ આદીનવં દિસ્વા, પઠમે પન યોગિના;
દુતિયં સન્તતો ઝાનં, ચિન્તયિત્વાન ધીમતા.

૯૩૫.નિકન્તિં પરિયાદાય, ઝાનસ્મિં પઠમે પુન;
દુતિયાધિગમત્થાય, કાતબ્બો ભાવનક્કમો.

૯૩૬.અથસ્સ પઠમજ્ઝાના, વુટ્ઠાય વિધિના યદા;
સતસ્સ સમ્પજાનસ્સ, ઝાનઙ્ગં પચ્ચવેક્ખતો.

૯૩૭.થૂલતો તક્કચારા હિ, ઉપતિટ્ઠન્તિ યોગિનો;
સેસમઙ્ગત્તયં તસ્સ, સન્તમેવોપતિટ્ઠતિ.

૯૩૮.થૂલઙ્ગાનં પહાનાય, તદા તસ્સ ચ યોગિનો;
સન્તઙ્ગપટિલાભાય, નિમિત્તં તુ તદેવ ચ.

૯૩૯.''પથવી પથવિ''એવં, કરોતો મનસા પુન;
ઇદાનિ દુતિયજ્ઝાન-મુપ્પજ્જિસ્સતિ તં ઇતિ.

૯૪૦.ભવઙ્ગં પન પચ્છિજ્જ, પથવીકસિણં પન;
તદેવારમ્મણં કત્વા, મનોદ્વારમ્હિ યોગિનો.

૯૪૧.જાયતાવજ્જનં ચિત્તં, તસ્મિં આરમ્મણે તતો;
જવનાનિ હિ જાયન્તે, તસ્સ ચત્તારિ પઞ્ચ વા.

૯૪૨.અવસાને પનેકમ્પિ, તેસં જવનચેતસં;
રૂપાવચરિકં હોતિ, દુતિયજ્ઝાનમાનસં.

૯૪૩.સમ્પસાદનમજ્ઝત્તં, પીતિયા ચ સુખેન ચ;
એકગ્ગતાય સંયુત્તં, ઝાનં હોતિ તિવઙ્ગિકં.

૯૪૪.હેટ્ઠા વુત્તનયેનેવ, સેસં સમુપલક્ખયે;
એવં દુવઙ્ગહીનં તુ, તીહિ અઙ્ગેહિ સંયુતં.

૯૪૫.ઝાનં તિવિધકલ્યાણં, દસલક્ખણસંયુતં;
દુતિયાધિગતં હોતિ, ભિક્ખુના ભાવનામયં.

૯૪૬.દુતિયાધિગતે ઝાને, આકારેહિ ચ પઞ્ચહિ;
સુચિણ્ણવસિના હુત્વા, દુતિયેપિ સતીમતા.

૯૪૭.તસ્મા પગુણતો ઝાના, વુટ્ઠાય દુતિયા પુન;
આસન્નતક્કચારારિ, સમાપત્તિ અયં ઇતિ.

૯૪૮.પીતિયા પિયતો તસ્સ, ચેતસો ઉપ્પિલાપનં;
પીતિયા પન થૂલત્તા, તતોયં અઙ્ગદુબ્બલા.

૯૪૯.તત્થ આદીનવં દિસ્વા, તતિયે સન્તતો પન;
નિકન્તિં પરિયાદાય, ઝાનસ્મિં દુતિયે પુન.

૯૫૦.તતિયાધિગમત્થાય, કાતબ્બો ભાવનક્કમો;
અથસ્સ દુતિયજ્ઝાના, વુટ્ઠાય ચ યદા પન.

૯૫૧.સતસ્સ સમ્પજાનસ્સ, ઝાનઙ્ગં પચ્ચવેક્ખતો;
થૂલતો પીતુપટ્ઠાતિ, સુખાદિ સન્તતો પન.

૯૫૨.થૂલઙ્ગાનં પહાનાય, તદા તસ્સ ચ યોગિનો;
સન્તઙ્ગપટિલાભાય, નિમિત્તં તુ તદેવ ચ.

૯૫૩.‘‘પથવી પથવિ’’ચ્ચેવં, કરોતો મનસા પુન;
ઇદાનિ તતિયં ઝાન-મુપ્પજ્જિસ્સતિ તં ઇતિ.

૯૫૪.ભવઙ્ગં મનુપચ્છિજ્જ, પથવીકસિણં પન;
તદેવારમ્મણં કત્વા, મનોદ્વારમ્હિ યોગિનો.

૯૫૫.જાયતાવજ્જનં ચિત્તં, તસ્મિં આરમ્મણે તતો;
જવનાનિ ચ જાયન્તે, તસ્સ ચત્તારિ પઞ્ચ વા.

૯૫૬.અવસાને પનેકં તુ, તેસં જવનચેતસં;
રૂપાવચરિકં હોતિ, તતિયજ્ઝાનમાનસં.

૯૫૭.સતિયા સમ્પજઞ્ઞેન, સમ્પન્નં તુ સુખેન ચ;
એકગ્ગતાય સંયુત્તં, દુવઙ્ગં તતિયં મતં.

૯૫૮.હેટ્ઠા વુત્તનયેનેવ, સેસં સમુપલક્ખયે;
એવમેકઙ્ગહીનં તુ, દ્વીહિ અઙ્ગેહિ સંયુતં.

૯૫૯.ઝાનં તિવિધકલ્યાણં, દસલક્ખણસંયુતં;

તતિયાધિગતં હોતિ, ભિક્ખુના ભાવનામયં.

૯૬૦.તતિયાધિગતે ઝાને, આકારેહિ ચ પઞ્ચહિ;
સુચિણ્ણવસિના હુત્વા, તસ્મિં પન સતીમતા.

૯૬૧.તસ્મા પગુણતો ઝાના, વુટ્ઠાય તતિયા પુન;
આસન્નપીતિદોસા હિ, સમાપત્તિ અયન્તિ ચ.

૯૬૨.યદેવચેત્થ આભોગો, સુખમિચ્ચેવ ચેતસો;
એવં સુખસ્સ થૂલત્તા, હોતાયં અઙ્ગદુબ્બલા.

૯૬૩.ઇતિ આદીનવં દિસ્વા, ઝાનસ્મિં તતિયે પુન;
ચતુત્થં સન્તતો દિસ્વા, ચેતસા પન યોગિના.

૯૬૪.નિકન્તિં પરિયાદાય, ઝાનસ્મિં તતિયે પુન;
ચતુત્થાધિગમત્થાય, કાતબ્બો ભાવનક્કમો.

૯૬૫.અથસ્સ તતિયજ્ઝાના, વુટ્ઠાય હિ યદા પન;
સતસ્સ સમ્પજાનસ્સ, ઝાનઙ્ગં પચ્ચવેક્ખતો.

૯૬૬.થૂલતો તસ્સુપટ્ઠાતિ, સુખં તં માનસં તતો;
ઉપેક્ખા સન્તતો તસ્સ, ચિત્તસ્સેકગ્ગતાપિ ચ.

૯૬૭.થૂલઙ્ગસ્સ પહાનાય, સન્તઙ્ગસ્સૂપલદ્ધિયા;
તદેવ ચ નિમિત્તમ્હિ, ‘‘પથવી પથવી’’તિ ચ.

૯૬૮.કરોતો મનસા એવ, પુનપ્પુનઞ્ચ યોગિનો;
ચતુત્થં પનિદં ઝાનં, ઉપ્પજ્જિસ્સતિ તં ઇતિ.

૯૬૯.ભવઙ્ગં પનુપચ્છિજ્જ, પથવીકસિણં તથા;
તદેવારમ્મણં કત્વા, મનોદ્વારમ્હિ યોગિનો.

૯૭૦.જાયતાવજ્જનં ચિત્તં, તસ્મિં આરમ્મણે તતો;
જવનાનિ ચ જાયન્તે, તસ્સ ચત્તારિ પઞ્ચ વા.

૯૭૧.અવસાને પનેકં તુ, તેસં જવનચેતસં;
રૂપાવચરિકં હોતિ, ચતુત્થજ્ઝાનમાનસં.

૯૭૨.એકઙ્ગવિપ્પહીનં તુ, દ્વીહિ અઙ્ગેહિ યોગતો;
ચતુત્થં પનિદં ઝાનં, દુવઙ્ગન્તિ પવુચ્ચતિ.

૯૭૩.એવં તિવિધકલ્યાણં, દસલક્ખણસંયુતં;
ચતુત્થાધિગતં હોતિ, ભિક્ખુના ભાવનામયં.

૯૭૪.યસ્મા સુખમુપેક્ખાય, ન હોતાસેવનં પન;
ઉપેક્ખાસહગતાનેવ, જવનાનિ જવન્તિ ચ.

૯૭૫.ઉપેક્ખાસહગતં તસ્મા, ચતુત્થં સમુદીરિતં;
અયમેત્થ વિસેસો હિ, સેસં વુત્તનયં પન.

૯૭૬.યં ચતુક્કનયે ઝાનં, દુતિયં તં દ્વિધા પન;
કત્વાન પઞ્ચકનયે, દુતિયં તતિયં કતં.

૯૭૭.તતિયં તં ચતુત્થઞ્ચ, ચતુત્થં પઞ્ચમં ઇધ;
પઠમં પઠમંયેવ, અયમેત્થ વિસેસતા.

૯૭૮.એવમેત્તાવતા વુત્તા, નાતિસઙ્ખેપતો મયા;
નાતિવિત્થારતો ચાયં, રૂપાવચરભાવના.

૯૭૯.સુમધુરવરતરવચનો, કં નુ જનં નેવ રઞ્જયતિ;
અતિનિસિતવિસદબુદ્ધિ-પસાદજન વેદનીયોયં.

ઇતિ અભિધમ્માવતારે રૂપાવચરસમાધિભાવનાનિદ્દેસો

નામ ચુદ્દસમો પરિચ્છેદો.

૧૫. પન્નરસમો પરિચ્છેદો

અરૂપાવચરસમાધિભાવનાનિદ્દેસો

૯૮૦રૂપારૂપમતીતેન , રૂપારૂપાદિવેદિના;
યાનિ ચારૂપપુઞ્ઞાનિ, સરૂપેનીરિતાનિ તુ.

૯૮૧.તેસં દાનિ પવક્ખામિ, ભાવનાનયમુત્તમં;
યોગાવચરભિક્ખૂનં, હિતત્થાય સમાસતો.

૯૮૨.‘‘રૂપે ખો વિજ્જમાનસ્મિં, દણ્ડાદાનાદયો સિયું;
અનેકાપિ પનાબાધા, ચક્ખુરોગાદયો’’ઇતિ.

૯૮૩રૂપે આદીનવં દિસ્વા, રૂપે નિબ્બિન્દમાનસો;
તસ્સાતિક્કમનત્થાય, અરૂપં પટિપજ્જતિ.

૯૮૪.તમ્હા કસિણરૂપાપિ, સો નિબ્બિજ્જ વિસારદો;
અપક્કમિતુકામો ચ, સૂકરાભિહતોવ સા.

૯૮૫.ચતુત્થે પન ઝાનસ્મિં, હુત્વા ચિણ્ણવસી વસી;
ચતુત્થજ્ઝાનતો ધીમા, વુટ્ઠાય વિધિના પુન.

૯૮૬કરોતિ પનિદં ચિત્તં, રૂપમારમ્મણં યતો;
આસન્નસોમનસ્સઞ્ચ, થૂલસન્તવિમોક્ખતો.

૯૮૭ઇતિ આદીનવં દિસ્વા, ચતુત્થે તત્થ સબ્બસો;
નિકન્તિં પરિયાદાય, પઠમારુપ્પઞ્ચ સન્તતો.

૯૮૮.ચક્કવાળપરિયન્તં, યત્તકં વા પનિચ્છતિ;
તત્તકં પત્થરિત્વાન, કુટ્ઠોકાસઞ્ચ તેન તં.

૯૮૯.આકાસો ઇતિ વાનન્તો,
આકાસો ઇતિ વા પુન;
મનસા હિ કરોન્તોવ,
ઉગ્ઘાટેતિ પવુચ્ચતિ.

૯૯૦ઉગ્ઘાટેન્તો હિ કસિણં, ન સંવેલ્લેતિ તં પન;
ન ચુદ્ધરતિ સો યોગી, પૂવં વિય કપાલતો.

૯૯૧.કેવલં પન તં નેવ, આવજ્જતિ ન પેક્ખતિ;
નાવજ્જન્તો નપેક્ખન્તો, ઉગ્ઘાટેતિ હિ નામસો.

૯૯૨.કસિણુગ્ઘાટિમાકાસં , નિમિત્તં પન તંવ સો;
આકાસો ઇતિ ચિત્તેન, આવજ્જતિ પુનપ્પુનં.

૯૯૩.આવજ્જતો હિ તસ્સેવં,
કરોતો તક્કાહતમ્પિ ચ;
પઞ્ચ નીવરણા તસ્સ,
વિક્ખમ્ભન્તિ હિ સબ્બસો.

૯૯૪.આસેવતિ ચ ભાવેતિ, તં નિમિત્તં પુનપ્પુનં;
કરોતો પન તસ્સેવ, સન્તચિત્તસ્સ યોગિનો.

૯૯૫.તત્રાકાસે પનાપ્પેતિ, પઠમારુપ્પમાનસં;
ઇધાપિ પુરિમે ભાગે, તીણિ ચત્તારિ વા પન.

૯૯૬.જવનાનિ ઉપેક્ખાય, સમ્પયુત્તાનિ હોન્તિ હિ;
ચતુત્થં પઞ્ચમં વાપિ, હોતિ આરુપ્પમાનસં.

૯૯૭.પુન ભાવેતુકામેન, દુતિયારુપ્પમાનસં;
સુચિણ્ણવસિના હુત્વા, પઠમારુપ્પમાનસે.

૯૯૮.આસન્નરૂપાવચર-જ્ઝાનપચ્ચત્થિકન્તિ ચ;
દુતિયારુપ્પચિત્તંવ, ન ચ સન્તમિદન્તિ ચ.

૯૯૯.એવમાદીનવં દિસ્વા, પઠમારુપ્પમાનસે;
નિકન્તિં પરિયાદાય, દુતિયં સન્તતો પન.

૧૦૦૦.ઞમાકાસં ફરિત્વાન, પવત્તમાનસં પન;
તઞ્ચ વિઞ્ઞાણમિચ્ચેવં, કત્તબ્બં મનસા બહું.

૧૦૦૧.આવજ્જનઞ્ચ કત્તબ્બં, તથા તક્કાહતમ્પિ ચ;
‘‘અનન્ત’’ન્તિ ‘‘અનન્ત’’ન્તિ, કાતબ્બં મનસા નિધ.

૧૦૦૨.તસ્મિં પન નિમિત્તસ્મિં, વિચારેન્તસ્સ માનસં;
ઉપચારેન તં ચિત્તં, સમાધિયતિ યોગિનો.

૧૦૦૩.આસેવતિ ચ ભાવેતિ, તં નિમિત્તં પુનપ્પુનં;

તસ્સ ચેવં કરોન્તસ્સ, સતિસમ્પન્નચેતસો.

૧૦૦૪. આકાસં ફુસવિઞ્ઞાણે, દુતિયારુપ્પમાનસં;
અપ્પેતિ અપ્પના યસ્મિં, નયો વુત્તનયોવ સો.

૧૦૦૫. આકાસોયમનન્તોતિ, એવમાકાસમેવ તં;
ફરિત્વા પવત્તવિઞ્ઞાણં, ‘‘વિઞ્ઞાણઞ્ચ’’ન્તિ વુચ્ચતિ.

૧૦૦૬. મનક્કારવસેનાપિ, અનન્તં પરિદીપિતં;
‘‘વિઞ્ઞાણાનન્ત’’મિચ્ચેવ, વત્તબ્બં પનિદં સિયા.

૧૦૦૭. અથ ભાવેતુકામેન, તતિયારુપ્પમાનસં;
સુચિણ્ણવસિના હુત્વા, દુતિયારુપ્પમાનસે.

૧૦૦૮. આસન્નપઠમારુપ્પ-ચિત્તપચ્ચત્થિકન્તિ ચ;
તતિયારુપ્પચિત્તંવ, ન ચ સન્તમિદન્તિ ચ.

૧૦૦૯. એવમાદીનવં દિસ્વા, દુતિયારુપ્પમાનસે;
નિકન્તિં પરિયાદાય, તતિયં સન્તતો પન.

૧૦૧૦. એવં મનસિ કત્વાન, કાતબ્બો મનસા પુન;
પઠમારુપ્પવિઞ્ઞાણા-ભાવો તસ્સેવ સુઞ્ઞતો.

૧૦૧૧. તં પનાકાસવિઞ્ઞાણં, અકત્વા મનસા પુન;
‘‘નત્થિ નત્થી’’તિ વાતેન, ‘‘સુઞ્ઞં સુઞ્ઞ’’ન્તિ વા તતો.

૧૦૧૨. આવજ્જિતબ્બમેવઞ્હિ, કત્તબ્બં મનસાપિ ચ;
તક્કાહતઞ્ચ કાતબ્બં, પુનપ્પુનંવ ધીમતા.

૧૦૧૩. તસ્મિં નિમિત્તે તસ્સેવં, વિચારેન્તસ્સ માનસં;
સતિ તિટ્ઠતિ ભિય્યોપિ, સમાધિયતિ માનસં.

૧૦૧૪. આસેવતિ ચ ભાવેતિ, તં નિમિત્તં પુનપ્પુનં;
તસ્સ ચેવં કરોન્તસ્સ, સતિસમ્પન્નચેતસો.

૧૦૧૫. કસિણુગ્ઘાટિમાકાસં, ફરિત્વાન સમન્તતો;
વિઞ્ઞાણસ્સ પવત્તસ્સ, નત્થિભાવે અભાવકે.

૧૦૧૬. તતિયારુપ્પવિઞ્ઞાણં,
તં પનાપ્પેતિ યોગિનો;

અપ્પનાય નયોપેત્થ,
હોતિ વુત્તનયોવ સો.

૧૦૧૭આકાસગતવિઞ્ઞાણં, દુતિયારુપ્પચક્ખુના;
પસ્સન્તો વિહરિત્વાન, ‘‘નત્થિ નત્થી’’તિઆદિના.

૧૦૧૮પરિકમ્મમનક્કારે , તસ્મિં અન્તરહિતે પન;
તસ્સાપગમમત્તંવ, પસ્સન્તો વસતી ચ સો.

૧૦૧૯સન્નિપાતં યથા કોચિ, દિસ્વા સઙ્ઘસ્સ કત્થચિ;
ગતે સઙ્ઘે તુ તં ઠાનં, સુઞ્ઞમેવાનુપસ્સતિ.

૧૦૨૦પુન ભાવેતુકામેન, ચતુત્થારુપ્પમાનસં;
સુચિણ્ણવસિના હુત્વા, તતિયારુપ્પમાનસે.

૧૦૨૧આસન્નદુતિયારુપ્પ-ચિત્તપચ્ચત્થિકન્તિ ચ;
ચતુત્થારુપ્પચિત્તંવ, ન ચ સન્તમિદન્તિ ચ.

૧૦૨૨એવમાદીનવં દિસ્વા, તતિયારુપ્પમાનસે;
નિકન્તિં પરિયાદાય, ચતુત્થં સન્તતો પન.

૧૦૨૩એવં મનસિ કત્વાન, પુન તત્થેવ ધીમતા;
અભાવારમ્મણં કત્વા, સમ્પવત્તમિદં મનો.

૧૦૨૪‘‘સન્તં સન્તમિદં ચિત્ત’’-મિચ્ચેવં તં પુનપ્પુનં;
હોતિ આવજ્જિતબ્બઞ્ચ, કાતબ્બં મનસાપિ ચ.

૧૦૨૫તસ્મિં નિમિત્તે તસ્સેવં, વિચારેન્તસ્સ માનસં;
સતિ તિટ્ઠતિ ભિય્યોપિ, સમાધિયતિ માનસં.

૧૦૨૬આસેવતિ ચ ભાવેતિ, તં નિમિત્તં પુનપ્પુનં;
તસ્સ ચેવં કરોન્તસ્સ, સતિસમ્પન્નચેતસો.

૧૦૨૭તતિયારુપ્પસઞ્ઞાત-ખન્ધેસુ ચ ચતૂસુપિ;
ચતુત્થારુપ્પવિઞ્ઞાણં, તં પનાપ્પેતિ યોગિનો.

૧૦૨૮અપ્પનાય નયોપેત્થ, હેટ્ઠા વુત્તનયૂપમો;
અપિચેત્થ વિસેસોયં, વેદિતબ્બો વિભાવિના.

૧૦૨૯‘‘અહો સન્તા વતાય’’ન્તિ, સમાપત્તિ પદિસ્સતિ;

યા પનાભાવમત્તમ્પિ, કત્વા ઠસ્સતિ ગોચરં.

૧૦૩૦. સન્તારમ્મણતાયેવ, ‘‘સન્તાય’’ન્તિ વિપસ્સતિ;
સન્તતો ચે મનક્કારો, કથઞ્ચ સમતિક્કમો.

૧૦૩૧. અનાપજ્જિતુકામત્તા , હોતેવ સમતિક્કમો;
‘‘સમાપજ્જામહમેત’’-મિચ્ચાભોગો ન વિજ્જતિ.

૧૦૩૨. સન્તતો તં કરોન્તો હિ, મનસા સુખુમં પરં;
અસઞ્ઞં પન દુબ્બલ્યં, પાપુણાતિ મહગ્ગતં.

૧૦૩૩. નેવસઞ્ઞી ચ નાસઞ્ઞી,
યાય સઞ્ઞાય હોતિ સો;

ન કેવલં તુ સઞ્ઞાવ,
એદિસી અથ ખો પન.

૧૦૩૪. એવમેવ ભવન્તેત્થ, સુખુમા વેદનાદયો;
પત્તમક્ખનતેલેન, મગ્ગસ્મિં ઉદકેન ચ.

૧૦૩૫. ભાવેતબ્બો અયં અત્થો, ચતુત્થારુપ્પબોધને;
પટુસઞ્ઞાય કિચ્ચસ્સ, નેવક્કરણતો અયં.

૧૦૩૬. ‘‘નેવસઞ્ઞા’’તિ નિદ્દિટ્ઠા, ચતુત્થારુપ્પસમ્ભવા;
પટુસઞ્ઞાય કિચ્ચં સા, કાતું સક્કોતિ નેવ ચ.

૧૦૩૭. યથા દહનકિચ્ચં તુ, તેજોધાતુ સુખોદકે;
સા સઙ્ખારાવસેસત્તા, સુખુમત્તેન વિજ્જતિ;
તસ્મા પન ચ સા સઞ્ઞા, ‘‘નાસઞ્ઞા’’તિ પવુચ્ચતિ.

૧૦૩૮. એતા હિ રૂપમાકાસં,
વિઞ્ઞાણં તદભાવકં;
અતિક્કમિત્વા કમતો,
ચતસ્સો હોન્તિ આહ ચ.

૧૦૩૯. આરમ્મણાતિક્કમતો, ચતસ્સોપિ ભવન્તિમા;
અઙ્ગાતિક્કમમેતાસં, ન ઇચ્છન્તિ વિભાવિનો.

૧૦૪૦. સુપણીતતરા હોન્તિ,
પચ્છિમા પચ્છિમા ઇધ;

ઉપમા તત્થ વિઞ્ઞેય્યા,
પાસાદતલસાટિકા’’તિ.

૧૦૪૧ સઙ્ખેપેન મયારુપ્પ-સમાપત્તિનયો અયં;
દસ્સિતો દસ્સિતો સુદ્ધ-દસ્સિના પિયદસ્સિના.

૧૦૪૨ રૂપારૂપજ્ઝાનસમાપત્તિવિધાનં ,
જાનાતિમં સારતરં યો પન ભિક્ખુ;
રૂપારૂપજ્ઝાનસમાપત્તીસુ દક્ખો,
રૂપારૂપં યાતિ ભવં સો અભિભુય્ય.

ઇતિ અભિધમ્માવતારે અરૂપાવચરસમાધિભાવનાનિદ્દેસો નામ

પન્નરસમો પરિચ્છેદો.

૧૬. સોળસમો પરિચ્છેદો

અભિઞ્ઞાનિદ્દેસો

૧૦૪૩. ઇતો પરં કરિસ્સામિ, પઞ્ઞાસુદ્ધિકરં પરં;
પઞ્ચન્નમ્પિ અભિઞ્ઞાનં, મુખમત્તનિદસ્સનં.

૧૦૪૪. રૂપારૂપસમાપત્તી,
નિબ્બત્તેત્વા પનટ્ઠપિ;
લોકિકાપિ અભિઞ્ઞાયો,
ભાવેતબ્બા વિભાવિના.

૧૦૪૫. ચતુત્થજ્ઝાનમત્તેપિ, સુચિણ્ણવસિના સતા;
અનુયોગમભિઞ્ઞાસુ, કાતું વત્તતિ યોગિનો.

૧૦૪૬. અભિઞ્ઞા નામ ભિક્ખૂનં, સાભિઞ્ઞાનં અનુત્તરો;
અલઙ્કારો હિ તાણન્તિ, સત્થન્તિ ચ પવુચ્ચતિ.

૧૦૪૭. નિબ્બત્તિતાસ્વભિઞ્ઞાસુ, યોગાવચરભિક્ખુના;
સમાધિભાવના હિસ્સ, તદા નિટ્ઠઙ્ગતા સિયા.

૧૦૪૮. દિબ્બાનિ ચક્ખુસોતાનિ, ઇદ્ધિચિત્તવિજાનનં;
પુબ્બેનિવાસઞાણન્તિ, પઞ્ચાભિઞ્ઞા ઇમા સિયું.

૧૦૪૯. કસિણાનુલોમતાદીહિ, ચતુદ્દસનયેહિ ચ;
દમેતબ્બમભિઞ્ઞાયો, પત્તુકામેન માનસં.

૧૦૫૦. સન્તે સમાહિતે સુદ્ધે, પરિયોદાતે અનઙ્ગણે;
નુપક્લેસે મુદુભૂતે, કમ્મનીયે ઠિતાચલે.

૧૦૫૧. ઇતિ અટ્ઠઙ્ગસમ્પન્ને, ચિત્તે ઇદ્ધિવિધાય ચ;
અભિનીહરતિ ચે ચિત્તં, સિજ્ઝતિદ્ધિવિકુબ્બનં.

૧૦૫૨. અભિઞ્ઞાપાદકજ્ઝાનં, સમાપજ્જ તતો પન;
વુટ્ઠાય હિ સતં વાપિ, સહસ્સં વા યદિચ્છતિ.

૧૦૫૩. “સતં હોમિ સતં હોમી”-એવં કત્વાન માનસં;
અભિઞ્ઞાપાદકજ્ઝાનં, સમાપજ્જ તતો પન.

૧૦૫૪ વુટ્ઠાય પુનધિટ્ઠાતિ,
સહાધિટ્ઠાનચેતસા;
સતં હોતિ હિ સો યોગી,
સહસ્સાદીસ્વયં નયો.

૧૦૫૫ પાદકજ્ઝાનચિત્તં તુ, નિમિત્તારમ્મણં સિયા;
પરિકમ્મમનાનેત્થ, સતારમ્મણિકાનિ તુ.

૧૦૫૬ યદાધિટ્ઠાનચિત્તમ્પિ , સતારમ્મણમેવ તં;
પુબ્બે વુત્તપ્પનાચિત્તં, વિય ગોત્રભુનન્તરં.

૧૦૫૭ તમેકં જાયતે તત્થ, ચતુત્થજ્ઝાનિકં મનો;
પરિકમ્મવિસેસોવ, સેસં પુબ્બસમં ઇધ.

ઇદ્ધિવિધઞાણં.

૧૦૫૮ દિબ્બસોતમિદં તત્થ, ભાવેતબ્બં કથં સિયા;
અભિઞ્ઞાપાદકજ્ઝાનં, સમાપજ્જ તતો પુન.

૧૦૫૯ વુટ્ઠાય પરિકમ્મેન, કામાવચરચેતસા;
સદ્દો આવજ્જિતબ્બોવ, મહન્તો સુખુમોપિ ચ.

૧૦૬૦ તસ્સેવં પન સદ્દસ્સ, નિમિત્તં મનસિ કુબ્બતો;
દિબ્બસોતમિદાનિસ્સ, ઉપ્પજ્જિસ્સતિ તં ઇતિ.

૧૦૬૧ સદ્દેસ્વઞ્ઞતરં સદ્દં, કત્વા આરમ્મણં તતો;
ઉપ્પજ્જિત્વા નિરુદ્ધે તુ, મનોદ્વારાવજ્જને પુન.

૧૦૬૨ જવનાનિ હિ જાયન્તે, તસ્સ ચત્તારિ પઞ્ચ વા;
પુરિમાનેત્થ ચિત્તેસુ, તીણિ ચત્તારિ વા પન.

૧૦૬૩ પરિકમ્મોપચારાનુ-લોમગોત્રભુનામકા;
ચતુત્થં પઞ્ચમં વાપિ, અપ્પનાચિત્તમીરિતં.

૧૦૬૪ સહજાતં તુ યં ઞાણં, અપ્પનામાનસેન હિ;
તં ઞાણં દિબ્બસોતન્તિ, વદન્તિ સુતકોવિદા.

૧૦૬૫ નામજાતં કરોન્તેન, તં ઞાણં તેન યોગિના;
‘‘એત્થન્તરગતં સદ્દં, સુણામી’’તિ ચ ચેતસા.

૧૦૬૬. અઙ્ગુલં દ્વઙ્ગુલં ભિય્યો,
વિદત્થિ રતનં તથા;
ગામો દેસો તતો યાવ,
ચક્કવાળા તતો પરં.

૧૦૬૭. ઇચ્ચેવં તુ પરિચ્છિજ્જ, વડ્ઢેતબ્બં યથાક્કમં;
એસો અધિગતાભિઞ્ઞો, પાદકારમ્મણેન તુ.

૧૦૬૮. ઉટ્ઠોકાસગતે સદ્દે, સબ્બે પન સુણાતિ સો;
સુણન્તો પાટિયેક્કમ્પિ, સલ્લક્ખેતું પહોતિ સો.

દિબ્બસોતઞાણં.

૧૦૬૯. કથં પનુપ્પાદેતબ્બં, ચેતોપરિયમાનસં;
દિબ્બચક્ખુવસેનેવ, ઇદં ઞાણં પનિજ્ઝતિ.

૧૦૭૦. આલોકં પન વડ્ઢેત્વા, તસ્મા દિબ્બેન ચક્ખુના;
હદયં પન નિસ્સાય, વત્તમાનં તુ લોહિતં.

૧૦૭૧. દિસ્વા પરસ્સ વિઞ્ઞેય્યં,
હોતિ ચિત્તં તુ ભિક્ખુના;
સોમનસ્સયુતે ચિત્તે,
લોહિતં લોહિતં સિયા.

૧૦૭૨. સોમનસ્સયુતે ચિત્તે, વત્તમાને તુ કાળકં;
ઉપેક્ખાસહિતે ચિત્તે, તિલતેલૂપમં સિયા.

૧૦૭૩. તસ્મા પરસ્સ સત્તસ્સ, દિસ્વા હદયલોહિતં;
ચેતોપરિયઞાણં તં, કાતબ્બં થામતં ગતં.

૧૦૭૪. એવં થામગતે તસ્મિં, યથાનુક્કમતો પન;
ચિત્તમેવ વિજાનાતિ, વિના લોહિતદસ્સનં.

૧૦૭૫. કામાવચરચિત્તઞ્ચ, રૂપારૂપેસુ માનસં;
સબ્બમેવ વિજાનાતિ, સરાગાદિપ્પભેદકં.

ચેતોપરિયઞાણં.

૧૦૭૬. પુબ્બેનિવાસઞાણેન, કત્તબ્બા તદનુસ્સતિ;
તં સમ્પાદેતુકામેન, આદિકમ્મિકભિક્ખુના;

ઝાનાનિ પન ચત્તારિ, સમાપજ્જાનુપુબ્બતો.

૧૦૭૭ અભિઞ્ઞાપાદકજ્ઝાના, વુટ્ઠાય હિ તતો પુન;
ભિક્ખુના વજ્જિતબ્બાવ, નિસજ્જા સબ્બપચ્છિમા.

૧૦૭૮ તતો પભુતિ સબ્બમ્પિ, પટિલોમક્કમા પન;
સબ્બમાવજ્જિતબ્બં તં, દિવસે રત્તિયં કતં.

૧૦૭૯ પટિલોમક્કમેનેવ, દુતિયે તતિયેપિ ચ;
દિવસે પક્ખમાસેસુ, તથા સંવચ્છરેસુપિ.

૧૦૮૦ યાવ અસ્મિં ભવે સન્ધિ, તાવ તેન ચ ભિક્ખુના;
કતમાવજ્જિતબ્બં તં, પુરિમસ્મિં ભવેપિ ચ.

૧૦૮૧ ચુતિક્ખણેપિ નિબ્બત્તં, નામરૂપઞ્ચ સાધુકં;
એવમાવજ્જિતે તસ્મિં, નામરૂપે યદા પન.

૧૦૮૨ તદેવારમ્મણં કત્વા, નામરૂપં ચુતિક્ખણે;
મનોદ્વારે મનક્કારો, ઉપ્પજ્જતિ તદા પન.

૧૦૮૩ આવજ્જને નિરુદ્ધસ્મિં, તદેવારમ્મણં પન;
કત્વા જવનચિત્તાનિ, હોન્તિ ચત્તારિ પઞ્ચ વા;
પુબ્બે વુત્તનયેનેવ, સેસં ઞેય્યં વિભાવિના.

૧૦૮૪ પરિકમ્માદિનામાનિ, પુરિમાનિ ભવન્તિ તુ;
પચ્છિમં અપ્પનાચિત્તં, રૂપાવચરિકં ભવે.

૧૦૮૫ યેન ચિત્તેન યં ઞાણં, સંયુત્તં તેન યા પન;
સંયુત્તા સતિ સા પુબ્બે-નિવાસાનુસ્સતીરિતા.

પુબ્બેનિવાસાનુસ્સતિઞાણં.

૧૦૮૬ રૂપં પસ્સિતુકામેન, ભિક્ખુના દિબ્બચક્ખુના;
કસિણારમ્મણં ઝાનં, અભિઞ્ઞાપાદકં પન.

૧૦૮૭ અભિનીહારક્ખમં કત્વા, તેજોકસિણમેવ વા;
ઓદાતકસિણં વાપિ, આલોકકસિણમ્પિ વા.

૧૦૮૮ ઇમેસુ કતપુઞ્ઞેહિ, કસિણેસુ ચ તીસુપિ;
આલોકકસિણં એત્થ, સેટ્ઠન્તિ પરિદીપિતં.

૧૦૮૯. તસ્મા તમિતરં વાપિ, ઉપ્પાદેત્વા યથાક્કમં;
ઉપચારભૂમિયંયેવ, ઠત્વા તં પન પણ્ડિતો.

૧૦૯૦. છડ્ડેત્વાન ઠપેતબ્બં, ન ઉપ્પાદેય્ય અપ્પનં;
ઉપ્પાદેતિ સચે હોતિ, પાદકજ્ઝાનનિસ્સિતં.

૧૦૯૧. ઝાનસ્સ વટ્ટિતસ્સન્તો-ગતં રૂપં તુ યોગિના;
પસ્સિતબ્બં ભવે રૂપં, પસ્સતો પન તસ્સ તં.

૧૦૯૨. પરિકમ્મસ્સ વારો હિ, અતિક્કમતિ તાવદે;
આલોકોપિ તતો તસ્સ, ખિપ્પમન્તરધાયતિ.

૧૦૯૩. તસ્મિં અન્તરહિતે રૂપ-ગતમ્પિ ચ ન દિસ્સતિ;
તેનાથ પાદકજ્ઝાનં, પવિસિત્વા તતો પુન.

૧૦૯૪. વુટ્ઠાય પન આલોકો, ફરિતબ્બોવ ભિક્ખુના;
એવં અનુક્કમેનેવ, આલોકો થામવા સિયા.

૧૦૯૫. “આલોકો એત્થ હોતૂ”તિ,
યત્તકં ઠાનમેવ સો;
પરિચ્છિન્દતિ તત્થેવ,
આલોકો પન તિટ્ઠતિ.

૧૦૯૬. દિવસમ્પિ નિસીદિત્વા, પસ્સતો હોતિ દસ્સનં;
તિણુક્કાય ગતો મગ્ગં, પુરિસેત્થ નિદસ્સનં.

૧૦૯૭. ઉપ્પાદનક્કમોપિસ્સ, તત્રાયં દિબ્બચક્ખુનો;
વુત્તપ્પકારરૂપં તં, કત્વા આરમ્મણં પન.

૧૦૯૮. મનોદ્વારે મનક્કારે, જાતે યાનિ તદેવ ચ;
રૂપં આરમ્મણં કત્વા, જાયન્તિ જવનાનિ હિ.

૧૦૯૯. કામાવચરચિત્તાનિ , તાનિ ચત્તારિ પઞ્ચ વા;
હેટ્ઠા વુત્તનયેનેવ, સેસં ઞેય્યં વિભાવિના.

૧૧૦૦. અત્થસાધકચિત્તં તં, ચતુત્થજ્ઝાનિકં મતં;
તંચિત્તસંયુતં ઞાણં, દિબ્બચક્ખુન્તિ વુચ્ચતિ.

૧૧૦૧. અનાગતંસઞાણસ્સ , યથાકમ્મુપગસ્સ ચ;

પરિકમ્મં વિસું નત્થિ, ઇજ્ઝન્તિ દિબ્બચક્ખુના.

૧૧૦૨ ચુતૂપપાતઞાણમ્પિ, દિબ્બચક્ખુન્તિ વા પન;
અત્થતો એકમેવેદં, બ્યઞ્જને પન નાનતા.

દિબ્બચક્ખુઞાણં.

૧૧૦૩ યોધ સુણાતિ કરોતિ ચ ચિત્તે,
ગન્થમિમં પરમં પન ભિક્ખુ;
સો અભિધમ્મમહણ્ણવપારં,
યાતિ અનેન તરેન તરિત્વા.

ઇતિ અભિધમ્માવતારે અભિઞ્ઞાનિદ્દેસો નામ

સોળસમો પરિચ્છેદો.

૧૭. સત્તરસમો પરિચ્છેદો

અભિઞ્ઞારમ્મણનિદ્દેસો

૧૧૦૪ અનાગતંસઞાણઞ્ચ , યથાકમ્મુપગમ્પિ ચ;
પઞ્ચ ઇદ્ધિવિધાદીનિ, સત્તાભિઞ્ઞા ઇમા પન.

૧૧૦૫ એતાસં પન સત્તન્નં, અભિઞ્ઞાનમિતો પરં;
પવક્ખામિ સમાસેન, આરમ્મણવિનિચ્છયં.

૧૧૦૬ આરમ્મણત્તિકા વુત્તા, યે ચત્તારો મહેસિના;
સત્તન્નમેત્થ ઞાણાનં, સમ્પવત્તિં સુણાથ મે.

૧૧૦૭ તત્થ **ઇદ્ધિવિધઞાણં**, પરિત્તાદીસુ સત્તસુ;
આરમ્મણવિભાગેસુ, પવત્તતિ કથં પન.

૧૧૦૮ કાયેનાદિસ્સમાનેન, ગન્તુકામો યદાભવે;
ચિત્તસન્નિસ્સિતં કત્વા, કાયં ચિત્તવસેન તં.

૧૧૦૯ મહગ્ગતે ચ ચિત્તસ્મિં, સમારોપેતિ સો તદા;
કાયારમ્મણતો ઞાણં, પરિત્તારમ્મણં સિયા.

૧૧૧૦ દિસ્સમાનેન કાયેન, ગન્તુકામો યદા ભવે;
કાયસન્નિસ્સિતં કત્વા, ચિત્તં કાયવસેન તં.

૧૧૧૧ પાદકજ્ઝાનચિત્તં તં, કાયે રોપેતિ સો તદા;
ઝાનારમ્મણતો ઞાણં, તં મહગ્ગતગોચરં.

૧૧૧૨ અનાગતમતીતઞ્ચ, કરોતિ વિસયં યદા;
અતીતારમ્મણં હોતિ, તદાનાગતગોચરં.

૧૧૧૩ કાયેન દિસ્સમાનેન, ગમને પન ભિક્ખુનો;
પચ્ચુપ્પન્નો ભવે તસ્સ, ગોચરોતિ વિનિદ્દિસે.

૧૧૧૪ કાયં ચિત્તવસેનાપિ, ચિત્તં કાયવસેન વા;
પરિણામનકાલસ્મિં, અજ્ઝત્તારમ્મણં સિયા.

૧૧૧૫ બહિદ્ધારમ્મણં હોતિ, બહિદ્ધારૂપદસ્સને;
એવમિદ્ધિવિધં ઞાણં, સમ્પવત્તતિ સત્તસુ.

૧૧૧૬પચ્ચુપ્પન્ને પરિત્તે ચ, બહિદ્ધજ્ઝત્તિકેસુપિ;
ચતૂસ્વેતેસુ ધમ્મેસુ, દિબ્બસોતં પવત્તતિ.

૧૧૧૭પચ્ચુપ્પન્નો પરિત્તો ચ, સદ્દો આરમ્મણં યતો;
પરિત્તારમ્મણં પચ્ચુ-પ્પન્નારમ્મણતં ગતં.

૧૧૧૮અત્તનો કુચ્છિસદ્દસ્સ, સવનેપિ પરસ્સ ચ;
અજ્ઝત્તારમ્મણઞ્ચેવ, બહિદ્ધારમ્મણમ્પિ ચ.

૧૧૧૯**ચેતોપરિયઞાણમ્પિ**, પરિત્તાદીસુ અટ્ઠસુ;
આરમ્મણવિભાગેસુ, પવત્તતિ કથં પન.

૧૧૨૦પરિત્તારમ્મણં હોતિ, પરિત્તાનં પજાનને;
જાનને મજ્ઝિમાનં તુ, તં મહગ્ગતગોચરં.

૧૧૨૧જાનને પન મગ્ગસ્સ, ફલસ્સાપિ પજાનને;
તદા પનસ્સ ઞાણસ્સ, અપ્પમાણોવ ગોચરો.

૧૧૨૨તં મગ્ગારમ્મણં હોતિ, મગ્ગચિત્તસ્સ જાનને;
પરિયાયેનેવેતસ્સ, મગ્ગારમ્મણતા મતા.

૧૧૨૩અતીતે સત્તદિવસ-બ્ભન્તરે ચ યદા પન;
અનાગતે તથા સત્ત-દિવસબ્ભન્તરેપિ ચ.

૧૧૨૪પરેસં પન ચિત્તસ્સ, જાનને સમુદીરિતં;
અતીતારમ્મણઞ્ચેવ, તદાનાગતગોચરં.

૧૧૨૫કથઞ્ચ પન તં પચ્ચુપ્પન્નગોચરતં ગતં;
પચ્ચુપ્પન્નં તિધા વુત્તં, ખણસન્તતિઅદ્ધતો.

૧૧૨૬તત્થ તિક્ખણસમ્પત્તં, પચ્ચુપ્પન્નખણાદિકં;
એકદ્વેસન્તતિવારપરિયાપન્નમિદં પન.

૧૧૨૭સન્તતિપચ્ચુપ્પન્નન્તિ, આહુ સન્તતિકોવિદા;
એકબ્ભવપરિચ્છિન્નં, પચ્ચુપ્પન્નન્તિ પચ્છિમં.

૧૧૨૮ખણાદિકત્તયં પચ્ચુ-પ્પન્નં તમાહુ કેચિધ;
ચેતોપરિયઞાણસ્સ, હોતિ આરમ્મણં ઇતિ.

૧૧૨૯યથા ચ પુપ્ફમુટ્ઠિમ્હિ, ઉક્ખિત્તે ગગને પન;

અવસ્સં એકમેકસ્સ, વણ્ટં વણ્ટેન વિજ્ઝતિ.

૧૧૩૦ એવં મહાજનસ્સાપિ, ચિત્તે આવજ્જિતે પન;
એકસ્સ ચિત્તમેકેન, અવસ્સં પન વિજ્ઝતિ.

૧૧૩૧ યેનાવજ્જતિ ચિત્તેન, યેન જાનાતિ ચેતસા;
તેસં દ્વિન્નં સહટ્ઠાના-ભાવતો તં ન યુજ્જતિ.

૧૧૩૨ જવનાવજ્જનાનં તુ, નાનારમ્મણપત્તિતો;
અનિટ્ઠે પન હિ ઠાને, અયુત્તન્તિ પકાસિતં.

૧૧૩૩ તસ્મા સન્તતિઅદ્ધાન-પચ્ચુપ્પન્નાનમેવ તુ;
વસેન પચ્ચુપ્પન્નં તં, હોતિ આરમ્મણં ઇદં.

૧૧૩૪ પચ્ચુપ્પન્નમ્પિ અદ્ધાખ્યં, ઇદં જવનવારતો;
દીપેતબ્બન્તિ નિદ્દિટ્ઠં, તત્રાયં દીપનાનયો.

૧૧૩૫ યદા પરસ્સ ચિત્તઞ્હિ, ઞાતુમાવજ્જતિદ્ધિમા;
આવજ્જનમનો તસ્સ, પચ્ચુપ્પન્નાખણવ્હયં.

૧૧૩૬ આરમ્મણં તદા કત્વા, તેન સદ્ધિં નિરુજ્ઝતિ;
જવનાનિ હિ જાયન્તે, તસ્સ ચત્તારિ પઞ્ચ વા.

૧૧૩૭ એતેસં પચ્છિમં ચિત્તં, ઇદ્ધિચિત્તમુદીરિતં;
કામાવચરચિત્તાનિ, સેસાનીતિ વિનિદ્દિસે.

૧૧૩૮ એતેસં પન સબ્બેસં, નિરુદ્ધં તુ તદેવ ચ;
ચિત્તં આરમ્મણં હોતિ, તસ્મા સબ્બાનિ તાનિપિ.

૧૧૩૯ એકારમ્મણતં યન્તિ, ન નાનારમ્મણાનિ હિ;
અદ્ધાવસા ભવે પચ્ચુ-પ્પન્નારમ્મણતો પન.

૧૧૪૦ એકારમ્મણભાવેપિ, ઇદ્ધિમાનસમેવ ચ;
પરસ્સ ચિત્તં જાનાતિ, નેતરાનિ યથા પન.

૧૧૪૧ ચક્ખુદ્વારે તુ વિઞ્ઞાણં, રૂપં પસ્સતિ નેતરં;
એવમેવ ચ તં ઇદ્ધિ-ચિત્તમેવ ચ જાનાતિ.

૧૧૪૨ પરચિત્તારમ્મણત્તા, બહિદ્ધારમ્મણં સિયા;
ચેતોપરિયઞાણમ્પિ, અટ્ઠસ્વેવ પવત્તતિ.

૧૧૪૩. **પુબ્બેનિવાસઞાણ**મ્પિ, પરિત્તાદીસુ અટ્ઠસુ;
આરમ્મણવિભાગેસુ, પવત્તતિ કથં પન.

૧૧૪૪. કામાવચરખન્ધાનં, સમનુસ્સરણે પન;
પરિત્તારમ્મણંયેવ, હોતીતિ પરિદીપયે.

૧૧૪૫. રૂપાવચરિકારુપ્પખન્ધાનુસ્સરણે પન;
ભવતીતિ હિ ઞાતબ્બં, તં મહગ્ગતગોચરં.

૧૧૪૬. અતીતે અત્તના મગ્ગં, ભાવિતં તુ ફલમ્પિ વા;
સમનુસ્સરતો એવ-પ્પમાણારમ્મણં સિયા.

૧૧૪૭. સમનુસ્સરતો મગ્ગં, મગ્ગારમ્મણમેવ તં;
અતીતારમ્મણંયેવ, હોતિ એકન્તતો ઇદં.

૧૧૪૮. ચેતોપરિયઞાણમ્પિ , યથાકમ્મુપગમ્પિ ચ;
અતીતારમ્મણા હોન્તિ, કિઞ્ચાપિ અથ ખો પન.

૧૧૪૯. ચેતોપરિયઞાણસ્સ, સત્તદિવસબ્ભન્તરં;
અતીતં ચિત્તમેવસ્સ, આરમ્મણમુદીરિતં.

૧૧૫૦. અતીતે ચેતનામત્તં, યથાકમ્મુપગસ્સપિ;
પુબ્બેનિવાસઞાણસ્સ, નત્થિ કિઞ્ચિ અગોચરં.

૧૧૫૧. અજ્ઝત્તારમ્મણં અત્ત-ખન્ધાનુસ્સરણે સિયા;
બહિદ્ધારમ્મણં અઞ્ઞ-ખન્ધાનુસ્સરણે ભવે.

૧૧૫૨. સરણે નામગોત્તસ્સ, તં નવત્તબ્બગોચરં;
પુબ્બેનિવાસઞાણમ્પિ, અટ્ઠસ્વેવ પવત્તતિ.

૧૧૫૩. પચ્ચુપ્પન્ને પરિત્તે ચ, બહિદ્ધજ્ઝત્તિકેસુપિ;
ચતૂસ્વેતેસુ ધમ્મેસુ, દિબ્બચક્ખુ પવત્તતિ.

૧૧૫૪. **દિબ્બસોત**સમં **દિબ્બ-ચક્ખુ**આરમ્મણક્કમે;
રૂપં સદ્દોતિ ભિન્નં તુ, અયમેવ વિસેસતા.

૧૧૫૫. **અનાગતંસઞાણ**મ્પિ, પરિત્તાદીસુ અટ્ઠસુ;
આરમ્મણવિભાગેસુ, પવત્તતિ કથં પન.

૧૧૫૬. નિબ્બત્તિસ્સતિ યં કામા-વચરેતિ પજાનતો;

પરિત્તારમ્મણં હોતિ, રૂપારૂપેસ્વનાગતે.

૧૧૫૭ નિબ્બત્તિસ્સતિ યઞ્ચાપિ, સિયા મહગ્ગતગોચરં;
ભાવેસ્સતિ અયં મગ્ગં, ફલં સચ્છિકરિસ્સતિ.

૧૧૫૮ એવં પજાનને અપ્પ-માણારમ્મણતં ભવે;
મગ્ગં ભાવેસ્સતિચ્ચેવ, જાનને મગ્ગગોચરં.

૧૧૫૯ એકન્તેન ઇદં ઞાણં, હોતાનાગતગોચરં;
ચેતોપરિયં તુ કિઞ્ચાપિ, હોતાનાગતગોચરં.

૧૧૬૦ અથ ખો પન તં સત્ત-દિવસબ્ભન્તરં પન;
ચિત્તમેવ ચ જાનાતિ, ન હિ તં અઞ્ઞગોચરં.

૧૧૬૧ અનાગતંસઞાણસ્સ , અનાગતંસગોચરં;
“અહં દેવો ભવિસ્સામિ”-ચ્ચેવમજ્ઝત્તગોચરં.

૧૧૬૨ ઇતિસ્સો કુસ્સો અમુત્રાયં,
નિબ્બત્તિસ્સતિનાગતે”;
ઇચ્ચેવં જાનને તસ્સ,
બહિદ્ધારમ્મણં સિયા.

૧૧૬૩ જાનને નામગોત્તસ્સ, યસ્સ કસ્સચિનાગતે;
પુબ્બેનિવાસઞાણંવ, તં નવત્તબ્બગોચરં.

૧૧૬૪ **યથાકમ્મુપગઞાણં** , પરિત્તાદીસુ પઞ્ચસુ;
આરમ્મણવિભાગેસુ, પવત્તતિ કથં પન.

૧૧૬૫ જાનને કામકમ્મસ્સ, પરિત્તારમ્મણં સિયા;
તથા મહગ્ગતકમ્મસ્સ, તં મહગ્ગતગોચરં.

૧૧૬૬ અતીતમેવ જાનાતિ, તસ્મા ચાતીતગોચરં;
અજ્ઝત્તારમ્મણં હોતિ, અત્તનો કમ્મજાનને.

૧૧૬૭ બહિદ્ધારમ્મણં હોતિ, પરકમ્મપજાનને;
એવં પવત્તિ ઞાતબ્બા, યથાકમ્મુપગસ્સપિ.

૧૧૬૮ વુત્તન્નમ્પિ અભિઞ્ઞાનં, વુત્તો આરમ્મણક્કમો;
એત્થ વુત્તનયેનેવ, વેદિતબ્બો વિભાવિના.

૧૧૬૯. વિવિધત્થવણ્ણપદેહિ સમ્પન્નં,
મધુરત્થમતિનીહરં ગન્થં;
સોતુજનસ્સ હદયપીતિકરં,
સુણેય્ય કોચિ મનુજો સચેતનો.

ઇતિ અભિધમ્માવતારે અભિઞ્ઞારમ્મણનિદ્દેસો નામ

સત્તરસમો પરિચ્છેદો.

૧૮. અટ્ઠારસમો પરિચ્છેદો

દિટ્ઠિવિસુદ્ધિનિદ્દેસો

૧૧૭૦. સમાધિં પન સાભિઞ્ઞં, ભાવેત્વા તદનન્તરં;
ભાવેતબ્બા યતો પઞ્ઞા, ભિક્ખુના તેન ધીમતા.

૧૧૭૧. અતોહં દાનિ વક્ખામિ, પઞ્ઞાભાવનમુત્તમં;
સમાસેનેવ ભિક્ખૂનં, પરં પીતિસુખાવહં.

૧૧૭૨. કા પઞ્ઞા પન કો ચત્થો,
કિમસ્સા લક્ખણાદિકં;
કતિધા સા કથં તેન,
ભાવેતબ્બાતિ વુચ્ચતે. –

૧૧૭૩. પઞ્ઞા વિપસ્સનાપઞ્ઞા, પુઞ્ઞચિત્તસમાયુતા;
પજાનાતીતિ પઞ્ઞા સા, જાનના વા પકારતો.

૧૧૭૪. સઞ્ઞાવિઞ્ઞાણપઞ્ઞાનં, કો વિસેસો કિમન્તરં;
સઞ્ઞાવિઞ્ઞાણપઞ્ઞાનં, જાનનત્તે સમેપિ ચ.

૧૧૭૫. યા સઞ્જાનનમત્તંવ, સઞ્ઞા નીલાદિતો પન;
લક્ખણપ્પટિવેધં તુ, કાતું સક્કોતિ નેવ સા.

૧૧૭૬. વિઞ્ઞાણં પન જાનાતિ, નીલપીતાદિગોચરં;
સક્કોતિપિ અનિચ્ચાદિલક્ખણં પટિવિજ્ઝિતું.

૧૧૭૭. ઉસ્સક્કિત્વા ન સક્કોતિ, મગ્ગં પાપેતુમેવ તં;
પઞ્ઞા વુત્તનયં કાતું, સક્કોતિ તિવિધમ્પિ તં.

૧૧૭૮. ઇમેસં પન તિણ્ણમ્પિ, વિસેસો સમુદીરિતો;
સબ્બેસં પન ધમ્માનં, સભાવપટિવેધનં.

૧૧૭૯. લક્ખણં પન પઞ્ઞાય, લક્ખણઞ્ઞૂહિ દીપિતં;
સમ્મોહનન્ધકારસ્સ, વિદ્ધંસનરસા મતા.

૧૧૮૦. અસમ્મોહપચ્ચુપટ્ઠાના , સમાધાસન્નકારણા;
એવમેત્થ ચ વિઞ્ઞેય્યા, પઞ્ઞાય લક્ખણાદિકા.

કતિધાતિ એત્થ –

૧૧૮૧. લક્ખણેનેક**ધા** વુત્તા,
લોકિકાલોકિકા **દ્વિધા**;
લોકિયેનેત્થ મગ્ગેન,
યુત્તા સા લોકિકા સિયા.

૧૧૮૨. લોકુત્તરેન મગ્ગેન, યુત્તા લોકુત્તરા મતા;
તિવિધાપિ સિયા પઞ્ઞા, ચિન્તાસુતમયાદિતો.

૧૧૮૩. યત્થત્તનોવ ચિન્તાય, નિપ્ફન્નત્તાતિ તસ્સ સા;
હોતિ ચિન્તામયા પઞ્ઞા, ભૂરિપઞ્ઞેન દેસિતા.

૧૧૮૪. પરતો પન સુત્વાન, લદ્ધા પઞ્ઞા અયં ઇધ;
સુતેનેવ ચ નિપ્ફન્ના, પઞ્ઞા સુતમયા મતા.

૧૧૮૫. યથા વાપિ તથા ચેત્થ, ભાવનાય વસેન તુ;
નિપ્ફન્ના અપ્પનાપત્તા, પઞ્ઞા સા ભાવનામયા.

૧૧૮૬. પટિસમ્ભિદાચતુક્કસ્સ, વસેન **ચતુધા** સિયા;
અત્થધમ્મનિરુત્તીસુ, ઞાણં ઞાણેસુ તીસુપિ.

૧૧૮૭. યં કિઞ્ચિ પચ્ચયુપ્પન્નં, વિપાકા ચ ક્રિયા તથા;
નિબ્બાનં ભાસિતત્થો ચ, પઞ્ચેતે અત્થસઞ્ઞિતા.

૧૧૮૮. ફલનિબ્બત્તકો હેતુ, અરિયમગ્ગો ચ ભાસિતં;
કુસલાકુસલઞ્ચેતિ, પઞ્ચેતે ધમ્મસઞ્ઞિતા.

૧૧૮૯. તસ્મિં અત્થે ચ ધમ્મે ચ, યા સભાવનિરુત્તિ તુ;
નિરુત્તીતિ ચ નિદ્દિટ્ઠા, નિરુત્તિકુસલેન સા.

૧૧૯૦. ઞાણં આરમ્મણં કત્વા, તિવિધં પચ્ચવેક્ખતો;
તેસુ ઞાણેસુ યં ઞાણં, પટિભાનન્તિ તં મતં.

૧૧૯૧. પરિયત્તિપરિપુચ્છાહિ , સવનાધિગમેહિ ચ;
પુબ્બયોગેન ગચ્છન્તિ, પભેદં પટિસમ્ભિદા.

કથં ભાવેતબ્બાતિ એત્થ –

૧૧૯૨. ખન્ધાદીસુ હિ ધમ્મેસુ, ભૂમિભૂતેસુ યોગિના;

ઉગ્ગહાદિવસેનેત્થ, કત્વા પરિચયં પન.

૧૧૯૩. **સીલં ચિત્તવિસુદ્ધિઞ્ચ**, સમ્પાદેત્વા તતો પરં;
દિટ્ઠિસુદ્ધાદયો પઞ્ચ, સમ્પાદેન્તેન સુદ્ધિયા.

૧૧૯૪. તાય પઞ્ઞાય યુત્તેન, ભીતેન જનનાદિતો;
ભાવેતબ્બા ભવાભાવં, પત્થયન્તેન ભિક્ખુના.

૧૧૯૫. રૂપઞ્ચ વેદના સઞ્ઞા, સઙ્ખારા ચેવ સબ્બસો;
વિઞ્ઞાણઞ્ચેતિ પઞ્ચેતે, ખન્ધા સમ્બુદ્ધદેસિતા.

૧૧૯૬. તત્થ યં કિઞ્ચિ રૂપં તં, અતીતાનાગતાદિકં;
અજ્ઝત્તં વા બહિદ્ધા વા, સુખુમોળારિકમ્પિ વા.

૧૧૯૭. હીનં વાપિ પણીતં વા, યં દૂરે યઞ્ચ સન્તિકે;
સબ્બં તમેકતો કત્વા, **રૂપક્ખન્ધો**તિ વુચ્ચતિ.

૧૧૯૮. ઇતરેસુપિ યં કિઞ્ચિ, તં વેદયિતલક્ખણં;
સબ્બં તમેકતો કત્વા, **વેદનાક્ખન્ધતા** કતા.

૧૧૯૯. ચિત્તજં પન યં કિઞ્ચિ, તં સઞ્જાનનલક્ખણં;
સબ્બં તમેકતો કત્વા, **સઞ્ઞાક્ખન્ધો**તિ વુચ્ચતિ.

૧૨૦૦. યં કિઞ્ચિ ચિત્તસમ્ભૂતં, અભિસઙ્ખારલક્ખણં;
સબ્બં તમેકતો કત્વા, **સઙ્ખારક્ખન્ધતા** કતા.

૧૨૦૧. તત્થ ચિત્તં તુ યં કિઞ્ચિ, તં વિજાનનલક્ખણં;
સબ્બં તમેકતો કત્વા, **વિઞ્ઞાણક્ખન્ધતા** કતા.

૧૨૦૨. ચત્તારો ચ મહાભૂતા, ઉપાદા ચતુવીસતિ;
અટ્ઠવીસતિધા ચેતં, રૂપં રૂપન્તિ ગણ્હતિ.

૧૨૦૩. એકાસીતિયા ચિત્તેન, સંયુત્તા વેદનાદયો;
વેદનાસઞ્ઞાસઙ્ખાર-વિઞ્ઞાણક્ખન્ધસઞ્ઞિતા.

૧૨૦૪. ચત્તારોરૂપિનો ખન્ધે, નામન્તિ પરિગણ્હતિ;
રૂપક્ખન્ધો ભવે રૂપં, નામક્ખન્ધા અરૂપિનો.

૧૨૦૫. રુપ્પનલક્ખણં રૂપં, નામં નમનલક્ખણં;
ઇતિ સઙ્ખેપતો નામ-રૂપં સો પરિગણ્હતિ.

૧૨૦૬ ફાલેન્તો વિય તાલસ્સ, કન્દં તુ યમકં દ્વિધા;
વવત્થપેતિ નામઞ્ચ, રૂપઞ્ચાતિ દ્વિધા પન.

૧૨૦૭ નામતો રૂપતો અઞ્ઞો,
સત્તો વા પુગ્ગલોપિ વા;
અત્તા વા કોચિ નત્થીતિ,
નિટ્ઠં ગચ્છતિ સબ્બદા.

૧૨૦૮ એવં વવત્થપેત્વા સો, નામરૂપં સભાવતો;
સત્તસમ્મોહઘાતત્થં, બહુસુત્તવસેનિધ.

૧૨૦૯ નામરૂપમત્તઞ્ઞેવ, નત્થિ કોચિધ પુગ્ગલો;
એવમેત્થ પણ્ડિતો પોસો, વવત્થપેતિ તં પન.

વુત્તં હેતં –

૧૨૧૦ યથાપિ અઙ્ગસમ્ભારા,
હોતિ સદ્દો રથો ઇતિ;
એવં ખન્ધેસુ સન્તેસુ,
હોતિ સત્તોતિ સમ્મુતી''તિ.

૧૨૧૧ યથાપિ દારુયન્તમ્પિ, નિજ્જીવઞ્ચ નિરીહકં;
દારુરજ્જુસમાયોગે, તં ગચ્છતિપિ તિટ્ઠતિ.

૧૨૧૨ તથેદં નામરૂપમ્પિ, નિજ્જીવઞ્ચ નિરીહકં;
અઞ્ઞમઞ્ઞસમાયોગે, તં ગચ્છતિપિ તિટ્ઠતિ.

તેનાહુ પોરાણા –

૧૨૧૩ નામઞ્ચ રૂપઞ્ચ ઇધત્થિ સચ્ચતો,
ન હેત્થ સત્તો મનુજો ચ વિજ્જતિ;
સુઞ્ઞં ઇદં યન્તમિવાભિસઙ્ખતં,
દુક્ખસ્સ પુઞ્જો તિણકટ્ઠસાદિસો''તિ.

૧૨૧૪ અઞ્ઞમઞ્ઞૂપનિસ્સાય , દણ્ડકેસુ ઠિતેસુ હિ;
એકસ્મિં પતમાને તુ, તથેવ પતતીતરો.

તેનાહુ પોરાણા –

૧૨૧૫ યમકં નામરૂપઞ્ચ, ઉભો અઞ્ઞોઞ્ઞનિસ્સિતા;

એકસ્મિં ભિજ્જમાનસ્મિં, ઉભો ભિજ્જન્તિ પચ્ચયા’’તિ.

૧૨૧૬ ઇતિન્નં નામરૂપાનં, નામં નિત્તેજમેત્થ તં;
સકેનેવ હિ તેજેન, ન સક્કોતિ પવત્તિતું.

૧૨૧૭ ન બ્યાહરતિ નો સેતિ, ન તિટ્ઠતિ ન ગચ્છતિ;
ન ભેદેતિ ન ચોરેતિ, ન ભુઞ્જતિ ન ખાદતિ.

૧૨૧૮ તથા રૂપમ્પિ નિત્તેજં, વિના નામઞ્ચ સબ્બથા;
સકેનેવ હિ તેજેન, ન સક્કોતિ પવત્તિતું.

૧૨૧૯ ભુઞ્જામીતિ પિવામીતિ, ખાદામીતિ તથેવ ચ;
રોદામીતિ હસામીતિ, રૂપસ્સેતં ન વિજ્જતિ.

૧૨૨૦ નામં નિસ્સાય રૂપં તુ, રૂપં નિસ્સાય નામકં;
પવત્તતિ સદા સબ્બં, પઞ્ચવોકારભૂમિયં.

૧૨૨૧ ઇમસ્સ પન અત્થસ્સ, આવિભાવત્થમેવ ચ;
જચ્ચન્ધપીઠસપ્પીનં, વત્તબ્બા ઉપમા ઇધ.

૧૨૨૨ યથા હિ નાવં નિસ્સાય, મનુસ્સા યન્તિ અણ્ણવે;
એવં રૂપમ્પિ નિસ્સાય, નામકાયો પવત્તતિ.

૧૨૨૩ યથા મનુસ્સે નિસ્સાય, નાવા ગચ્છતિ અણ્ણવે;
એવં નામમ્પિ નિસ્સાય, રૂપકાયો પવત્તતિ.

૧૨૨૪ સત્તસઞ્ઞં વિનોદેત્વા, નામરૂપસ્સ સબ્બથા;
યાથાવદસ્સનં એતં, ‘‘**દિટ્ઠિસુદ્ધી**’’તિ વુચ્ચતિ.

૧૨૨૫ પરિમુચ્ચિતુકામો ચ, દુક્ખતો જાતિઆદિતો;
અન્તદ્વયં વિવજ્જેત્વા, ભાવયે પન પણ્ડિતો.

૧૨૨૬ દિટ્ઠિવિસુદ્ધિમિમં પરિસુદ્ધં,
સુટ્ઠુતરં તુ કરોતિ નરો યો;
દિટ્ઠિગતાનિ મલાનિ અસેસં,
નાસમુપેન્તિ હિ તસ્સ નરસ્સ.

ઇતિ અભિધમ્માવતારે દિટ્ઠિવિસુદ્ધિનિદ્દેસો નામ

અટ્ઠારસમો પરિચ્છેદો.

૧૯. એકૂનવીસતિમો પરિચ્છેદો

કઙ્ખાવિતરણવિસુદ્ધિનિદ્દેસો

૧૨૨૭. એતસ્સ નામરૂપસ્સ, જાનિત્વા હેતુપચ્ચયે;
કઙ્ખા તીસુ પનદ્ધાસુ, વિતરિત્વા ઠિતં પન.

૧૨૨૮. કઙ્ખાવિતરણં નામ, ઞાણં તં સમુદીરિતં;
તં સમ્પાદેતુકામેન, અત્થકામેન ભિક્ખુના.

૧૨૨૯. નામરૂપસ્સ કો હેતુ, કોનુ વા પચ્ચયો ભવે;
આવજ્જિત્વા તમિચ્ચેવં, રૂપકાયસ્સ તાવદે.

૧૨૩૦. કેસા લોમા નખા દન્તા, તચો મંસં નહારુ ચ;
અટ્ઠિમિઞ્જઞ્ચ વક્કઞ્ચ, હદયં યકનમ્પિ ચ.

૧૨૩૧. ઇચ્ચેવમાદિબાત્તિંસ-કોટ્ઠાસપચ્ચયસ્સ હિ;
પરિગ્ગણ્હતિ કાયસ્સ, મનસા હેતુપચ્ચયે.

૧૨૩૨. અવિજ્જા તણ્હુપાદાનં, કમ્મં હેતુ ચતુબ્બિધો;
એતસ્સ રૂપકાયસ્સ, આહારો પચ્ચયો મતો.

૧૨૩૩. જનકો હેતુ અક્ખાતો,
પચ્ચયો અનુપાલકો;
હેત્વઙ્કુરસ્સ બીજં તુ,
પચ્ચયા પથવાદયો.

૧૨૩૪. ઇતિમે પઞ્ચ ધમ્મા હિ, હેતુપચ્ચયતં ગતા;
અવિજ્જાદયો તયો તત્થ, માતાવ ઉપનિસ્સયા.

૧૨૩૫. જનકં પન કમ્મં તુ, પુત્તસ્સ હિ પિતા વિય;
ધાતી વિય કુમારસ્સ, આહારો ધારકો ભવે.

૧૨૩૬. ઇચ્ચેવં રૂપકાયસ્સ, સો પચ્ચયપરિગ્ગહં;
કત્વા પુનપિ ‘‘ચક્ખુઞ્ચ, રૂપમાલોકમેવ ચ.

૧૨૩૭. પટિચ્ચ ચક્ખુવિઞ્ઞાણં, હોતિ’’ઇચ્ચેવમાદિના;
નયેન નામકાયસ્સ, પચ્ચયં પરિગણ્હતિ.

૧૨૩૮. યો એવં નામરૂપસ્સ, વુત્તિં દિસ્વાન પચ્ચયા;
યથા એતરહિદં તુ, અતીતેપિ તથેવિદં.

૧૨૩૯. પચ્ચયા ચ પવત્તિત્થ, તથેવાનાગતેપિ ચ;
પવત્તિસ્સતિ અદ્ધાસુ, તીસ્વેવં અનુપસ્સતિ.

૧૨૪૦. તસ્સેવં પસ્સતો યા સા, પુબ્બન્તે પઞ્ચધા તથા;
અપરન્તે સિયા કઙ્ખા, પઞ્ચધા સમુદીરિતા.

૧૨૪૧. પચ્ચુપ્પન્નેપિ અદ્ધાને, છબ્બિધા પરિકિત્તિતા;
સબ્બા ચાનવસેસાવ, યોગિનો સા પહિય્યતિ.

૧૨૪૨. એકો કમ્મવિપાકાનં, વસેનાપિ ચ પણ્ડિતો;
એતસ્સ નામરૂપસ્સ, પચ્ચયં પરિગણ્હતિ.

૧૨૪૩. કમ્મં ચતુબ્બિધં દિટ્ઠ-ધમ્મવેદનિયં તથા;
ઉપપજ્જાપરાપરિયા-હોસિકમ્મવસા પન.

તત્થ એકજવનવીથિયં સત્તસુ ચિત્તેસુ કુસલા વા અકુસલા વા પઠમજવનચેતના **દિટ્ઠધમ્મવેદનીયકમ્મં** નામ. તં ઇમસ્મિંયેવ અત્તભાવે વિપાકં દેતિ, તથા અસક્કોન્તં પન ''અહોસિકમ્મં નાહોસિ કમ્મવિપાકો, ન ભવિસ્સતિ કમ્મવિપાકો, નત્થિ કમ્મવિપાકો''તિ ઇમસ્સ તિકસ્સ વસેન અહોસિકમ્મં નામ હોતિ. અત્થસાધિકા પન સત્તમજવનચેતના **ઉપપજ્જવેદનીયકમ્મં** નામ. તમનન્તરે અત્તભાવે વિપાકં દેતિ, તથા અસક્કોન્તં વુત્તનયેન અહોસિકમ્મં નામ હોતિ. ઉભિન્નમન્તરે પઞ્ચજવનચેતના **અપરાપરિયવેદનીયકમ્મં** નામ. તમનાગતે યદા ઓકાસં લભતિ, તદા વિપાકં દેતિ, સતિ સંસારપ્પવત્તિયા અહોસિકમ્મં નામ ન હોતિ.

૧૨૪૪. અપરં ચતુબ્બિધં કમ્મં, ગરુકં બહુલમ્પિ ચ;
આસન્નઞ્ચ કટત્તા ચ, કમ્મન્તિ સમુદીરિતં.

૧૨૪૫. અઞ્ઞં ચતુબ્બિધં કમ્મં, જનકં ઉપથમ્ભકં;
તથૂપપીળકં કમ્મ-મુપઘાતકમેવ ચ.

તત્થ **જનકં** નામ કુસલં વા અકુસલં વા કમ્મં પટિસન્ધિયમ્પિ પવત્તેપિ રૂપારૂપવિપાકક્ખન્ધે જનેતિ. **ઉપત્થમ્ભકં** પન વિપાકં જનેતું ન સક્કોતિ, અઞ્ઞેન કમ્મેન દિન્નાય પટિસન્ધિયા જનિતે વિપાકે ઉપ્પજ્જનકસુખદુક્ખં ઉપત્થમ્ભેતિ, અદ્ધાનં પવત્તેતિ. **ઉપપીળકં** પન અઞ્ઞેન કમ્મેન દિન્નાય પટિસન્ધિયા જનિતે વિપાકે ઉપ્પજ્જનકસુખદુક્ખં પીળેતિ બાધતિ, અદ્ધાનં પવત્તિતું ન દેતિ. **ઉપઘાતકં** પન સયં કુસલમ્પિ અકુસલમ્પિ સમાનં અઞ્ઞં દુબ્બલકમ્મં ઘાતેત્વા તસ્સ વિપાકં પટિબાહિત્વા અત્તનો વિપાકસ્સ ઓકાસં કરોતિ. એવં પન કમ્મેન ઓકાસે કતે તંવિપાકમુપ્પન્નં નામ હોતિ. ઇતિ ઇમં દ્વાદસવિધં કમ્મં કમ્મવટ્ટે પક્ખિપિત્વા એવમેકો કમ્મવિપાકવસેન નામરૂપસ્સ પચ્ચયપરિગ્ગહં કરોતિ.

ઇતિ એવં કમ્મવિપાકવટ્ટવસેન નામરૂપસ્સ પવત્તિં દિસ્વા ‘‘યથા ઇદં એતરહિ, એવમતીતેપિ અદ્ધાને કમ્મવિપાકવસેન પચ્ચયતો પવત્તિત્થ, અનાગતેપિ પવત્તિસ્સતી’’તિ ઇતિ કમ્મઞ્ચેવ વિપાકો ચાતિ કમ્મવિપાકવસેન લોકો પવત્તતીતિ તં સમનુપસ્સતિ. તસ્સેવં સમનુપસ્સતો સબ્બા સોળસવિધા કઙ્ખા પહિય્યતિ.

૧૨૪૬. હેતુફલસ્સ સમ્બન્ધવસેનેવ પવત્તતિ;
કેવલં નામરૂપન્તિ, સમ્મા સમનુપસ્સતિ.

૧૨૪૭. એવં કારણતો ઉદ્ધં, કારણં ન ચ પસ્સતિ;
પાકપવત્તિતો ઉદ્ધં, ન પાકપટિવેદકં.

તેનાહુ પોરાણા –

૧૨૪૮. કમ્મસ્સ કારકો નત્થિ, વિપાકસ્સ ચ વેદકો;
સુદ્ધધમ્મા પવત્તન્તિ, એવેતં સમ્મદસ્સનં.

૧૨૪૯. એવં કમ્મે વિપાકે ચ, વત્તમાને સહેતુકે;
બીજરુક્ખાદિકાનંવ, પુબ્બા કોટિ ન નાયતિ.

૧૨૫૦. અનાગતેપિ સંસારે, અપ્પવત્તિ ન દિસ્સતિ;
એતમત્થમનઞ્ઞાય, તિત્થિયા અસયંવસી.

૧૨૫૧. સત્તસઞ્ઞં ગહેત્વાન, સસ્સતુચ્છેદદસ્સિનો;
દ્વાસટ્ઠિદિટ્ઠિં ગણ્હન્તિ, અઞ્ઞમઞ્ઞવિરોધિનો.

૧૨૫૨. દિટ્ઠિબન્ધનબદ્ધા તે, તણ્હાસોતેન વુય્હરે;
તણ્હાસોતેન વુય્હન્તા, ન તે દુક્ખા પમુચ્ચરે.

૧૨૫૩. એવમેતં અભિઞ્ઞાય, ભિક્ખુ બુદ્ધસ્સ સાવકો;
ગમ્ભીરં નિપુણં સુઞ્ઞં, પચ્ચયં પટિવિજ્ઝતિ.

૧૨૫૪. કમ્મં નત્થિ વિપાકમ્હિ, પાકો કમ્મે ન વિજ્જતિ;
અઞ્ઞમઞ્ઞં ઉભો સુઞ્ઞા, ન ચ કમ્મં વિના ફલં.

૧૨૫૫. યથા ન સૂરિયે અગ્ગિ, ન મણિમ્હિ ન ગોમયે;
ન તેસં બહિ સો અત્થિ, સમ્ભારેહિ ચ જાયતિ.

૧૨૫૬. તથા ન અન્તો કમ્મસ્સ, વિપાકો ઉપલબ્ભતિ;
બહિદ્ધાપિ ન કમ્મસ્સ, ન કમ્મં તત્થ વિજ્જતિ.

૧૨૫૭. ફલેન સુઞ્ઞં તં કમ્મં, ફલં કમ્મે ન વિજ્જતિ;

કમ્મઞ્ચ ખો ઉપાદાય, તતો નિબ્બત્તતે ફલં.

૧૨૫૮. હેત્થ દેવો બ્રહ્મા વા,
સંસારસ્સત્થિ કારકો;
સુદ્ધધમ્મા પવત્તન્તિ,
હેતુસમ્ભારપચ્ચયા’’તિ.

૧૨૫૯. એવં નાનપ્પકારેહિ, નામરૂપસ્સ પચ્ચયં;
પરિગ્ગહેત્વા અદ્ધાસુ, તરિત્વા કઙ્ખમુટ્ઠિતં.

૧૨૬૦. **કઙ્ખાવિતરણં** નામ, ઞાણં તં સમુદીરિતં;
ધમ્મટ્ઠિતિ યથાભૂતં, તં સમ્માદસ્સનન્તિપિ.

૧૨૬૧. ઇમિના પન ઞાણેન,
સંયુત્તો બુદ્ધસાસને;
હોતિ લદ્ધપતિટ્ઠોવ,
સોતાપન્નો હિ ચૂળકો.

૧૨૬૨. તસ્મા સપઞ્ઞો પન અત્થકામો,
યો નામરૂપસ્સ હેતુપચ્ચયાનિ;
પરિગ્ગહં સાધુ કરોતિ ધીરો,
ખિપ્પં સ નિબ્બાનપુરં ઉપેતિ.

ઇતિ અભિધમ્માવતારે કઙ્ખાવિતરણવિસુદ્ધિનિદ્દેસો નામ

એકૂનવીસતિમો પરિચ્છેદો.

૨૦. વીસતિમો પરિચ્છેદો

મગ્ગામગ્ગઞાણદસ્સનવિસુદ્ધિનિદ્દેસો

૧૨૬૩. કલાપસમ્મસનેનેવ ,
યોગો કરણિયો સિયા;
મગ્ગામગ્ગે તુ ઞાણં ત-
મધિગન્તું પનિચ્છતા.

૧૨૬૪. પચ્ચુપ્પન્નસ્સ ધમ્મસ્સ, નિબ્બત્તિ ઉદયો મતો;
વયો વિપરિણામોતિ, તસ્સેવ સમુદીરિતા.

૧૨૬૫. અનુપસ્સનાપિ ઞાણન્તિ, વરઞાણેન દેસિતં;
સો પનેવં પજાનાતિ, યોગાવચરમાણવો.

૧૨૬૬. ઇમસ્સ નામરૂપસ્સ, પુબ્બે ઉપ્પત્તિતો પન;
નિચયો રાસિ વા નત્થિ, તથા ઉપ્પજ્જતોપિ ચ.

૧૨૬૭. રાસિતો નિચયા વાપિ, નત્થિ આગમનન્તિ ચ;
તથા નિરુજ્ઝમાનસ્સ, ન દિસાગમનન્તિ ચ.

૧૨૬૮. નિરુદ્ધસ્સાપિ એકસ્મિં, ઠાને નત્થિ ચયોતિ ચ;
એત્થ વીણૂપમા વુત્તા, એતસ્સત્થસ્સ દીપને.

૧૨૬૯. ઉદબ્બયમનક્કારમેવં સઙ્ખેપતો પન;
કત્વા તસ્સેવ ઞાણસ્સ, વિભઙ્ગસ્સ વસેન તુ.

૧૨૭૦. ‘‘અવિજ્જાસમુદયા રૂપસમુદયો’’તિ હિ આદિના;
નયેનેકેકખન્ધસ્સ, ઉદયબ્બયદસ્સને.

૧૨૭૧. દસ દસાતિ કત્વાન, વુત્તા પઞ્ઞાસલક્ખણા;
તેસં પન વસેનાપિ, ધમ્મે સમનુપસ્સતિ.

૧૨૭૨. એવં રૂપુદયો હોતિ, એવમસ્સ વયો ઇતિ;
ઉદેતિ એવં રૂપમ્પિ, એવં રૂપં તુ વેતિ ચ.

૧૨૭૩. એવં પચ્ચયતોપેત્થ, ખણતો ઉદયબ્બયં;
પસ્સતો સબ્બધમ્મા ચ, પાકટા હોન્તિ તસ્સ તે.

૧૨૭૪ ઉદકે દણ્ડરાજીવ, આરગ્ગેરિવ સાસપો;
વિજ્જુપ્પાદાવ ધમ્મા તે, પરિત્તટ્ઠાયિનો સિયું.

૧૨૭૫ કદલીસુપિનાલાતચક્કમાયુપમા ઇમે;
અસારા પન નિસ્સારા, હુત્વા ખાયન્તિ યોગિનો.

૧૨૭૬ એવમેત્તાવતા તેન, ઉદયબ્બયદસ્સનં;
લક્ખણાનિ ચ પઞ્ઞાસ, પટિવિજ્ઝ ઠિતં પન.

૧૨૭૭ ઞાણં અધિગતં હોતિ, તરુણં પઠમં પન;
યસ્સ ચાધિગમા યોગી, હોતારદ્ધવિપસ્સકો.

૧૨૭૮ વિપસ્સનાય હેતાય,
કરુણાયાથ યોગિનો;
વિપસ્સકસ્સ જાયન્તે,
ઉપક્લેસા દસેવિમે.

૧૨૭૯ ઓભાસો પીતિ પસ્સદ્ધિ, ઞાણં સદ્ધા સતી સુખં;
ઉપેક્ખા વીરિયં નિકન્તીતિ, ઉપક્લેસા દસેવિમે.

૧૨૮૦ અપ્પત્તપટિવેધસ્સ, સોતાપન્નાદિનોપિ ચ;
તથા વિપ્પટિપન્નસ્સ, ઉપક્લેસા ન જાયરે.

૧૨૮૧ સમ્માવ પટિપન્નસ્સ, યુત્તયોગસ્સ ભિક્ખુનો;
સદા વિપસ્સકસ્સેવ, ઉપ્પજ્જન્તિ કિરસ્સુ તે.

૧૨૮૨ વિપસ્સનાય ઓભાસો, **ઓભાસો**તિ પવુચ્ચતિ;
તસ્મિં પન સમુપ્પન્ને, યોગાવચરભિક્ખુ સો.

૧૨૮૩ મગ્ગપ્પત્તો ફલપ્પત્તો, અહમસ્મીતિ ગણ્હતિ;
અમગ્ગંયેવ મગ્ગોતિ, તસ્સેવં પન ગણ્હતો.

૧૨૮૪ એવં વિપસ્સનાવીથિ,
ઓક્કન્તા નામ હોતિ સા;
ઓભાસમેવ સો ભિક્ખુ,
અસ્સાદેન્તો નિસીદતિ.

૧૨૮૫ **પીતિ** વિપ્પસ્સનાપીતિ, તસ્સ તસ્મિં ખણે પન;
તદા પઞ્ચવિધા પીતિ, જાયન્તે ખુદ્દિકાદિકા.

૧૨૮૬ વિપસ્સનાય પસ્સદ્ધિ, **પસ્સદ્ધી**તિ પવુચ્ચતિ;
યોગિનો કાયચિત્તાનિ, પસ્સદ્ધાનેવ હોન્તિ હિ.

૧૨૮૭ બહૂનિ ચ મુદૂનેવ, કમ્મઞ્ઞાનેવ હોન્તિ હિ;
પસ્સદ્ધાદીહિ સો ભિક્ખુ, અનુગ્ગહિતમાનસો.

૧૨૮૮ અમાનુસિં રતિં નામ,
અનુભોતિ અનુત્તરં;
યં સન્ધાય ચ ગાથાયો,
ભાસિતા હિ મહેસિના.

૧૨૮૯ સુઞ્ઞાગારં પવિટ્ઠસ્સ, સન્તચિત્તસ્સ ભિક્ખુનો;
અમાનુસી રતિ હોતિ, સમ્મા ધમ્મં વિપસ્સતો.

૧૨૯૦ યતો યતો સમ્મસતિ, ખન્ધાનં ઉદયબ્બયં;
લભતી પીતિપામોજ્જં, અમતં તં વિજાનત’’ન્તિ.

૧૨૯૧ **ઞાણાદયો** ઉપક્લેસા, ઞેય્યા વુત્તનયેનિધ;
એતે દસ ઉપક્લેસા, વજ્જનીયાવ યોગિના.

૧૨૯૨ એત્થોભાસાદયો ધમ્મા,
ઉપક્લેસસ્સ વત્થુતો;
ઉપક્લેસાતિ નિદ્દિટ્ઠા,
ઉપક્લેસનિકન્તિ તુ.

૧૨૯૩ તં તમાવજ્જમાનસ્સ, ભાવના પરિહાયતિ;
અસત્તે સત્તસઞ્ઞી ચ, હોતિ અપ્પસ્સુતો નરો.

૧૨૯૪ સબ્બોભાસાદયો ધમ્મે, ન મગ્ગોતિ વિચારયં;
મગ્ગો વિપસ્સનાઞાણં, ઇચ્ચેવં પન પણ્ડિતો.

૧૨૯૫ વવત્થપેતિ મગ્ગઞ્ચ, અમગ્ગઞ્ચેવ ચેતસા;
તસ્સ ચેવં અયં મગ્ગો, નાયં મગ્ગોતિ યોગિનો.

૧૨૯૬ મગ્ગામગ્ગઞ્ચ વિઞ્ઞાય, ઠિતઞાણમિદં પન;
મગ્ગામગ્ગેસુઞાણન્તિ, ભૂરિઞાણેન દેસિતં.

૧૨૯૭ મગ્ગામગ્ગઞાણદસ્સનેસુ કોવિદા,
સારાસારવેદિનો સમાહિતાહિતા;

મગ્ગામગ્ગઞાણદસ્સનન્તિ તં ઇદં,
બુદ્ધા બુદ્ધસાવકા વદન્તિ વાદિનો.

ઇતિ અભિધમ્માવતારે મગ્ગામગ્ગઞાણદસ્સનવિસુદ્ધિનિદ્દેસો

નામ વીસતિમો પરિચ્છેદો.

૨૧. એકવીસતિમો પરિચ્છેદો

પટિપદાઞાણદસ્સનવિસુદ્ધિનિદ્દેસો

૧૨૯૮. અટ્ઠઞાણવસેનેવ , સિખાપક્કા વિપસ્સના;
નવમં **પટિપદાઞાણ-દસ્સન**ન્તિ પવુચ્ચતિ.

૧૨૯૯. અટ્ઠ ઞાણાનિ નામેત્થ, વેદિતબ્બાનિ વિઞ્ઞુના;
ઉપક્લેસવિનિમુત્તં, ઞાણં સુવિસદં પન.

૧૩૦૦. ઉદયબ્બયે ચ ભઙ્ગે ચ, ભયે આદીનવે તથા;
નિબ્બિદાપસ્સનાઞાણં, ઞાણં મુચ્ચિતુકમ્યતા.

૧૩૦૧. પટિસઙ્ખા ચ સઙ્ખારે, ઉપેક્ખાઞાણમટ્ઠમં;
ઇમાનિ અટ્ઠ ઞાણાનિ, નવમં સચ્ચાનુલોમકં.

૧૩૦૨. સચ્ચાનુલોમઞાણન્તિ , અનુલોમં પવુચ્ચતિ;
તં સમ્પાદેતુકામેન, યોગાવચરભિક્ખુના.

૧૩૦૩. ઉદયબ્બયઞાણં તં, આદિં કત્વા પનટ્ઠસુ;
એતેસુ પન ઞાણેસુ, યોગો કરણિયો પન.

૧૩૦૪. યથાનુક્કમતો તસ્સ, તેસુ ઞાણેસુ અટ્ઠસુ;
અનિચ્ચાદિવસેનેવ, યોગં કત્વા ઠિતસ્સ હિ.

૧૩૦૫. અનિચ્ચં દુક્ખમનત્તાતિ, સઙ્ખારે અનુપસ્સતો;
અટ્ઠન્નં પન ઞાણાનં, વસેન પન યોગિનો.

૧૩૦૬. વિપસ્સના સિખાપત્તા, હોતિ વુટ્ઠાનગામિની;
સચ્ચાનુલોમઞાણન્તિ, અયમેવ પવુચ્ચતિ.

૧૩૦૭. સઙ્ખારુપેક્ખાઞાણં તં, આસેવન્તસ્સ યોગિનો;
ઇદાનિ તસ્સ મગ્ગો ચ, સમુપ્પજ્જિસ્સતીતિ હિ.

૧૩૦૮. સઙ્ખારુપેક્ખા સઙ્ખારે, અનિચ્ચા દુક્ખાતિ વા તથા;
સમ્મસિત્વા ભવઙ્ગં તુ, પુન વોતરતેવ સા.

૧૩૦૯. ભવઙ્ગાનન્તરં સઙ્ખારુ-પેક્ખાગતનયેન તુ;
અનિચ્ચાદિવસેનેવ, સઙ્ખારે પન ગોચરં.

૧૩૧૦ ુરુમાનં મનોદ્વારે, જાયતાવજ્જનં તતો;
ભવઙ્ગાવટ્ટનં કત્વા, જાતસ્સાનન્તરં પન.

૧૩૧૧ સઙ્ખારે ગોચરં કત્વા, પઠમં જવનમાનસં;
ઉપ્પજ્જતીતિ તં ચિત્તં, **પરિકમ્મ**ન્તિ વુચ્ચતિ.

૧૩૧૨ તદનન્તરમેવઞ્ઞં, સઙ્ખારારમ્મણં પુન;
દુતિયં જવનં હોતિ, **ઉપચાર**ન્તિ તં મતં.

૧૩૧૩ તદનન્તરં તં હોતિ, તથા સઙ્ખારગોચરં;
તતિયં જવનચિત્તં, **અનુલોમ**ન્તિ સઞ્ઞિતં.

૧૩૧૪ પુરિમાનં પનટ્ઠન્નં, ઞાણાનં અનુલોમતો;
બોધિપક્ખિયધમ્માનં, ઉદ્ધઞ્ચ અનુલોમતો.

૧૩૧૫ તેનેવ તં હિ સચ્ચાનુલોમઞાણં પવુચ્ચતિ;
ઇદં હિ પન સચ્ચાનુ-લોમઞાણં મહેસિના.

૧૩૧૬ વુટ્ઠાનગામિનીયા હિ, પરિયોસાન’’ન્તિ ભાસિતં;
ઞેય્યં સબ્બપકારેન, પરિયોસાનન્તિ **ગોત્રભુ**.

૧૩૧૭ ઇતિનેકેહિ નામેહિ, કિત્તિતાયા મહેસિના;
વુટ્ઠાનગામિની સન્તા, પરિસુદ્ધા વિપસ્સના.

૧૩૧૮ વુટ્ઠાતુકામો સંસારદુક્ખપઙ્કા મહબ્ભયા;
કરેય્ય સતતં તત્થ, યોગં પણ્ડિતજાતિકો.

ઇતિ અભિધમ્માવતારે પટિપદાઞાણદસ્સનવિસુદ્ધિનિદ્દેસો નામ

એકવીસતિમો પરિચ્છેદો.

૨૨. બાવીસતિમો પરિચ્છેદો

ઞાણદસ્સનવિસુદ્ધિનિદ્દેસો

૧૩૧૯. તતો પરં તુ ભિક્ખુસ્સ, હોતિ ગોત્રભુમાનસં;
આવજ્જનિયઠાનત્તા, મગ્ગચિત્તસ્સ તં પન.

૧૩૨૦. ન ચપ્પટિપદાઞાણ-દસ્સનં વા તથેવ ચ;
ઞાણદસ્સનસુદ્ધિં વા, ભજતે ન કુદાચનં.

૧૩૨૧. ઉભિન્નમન્તરા એતં, અબ્બોહારિકમેવ તં;
વિપસ્સનાય સોતસ્મિં, પતિતત્તા વિપસ્સના.

૧૩૨૨. પોથુજ્જનિકગોત્તં વા, અભિભુય્ય પવત્તિતો;
ગોત્તં વુચ્ચતિ નિબ્બાનં, તતો ભવતિ ગોત્રભુ.

૧૩૨૩. ઞાણં ચતૂસુ મગ્ગેસુ, **ઞાણદસ્સનસુદ્ધિકં**;
તત્થ તં પઠમં મગ્ગં, સમ્પાદેતું પનિચ્છતા.

૧૩૨૪. અઞ્ઞં કિઞ્ચિપિ કાતબ્બં, ભિક્ખુના તેન નત્થિ તં;
યઞ્હિ તેન ચ કાતબ્બં, સિયા તં કતમેવ તુ.

૧૩૨૫. અનુલોમાવસાનઞ્હિ, સૂરં તિક્ખં વિપસ્સનં;
ઉપ્પાદેન્તેન તં સબ્બં, કતમેવ ચ યોગિના.

૧૩૨૬. તસ્સાનુલોમઞાણસ્સ, અન્તે તુ અનિમિત્તકં;
વિસઙ્ખારં નિરોધઞ્ચ, નિબ્બાનં અમતં પદં.

૧૩૨૭. ગોચરં કુરુમાનં તં, નિબ્બાનારમ્મણે પન;
પઠમાવજ્જનઞ્ચેવ, પઠમાભોગતાપિ ચ.

૧૩૨૮. મગ્ગસ્સાનન્તરાદીહિ, પચ્ચયેહિ પનચ્છહિ;
તસ્સ પચ્ચયભાવઞ્ચ, સાધયન્તં તતો પન.

૧૩૨૯. વિપસ્સનાય મુદ્ધઞ્હિ, સિખાપત્તાય તાય તં;
ઉપ્પજ્જતિ અનાવત્તં-રમ્મણં તસ્સ ગોત્રભુ.

૧૩૩૦. એકેનાવજ્જનેનેવ, એકિસ્સાયેવ વીથિયા;
નાનારમ્મણતા ચાનુ-લોમગોત્રભુચેતસં.

૧૩૩૧ ઠત્વા આવજ્જનટ્ઠાને, તમનાવજ્જનમ્પિ ચ;
મગ્ગસ્સ પન તં સઞ્ઞં, દત્વા વિય નિરુજ્ઝતિ.

૧૩૩૨ મગ્ગોપિ તેન તં દિન્નં, અમુઞ્ચિત્વાવ સઞ્ઞિતં;
તં ઞાણમનુબન્ધન્તો, જાયતે તદનન્તરં.

૧૩૩૩ કદાચિપિ અનિબ્બિદ્ધપુબ્બં મગ્ગો પનેસ હિ;
લોભં દોસઞ્ચ મોહઞ્ચ, વિદ્ધંસન્તોવ જાયતિ.

૧૩૩૪ ન કેવલમયં મગ્ગો, દોસનાસનમેવ ચ;
કરોતિ અથ ખોપાયદ્વારાનિપિ પિધેતિ ચ.

૧૩૩૫ અનામતગ્ગસંસારવટ્ટદુક્ખમહોદધિં;
અપારમતિઘોરઞ્ચ, સોસેતિ ચ અસેસતો.

૧૩૩૬ મિચ્છામગ્ગં પનટ્ઠઙ્ગં, જાયમાનો ચ ઉજ્ઝતિ;
સબ્બવેરભયાનેત્થ, નિચ્ચં વૂપસમેતિ ચ.

૧૩૩૭ બુદ્ધસ્સોરસપુત્તત્તં, ઉપનેતિ નયં પન;
આનિસંસે અનેકેપિ, પવત્તયતિ યોગિનો.

૧૩૩૮ દાયકેનાનિસંસાનં, અનેકેસમનેન ચ;
આદિમગ્ગેન સંયુત્તં, ઞાણન્તિ **ઞાણદસ્સનં**.

પઠમમગ્ગઞાણં.

૧૩૩૯ તસ્સેવાનન્તરં તસ્સ, વિપાકા દ્વેપિ તીણિ વા;
ફલચિત્તાનિ જાયન્તે, ન જાયન્તે તતો પરં.

૧૩૪૦ કેચિ એકઞ્ચ દ્વે તીણિ, ચત્તારીતિ વદન્તિ તુ;
ન પનેતં ગહેતબ્બં, અજાનિત્વા વદન્તિ તે.

૧૩૪૧ એકસ્સાસેવનં નત્થિ, તસ્મા દ્વે અનુલોમકા;
તેહિ આસેવનં લદ્ધા, તતિયં હોતિ ગોત્રભુ.

૧૩૪૨ ચતુત્થં મગ્ગચિત્તં તુ,
તસ્મા તીણિ ફલાનિ હિ;
અનુલોમા તયો હોન્તિ,
ચતુત્થં હોતિ ગોત્રભુ.

૧૩૪૩ અઞ્ઞમં મગ્ગચિત્તઞ્ચ, ફલાનિ દ્વે તતો પન;
સત્તચિત્તપરમાવ, એકાવજ્જનવીથિ હિ.

૧૩૪૪ એત્તાવતા પનેસો હિ, **સોતાપન્નો**તિ વુચ્ચતિ;
ફલસ્સ પરિયોસાને, ભવઙ્ગોત્તરણં સિયા.

૧૩૪૫ તતો ભવઙ્ગં છિન્દિત્વા, મગ્ગપેક્ખનહેતુકં;
ઉપ્પજ્જતિ મનોદ્વારે, આવજ્જનમનો પન.

૧૩૪૬ તસ્મિં નિરુદ્ધે મગ્ગસ્સ, પચ્ચવેક્ખણસઞ્ઞિતા;
જવનાનિ હિ જાયન્તે, સત્તેવ પટિપાટિયા.

૧૩૪૭ એસેવ ચ નયો ઞેય્યો, ફલાદીનમ્પિ પેક્ખને;
પચ્ચવેક્ખણઞાણાનિ, ભવન્તેકૂનવીસતિ.

૧૩૪૮ મગ્ગો ફલં પહીના ચ, કિલેસા અવસિટ્ઠકા;
નિબ્બાનઞ્ચેતિ પઞ્ચેતે, પચ્ચવેક્ખણભૂમિયો.

૧૩૪૯ એવં સો પચ્ચવેક્ખિત્વા, સોતાપન્નોપપત્તિયા;
યોગમારભતે ધીરો, દુતિયાય ચ ભૂમિયા.

૧૩૫૦ ખન્ધપઞ્ચકસઙ્ખાતં, તં સઙ્ખારગતં પુન;
અનિચ્ચં દુક્ખમનત્તાતિ, ઞાણેન પરિમજ્જતિ.

૧૩૫૧ તતો વિપસ્સનાવીથિ-મોગાહતિ ચ તાવદે;
તસ્સેવં પટિપન્નસ્સ, હેટ્ઠા વુત્તનયેન તુ.

૧૩૫૨ તતો સઙ્ખારુપેક્ખાય, અવસાને તથેવ ચ;
એકાવજ્જનવારસ્મિં, ગોત્રભુસ્સ અનન્તરં.

૧૩૫૩ બ્યાપાદકામરાગાનં, તનુભાવં તુ સાધયં;
સકદાગામિમગ્ગોયં, જાયતે દુતિયો પન.

દુતિયમગ્ગઞાણં.

૧૩૫૪ ઇમસ્સાપિ ચ ઞાણસ્સ, હેટ્ઠા વુત્તનયેનિધ;
ફલચિત્તાનિ ઞેય્યાનિ, વિઞ્ઞુના દ્વેપિ તીણિ વા.

૧૩૫૫ એત્તાવતા પનેસો હિ, **સકદાગામિ** નામયં;
સકિદેવ ઇમં લોકં, આગન્ત્વાન્તકરો ભવે.

૧૩૫૬ હેટ્ઠા વુત્તનયેનેવ, પઞ્ચધા પચ્ચવેક્ખણં;
એવં સો પચ્ચવેક્ખિત્વા, સકદાગામિપત્તિયા.

૧૩૫૭ યોગમારભતે ધીરો, તતિયાય ચ ભૂમિયા;
બ્યાપાદકામરાગાનં, પહાનાય ચ પણ્ડિતો.

૧૩૫૮ ખન્ધપઞ્ચકસઙ્ખાતં, તં સઙ્ખારગતં પન;
અનિચ્ચં દુક્ખમનત્તાતિ, ઞાણેન પરિમજ્જતિ.

૧૩૫૯ તતો વિપસ્સનાવીથિ-મોગાહતિ ચ તાવદે;
તસ્સેવં પટિપન્નસ્સ, હેટ્ઠા વુત્તનયેન તુ.

૧૩૬૦ તતો સઙ્ખારુપેક્ખાય, અવસાને તથેવ ચ;
એકાવજ્જનવીથિમ્હિ, ગોત્રભુસ્સ અનન્તરં.

૧૩૬૧ બ્યાપાદકામરાગાનં, મૂલઘાતં તુ સાધયં;
તસ્સા**નાગામિમગ્ગો**યં, જાયતે તતિયો પન.

તતિયમગ્ગઞાણં.

૧૩૬૨ ઇમસ્સાપિ ચ ઞાણસ્સ, હેટ્ઠા વુત્તનયેનિધ;
પવત્તિ ફલચિત્તાનં, વેદિતબ્બા વિભાવિના.

૧૩૬૩ એત્તાવતા પનેસોપિ, હોતિ**નાગામિ** નામયં;
તત્થેવ પરિનિબ્બાયી, અનાવત્તિસભાવતો.

૧૩૬૪ હેટ્ઠા વુત્તનયેનેવ, પઞ્ચધા પચ્ચવેક્ખણં;
એવં સો પચ્ચવેક્ખિત્વા, **અનાગામિ**રિયસાવકો.

૧૩૬૫ યોગમારભતે ધીરો, ચતુત્થાય ચ ભૂમિયા;
પત્તિયારૂપરાગાદિ-પહાનાય ચ પણ્ડિતો.

૧૩૬૬ તથેવ સઙ્ખારગતં, અનિચ્ચાદિવસેન સો;
પરિવત્તતિ ઞાણેન, તથેવ પરિમજ્જતિ.

૧૩૬૭ તતો વિપસ્સનાવીથિ-મોગાહતિ ચ તાવદે;
તસ્સેવં પટિપન્નસ્સ, હેટ્ઠા વુત્તનયેન તુ.

૧૩૬૮ તતો સઙ્ખારુપેક્ખાય, અવસાને તથેવ ચ;
એકાવજ્જનવારસ્મિં, ગોત્રભુસ્સ અનન્તરં.

૧૩૬૯. તસ્સારહત્તમગ્ગોયં,
જાયતે તુ તતો પરં;
રૂપરાગાદિદોસાનં,
વિદ્ધંસાય કરો પન.

ચતુત્થમગ્ગઞાણં.

૧૩૭૦. ઇમસ્સાપિ ચ ઞાણસ્સ, હેટ્ઠા વુત્તનયેનિધ;
પવત્તિ ફલચિત્તાનં, વેદિતબ્બા વિભાવિના.

૧૩૭૧. એત્તાવતા પનેસો હિ,
અરહા નામ અટ્ઠમો;
અરિયો પુગ્ગલો હોતિ,
મહાખીણાસવો અયં.

૧૩૭૨. અનુપ્પત્તસદત્થો ચ,
ખીણસંયોજનો મુનિ;
સદેવકસ્સ લોકસ્સ,
દક્ખિણેય્યો અનુત્તરો.

૧૩૭૩. એત્તાવતા ચતસ્સોપિ, **ઞાણદસ્સનસુદ્ધિયો**;
હિતત્થાય ચ ભિક્ખૂનં, સઙ્ખેપેનેવ દસ્સિતા.

૧૩૭૪. સદ્ધેન સમ્મા પન ભાવનીયા,
અરિયાય પઞ્ઞાય ચ ભાવનાય;
વિસુદ્ધિકામેન તપોધનેન,
ભવક્ખયં પત્થયતા બુધેન.

ઇતિ અભિધમ્માવતારે ઞાણદસ્સનવિસુદ્ધિનિદ્દેસો નામ

બાવીસતિમો પરિચ્છેદો.

૨૩. તેવીસતિમો પરિચ્છેદો

કિલેસપ્પહાનકથા

૧૩૭૫એતેસુ યેન યે ધમ્મા, પહાતબ્બા ભવન્તિ હિ;
તેસં દાનિ કરિસ્સામિ, પકાસનમિતો પરં.

ઇમેસુ પન ચતૂસુ મગ્ગઞાણેસુ યે ધમ્મા યેન ઞાણેન પહાતબ્બા, તેસં પહાનમેવં વેદિતબ્બં. એતાનિ હિ યથાયોગં સંયોજનકિલેસમિચ્છત્તલોકધમ્મમચ્છરિયવિપલ્લાસગન્થાગતિઆસવ-ઓઘયોગનીવરણપરામાસઉપાદાનાનુસયમલઅકુસલકમ્મપથ- અકુસલચિત્તુપ્પાદસઙ્ખાતાનં પહાનકરાનિ.

તત્થ **સંયોજનાની**તિ દસ સંયોજનાનિ. સેય્યથિદં – રૂપરાગારૂપરાગમાનઉદ્ધચ્ચાવિજ્જાતિ ઇમે પઞ્ચ ઉદ્ધંભાગિયસંયોજનાનિ નામ. સક્કાયદિટ્ઠિ વિચિકિચ્છા સીલબ્બતપરામાસો કામરાગો પટિઘોતિ ઇમે પઞ્ચ અધોભાગિયસંયોજનાનિ નામ.

કિલેસાતિ દસ કિલેસા. સેય્યથિદં – લોભો દોસો મોહો માનો દિટ્ઠિ વિચિકિચ્છા થિનં ઉદ્ધચ્ચં અહિરિકં અનોત્તપ્પન્તિ.

મિચ્છત્તાતિ દસ મિચ્છત્તા. સેય્યથિદં – મિચ્છાદિટ્ઠિ મિચ્છાસઙ્કપ્પો મિચ્છાવાચા મિચ્છાકમ્મન્તો મિચ્છાઆજીવો મિચ્છાવાયામો મિચ્છાસતિ મિચ્છાસમાધિ મિચ્છાઞાણં મિચ્છાવિમુત્તીતિ.

લોકધમ્માતિ અટ્ઠ લોકધમ્મા લાભો અલાભો યસો અયસો નિન્દા પસંસા સુખં દુક્ખન્તિ. ઇધ પન કારણૂપચારેન લાભાદિવત્થુકસ્સ અનુનયસ્સ, અલાભાદિવત્થુકસ્સ પટિઘસ્સ ચેતં લોકધમ્મગહણેન ગહણં કતન્તિ વેદિતબ્બં.

મચ્છરિયાનીતિ પઞ્ચ મચ્છરિયાનિ આવાસમચ્છરિયં કુલમચ્છરિયં લાભમચ્છરિયં ધમ્મમચ્છરિયં વણ્ણમચ્છરિયન્તિ. ઇમાનિ આવાસાદીસુ અઞ્ઞેસં સાધારણભાવં અસહનાકારેન પવત્તાનિ મચ્છરિયાનિ.

વિપલ્લાસાતિ અનિચ્ચદુક્ખઅનત્તઅસુભેસુયેવ વત્થૂસુ ‘‘નિચ્ચં સુખં અત્તા સુભ’’ન્તિ એવં પવત્તા સઞ્ઞાવિપલ્લાસો ચિત્તવિપલ્લાસો દિટ્ઠિવિપલ્લાસોતિ ઇમે તયો વિપલ્લાસા.

ગન્થાતિ ચત્તારો ગન્થા અભિજ્ઝાકાયગન્થો, બ્યાપાદો, સીલબ્બતપરામાસો, ઇદંસચ્ચાભિનિવેસો કાયગન્થોતિ.

અગતીતિ છન્દદોસમોહભયાનિ. **આસવા**તિ ચત્તારો આસવા – કામરાગભવરાગમિચ્છાદિટ્ઠિઅવિજ્જાસવોતિ. **ઓઘયોગાની**તિપિ તેસમેવાધિવચનં. **નીવરણાની**તિ કામચ્છન્દાદયો. **પરામાસો**તિ મિચ્છાદિટ્ઠિયા અધિવચનં.

ઉપાદાનાતિ ચત્તારિ ઉપાદાનાનિ કામુપાદાનાદીનીતિ. **અનુસયા**તિ સત્ત અનુસયા કામરાગાનુસયો પટિઘમાનદિટ્ઠિવિચિકિચ્છાભવરાગાવિજ્જાનુસયોતિ. **મલા**તિ તયો મલા – લોભો દોસો મોહોતિ.

અકુસલકમ્મપથાતિ દસ અકુસલકમ્મપથા. સેય્યથિદં – પાણાતિપાતો અદિન્નાદાનં કામેસુમિચ્છાચારો મુસાવાદો પિસુણવાચા ફરુસવાચા સમ્ફપ્પલાપો અભિજ્ઝા બ્યાપાદો મિચ્છાદિટ્ઠીતિ દસ.

અકુસલચિત્તુપ્પાદાતિ લોભમૂલાનિ અટ્ઠ, દોસમૂલાનિ દ્વે, મોહમૂલાનિ દ્વેતિ ઇમે દ્વાદસાતિ.

એતેસં સંયોજનાદીનં એતાનિ યથાસમ્ભવં પહાનકરાનિ. કથં? **સંયોજનેસુ** તાવ સક્કાયદિટ્ઠિવિચિકિચ્છાસીલબ્બતપરામાસા અપાયગમનીયા કામરાગપટિઘાતિ એતે પઠમમગ્ગઞાણવજ્ઝા, સેસા કામરાગપટિઘા ઓળારિકા દુતિયમગ્ગઞાણવજ્ઝા, સુખુમા તતિયમગ્ગઞાણવજ્ઝા, રૂપરાગાદયો પઞ્ચપિ ચતુત્થમગ્ગઞાણવજ્ઝા એવ.

કિલેસેસુ દિટ્ઠિવિચિકિચ્છા પઠમમગ્ગઞાણવજ્ઝા, દોસો તતિયમગ્ગઞાણવજ્ઝો, લોભમોહમાનથિનઉદ્ધચ્ચઅહિરિકાનોત્તપ્પાનિ ચતુત્થમગ્ગઞાણવજ્ઝાનિ.

મિચ્છત્તેસુ મિચ્છાદિટ્ઠિ મુસાવાદો મિચ્છાકમ્મન્તો મિચ્છાઆજીવોતિ ઇમે પઠમમગ્ગઞાણવજ્ઝા, મિચ્છાસઙ્કપ્પો પિસુણવાચા ફરુસવાચાતિ ઇમે તતિયમગ્ગઞાણવજ્ઝા, ચેતનાયેવ ચેત્થ મિચ્છાવાચાતિ વેદિતબ્બા, સમ્ફપ્પલાપમિચ્છાવાયામસતિસમાધિવિમુત્તિઞાણાનિ ચતુત્થમગ્ગઞાણવજ્ઝાનિ.

લોકધમ્મેસુ પટિઘો તતિયમગ્ગઞાણવજ્ઝો, અનુનયો ચતુત્થમગ્ગઞાણવજ્ઝો, યસે પસંસાય ચ અનુનયો ચતુત્થમગ્ગઞાણવજ્ઝોતિ એકે.

મચ્છરિયાનિ પઠમમગ્ગઞાણવજ્ઝાનિ એવ.

વિપલ્લાસેસુ પન અનિચ્ચે નિચ્ચં, અનત્તનિ અત્તાતિ ચ સઞ્ઞાચિત્તદિટ્ઠિવિપલ્લાસા , દુક્ખે સુખં, અસુભે સુભન્તિ દિટ્ઠિવિપલ્લાસો ચાતિ ઇમે પઠમમગ્ગઞાણવજ્ઝા, અસુભે સુભન્તિ સઞ્ઞાચિત્તવિપલ્લાસા તતિયમગ્ગઞાણવજ્ઝા, દુક્ખે સુખન્તિ ચતુત્થમગ્ગઞાણવજ્ઝા.

ગન્થેસુ સીલબ્બતપરામાસઇદંસચ્ચાભિનિવેસકાયગન્થા પઠમમગ્ગઞાણવજ્ઝા, બ્યાપાદકાયગન્થો તતિયમગ્ગઞાણવજ્ઝો, અભિજ્ઝાકાયગન્થો ચતુત્થમગ્ગઞાણવજ્ઝોવ.

અગતિયો પઠમમગ્ગઞાણવજ્ઝા.

આસવેસુ દિટ્ઠાસવો પઠમઞાણવજ્ઝો, કામાસવો તતિયઞાણવજ્ઝો, ઇતરે દ્વે ચતુત્થઞાણવજ્ઝા. **ઓઘયોગેસુ**પિ એસેવ નયો.

નીવરણેસુ વિચિકિચ્છાનીવરણં પઠમઞાણવજ્ઝં, કામચ્છન્દો બ્યાપાદો કુક્કુચ્ચન્તિ તીણિ તતિયઞાણવજ્ઝાનિ, થિનમિદ્ધઉદ્ધચ્ચાનિ ચતુત્થઞાણવજ્ઝાનિ.

પરામાસો પઠમઞાણવજ્ઝો.

ઉપાદાનેસુ સબ્બેસમ્પિ લોકિયધમ્માનં વત્થુકામવસેન ‘‘કામા’’તિ આગતત્તા રૂપારૂપેસુ રાગોપિ કામુપાદાને પતતિ, તસ્મા તઞ્ચ કામુપાદાનં ચતુત્થઞાણવજ્ઝં, સેસાનિ પઠમઞાણવજ્ઝાનિ.

અનુસયેસુ દિટ્ઠિવિચિકિચ્છાનુસયા પઠમઞાણવજ્ઝા, કામરાગપટિઘાનુસયા તતિયઞાણવજ્ઝા, માનભવરાગાવિજ્જાનુસયા ચતુત્થઞાણવજ્ઝા.

મલેસુ દોસમલં તતિયઞાણવજ્ઝં, ઇતરાનિ ચતુત્થઞાણવજ્ઝાનેવ.

અકુસલકમ્મપથેસુ પાણાતિપાતો અદિન્નાદાનં મિચ્છાચારો મુસાવાદો મિચ્છાદિટ્ઠીતિ ઇમે પઠમઞાણવજ્ઝા, પિસુણવાચા ફરુસવાચા બ્યાપાદોતિ તતિયઞાણવજ્ઝા, સમ્ફપ્પલાપો અભિજ્ઝા ચતુત્થઞાણવજ્ઝાવ.

અકુસલચિત્તુપ્પાદેસુ ચત્તારો દિટ્ઠિગતચિત્તુપ્પાદા, વિચિકિચ્છાસમ્પયુત્તો ચાતિ પઞ્ચ પઠમઞાણવજ્ઝા, દ્વે પટિઘસમ્પયુત્તા તતિયઞાણવજ્ઝા, સેસા ચતુત્થઞાણવજ્ઝાતિ.

યઞ્ચ યેન વજ્ઝં, તં તેન પહાતબ્બં નામ. તેન વુત્તં ‘‘એતેસં સંયોજનાદીનં ધમ્માનં એતાનિ યથાયોગં પહાનકરાની’’તિ.

૧૩૭૬. એતેસુ ઞાણેસુ ચ યેન યેન,
યો યો હિ ધમ્મો સમુપેતિ ઘાતં;
સો સો અસેસેન ચ તેન તેન,
સન્દસ્સિતો સાધુ મયા પનેવં.

કિલેસપહાનક્કમકથાયં.

૧૩૭૭. પરિઞ્ઞાદીનિ કિચ્ચાનિ, યાનિ વુત્તાનિ સત્થુના;
સચ્ચાભિસમયે તાનિ, પવક્ખામિ ઇતો પરં.

૧૩૭૮. એકેકસ્સ પનેતેસુ,
ઞાણસ્સેકક્ખણે સિયા;
પરિઞ્ઞા ચ પહાનઞ્ચ,
સચ્છિકિરિયા ચ ભાવના.

૧૩૭૯. પરિઞ્ઞાદીનિ એતાનિ, કિચ્ચાનેકક્ખણે પન;
યથાસભાવતો તાનિ, જાનિતબ્બાનિ વિઞ્ઞુના.

૧૩૮૦. પદીપો હિ યથા લોકે, અપુબ્બાચરિમં ઇધ;
ચત્તારિ પન કિચ્ચાનિ, કરોતેકક્ખણે પન.

૧૩૮૧. આલોકઞ્ચ વિદંસેતિ, નાસેતિ તિમિરમ્પિ ચ;
પરિયાદિયતિ તેલઞ્ચ, વટ્ટિં ઝાપેતિ એકતો.

૧૩૮૨. એવં તં મગ્ગઞાણમ્પિ, અપુબ્બાચરિમં પન;
ચત્તારિપિ ચ કિચ્ચાનિ, કરોતેકક્ખણે પન.

૧૩૮૩. પરિઞ્ઞાભિસમયેનેવ, દુક્ખં અભિસમેતિ સો;
પહાનાભિસમયેનેવ, તથા સમુદયમ્પિ ચ.

૧૩૮૪. ભાવનાવિધિનાયેવ, મગ્ગં અભિસમેતિ તં;
આરમ્મણક્રિયાયેવ, નિરોધં સચ્છિકરોતિ સો.

વુત્તમ્પિ ચેતં ‘‘મગ્ગસમઙ્ગિસ્સ ઞાણં દુક્ખેપેતં ઞાણં, દુક્ખસમુદયેપેતં ઞાણં, દુક્ખનિરોધેપેતં ઞાણં, દુક્ખનિરોધગામિનિયા પટિપદાયપેતં ઞાણ’’ન્તિ. તત્થ યથા પદીપો વટ્ટિં ઝાપેતિ, એવં મગ્ગઞાણં દુક્ખં પરિજાનાતિ. યથા અન્ધકારં નાસેતિ, એવં સમુદયં પજહતિ. યથા આલોકં વિદંસેતિ, એવં સહજાતાદિપચ્ચયતાય સમ્માસઙ્કપ્પાદિમગ્ગં ભાવેતિ. યથા તેલં પરિયાદિયતિ, એવં કિલેસપરિયાદાનેન નિરોધં સચ્છિકરોતીતિ વેદિતબ્બં.

૧૩૮૫. ઉગ્ગચ્છન્તો યથાદિચ્ચો, અપુબ્બાચરિમં પન;
ચત્તારિ પન કિચ્ચાનિ, કરોતેકક્ખણે ઇધ.

૧૩૮૬. ઓભાસેતિ ચ રૂપાનિ, નાસેતિ તિમિરમ્પિ ચ;
આલોકઞ્ચ વિદંસેતિ, સીતઞ્ચ પટિહઞ્ઞતિ.

૧૩૮૭. યથા ચ મહતી નાવા, અપુબ્બાચરિમં પન;
ચત્તારિ પન કિચ્ચાનિ, કરોતેકક્ખણે પન.

૧૩૮૮. મહતી ઓરિમં તીરં, સોતં છિન્દતિ સા પન;
તથા વહતિ ભણ્ડઞ્ચ, તીરમપ્પેતિ પારિમં.

૧૩૮૯. નાવાયોરિમતીરસ્સ, યથા પજહનં પન;
તથેવ મગ્ગઞાણસ્સ, દુક્ખસ્સ પરિજાનનં.

૧૩૯૦. યથા છિન્દતિ તં સોતં, તણ્હં જહતિ તં તથા;
યથા વહતિ તં ભણ્ડં, સહજાતાદિના પન.

૧૩૯૧. તથેવ પચ્ચયત્તેન, મગ્ગં ભાવેતિ નામ સો;
યથા પારં પન એવં, નિરોધારમ્મણં ભવે.

૧૩૯૨. લોકુત્તરેન નિદ્દિટ્ઠા, યા લોકુત્તરભાવના;
સા સઙ્ખેપનયેનેવં, મયા સાધુ પકાસિતા.

૧૩૯૩.

કો હિ નામ નરો લોકે,
લોકુત્તરસુખાવહં;
ભાવનં પન પઞ્ઞાય,
ન ચ ભાવેય્ય પણ્ડિતો.

૧૩૯૪.ઇમં વિદિત્વા હિતભાવનં વનં,
ઉપેતિ યો વે સુખસંહિતં હિતં;
વિધૂય ચિત્તસ્સ અનુત્તમં તમં,
ઉપેતિ ચાવિઞ્ઞહકમ્પદં પદં.

ઇતિ અભિધમ્માવતારે ઞાણદસ્સનવિસુદ્ધિનિદ્દેસો નામ

તેવીસતિમો પરિચ્છેદો.

૨૪. ચતુવીસતિમો પરિચ્છેદો

પચ્ચયનિદ્દેસો

૧૩૯૯. યેસં પચ્ચયધમ્માનં, વસા સપ્પચ્ચયા ઇમે;
ધમ્મા તે પચ્ચયે ચાહં, દસ્સયિસ્સામિતો પરં.

કતમે પચ્ચયાતિ? વુચ્ચતે – હેતારમ્મણાધિપતિઅનન્તરસમનન્તરસહજાત-અઞ્ઞમઞ્ઞનિસ્સયૂપનિસ્સયપુરેજાતપચ્છાજાતાસેવનકમ્મવિપાકાહારિન્દ્રિય-ઝાનમગ્ગસમ્પયુત્તવિપ્પયુત્તઅત્થિનત્થિવિગતાવિગતવસેન ચતુવીસતિવિધા હોન્તિ.

તત્થ **હેતુપચ્ચયો**તિ લોભો દોસો મોહો અલોભો અદોસો અમોહોતિ ઇમે છ ધમ્મા હેતુપચ્ચયા. **આરમ્મણપચ્ચયો**તિ સબ્બલોકિયલોકુત્તરં યં યં ધમ્મં આરબ્ભ યે યે ધમ્મા ઉપ્પજ્જન્તિ ચિત્તચેતસિકા ધમ્મા, તે તે ધમ્મા તેસં તેસં ધમ્માનં આરમ્મણપચ્ચયેન પચ્ચયો.

અધિપતિપચ્ચયોતિ એત્થ સહજાતાધિપતિઆરમ્મણાધિપતિવસેન દુવિધો. તત્થ સહજાતાધિપતિ છન્દચિત્તવીરિયવીમંસાવસેન ચતુબ્બિધો, આરમ્મણાધિપતિ પન દોમનસ્સવિચિકિચ્છુદ્ધચ્ચકિરિયાબ્યાકતાકુસલવિપાકે ચ અનિટ્ઠસમ્મતઞ્ચ રૂપં ઠપેત્વા અવસેસં. **અનન્તરપચ્ચયો**તિ અનન્તરનિરુદ્ધા ચિત્તચેતસિકા ધમ્મા. તથા **સમનન્તરપચ્ચયો**પિ.

સહજાતપચ્ચયોતિ ચિત્તચેતસિકા, મહાભૂતા ચેવ હદયવત્થુ ચ. તથા **અઞ્ઞમઞ્ઞપચ્ચયોપિ**. **નિસ્સયપચ્ચયો**તિ વત્થુરૂપાનિ ચેવ મહાભૂતા, ચિત્તચેતસિકા ચ. **ઉપનિસ્સયપચ્ચયો**તિ આરમ્મણાનન્તરપકતૂપનિસ્સયવસેન તિવિધો. તત્થ આરમ્મણૂપનિસ્સયો આરમ્મણાધિપતિયેવ, અનન્તરૂપનિસ્સયો પન અનન્તરપચ્ચયોવ, પકતૂપનિસ્સયો પન કાયિકસુખદુક્ખઉતુભોજનસેનાસનપુગ્ગલા સદ્ધાસીલસુતચાગપઞ્ઞારાગદોસમોહાદયો ચ.

પુરેજાતપચ્ચયોતિ વત્થારમ્મણવસેન દુવિધો. તત્થ વત્થુપુરેજાતો નામ વત્થુરૂપાનિ, આરમ્મણપુરેજાતો નામ પચ્ચુપ્પન્નરૂપાદીનેવ. **પચ્છાજાતપચ્ચયો**તિ ચિત્તચેતસિકા ચ. **આસેવનપચ્ચયો**તિ ઠપેત્વા આવજ્જનદ્વયં લોકિયકુસલાકુસલકિરિયાબ્યાકતા ધમ્માવ.

કમ્મપચ્ચયોતિ સહજાતનાનક્ખણિકવસેન દુવિધો. તત્થ સહજાતા લોકિયલોકુત્તરા એવ, નાનક્ખણિકા પન સાસવકુસલાકુસલચેતના, અનાસવકુસલચેતના અનન્તરમેવ અત્તનો વિપાકસ્સ પચ્ચયો હોતિ. **વિપાકપચ્ચયો**તિ વિપાકચિત્તચેતસિકા. **આહારપચ્ચયો**તિ કબળીકારાહારફસ્સચેતનાવિઞ્ઞાણવસેન ચતુબ્બિધો.

ઇન્દ્રિયપચ્ચયોતિ રૂપસત્તકમનજીવિતસુખદુક્ખસોમનસ્સદોમનસ્સઉપેક્ખાસદ્ધાવીરિય-સતિસમાધિપઞ્ઞાઅનઞ્ઞાતઞ્ઞસ્સામીતિન્દ્રિયઅઞ્ઞિન્દ્રિયઅઞ્ઞતાવિન્દ્રિયાનીતિ વીસતિન્દ્રિયાનિ, તેસુ ઇત્થિન્દ્રિયપુરિસિન્દ્રિયાનિ વજ્જેત્વા વીસતિન્દ્રિયાનિ હોન્તિ. **ઝાનપચ્ચયો**તિ

વિતક્કવિચારપીતિસુખચિત્તેકગ્ગતાવસેન પઞ્ચવિધો. **મગ્ગપચ્ચયો**તિ દિટ્ઠિસઙ્કપ્પવાયામસતિસમાધિવાચાકમ્મન્તાજીવમિચ્છાદિટ્ઠિવસેન નવવિધો.

સમ્પયુત્તપચ્ચયોતિ ચિત્તચેતસિકાવ. **વિપ્પયુત્તપચ્ચયો**તિ વત્થુપુરેજાતાનિ ચેવ પચ્છાજાતા ચિત્તચેતસિકા ચ. **અત્થિપચ્ચયો**તિ જીવિતિન્દ્રિયકબળીકારઆહારઆરમ્મણપુરેજાતાનિ ચેવ નિસ્સયપચ્ચયે વુત્તધમ્માપિ ચ. **નત્થિપચ્ચયો**તિ અનન્તરપચ્ચયોવ. તથા **વિગતપચ્ચયો** ચ. **અવિગતપચ્ચયો**તિ અત્થિપચ્ચયોવ. એવમિમે ચતુવીસતિ પચ્ચયા નામ.

એત્થ પન કતિહાકારેહિ **રૂપં રૂપસ્સ** પચ્ચયો હોતીતિ? યથારહં સહજાતઅઞ્ઞમઞ્ઞનિસ્સયાહારિન્દ્રિયઅત્થિઅવિગતવસેન સત્તધા પચ્ચયો હોતિ.

રૂપં અરૂપસ્સ યથારહં આરમ્મણાધિપતિસહજાતઅઞ્ઞમઞ્ઞનિસ્સયૂપનિસ્સયપુરેજાતિન્દ્રિયવિપ્પ-યુત્તઅત્થિઅવિગતવસેન એકાદસહિ આકારેહિ પચ્ચયો હોતિ.

રૂપં રૂપારૂપસ્સાતિ નત્થિ.

૧૩૯૪.સત્તધા રૂપં રૂપસ્સ, ભવતેકાદસેહિ તં;
પચ્ચયો નામધમ્મસ્સ, મિસ્સકસ્સ ન કિઞ્ચિ તુ.

અરૂપં અરૂપસ્સ યથારહં હેતારમ્મણાધિપતિઅનન્તરસમનન્તરસહજાતઅઞ્ઞમઞ્ઞનિસ્સયૂપનિસ્સયા-સેવનકમ્મવિપાકાહારિન્દ્રિયઝાનમગ્ગસમ્પયુત્તઅત્થિનત્થિવિગતાવિગત- વસેન એકવીસતિધા પચ્ચયો હોતિ.

અરૂપં રૂપસ્સ યથારહં હેતાધિપતિસહજાતઅઞ્ઞમઞ્ઞનિસ્સયપચ્છાજાતકમ્મવિપાકાહારિન્દ્રિય-ઝાનમગ્ગવિપ્પયુત્તઅત્થિઅવિગતવસેન પન્નરસધા પચ્ચયો હોતિ.

અરૂપં રૂપારૂપસ્સ યથારહં હેતાધિપતિસહજાતઅઞ્ઞમઞ્ઞનિસ્સયકમ્મવિપાકાહારિન્દ્રિયઝાનમગ્ગ-અત્થિઅવિગતવસેન તેરસધા પચ્ચયો હોતિ.

૧૩૯૫.એકવીસતિધા નામં, પચ્ચયો ભવતત્તનો;
તિપઞ્ચહિ તં રૂપસ્સ, ઉભિન્નં તેરસધા પન.

રૂપારૂપં રૂપસ્સ યથારહં સહજાતનિસ્સયઅત્થિઅવિગતવસેન ચતુધા પચ્ચયો હોતિ.

રૂપારૂપં અરૂપસ્સ યથારહં સહજાતઅઞ્ઞમઞ્ઞનિસ્સયિન્દ્રિયઅત્થિઅવિગતવસેન છધા પચ્ચયો હોતિ.

રૂપારૂપં રૂપસ્સાતિ નત્થિ.

૧૩૯૬.ઉભોપિ રૂપધમ્મસ્સ, ચતુધા હોન્તિ પચ્ચયા;
છબ્બિધા નામધમ્મસ્સ, મિસ્સકસ્સ ન કિઞ્ચિ તુ.

એતેસુ પન પચ્ચયેસુ કતિ રૂપા, કતિ અરૂપા, કતિમિસ્સકાતિ? પુરેજાતપચ્ચયો એકો **રૂપધમ્મો**વ, હેતુઅનન્તરસમનન્તરપચ્છાજાતાસેવનકમ્મવિપાકઝાનમગ્ગસમ્પયુત્તનત્થિ- વિગતાનં વસેન દ્વાદસ પચ્ચયા **અરૂપધમ્મા**વ, સેસા પન એકાદસ પચ્ચયા **રૂપારૂપમિસ્સકા**તિ વેદિતબ્બા.

પુન કાલવસેન હેતુસહજાતઅઞ્ઞમઞ્ઞનિસ્સયપુરેજાતપચ્છાજાતવિપાકાહારિન્દ્રિયઝાનમગ્ગ- સમ્પયુત્તવિપ્પયુત્તઅત્થિઅવિગતાનં વસેન પન્નરસ પચ્ચયા **પચ્ચુપ્પન્ના**વ હોન્તિ. અનન્તરસમનન્તરાસેવનનત્થિવિગતપચ્ચયા **અતીતા**વ, કમ્મપચ્ચયો **અતીતો** વા હોતિ **પચ્ચુપ્પન્નો** વા, આરમ્મણાધિપતિઉપનિસ્સયપચ્ચયા પન **તિકાલિકા** હોન્તિ **કાલવિનિમુત્તા** ચ.

૧૩૯. પચ્ચુપ્પન્નાવ હોન્તેત્થ,
પચ્ચયા દસ પઞ્ચ ચ;
અતીતા એવ પઞ્ચેકો,
દ્વેકાલિકોવ દસ્સિતો;
તયો તિકાલિકા ચેવ,
વિનિમુત્તાપિ કાલતો.

સબ્બે પનિમે ચતુવીસતિ પચ્ચયા યથારહં આરમ્મણૂપનિસ્સયકમ્મઅત્થિપચ્ચયાનં વસેન ચતૂસુ પચ્ચયેસુ સઙ્ગહં ગચ્છન્તીતિ વેદિતબ્બા.

ઇતિ અભિધમ્માવતારે પચ્ચયનિદ્દેસો નામ

ચતુવીસતિમો પરિચ્છેદો.

નિગમનકથા

૧૪૦. **અભિધમ્માવતારો**યં, વરો પરમગમ્ભીરો;
ઇચ્છતા નિપુણં બુદ્ધિં, ભિક્ખુના પન સોતબ્બો.

૧૪૧. સુમતિમતિવિચારબોધનો,
વિમતિવિમોહવિનાસનો અયં;
કુમતિમતિમહાતમોનાસો,
પટુમતિભાસકરો મતો મયા.

૧૪૨. રચિતો **સુમતિ**ના મતો નામતો,
આયાચિતસમ્માનતો માનતો;
તતો હિ રચિતો સદા તોસદા,
મયા હિતવિભાવના ભાવના.

૧૪૩. અત્થતો ગન્થતો ચાપિ, યુત્તિતો ચાપિ એત્થ ચ;

અયુત્તં વા વિરુદ્ધં વા, યદિ દિસ્સતિ કિઞ્ચિપિ.

૧૪૦૪ પુબ્બાપરં વિલોકેત્વા, વિચારેત્વા પુનપ્પુનં;
ધીમતા સઙ્ગહેતબ્બં, ગહેતબ્બં ન દોસતો.

૧૪૦૫ તિવિધા બ્યપ્પથાનમ્હિ, ગતિયો દુબ્બિધાપિ ચે;
તસ્મા ઉપપરિક્ખિત્વા, વેદિતબ્બં વિભાવિના.

૧૪૦૬ નિકાયન્તરલદ્ધીહિ, અસમ્મિસ્સો અનાકુલો;
મહાવિહારવાસીનં, વાચનામગ્ગનિસ્સિતો.

૧૪૦૭ મધુરક્ખરસંયુત્તો, અત્થો યસ્મા પકાસિતો;
તસ્મા હિતત્થકામેન, કાતબ્બો એત્થ આદરો.

૧૪૦૮ સદ્ધમ્મટ્ઠિતિકામેન, કરોન્તેન ચ યં મયા;
પુઞ્ઞમધિગતં તેન, સુખં પપ્પોન્તુ પાણિનો.

૧૪૦૯ અન્તરાયં વિના ચાયં, યથાસિદ્ધિમુપાગતો;
તથા કલ્યાણસઙ્કપ્પા, સિદ્ધિં ગચ્છન્તુ પાણિનં.

૧૪૧૦ નરનારિગણાકિણ્ણે , અસંકિણ્ણકુલાકુલે;
ફીતે સબ્બઙ્ગસમ્પન્ને, સુપસન્નસિતોદકે.

૧૪૧૧ નાનારતનસમ્પુણ્ણે, વિવિધાપણસઙ્કટે;
કાવેરપટ્ટને રમ્મે, નાનારામોપસોભિતે.

૧૪૧૨ કેલાસસિખરાકારપાસાદપટિમણ્ડિતે;
કારિતે **કણ્હદાસેન**, દસ્સનીયે મનોરમે.

૧૪૧૩ વિહારે વિવિધાકારચારુપાકારગોપુરે;
તત્થ પાચીનપાસાદે, મયા નિવસતા સદા.

૧૪૧૪ અસલ્લેખમસાખલ્યે, સીલાદિગુણસોભિના;
અયં **સુમતિ**ના સાધુ, યાચિતેન કતો સતા.

૧૪૧૫ દેવા કાલેન વસ્સન્તુ, વસ્સં વસ્સવલાહકા;
પાલયન્તુ મહીપાલા, ધમ્મતો સકલં મહિં.

૧૪૧૬ યાવ તિટ્ઠતિ લોકસ્મિં, હિમવા પબ્બતુત્તમો;
તાવ તિટ્ઠતુ સદ્ધમ્મો, ધમ્મરાજસ્સ સત્થુનોતિ.

ઉરગપુરનિવસનેન આચરિયેન **ભદન્તબુદ્ધદત્તેન** સીલાચારસમ્પન્નેન કતો અભિધમ્માવતારો નામાયં.

અભિધમ્માવતારો નિટ્ઠિતો.

નમો તસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ

નામરૂપપરિચ્છેદો

ગન્થારમ્ભકથા

૧. સમ્મા સમ્માભિસમ્બુદ્ધં, ધમ્મં ધમ્મપ્પકાસનં;
સંઘં સંઘુત્તમં લોકે, વન્દિત્વા વન્દનારહં.

૨. **નામરૂપપરિચ્છેદં**, પવક્ખામિ સમાસતો;
મહાવિહારવાસીનં, વણ્ણનાનયનિસ્સિતં.

૧. પઠમો પરિચ્છેદો

નામત્તયવિભાગો

૩. તત્થ ચિત્તં ચેતસિકં, નિબ્બાનન્તિ મતં તિધા;
નામં રૂપં તુ દુવિધં, ભૂતોપાદાયભેદતો.

૪. કામભૂમાદિભેદેન, તત્થ ચિત્તં ચતુબ્બિધં;
ચેતોયુત્તા દ્વિપઞ્ઞાસ, ધમ્મા ચેતસિકા મતા.

૫. ચક્ખુસોતઘાનજિવ્હા-કાયવિઞ્ઞાણધાતુયો;
સમ્પટિચ્છનચિત્તઞ્ચ, તથા સન્તીરણદ્વયં.

૬. સોમનસ્સસહગતં, ઉપેક્ખાસહિતન્તિ ચ;
ઇચ્ચાહેતુકચિત્તાનિ, પુઞ્ઞપાકાનિ અટ્ઠધા.

૭. સોમનસ્સયુતં તત્થ, હિત્વા સન્તીરણં તથા;
સત્તાકુસલપાકાનિ, તાનેવાતિ વિનિદ્દિસે.

૮. પઞ્ચદ્વારમનોદ્વારાવજ્જનં હસનન્તિ ચ;
ક્રિયચિત્તમુદીરિતં, તિવિધમ્પિ અહેતુકં.

૯. એવં અટ્ઠારસવિધં, માનસં હોતિહેતુકં;
મૂલભેદેનાકુસલં, ચિત્તં તુ તિવિધં મતં.

૧૦. સોમનસ્સસહગતં, ઉપેક્ખાસહિતં તથા;
દિટ્ઠિગતસમ્પયુત્તં, વિપ્પયુત્તન્તિ ભેદિતં.

૧૧. અસઙ્ખારં સસઙ્ખારમિતિ ભિન્નં પનટ્ઠધા;
લોભમૂલં પકાસેન્તિ, તત્થાકુસલમાનસં.

૧૨. દોમનસ્સસહગતં, પટિઘેન સમાયુતં;
દોસમૂલમસઙ્ખારં, સસઙ્ખારન્તિપિ દ્વિધા.

૧૩. વિચિકિચ્છાસહગતં , ઉદ્ધચ્ચસહિતન્તિ ચ;
મોહમૂલઞ્ચ દુવિધં, ઉપેક્ખાય સમાયુતં.

૧૪. દ્વાદસાકુસલાનેવં, ચિત્તાનીતિ વિભાવયે;
હિત્વાહેતુકપાપાનિ, સોભનાનિ તતો પરં.

૧૫. સોમનસ્સસહગતં, ઉપેક્ખાસહિતં તથા;
દ્વિધા ञाણેન સંયુત્તં, વિપ્પયુત્તન્તિ ભેદિતં.

૧૬. અસઙ્ખારં સસઙ્ખારમિતિ ભિન્નં પનટ્ઠધા;
સહેતુકામાવચર-પુઞ્ઞપાકક્રિયા ભવે.

૧૭. કામે તેવીસ પાકાનિ, પુઞ્ઞાપુઞ્ઞાનિ વીસતિ;
એકાદસ ક્રિયા ચેતિ, ચતુપઞ્ઞાસ સબ્બથા.

૧૮. તક્કચારપીતિસુખેકગ્ગતાસહિતં પન;
પઠમજ્ઝાનકુસલં, વિપાકઞ્ચ ક્રિયા તથા.

૧૯. દુતિયં તક્કતો હીનં, તતિયં તુ વિચારતો;
ચતુત્થં પીતિતો હીનં, ઉપેક્ખેકગ્ગતાયુતં.

૨૦. પઞ્ચમં પઞ્ચદસધા, રૂપાવચરમીરિતં;
પઞ્ચમજ્ઝાનમેવેકમરૂપાવચરં પન.

૨૧. આકાસાનઞ્ચાયતનં, પુઞ્ઞપાકક્રિયા તથા;
વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનઞ્ચ, આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનકં;
નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનં દ્વાદસધા ભવે.

૨૨. સોતાપત્તિમગ્ગચિત્તં, ફલચિત્તં તથાપરં;
સકદાગામાનાગામિ, અરહત્તન્તિ અટ્ઠધા.

૨૩. ઝાનઙ્ગયોગભેદેન, કત્વેકેકં તુ પઞ્ચધા;
વિત્થારાનુત્તરં ચિત્તં, ચત્તાલીસવિધં ભવે.

૨૪. રૂપાવચરચિત્તાનિ , ગય્હન્તાનુત્તરાનિ ચ;
પઠમાદિજ્ઝાનભેદે, આરુપ્પઞ્ચાપિ પઞ્ચમે.

૨૫. દ્વાદસાકુસલાનેવં, કુસલાનેકવીસતિ;
છત્તિંસેવ વિપાકાનિ, ક્રિયચિત્તાનિ વીસતિ.

૨૬. એકવીસસતં વાથ, એકૂનનવુતીવિધં;
ચિત્તં તંસમ્પયોગેન, ભિન્ના ચેતસિકા તથા.

૨૭. ફસ્સો ચ વેદના સઞ્ઞા, ચેતનેકગ્ગતા તથા;
જીવિતં મનસીકારો, સબ્બસાધારણા મતા.

૨૮. તક્કચારાધિમોક્ખા ચ, વીરિયં છન્દપીતિયો;
પકિણ્ણકા છ અક્ખાતા, તેરસઞ્ઞસમાનતા.

૨૯. પકિણ્ણકા ન વિઞ્ઞાણે, વિતક્કો દુતિયાદિસુ;
વિચારો તતિયાદિમ્હિ, અધિમોક્ખો તુ કઙ્ખિતે.

૩૦. સન્તીરણમનોધાતુત્તિકેસુ વીરિયં તથા;
ચતુત્થસુખિતે પીતિ, છન્દોહેતુમ્હિ મોમુહે.

૩૧. છસટ્ઠિ પઞ્ચપઞ્ઞાસ, એકાદસ ચ સોળસ;
સત્તતિ વીસતિ ચેવ, તાનિ ચિત્તાનિ દીપયે.

૩૨. મોહાહિરિકાનોત્તપ્પ-મુદ્ધચ્ચં સબ્બપાપજં;
ઇસ્સામચ્છેરકુક્કુચ્ચદોસા તુ પટિઘે તથા.

૩૩. લોભો લોભે તુ દિટ્ઠિ ચ, દિટ્ઠિયુત્તે વિયુત્તકે;
માનો ચ થિનમિદ્ધં તુ, સસઙ્ખારેસુ પઞ્ચસુ.

૩૪. કઙ્ખિતે વિચિકિચ્છાતિ, ચુદ્દસાકુસલાનિમે;
દ્વાદસાકુસલેસ્વેવ, નિયમેન વવત્થિતા.

૩૫. સદ્ધા સતિ હિરોત્તપ્પં, અલોભાદોસમજ્ઝતા;
કાયચિત્તાનં પસ્સદ્ધિ, લહુતા મુદુતા તથા.

૩૬. કમ્મઞ્ઞતા ચ પાગુઞ્ઞઉજુતાતિ યુગા છ ચ;
એકૂનવીસતિ ધમ્મા, અઞ્ઞમઞ્ઞાવિયોગિનો;
એકૂનસટ્ઠિચિત્તેસુ, સોભનેસુ પવત્તિતા.

૩૭. સમ્માવાચા ચ કમ્મન્તાજીવાતિ વિરતી ઇમા;
લોકુત્તરે સદા સબ્બા, સહ કામસુભે વિસું.

૩૮. કરુણામુદિતા નાના, રૂપે પઞ્ચમવજ્જિતે;
કદાચિ કામે કુસલે, ક્રિયચિત્તે સહેતુકે.

૩૯. તિહેતુકેસુ ચિત્તેસુ, પઞ્ઞા સબ્બત્થ લબ્ભતિ;
એતે સદ્ધાદયો ધમ્મા, પઞ્ચવીસતિ સોભના.

૪૦. ઇસ્સામચ્છેરકુક્કુચ્ચવિરતીકરુણાદયો;
નાના કદાચિ માનો ચ, થિનમિદ્ધં તથા સહ.

૪૧. સત્ત સબ્બત્થ જાયન્તિ, છ તુ ધમ્મા યથારહં;
ચુદ્દસાકુસલેસ્વેવ, સોભનેસ્વેવ સોભના.

૪૨. દ્વેપઞ્ઞાસ પનિચ્ચેવં, ધમ્મે સઙ્ગય્હ માનસે;
લબ્ભમાને વિભાવેય્ય, પચ્ચેકમ્પિ વિચક્ખણો.

૪૩. સોભનઞ્ઞસમાના ચ, પઠમે વિરતી વિના;
દુતિયાદીસુ તક્કઞ્ચ, વિચારં તતિયાદિસુ.

૪૪. ચતુત્થાદીસુ પીતિઞ્ચ, કરુણાદિઞ્ચ પઞ્ચમે;
હિત્વા નેવ વિયોજેય્ય, સઙ્ખિપિત્વાન પઞ્ચધા.

૪૫. પઞ્ચતિંસ ચતુત્તિંસ, તેત્તિંસ ચ યથાક્કમં;
દ્વત્તિંસ તિંસ એવાથ, જાયન્તીતિ મહગ્ગતે.

૪૬. ગહેત્વા વિરતી સબ્બા, હિત્વાન કરુણાદયો;
પઠમે દુતિયાદિમ્હિ, વિતક્કાદિં વિના તથા.

૪૭. પઞ્ચધાવ ગણેય્યેવં, છત્તિંસા ચ યથાક્કમં;
પઞ્ચતિંસ ચતુત્તિંસ, તેત્તિંસદ્વયમુત્તરે.

૪૮. સોભનઞ્ઞસમાના ચ, કામેસુ કુસલે ક્રિયે;
હિત્વા વિરતિયો પાકે, વિરતીકરુણાદયો.

૪૯. ઞાણયુત્તે સોમનસ્સે, વિયુત્તે ઞાણવજ્જિતા;
ઉપેક્ખકે પીતિહીના, વિપ્પયુત્તે દ્વયં વિના.

૫૦. ચતુધા તિવિધેસ્વેવં, વિગણેય્ય દ્વયં દ્વયં;
ન સન્તુપેક્ખાસહિતે, કરુણાદીતિ કેચન.

૫૧. અટ્ઠતિંસ સત્તતિંસદ્વયં છત્તિંસકં સુભે;
પઞ્ચતિંસ ચતુત્તિંસદ્વયં તેત્તિંસકં ક્રિયે.

૫૨. તેત્તિંસ પાકે દ્વત્તિંસદ્વયેકતિંસકં ભવે;
સહેતુકામાવચરપુઞ્ઞપાકક્રિયામને.

૫૩. મોહાદયો સમાના ચ, પઠમે લોભદિટ્ઠિયા;
તતિયે લોભમાનેન, જાયન્તેકૂનવીસતિ.

૫૪. અટ્ઠારસ પીતિહીના, પઞ્ચમે સત્તમે તથા;

નવમે દોસકુક્કુચ્ચમચ્છરિસ્સાહિ વીસતિ.

૫૫. પઠમાદીસુ વુત્તાવ, દુતિયાદીસુ જાયરે;
થિનમિદ્ધેનેકવીસ, વીસ દ્વેવીસતિક્કમા.

૫૬. છન્દપીતિં વિનુદ્ધચ્ચે, કઙ્ખિતે નિચ્છયં વિના;
પઞ્ચદસેવ કઙ્ખાય, અસુભેસુ વિભાવયે.

૫૭. સિતે સમાના નિચ્છન્દા, દ્વાદસેકાદસેવ તુ;
પીતિં હિત્વાન વોટ્ઠબ્બે, વીરિયં સુખતીરણે.

૫૮. દ્વયં હિત્વા મનોધાતુ, ઉપેક્ખાતીરણે દસ;
સત્ત સાધારણા એવ, પઞ્ચવિઞ્ઞાણસમ્ભવા.

૫૯. ઇતિ ચેતસિ સમ્ભૂતા,
દ્વેપઞ્ઞાસ યથારહં;
ઞેય્યા ચેતસિકા ધમ્મા,
ચેતોભેદપ્પભેદિનો.

૬૦. સુઞ્ઞતઞ્ચાનિમિત્તઞ્ચ, તથાપણિહિતન્તિ ચ;
તિવિધાકારમીરેન્તિ, નિબ્બાનમમતં બુધા.

૬૧. યં આરબ્ભ પવત્તન્તં, તત્થાનુત્તરમાનસં;
સુઞ્ઞતાદિવિમોક્ખોતિ, નામમાલમ્બતો લભે.

૬૨. સોપાદિસેસનિબ્બાનધાતુ ચેવ તથાપરા;
અનુપાદિસેસા ચાતિ, દુવિધા પરિયાયતો.

૬૩. તદેતં વાનનિક્ખન્તમચ્ચન્તં સન્તિલક્ખણં;
અસ્સાસકરણરસં, ખેમભાવેન ગય્હતિ.

૬૪. તં નામેતીતિ નિબ્બાનં, નમન્તીતિ તતોપરે;
તેપઞ્ઞાસાતિ નામાનિ, ચતુપઞ્ઞાસ સબ્બથા.

૬૫. ચિત્તચેતસિકયોજનાનયં,
ચિત્તમુત્તમમિદં પકાસિતં;
સાધુ ચેતસિ નિધાય પણ્ડિતા,
સાધુ સાસનધરા ભવન્તિ તે.

૬૬.

બુદ્ધપ્પવત્તમવગાહિતબોધિઞાણ-
મિચ્ચાભિધમ્મમવગાહિતસબ્બધમ્મં ;
ઓગય્હ નામગતરાસિમસેસયિત્વા,
સઙ્ગય્હ સબ્બમિધ યોજિતમાદરેન.

ઇતિ નામરૂપપરિચ્છેદે નામત્તયવિભાગો નામ

પઠમો પરિચ્છેદો.

૨. દુતિયો પરિચ્છેદો

લક્ખણરસુપટ્ઠાનવિભાગો

૬૭. સભાવો લક્ખણં નામ, કિચ્ચસમ્પજ્જના રસો;
ગય્હાકારો ઉપટ્ઠાનં, પદટ્ઠાનં તુ પચ્ચયો.

૬૮. અત્તુપલદ્ધિસઞ્ઞાતા, સમ્પત્તા ચ પનત્થતો;
લક્ખણરસુપટ્ઠાના, વોહારાભોગભેદિતા.

૬૯. તેપઞ્ઞાસસભાવેસુ, તસ્મા ભેદં યથારહં;
લક્ખણાદિપ્પકારેહિ, પવક્ખામિ ઇતો પરં.

૭૦. ચિન્તેતીતિ ભવે ચિત્તં, ચિન્તનમત્તમેવ વા;
સમ્પયુત્તાથ વા તેન, ચિન્તેન્તીતિ ચ ગોચરં.

૭૧. ફુસતીતિ ભવે ફસ્સો, ફુસનં વાથ કેવલં;
સમ્પયુત્તાથ વા તેન, ફુસન્તીતિ ચ ગોચરં.

૭૨. એવં કત્તરિ ભાવે ચ, કરણે ચ યથારહં;
તેપઞ્ઞાસસભાવેસુ, સદ્દનિબ્બચનં નયે.

૭૩. આલમ્બણમનં ચિત્તં, તંવિજાનનલક્ખણં;
સહજાધિટ્ઠાનરસં, ચિન્તાકપ્પોતિ ગય્હતિ.

૭૪. આલમ્બણસમોધાનો ,
ફસ્સો ફુસનલક્ખણો;
સઙ્ઘટ્ટનરસો તત્થ,
સન્નિપાતોતિ ગય્હતિ.

૭૫. વેદનાલમ્બણરસા, સા વેદયિતલક્ખણા;
ગોચરાનુભવરસા, અનુભુત્તીતિ ગય્હતિ.

૭૬. આકારગહણં સઞ્ઞા, સા સઞ્જાનનલક્ખણા;
નિમિત્તુપ્પાદનરસા, ઉપલક્ખાતિ ગય્હતિ.

૭૭. ચેતના ચિત્તવિપ્ફારા, સાયં બ્યાપારલક્ખણા;
કમ્મન્તાયૂહનરસા, સંવિધાનન્તિ ગય્હતિ.

૭૮. એકગ્ગતા અવિક્ખેપો, સાવિસાહારલક્ખણા;
સમ્પિણ્ડનરસા ચિત્તં, સમોધાનન્તિ ગય્હતિ.

૭૯. યાપનં સહજાતાન-મનુપાલનલક્ખણં;
જીવિતં જીવનરસં, આયુબન્ધોતિ ગય્હતિ.

૮૦. સારણા મનસીકારો, સમન્નાહારલક્ખણો;
સંયોજનરસો ચિત્ત-પટિપત્તીતિ ગય્હતિ.

૮૧. સઙ્કપ્પનલક્ખણો તક્કો, સહજાભિનિરોપનો;
આલમ્બાહનનરસો, સન્નિરુજ્ઝોતિ ગય્હતિ.

૮૨. વિચારો અનુસન્ધાનો, અનુમજ્જનલક્ખણો;
ચિત્તાનુયોજનરસો, અનુપેક્ખાતિ ગય્હતિ.

૮૩. અધિમોક્ખો અસંસપ્પો, સુસન્નિટ્ઠાનલક્ખણો;
નિચ્ચલાપાદનરસો, દળ્હવુત્તીતિ ગય્હતિ.

૮૪. વીરિયં પન વાયામો, મહુસ્સાહનલક્ખણો;
કિચ્ચાસંસીદનરસો, ઉપત્થમ્ભોતિ ગય્હતિ.

૮૫. આલમ્બત્થિકતા છન્દો, કત્તુકામતલક્ખણો;
આલમ્બણેસનરસો, હત્થાદાનન્તિ ગય્હતિ.

૮૬. સહજાતાનુફરણા, સમ્પિયાયનલક્ખણા;
સમ્પીનનરસા પીતિ, પામોજ્જમિતિ ગય્હતિ.

૮૭. ચેતોસદ્દહનં સદ્ધા, ભૂતોકપ્પનલક્ખણા;
હિતપક્ખન્દનરસા, અધિમુત્તીતિ ગય્હતિ.

૮૮. અસમ્મોસા સભાવેસુ, સતિ ધારણલક્ખણા;
ધમ્માપિલાપનરસા, અપ્પમાદોતિ ગય્હતિ.

૮૯. હિરી જેગુચ્છા પાપેસુ, સા હરાયનલક્ખણા;
હીળસંકોચનરસા, પાપલજ્જાતિ ગય્હતિ.

૯૦. પાપસારજ્જમોત્તપ્પં, ઉબ્બેગુત્તાસલક્ખણં;
ભયસઙ્કોચનરસં, અવિસ્સાસોતિ ગય્હતિ.

૯૧. અલોભો અનભિસઙ્ગો, અપરિગ્ગહલક્ખણો;

મુત્તપ્પવત્તનરસો, અસંસગ્ગોતિ ગય્હતિ.

૯૨. અદોસો ચિત્તસાખલ્યં, અબ્યાપજ્જનલક્ખણો;
સણ્હપ્પવત્તનરસો, સોમ્મભાવોતિ ગય્હતિ.

૯૩. અમોહો ખલિતાભાવો, પટિવિજ્ઝનલક્ખણો;
વિસયોભાસનરસો, પટિબોધોતિ ગય્હતિ.

૯૪. તત્રમજ્ઝત્તતોપેક્ખા, સમીકરણલક્ખણા;
અપક્ખપાતનરસા, સમવાહોતિ ગય્હતિ.

૯૫. પસ્સદ્ધિ કાયચિત્તાનં, દરથાભાવલક્ખણા;
અપરિપ્ફન્દનરસા, સીતિભાવોતિ ગય્હતિ.

૯૬. લહુતા કાયચિત્તાનં, અદન્ધાકારલક્ખણા;
અવિત્થારરસા સલ્લહુકવુત્તીતિ ગય્હતિ.

૯૭. મુદુતા કાયચિત્તાનં, કક્ખળાભાવલક્ખણા;
કિચ્ચાવિરોધનરસા, અનુકુલ્યન્તિ ગય્હતિ.

૯૮. કમ્મઞ્ઞતા ઉભિન્નમ્પિ, અલંકિચ્ચસ્સ લક્ખણા;
પવત્તિસમ્પત્તિરસા, યોગભાવોતિ ગય્હતિ.

૯૯. તથા પાગુઞ્ઞતા દ્વિન્નં, વિસદાકારલક્ખણા;
સુખપ્પવત્તનરસા, સેરિભાવોતિ ગય્હતિ.

૧૦૦ઉજુતા કાયચિત્તાનં, કુટિલાભાવલક્ખણા;
જિમ્હનિમ્મદનરસા, ઉજુવુત્તીતિ ગય્હતિ.

૧૦૧સમ્માવાચા વચીસુદ્ધિ, વાચાસંયમલક્ખણા;
મિચ્છાવાચોરમરસા, વચીવેલાતિ ગય્હતિ.

૧૦૨સમ્માકમ્મં ક્રિયાસુદ્ધં, સમ્માકરણલક્ખણં;
મિચ્છાકમ્મોરમરસં, ક્રિયાવેલાતિ ગય્હતિ.

૧૦૩સમ્માજીવો વિસુદ્ધેટ્ઠિ, અલ્લિટ્ઠાજીવલક્ખણો;
મિચ્છાજીવોરમરસો, સમ્માવુત્તીતિ ગય્હતિ.

૧૦૪કરુણા દીનસત્તેસુ, દુક્ખાપનયલક્ખણા;
સોત્થિતાપત્થનરસા, અનુકમ્પાતિ ગય્હતિ.

૧૦૫.સુખટ્ઠિતેસુ મુદિતા, અનુમોદનલક્ખણા;
ચેતોવિકાસનરસા, અવિરોધોતિ ગય્હતિ.

૧૦૬.ચેતોસારજ્જના લોભો, અપરિચ્ચાગલક્ખણો;
આલમ્બગિજ્ઝનરસો, અભિલગ્ગોતિ ગય્હતિ.

૧૦૭.ચેતોબ્યાપજ્જનં દોસો, સમ્પદુસ્સનલક્ખણો;
આલમ્બણઘાતરસો, ચણ્ડિક્કમિતિ ગય્હતિ.

૧૦૮.ચેતોસમ્મુય્હનં મોહો,
સો સમ્મુય્હનલક્ખણો;
સભાવચ્છાદનરસો,
અન્ધભાવોતિ ગય્હતિ.

૧૦૯.પાપાજિગુચ્છાહિરિકં, નિલ્લજ્જાકારલક્ખણં;
પાપોપલાપનરસં, મલગ્ગાહોતિ ગય્હતિ.

૧૧૦.અસારજ્જનમનોત્તપ્પમનુત્તાસનલક્ખણં ;
પાપપક્ખન્દનરસં, પાગબ્ભમિતિ ગય્હતિ.

૧૧૧.દિટ્ઠિ દળ્હવિપલ્લાસો, સા પરામાસલક્ખણા;
તુચ્છાભિનિવેસનરસા, મિચ્છાગાહોતિ ગય્હતિ.

૧૧૨.‘‘અહસ્મી’’તિ મઞ્ઞમાનો, સો સમુન્નતિલક્ખણો;
કેતુસમ્પગ્ગહરસો, અહંકારોતિ ગય્હતિ.

૧૧૩.પરસમ્પત્તીસુ ઇસ્સા, અક્ખમાકારલક્ખણા;
ચેતોવિકુચનરસા, વિમુખત્તન્તિ ગય્હતિ.

૧૧૪.પરિગ્ગહેસુ મચ્છેરં, સન્નિગૂહનલક્ખણં;
સામઞ્ઞાસહનરસં, વેવિચ્છમિતિ ગય્હતિ.

૧૧૫.ચેતોપહનનં થીનં, તં સંસીદનલક્ખણં;
ઉસ્સાહભઞ્જનરસં, સંખિત્તત્તન્તિ ગય્હતિ.

૧૧૬.વિઘાતો સહજાતાનં, મિદ્ધં મોહનલક્ખણં;
સત્તિસંભઞ્જનરસં, આતુરત્તન્તિ ગય્હતિ.

૧૧૭.ઉદ્ધચ્ચં ચિત્તવિક્ખેપો, અવૂપસમલક્ખણં;

ચેતોનવટ્ઠાનરસં, ભન્તત્તમિતિ ગય્હતિ.

૧૧૮વિપ્પટિસારો કુક્કુચ્ચમનુસોચનલક્ખણં;
અત્તાનુસોચનરસં, પચ્છાતાપોતિ ગય્હતિ.

૧૧૯કઙ્ખાયના વિચિકિચ્છા, અસન્નિટ્ઠાનલક્ખણા;
અનેકગાહનરસા, અપ્પતિટ્ઠાતિ ગય્હતિ.

૧૨૦ઇચ્ચેવં લક્ખણાદીહિ, વિભાવેય્ય વિચક્ખણો;
તેપઞ્ઞાસસભાવેસુ, સભાવાકારલક્ખણં.

૧૨૧લક્ખણત્થકુસલા સલક્ખણે,
લક્ખણત્થપરમેપિ કેવલં;
લક્ખણુગ્ગહસુખાય વણ્ણયું,
લક્ખણાદિમુખતો સલક્ખણં.

૧૨૨અત્થં તમેવમનુગમ્મ મયેત્થ વુત્ત-
મત્થાનમત્થનયનત્થમનેકધાપિ;
પત્થેય્ય મેત્થ વચનત્થનયેહિ ઞાણ-
મત્થેસુ બુદ્ધવચનત્થનયત્થિકેહિ.

ઇતિ નામરૂપપરિચ્છેદે લક્ખણરસુપટ્ઠાનવિભાગો નામ

દુતિયો પરિચ્છેદો.

૩. તતિયો પરિચ્છેદો

ભેદસઙ્ગહવિભાગો

૧૨૩.એવં ભેદસભાવેસુ, તેસ્વેવ પુન સઙ્ગહં;
સભાવત્થવિસેસેહિ, પવક્ખામિ ઇતો પરં.

૧૨૪.અસાધારણઞાણેહિ, સત્થા વત્થુવિવેચકો;
સઙ્ગહેત્વા સભાગેહિ, ધમ્મે દસ્સેસિ ચક્ખુમા.

૧૨૫.દિટ્ઠિભિનિવેસટ્ઠેન, યથાભૂતસભાવતો;
પરમામસતિચ્ચેકા, **પરામાસો**તિ ભાસિતા.

૧૨૬.કિલેસાસુચિભાવેન, વણસ્સાવરસો વિય;
આલિમ્પન્તાવ સન્તાનં, સવન્તીતિ પકાસિતા.

૧૨૭.કામતણ્હા ભવતણ્હા, દિટ્ઠાવિજ્જાતિ **આસવા**;
ચત્તારો આસવટ્ઠેન, તયો ધમ્મા સભાવતો.

૧૨૮.એતેવો **ઘા**તિ વુત્તાવ, દ્વારાલમ્બાભિવાહિનો;
ઓત્થરિત્વા પરાભૂતે, હરન્તા પાણિનો ભવે.

૧૨૯.**યોગા**તિ ચાહુ તે એવ, પાણિનો ભવયન્તકે;
દ્વારાલમ્બાભિસમ્બન્ધા, યન્તબન્ધાવ યોજિતા.

૧૩૦.સન્તાનમધિગણ્હન્તા, માલુવાવ મહાતરું;
ગણ્હન્તા દળ્હમાલમ્બં, મણ્ડૂકમિવ પન્નગો.

૧૩૧.કામતણ્હા ચ દિટ્ઠિ ચ, **ઉપાદાના** ચતુબ્બિધા;
દિટ્ઠિ દિટ્ઠિસીલબ્બત-મત્તવાદોતિ ભેદિતા.

૧૩૨.કાયેન કાયં ગન્થેન્તા, દુપ્પમુઞ્ચાનુવેઠિનો;
કથિતા **કાયગન્થા**તિ, તણ્હાબ્યાપાદદિટ્ઠિયો.

૧૩૩.સીલબ્બતપરામાસો, ઇતિ દિટ્ઠિ વિભેદિતા;
ઇદંસચ્ચાભિનિવેસો, ઇતિ ચેવં ચતુબ્બિધા.

૧૩૪.નેક્ખમ્મં પલિબોધેન્તા, ભાવનાપરિપન્થકા;
સન્તાનમણ્ડકોસાવ, પરિયોનન્ધકાતિ ચ.

૧૩૫કામચ્છન્દો ચ બ્યાપાદો, થિનમિદ્ધઞ્ચ સંસયો;
અવિજ્જુદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચમિતિ **નીવરણા** મતા.

૧૩૬.આગાળ્હં પરિયાદાય, ઓગય્હનુપ્પવત્તિનો;
યોપ્પરોગાવ સન્તાન-મનુસેન્તીતિ ભાસિતા.

૧૩૭કામરાગો ભવરાગો, પટિઘો માનદિટ્ઠિયો;
કઙ્ખાવિજ્જાતિ સત્તેવ, છ ધમ્મા**નુસયા** મતા.

૧૩૮દ્વારાલમ્બણબન્ધેન, પાણીનં ભવમણ્ડલે;
સંયોજનાનિ વુત્તાનિ, પાસબન્ધાવ પક્ખિનં.

૧૩૯કામરૂપારૂપરાગા, પટિઘો મોહસંસયો;
દિટ્ઠિ સીલબ્બતં માનો, ઉદ્ધચ્ચેન દસા ભવે.

૧૪૦રૂપારૂપરાગુદ્ધચ્ચં, અભિધમ્મે વિના પુન;
ભવરાગિસ્સ મચ્છેરં, ગહેત્વા દસધા સિયું.

૧૪૧.સંક્લેપયન્તિ સન્તાનં, ઉપઘાતેન્તિ પાણિનો;
સહજાતેક્લેસેન્તીતિ, **કિલેસા**તિ પકાસિતા.

૧૪૨લોભો દોસો ચ મોહો ચ,
દિટ્ઠિ માનો ચ સંસયો;
થિનાહિરિકનોત્તપ્પ-
મુદ્ધચ્ચેન સિયું દસ.

૧૪૩નવસઙ્ગહિતા એત્થ, દિટ્ઠિલોભા પકાસિતા;
સત્તસઙ્ગહિતાવિજ્જા, પટિઘો પઞ્ચસઙ્ગહો.

૧૪૪.ચતુસઙ્ગહિતા કઙ્ખા, માનુદ્ધચ્ચા તિસઙ્ગહા;
દુકસઙ્ગહિતં થીનં, કુક્કુચ્ચમેકસઙ્ગહં.

૧૪૫દ્વિધાહિરિકનોત્તપ્પ-મિસ્સામચ્છરિયં તથા;
ઇચ્ચેવં દસધા વુત્તા, **પાપકેસ્વેવ સઙ્ગહા**.

૧૪૬.પરામાસાસવોધા ચ, યોગુપાદાનગન્થતો;
નીવારણાનુસયતો, સંયોજનકિલેસતો.

૧૪૭.ચુદ્દસેવ તુ સઙ્ખેપા, સત્તપઞ્ઞાસ ભેદતો;

યથાધમ્માનુસારેન, ચિત્તુપ્પાદેસુ યોજયે.

૧૪૮.તતોપરે નોપરામા-સાદિભેદિતસઙ્ગહા;
ચિત્તં ચેતસિકં રૂપં, નિબ્બાનમિતિ દીપયે.

૧૪૯.ઇચ્ચાકુસલધમ્માનં, ઞત્વા સઙ્ગહમુત્તરં;
મિસ્સકા નામ વિઞ્ઞેય્યા, યથાસમ્ભવતો કથં;

૧૫૦.લોભો દોસો ચ મોહો ચ,
એકન્તાકુસલા તયો;
અલોભાદોસામોહો ચ,
કુસલાબ્યાકતા તથા.

૧૫૧.પાદપસ્સેવ મૂલાનિ, થિરભાવાય પચ્ચયા;
મૂલભાવેન ધમ્માનં, **હેતૂ** ધમ્મા છ દીપિતા.

૧૫૨.વિતક્કો ચ વિચારો ચ, પીતિ ચેકગ્ગતા તથા;
સોમનસ્સં દોમનસ્સં, ઉપેક્ખાતિ ચ વેદના.

૧૫૩.આહચ્ચુપનિજ્ઝાયન્તા, નિજ્ઝાનટ્ઠેન પચ્ચયા;
ઝાનધમ્માતિ સત્થાહ, પઞ્ચ વત્થુસભાવતો.

૧૫૪.સમ્માદિટ્ઠિ ચ સઙ્કપ્પો, વાયામો વિરતિત્તયં;
સમ્માસતિ સમાધી ચ, મિચ્છાદિટ્ઠિ ચ સમ્ભવા.

૧૫૫.સમ્મામિચ્છા ચ નીયન્તા, નિય્યાનટ્ઠેન પચ્ચયા;
મગ્ગઙ્ગા દ્વાદસક્ખાતા, નવ ધમ્મા સભાવતો.

૧૫૬.અત્તભાવં પવત્તેન્તા, ઓજટ્ઠમકવેદનં;
પટિસન્ધિનામરૂપ-માહરન્તા યથાક્કમં.

૧૫૭.કબળીકારો આહારો,
ફસ્સો સઞ્ચેતના તથા;
વિઞ્ઞાણમિતિ ચત્તારો,
આહારાતિ પકાસિતા.

૧૫૮.ધમ્માનં સહજાતાનં, ઇન્દ્રિયટ્ઠેન પચ્ચયા;
અત્તાનમિસ્સરટ્ઠેન, અનુવત્તાપકા તથા.

૧૫૯.

સદ્ધા ચ સતિ પઞ્ઞા ચ, વીરિયેકગ્ગતાપિ ચ;
વેદના જીવિતં ચિત્તં, અટ્ઠ રૂપિન્દ્રિયાનિ ચ.

૧૬૦કથં જીવિતમેકં તુ, સુખં દુક્ખન્તિ વેદના;
સોમનસ્સં દોમનસ્સં, ઉપેક્ખાતિ ચ ભેદિતા.

૧૬૧.પઞ્ઞાદિમગ્ગેનઞ્ઞાત-ઞ્ઞસ્સામીતિન્દ્રિયં ભવે;
મજ્ઝે અઞ્ઞિન્દ્રિય**મન્તે**, અઞ્ઞાતાવિન્દ્રિયં તથા.

૧૬૨.સોળસેવ સભાવેન, ઇન્દ્રિયટ્ઠવિભાગતો;
ઇન્દ્રિયાનીતિ વુત્તાનિ, બાવીસતિ વિભાવયે.

૧૬૩.દળ્હાધિટ્ઠિતસન્તાના , વિપક્ખેહિ અકમ્પિયા;
બલવન્તસભાવેન, **બલધમ્મા** પકાસિતા.

૧૬૪.સદ્ધા સતિ હિરોત્તપ્પં, વીરિયેકગ્ગતા તથા;
પઞ્ઞાહિરિકાનોત્તપ્પ-મિચ્ચેવં નવધા મતા.

૧૬૫.જેટ્ઠા પુબ્બઙ્ગમટ્ઠેન, પુઞ્ઞાપુઞ્ઞપવત્તિયં;
પચ્ચયાધિપ્પતેય્યેન, સહજાનં યથારહં.

૧૬૬.ચત્તારો**ધિપતી** વુત્તા, આધિપ્પચ્ચસભાવતો;
છન્દો ચિત્તઞ્ચ વીરિયં, વીમંસાતિ ચ તાદિના.

૧૬૭.પઞ્ચસઙ્ગહિતા પઞ્ઞા, વાયામેકગ્ગતા પન;
ચતુસઙ્ગહિતા ચિત્તં, સતિ ચેવ તિસઙ્ગહા.

૧૬૮.સઙ્કપ્પો વેદના સદ્ધા, દુકસઙ્ગહિતા મતા;
એકેકસઙ્ગહા સેસા, અટ્ઠવીસતિ ભાસિતા;
ઇચ્ચેવં સત્તધા ભેદો, વુત્તો **મિસ્સકસઙ્ગહો**.

૧૬૯હેતુઝાનઙ્ગમગ્ગઙ્ગા, આહારિન્દ્રિયતો તથા;
બલાધિપ્પતિતો ચેવ, પુઞ્ઞાપુઞ્ઞાદિમિસ્સતા;
છત્તિંસેવ સભાવેન, ચતુસટ્ઠિ પભેદતો.

૧૭૦ઇચ્ચેવં સઙ્ગહેત્વાન, વિભાવેય્ય તતો પરં;
ચિત્તુપ્પાદપભેદેસુ, યથાસમ્ભવતો કથં.

૧૭૧સિતાવજ્જનવિઞ્ઞાણં, સમ્પટિચ્છનતીરણા;

અટ્ઠારસાહેતુકાવ, મોમૂહા એકહેતુકા.

૧૭૨.સેસા તુ કુસલા ઞાણવિયુત્તા ચ દ્વિહેતુકા;
ચિત્તુપ્પાદાપરે સત્ત-ચત્તાલીસ તિહેતુકા.

૧૭૩.પઞ્ચવિઞ્ઞાણમજ્ઝાનં , દ્વિઝાનઙ્ગિકમીરિતં;
ચતુત્થપઞ્ચમજ્ઝાનં, તિઝાનં તતિયં મતા.

૧૭૪.ચતુઝાનં તુ દુતિયં, કામે ચ સુખવજ્જિતા;
પઞ્ચઝાનં તુ પઠમં, કામે ચ સુખિતા મતા.

૧૭૫.પઠમાનુત્તરં ઝાનં, અટ્ઠમગ્ગઙ્ગિકં મતં;
સત્તમગ્ગઙ્ગિકં નામ, સેસઝાનમનુત્તરં.

૧૭૬.લોકિયં પઠમં ઝાનં, તથા કામે તિહેતુકા;
પઞ્ચમગ્ગઙ્ગિકા નામ, ચિત્તુપ્પાદા પકાસિતા.

૧૭૭.સેસં મહગ્ગતં ઝાનં, સમ્પયુત્તા ચ દિટ્ઠિયા;
ઞાણેન વિપ્પયુત્તા ચ, ચતુમગ્ગઙ્ગિકા મતા.

૧૭૮.પટિઘુદ્ધચ્ચયુત્તા ચ, વિપ્પયુત્તા ચ દિટ્ઠિયા;
તિમગ્ગઙ્ગં દુમગ્ગઙ્ગં, કઙ્ખિતં સમુદીરિતં.

૧૭૯.ન હોન્તાહેતુકે મગ્ગા, ચિત્તટ્ઠિતિ ચ કઙ્ખિતે;
વિદિતા નિયતતા ચ, લોકિયેસુ ન ઉદ્ધટા.

૧૮૦.કામેસુ કબળીકારો, અનાહારો અસઞ્ઞિનો;
ચિત્તુપ્પાદેસુ સબ્બત્થ, આહારત્તયમીરિતં.

૧૮૧.ઇન્દ્રિયાનિ વિભાવેય્ય, નવધાનુત્તરે બુધો;
અટ્ઠધા સમુદીરેય્ય, લોકિયેસુ તિહેતુકે.

૧૮૨.સત્તધા પન ઞાણેન, વિપ્પયુત્તે પકાસયે;
સિતવોટ્ઠબ્બનાપુઞ્ઞે, પઞ્ચધા કઙ્ખિતે પન.

૧૮૩.ચતુધા તિવિધા સેસે, ચિત્તુપ્પાદે સમીરયે;
તિહેતુકા સત્તબલા, છબલા તુ દુહેતુકા.

૧૮૪.ચતુબલા અકુસલા, કઙ્ખિતં તિબલં મતં;
દ્વિબલં સિતવોટ્ઠબ્બ-મબલં સેસમીરિતં.

૧૮૫.જવનેધિપતીનં તુ, યો કોચેકો તિહેતુકે;
દ્વિહેતુકે વા કુસલે, વીમંસા નોપલબ્ભતિ.

૧૮૬.લોકિયેસુ વિપાકેસુ,
મોહમૂલે અહેતુકે;
યથાસમ્ભવવુત્તિત્તા,
નત્થાધિપતિ કોચિપિ.

૧૮૭.સમ્ભોતિ કાયવિઞ્ઞાણે, પુઞ્ઞપાકે સુખિન્દ્રિયં;
દુક્ખિન્દ્રિયમ્પિ તત્થેવ, પાપપાકમ્હિ ભાસિતં.

૧૮૮.સન્તીરણઞ્ચ હસનં, સોમનસ્સાનિ સોળસ;
પઠમાદિચતુજ્ઝાનં, સોમનસ્સયુતં ભવે.

૧૮૯.દોમનસ્સયુત્તા દ્વેવ, ચિત્તુપ્પાદા પકાસિતા;
તદઞ્ઞે પન સબ્બેપિ, પઞ્ચપઞ્ઞાસુપેક્ખકા.

૧૯૦.વેદનાસમ્પયોગઞ્ચ, વિનિબ્ભુજ્જેવમટ્ઠધા;
હેતુયોગાદિભેદેહિ, ચિત્તુપ્પાદા પકાસિતા.

૧૯૧.તંતંવિયોગભેદઞ્ચ, પચ્ચેકમથ મિસ્સિતં;
યથાવુત્તાનુસારેન, યથાસમ્ભવતો નયે.

૧૯૨.ઇચ્ચેવં પન યોજેત્વા, ચિત્તુપ્પાદેસુ મિસ્સકં;
તતો ગેય્યા વિસુદ્ધા ચ, બોધિપક્ખિયસઙ્ગહા.

૧૯૩.કાયે ચ વેદનાચિત્તે, ધમ્મેસુ ચ યથારહં;
અસુભં દુક્ખમનિચ્ચ-મનત્તાતિ સુપટ્ઠિતા.

૧૯૪.સમ્માસતિ પનિચ્ચેકા, કિચ્ચગોચરભેદતો;
સતિપટ્ઠાનનામેન, ચત્તારોતિ પકાસિતા.

૧૯૫.ઉપ્પન્નાનુપ્પન્નપાપ-પહાનાનુપ્પાદનાય ચ;
અનુપ્પન્નુપ્પન્નેહિ વા, નિબ્બત્તિઅભિવુદ્ધિયા.

૧૯૬.પદહન્તસ્સ વાયામો, કિચ્ચાભોગવિભાગતો;
સમ્મપ્પધાનનામેન, ચત્તારોતિ પકાસિતા.

૧૯૭.ઇદ્ધિયા પાદભૂતત્તા, **ઇદ્ધિપાદા**તિ ભાસિતા;

છન્દો ચિત્તઞ્ચ વીરિયં, વીમંસાતિ ચતુબ્બિધા.

૧૯૮.પઞ્ચ સદ્ધા સતિ પઞ્ઞા, વીરિયેકગ્ગતા તથા;
ઇન્દ્રિયાનિન્દ્રિયટ્ઠેન, બલટ્ઠેન **બલાનિ** ચ.

૧૯૯.સતિ ધમ્મવિચયો ચ, તથા વીરિયપીતિયો;
પસ્સદ્ધેકગ્ગતાપેક્ખા, બુજ્ઝન્તસ્સઙ્ગભાવતો.

૨૦૦.**બોજ્ઝઙ્ગા**તિ વિસેસેન, સત્ત ધમ્મા પકાસિતા;
નિય્યાનટ્ઠેન **મગ્ગઙ્ગા**, સમ્માદિટ્ઠાદિઅટ્ઠધા.

૨૦૧.છસઙ્ગહેત્થ વાયામો, સતિપઞ્ઞા સમીરિતા;
પઞ્ચસઙ્ગહિતા નામ, સમાધિ ચતુસઙ્ગહો.

૨૦૨.સદ્ધા દુસઙ્ગહા વુત્તા, સેસા એકેકસઙ્ગહા;
ઇચ્ચેવં સત્તધા ભેદો, **બોધિપક્ખિયસઙ્ગહો**.

૨૦૩.સતિપટ્ઠાનસમ્મપ્પધાનતો ઇદ્ધિપાદતો;
ઇન્દ્રિયબલબોજ્ઝઙ્ગા, મગ્ગભેદા ચ ભાસિતા.

૨૦૪.છન્દો ચિત્તમુપેક્ખા ચ, સદ્ધાપસ્સદ્ધિપીતિયો;
સમ્માદિટ્ઠિ ચ સઙ્કપ્પો, વાયામો વિરતિત્તયં.

૨૦૫.સમ્માસતિ સમાધીતિ, દીપિતા બોધિપક્ખિયા;
ચુદ્દસા ધમ્મતો હોન્તિ, સત્તતિંસ પભેદતો.

૨૦૬.યેહિ ધમ્મેહિ બુજ્ઝન્તો, સચ્ચાનિ પટિવિજ્ઝતિ;
સમત્તાનુત્તરે હોન્તિ, ન વા સઙ્કપ્પપીતિયો.

૨૦૭.પુબ્બભાગેપિ લબ્ભન્તિ, લોકિયમ્હિ યથારહં;
નિબ્બેધભાવનાકાલે, છબ્બિસુદ્ધિપવત્તિયં.

૨૦૮.ઇચ્ચેવં તિવિધા ભેદં, વિભાવેય્ય યથારહં;
સભાવભેદભિન્નાનં, સભાગત્થેહિ સઙ્ગહં.

૨૦૯.ભેદસઙ્ગહવિદૂહિ વણ્ણિતં, ભેદસઙ્ગહવિમુત્તિસાસને;
ભેદસઙ્ગહનયત્થમુત્તમં, ભેદસઙ્ગહમુખં પકાસિતં.

૨૧૦.ધમ્મસભાવવિભાગબુધેવં, ધમ્મદિસમ્પતિસાસનધમ્મે;
ધમ્મવિભૂતિવિભૂસિતચિત્તા, ધમ્મરસામતભાગિ ભવન્તિ.

ઇતિ નામરૂપપરિચ્છેદે ભેદસઙ્ગહવિભાગો નામ

તતિયો પરિચ્છેદો.

૪. ચતુત્થો પરિચ્છેદો

પકિણ્ણકવિભાગો

૨૧૧ઇતો પરં કિચ્ચતો ચ, દ્વારાલમ્બણવત્થુતો;
ભૂમિપુગ્ગલતો ઠાના, જનકા ચ યથારહં.

૨૧૨સઙ્ગહો ચ પવત્તિ ચ, પટિસન્ધિપવત્તિસુ;
ચિત્તુપ્પાદવસેનેવ, સંખિપિત્વાન નિય્યતે.

૨૧૩રૂપારૂપમહાપાકા, મુપેક્ખાતીરણદ્વયં;
ચુતિસન્ધિભવઙ્ગાનિ, ચિત્તાનેકૂનવીસતિ.

૨૧૪આવજ્જનં તુ યુગળં, દસ્સનં સવનં તથા;
ઘાયનં સાયનઞ્ચેવ, ફુસનં સમ્પટિચ્છનં.

૨૧૫તીણિ તીરણચિત્તાનિ, એકં વોટ્ઠબ્બનં મતં;
પઞ્ચદ્વારે મનોદ્વારે, તદાવજ્જનનામકં.

૨૧૬પઞ્ચપઞ્ઞાસ જવનકિચ્ચાનીતિ વિનિદ્દિસે;
ક્રિયા ચાવજ્જનં હિત્વા, કુસલાકુસલપ્ફલં.

૨૧૭તદાલમ્બણચિત્તાનિ, ભવન્તેકાદસેવ હિ;
મહાવિપાકચિત્તાનિ, અટ્ઠ સન્તીરણત્તયં.

૨૧૮પઞ્ચકિચ્ચન્તિ ભાસન્તિ, ઉપેક્ખાતીરણદ્વયં;
ચતુકિચ્ચા મહાપાકા, તિકકિચ્ચા મહગ્ગતા.

૨૧૯દુકિચ્ચમિતિ વોટ્ઠબ્બં, સુખતીરણમીરિતં;
પઞ્ચવિઞ્ઞાણજવનમનોધાતુત્તિકં પન.

૨૨૦એકકિચ્ચાતિ ભાસન્તિ, અટ્ઠસટ્ઠિ વિભાવિનો;
ઇચ્ચેવં **કિચ્ચભેદેન**, ચિત્તુપ્પાદા વવત્થિતા.

૨૨૧ચક્ખુસોતઘાનજિવ્હા-કાયધાતુ યથાક્કમં;
પઞ્ચદ્વારા ભવઙ્ગં તુ, મનોદ્વારં પવુચ્ચતિ.

૨૨૨ઘાનાદયો તયો રૂપે, પઞ્ચ ચક્ખાદયો તથા;
અરૂપે નત્થુભયત્થ, તદાલમ્બણમાનસં.

૨૨૩છ દ્વારા વીથિચિત્તાનિ, સત્ત કામીસુ રૂપિસુ;
દ્વારત્તયં છ ચિત્તાનિ, મનોદ્વારમરૂપિસુ.

૨૨૪.પટિસન્ધાદિભૂતા હિ, અવસાને ચુતિટ્ઠિતા;
મજ્ઝે ભવઙ્ગં છેત્વાન, પચ્ચેકં વીથિ જાયતિ.

૨૨૫રૂપાદારમ્મણે ચક્ખુ-પસાદાદિમ્હિ ઘટ્ટિતે;
આવજ્જનાદયો હોન્તિ, ભવઙ્ગદ્વિચલા પરં.

૨૨૬.પરિણામે ભવઙ્ગસ્સ, આલમ્બે ગહણારહે;
તથા વીથિ મનોદ્વારે, યથાસમ્ભવતો ભવે.

૨૨૭.આવજ્જા પઞ્ચવિઞ્ઞાણં, સમ્પટિચ્છનતીરણં;
વોટ્ઠબ્બકામજવનં, તદાલમ્બણમાનસં.

૨૨૮.સત્તેવં વીથિચિત્તાનિ, ચિત્તુપ્પાદા ચતુદ્દસ;
ચતુપઞ્ઞાસ વિત્થારા, પઞ્ચદ્વારે યથારહં.

૨૨૯ઉપ્પાદટ્ઠિતિભઙ્ગાનં, વસા ચિત્તક્ખણં તયં;
રૂપાનં ઠિતિ એકૂન-પઞ્ઞાસઞ્ચ દુકે દુકં.

૨૩૦.પરિત્તેતિપરિત્તે ચ, મહન્તેતિમહન્તકે;
વોટ્ઠબ્બમોઘજવનં, તદાલમ્બન્તિ તં કમા.

૨૩૧.આવજ્જનઞ્ચ જવનં, મનોદ્વારે તુ ગોચરે;
વિભૂતે તુ તદાલમ્બં, વિત્થારા સત્તસટ્ઠિ તે.

૨૩૨કામે જવનસત્તાલ-મ્બણાનં નિયમે સતિ;
વિભૂતેતિમહન્તે ચ, તદાલમ્બણમીરિતં.

૨૩૩.પઞ્ચદ્વારે મનોધાતુ, પચ્ચેકમ્હિ યથાક્કમં;
પઞ્ચવિઞ્ઞાણયુગળં, પચ્ચેકં તુ પકાસિતં.

૨૩૪.મનોદ્વારે તુ જવનં, મહગ્ગતમનુત્તરં;
સુખતીરણવોટ્ઠબ્બં, પરિત્તજવનં છસુ.

૨૩૫.મહાવિપાકચિત્તાનિ , ઉપેક્ખાતીરણદ્વયં;
છસુ દ્વારેસુ જાયન્તિ, વીથિમુત્તાનિ ચેકદા.

૨૩૬.સત્તતિ વીથિચિત્તાનિ, વિપાકા તુ મહગ્ગતા;

નવ વીથિવિમુત્તા ચ, દુવિધાપિ દસીરિતા.

૨૩૭ઇચ્ચેવં **દ્વારભેદેન**, વિભાવેત્વા તતો પરં;
ઞેય્યા ગોચરભેદેન, ચિત્તુપ્પાદા યથારહં.

૨૩૮રૂપસદ્દગન્ધરસફોટ્ઠબ્બા પઞ્ચ ગોચરા;
સેસઞ્ચ રૂપપઞ્ઞત્તિનામઞ્ચ ધમ્મગોચરં.

૨૩૯.પઞ્ચદ્વારે વત્તમાનં, પઞ્ચાલમ્બં યથાક્કમં;
છાલમ્બણં મનોદ્વારે, અતીતાનાગતમ્પિ ચ.

૨૪૦.પઞ્ઞત્તાતીતવત્તન્તં , છદ્વારગ્ગહિતં પન;
છળારમ્મણસઞ્ઞાતં, યેભુય્યેન ભવન્તરે.

૨૪૧નિમિત્તગતિકમ્માનં, કમ્મમેવાથ ગોચરં;
પટિસન્ધિભવઙ્ગાનં, ચુતિયાવ યથારહં.

૨૪૨.પઞ્ચાલમ્બે મનોધાતુ, પચ્ચેકમ્હિ યથાક્કમં;
પઞ્ચવિઞ્ઞાણયુગળં, પચ્ચેકં તુ પકાસિતં.

૨૪૩કામપાકાનિ સેસાનિ, હસનઞ્ચ પરિત્તકે;
ઞાણહીનાનિપુઞ્ઞાનિ, જવનાનિ અનિમ્મલે.

૨૪૪તિહેતુકામપુઞ્ઞાનિ, પુઞ્ઞાભિઞ્ઞા ચ લોકિયા;
સબ્બાલમ્બે પવત્તન્તિ, અગ્ગમગ્ગફલં વિના.

૨૪૫ક્રિયાભિઞ્ઞા ચ વોટ્ઠબ્બં, ક્રિયા કામે તિહેતુકા;
સબ્બાલમ્બે પવત્તન્તિ, નિબ્બાને નિમ્મલા સિયું.

૨૪૬દુતિયઞ્ચ ચતુત્થઞ્ચ, આરુપ્પેસુ મહગ્ગતે;
મહગ્ગતઞ્ઞે વોહારે, અય**માલમ્બણે** નયો.

૨૪૭.ચક્ખુસોતઘાનજિવ્હા-કાયહદયવત્થુના;
કામલોકે છવત્થૂનિ, નિસ્સિતા સત્ત ધાતુયો.

૨૪૮.પઞ્ચવિઞ્ઞાણધાતૂ ચ, તાસં પુબ્બાપરત્તયં;
મનોધાતુ તતો સેસા, મનોવિઞ્ઞાણધાતુ ચ.

૨૪૯.ચતસ્સો ધાતુયો રૂપે, તીણિ વત્થૂનિ નિસ્સિતા;
અરૂપે તુ અનિસ્સાય, ધાત્વેકાવ પવત્તતિ.

૨૫૦.પઞ્ચપ્પસાદે નિસ્સાય, પચ્ચેકં તુ યથાક્કમં;
પઞ્ચવિઞ્ઞાણયુગળં, ભવતીતિ પકાસિતં.

૨૫૧.કામપાકાનિ સેસાનિ, મઞ્ઞાવજ્જનમાદિતો;
હસનં પટિઘારૂપા-વચરં વત્થુનિસ્સિતં.

૨૫૨.દ્વેચત્તાલીસ નિસ્સાય, અનિસ્સાય ચ જાયરે;
અનિસ્સાય વિપાકાનિ, આરુપ્પેતિ સમીરિતં.

૨૫૩.ઇચ્ચેવં **વત્થુભેદેન**, ચિત્તુપ્પાદા પકાસિતા;
તતો પરં વિભાવેય્ય, ભૂમિભેદેન પણ્ડિતો.

૨૫૪.નિરયે પેતલોકે ચ, તિરચ્છાનાસુરે તથા;
પાપકમ્મોપપજ્જન્તિ, પાપપાકાય સન્ધિયા.

૨૫૫.ભૂમિસ્સિતેસુ દેવેસુ, મનુસ્સેસુપિ હીનકા;
અહેતુકાય જાયન્તિ, પુઞ્ઞપાકાય સન્ધિયા.

૨૫૬.ચાતુમહારાજિકા ચ, તાવતિંસા ચ યામકા;
તુસિતા ચેવ નિમ્માનરતિનો વસવત્તિનો.

૨૫૭.ઇચ્ચેવં છસુ દેવેસુ, મનુસ્સેસુ ચ જાયરે;
મહાવિપાકસન્ધીહિ, કામપુઞ્ઞકતા જના.

૨૫૮.બ્રહ્માનં પારિસજ્જા ચ, તથા બ્રહ્મપુરોહિતા;
મહાબ્રહ્મા ચ જાયન્તિ, પઠમજ્ઝાનસન્ધિયા.

૨૫૯.પરિત્તા અપ્પમાણાભા, જાયન્તાભસ્સરા તથા;
દુતિયજ્ઝાનપાકાય, તતિયાય ચ સન્ધિયા.

૨૬૦.પરિત્તસુભપ્પમાણસુભા ચ સુભકિણ્હકા;
ચતુત્થાય તુ જાયન્તિ, તતિયજ્ઝાનભૂમિકા.

૨૬૧.વેહપ્ફલા અસઞ્ઞી ચ, સુદ્ધાવાસાતિ સત્તસુ;
પઞ્ચમાય ચ જાયન્તિ, અસઞ્ઞીચિત્તવજ્જિતા.

૨૬૨.અવિહા ચ અતપ્પા ચ, સુદસ્સા ચ સુદસ્સિનો;
અકનિટ્ઠાતિ પઞ્ચેતે, સુદ્ધાવાસા પકાસિતા.

૨૬૩.આકાસાનઞ્ચાયતનપાકાદીહિ યથાક્કમં;

આકાસાનઞ્ચાયતનભૂમિકાદીસુ જાયરે.

૨૬૪. ચુતિસન્ધિભવઙ્ગાનં , વસા પાકા મહગ્ગતા;
કામે સહેતુકા પાકા, તદાલમ્બણતોપિ ચ.

૨૬૫. યથાવુત્તનિયામેન, ભૂમીસ્વેકાવ જાયરે;
ચિત્તુપ્પાદેસુ સબ્બત્થ, ન ત્વેવાસઞ્ઞિનો મતા.

૨૬૬. ઘાનજિવ્હાકાયધાતુ-નિસ્સિતં માનસં તથા;
પટિઘદ્વયમિચ્ચેવમટ્ઠ હોન્તેવ કામિસુ.

૨૬૭. ચક્ખુસોતઞ્ચ વિઞ્ઞાણં, મનોધાતુ ચ તીરણં;
કામરૂપેસુ જાયન્તિ, યથાસમ્ભવતો દસ.

૨૬૮. વોટ્ઠબ્બકામપુઞ્ઞાનિ, વિપ્પયુત્તાનિ દિટ્ઠિયા;
ઉદ્ધચ્ચસહિતઞ્ચેતિ, સબ્બત્થેતાનિ ચુદ્દસ.

૨૬૯. કઙ્ખિતં દિટ્ઠિયુત્તાનિ, સુદ્ધાવાસવિવજ્જિતે;
સિતઞ્ચ રૂપજવન-મારુપ્પાપાયવજ્જિતે.

૨૭૦. કામક્રિયા સહેતૂ ચ, ઉદ્ધં લોકુત્તરત્તયં;
ચતુત્થારુપ્પજવનં, સબ્બત્થાપાયવજ્જિતે.

૨૭૧. સેસમારુપ્પજવનં, હિત્વાપાયં યથાક્કમં;
ઉદ્ધમારુપ્પભૂમિઞ્ચ, જાયતીતિ વિભાવયે.

૨૭૨. સોતાપત્તિફલાદીનિ, ચત્તારાનુત્તરાનિ તુ;
સુદ્ધાવાસમપાયઞ્ચ, હિત્વા સબ્બત્થ જાયરે.

૨૭૩. સુદ્ધાવાસમપાયઞ્ચ, હિત્વારૂપઞ્ચ સબ્બથા;
પઠમાનુત્તરો મગ્ગો, સેસટ્ઠાનેસુ જાયતિ.

૨૭૪. સત્તતિંસ અપાયેસુ, કામેસીતિ પકાસિતા;
પઞ્ચપઞ્ઞાસ સુદ્ધેસુ, રૂપેસ્વેકૂનસત્તતિ.

૨૭૫. છચત્તાલીસ આરુપ્પે, ઉપ્પજ્જન્તિ યથારહં;
ઇચ્ચેવં **ભૂમિભેદેન**, ચિત્તુપ્પાદા પકાસિતા.

૨૭૬. તિહેતુસત્તે સબ્બાનિ, દ્વિહેતુકાહેતુકે પન;
પરિત્તાનિ વિવજ્જેત્વા, ઞાણપાકક્રિયાજવે.

૨૭૭.પુથુજ્જનાનં સમ્ભોન્તિ, દિટ્ઠિયુત્તઞ્ચ કઙ્ખિતં;
સોતાપન્નાદિતિણ્ણમ્પિ, ફલં હોતિ યથાસકં.

૨૭૮.વીતરાગસ્સ જવનં, ક્રિયા ચન્તિમનુત્તરં;
પુથુજ્જનાદિતિણ્ણમ્પિ, પટિઘં સમુદીરિતં.

૨૭૯.જવા પુથુજ્જનાદીનં, ચતુન્નં સેસ સાસવા;
સાસવાવજ્જપાકાનિ, પઞ્ચન્નમપિ દીપયે.

૨૮૦.પુથુજ્જનેસુ તેસટ્ઠિ, સોતાપન્નાદિકદ્વયે;
એકૂનસટ્ઠિ ચિત્તાનિ, અનાગામિકપુગ્ગલે.

૨૮૧.સત્તપઞ્ઞાસ જાયન્તિ, તેપઞ્ઞાસ અનાસવે;
મગ્ગટ્ઠેસુ સકો મગ્ગો, **પુગ્ગલેસુ અયં નયો**.

૨૮૨.તિહેતુકામચુતિયા, સબ્બાપિ પટિસન્ધિયો;
દ્વિહેતાહેતુચુતિયા, કામાવચરસન્ધિયો.

૨૮૩.રૂપાવચરચુતિયા, સહેતુપટિસન્ધિયો;
આરુપ્પારુપ્પચુતિયા, હેટ્ઠિમારુપ્પવજ્જિતા.

૨૮૪.પટિસન્ધિ તથા કામે, તિહેતુપટિસન્ધિયો;
ભવન્તીતિ ચ મેધાવી, **ચુતિસન્ધિનયં નયે**.

૨૮૫.ચુતિયાનન્તરં હોતિ, પટિસન્ધિ તતો પરં;
ભવઙ્ગં તં પન છેત્વા, હોતિ આવજ્જનં તતો.
૨૮૬.અનિટ્ઠે પાપપાકાવ, ચક્ખુવિઞ્ઞાણકાદયો;
ઇટ્ઠે તુ પુઞ્ઞપાકાવ, યથાસમ્ભવતો સિયું.

૨૮૭.પુબ્બે વુત્તનયેનેવ, વીથિચિત્તાનિ યોજયે;
પઞ્ચદ્વારે યથાયોગં, મનોદ્વારે ચ પણ્ડિતો.

૨૮૮.સન્તીરણતદાલમ્બ-મિટ્ઠાલમ્બે પવત્તતિ;
સુખિતં ઇટ્ઠમજ્ઝત્તે, અનિટ્ઠે ચ ઉપેક્ખિતં.

૨૮૯.સુખોપેતં તદાલમ્બં, ઉપેક્ખાક્રિયતો પરં;
ન હોતિ દોમનસ્સમ્હા, સોમનસ્સં તુ સબ્બદા.

૨૯૦.તથોપેક્ખાતદાલમ્બં, સુખિતક્રિયતો પરં;

અઞ્ઞત્થ નિયમો નત્થિ, તદાલમ્બપવત્તિયા.

૨૯૧.સોમનસ્સભવઙ્ગસ્સ, જવને દોમનસ્સિતે;
તદાલમ્બે અસમ્ભોન્તે, ઉપેક્ખાતીરણં ભવે.

૨૯૨.પરિકમ્મોપચારાનુ-લોમગોત્રભુતો પરં;
પઞ્ચમં વા ચતુત્થં વા, જવનં હોતિ અપ્પના.

૨૯૩.ચતુઞાનં સુખોપેતં, ઞાણયુત્તાનનન્તરં;
ઉપેક્ખાઞાણયુત્તાનં, પઞ્ચમં જાયતે પરં.

૨૯૪.પુથુજ્જનાન સેક્ખાનં, કામપુઞ્ઞતિહેતુતો;
તિહેતુકામક્રિયતો, વીતરાગાનમપ્પના.

૨૯૫.આવજ્જપઞ્ચવિઞ્ઞાણ-સમ્પટિચ્છનતીરણં;
પટિસન્ધિચુતિ સબ્બા, રૂપારૂપાદિકપ્પના.

૨૯૬.નિરોધા વુટ્ઠહન્તસ્સ, ઉપરિટ્ઠફલં દ્વયં;
પઞ્ચાભિઞ્ઞા તથા મગ્ગા, એકચિત્તક્ખણા મતા.

૨૯૭.દ્વિક્ખત્તું હિ નિરોધસ્સ, સમાપત્તિક્ખણે પન;
ચતુત્થારુપ્પજવનં, તદાલમ્બઞ્ચ સબ્બથા.

૨૯૮.દ્વિક્ખત્તું વાથ તિક્ખત્તું, મગ્ગસ્સાનન્તરં ફલં;
ભવઙ્ગાદિ ચ વોટ્ઠબ્બં, જવનાદિ સકિં પન.

૨૯૯.તિહેતુકામજવનં, અપ્પનાઘટિતં પન;
તિક્ખત્તું વા ચતુક્ખત્તું, મનોદ્વારે પવત્તતિ.

૩૦૦.છદ્વારેસુ પનઞ્ઞત્થ, જવનં કામધાતુજં;
પઞ્ચ વારે છ વા સત્ત, સમુપ્પજ્જતિ સમ્ભવા.

૩૦૧.સમાપત્તિભવઙ્ગેસુ, નિયમો ન સમીરિતો;
વીથિચિત્તાવસાને તુ, ભવઙ્ગં ચુતિ વા ભવે.

૩૦૨.ઇચ્ચાનન્તરભેદેન, ચિત્તુપ્પાદટ્ઠિતિં ચુતિં;
ઞત્વા ગણેય્ય સઙ્ગય્હ, લબ્ભમાનવસા કથં?
૩૦૩.પઞ્ચદ્વારાવજ્જનતો, દસ ચિત્તાનિ દીપયે;
સેસાવજ્જનતો પઞ્ચ-ચત્તાલીસન્તિ ભાસિતં.

૩૦૪.પઞ્ચવિઞ્ઞાણતો પાપવિપાકા સમ્પટિચ્છના;
પરમેકં દુવે પુઞ્ઞ-વિપાકા સમ્પટિચ્છના.

૩૦૫.સન્તીરણદ્વિહેતુમ્હા, પાકા દ્વાદસ જાયરે;
તિહેતુકામપાકમ્હા, એકવીસતિ ભાસિતં.

૩૦૬.રૂપાવચરપાકમ્હા, પરમેકૂનવીસતિ;
નવટ્ઠારુપ્પપાકમ્હા, સત્ત છ વા યથાક્કમં.

૩૦૭.પટિઘમ્હા તુ સત્તેવ, સિતમ્હા તેરસબ્રવું;
દ્વિહેતુપુઞ્ઞાપુઞ્ઞમ્હા, એકવીસતિ ભાવયે.

૩૦૮.દ્વિહેતુકામક્રિયતો, અટ્ઠારસ ઉપેક્ખકા;
સુખિતમ્હા સત્તરસ, વિભાવેન્તિ વિચક્ખણા.

૩૦૯.કામપુઞ્ઞા તિહેતુમ્હા, તેત્તિંસેવ ઉપેક્ખકા;
સુખિતમ્હા તિપઞ્ઞાસ, ભવન્તીતિ પકાસિતં.

૩૧૦.તિહેતુકામક્રિયતો, ચતુવીસતિપેક્ખકા;
સુખિતમ્હા તુ દીપેય્ય, પઞ્ચવીસતિ પણ્ડિતો.

૩૧૧.દસ રૂપજવમ્હેકાદસ દ્વાદસ તેરસ;
યથાક્કમં પઞ્ચદસ, આરુપ્પા પરિદીપયે.

૩૧૨.ફલમ્હા ચુદ્દસેવાહુ, મગ્ગમ્હા તુ સકં ફલં;
પરં સઙ્ગહમિચ્ચેવં, વિગણેય્ય વિસારદો.

૩૧૩.પઞ્ચદસમ્હાદ્યાવજ્જ-મેકવીસતિતોપરં ;
એકમ્હા પઞ્ચવિઞ્ઞાણં, પઞ્ચમ્હા સમ્પટિચ્છનં.

૩૧૪.સુખસન્તીરણં હોતિ, પઞ્ચવીસતિતો પરં;
સમ્ભોન્તિ સત્તતિંસમ્હા, ઉપેક્ખાતીરણદ્વયં.

૩૧૫.ભવન્તિ ચત્તાલીસમ્હા, સુખપાકા દ્વિહેતુકા;
તથેકચત્તાલીસમ્હા, સુખપાકા દ્વિહેતુકા;
તથેકચત્તાલીસમ્હા, ઉપેક્ખાય સમાયુતા.

૩૧૬.હોન્તિ સત્તતિતો કામે,
સુખપાકા તિહેતુકા;

દ્વિસત્તતિમ્હા જાયન્તિ,
ઉપેક્ખાસહિતા પુન.

૩૧૭એકૂનસટ્ઠિતો રૂપા, પાકા પાકા અરૂપિનો;
કમાદ્ધચત્તાલીસમ્હા, તથેકદ્વિતિહીનતો.

૩૧૮ફલદ્વયં ચતુક્કમ્હા, પઞ્ચમ્હાન્તફલદ્વયં;
તિકા મહગ્ગતા જવા, મગ્ગા કામજવા દ્વયા.

૩૧૯ચિત્તુપ્પાદાનમિચ્ચેવં, ગણિતો **પુબ્બસઙ્ગહો**;
ઞેય્યોયં **ઠાનભેદો**તિ, પુબ્બાપરનિયામિતો.

૩૨૦રૂપપાકમહાપાકા, મનોધાતુ ચ તીરણં;
રૂપમેવ જનેન્તીતિ, વુત્તા એકૂનવીસતિ.

૩૨૧અપ્પનાજવનં સબ્બં, મહગ્ગતમનુત્તરં;
ઇરિયાપથરૂપાનિ, જનેતીતિ સમીરિતં.

૩૨૨વોટ્ઠબ્બં કામજવનમભિઞ્ઞા ચ યથારહં;
ઇરિયાપથવિઞ્ઞત્તિરૂપાનં જનકા સિયું.

૩૨૩પઞ્ચવિઞ્ઞાણમારુપ્પા, વિપાકા ચ ન કિઞ્ચિપિ;
સબ્બેસં પટિસન્ધી ચ, ચુતિ ચારહતો તથા.

૩૨૪રૂપાદિત્તયમિચ્ચેવં , સમુટ્ઠાપેતિ માનસં;
ઉપ્પજ્જમાનમેવેતિ, ઞેય્યો **જનકસઙ્ગહો**.

૩૨૫ઇતિ કિચ્ચાદિભેદેસુ, પચ્ચેકસ્મિં પકાસિતં;
નયં વુત્તાનુસારેન, સમાસેત્વા વિયોજયે.

૩૨૬પનુણ્ણસમ્મોહમલસ્સ સાસને,
વિકિણ્ણવત્થૂહિ સુગન્થિતં નયં;
પકિણ્ણમોગય્હ પરત્થનિન્નયે,
વિતિણ્ણકઙ્ખાવ ભવન્તિ પણ્ડિતા.

૩૨૭બહુનયવિનિબન્ધં કુલ્લમેતં ગહેત્વા,
જિનવચનસમુદ્દં કામમોગય્હ ધીરા;
હિતસકલસમત્થં વત્થુસારં હરિત્વા,
હદય રતનગબ્ભં સાધુ સમ્પૂરયન્તિ.

ઇતિ નામરૂપપરિચ્છેદે પકિણ્ણકવિભાગો નામ

ચતુત્થો પરિચ્છેદો.

૫. પઞ્ચમો પરિચ્છેદો

કમ્મવિભાગો

૩૨૮વિભાગં પન કમ્માનં,
પવક્ખામિ ઇતો પરં;
કમ્મપાકક્રિયાભેદે,
અમોહાય સમાસતો.

૩૨૯કમ્મપચ્ચયકમ્મન્તિ, ચેતનાવ સમીરિતા;
તત્થાપિ નાનક્ખણિકા, પુઞ્ઞાપુઞ્ઞાવ ચેતના.

૩૩૦દેતિ પાકમધિટ્ઠાય, સમ્પયુત્તે યથારહં;
કમ્મસ્સાયૂહનટ્ઠેન, પવત્તત્તા હિ ચેતના.

૩૩૧ક્લેસાનુસયસન્તાને , પાકધમ્મા હિ જાયરે;
પહીનાનુસયાનં તુ, ક્રિયામત્તં પવત્તતિ.

૩૩૨મૂલભાવા ચ સબ્બેસં, તથેવાવજ્જનદ્વયં;
જનિતાનિ ચ કમ્મેહિ, વિપાકાનિ પવત્તરે.

૩૩૩ચિત્તુપ્પાદવસેનેવ, કમ્મં તેત્તિંસધા ઠિતં;
કમ્મચતુક્કભેદેહિ, વિભાવેય્ય વિચક્ખણો.

૩૩૪.પચ્ચુપ્પન્નાદિકણ્હાદિ-જનકાદિગરાદિતો;
દિટ્ઠધમ્માદિકામાદિ-ભેદા છધા યથાક્કમં.

૩૩૫.યં પાપં સુખવોકિણ્ણં, અકિચ્છેન કરીયતિ;
પચ્ચુપ્પન્નસુખં કમ્મં, આયતિં દુક્ખપાકજં.

૩૩૬કિચ્છેન દુક્ખવોકિણ્ણં, યદિ પાપં કરીયતિ;
પચ્ચુપ્પન્ને ચ તં દુક્ખં, આયતિં દુક્ખપાકજં.

૩૩૭કિચ્છેન દુક્ખવોકિણ્ણં, યદિ પુઞ્ઞં કરીયતિ;
પચ્ચુપ્પન્નમ્હિ તં દુક્ખં, આયતિં સુખપાકજં.

૩૩૮.યં પુઞ્ઞં સુખવોકિણ્ણં, અકિચ્છેન કરીયતિ;
પચ્ચુપ્પન્નસુખઞ્ચેવ, આયતિં સુખપાકજં.

૩૩૯વિસસંસટ્ઠમધુરં, સવિસં તિત્તકં તથા;
ગોમુત્તમધુભેસજ્જ-મિચ્ચોપમ્મં યથાક્કમં.

૩૪૦સમાદાને વિપાકે ચ, સુખદુક્ખપ્પભેદિતં;
કમ્મમેવં ચતુદ્ધાતિ, પકાસેન્તિ તથાગતા.

૩૪૧આનન્તરિયકમ્માદિ, એકન્તકટુકાવહં;
કણ્હં કણ્હવિપાકન્તિ, કમ્મં દુગ્ગતિગામિકં.

૩૪૨પઠમજ્ઝાનકમ્માદિ, એકન્તેન સુખાવહં;
સુક્કં સુક્કવિપાકન્તિ, કમ્મં સગ્ગૂપપત્તિકં.

૩૪૩વોકિણ્ણકમ્મ વોકિણ્ણ-સુખદુક્ખૂપપત્તિકં;
કણ્હસુક્કં કણ્હસુક્ક-વિપાકન્તિ સમીરિતં.

૩૪૪અકણ્હસુક્કમીરેન્તિ, અકણ્હસુક્કપાકદં;
કમ્મં લોકુત્તરં લોકે, ગતિકમ્મક્ખયાવહં.

૩૪૫ઇતિ વટ્ટપ્પવત્તમ્હિ, ક્લેસવોદાનભેદિતં;
કમ્મક્ખયેન સઙ્ગય્હ, ચતુધા કમ્મમીરિતં.

૩૪૬જનકઞ્ચેવુપત્થમ્ભ-મુપપીળોપઘાતકં;
ચતુધા કિચ્ચભેદેન, કમ્મમેવં પવુચ્ચતિ.

૩૪૭જનેતિ જનકં પાકં, તં છિન્દતુપપીળકં;
તં પવત્તેતુપત્થમ્ભં, તં ઘાતેતોપઘાતકં.

૩૪૮કરોતિ અત્તનો પાક-સ્સાવકાસન્તિ ભાસિતં;
પાકદાયકકમ્મં તુ, યં કિઞ્ચિ જનકં ભવે.

૩૪૯બાધમાનકકમ્મં તુ, તં પાકમુપપીળકં;
ઉપઘાતકમીરેન્તિ, તદુપચ્છેદકંપરે.

૩૫૦ગરુકાસન્નમાચિણ્ણં, કટત્તાકમ્મુના સહ;
કમ્મં ચતુબ્બિધં પાક-પરિયાયપ્પભેદતો.

૩૫૧મહગ્ગતાનન્તરિયં, ગરુકમ્મન્તિ વુચ્ચતિ;
કતં ચિન્તિતમાસન્ન-માસન્નમરણેન તુ.

૩૫૨બાહુલ્લેન સમાચિણ્ણમાચિણ્ણન્તિ પવુચ્ચતિ;

સેસં પુઞ્ઞમપુઞ્ઞઞ્ચ, કટત્તાકમ્મમીરિતં.

૩૫૩.દિટ્ઠધમ્મે વેદનીયમુપપજ્જાપરે તથા;
પરિયાયવેદનીયમિતિ ચાહોસિકમ્મુના.

૩૫૪.પાકકાલવસેનાથ, કાલાતીતવસેન ચ;
ચતુધેવમ્પિ અક્ખાતં, કમ્મમાદિચ્ચબન્ધુના.

૩૫૫.દિટ્ઠધમ્મે વેદનીયં, પઠમં જવનં ભવે;
અલદ્ધાસેવનત્તાવ, અસમત્થં ભવન્તરે.

૩૫૬.વેદનીયં તુપપજ્જપરિયોસાનમીરિતં;
પરિનિટ્ઠિતકમ્મત્તા, વિપચ્ચતિ અનન્તરે.

૩૫૭.સેસાનિ વેદનીયાનિ, પરિયાયાપરે પન;
લદ્ધાસેવનતો પાકં, જનેન્તિ સતિ પચ્ચયે.

૩૫૮.વુચ્ચન્તાહોસિકમ્માનિ, કાલાતીતાનિ સબ્બથા;
ઉચ્છિન્નતણ્હામૂલાનિ, પચ્ચયાલાભતો તથા.

૩૫૯.ચતુધા પુન કામાદિભૂમિભેદેન ભાસિતં;
પુઞ્ઞાપુઞ્ઞવસા દ્વેધા, **કામાવચરિકં** ભવે.

૩૬૦.અપુઞ્ઞં તત્થ સાવજ્જ-મનિટ્ઠફલદાયકં;
તં કમ્મફસ્સદ્વારેહિ, દુવિધં સમ્પવત્તતિ.+
૩૬૧.કાયદ્વારં વચીદ્વારં, મનોદ્વારન્તિ તાદિના;
કમ્મદ્વારત્તયં વુત્તં, ફસ્સદ્વારા છ દીપિતા.

૩૬૨.કમ્મદ્વારે મનોદ્વારે, પઞ્ચદ્વારા સમોહિતા;
ફસ્સદ્વારમનોદ્વારં, કમ્મદ્વારત્તયં કતં.

૩૬૩.તથા હિ કાયવિઞ્ઞત્તિં, જનેત્વા જાતચેતના;
કાયકમ્મં વચીકમ્મં, વચીભેદપવત્તિકા.

૩૬૪.વિઞ્ઞત્તિદ્વયસમ્પત્તા, મનોકમ્મન્તિ વુચ્ચતિ;
ભેદોયં પરિયાયેન, કમ્માનમિતિ દીપિતો.

૩૬૫.પાણઘાતાદિકં કમ્મં, કાયે બાહુલ્લવુત્તિતો;
કાયકમ્મં વચીકમ્મં, મુસાવાદાદિકં તથા.

૩૬૬અભિજ્ઝાદિ મનોકમ્મં, તીસુ દ્વારેસુ જાયતિ;
દ્વીસુ દ્વારેસુ સેસાનિ, ભેદોયં પરમત્થતો.

૩૬૭ફસ્સદ્વારમનોદ્વારે, વિઞ્ઞત્તિદ્વયમીરિતં;
પઞ્ચદ્વારે દ્વયં નત્થિ, અયમેત્થ વિનિચ્છયો.

૩૬૮અક્ખન્તિઞાણ કોસજ્જં, દુસ્સિલ્યં મુટ્ઠસચ્ચતા;
ઇચ્ચાસંવરભેદેન, અટ્ઠદ્વારેસુ જાયતિ.

૩૬૯કમ્મદ્વારત્તયઞ્ચેવ , પઞ્ચદ્વારા તથાપરે;
અસંવરાનં પઞ્ચન્નં, અટ્ઠ દ્વારા પકાસિતા.

૩૭૦તત્થ કમ્મપથપ્પત્તં, પટિસન્ધિફલાવહં;
પાણઘાતાદિભેદેન, દસધા સમ્પવત્તતિ.

૩૭૧.પાણાતિપાતો ફરુસં, બ્યાપાદો ચ તથાપરો;
ઇચ્ચેવં તિવિધં કમ્મં, દોસમૂલેહિ જાયતિ.

૩૭૨મિચ્છાચારો અભિજ્ઝા ચ, મિચ્છાદિટ્ઠિ તથાપરા;
ઇચ્ચેવં તિવિધં કમ્મં, લોભમૂલેહિ જાયતિ.

૩૭૩થેય્યાદાનં મુસાવાદો, પિસુણં સમ્ફલાપનં;
કમ્મં ચતુબ્બિધમ્મેતં, દ્વિમૂલેહિ પવત્તતિ.

૩૭૪છન્દાદોસા ભયા મોહા, પાપં કુબ્બન્તિ પાણિનો;
તસ્મા છન્દાદિભેદેન, ચત્તાલીસવિધં ભવે.

૩૭૫ઇચ્ચાપુઞ્ઞં પકાસેન્તિ, ચતુરાપાયસાધકં;
અઞ્ઞત્થાપિ પવત્તમ્હિ, વિપત્તિફલસાધનં.

૩૭૬તિવિધં પન પુઞ્ઞં તુ, અનવજ્જિટ્ઠપાકદં;
દાનં સીલં ભાવના ચ, તીસુ દ્વારેસુ જાયતિ.

૩૭૭મહત્તગારવા સ્નેહા, દયા સદ્ધુપકારતો;
ભોગજીવાભયધમ્મં, દદતો દાનમીરિતં.

૩૭૮.પુઞ્ઞમાચારવારિત્ત-વત્તમારબ્ભ કુબ્બતો;
પાપા ચ વિરમન્તસ્સ, હોતિ સીલમયં તદા.

૩૭૯દાનસીલવિનિમુત્તં, ભાવનાતિ પવુચ્ચતિ;

પુઞ્ઞં ભાવેન્તિ સન્તાને, યસ્મા તેન હિતાવહં.

૩૮૦જનેત્વા કાયવિઞ્ઞત્તિં, યદા પુઞ્ઞં કરીયતિ;
કાયકમ્મં તદા હોતિ, દાનં સીલઞ્ચ ભાવના.

૩૮૧વચીવિઞ્ઞત્તિયા સદ્ધિં, યદા પુઞ્ઞં કરીયતિ;
વચીકમ્મં મનોકમ્મં, વિના વિઞ્ઞત્તિયા કતં.

૩૮૨તંતંદ્વારિકમેવાહુ, તંતંદ્વારિકપાપતો;
વિરમન્તસ્સ વિઞ્ઞત્તિં, વિના વા સહ વા પુન.

૩૮૩દાનં સીલં ભાવના ચ, વેય્યાવચ્ચાપચાયના;
પત્તાનુમોદના પત્તિ-દાનં ધમ્મસ્સ દેસના;
સવનં દિટ્ઠિજુકમ્મ-મિચ્ચેવં દસધા ઠિતં.

૩૮૪કામપુઞ્ઞં પકાસેન્તિ, કામે સુગતિસાધકં;
અઞ્ઞત્થાપિ પવત્તમ્હિ, સમ્પત્તિફલસાધકં.

૩૮૫ચિત્તુપ્પાદપ્પભેદેન, કમ્મં વીસતિધા ઠિતં;
કામાવચરમિચ્ચેવં, વિભાવેન્તિ વિભાવિનો.

૩૮૬**રૂપાવચરિકં** કમ્મ-મપ્પનાભાવનામયં;
કસિણાદિકમારબ્ભ, મનોદ્વારે પવત્તતિ.

૩૮૭પથવાપો ચ તેજો ચ,
વાયો નીલઞ્ચ પીતકં;
લોહિતોદાતમાકાસં,
આલોકોતિ વિસારદા.

૩૮૮**કસિણાનિ દસી**રેન્તિ, આદિકમ્મિકયોગિનો;
ઉદ્ધુમાતં વિનીલઞ્ચ, વિપુબ્બકં વિખાદિતં.

૩૮૯વિચ્છિદ્દકઞ્ચ વિક્ખિત્તં, હતવિક્ખિત્તલોહિતં;
પુળવં અટ્ઠિકઞ્ચેતિ, **અસુભં દસધા** ઠિતં.

૩૯૦બુદ્ધે ધમ્મે ચ સઙ્ઘે ચ, સીલે ચાગે ચ અત્તનો;
દેવતોપસમાયઞ્ચ, વુત્તાનુસ્સતિભાવના.

૩૯૧મરણે સતિ નામેકા, તથા કાયગતાસતિ;

આનાપાનસતિચ્ચેવં, **દસધાનુસ્સતી**રિતા.

૩૯૨મેત્તા કરુણા મુદિતા, ઉપેક્ખા ભાવનાતિ ચ;
ચતુબ્રહ્મવિહારા ચ, **અપ્પમઞ્ઞા**તિ ભાસિતા.

૩૯૩.**આહારે** તુ **પટિક્કૂલ-સઞ્ઞે**કાતિ પકાસિતા;
ચતુધાતુવવત્થાનં, ચતુધાતુપરિગ્ગહો.

૩૯૪.**ચત્તારોરુપ્પકા** ચેતિ, ચત્તાલીસ સમાસતો;
કમ્મટ્ઠાનાનિ વુત્તાનિ, સમથે ભાવનાનયે.

૩૯૫.આનાપાનઞ્ચ કસિણં, પઞ્ચકજ્ઝાનિકં તહિં;
પઠમજ્ઝાનિકા વુત્તા, કોટ્ઠાસાસુભભાવના.

૩૯૬મેત્તાદયો ચતુજ્ઝાના, ઉપેક્ખા પઞ્ચમી મતા;
આરુપ્પારુપ્પકા સેસા, ઉપચારસમાધિકા.

૩૯૭કસિણાસુભકોટ્ઠાસે,
આનાપાને ચ જાયતિ;
પટિભાગો તમારબ્ભ,
તત્થ વત્તતિ અપ્પના.

૩૯૮કમ્મટ્ઠાનેસુ સેસેસુ, પટિભાગો ન વિજ્જતિ;
તથા હિ સત્તવોહારે, અપ્પમઞ્ઞા પવત્તરે.

૩૯૯કસિણુગ્ઘાટિમાકાસં, પઠમારુપ્પમાનસં;
પઠમારુપ્પકાભાવ-માકિઞ્ચઞ્ઞઞ્ચ ગોચરં.

૪૦૦.આરુપ્પા સમ્પવત્તન્તિ, આલમ્બિત્વા યથાક્કમં;
અઞ્ઞત્થ પન સબ્બત્થ, નપ્પવત્તતિ અપ્પના.

૪૦૧.પરિકમ્મં પરિકમ્મ-સમાધિ ચ તતો પરં;
ઉપચારપ્પના ચેતિ, ભાવનાયં ચતુબ્બિધં.

૪૦૨.પરિકમ્મનિમિત્તઞ્ચ, ઉગ્ગહો ચ તતો પરં;
પટિભાગોતિ તીણેવ, નિમિત્તાનિ પકાસયું.

૪૦૩નિમિત્તં ગણ્હતો પુબ્બ-માદિકમ્મિકયોગિનો;
પરિકમ્મનિમિત્તન્તિ, કસિણાદિકમીરિતં.

૪૦૪.તસ્મિં પન નિમિત્તમ્હિ, આરભન્તસ્સ ભાવનં;
પઠમં પરિકમ્મન્તિ, ભાવનાપિ પવુચ્ચતિ.

૪૦૫.ચિત્તેનુગ્ગહિતે તસ્મિં, મનોદ્વારે વિભાવિતે;
તદુગ્ગહનિમિત્તં તુ, સમુપ્પન્નન્તિ વુચ્ચતિ.

૪૦૬.પઞ્ચદ્વારવિનિમુત્તા , તમારબ્ભ સમાહિતા;
પરિકમ્મસમાધીતિ, ભાવના સા પકાસિતા.

૪૦૭.ઉગ્ગહાકારસમ્ભૂતં, વત્થુધમ્મવિમુચ્ચિતં;
પટિભાગનિમિત્તન્તિ, ભાવનામયમીરિતં.

૪૦૮.રૂપાદિવિસયં હિત્વા, તમારબ્ભ તતો પરં;
ભવઙ્ગન્તરિતં હુત્વા, મનોદ્વારં પવત્તતિ.

૪૦૯.સિખાપત્તસમાધાન-મુપક્લેસવિમુચ્ચિતં;
ઉપચારસમાધીતિ, કામાવચરમીરિતં.

૪૧૦.પટિભાગનિમિત્તમ્હિ, ઉપચારસમાધિતો;
ભાવનાબલનિપ્ફન્ના, સમુપ્પજ્જતિ અપ્પના.

૪૧૧.પુરિમં પુરિમં કત્વા, વસીભૂતં તતો પરં;
ઓળારિકઙ્ગમોહાય, સુખુમઙ્ગપ્પવત્તિયા.

૪૧૨.અપ્પના પદહન્તસ્સ, પવત્તતિ યથાક્કમં;
વિતક્કાદિવિનિમુત્તા, વિચારાદિસમાયુતા.

૪૧૩.આવજ્જના ચ વસિતા, તંસમાપજ્જના તથા;
વુટ્ઠાનાધિટ્ઠાના પચ્ચ-વેક્ખણાતિ ચ પઞ્ચધા.

૪૧૪.વિતક્કઞ્ચ વિચારઞ્ચ, સહાતિક્કમતો પન;
ચતુક્કજ્ઝાનમપ્પેતિ, પઞ્ચકઞ્ચ વિસું વિસું.

૪૧૫.અપ્પનાય ચ પચ્ચેકઝાનસ્સાપિ વિસું વિસું;
ઇચ્છિતબ્બા હિ સબ્બત્થ, પરિકમ્માદિભાવના.

૪૧૬.તં પરિત્તં મજ્ઝિમઞ્ચ, પણીતન્તિ વિભજ્જતિ;
વિમોક્ખો ચ વસીભૂતમભિભાયતનન્તિ ચ.

૪૧૭.પરિત્તાદિ પરિત્તાદિગોચરન્તિ ચતુબ્બિધં;

દુક્ખાપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞમિચ્ચાદિતો તથા.

૪૧૮.તં છન્દચિત્તવીરિયવીમંસાધિપ્પતેય્યતો;
વિસેસટ્ઠિતિનિબ્બેધહાનભાગિયતોપિ ચ.

૪૧૯.પઞ્ચધા ઝાનભેદેન, ચતુધાલમ્બભેદતો;
સમાધિભાવનાપુઞ્ઞમપ્પનાપત્તમીરિતં.

૪૨૦.ઇતિ વિક્ખમ્ભિતક્લેસં, રૂપલોકૂપપત્તિકં;
રૂપાવચરકમ્મન્તિ, વિભાવેન્તિ વિસારદા.

૪૨૧.**અરૂપાવચરકમ્મં**, ચતુધારુપ્પસાધનં;
રૂપધમ્મવિભાગેન, ભાવિતન્તિ પવુચ્ચતિ.

૪૨૨.ચતુપારિસુદ્ધિસીલં, ધુતઙ્ગપરિવારિતં;
સીલવિસુદ્ધિસઙ્ખાતં, પૂરયિત્વા તતો પરં.

૪૨૩.પત્વા ચિત્તવિસુદ્ધિઞ્ચ, સોપચારસમાધિકં;
તથા દિટ્ઠિવિસુદ્ધિઞ્ચ, નામરૂપપરિગ્ગહં.

૪૨૪.કઙ્ખાવિતરણં નામ, પચ્ચયટ્ઠિતિદસ્સનં;
વિસોધેત્વા મગ્ગામગ્ગ-ઞાણદસ્સનમેવ ચ.

૪૨૫.તતો પરં વિપસ્સન્તો, વિસુદ્ધીસુ સમાહિતો;
સમ્પાદેત્વા પટિપદા-ઞાણદસ્સનમુત્તમં.

૪૨૬.તતો પપ્પોતિ મેધાવી, વિસુદ્ધિં ઞાણદસ્સનં;
ચતુમગ્ગસમઞ્ઞાતં, સામઞ્ઞફલદાયકં.

૪૨૭.છબ્બિસુદ્ધિકમેનેવં, ભાવેતબ્બં યથાક્કમં;
કમ્મં લોકુત્તરં નામ, સબ્બદુક્ખક્ખયાવહં.

૪૨૮.ઇતિ છન્નં ચતુક્કાનં, વસા કમ્મં વિભાવયે;
યેન કમ્મવિસેસેન, સન્તાનમભિસઙ્ખતં.

૪૨૯.ભૂમીભવયોનિગતિઠિતિવાસેસુ સમ્ભવા;
પટિસન્ધાદિભાવેન, પાકાય પરિવત્તતિ.

૪૩૦.સાયં કમ્મસમઞ્ઞાતા, કમ્મજાનિ યથારહં;
જનેતિ રૂપારૂપાનિ, મનોસઞ્ચેતના કથં.

૪૩૧.**ભૂમિ** લોકુત્તરા ચેવ, લોકિયાતિ દ્વિધા ઠિતા;
પરિત્તા ચ મહગ્ગતા, અપ્પમાણાતિ ભેદિતા.

૪૩૨.એકાદસ કામભવા, ભવા સોળસ રૂપિનો;
ચત્તારોરુપ્પકા ચેતિ, તિવિધો **ભવ** સઞ્હો.

૪૩૩.અસઞ્ઞેકો ભવો નેવ-
સઞ્ઞિનાસઞ્ઞિકો ભવો;
સબ્બો સઞ્ઞિભવો સેસો,
એવમ્પિ તિવિધો ભવો.

૪૩૪.આરુપ્પા ચતુવોકારા, એકવોકારસઞ્ઞિનો;
પઞ્ચવોકારકો નામ, ભવો સેસો પવુચ્ચતિ.

૪૩૫.નિરયે હોતિ દેવે ચ, યોનેકા ઓપપાતિકા;
અણ્ડજા જલાબુજા ચ, સંસેદજોપપાતિકા.

૪૩૬.પેતલોકે તિરચ્છાને, ભુમ્મદેવે ચ માનુસે;
અસુરે ચ ભવન્તેવં, ચતુધા **યોનિ** સઞ્હા.

૪૩૭.**ગતિયો** નિરયં પેતા, તિરચ્છાના ચ માનવા;
સબ્બે દેવાતિ પઞ્ચાહ, પઞ્ચનિમ્મલલોચનો.

૪૩૮.તાવતિંસેસુ દેવેસુ, વેપચિત્તાસુરા ગતા;
કાલકઞ્ચાસુરા નામ, ગતા પેતેસુ સબ્બથા.

૪૩૯.સન્ધિસઞ્ઞાય નાનત્તા, કાયસ્સાપિ ચ નાનતો;
નાનત્તકાયસઞ્ઞીતિ, કામસુગ્ગતિયો મતા.

૪૪૦.પઠમજ્ઝાનભૂમી ચ, ચતુરાપાયભૂમિયો;
નાનત્તકાયએકત્ત-સઞ્ઞીતિ સમુદીરિતા.

૪૪૧.એકત્તકાયનાનત્ત-સઞ્ઞી દુતિયભૂમિકા;
એકત્તકાયએકત્ત-સઞ્ઞી ઉપરિરૂપિનો.

૪૪૨.**વિઞ્ઞાણટ્ઠિતિયો** સત્ત, તીહારુપ્પેહિ હેટ્ઠતો;
અસઞ્ઞેત્થ ન ગણ્હન્તિ, વિઞ્ઞાણાભાવતો સદા.

૪૪૩.ચતુત્થારુપ્પભૂમિઞ્ચ, પટુવિઞ્ઞાણહાનિતો;

તં દ્વયમ્પિ ગહેત્વાન, **સત્તાવાસા** નવેરિતા.

૪૪૪.દેવા મનુસ્સાપાયાતિ, તિવિધા કામધાતુયો;
પઠમજ્ઝાનભૂમાદિ-ભેદા ભૂમિ ચતુબ્બિધા.

૪૪૫.પઠમારુપ્પાદિભેદા, ચતુધારુપ્પધાતુયો;
સોતાપન્નાદિભેદેન, ચતુધાનુત્તરા મતા.

૪૪૬.નિરયાદિપ્પભેદેન, ભિન્ના પચ્ચેકતો પુન;
એકતિંસવિધા હોન્તિ, સત્તાનં જાતિભૂમિયો.

૪૪૭.એવં ભૂમાદિભેદેસુ, સત્તા જાયન્તિ સાસવા;
કમ્માનિ ચ વિપચ્ચન્તિ, યથાસમ્ભવતો કથં;

૪૪૮.અપાયમ્હા ચુતા સત્તા, કામધાતુમ્હિ જાયરે;
સબ્બટ્ઠાનેસુ જાયન્તિ, સેસકામભવા ચુતા.

૪૪૯.સુદ્ધાવાસા ચુતા સુદ્ધા-વાસેસુપરિ જાયરે;
અસઞ્ઞિમ્હા ચુતા કામ-સુગતિમ્હોપપજ્જરે.

૪૫૦.સેસરૂપા ચુતા સત્તા, જાયન્તાપાયવજ્જિતે;
આરુપ્પતોપરિ કામ-સુગતિમ્હિ તહિમ્પિ ચ.

૪૫૧.પુથુજ્જનાવ જાયન્તિ, અસઞ્ઞાપાયભૂમિસુ;
સુદ્ધાવાસેસુ જાયન્તિ, અનાગામિકપુગ્ગલા.

૪૫૨.વેહપ્ફલે અકનિટ્ઠે, ભવગ્ગે ચ પતિટ્ઠિતા;
ન પુનઞ્ઞત્થ જાયન્તિ, સબ્બે અરિયપુગ્ગલા.

૪૫૩.બ્રહ્મલોકગતા હેટ્ઠા, અરિયા નોપપજ્જરે;
દુક્ખમૂલસમુચ્છેદા, પરિનિબ્બન્તિનાસવા.

૪૫૪.જાયન્તાનઞ્ચ જાતાન-મિતિ વુત્તનિયામતો;
પવત્તાતીતકં કમ્મં, પટિસન્ધિપવત્તિયં.

૪૫૫.અરૂપં ચતુવોકારે, રૂપમેવ અસઞ્ઞિસુ;
જનેતિ રૂપારૂપાનિ, પઞ્ચવોકારભૂમિયં.

૪૫૬.આરુપ્પાનુત્તરં કમ્મં, પાકમેવ વિપચ્ચતિ;
કટત્તારૂપપાકાનિ, કામરૂપનિયામિતં.

૪૫૭કાલોપધિપ્પયોગાનં, ગતિયા ચ યથારહં;
સમ્પત્તિઞ્ચ વિપત્તિઞ્ચ, કમ્મમાગમ્મ પચ્ચતિ.

૪૫૮અપાયે સન્ધિમુદ્ધચ્ચ-હીના દત્વા પવત્તિયં;
સબ્બાપિ પઞ્ચવોકારે, દ્વાદસાપુઞ્ઞચેતના.

૪૫૯સત્તાકુસલપાકાનિ, વિપચ્ચન્તિ યથારહં;
કામાવચરપુઞ્ઞાનિ, કામેસુગતિયં પન.

૪૬૦સહેતુકાનિ પાકાનિ, પટિસન્ધિપવત્તિયં;
જનેન્તિ પઞ્ચવોકારે, અહેતુપિ યથારહં.

૪૬૧તિહેતુપુઞ્ઞમુક્કટ્ઠં, પટિસન્ધિં તિહેતુકં;
દત્વા સોળસ પાકાનિ, પવત્તે તુ વિપચ્ચતિ.

૪૬૨તિહેતુકોમકુક્કટ્ઠં, દ્વિહેતુ ચ દ્વિહેતુકં;
સન્ધિં દેતિ પવત્તે તુ, તિહેતુકવિવજ્જિતં.

૪૬૩દ્વિહેતુકોમકં પુઞ્ઞં, પટિસન્ધિમહેતુકં;
દત્વાહેતુકપાકાનિ, પવત્તે તુ વિપચ્ચતિ.

૪૬૪અસઙ્ખારં સસઙ્ખાર-વિપાકાનિ ન પચ્ચતિ;
સસઙ્ખારમસઙ્ખાર-વિપાકાનીતિ કેચન.

૪૬૫પરિત્તં પઠમજ્ઝાનં, મજ્ઝિમઞ્ચ પણીતકં;
ભાવેત્વા જાયરે બ્રહ્મ-પારિસજ્જાદિ તીસુપિ.

૪૬૬તથેવ દુતિયજ્ઝાનં, તતિયઞ્ચ યથાક્કમં;
ભાવેત્વા જાયરે ઝાનં, પરિત્તાભાદિ તીસુપિ.

૪૬૭તથા ચતુત્થં તિવિધં, ભાવેત્વાન સમાહિતા;
પરિત્તસુભાદિકેસુ, તીસુ જાયન્તિ યોગિનો.

૪૬૮પઞ્ચમં પન ભાવેત્વા, હોન્તિ વેહપ્ફલૂપગા;
સઞ્ઞાવિરાગં ભાવેત્વા, અસઞ્ઞીસૂપપજ્જરે.

૪૬૯સુદ્ધાવાસેસુ જાયન્તિ, અનાગામિકપુગ્ગલા;
આરુપ્પાનિ તુ ભાવેત્વા, આરુપ્પેસુ યથાક્કમં.

૪૭૦એવં મહગ્ગતં પુઞ્ઞં, યથાભૂમિવવત્થિતં;

જનેતિ સદિસં પાકં, પટિસન્ધિપવત્તિયં.

૪૭૧લોકુત્તરાનિ પુઞ્ઞાનિ, ઉપ્પન્નાનન્તરં પન;
સમાપત્તિક્ખણે ચેવ, જનેન્તિ સદિસં ફલં.

૪૭૨મહગ્ગતાનન્તરિયં, પરિપક્કસભાવતો;
અનન્તરભવાતીતં, કાલાતીતં ન પચ્ચતિ.

૪૭૩સુખુમાલસભાવા ચ, સુખુમત્તા મહગ્ગતા;
સન્તાને ન વિપચ્ચન્તિ, પટિપક્ખેહિ દૂસિતે.

૪૭૪સમાનાસેવને લદ્ધે, વિજ્જમાને મહબ્બલે;
અલદ્ધા તાદિસં હેતું, અભિઞ્ઞા ન વિપચ્ચતિ.

૪૭૫સકં ભૂમિમતીતાનં, ન વિપચ્ચતાનુત્તરં;
કમ્મન્તરસ્સધિટ્ઠાના, સન્તાનસ્સેતિ દીપિતં.

૪૭૬ઇતિ તેત્તિંસ કમ્માનિ, પાકા છત્તિંસ ભાસિતા;
ચિત્તુપ્પાદા ક્રિયા સેસા, ક્રિયામત્તપ્પવત્તિતો.

૪૭૭ચિત્તુપ્પાદવસેનેવમેકૂનનવુતીવિધા ;
તેપઞ્ઞાસ સભાવેન, ચિત્તચેતસિકા મતા.

૪૭૮ઇતિ ચિત્તં ચેતસિકં, નિબ્બાનન્તિ નરુત્તરો;
નામં તિધા પકાસેસિ, ચક્ખુમા વદતં વરો.

૪૭૯ઇતિ કમ્મવિપાકપણ્ડિતા, મિતકમ્મવિપાકસાસને;
હિતકમ્મવિપાકપારગૂ, ચતુકમ્મવિપાકમબ્રવું.

૪૮૦યત્થાયં પરમત્થવત્થુનિયમે તુલ્યેન બાહુલ્યતો,
અત્થાનત્થવિચારણં પતિ જનો સમ્મોહમાપાદિતો;
બુદ્ધો બોધિતલે યમાહ સુગતો ગન્ત્વાન દેવાલયં,
સ્વાયં કમ્મવિપાકનિચ્છયનયો સઙ્ખેપતો દીપિતો.

ઇતિ નામરૂપપરિચ્છેદે કમ્મવિભાગો નામ

પઞ્ચમો પરિચ્છેદો.

૬. છટ્ઠો પરિચ્છેદો

રૂપવિભાગો

૪૮૧.ઇતિ પઞ્ચપરિચ્છેદ-પરિચ્છિન્નત્થસઙ્ગહં;
નામધમ્મમસેસેન, વિભાવેત્વા સભાવતો.

૪૮૨.સપ્પભેદં પવક્ખામિ, રૂપધમ્મમિતો પરં;
ભૂતોપાદાયભેદેન, દુવિધમ્પિ પકાસિતં.

૪૮૩.ઉદ્દેસલક્ખણાદીહિ, વિભાગજનકા તથા;
કલાપુપ્પત્તિતો ચાપિ, યથાનુક્કમતો કથં?

૪૮૪.રુપ્પતીતિ ભવે રૂપવિકારપ્પચ્ચયેસતિ;
રૂપરૂપં તથા રૂપપરિયાપન્નતોપરં.

૪૮૫.ભૂતરૂપં તુ પથવી, આપો તેજો તથાપરો;
વાયો ચ ભવતૂપાદારૂપમેત્થાતિ ભાસિતં.

૪૮૬.ભૂતરૂપમુપાદાય , પવત્તતિ ન ચઞ્ઞથા;
ઇચ્ચુપાદાયરૂપન્તિ, રૂપં સેસમુદીરિતં.

૪૮૭.ચક્ખુ સોતઞ્ચ ઘાનઞ્ચ, જિવ્હા કાયોતિ પઞ્ચધા;
પસાદરૂપમક્ખાતં, નોપસાદં પનેતરં.

૪૮૮.રૂપસદ્દગન્ધરસા, ફોટ્ઠબ્બમિતિ પઞ્ચધા;
રૂપં પસાદવિસયં, પસાદો ગોચરંપરં.

૪૮૯.ઇત્થત્તં પુરિસત્તઞ્ચ, ભાવરૂપમુદીરિતં;
જીવિતિન્દ્રિયરૂપન્તિ, ઉપાદિન્નપવત્તિકં.

૪૯૦.વત્થુરૂપં તુ હદયં, યં ધાતુદ્વયનિસ્સયં;
કબળીકારમાહારરૂપમિચ્ચાહુ પણ્ડિતા.

૪૯૧.રૂપધમ્મસભાવત્તા, રૂપન્તિ પરિદીપિતં;
ઇચ્ચેવમટ્ઠારસધા, રૂપરૂપમુદીરિતં.

૪૯૨.અનિપ્ફન્નસભાવત્તા, રૂપાકારોપલક્ખિતં;
અનિપ્ફન્નં નામ રૂપં, દસધા પરિદીપિતં.

૪૯૩રૂપપ્પરિચ્છેદં રૂપમિચ્ચાકાસો પકાસિતો;
કાયબ્બચીવિઞ્ઞત્તિકં, દ્વયં વિઞ્ઞત્તિરૂપકં.

૪૯૪લહુતા મુદુતા કમ્મ-ઞ્ઞતા વિઞ્ઞત્તિયા સહ;
વિકારરૂપમિચ્ચાહુ, પઞ્ચધા ચ વિભાવિનો.

૪૯૫ઉપચયો સન્તતિ ચ, જરતાનિચ્ચતાતિ ચ;
ચતુધા લક્ખણરૂપં, રૂપકણ્ડે વિભાવિતં.

૪૯૬ઇચ્ચેવમટ્ઠવીસતિવિધાનિપિ વિચક્ખણો;
રૂપાનિ **લક્ખણાદીહિ**, વિભાવેય્ય યથાક્કમં.

૪૯૭ખરતા પથવીધાતુ, સાયં કક્ખળલક્ખણા;
કલાપાધિટ્ઠાનરસા, પટિગ્ગાહોતિ ગય્હતિ.

૪૯૮આબન્ધનમાપોધાતુ, સા પગ્ઘરણલક્ખણા;
કલાપાબન્ધનરસા, સઙ્ગહત્તેન ગય્હતિ.

૪૯૯તેજનત્તં તેજોધાતુ, સાયમુણ્હત્તલક્ખણા;
પાચનરસા મદ્દવા-નુપ્પાદનન્તિ ગય્હતિ.

૫૦૦વાયોધાતુ વાયનત્તં, સા વિત્થમ્ભનલક્ખણા;
સમીરણરસાભિનિ-હારભાવેન ગય્હતિ.

૫૦૧સબ્બત્થાવિનિભુત્તાપિ, અસમ્મિસ્સિતલક્ખણા;
તંતંભાવસમુસ્સન્નસમ્ભારેસુપલક્ખિતા.

૫૦૨અઞ્ઞમઞ્ઞેનુપત્થદ્ધા, સેસરૂપસ્સ નિસ્સયા;
ચતુદ્ધેવં કલાપેસુ, મહાભૂતા પવત્તરે.

૫૦૩ચક્ખુ સમ્ભારચક્ખુમ્હિ, સત્તક્ખિપટલોચિતે;
કણ્હમણ્ડલમજ્ઝમ્હિ, પસાદોતિ પવુચ્ચતિ.

૫૦૪યેન ચક્ખુપસાદેન, રૂપાનિ અનુપસ્સતિ;
પરિત્તં સુખુમં ચેતં, ઊકાસિરસમૂપમં.

૫૦૫સોતં સોતબિલસ્સન્તો,
તમ્બલોમાચિતે તથા;
અઙ્ગુલિવેધનાકારે,

પસાદોતિ પવુચ્ચતિ.

૫૦૬.અન્તો અજપદટ્ઠાને, ઘાનં ઘાનબિલે ઠિતં;
જિવ્હા જિવ્હાય મજ્ઝમ્હિ, ઉપ્પલાકારસન્નિભે.

૫૦૭.ઇચ્ચેવં પન ચત્તારો, તંતંદેસવવત્થિતા;
કાયપ્પસાદો કાયમ્હિ, ઉપાદિન્નેતિ પઞ્ચધા.

૫૦૮.કપ્પાસપટલસ્નેહ-સન્નિભા ભૂતનિસ્સિતા;
પસાદા જીવિતારક્ખા, રૂપાદિપરિવારિતા.

૫૦૯.ધીતા રાજકુમારાવ, કલાપન્તરવુત્તિનો;
દ્વારભૂતાવ પચ્ચેકં, પઞ્ચવિઞ્ઞાણવીથિયા.

૫૧૦.રૂપાદાભિઘાતારહભૂતાનં વા યથાક્કમં;
દટ્ઠુકામનિદાનાદિકમ્મભૂતાનમેવ વા.

૫૧૧.પસાદલક્ખણા રૂપા-દાવિઞ્ઞનરસા તથા;
પઞ્ચવિઞ્ઞાણયુગળં, દ્વારભાવેન ગય્હરે.

૫૧૨.રૂપં નિભાસો ભૂતાનં, સદ્દો નિગ્ઘોસનં તથા;
ગન્ધોવ ગન્ધનં તત્થ, રસો ચ રસનીયતા.

૫૧૩.ઇચ્ચેવં પન ચત્તારો, ગોચરા ભૂતનિસ્સિતા;
ભૂતત્તયઞ્ચ ફોટ્ઠબ્બમાપોધાતુવિવજ્જિતં.

૫૧૪.સદ્દો અનિયતો તત્થ, તદઞ્ઞો સહવુત્તિનો;
તંતંસભાવભેદેન, તંતંદ્વારોપલક્ખિતો.

૫૧૫.પઞ્ચેવ પઞ્ચવિઞ્ઞાણવીથિયા વિસયા મતા;
ચક્ખાદિપટિહનનલક્ખણાવ યથાક્કમં.

૫૧૬.પઞ્ચવિઞ્ઞાણયુગળાલમ્બભાવરસા તથા;
પઞ્ચવિઞ્ઞાણયુગળં, ગોચરત્તેન ગય્હરે.

૫૧૭.ઇત્થિન્દ્રિયં પનિત્થત્તમિત્થિભાવોતિ ભાસિતો;
પુરિસત્તં તથા ભાવો, પુરિસિન્દ્રિયનામકો.

૫૧૮.તં દ્વયં પનુપાદિન્નકાયે સબ્બત્થ લબ્ભતિ;
કલાપન્તરભિન્નઞ્ચ, ભિન્નસન્તાનવુત્તિ ચ.

૫૧૯.વસે વત્તેતિ લિઙ્ગાન-મિત્થિપુમ્ભાવલક્ખણં;
ઇત્થીતિ ચ પુરિસોતિ, પકાસનરસં તથા.

૫૨૦.ઇત્થીનં પુરિસાનઞ્ચ, લિઙ્ગસ્સ ચ યથાક્કમં;
નિમિત્તકુત્તાકપ્પાનં, કારણત્તેન ગય્હતિ.

૫૨૧.સત્તા મરન્તિ નાસેન, યસ્સ પાણન્તિ વુત્તિયા;
સજીવમતકાયાનં, ભેદો યેનોપલક્ખિતો.

૫૨૨.તદેતં કમ્મજાતાન-મનુપાલનલક્ખણં;
જીવિતં જીવનરસં, આયુબદ્ધોતિ ગય્હતિ.

૫૨૩.મનોધાતુયા ચ તથા, મનોવિઞ્ઞાણધાતુયા;
નિસ્સયલક્ખણં વત્થુ-રૂપં હદયસમ્મતં.

૫૨૪.સમાધાનરસં તાસ-મુબ્બાહત્તેન ગય્હતિ;
યસ્મિં કુપ્પિતકાલમ્હિ, વિક્ખિત્તા હોન્તિ પાણિનો.

૫૨૫.કાયો યસ્સાનુસારેન, ચિત્તક્ખેપેન ખિજ્જતિ;
યસ્મિં નિરુદ્ધે વિઞ્ઞાણ-સોતોપિ ચ નિરુજ્ઝતિ.

૫૨૬.યં નિસ્સાય પતિટ્ઠાતિ, પટિસન્ધિ ભવન્તરે;
તદેતં કમ્મસમ્ભૂતં, પઞ્ચવોકારભૂમિયં.

૫૨૭.મજ્ઝે હદયકોસમ્હિ, અટ્ઠપસતલોહિતે;
ભૂતરૂપમુપાદાય, ચક્ખાદિ વિય વત્તતિ.

૫૨૮.કબળીકારો આહારો, રૂપાહરણલક્ખણો;
કાયાનુયાપનરસો, ઉપત્થમ્ભોતિ ગય્હતિ.

૫૨૯.ઓજાય યાય યાપેન્તિ, આહારસ્નેહસત્તિયા;
પાણિનો કામલોકમ્હિ, સાયમેવં પવુચ્ચતિ.

૫૩૦.આકાસધાતુ રૂપાનં, પરિયોસાનલક્ખણા;
પરિચ્છેદરસા રૂપમરિયાદોતિ ગય્હતિ.

૫૩૧.સલક્ખણપરિચ્છિન્નરૂપધમ્મપરિગ્ગહે ;
યોગીનમુપકારાય, યં દેસેસિ દયાપરો.

૫૩૨.પરિચ્છિન્નસભાવાનં, કલાપાનં યથારહં;

પરિયન્તાનમેવેસ, તદાકારો પવુચ્ચતિ.

૫૩૩ગમનાદિવચીઘોસપવત્તમ્હિ યથાક્કમં;
વાયોપથવિધાતૂનં, યો વિકારો સમત્થતા.

૫૩૪સહજોપાદિન્નકાનં, ક્રિયાવાચાપવત્તિયા;
વિપ્ફન્દઘટ્ટનાહેતુ, ચિત્તાનુપરિવત્તકો.

૫૩૫સ વિકારવિસેસોયં, વિઞ્ઞત્તીતિ પકાસિતો;
વિઞ્ઞાપેતીતિ કાયેન, વાચાય ચ વિચિન્તિતં.

૫૩૬વાયોપથવાધિકાનં, ભૂતાનમિતિ કેચન;
પવુત્તા તાદિના કાય-પરિગ્ગહસુખાય યા.

૫૩૭કાયો યસ્સાનુભાવેન,
સહાભોગોવ ખાયતિ;
યં નિરોધા પરાભૂતો,
સેતિ નિચ્ચેતનો યથા.

૫૩૮લોકે પપઞ્ચા વત્તન્તિ, બહુધા યાય નિમ્મિતા;
કપ્પેન્તિ કાયમત્તાનં, બાલા યાય ચ વઞ્ચિતા.

૫૩૯સાયં કાયવચીકમ્મ-દ્વારભાવેન લક્ખિતા;
બ્યાપારઘટ્ટનાહેતુ-વિકારાકારલક્ખણા.

૫૪૦કાયવાચાઅધિપ્પાય-પકાસનરસા તથા;
કાયવિપ્ફન્દઘટ્ટન-હેતુભાવેન ગય્હતિ.

૫૪૧લહુતા પન રૂપાનં, અદન્ધાકારલક્ખણા;
અવિત્થાનરસા સલ્લ-હુકવુત્તીતિ ગય્હતિ.

૫૪૨મુદુતાપિ ચ રૂપાનં, કક્ખળાભાવલક્ખણા;
કિચ્ચાવિરુજ્ઝનરસા, અનુકુલ્યન્તિ ગય્હતિ.

૫૪૩કમ્મઞ્ઞતા ચ રૂપાનં, અલંકિચ્ચસ્સ લક્ખણા;
પવત્તિસમ્પત્તિરસા, યોગ્ગભાવોતિ ગય્હતિ.

૫૪૪સપ્પાયમુતુમાહારં, લદ્ધા ચિત્તમનામયં;
લહૂ મુદુ ચ કમ્મઞ્ઞં, યદા રૂપં પવત્તતિ.

૫૪૫.તથા પવત્તરૂપસ્સ, પવત્તાકારભેદિતં;
લહુતાદિત્તયમ્પેતં, સહવુત્તિ તદા ભવે.

૫૪૬.સપ્પાયપટિવેધાય, પટિપત્તુપકારિકા;
સાકારા રૂપસમ્પત્તિ, પઞ્ઞત્તેવં મહેસિના.

૫૪૭.રૂપસ્સોપચયો નામ, રૂપસ્સાચયલક્ખણો;
રૂપુમ્મુજ્જાપનરસો, પારિપૂરીતિ ગય્હતિ.

૫૪૮.પવત્તિલક્ખણા રૂપ-સન્તતીતિ પકાસિતા;
અનુપ્પબન્ધનરસા, અવિચ્છેદોતિ ગય્હતિ.

૫૪૯.રૂપમાચયરૂપેન , જાયતિચ્ચુપરૂપરિ;
પેક્ખતોપચયાકારા, જાતિ ગય્હતિ યોગિના.

૫૫૦.અનુપ્પબન્ધાકારેન, જાયતીતિ સમેક્ખતો;
તદાયં સન્તતાકારા, સમુપટ્ઠાસિ ચેતસિ.

૫૫૧.એવમાભોગભેદેન, જાતિરૂપં દ્વિધા કતં;
અત્થૂપલદ્ધિભાવેન, જાયન્તં વાથ કેવલં.

૫૫૨.રૂપવિવિત્તમોકાસં, પુરક્ખત્તેન ચીયતિ;
અભાવા પન ભાવાય, પવત્તમિતિ સન્તતિ.

૫૫૩.એવમાકારભેદાપિ, સબ્બાકારવરાકરો;
જાતિરૂપં દ્વિધાકાસિ, જાતિરૂપવિરોચનો.

૫૫૪.જરતા કાલહરણં, રૂપાનં પાકલક્ખણા;
નવતાપાયનરસા, પુરાણત્તન્તિ ગય્હતિ.

૫૫૫.અન્તિમક્ખણસમ્પત્તિ, પરિભિજ્જનલક્ખણા;
અનિચ્ચતા હરણરસા, ખયભાવેન ગય્હતિ.

૫૫૬.ઇતિ લક્ખણરૂપં તુ, તિવિધં ભિન્નકાલિકં;
સભાવરૂપધમ્મેસુ, તંતંકાલોપલક્ખિતં.

૫૫૭.યેન લક્ખીયતિ રૂપં, ભિન્નાકારં ખણે ખણે;
વિપસ્સનાનયત્થાય, તમિચ્ચાહ તથાગતો.

૫૫૮.ઇચ્ચેવં સપરિચ્છેદા, સવિકારા સલક્ખણા;

અકિચ્છા પટિવેધાય, દયાપન્નેન તાદિના.

૫૫૯રૂપધમ્મા સભાવેન, વિજ્જમાનાતિ ભાસિતા;
અજ્ઝત્તિકાદિભેદેન, બહુધા ભિજ્જરે કથં;

૫૬૦દ્વારભૂતા પવત્તેન્તિ, ચિત્તમત્તાતિ કપ્પિતં;
રૂપમજ્ઝત્તિકં તસ્મા, પસાદા બાહિરંપરં.

૫૬૧.વણ્ણો ગન્ધો રસોજા ચ, ભૂતરૂપઞ્ચ ભાસિતં;
અવિનિબ્ભોગરૂપં તુ, વિનિબ્ભોગં પનેતરં.

૫૬૨.સત્તવિઞ્ઞાણધાતૂનં, નિસ્સયત્તા યથારહં;
પસાદા હદયઞ્ચેવ, વત્થુના વત્થુ દેસિતં.

૫૬૩.પઞ્ચવિઞ્ઞાણુપાદિન્ન-લિઙ્ગાદિ ચ પવત્તિતો;
પસાદા જીવિતં ભાવા, ચેન્દ્રિયં નેન્દ્રિયંપરં.

૫૬૪.પઞ્ચવિઞ્ઞાણકમ્માનં, પવત્તિમુખભાવતો;
દ્વારં પસાદવિઞ્ઞત્તિ-પરમદ્વારમીરિતં.

૫૬૫.પટિહઞ્ઞન્તઞ્ઞમઞ્ઞં, પસાદવિસયા પન;
તસ્મા સપ્પટિઘં નામ, રૂપમપ્પટિઘંપરં.

૫૬૬દ્વારાલમ્બણભાવેન , સભાવેનેવ પાકટા;
તે એવોળારિકં તસ્મા, સેસં સુખુમમીરિતં.

૫૬૭ઓળારિકસભાવેન, પરિગ્ગહસુખા તહિં;
તે એવ સન્તિકેરૂપં, દૂરેરૂપં પનેતરં.

૫૬૮.તણ્હાદિટ્ઠીહુપેતેન, કમ્મુનાદિન્નભાવતો;
કમ્મજાતમુપાદિન્નં, અનુપાદિન્નકંપરં.

૫૬૯.ચક્ખુના દિસ્સમાનત્તા, સનિદસ્સનનામકં;
રૂપમેવ તતો સેસ-મનિદસ્સનમબ્રવું.

૫૭૦.સનિદસ્સનરૂપઞ્ચ, રૂપં સપ્પટિઘં તથા;
અનિદસ્સનમઞ્ઞં તુ, થૂલં સપ્પટિઘં મતં.

૫૭૧.અનિદસ્સનરૂપઞ્ચ, સેસં અપ્પટિઘં તથા;
રૂપં તિવિધમિચ્ચેવં, વિભજન્તિ વિચક્ખણા.

૫૭૨અપ્પત્તગોચરગ્ગાહિરૂપં ચક્ખાદિકં દ્વયં;
સમ્પત્તગ્ગાહિ ઘાનાદિ-ત્તયમગ્ગાહિકં રૂપં.

૫૭૩દિટ્ઠં રૂપં સુતં સદ્દો, મુતં ગન્ધાદિકત્તયં;
વિઞ્ઞાણેનેવ ઞેય્યત્તા, વિઞ્ઞાતમપરં ભવે.

૫૭૪હદયં વત્થુમેવેત્થ, દ્વારં વિઞ્ઞત્તિકદ્વયં;
પસાદા વત્થુ ચ દ્વારં, અઞ્ઞં તુભયવજ્જિતં.

૫૭૫ભેદિત્વા રૂપમિચ્ચેવં, તસ્સેવ પુન પણ્ડિતો;
સમુટ્ઠાનજનકેહિ, વિભાવેય્ય યથારહં.

૫૭૬કુસલાકુસલં કમ્મ-મતીતં કામિકં તથા;
રૂપાવચરમિચ્ચેવં, પઞ્ચવીસતિધા ઠિતં.

૫૭૭પટિસન્ધિમુપાદાય, સઞ્જનેતિ ખણે ખણે;
કામરૂપેસુ રૂપાનિ, કમ્મજાનિ યથારહં.

૫૭૮જાયન્તં પઞ્ચવિઞ્ઞાણ-પાકારુપ્પવિવજ્જિતં;
ભવઙ્ગાદિમુપાદાય, સમુપ્પાદેતિ માનસં.

૫૭૯સીતુણ્હોતુસમઞ્ઞાતા,
તેજોધાતુ ઠિતિક્ખણે;
તથેવજ્ઝોહટાહારો,
કામે કાયપ્પતિટ્ઠિતો.

૫૮૦અજ્ઝત્તં પન ચત્તારો, બાહિરો તુપલબ્ભતિ;
સબ્બે કામભવે રૂપે, આહારો ન સમીરિતો.

૫૮૧પવત્તે હોન્તિ ચત્તારો, કમ્મમેવોપપત્તિયં;
જીવમાનસ્સ સબ્બેપિ, મતસ્સોતુ સિયા ન વા.

૫૮૨કમ્મં ચિત્તોતુમાહાર-મિચ્ચેવં પન પણ્ડિતા;
રૂપાનં જનકત્તેન, પચ્ચયાતિ પકાસયું.

૫૮૩હદયિન્દ્રિયરૂપાનિ, કમ્મજાનેવ ચિત્તજં;
વિઞ્ઞત્તિદ્વયમીરેન્તિ, સદ્દો ચિત્તોતુજો મતો.

૫૮૪ચિત્તોતુકબળીકાર-સમ્ભૂતા લહુતાદયો;

કમ્મચિત્તોતુકાહાર-જાનિ સેસાનિ દીપયે.

૫૮૫જાયમાનાદિરૂપાનં, સભાવત્તા હિ કેવલં;
લક્ખણાનિ ન જાયન્તિ, કેહિચીતિ પકાસિતં.

૫૮૬યદિજાતાદયો તેસ-મવસ્સં તંસભાવતા;
તેસઞ્ચ લક્ખણાનન્તિ, અનવત્થા ભવિસ્સતિ.

૫૮૭અટ્ઠારસ પન્નરસ, તેરસ દ્વાદસાતિ ચ;
કમ્મચિત્તોતુકાહાર-જાનિ હોન્તિ યથાક્કમં.

૫૮૮કલાપાનિ યથાયોગં, તાનિ સઙ્ગય્હ પણ્ડિતા;
નવ છ ચતુરો દ્વેતિ, એકવીસતિ ભાવયું.

૫૮૯જીવિતઞ્ચાવિનિબ્ભોગ-રૂપઞ્ચ , સહવુત્તિતો;
સઙ્ગય્હ ચક્ખુદસકં, ચક્ખુમાદાય ભાસિતં.

૫૯૦તથા સોતઞ્ચ ઘાનઞ્ચ, જિવ્હં કાયં યથાક્કમં;
ઇત્થિભાવઞ્ચ પુમ્ભાવં, વત્થુમાદાય દીપયે.

૫૯૧અવિનિબ્ભોગરૂપેન, જીવિતનવકં ભવે;
ઇચ્ચેવં **કમ્મજા** નામ, કલાપા નવધા ઠિતા.

૫૯૨અવિનિબ્ભોગરૂપઞ્ચ, સુદ્ધટ્ઠકમુદીરિતં;
કાયવિઞ્ઞત્તિયા સદ્ધિં, નવકન્તિ પવુચ્ચતિ.

૫૯૩વચીવિઞ્ઞત્તિસદ્દેહિ, દસકં ભાસિતં તથા;
લહુતાદેકાદસકં, લહુતાદીહિ તીહિપિ.

૫૯૪કાયવિઞ્ઞત્તિલહુતા-દીહિ દ્વાદસકં મતં;
વચીવિઞ્ઞત્તિલહુતા-દીહિ તેરસકં તથા.

૫૯૫ગહેત્વાકારભેદઞ્ચ, તંતંકાલોપલક્ખિતં;
ઇતિ **ચિત્તસમુટ્ઠાના**, છ કલાપાતિ ભાસિતા.

૫૯૬સુદ્ધટ્ઠકં તુ પઠમં, સદ્દેન નવકં મતં;
લહુતાદેકાદસકં, લહુતાદિસમાયુતં.

૫૯૭સદ્દેન લહુતાદીહિ, તથા દ્વાદસકં ભવે;
કલાપા **ઉતુસમ્ભૂતા**, ચતુદ્ધેવં પકાસિતા.

૫૯૮સુદ્ધટ્ઠકઞ્ચ લહુતા-દેકાદસકમિચ્ચપિ;
કલાપા**હારસમ્ભૂતા**, દુવિધાવ વિભાવિતા.

૫૯૯કલાપાનં પરિચ્છેદ-લક્ખણત્તા વિચક્ખણા;
ન કલાપઙ્ગમિચ્ચાહુ, આકાસં લક્ખણાનિ ચ.

૬૦૦ઇચ્ચેવં ચતુસમ્ભૂતા, કલાપા એકવીસતિ;
સબ્બે લબ્ભન્તિ અજ્ઝત્તં, બાહિરોતુસમુટ્ઠિતા.

૬૦૧અટ્ઠકં સદ્દનવક-મિતિ દ્વેધાવ ભાસિતા;
મતકાયેપિ તે એવ, સિયુમિચ્ચાહુ પણ્ડિતા.

૬૦૨કામે સબ્બેપિ લબ્ભન્તિ, સભાવાનં યથારહં;
સમ્પુણ્ણાયતનાનં તુ, પવત્તે ચતુસમ્ભવા.

૬૦૩દસકાનેવ સબ્બાનિ, કમ્મજાનેવ જાતિયં;
ચક્ખુસોતઘાનભાવ-દસકાનિ ન વા સિયું.

૬૦૪વત્થુકાયદસકાનિ, સભાવદસકાનિ વા;
ગબ્ભસેય્યકસત્તાનં, તતો સેસાનિ સમ્ભવા.

૬૦૫કમ્મં રૂપં જનેતેવં,
માનસં સન્ધિતો પરં;
તેજોધાતુ ઠિતિપ્પત્તા,
આહારજ્ઝોહટો તથા.

૬૦૬ઇચ્ચેવં ચતુસમ્ભૂતા, રૂપસન્તતિ કામિનં;
દીપજાલાવ સમ્બન્ધા, યાવજીવં પવત્તતિ.

૬૦૭આયુનો વાથ કમ્મસ્સ, ખયેનોભિન્નમેવ વા;
અઞ્ઞેન વા મરન્તાન-મુપચ્છેદકકમ્મુના.

૬૦૮સત્તરસચિત્તક્ખણમાયુ રૂપાનમીરિતં;
સત્તરસમચિત્તસ્સ, ચુતિચિત્તોપરી તતો.

૬૦૯ઠિતિકાલમુપાદાય, કમ્મજં ન પરં ભવે;
તતો ભિજ્જતુપાદિન્નં, ચિત્તજાહારજં તતો.

૬૧૦ઇચ્ચેવં મતસત્તાનં, પુનદેવ ભવન્તરે;

પટિસન્ધિમુપાદાય, તથા રૂપં પવત્તતિ.

૬૧૧.ઘાનજિવ્હાકાયભાવદસકાહારજં પન;
રૂપં રૂપભવે નત્થિ, પટિસન્ધિપવત્તિયં.

૬૧૨.તત્થ ગન્ધરસોજા ચ, ન લબ્ભન્તીતિ કેચન;
કલાપા ચ ગણેતબ્બા, તત્થેતં રૂપવજ્જિતા.

૬૧૩.ઠિતિક્ખણઞ્ચ ચિત્તસ્સ, તે એવ પટિસેધયું;
ચિત્તભઙ્ગક્ખણે રૂપ-સમુપ્પત્તિઞ્ચ વારયું.

૬૧૪.ચક્ખુસોતવત્થુસદ્દચિત્તજમ્પિ અસઞ્ઞિસુ;
અરૂપે પન રૂપાનિ, સબ્બથાપિ ન લબ્ભરે.

૬૧૫.ઇત્થં પનેત્થ વિમલેન વિભાવનત્થં,
ધમ્મં સુધમ્મમુપગમ્મ સુરાધિવાસં;
રૂપં અરૂપસવિભાગસલક્ખણં તં,
વુત્તં પવુત્તમભિધમ્મનયે મયાપિ.

૬૧૬.રૂપવિભાગમિમં સુવિભત્તં, રૂપયતો પન ચેતસિ નિચ્ચં;
રૂપસમિદ્ધજિનેરિતધમ્મે, રૂપવતી અભિવડ્ઢતિ પઞ્ઞા.

ઇતિ નામરૂપપરિચ્છેદે રૂપવિભાગો નામ

છટ્ઠો પરિચ્છેદો.

૭. સત્તમો પરિચ્છેદો

સબ્બસઙ્ગહવિભાગો

૬૧૭.ચતુપઞ્ઞાસ ધમ્મા હિ, નામનામેન ભાસિતા;
અટ્ઠારસવિધા વુત્તા, રૂપધમ્માતિ સબ્બથા.

૬૧૮.અભિઞ્ઞેય્યા સભાવેન, દ્વાસત્તતિ સમીરિતા;
સચ્ચિકટ્ઠપરમત્થા, વત્થુધમ્મા સલક્ખણા.

૬૧૯.તેસં દાનિ પવક્ખામિ, **સબ્બસઙ્ગાહિકં નયં**;
આભિધમ્મિકભિક્ખૂનં, હત્થસારમનુત્તરં.

૬૨૦.દુકા તિકા ચ ખન્ધાયતનતો ધાતુસચ્ચતો;
પટિચ્ચસમુપ્પાદા ચ, પચ્ચયા ચ સમઞ્ઞતો.

૬૨૧.પચ્ચયો એવ નિબ્બાનમપચ્ચયમસઙ્ખતં;
અસઙ્ખારમનુપ્પાદં, સસ્સતં નિચ્ચલક્ખણં.

૬૨૨.પચ્ચયા ચેવ સઙ્ખારા, સઙ્ખતા ચ તતોપરે;
ઉપ્પાદવયધમ્મા ચ, પચ્ચયટ્ઠિતિકા તથા.

૬૨૩.નિબ્બાનં રૂપધમ્મા ચ, વિપ્પયુત્તાવ કેવલં;
આરમ્મણા એવ નામ, નાલમ્બન્તિ હિ કિઞ્ચિપિ.

૬૨૪.એકુપ્પાદનિરોધા ચ, એકાલમ્બણવત્થુકા;
સંસટ્ઠા સમ્પયુત્તા ચ, સહજાતા યથારહં.

૬૨૫.અઞ્ઞમઞ્ઞેનુપત્થદ્ધા, સબ્બત્થ સહવુત્તિનો;
સારમ્મણારમ્મણા ચ, ચિત્તચેતસિકા મતા.

૬૨૬.વિપસ્સનાય ભૂમીતિ, તત્થ તેભૂમકા મતા;
લોકિયા પરિયાપન્ના, વટ્ટધમ્મા સઉત્તરા.

૬૨૭.સક્કાયધમ્મા સભયા, તીરમોરિમનામકં;
સંયોજનિયા સમલા, તથા નીવરણીયકા.

૬૨૮.સંક્લેસિકા પરામટ્ઠા, ઉપાદાનીયસાસવા;
ઓઘનીયા યોગનીયા, ગન્થનીયાતિ ભાસિતા.

૬૨૯.અઞ્ઞે અપરિયાપન્ના, વિવટ્ટા ચાવિપસ્સિયા;
લોકુત્તરાનુત્તરા ચ, નોસંયોજનિયાદયો.

૬૩૦.કમ્મજાતા ઉપાદિન્ના, નામ વુચ્ચન્તિ સાસવા;
અનુપાદિન્નકા નામ, તતો સેસા પવુચ્ચરે.

૬૩૧.ધમ્મા સપ્પટિભાગાતિ, કુસલાકુસલા મતા;
અપ્પટિભાગધમ્માતિ, તદઞ્ઞે પરિદીપયે.

૬૩૨.સરણા ચ પહાતબ્બા, દ્વાદસાકુસલા પન;
તદઞ્ઞે અરણા નામ, પહાતબ્બા ન કેહિચિ.

૬૩૩.રૂપિનો રૂપધમ્મા ચ, નામધમ્મા અરૂપિનો;
એવમાદિપ્પભેદેન, **દ્વિધા ભેદં** વિભાવયે.

૬૩૪.બાલા ધમ્મા તપનીયા, કણ્હા ચ કટુકપ્ફલા;
અસેવિતબ્બા સાવજ્જા, દ્વાદસાકુસલા મતા.

૬૩૫.પણ્ડિતા ચાતપનીયા, સુક્કા ચ સુખદાયકા;
સેવિતબ્બાનવજ્જા ચ, કુસલા એકવીસતિ.

૬૩૬.ક્રિયા વિપાકા રૂપઞ્ચ, નિબ્બાનન્તિ ચતુબ્બિધા;
વુત્તા અબ્યાકતા નામ, ધમ્મા તબ્બિપરીતતો.

૬૩૭.હીના ધમ્મા પરિત્તા ચ, કામાવચરભૂમિકા;
રૂપારૂપા પવુચ્ચન્તિ, મજ્ઝિમા ચ મહગ્ગતા.

૬૩૮.અપ્પમાણા પણીતા ચ, ધમ્મા લોકુત્તરા મતા;
સંકિલિટ્ઠસંક્લેસિકા, દ્વાદસાકુસલા તથા.

૬૩૯.અસંકિલિટ્ઠસંક્લેસિકા, ધમ્મા તેભૂમકાપરે;
અસંક્લિટ્ઠાસંક્લેસિકા, નવ લોકુત્તરા સિયું.

૬૪૦.વિપાકા તે પવુચ્ચન્તિ, વિપાકા ચતુભૂમકા;
વિપાકધમ્મા નામાતિ, કુસલાકુસલા મતા.

૬૪૧.ક્રિયા રૂપઞ્ચ નિબ્બાનં, ન પાકં ન તુ પચ્ચતિ;
આચયગામિનો ધમ્મા, પુઞ્ઞાપુઞ્ઞાવ સાસવા.

૬૪૨.વુત્તાપચયગામિનો , કુસલાનુત્તરા પન;

ક્રિયા રૂપઞ્ચ નિબ્બાનં, પાકા ચોભયવજ્જિતા.

૬૪૩.પઠમાનુત્તરો મગ્ગો, દસ્સનં ભાવનાપરે;
તદગ્ગે દ્વયનિમ્મુત્તા, સબ્બેપિ પરમત્થતો.

૬૪૪.સત્ત લોકુત્તરા હેટ્ઠા, વુત્તા સેક્ખાતિ તાદિના;
અરહત્તફલમેવ, અસેક્ખન્તિ પકાસિતં.

૬૪૫.લોકિયાપિ ચ નિબ્બાનં, ભાસિતોભયવજ્જિતા;
એવમાદિપ્પકારેહિ, **તિવિધા**તિ વિભાવયે.

૬૪૬.અતીતાનાગતં રૂપં, પચ્ચુપ્પન્નમથાપરં;
અજ્ઝત્તં વા બહિદ્ધા વા, સુખુમોળારિકં તથા.

૬૪૭.હીનં પણીતં યં દૂરે, સન્તિકે વા તદેકતો;
સબ્બં રૂપં સમોધાય, **રૂપક્ખન્ધો**તિ વુચ્ચતિ.

૬૪૮.તથેવ **વેદનાક્ખન્ધો**, નામ યા કાચિ વેદના;
સઞ્ઞાક્ખન્ધોતિ સઞ્ઞા ચ, રાસિભાવેન ભાસિતા.

૬૪૯.વટ્ટધમ્મેસુ અસ્સાદં, તદસ્સાદોપસેવનં;
વિનિભુજ્જ નિદસ્સેતું, ખન્ધદ્વયમુદાહટં.

૬૫૦.વિવાદમૂલસંસાર-કમહેતુનિદસ્સનં;
સન્ધાય વેદના સઞ્ઞા, કતા નાનાતિ કેચન.

૬૫૧.ચિત્તસંસટ્ઠધમ્માનં, ચેતનામુખતો પન;
સઙ્ખારક્ખન્ધનામેન, ધમ્મા ચેતસિકા મતા.

૬૫૨.સબ્બભેદં તથા ચિત્તં, **વિઞ્ઞાણક્ખન્ધ** સમ્મતં;
ભેદાભાવેન નિબ્બાનં, ખન્ધસઙ્ગહનિસ્સટં.

૬૫૩.આલમ્બનીયભાવેન, ઉપાદાનોપકારતો;
પઞ્ચુપાદાનક્ખન્ધાતિ, લોકુત્તરવિવજ્જિતા.

૬૫૪.યથા થૂલં હિતત્થાય, પરિગ્ગાહકયોગિનં;
ધમ્મા તેભૂમકા એક-ભૂમિભાવાય દેસિતા.

૬૫૫.ભાજનં ભોજનં તસ્સ, બ્યઞ્જનં ભોજકો તથા;
ભુઞ્જિતા ચાતિ પઞ્ચેતે, ઉપમેન્તિ યથાક્કમં.

૬૫૬ગિલાનસાલા ગેલઞ્ઞં, અસપ્પાયોપસેવના;
સમુટ્ઠાનં ગિલાનોતિ, ઉપમેન્તિ ચ પણ્ડિતા.

૬૫૭.ચારકો કારણં તત્થ, અપરાધો ચ કારકો;
અપરાધકતો ચોરો, ઇતિ ચોપમિતા પુન.

૬૫૮નિચ્ચાધિપીળનટ્ઠેન , ભારાતિ પરિદીપિતા;
ક્લેસદુક્ખમુખેનેતે, ખાદકા ચ નિરન્તરં.

૬૫૯.અનત્થાવહિતા નિચ્ચમુક્ખિત્તાસિકવેરિનો;
મચ્ચુમારાભિધેય્યત્તા, વધકાતિ ચ ભાસિતા.

૬૬૦વિમદ્દાસહનં રૂપં, ફેણપિણ્ડંવ દુબ્બલં;
મુહુત્તરમણીયત્તા, વેદના બુબ્બુળૂપમા.

૬૬૧.મરીચિકૂપમા સઞ્ઞા, વિપલ્લાસકભાવતો;
સઙ્ખારાપિ ચ નિસ્સારા, કદલિક્ખન્ધસાદિસા.

૬૬૨નાનપ્પકારં ચિન્તેન્તં, નાનાક્લેસવિમોહિતં;
પલમ્ભતીતિ વિઞ્ઞાણં, માયાસમમુદીરિતં.

૬૬૩ઇચ્ચેવં પઞ્ચુપાદાનક્ખન્ધા ખન્ધા ચ કેવલં;
પઞ્ચક્ખન્ધાતિ નામેન, દેસિતાતિ વિભાવયે.

૬૬૪.અજ્ઝત્તઞ્ચ બહિદ્ધા ચ, વિઞ્ઞાણુપ્પત્તિકારણં;
દ્વારાલમ્બણભેદેન, દ્વેધાયતનમીરિતં.

૬૬૫.ચક્ખાદજ્ઝત્તિકં તત્થ, છદ્વારાયતનં ભવે;
બાહિરાયતનં નામ, તથા રૂપાદિગોચરં.

૬૬૬ઇતિ વીથિપ્પવત્તાનં, દ્વારાલમ્બણસઙ્ગહો;
આગમે અભિધમ્મે તુ, સબ્બથાપિ યથારહં.

૬૬૭.તથાહનન્તરાતીતો, જાયમાનસ્સ પચ્છતો;
મનો સબ્બોપિ સબ્બસ્સ, મનસ્સાયતનં **ભવે**.

૬૬૮.તથા પુબ્બઙ્ગમટ્ઠેન, સહજાનમરૂપિનં;
દ્વારભાવેન વિઞ્ઞાણં, સબ્બમાયતનં મતં.

૬૬૯મનાયતનમિચ્ચેવં, પસાદાયતનં તથા;

પઞ્ચવિઞ્ઞાણધમ્માનં, ઇતિ છદ્ધા વિભાવયે.

૬૭૦.પઞ્ચપ્પસાદવિસયા, પઞ્ચાયતનસમ્મતા;
સેસં રૂપઞ્ચ નિબ્બાનં, સબ્બે ચેતસિકાતિ ચ.

૬૭૧.એકૂનસટ્ઠિધમ્માનં , ધમ્માયતનસઙ્ગહો;
ઇતિ છદ્ધા પકાસેન્તિ, બાહિરાયતનં બુધા.

૬૭૨.સુઞ્ઞગામોવ દટ્ઠબ્બ-મજ્ઝત્તિકમસારતો;
ગામઘાતકચોરાવ, તં હનન્તંવ બાહિરં.

૬૭૩.નામપ્પવત્તિમુળ્હાનં, તદુપ્પત્તિકકારણં;
દ્વાદસાયતનાનીતિ, વુત્તમિત્થં મહેસિના.

૬૭૪.સમત્તા ભાવમત્તેન, ધારેન્તીતિ સલક્ખણં;
દ્વારાલમ્બતદુપ્પન્ન-પરિયાયેન ભેદિતા.

૬૭૫.મનાયતનમેત્થાહ, સત્ત વિઞ્ઞાણધાતુયો;
એકાદસ યથાવુત્તા, ઇચ્ચ**ટ્ઠારસ ધાતુયો**.

૬૭૬.અન્તાદિકા મનોધાતુ, મનોવિઞ્ઞાણધાતુયા;
પવેસાપગમે દ્વાર-પરિયાયેન તિટ્ઠતિ.

૬૭૭.ભેરીતલદણ્ડઘોસ-સમં છક્કં યથાક્કમં;
કટ્ઠારણિપાવકાદિ-સમઞ્ચ તિવિધં ભવે.

૬૭૮.દુક્ખં સમુદયો ચેવ, નિરોધો ચ તથાપરો;
મગ્ગો ચાતિ ચતુદ્ધાહ, સચ્ચં સચ્ચપરક્કમો.

૬૭૯.ભારો ચ ભારદાનઞ્ચ, ભારનિક્ખેપનં તથા;
ભારનિક્ખેપનૂપાયો, ઇચ્ચોપમ્મં યથાક્કમં.

૬૮૦.રોગો રોગનિદાનઞ્ચ, રોગવૂપસમો તથા;
રોગભેસજ્જમિચ્ચેવ-મુપમાહિ ચ દીપિતં.

૬૮૧.વિસરુક્ખો રુક્ખમૂલં, રુક્ખચ્છેદો તથાપરો;
રુક્ખચ્છેદકસત્થન્તિ, ચતુધોપમિતં તથા.

૬૮૨.તીરમોરિમસઙ્ખાતં, મહોઘો પારિમં તથા;
તદતિક્કમુપાયોતિ, ઉપમેન્તિ ચ તં બુધા.

૬૮૩.સચ્છિકત્વાન પચ્ચક્ખ-મિચ્ચોપમ્મં યથાક્કમં;
સમાચિક્ખિ વિમોક્ખાય, સચ્ચં તચ્છનિયામતો.

૬૮૪.તથા હિ દુક્ખં નાબાધં, નાઞ્ઞં દુક્ખા ચ બાધકં;
બાધકત્તનિયામેન, દુક્ખસચ્ચમિતીરિતં.

૬૮૫.તં વિના નાઞ્ઞતો દુક્ખં, ન હોતિ ન ચ તં તતો;
દુક્ખહેતુનિયામેન, સચ્ચમાહ વિસત્તિકં.

૬૮૬.નાઞ્ઞા નિબ્બાનતો સન્તિ, ન ચ સન્તં ન તં યતો;
સન્તભાવનિયામેન, નિબ્બાનં સચ્ચમુત્તમં.

૬૮૭.નાઞ્ઞં મગ્ગાચ નિય્યાનં, અનિય્યાનો ન ચાપિ સો;
તસ્મા નિય્યાનભાવેન, મગ્ગો સચ્ચન્તિ સમ્મતો.

૬૮૮.ઇતિ તચ્છાવિપલ્લાસ-ભૂતભાવો ચતૂસુપિ;
સચ્ચટ્ઠોતિ વિનિદ્દિટ્ઠો, દુક્ખાદીસ્વવિસેસતો.

૬૮૯.પીળનટ્ઠો સઙ્ખતટ્ઠો, સન્તાપટ્ઠો ચ ભાસિતો;
વિપરીણામટ્ઠો ચાતિ, દુક્ખસ્સેવં ચતુબ્બિધા.

૬૯૦.આયૂહના નિદાના ચ, સંયોગા પલિબોધતો;
દુક્ખસ્સમુદયસ્સાપિ, ચતુધત્થા પકાસિતા.

૬૯૧.નિસ્સારણા વિવેકા ચા-સઙ્ખતામતતો તથા;
અત્થા દુક્ખનિરોધસ્સ, ચતુધાવ સમીરિતા.

૬૯૨.નિય્યાનતો હેતુતો ચ,
દસ્સનાધિપતેય્યતો;
મગ્ગસ્સાપિ ચતુદ્ધેવ-
મિતિ સોળસધા ઠિતા.

૬૯૩.સચ્ચિકટ્ઠપરમત્થં, તચ્છાભિસમયટ્ઠતો;
તથત્થમપિ સચ્ચટ્ઠં, પટ્ઠપેન્તેત્થ પણ્ડિતા.

૬૯૪.તદેતં પટિવિજ્ઝન્તિ, અરિયાવ ચતુબ્બિધં;
વુત્તમરિયસચ્ચન્તિ, તસ્મા નાથેન તં કથં;

૬૯૫.જાતિ જરા ચ મરણં, સોકો ચ પરિદેવના;

દુક્ખઞ્ચ દોમનસ્સઞ્ચ, ઉપાયાસો તથાપરો.

૬૯૬.અપ્પિયેહિ ચ સંયોગો, વિપ્પયોગો પિયેહિ ચ;
યમ્પિ ન લભતિચ્છન્તો, તમ્પિ દુક્ખમિદં મતં.

૬૯૭.અપાયેસુપપજ્જન્તા, ચવન્તા દેવલોકતો;
મનુસ્સેસુ ચ જીરન્તા, નાનાબ્યસનપીળિતા.

૬૯૮.સોચન્તા પરિદેવન્તા, વેદેન્તા દુક્ખવેદનં;
દોમનસ્સેહિ સન્તત્તા, ઉપાયાસવિઘાતિનો.

૬૯૯.અનિટ્ઠેહિ અકન્તેહિ, અપ્પિયેહિ સમાયુતા;
સઙ્ખારેહિ ચ સત્તેહિ, નાનાનત્થવિધાયિભિ.

૭૦૦ઇટ્ઠેહિ પિયકન્તેહિ, મનાપેહિ વિયોજિતા;
સઙ્ખારેહિ ચ સત્તેહિ, નાનાસમ્પત્તિદાયિભિ.

૭૦૧.દુક્ખાપગમમિચ્છન્તા , પત્થયન્તા સુખાગમં;
અલબ્ભનેય્યધમ્મેસુ, પિપાસાતુરમાનસા.

૭૦૨કિચ્છાધિપન્ના કપણા, વિપ્ફન્દન્તા રુદમ્મુખા;
તણ્હાદાસા પરાભૂતા, ભવસંસારસંકટે.

૭૦૩.યં તેભૂમકનિસ્સન્દં, કટુકં ગાળ્હવેદનં;
વેદેન્તિ સંસારફલં, તંજાતાદિં વિના કુતો.

૭૦૪.તસ્મા જાતાદિભેદેહિ, બાધમાના ભયાવહા;
દુક્ખા ચ દુક્ખવત્થુ ચ, બહુધાપિ પપઞ્ચિતા.

૭૦૫.તે સબ્બે પઞ્ચુપાદાન-ક્ખન્ધા એવ સમાસતો;
દુક્ખાધિટ્ઠાનભાવેન, દુક્ખતાય નિયામિતા.

૭૦૬.તસ્મા તેભૂમકા ધમ્મા, સબ્બે તણ્હાવિવજ્જિતા;
દુક્ખસચ્ચન્તિ દેસેસિ, દેસનાકુસલો મુનિ.

૭૦૭વિરાગતેજાલાભેન , તણ્હાસ્નેહસિનેહિતં;
વિસરુક્ખોવ જાતાદિનાનાનત્થફલોદયં.

૭૦૮.નન્દિરાગાનુબન્ધેન, સન્તાનમવકડ્ઢિતં;
પુનબ્ભવાભિનિબ્બત્તિભાવેન પરિવત્તતિ.

૭૦૯.પતિટ્ઠિતઞ્ચ તત્થેતમત્તસ્નેહાનુસેવનં;
ગોચરાનુનયાબદ્ધં, રાગમુચ્છાસમોહિતં.

૭૧૦.ક્લેસરાસિપરિક્લિટ્ઠં, બ્યસનોપદ્દવાહતં;
દુક્ખસલ્લસમાવિદ્ધં, વિહઞ્ઞતિ નિરન્તરં.

૭૧૧.હવે વિરાગતેજેન, વિચ્છિન્ને સતિ સબ્બથા;
કેન બન્ધેન સન્તાન-માનેસ્સતિ ભવન્તરં.

૭૧૨.ભવન્તરમસમ્પત્તે, સન્તાનમ્હિ વિવટ્ટિતે;
કિમધિટ્ઠાય જાતાદિદુક્ખધમ્મા પવત્તરે.

૭૧૩.તસ્મા મોક્ખવિપક્ખેન, તણ્હાદુક્ખવિધાયિની;
દુક્ખસમુદયો નામ, સચ્ચમિચ્ચાહ નાયકો.

૭૧૪.સબ્બદુક્ખવિનિમુત્તં, સબ્બક્લેસવિનિસ્સટં;
દુક્ખનિરોધનામેન, સચ્ચં વુચ્ચતિ અચ્ચુતં.

૭૧૫.દુક્ખઞ્ચ પરિજાનન્તો, પજહં દુક્ખસમ્ભવં;
નિબ્બાનં પદમારબ્ભ, ભાવનાવીથિમોસટો.

૭૧૬.નિય્યાનટ્ઠઙ્ગિકો **મગ્ગો**, સબ્બદુક્ખવિમુત્તિયા;
દુક્ખનિરોધગામીતિ, સચ્ચં તસ્મા તમીરિતં.

૭૧૭.ચતુસચ્ચવિનિમુત્તા, સેસા લોકુત્તરા મતા;
મગ્ગઙ્ગસમ્પયુત્તા ચ, ફલધમ્મા ચ સબ્બથા.

૭૧૮.ઇત્થં સહેતુકં દુક્ખં, સોપાયામતનિબ્બુતિં;
પટિપત્તિહિતત્થાય, વિભાવેતિ વિનાયકો.

૭૧૯.સપ્પાટિહારિયં ધમ્મં, દેસેત્વાન અનુત્તરો;
ચતુધા**રિયસચ્ચાનિ**, વિભજીતિ વિભાવયે.

૭૨૦.તબ્ભાવભાવિભાવેન , પચ્ચયાકારલક્ખિતં;
તિયદ્ધં દ્વાદસઙ્ગઞ્ચ, વીસતાકારસઙ્ગહં.

૭૨૧.તિસન્ધિ ચતુસઙ્ખેપં, તિવટ્ટઞ્ચ તિલક્ખણં;
તેભૂમકં દ્વિમૂલઞ્ચ, ચતુક્કનયમણ્ડિતં.

૭૨૨.પચ્ચેકં ચતુગમ્ભીર-મનુપુબ્બવવત્થિતં;

અવિજ્જાકૂટસઙ્ખાતં, બન્ધાવિચ્છેદમણ્ડલં.

૭૨૩.સોકાદીનત્થનિસ્સન્દં, કેવલં દુક્ખપિણ્ડિતં;
પટિચ્ચસમુપ્પાદોતિ, ભવચક્કં પવુચ્ચતિ.

૭૨૪.પટિવિદ્ધાય વિજ્જાય, ભઙ્ગાવિજ્જાય સબ્બથા;
વિવટ્ટતાનુપુબ્બેન, હેતુભઙ્ગા યથાકથં.

૭૨૫.અસ્મિં સતિ ઇદં હોતિ, અસ્સુપ્પાદા ઇદં ભવે;
અસતાસ્મિં ન તં હોતિ, તસ્સ ભઙ્ગાવ ભિજ્જતિ.

૭૨૬.એતમત્થં પુરક્ખત્વા, પચ્ચયટ્ઠિતિ દસ્સિતા;
પટિચ્ચસમુપ્પાદસ્સ, ઇદપ્પચ્ચયતા નયે.

૭૨૭.તથા હિ જાતિયાપાહ, પચ્ચયત્તં મહામુનિ;
જરામરણધમ્માનં, મત્તાભેદેપિ વત્થુતો.

૭૨૮.આહચ્ચપચ્ચયટ્ઠમ્હિ, નેદિસી પચ્ચયટ્ઠિતિ;
તત્થ ધમ્મન્તરસ્સેવ, પચ્ચયટ્ઠો વિભાવિતો.

૭૨૯.વુત્તમાચરિયેનેતં, પટ્ઠાનનયસઙ્ગહે;
લબ્ભમાનનયં તાવ, દસ્સનત્થં પપઞ્ચિતો.

૭૩૦.એત્થ તસ્માનુપેક્ખિત્વા, આહચ્ચ નિયમં બુધો;
તબ્ભાવભાવિમત્તેન, પચ્ચયત્થં વિભાવયે.

૭૩૧.તત્થાવિજ્જા ચ સઙ્ખારા, **અદ્ધાતીતો**તિ ભાસિતા;
વિઞ્ઞાણં નામરૂપઞ્ચ, સળાયતનસઞ્ઞિતં.

૭૩૨.ફસ્સો ચ વેદના તણ્હા, ઉપાદાનં ભવોતિ ચ;
પચ્ચુપ્પન્નો ભવે **અદ્ધા**, ભવે **અદ્ધા અનાગતો**.

૭૩૩.જાતિ જરા મરણન્તિ, દ્વેધા હોતિ ચ સબ્બથા;
કાલત્તયવવત્થાનં, **તિયદ્ધ**મિતિ દીપયે.

૭૩૪.તત્થા**વિજ્જા**તિ અઞ્ઞાણં, ચતુસચ્ચેસુ ભાસિતં;
પુબ્બન્તે ચાપરન્તે ચ, પચ્ચયટ્ઠિતિયં તથા.

૭૩૫.અપુઞ્ઞાતિસઙ્ખારોતિ, વુત્તા દ્વાદસ ચેતના;
તથા પુઞ્ઞાભિસઙ્ખારો, કામરૂપેસુ ભાસિતો.

૭૩૬.આનેઞ્જાતિસઙ્ખારોતિ, વુત્તારુપ્પા ચતુબ્બિધા;
કાયબ્બચીમનોદ્વારં, પત્વા તાયેવ ચેતના.

૭૩૭.વુત્તા કાયવચીચિત્તસઙ્ખારાતિ મહેસિના;
સઙ્ખારાતિ વિભત્તેવમેકૂનતિંસ ચેતના.

૭૩૮.એકૂનવીસતિવિધં, પટિસન્ધિક્ખણે તથા;
પવત્તે દ્વત્તિંસવિધં, **વિઞ્ઞાણં** પાકમાનસં.

૭૩૯.તિવિધં વેદના સઞ્ઞા, સઙ્ખારાતિ વિભેદિતં;
નામરૂપં તુ દુવિધં, ભૂતોપાદાયભેદતો.

૭૪૦.**સળાયતન**સઙ્ખાતં, ચક્ખાદજ્ઝત્તિકં મતં;
ચક્ખુસમ્ફસ્સાદિભેદા, **ફસ્સો** છધા પકાસિતો.

૭૪૧.સુખા દુક્ખા ઉપેક્ખાતિ, **વેદના** તિવિધા ભવે;
કામે ભવે ચ વિભવે, **તણ્હા**તિ તિવિધા મતા.

૭૪૨.કામુપાદાનાદિભેદા, **ઉપાદાના** ચતુબ્બિધા;
કમ્મોપપત્તિભેદેન, **ભવો** નામ દ્વિધા મતો.

૭૪૩.અત્તભાવાભિનિબ્બત્તિ, **જાતિ** નામ **જરા** પન;
પુરાણભાવો **મરણં**, પરિયોસાનમીરિતં.

૭૪૪.**દ્વાદસઙ્ગપ્પભેદેન**, વિભત્તેવં મહેસિના;
પટિચ્ચસમુપ્પાદોતિ, પચ્ચયા એવ કેવલા.

૭૪૫.પટિચ્ચ ફલભાવેન, સાપેક્ખં ઠિતમત્તનિ;
અપચ્ચક્ખાય સઙ્ગન્ત્વા, ઉપ્પાદેન્તીતિ પચ્ચયા.

૭૪૬.અવિજ્જાસઙ્ખારાનં તુ, ગહણે ગહિતાવ તે;
તણ્હુપાદાનભવાપિ, ઇતિ પઞ્ચેત્થ હેતુયો.

૭૪૭.તણ્હુપાદાનભવાનં, ગહણે ગહિતા પુન;
અવિજ્જા સઙ્ખારા ચાતિ, પઞ્ચેવેત્થાપિ હેતુયો.

૭૪૮.વિઞ્ઞાણાદિસરૂપેન, દસ્સિતં ફલપઞ્ચકં;
જાતિજ્જરામરણેન, તદેવ ગહિતં પુન.

૭૪૯.અતીતે હેતવો પઞ્ચ, ઇદાનિ ફલપઞ્ચકં;

ઇદાનિ હેતવો પઞ્ચ, આયતિં ફલપઞ્ચકં.

૭૫૦ઇત્થં ભેદેન સઙ્ગય્હ, દ્વાદસઙ્ગં વિચક્ખણા;
અત્થાપત્તિવિસેસેન, **વીસતાકારમ**ીરયું.

૭૫૧હેતુફલં ફલહેતુ, પુન હેતુફલન્તિ ચ;
તિસન્ધિ ચતુસઙ્ખેપં, તમેવાહુ વિભાવિનો.

૭૫૨અવિજ્જાતણ્હુપાદાના, ક્લેસવટ્ટન્તિ ભાસિતા;
ભવેકદેસો સઙ્ખારા, કમ્મવટ્ટં તતોપરં.

૭૫૩વિપાકવટ્ટમિચ્ચેવં, વિવટ્ટેનાવિવટ્ટિતં;
તિવટ્ટવટ્ટિતં હુત્વા, વટ્ટમેતં પવત્તતિ.

૭૫૪અનિચ્ચઞ્ચ ખયટ્ઠેન, દુક્ખમેતં ભયટ્ઠતો;
અનત્તાસારકટ્ઠેન, વટ્ટમેવં **તિલક્ખણં**.

૭૫૫સંસારસ્સેવ વુત્તાયં, પચ્ચયાનં પરમ્પરા;
પટિચ્ચસમુપ્પાદોતિ, તતો **તેભૂમકો** મતો.

૭૫૬બન્ધાવિજ્જાણ્ડકોસેન, વિજ્જાદિભેદવજ્જિતા;
વિમુત્તિરસમપ્પત્તા, ભવતણ્હાપિપાસિતા.

૭૫૭અભિસઙ્ખારભાવેન, પટિબન્ધતિ સન્તતિ;
તથાભિસઙ્ખતા પાક-ભાવાય પરિવત્તતિ.

૭૫૮વિપાકા પુન કમ્માનિ, પાકાનિ પુન કમ્મતો;
ઇચ્ચેવં પરિયાયેન, સંસારોયં પવત્તતિ.

૭૫૯ઇચ્ચાવિજ્જાભવતણ્હા, વટ્ટોપત્થમ્ભકા મતા;
સમ્પયુત્તાનુસયિતા, તસ્મા વટ્ટં **દ્વિમૂલકં**.

૭૬૦પચ્ચયપચ્ચયુપ્પન્ન-સન્તાનભેદતો પન;
નાનાભૂતાનમેકન્તં, બીજરુક્ખાદયો વિય.

૭૬૧તથાપિ તેસં ધમ્માનં, વત્થુલક્ખણભેદતો;
દીપવટ્ટિસિખાનંવ, નત્થિ એકન્તમેકતા.

૭૬૨હેતુહેતુસમુપ્પન્ના, ઈહાભોગવિવજ્જિતા;
પચ્ચયાય ચ પચ્ચેતુ-મબ્યાપારા તતો મતા.

૭૬૩.અવિજ્જાદીનમેવાથ, સમ્ભવે સમ્ભવન્તિ ચ;
સઙ્ખારાદિસભાવાતિ, ઠિતેવંધમ્મતાય તે.

૭૬૪.ઇત્થમેકત્તનાનત્તા, અબ્યાપારો તથાપરો;
એત્થેવંધમ્મતા ચેતિ, **નયા** વુત્તા ચતુબ્બિધા.

૭૬૫.ફલાનં પચ્ચયુપ્પત્તિ, પચ્ચયત્થો ચ હેતુસુ;
સભાવપટિવેધો ચ, દેસના ચિત્તતાતિ ચ.

૭૬૬.અત્થધમ્મપટિવેધ-દેસનાનં યથાક્કમં;
અતિગમ્ભીરભાવેન, **ચતુગમ્ભીર**મીરિતં.

૭૬૭.પધાનકારણત્તા હિ, અવિજ્જાદિપરમ્પરા;
કમેન સઙ્ખારાદીનં, પચ્ચયાતિ **વવત્થિતા**.

૭૬૮.તથા હિ જાતિયા એવ, જરામરણસમ્ભવો;
અજાતાનં જરા વાથ, મરણં વા કુતો ભવે.

૭૬૯.સાવોપપત્તિસઙ્ખાતા, જાતિ કમ્મભવોદિતા;
અઙ્કુરો વિય બીજમ્હા, તત્થ તત્થોપલબ્ભતિ.

૭૭૦.સમ્પયોગાનુસયતો, ઉપાદાનપ્પતિટ્ઠિતા;
આયૂહન્તિ ચ કમ્માનિ, આકઙ્ખન્તોપપત્તિકં.

૭૭૧.ઉપાદાનિયધમ્મેસુ , તણ્હાસ્નેહપિપાસિતા;
દળ્હી કુબ્બન્તુપાદાનં, પિયરૂપાભિનન્દિનો.

૭૭૨.વેદનીયેસુ ધમ્મેસુ, અસ્સાદમનુપસ્સતો;
વેદનાપચ્ચયા તણ્હા, સમુટ્ઠાય પવડ્ઢતિ.

૭૭૩.ઇટ્ઠાનિટ્ઠઞ્ચ મજ્ઝત્તં, ફુસન્તા પન ગોચરં;
વેદેન્તિ વેદનં નામ, નાફુસન્તા કુદાચનં.

૭૭૪.ફુસતાલમ્બણઞ્ચેસો, સળાયતનસમ્ભવે;
દ્વારાભાવે કુતો તસ્સ, સમુપ્પત્તિ ભવિસ્સતિ.

૭૭૫.સળાયતનમેતઞ્ચ, નામરૂપૂપનિસ્સિતં;
છફસ્સદ્વારભાવેન, પવત્તતિ યથારહં.

૭૭૬.પુબ્બઙ્ગમાધિટ્ઠાનેન, વિઞ્ઞાણેન પતિટ્ઠહે;

નામરૂપં ઉપત્થદ્ધં, પટિસન્ધિપવત્તિયં.

૭૭૭.સઙ્ખારજનિતં હુત્વા, પતિટ્ઠાતિ ભવન્તરે;
વિઞ્ઞાણં જનકાભાવે, તસ્સુપ્પત્તિ કથં ભવે.

૭૭૮.અવિજ્જાયાનુસયિતે, પટિવેધવિરોધિતે;
વટ્ટાનુગતસન્તાને, પટિસન્ધિફલાવહે.

૭૭૯.પાકધમ્મા સભાવેન, પવત્તન્તિ હિ ચેતના;
અવિજ્જાપચ્ચયા હોન્તિ, સઙ્ખારાતિ તતો મતા.

૭૮૦.પટિવિદ્ધેસુ સચ્ચેસુ, પચ્ચયાનં પરમ્પરા;
વિઘાતીયતિ સબ્બાપિ, તતો વટ્ટં વિવટ્ટતિ.

૭૮૧.ઇચ્ચાવિજ્જાવિરોધેન, તસ્સા વટ્ટપ્પવત્તિયા;
સઙ્ઘાતનિકભાવેન, અવિજ્જા કૂટસમ્મતા.

૭૮૨.જરામરણસઙ્ઘાટ-પટિપીળિતચેતસં;
ક્લેસમુચ્છાપરેતાનં, સા ચાવિજ્જા પવડ્ઢતિ.

૭૮૩.ઇચ્ચાબદ્ધમવિચ્છેદં, ઇદપ્પચ્ચયમણ્ડલં;
ચક્કનેમિસમાવટ્ટં, કમેન પરિવત્તતિ.

૭૮૪.વટ્ટસ્સ દ્વાદસઙ્ગસ્સ, તસ્સ તેભૂમકસ્સ તુ;
દુક્ખક્ખન્ધસ્સ દસ્સેસિ, નિસ્સન્દેન નિદસ્સનં.

૭૮૫.સોકઞ્ચ પરિદેવઞ્ચ, તથા દુક્ખઞ્ચ કાયિકં;
દોમનસ્સમુપાયાસં, નાનાબ્યસનસમ્ભવં.

૭૮૬.ઇચ્ચાતુરમનિચ્ચન્તં, મહોપદ્દવસઙ્કુલં;
બહુપક્લેસુપસ્સટ્ઠં, દુક્ખમેતન્તિ પિણ્ડિતં.

૭૮૭.ઇચ્ચેવં પઞ્ચુપાદાન-ક્ખન્ધભેદિતસઙ્ગહો;
અત્તભાવભવરથો, હત્થમુત્તંવ યન્તકં.

૭૮૮.ગતિટ્ઠિતિનિવાસેસુ, સંસરન્તો નિરન્તરં;
ચક્કેનેતેન યાતીતિ, ભવચક્કમિદં મતં.

૭૮૯.અવિજ્જાણ્ડં પદાલેત્વા, પટિવેધપ્પવત્તિયા;
પચ્ચયપ્પચ્ચયુપ્પન્ના, સુપટ્ઠન્તિ સભાવતો.

૭૯૦.અનિચ્ચા દુક્ખનત્તા ચ, ભઙ્ગવન્તો ભયાવહા;
સાદીનવાતિ સઙ્ખાય, વિવટ્ટમભિતિટ્ઠતિ.

૭૯૧.તતો સાનુસયા તણ્હા, નિરુજ્ઝતિ પુનબ્ભવે;
સન્તાનરતિયાભાવા, ન પક્ખન્દતિ સન્ધિયં.

૭૯૨.અવિરુળ્હિકભાવેન, તત્થ વટ્ટવિરોધિતે;
અભિસઙ્ખારભાવેન, ન પવત્તન્તિ ચેતના.

૭૯૩.પટિસન્ધિપવત્તીપિ, ન જનેન્તિ ભવન્તરે;
ઇચ્ચાવિજ્જાનિરોધેન, નિરુદ્ધા કમ્મચેતના.

૭૯૪.પચ્ચયત્થનિરોધેન, સઙ્ખારાનં નિરોધતો;
વિઞ્ઞાણં જનકાભાવા, નિરુદ્ધમિતિ વુચ્ચતિ.

૭૯૫.વિઞ્ઞાણાદિનિરોધા ચ, નામરૂપાદિકં તથા;
દુક્ખક્ખન્ધસ્સિમસ્સેવં, નિરોધોતિ પવુચ્ચતિ.

૭૯૬.ઇતિ વટ્ટવિવટ્ટાનં, વસા દ્વેધા વિભાવિતો;
પટિચ્ચસમુપ્પાદોતિ, દેસિતોયં મહેસિના.

૭૯૭.સબ્બસઙ્ખતધમ્માનં , સબ્બે ધમ્માપિ પચ્ચયા;
જનકા ચેવુપત્થમ્ભા, સંવિભત્તા યથારહં.

૭૯૮.આહચ્ચ પચ્ચયટ્ઠેન, ચતુવીસતિધા ઠિતા;
હેતાલમ્બણાધિપતાનન્તરસમનન્તરા.

૭૯૯.સહજાતઅઞ્ઞમઞ્ઞ-નિસ્સયા ચોપનિસ્સયો;
પુરેજાતા પચ્છાજાતા-સેવના કમ્મમેવ ચ.

૮૦૦.પાકાહારિન્દ્રિયજ્ઝાન-મગ્ગાઙ્ગસમ્પયુત્તકા;
વિપ્પયુત્તત્થિ નત્થિ ચ, વિગતાવિગતન્તિ ચ.

૮૦૧.પઞ્ચાતીતાવ કમ્મં તુ, વત્તમાનઞ્ચ ઈરિતં;
સબ્બથાપિ તયો વુત્તા, વત્તમાના તતોપરે.

૮૦૨.છધા નામં તુ નામસ્સ, પઞ્ચધા નામરૂપિનં;
એકધા પુન રૂપસ્સ, રૂપં નામસ્સ ચેકધા.

૮૦૩.પઞ્ઞત્તિનામરૂપાનિ, નામસ્સ દુવિધા દ્વયં;

ద్వయస్స నవధా చేతి, છબ્બિધા પચ્ચયા કથં.

૮૦૪નિરુદ્ધાનન્તરા એવ, જાયન્તાનમનન્તરં;
નામધમ્માવ નામાનં, જનકત્તોપકારકા.

૮૦૫નિરન્તરપ્પવત્તિયા, અનુરૂપમનન્તરા;
અનન્તરપચ્ચયેન, પચ્ચયોતિ પકાસિતા.

૮૦૬સમનન્તરભાવેન, તેસં તે એવ પચ્ચયા;
સમનન્તરનામેન, પચ્ચયોતિ પકાસિતા.

૮૦૭અત્થિભાવાય ધમ્માનં, નત્થિતાયોપકારકા;
નત્થિપચ્ચયનામેન, વુત્તા તે એવ તાદિના.

૮૦૮ઓકાસદાનભાવેન, વિગતાવોપકારકા;
ધમ્મા તે એવ વુચ્ચન્તિ, **વિગત**પ્પચ્ચયોતિ ચ.

૮૦૯જવા પગુણભાવાય, જવાનમુપકારકા;
આસેવનપચ્ચયોતિ, નિરુદ્ધાનન્તરા મતા.

૮૧૦સંસટ્ઠસહજાતાનં, સમ્પયોગેન પચ્ચયા;
સમ્પયુત્તપચ્ચયોતિ, નામા નામાનમીરિતા.

૮૧૧ઇચ્ચેકો વત્તમાનો ચ, પચ્છાતીતા યથારહં;
અરૂપાનમરૂપા ચ, **પચ્ચયા છબ્બિધા** મતા.

૮૧૨પવત્તે ચિત્તજાતાનં, કમ્મજાનઞ્ચ સન્ધિયં;
રૂપાનં સહજાતાન-મરૂપાનઞ્ચ તાદિના.

૮૧૩હેતુભૂતા છ ધમ્માપિ, મૂલટ્ઠેનોપકારકા;
હેતુપચ્ચયભાવેન, પચ્ચયોતિ પકાસિતા.

૮૧૪તથા નિજ્ઝાયનટ્ઠેન, તેસમેવોપકારકા;
ઝાનપચ્ચયનામેન, ઝાનધમ્મા વિભાવિતા.

૮૧૫તથેવ નિય્યાનટ્ઠેન, પચ્ચયાતિ પકાસિતા;
મગ્ગપચ્ચયનામેન, મગ્ગઙ્ગા ચ મહેસિના.

૮૧૬તેસમેવ ચ ધમ્માનં, સહજાતાતિ ચેતના;
કમ્મબ્યાપારાભાવેન, વત્તમાના ચ પચ્ચયા.

૮૧૭કટત્તારૂપપાકાનં, નાનક્ખણિકચેતના;
અભિસઙ્ખારભાવેન, જનકપ્પચ્ચયા મતા.

૮૧૮ઇચ્ચેવં દુવિધા ભેદા, વિપ્ફારક્કેન ચેતના;
કમ્મપચ્ચયનામેન, પચ્ચયોતિ પકાસિતા.

૮૧૯રૂપાનં સહજાતાનં, અઞ્ઞમઞ્ઞમરૂપિનં;
પચ્ચયા સન્તભાવેન, **વિપાકા** સમુદીરિતા.

૮૨૦.એકોતીતોપિ ચત્તારો, વત્તમાનાતિ **પઞ્ચધા**;
પચ્ચયા નામધમ્માવ, **નામરૂપાન**મીરિતા.

૮૨૧ઇમસ્સ રૂપકાયસ્સ, પચ્છાજાતોપકારકો;
પચ્છાજાતપચ્ચયોતિ, **નામં રૂપાનમેકધા**.

૮૨૨.સત્તવિઞ્ઞાણધાતૂનં , છ વત્થૂનિ પવત્તિયં;
પઞ્ચવિઞ્ઞાણવીથિયા, પઞ્ચાલમ્બા યથાક્કમં.

૮૨૩.પુરેજાતવિસેસેન, નામાનમુપકારકા;
પુરેજાતપચ્ચયોતિ, **રૂપં નામસ્સ ચેકધા**.

૮૨૪ચિત્તચેતસિકા ધમ્મા, યં યમારબ્ભ જાયરે;
આલમ્બણપચ્ચયોતિ, સબ્બમેતં પવુચ્ચતિ.

૮૨૫.યમાલમ્બં ગરું કત્વા, નામધમ્મા પવત્તરે;
સ્વાયમેવાલમ્બણૂપ-નિસ્સયોતિ પકાસિતો.

૮૨૬.અનન્તરપચ્ચયેન, યે ધમ્મા પચ્ચયા મતા;
તે એવ વાનન્તરૂપ-નિસ્સયોતિ પકાસિતો.

૮૨૭.રાગસદ્ધાદયો ધમ્મા, અજ્ઝત્તમનુવાસિતા;
સત્તસઙ્ખારધમ્મા ચ, બહિદ્ધોપનિસેવિતા.

૮૨૮.રાગસદ્ધાદિધમ્માનં, કમ્મં પાકાનમિચ્ચયં;
પકતૂપનિસ્સયોતિ, પટ્ઠપેસિ તથાગતો.

૮૨૯ઇચ્ચેવં બલવક્કેન, નિસ્સયેનોપકારકા;
ઉપનિસ્સયનામેન, પચ્ચયોયં તિધા મતો.

૮૩૦રૂપારૂપં પનિચ્ચેવં, તેકાલિકમકાલિકા;

પઞ્ઞત્તિ ચેવ નામાનં, પચ્ચયો દુવિધો મતો.

૮૩૧.આલમ્બાધિપ્પતિભૂતં, નામાનં ગરુગોચરં;
સહજાધિપ્પતીધમ્મા, સહજાનં યથારહં.

૮૩૨.નામરૂપાનમિચ્ચેવ-માધિપ્પચ્ચેન પચ્ચયો;
અધિપ્પતિપચ્ચયોતિ, દુવિધા પરિદીપિતો.

૮૩૩.સહજા નામરૂપાનં, મહાભૂતા ચ રૂપિનં;
પટિસન્ધિક્ખણે વત્થુ, નામાનમિતિ સબ્બથા.

૮૩૪.સહજાતવિસેસેન, ધમ્માનમુપકારકા;
સહજાતપચ્ચયોતિ, તિવિધેવં વિભાવિતા.

૮૩૫.અરૂપિનો ચતુક્ખન્ધા, મહાભૂતા ચતુબ્બિધા;
સન્ધિયં વત્થુનામાનિ, સહજાનીતિ સબ્બથા.

૮૩૬.ઉપકારપવત્તા ચ, અઞ્ઞમઞ્ઞસ્સ તાદિના;
અઞ્ઞમઞ્ઞપચ્ચયોતિ, વિભત્તા તિવિધા મતા.

૮૩૭.સત્તવિઞ્ઞાણધાતૂનં, ભૂતોપાદાયરૂપિનં;
સહજાતનામરૂપ-ધમ્માનઞ્ચ યથાક્કમં.

૮૩૮.વત્થુ ભૂતા ચતુક્ખન્ધા, નિસ્સયેનોપકારકા;
નિસ્સયપ્પચ્ચયો નામ, પચ્ચયોતિ મતો તિધા.

૮૩૯.કબળીકારો આહારો, રૂપકાયસ્સ પચ્ચયો;
અરૂપિનો પનાહારા, સહજાનં યથારહં.

૮૪૦.નામરૂપાનમિચ્ચેવં, યાપનટ્ઠેન પચ્ચયા;
આહારપચ્ચયોતેવ, દુવિધેવં પકાસિતો.

૮૪૧.પસાદજીવિતારૂપિ-ન્દ્રિયધમ્મા યથાક્કમં;
પઞ્ચવિઞ્ઞાણુપાદિન્ન-રૂપાનં નામરૂપિનં.

૮૪૨.સહજાતાનમિચ્ચેવ-મિસ્સરટ્ઠેન પચ્ચયા;
ઇન્દ્રિયપ્પચ્ચયોતેવ, તિવિધા સમુદાહટો.

૮૪૩.સત્તવિઞ્ઞાણધાતૂનં, છ વત્થૂનિ યથારહં;
પચ્છાજાતા ચ કાયસ્સ, ચિત્તચેતસિકા તથા.

८४४.अरूपा सहजातानं, रूपानन्ति मता तिधा;
विप्पयुत्तपच्चयोति, विप्पयोगोपकारका.

८४५.सहजातं पुरेजातं, पच्छाजातञ्च सब्बथा;
कबळीकारो आहारो, रूपजीवितमिच्चयं.

८४६.**अत्थि**पच्चयसङ्खातो, पच्चयो पञ्चधा मतो;
विज्जमानसभावेन, पच्चयट्ठा यथारहं.

८४७.ते एवाविगता हुत्वा, वत्तमानोपकारका;
अविगतपच्चयोति, सुगतेन ववत्थिता.

८४८.अट्ठेवं वत्तमानानि, नामरूपानि पच्चया;
सब्बत्थाधिप्पती चाति, **नवधा नामरूपिनं**.

८४९.इत्थमुद्दिट्ठनिद्दिट्ठा, **पट्ठाननय**सङ्गहा;
कुसलाकुसलादीहि, सुविभत्ता महेसिना.

८५०.पञ्ञत्तिनामरूपानं, वसेन तिविधा ठिता;
पच्चयाति पकासेन्ति, चतुवीसति पण्डिता.

८५१.पञ्ञत्ति पञ्ञपीयत्ता, पञ्ञापेतीति च द्विधा;
नामरूपविनिमुत्ता, पञ्ञत्ता तादिना कथं.

८५२.भूतपरिणामाकारमुपादाय तथा तथा;
भूमिपब्बतपासाणतिणरुक्खलतादयो.

८५३.सम्भाराकारमारब्भ, सन्निवेसविसेसिता;
यानगामवनुय्यानकटसारपटादयो.

८५४.कारकवेदकाकारं, विञ्ञत्तिन्द्रियलक्खितं;
खन्धपञ्चकमाहच्च, मच्चासुरसुरादयो.

८५५.चन्दादावट्टनादीहि, दिसाकालादिसम्मुति;
पारम्परियकादीहि, जातिगोत्तकुलादयो.

८५६.तंतंक्रियादिभेदेहि, पञ्ञत्ता कथिनादयो;
तंतंकलापासम्फुट्ठा, कूपाकासगुहादयो.

८५७.तं तं निमित्तमारब्भ, चिन्तयन्तस्सुपट्ठिता;

કસિણાદિકવોહારા, ભાવનામયગોચરા.

૮૫૮.પુબ્બોપલબ્ભાભાવેન, કસિણુગ્ઘાટિમાદયો;
નિરોધા ચ સમાપત્તિ, વિસેસાભાવલક્ખિતા.

૮૫૯.ઇતિ તં તમુપાદાય, સમઞ્ઞાતા તથા તથા;
સઙ્ખા સમઞ્ઞા પઞ્ઞત્તિ, વોહારોતિ પકાસિતા.

૮૬૦.આલમ્બણટ્ઠાકારેન, સન્તાભાવેપિ વત્થુતો;
ચિન્તાવોહારનિપ્ફન્ના, અત્થચ્છાયાવ ભાસિની.

૮૬૧.**પઞ્ઞાપીયત્તા પઞ્ઞત્તિ**, **નામાય**મિતિ ભાસિતા;
ઉપાદાય ચ પઞ્ઞત્તિ, સા એવોપનિધાય ચ.

૮૬૨.પઞ્ઞત્તિ પઞ્ઞાપનતો, પણ્ડિતેહિ પકાસિતા;
અવિજ્જમાના પઞ્ઞત્તિ, વિજ્જમાનાતિપિ દ્વિધા.

૮૬૩.લોકવોહારિકટ્ઠેન, પઞ્ઞત્તં પરમત્થતો;
અવિજ્જમાનમેતાય, પઞ્ઞાપેન્તિ યદા તદા.

૮૬૪.અવિજ્જમાનપઞ્ઞત્તિ, વિજ્જમાનં યદા પુન;
પઞ્ઞાપેન્તિ તદા એસા, વિજ્જમાનન્તિ વુચ્ચતિ.

૮૬૫.ઇત્થં પઞ્ઞત્તિધમ્મઞ્ચ, સમ્મતત્થવિસેસતો;
ભાવધમ્મઞ્ચ રૂપાદિ-સલક્ખણવિસેસતો.

૮૬૬.**પઞ્ઞાપેતીતિ પઞ્ઞત્તિ**, **નામાય**મિતિ ભાસિતા;
યા નામં નામકમ્માદિનામેન સમુદીરિતા.

૮૬૭.સા એવાવિજ્જમાનેન-વિજ્જમાનાદિભેદિતા;
ઇત્થિસદ્દો છળાભિઞ્ઞો, રાજપુત્તો તુ ભાસિતા.

૮૬૮.ક્રિયાનિમિત્તત્થયોગ-રુળ્હિજાતોપચારિકા;
સમ્બન્ધોપચયાવત્થા, સણ્ઠાનાપેક્ખિતા તથા.

૮૬૯.દેવદત્તોથ મેધાવી, વેદના ચન્દિમા તથા;
ખત્તિયો નરસીહો ચ, ભાતા લોહિતકં યુવા.

૮૭૦.કુણ્ડલં દુસ્સમિચ્ચેવમાદિભેદિતસઙ્ગહા;
સમ્મતત્થસભાવેસુ, વોહારાકારલક્ખિતા.

૮૭૧.સાયં યાદિચ્છકાન્વત્થસઙ્કેતક્ખણસમ્ભવા;
વોહારત્થવિસેસેન, ઞેય્યાકારાનુસારિની.

૮૭૨.વચીઘોસાનુસારેન, સોતવિઞ્ઞાણવીથિયા;
પવત્તાનન્તરુપ્પન્ન-મનોદ્વારસ્સ ગોચરા.

૮૭૩.અત્થા યસ્સાનુસારેન, વિઞ્ઞાયન્તિ તતો પરં;
સમ્મતા ચ સભાવા ચ, પુબ્બસઙ્કેતભાગિનો.

૮૭૪.યાયં વાલમ્બણાકારવિસેસે પટિદિસ્સતિ;
વેદનાદિવચીઘોસં, સભાવાનુગચેતસો.

૮૭૫.સાયં પઞ્ઞત્તિ વિઞ્ઞેય્યા, લોકસઙ્કેતનિમ્મિતા;
વચીવિઞ્ઞત્તિસહિતો, સદ્દો એવાતિ કેચન.

૮૭૬.ઇત્થં પઞ્ઞત્તિધમ્માતિ, વુત્તં પઞ્ઞત્તિકદ્વયં;
તથાધિવચના ધમ્મા, નિરુત્તીતિ ચ તાદિના.

૮૭૭.અવિસંવાદકટ્ઠેન, લોકવોહારસાધકં;
સમઞ્ઞાસચ્ચમિચ્ચેવં, આચિક્ખન્તિ વિચક્ખણા.

૮૭૮.સત્થા યં પરમત્થમુત્તમગુણો નામઞ્ચ રૂપન્તિ ચ,
દ્વેધાકાસિ સભાવધમ્મકુસલો નિબ્બિજ્જ ધમ્મન્તરં;
વોહારત્થવિસેસઞેય્યમપરં બ્યાકાસિ પઞ્ઞત્તિતો,
આરદ્ધં કમતો મયેવમખિલં તં સુટ્ઠુ નિટ્ઠાપિતં.

૮૭૯.યં ધમ્મં ધમ્મરાજા નિરતિકમભિસમ્બોધિ મગ્ગેન બુદ્ધા,
કત્વા કણ્ડમ્બમૂલે પરમમનુપમં પાટિહીરં ખણેન;
પાત્વાકા તત્થ પત્વા પુરવરગણમુલ્લાપલાવણ્ણરંસિ,
તત્થાદાયત્થસારં કથિતમતિચિરં ઠાતુ પાઠાનુકૂલં.

ઇતિ નામરૂપપરિચ્છેદે સબ્બસઙ્ગહવિભાગો નામ

સત્તમો પરિચ્છેદો.

નિટ્ઠિતો ચ નામરૂપપરિચ્છેદે સબ્બથાપિ

અભિધમ્મપરમત્થવિભાગો.

૮. અટ્ઠમો પરિચ્છેદો

કસિણાસુભવિભાગો

૮૮૦ઇતો પરં પવક્ખામિ, ભાવનાનયમુત્તમં;
નામરૂપં પરિગ્ગય્હ, પટિપજ્જિતુમીહતો.

૮૮૧ભાવના દુવિધા તત્થ, સમથો ચ વિપસ્સના;
સમથો દુવિધો તત્થ, પરિત્તો ચ મહગ્ગતો.

૮૮૨ઉપચારમનુપ્પત્તો, પરિત્તોતિ પવુચ્ચતિ;
મહગ્ગતપ્પનાપત્તો, સમથો લોકિયો મતો.

૮૮૩કસિણાનિ દસાસુભા, દસધાનુસ્સતી તથા;
અપ્પમઞ્ઞા ચ સઞ્ઞા ચ, વવત્થારુપ્પકાનિ ચ.

૮૮૪કમ્મટ્ઠાનાનિ તત્થાહુ, ચત્તાલીસ વિચક્ખણા;
યત્થાનુયોગં કુબ્બન્તા, ભાવેન્તિ સમથદ્વયં.

૮૮૫તં પયોગવિસુદ્ધેન, પત્વાનોપાયસમ્પદં;
અજ્ઝાસયં વિસોધેત્વા, ભાવેતબ્બન્તિ ભાસિતં.

૮૮૬કથં કરોન્તો ચારિત્તં, વારિત્તઞ્ચ વિવજ્જિય;
પાતિમોક્ખં સમાદાય, સદ્ધાય પરિપૂરયે.

૮૮૭.પટિસઙ્ખાય સોધેત્વા, છદ્વારેસુ મલાસવં;
છળિન્દ્રિયાનિ મેધાવી, સતારક્ખેન ગોપયે.

૮૮૮.પાપકાજીવનિસ્સઙ્ગો, કુહકાચારનિસ્સટો;
આજીવં પરિસોધેય્ય, પહિતત્તેટ્ઠિસુદ્ધિયા.

૮૮૯ઇદમત્થિતમારબ્ભ, પટિસઙ્ખાય યોનિસો;
પઞ્ઞવા સમ્પજઞ્ઞેન, પરિભુઞ્જેય્ય પચ્ચયે.

૮૯૦.સંવરં પાતિમોક્ખે ચ, સીલમિન્દ્રિયસંવરં;
આજીવપારિસુદ્ધિઞ્ચ, તથા પચ્ચયનિસ્સિતં.

૮૯૧.સમાદાય ચતુદ્ધેવ-મધિટ્ઠેય્ય તતો પરં;
તસ્સેવ પરિવારાય, ધુતઙ્ગાનિ યથારહં.

૮૯૨.પંસુકૂલિકમઙ્ગં તિ-ચીવરં ચીવરાયુગં;
પિણ્ડપાતિકમઙ્ગઞ્ચ, સપદાનિકમુત્તમં.

૮૯૩.ખલુપચ્છાભત્તિકઙ્ગં, ધુતઙ્ગં પત્તપિણ્ડિકં;
એકાસનિકમિચ્ચેવં, પઞ્ચધા ભોજને ઠિતં.

૮૯૪.આરઞ્ઞિકં યથાસન્થ-
તિકઙ્ગં રુક્ખમૂલિકં;
અબ્ભોકાસિકસોસાનિ-
કઙ્ગા નેસજ્જિકં તથા.

૮૯૫.છ સેનાસનમારબ્ભ, **ધુતઙ્ગાનીતિ તેરસ**;
કપ્પિયેપિ ચ લોલુપ્પ-સમાચારવિમુત્તિયા.

૮૯૬.સામીચિપટિપત્તીતિ , કત્વા સલ્લેખવુત્તિયા;
પચ્ચયત્તયમાહચ્ચ, પઞ્ઞત્તાનિ મહેસિના.

૮૯૭.ચતુપારિસુદ્ધિસીલં, ધુતઙ્ગપરિવારિતં;
પૂરેત્વાન વિસુદ્ધેવં, પયોગપરિસુદ્ધિયા.

૮૯૮.તતો પણિધિસમ્પન્નો, ભાવનાય વિસારદો;
ઉપાયં પટિપાદેય્ય, પવિવેકરતો કથં?

૮૯૯.આવાસો ચ કુલં લાભો,
ગણો કમ્મઞ્ચ પઞ્ચમં;
અદ્ધાનં ઞાતિ આબાધો,
ગન્થો ઇદ્ધીતિ તે દસ.

૯૦૦.છેત્વાન નિપકો યોગી,
પલિબોધે યથારહં;
નિરાલયો નિરારમ્ભો,
પપઞ્ચોપસમે રતો.

૯૦૧.પિયં ગરું ભાવનિયં, વત્તારં વચનક્ખમં;
કત્તારમતિગમ્ભીરકથં ઠાનનિયોજકં.

૯૦૨.બહુસ્સુતં ગુણવન્ત-માગમ્માચરિયં બુધો;
ખમો પદક્ખિણગ્ગાહી, નિય્યાતત્તુજુ ભદ્રકો.

૯૦૩.આરાધેત્વાન ગણ્હેય્ય, તં કમ્મટ્ઠાનદાયકં;
કમ્મટ્ઠાનં પરિક્ખિત્વા, ચરિયારહમત્તનો.

૯૦૪.રાગો દોસો ચ મોહો ચ,
ચરિયા તીહિ પણ્ડિતા;
સદ્ધાબુદ્ધિવિતક્કેહિ,
છબ્બિધા ચ વિભાવયું.

૯૦૫.રાગુસ્સન્નસ્સ સપ્પાયા, કોટ્ઠાસાસુભભાવના;
દોસુસ્સન્નસ્સપ્પમઞ્ઞા, નીલાદિ ચ ચતુબ્બિધા.

૯૦૬.વિતક્કં મોહુસ્સન્નાનં, આનાપાનં પકાસિતં;
છ સદ્ધાચરિતસ્સાહુ, બુદ્ધાનુસ્સતિઆદયો.

૯૦૭.મરણોપસમાસઞ્ઞાવવત્થાનાનિ બુદ્ધિનો;
સેસાનિ પન સબ્બેસં, તત્થાપિ કસિણં બુધા.

૯૦૮.વિતક્કપકતિકસ્સ, પરિત્તં મોહચારિનો;
મહન્તમિતિ સપ્પાયં, ગહેત્વાન તતો પરં.

૯૦૯.મહાવાસં નવં જિણ્ણં, પન્થસોણ્ડિકસન્તિકં;
પણ્ણપુપ્ફફલાકિણ્ણં, બહુસમ્માનપત્થિતં.

૯૧૦.સીમન્તદારુનગર-ક્ખેત્તપચ્ચન્તનિસ્સિતં;
વિસભાગમસપ્પાયં, પટ્ટનં મિત્તદુલ્લભં.

૯૧૧.**ઠાનાનિટ્ઠારસેતાનિ**, પરિવજ્જેય્ય પણ્ડિતો;
સેવેય્ય ભાવનાયોગ્ગં, સેનાસનમતન્દિતો.

૯૧૨.નાતિદૂરં નાચ્ચાસન્નં, અપ્પસદ્દમનાકુલં;
ગમનાગમનસમ્પન્નં, અપ્પડંસાનુપદ્દવં.

૯૧૩.અકિચ્છપચ્ચયુપ્પાદં , લજ્જીભિક્ખુગણોચિતં;
વિવેકટ્ઠાનબહુલં, બહુસ્સુતનિસેવિતં.

૯૧૪.અપ્પભયં નિરાસઙ્કં, અપ્પદોસં મહાગુણં;
વિહારમનુસેવન્તો, તત્થ નિસ્સઙ્ગચેતસા.

૯૧૫.તતો કેસનખચ્છેદ-રજનાદિમસેસતો;

ખુદ્દકં પલિબોધઞ્ચ, છિન્દિત્વાન યથારહં.

૯૧૬.આવાસં ગોચરં ભસ્સં, પુગ્ગલં ભોજનં તથા;
વજ્જેન્તોતુમસપ્પાયં, ઇરિયાપથમત્તનો.

૯૧૭.સેવન્તો સત્ત સપ્પાયે, તે એવાતિ પધાનવા;
ભાવનૂપાયસમ્પન્નો, વૂપકટ્ઠો રહોગતો.

૯૧૮.કામેસ્વાદીનવં દિસ્વા, નેક્ખમ્મં દટ્ઠુ ખેમતો;
પરિયુટ્ઠાનનિબ્બિન્દો, સોધેય્યજ્ઝાસયં કથં.

૯૧૯.અપ્પસ્સાદા મહાદુક્ખા, **કામા** હિ કટુકપ્ફલા;
દુસ્સંહારા દુરારક્ખા, બહ્વાદીનવસઙ્કિતા.

૯૨૦.અટ્ઠિકા ખજ્જમાનાવ, વિઘાતાય પભિજ્જિતા;
ગય્હન્તત્તવધાયેતે, મંસપેસીવ પક્ખિભિ.

૯૨૧.પટિવાતે તિણુક્કાવ, પરિગ્ગાહકદાહિનો;
અઙ્ગારકાસુસઙ્કાસા, સબ્બઙ્ગપરિતાસકા.

૯૨૨.સુપિને પરિભુત્તાવ, નાલં કસ્સચિ તિત્તિયા;
ન તુ કસ્સચિ અચ્ચન્તા, અલઙ્કારાવ યાચિતા.

૯૨૩.છજ્જન્તા ફલરુક્ખાવ, પટિપન્નપભઞ્જિનો;
અસિસૂનૂપમા નિચ્ચ-મધિકોટ્ટેન્તિ પાણિનો.

૯૨૪.સત્તિસૂલૂપમા દળ્હં, તણ્હાસલ્લાનુવેધિનો;
ઘોરાનત્થવિસાકિણ્ણા, કણ્હસપ્પસિરૂપમા.

૯૨૫.સબ્બાસવપરિક્લિટ્ઠા , સબ્બાસંક્લેસવત્થુકા;
ગમ્મા ચ ચપલા નીચા, પુથુજ્જનમમાયિતા.

૯૨૬.બહુસાધારણા ચેતે, સપત્તજનપત્થિતા;
મહોપદ્દવુપયટ્ઠા, બહ્વાયાસા ભયાવહા.

૯૨૭.મહારમ્ભસમારદ્ધા, ખિપ્પાકારવિધંસિનો;
સોકસલ્લં પવેસેન્તા, વિગચ્છન્તિ સુવે સુવે.

૯૨૮.નાલં કસ્સચિ તાણાય, નાલમસ્સાસનાય ચ;
અવિસાસનિયાવસ્સં, કિતવા મારકિંકરા.

૯૨૯.સત્તાનમુપઘાતાય , મધુરાકારનિમ્મિતા;
રક્ખસી વિય સન્તાન-માવિસન્તિ મનોહરા.

૯૩૦.આવિદ્ધા યેહિ દુમ્મેધા, બ્યસનાહિતસમ્ભવા;
વિપલ્લાસપરાભૂતા, બ્યાપજ્જન્તા વિહઞ્ઞરે.

૯૩૧.ચેતોસઙ્કપ્પરચિતા, નન્દિરાગોપસેવના;
મધુલિત્તાસિધારાવ, બ્યાપારેનોપસેવિતા.

૯૩૨.મનોરમસુભાકારા, પિયરૂપોપલમ્ભિનો;
મિત્તમુખં સપત્તાવ, વઞ્ચયન્તિ મહાજનં.

૯૩૩.વઞ્ચિતા યેહિ દુમ્મેધા, સબ્બસમ્પત્તિધંસિતા;
ખેમમગ્ગા પરિબ્ભટ્ઠા, ધારેન્તિ વધમત્તનો.

૯૩૪.વિરૂપરૂપાકારેન, નિમ્મથેન્તા પલોભિનો;
અભાવિતાનં બાલાનં, માનસં નિહનન્તિમે.

૯૩૫.યત્થ રાગસલ્લવિદ્ધા, સલ્લેનેવ વને મિગા;
તત્થ તત્થાનુધાવન્તા, વિપ્ફન્દન્તિ નિરન્તરં.

૯૩૬.મમંકારેન વુટ્ઠન્તા, ઘોરમાસીવિસં યથા;
વિસ્સટ્ઠા ભોગધમ્મેસુ, અસ્સાદેન્તિ અવિદ્દસુ.

૯૩૭.અનયબ્યસનાયેતે , વસી કુબ્બન્તિ પાણિનો;
વિચિત્તાકારસણ્ઠાના, પિસાચનગરં યથા.

૯૩૮.અનત્થાવહિતા બાલા, વાગુરં નાવબુજ્ઝરે;
તત્થેવ પટિવમન્તિ, યથા હઞ્ઞન્તિ મુચ્છિતા.

૯૩૯.સીઘવાહી મહોઘોયં, ક્લેસવટ્ટં મહબ્ભયો;
સકણ્ટકઞ્ચ ગહનં, પઙ્કોવ દુરતિક્કમો.

૯૪૦.ચેતોસંમોહનટ્ઠાનં, પમાદપટિસન્ધિતં;
ઓહારિ સિથિલં ચેતં, દુપ્પમુઞ્ચઞ્ચ બન્ધનં.

૯૪૧.જાલંવ વિત્થતં લોકે,
મારપાસો સમોડ્ડિતો;
પઞ્જરં ચારકો ચેસો,

સત્તાનમનયાવહો.

૯૪૨.યત્થાનુરાગસમ્બદ્ધા, પલિગુણ્ઠિતસાયિનો;
મક્કટાલેપબદ્ધાવ, નિત્થુનન્તિ વિઘાતિનો.

૯૪૩.બળિસંવામિસચ્છન્નં, સવિસં વિય ભોજનં;
મિગલુદ્દનિવાપોવ, વિનાસાય સમોહિતા.

૯૪૪.મીનકા વઙ્કગિદ્ધાવ, યે ગિલિત્વા પુથુજ્જના;
ઘોરં મચ્ચુમુખં પત્વા, સોચન્તાપાયભાગિનો.

૯૪૫.પાપક્ખેત્તમિદં ઠાનં, મિચ્છાલોભનિસેવનં;
દુચ્ચરીતઙ્કુરારોહં, અપાયફલપૂરણં.

૯૪૬.અજ્ઝોસિતા પનેત્થ ચ, લોભમુચ્છાવિદાહિનો;
કોધૂપનાહજલિતા, ઇસ્સામચ્છેરધૂપિતા.

૯૪૭.સારમ્ભાયુધસન્નદ્ધા, વિપ્ફુરન્તા મનોરથા;
આબન્ધિચ્છા મહાકચ્છા, ઠન્તિ લોકવિપત્તિયા.

૯૪૮.અવજ્જં નત્થિ એતેસ-મકત્તબ્બં ન વિજ્જતિ;
સમ્મુટ્ઠસચ્ચતા તેસુ, ન પતિટ્ઠાતિ સાધુતા.

૯૪૯.પરોપઘાતાભિરતા, દયાધમ્મપરમ્મુખા;
સબ્બસત્તેસ્વવિસ્સાસી, સબ્બત્થ પરિસઙ્કિતા.

૯૫૦.ભયસન્તાસબહુલા, સબ્બાનત્થાનુસારિનો;
સાધેન્તા ચતુરાપાયં, પાપકમ્મપુરક્ખકા.

૯૫૧.મહાસઙ્કટુપબ્યુળ્હા, પલિબોધપરિપ્ફુટા;
હઞ્ઞન્તિ દુક્ખધમ્મેહિ, કામે બાલા ભવેપરે.

૯૫૨.તતો મચ્ચુનિરાસઙ્કા, ખિડ્ડારતિવિમોહિતા;
કિમ્પક્કમિવ ભક્ખન્તા, રમ્મકારવિરોધિનો.

૯૫૩.ગામસૂકરપોતાવ, કામાસુચિપરિપ્લુતા;
ચમરીકતકમ્મન્તા, અસ્મિં લોકે પલોભિતા.

૯૫૪.ખજ્જમાના કિલેસેહિ, કિમીહિવ નિરન્તરં;
પરિહાનિં પનઞ્ઞાય, પરિવારેન્તિ મુચ્છિતા.

૯૫૫.તતો જરાહિ સન્તત્તં, યોબ્બનઞ્ચોપમુય્હતિ;
કામા ચ પરિહાયન્તિ, જીવિતઞ્ચોપરુજ્ઝતિ.

૯૫૬.પરં પમાદાભિવટ્ઠા, પાપક્લેસમહોદકા;
તતો તણ્હાનદી પૂરા, પાપેતાપાયસાગરં.

૯૫૭.ઇધલોકપરિચ્ચત્તા, પરલોકત્થધંસિતા;
ગઙ્ગાકુણપકાકાવ, સેન્તિ સોકપરાયણા.

૯૫૮.ઇચ્ચત્તત્થં પરત્થઞ્ચ, સત્તા કામનિબન્ધના;
વિદ્ધંસેત્વા વિનસ્સન્તિ, ઇધ ચેવ પરત્થ ચ.

૯૫૯.**ઇતિ સાદીનવા** કામા, ઘોરા સાલસિલૂપમા;
યત્થ બાલા વિસીદન્તિ, નત્થિ સઙ્ગો વિજાનતં.

૯૬૦.ઇત્થં કામભયટ્ટાનં, સિક્ખત્તયમનુત્તરં;
સમાચિક્ખિ વિમોક્ખાય, નેક્ખમ્મમિતિ ચક્ખુમા.

૯૬૧.સબ્બાસવવિઘાતાય, પટિપત્તિ અનુત્તરા;
અન્તદ્વયમનાગમ્મ, મજ્ઝિમાયં પકાસિતા.

૯૬૨.સબ્બદુક્ખસમુગ્ઘાતી, વિસુદ્ધિ પરમુત્તમા;
વિજ્જાચરણસમ્પત્તિ, સબ્બસમ્પત્તિસાધિકા.

૯૬૩.પુઞ્ઞક્ખેત્તમિદં ઠાનં, તપોકમ્મનિસેવનં;
સદ્ધાસીલઙ્કુરારોહં, સમ્પત્તિફલપૂરણં.

૯૬૪.ક્લેસચારકમોક્ખાય , દ્વારમેતમનુત્તરં;
મહોઘુત્તરણં કુલ્લં, સોત્થિ પારિમપાપકં.

૯૬૫.પાપચોરવિઘાતાય, ખેમમગ્ગો અનુત્તરો;
અકણ્ટકો અગહનો, ઉજુ સબ્ભિ પવેદિતો.

૯૬૬.મહાબન્ધનમોક્ખાય,
અબ્ભુતો જિનઘોસિતો;
પલિબોધપરિચ્ચાગો,
અબ્ભોકાસો અલેપનો.

૯૬૭.સઙ્ગપઙ્કસમુત્તારો, ગન્થાનં વિનિવેઠનં;

તણ્હાદાસબ્યનિત્થારો, સેરિભાવો સુખાવહો.

૯૬૮.સબ્બયોગવિસંયોગો, સબ્બસોકનિરુન્ધનો;
સબ્બાલયવિસઙ્ખારો, સબ્બદુક્ખવિનિગ્ગમો.

૯૬૯.મારપાસસમુચ્છેદી, પત્તમેતમનુત્તરં;
મોહન્ધકારવિદ્ધંસી, વિજ્જાલોકવિરોચનો.

૯૭૦.અબ્યાપજ્જમિદં ઠાન-મભયં નિરુપદ્દવં;
તપોકમ્માનમોકાસો, મારચક્ખુવિમોહનો.

૯૭૧.સબ્બસન્તાપહરણમિદં સીતંવ ચન્દનં;
નિમ્મલં ધમ્મસલિલં, સંક્લેસમલસોધનં.

૯૭૨.સંસારસેતુ સુહતા, બોધિપક્ખિયપત્થતા;
સોકસલ્લસમુદ્ધારી, યન્તં સુકતયોજિતં.

૯૭૩.ચિત્તાતઙ્કસમુદ્ધંસી, પરિભોગસુખોસધં;
લોકામિસાનં વમનં, ચેતોદોસવિરેચનં.

૯૭૪.અચ્ચન્તતિત્તિકારણમીરેન્તિ ધમ્મભોજનં;
પિપાસહરણં પાનં, વિમુત્તિરસપેસલં.

૯૭૫.વણ્ણકિત્તિસુગન્ધાય , ગુણમાલા સુગન્થિતા;
પાપકોપીનવસનં, હિરોત્તપ્પવિચિત્તિતં.

૯૭૬.અચ્ચન્તપરિસુદ્ધો ચ, સદ્ધમ્મરતનાવલિ;
અરિયાનમલઙ્કારો, અનુપાધિ સિરિઙ્કરો.

૯૭૭.ચિન્તાનં દુન્નિમિત્તાનમિદં સન્તિકરં પરં;
વિપત્તિપટિઘાતાય, પરિત્તમિદમુત્તમં.

૯૭૮.અન્તરાયવિનાસાય, મઙ્ગલં જિનદેસિતં;
મિચ્છાગાહવિમોક્ખાય, સોત્થિ સમ્બુદ્ધભાસિતા.

૯૭૯.અનિવત્તિ ચ પચ્ચક્ખમાવેનિકમભારિયં;
અમતોસધમચ્ચન્તમજરામરસાધનં.

૯૮૦.યમેતં સમધિટ્ઠાય, સમ્બોધિત્તયમુત્તમં;
પપ્પોન્તિ સબ્બસમ્પત્તિગુણપારમિપૂરિતં.

૯૮૧.સબ્બાકારવરોપેત-મેતં નેક્ખમ્મસમ્મતં;
સીલગમ્ભીરપરિક્ખં, ધુતઙ્ગોદિતતોરણં.

૯૮૨.સમાધિવીથિવિત્થિન્નં, સતિપાકારગોપુરં;
સદ્ધાસમિદ્ધિસમ્ફુલ્લં, પઞ્ઞાપાસાદસોભિતં.

૯૮૩.સમ્માજીવધજં રમ્મં, હિરોત્તપ્પપટિચ્છદં;
વિમુત્તામતસમ્ભોગં, વેનેય્યજનસેવિતં.

૯૮૪.અભેજ્જં પાપવેરીહિ, પુરં સુગતમાપિતં;
અનીતિમનુપસગ્ગં, પટિપન્ના મહેસયો.

૯૮૫.પરમસ્સાસસમ્પત્તા , પરિપુણ્ણમનોરથા;
સબ્બસઙ્ગમતિક્કમ્મ, નિક્ખન્તા અકુતો ભયા.

૯૮૬.સમ્મદત્થમભિઞ્ઞાય, મચ્ચુધેય્યપહાયિનો;
સબ્બદુક્ખોઘનિત્તિણ્ણા, પારં ગચ્છન્તિ પણ્ડિતા.

૯૮૭ઇતિ સબ્બઙ્ગસમ્પન્નં, મહેસિગણસેવિતં;
નેક્ખમ્મં કામનિક્ખન્તં, સદ્ધમ્મપથમુત્તમં.

૯૮૮વિરાધેન્તિ પરાભૂતા, મુચ્છિતા યેન દુજ્જના;
તં પાપસમુદાચારં, પરિયુટ્ઠાનમબ્રવું.

૯૮૯.ચેતોનીવરણં ચેતં, પઞ્ઞાચક્ખુનિરોધનં;
સીલોપઘાતકરણં, ચિત્તવિક્ખેપસઙ્ગમો.

૯૯૦.અયસાનં પદટ્ઠાનં, ગુણતેજવિનાસનં;
સબ્બસમ્પત્તિદહનં, ચતુરાપાયસાધકં.

૯૯૧.સબ્બાસવમલોપેતો, સબ્બોપક્લેસસઞ્ચયો;
પાપયક્ખસમો ચેસો, દોસાસીવિસસઙ્ગમો.

૯૯૨.પમાદપથમક્કન્તં, અમિત્તગણસઙ્ગમં;
મહબ્ભયસમુટ્ઠાનં, મહાબ્યસનસઙ્કરં.

૯૯૩.અપાયદુક્ખમારુળ્હં, અહિતાવહિતં પદં;
સબ્બાનત્થકરં ઘોરં, સબ્બદુક્ખવિધાયકં.

૯૯૪ધિરત્થુ પાપધમ્માનં, સબ્બકલ્યાણહાયિનં;

લદ્ધાપિ ખણસમ્પત્તિ, દુલ્લભા યેહિ નાસિતા.

૯૯૫ તેસં હિ સમુદાચારો, દુલ્લભં બુદ્ધસાસનં;
સમુદ્ધંસેતિ અસનિ, યથા રતનપબ્બતં.

૯૯૬ સદ્ધમ્મધનચોરા તે, નેક્ખમ્મપતિબન્ધકા;
પટિપત્તિં વિલુમ્પન્તા, પલિબુન્ધન્તિ પાણિનો.

૯૯૭ વિસ્સાસિવધકાપેતે, વિસ્સદ્ધાવસ્સઘાતિનો;
યેહિ બાલાહતા સેન્તિ, નિસ્સયેજિનસાસને.

૯૯૮ તેપિ વાસેન્તિ દુમ્મેધા, નિસ્સઙ્કા મોહપારુતા;
અન્તોમનસિ ઉચ્છઙ્કે, ઘોરમાસીવિસં યથા.

૯૯૯ અત્તનો ચ વિનાસાય, નિસ્સટં ક્લેસપઞ્જરે;
ચિનન્તા નાવબુજ્ઝન્તિ, વિપત્તિપથયાયિનો.

૧૦૦૦ હલાહલંવ ખાદન્તા, આલિઙ્ગન્તાવ પાપકં;
અવસ્સમુપહઞ્અન્તિ, પાપધમ્મોપલાળિનો.

૧૦૦૧ પાપચિન્તા પરિબ્યુળ્હા, વિતક્કમથિતા જના;
લોકદ્વયાપિ ધંસેન્તિ, અત્થદ્વયવિનાસિનો.

૧૦૦૨ કોધૂપનાહિ વિગચ્છા, ઇસ્સામચ્છેરદૂસિતા;
મક્ખી પલાસી સારમ્ભી, અપ્પતિસ્સા અગારવા.

૧૦૦૩ માનાતિમાનબહુલા, મુધામુખરચણ્ડિકા;
ઉદ્ધતા ચ પમત્તા ચ, દબ્બિતા કેતુગાહિનો.

૧૦૦૪ ચેતોખિલખિલભૂતા, વિનિબન્ધાનુવેઠિતા;
મહોઘો વિય સસ્સાનિ, વિનાસેન્તિ તપોગુણં.

૧૦૦૫ વિસયસ્સાદવિક્ખિત્તા, વિકિણ્ણા પાકતિન્દ્રિયા;
મુટ્ઠસ્સતી કુસીતા ચ, જીવન્તિ મોઘજીવિતં.

૧૦૦૬ મહગ્ઘસા બાહુલિકા, દુપ્પઞ્ઞા કાયદળ્હિકા;
ગન્થનીવરણાબદ્ધા, ઇચ્છાલોભવસીકતા.

૧૦૦૭ મલગ્ગાહિતસન્તાના, તિરચ્છાનકથારતા;
વિનયોપસમાપેતા, વિસમાચારગોચરા.

१००८ દુબ્ભરતા ચ દુપ્પોસા, સુકુમારસુખાલયા;
અસન્તુટ્ઠા મહિચ્છા ચ, લોલુપ્પાચારલક્ખિતા.

१००९ દુગ્ગન્ધેનેવ સુનખા, આમગન્ધેન મુચ્છિતા;
તત્થ તત્થાભિધાવન્તા, ન પતિટ્ઠન્તિ સાસને.

१०१० નિલ્લજ્જા વીતસારજ્જા, લોકધમ્મેસુ મુચ્છિતા;
પાપિચ્છા કુહનચ્છન્ના, મિચ્છાજીવપલોભિતા.

१०११ સઠા પગબ્ભા માયાવી, અન્તોપૂતિ અવસ્સુતા;
સઙ્કસ્સરસમાચારા, કસમ્બુ સિથિલા જળા.

१०१२ સિઙ્ગારચપલાચિત્તા, પૂતિકાયાનુરાગિનો;
સીદન્તા પલિમાપન્ના, ન વિરુળ્હન્તિ સાસને.

१०१३ પાપપુગ્ગલસંસટ્ઠા, પાપદિટ્ઠિપરાગતા;
અસદ્ધા ધમ્મનિચ્છિન્ના, દુટ્ઠા દુબ્બચનિટ્ઠુરા.

१०१४ સામઞ્ઞં પરિધંસેન્તા, દૂસેન્તા જિનસાસનં;
અતિક્કમ્મ જિનોવાદં, બાલા દુગ્ગતિભાગિનો.

१०१५ કામગિદ્ધા દુરાચારા, દુસ્સીલા મોહપારુતા;
ખજ્જન્તા કદ્દમીભૂતા, જિનસાસનકણ્ટકા.

१०१६ હિતાહિતમજાનન્તા, અનુરોધવિરોધિનો;
ચેતોપહતસન્તાના, વિપલ્લાસપલમ્ભિતા.

१०१७ વિપન્નાકુલકમ્મન્તા, પાપકારી પરાજિતા;
સોચન્તિ દીઘમદ્ધાનં, અપાયમ્હિ સમપ્પિતા.

१०१८ ઇત્થં હિતસમુચ્છેદી, કુમગ્ગોયં રજાપથો;
પાપધમ્મપ્પવત્તીતિ, વિદિત્વા પુન પણ્ડિતો.

१०१९ વિરિયુટ્ઠાનસંક્લેસં, વિપ્ફરન્તં વિસારદો;
પટિસઙ્ખાય રુન્ધેય્ય, મન્તેનેવ મહાવિસં.

१०२० અપ્પમાદિત્તચેલોવ, પાપપાવકમુટ્ઠિતં;
ભાવનાજલસેકેન, નિબ્બાપેય્ય નિરન્તરં.

१०२१ અપ્પમાદેન મેધાવી, નગેનેવ મહાનદિં;

પાપોઘં પટિબન્ધન્તો, પિદહેય્ય ખણે ખણે.

૧૦૨૨. સભયં વિય કન્તારં, ઘોરમાસીવિસં યથા;
પપાતમિવ ગમ્ભીરં, મિળ્હં વિય ચ પણ્ડિતો.

૧૦૨૩. પહાય પરિયુદ્ધાનં, નેક્ખમ્મમધિમુચ્ચતિ;
કલ્યાણમિત્તો વજ્જેસુ, ભયદસ્સાવિ સુબ્બતો.

૧૦૨૪. કામરાગવિસંયુત્તો, ભોગધનનિરાલયો;
ઇચ્છાલોભવિનિમુત્તો, અમમો અપરિગ્ગહો.

૧૦૨૫. સોરતો સખિલો સણ્હો, મેત્તાયન્તો દયાપરો;
અનાહટમનો ધીરો, સન્તચિત્તો ખમાપરો.

૧૦૨૬. હિતેસી સબ્બપાણીનં,
ઇસ્સામચ્છેરમુચ્ચિતો;
કોધોપનાહબ્યાપાદ
વિરોધોપસમે રતો.

૧૦૨૭. અનોલીનમનો યોગી, નિચ્ચારદ્ધપરક્કમો;
સુસમાહિતસઙ્કપ્પો, વિપ્પસન્નો અનાવિલો.

૧૦૨૮. ઓકપ્પેન્તો વિમુચ્ચન્તો, પઞ્ઞવા પટિપત્તિયં;
પિહયન્તો મમાયન્તો, સમ્માસમ્બુદ્ધસાસનં.

૧૦૨૯. ઇતિ નીવરણાપેતો, ઞાણાલોકજુતિન્ધરો;
પૂજેતિ સમ્માસમ્બુદ્ધં, સદ્ધમ્મપટિપત્તિયા.

૧૦૩૦. હિરોત્તપ્પગુણોપેતો,
કલ્યાણાચારગોચરો;
મક્ખપ્પલાસરહિતો,
સપ્પતિસ્સો સગારવો.

૧૦૩૧. અજ્જવાચારચારિત્તો, માયાસાઠેય્યનિસ્સટો;
થમ્ભસારમ્ભનિસ્સઙ્ગો, મદ્દવાચારપેસલો.

૧૦૩૨. માનાતિમાનવિમુખો , સદ્ધમ્મગરુસાદરો;
પરપ્પમાદનિમ્મદ્દી, સંવેગબહુલો સદા.

૧૦૩૩.

વોદાતચિત્તસઙ્કપ્પો , પાપિચ્છામલવજ્જિતો;
મિચ્છાદિટ્ઠિમતિક્કન્તો, સદ્ધમ્મેસુ પતિટ્ઠિતો.

૧૦૩૪. ચેતોખિલસમુચ્છેદી, વિનિબન્ધવિવેઠકો;
માનસં સમ્પહંસેતિ, સંકિલેસવિમુત્તિયા.

૧૦૩૫. પવિવિત્તો અસંસટ્ઠો, સન્તો અપ્પિચ્છતારતો;
અરિયાવંસાલઙ્કારો, સુપ્પોસો સુભરો સુખી.

૧૦૩૬. સલ્લેખવુત્તિ ધુતવા, પાપાપચયતપ્પરો;
પાસાદિકસમાચારો, પસાદબહુલો મુનિ.

૧૦૩૭. અનુદ્ધતો અચપલો,
દન્તો ગુત્તો યતિન્દ્રિયો;
ચેતોસમાધિગરુકો,
સમ્પજાનો સતીયુતો.

૧૦૩૮. ઉસ્સાહજાતો સદ્ધમ્મે, છન્દજાતો નિરન્તરં;
સાતચ્ચકારી સ્વાકારો, પટિપત્તિપરાયણો.

૧૦૩૯. ચેતોકાળકાપગતો, ભાવનારસમુત્તમં;
રઙ્ગં નિદ્ધોતવત્થંવ, સાધુકં પટિગણ્હતિ.

૧૦૪૦. ઇતિ સમ્પાદિતાકારો, પરિસુદ્ધમનોરથો;
નિરાદીનવસઞ્ચારો, સોત્થિપત્તો નિરઙ્ગણો.

૧૦૪૧. પાપગાહવિનિમુત્તો, રાહુમુત્તોવ ચન્દિમા;
ગુણરંસિપરિક્ખિત્તો, સોભેતિ જિનસાસનં.

૧૦૪૨. ઇચ્ચાલોભમદોસઞ્ચ, મોહાભાવમથાપરં;
નેક્ખમ્મં પવિવેકઞ્ચ, તથા નિસ્સરણં બુધો.

૧૦૪૩. સમારબ્ભ વિસોધેન્તો, અજ્ઝાસયમસેસતો;
ધીરો સમ્પટિપાદેતિ, ભાવનાસુખમુત્તમં.

૧૦૪૪. તતો પણીતાધિમુત્તિ, પલિબોધવિનિસ્સટો;
પરિપન્થવિનિમુત્તો, વિગતાવરણાલયો.

૧૦૪૫. ભાવનાનિન્નસન્તાનો, કલ્લચિત્તો વિસારદો;

કસિણાદિકમારબ્ભ, ભાવેય્ય સમથં કથં.

૧૦૪૬ પથવીકસિણં તાવ, વિદત્થિચતુરઙ્ગુલં;
કત્વાનારુણવણ્ણાય, મત્તિકાય સુમણ્ડલં.

૧૦૪૭ યુગમત્તે ઠપેત્વાન, ઠાને સુખનિસિન્નકો;
પથવીતિ સમઞ્ઞાય, કત્વાભોગં તુ ભાવયે.

૧૦૪૮ અકતેપિ ખલાદિમ્હિ, અકિચ્છેનેવ મણ્ડલે;
નિમિત્તં જાયતિચ્ચાહુ, પુબ્બયોગવતો પન.

૧૦૪૯ આપોમણ્ડલમુગ્ગણ્હે, ભાજનાદિગતે જલે;
તેજમ્હિ તેજોકસિણં, પટચ્છિદ્દાદિસંગતે.

૧૦૫૦ સસ્સગ્ગાદિમ્હિ કમ્પન્તે, વાયોકસિણમણ્ડલં;
પટિભાગસમાચારો, કુટ્ટટ્ઠાનેવ જાયતિ.

૧૦૫૧ નીલાદિકસિણં વત્થે, પુપ્ફે વા વણ્ણધાતુયં;
આકાસમણ્ડલં ભિત્તિ-છિદ્દાદિમ્હિ ઉપટ્ઠિતં.

૧૦૫૨ છિદ્દપ્પવિટ્ઠમાલોકં, ઉગ્ગણ્હેય્ય પતિટ્ઠિતં;
સૂરિયાલોકાદિભેદં, ભૂમિયં વાથ ભિત્તિયં.

૧૦૫૩ દસધા કસિણેસ્વેવં, યત્થ કત્થચિ યોગિનો;
પરિકમ્મં કરોન્તસ્સ, ઉગ્ગહો નામ જાયતિ.

૧૦૫૪ ચિત્તસ્સુપટ્ઠિતે તસ્મિં, પસ્સન્તસ્સેવ ચક્ખુના;
ઉગ્ગહમ્હિ નિમિત્તમ્હિ, પટિપાદેય્ય ભાવનં.

૧૦૫૫ વિક્ખેપં વિનિવારેન્તો, પરિપન્થે વિરાજયં;
નિમિત્તાભિમુખેનેવ, માનસં પટિપાદયે.

૧૦૫૬ આસેવન્તસ્સ તસ્સેવં, ચિત્તં હોતિ સમાહિતં;
સંક્લેસા સન્નિસીદન્તિ, પટિભાગો ચ જાયતિ.

૧૦૫૭ તત્થ પણ્ણત્તિસઙ્ખાતે, નિમિત્તે ભાવનામયે;
તથેવ પટિભાગમ્હિ, તતો યુઞ્જેય્ય ભાવનં.

૧૦૫૮ તત્થાધિમુત્તો સતિમા, નિમિત્તવિધિકોવિદો;
ઇન્દ્રિયાનિ સમાનેન્તો, સપ્પાયમુપલક્ખયં.

૧૦૫૯ નિગ્ગય્હ ઉદ્ધતં ચિત્તં, પગ્ગય્હ લીનમાનસં;
ઊહતં સમ્પહંસેન્તો, ઉપેક્ખન્તો સમાહિતં.

૧૦૬૦ વેણુમ્હિ ઉપ્પલદલે, સુત્તે નાવાય નાળિયા;
યથા મધુકરાદીનં, પવત્તિ સમ્મ વણ્ણિતા.

૧૦૬૧ ચિત્તપવત્તિઆકારં, સાધુકં લક્ખયં બુધો;
તથા સમેનાકારેન, પહિતત્તો પરક્કમે.

૧૦૬૨ સમપ્પવત્તમાકારં, સલ્લક્ખેત્વા નિરન્તરં;
પદહન્તસ્સ તસ્સેવં, અપ્પના નામ જાયતિ.

૧૦૬૩ પટિભાગનિમિત્તં તુ, વડ્ઢેય્ય કસિણં પુન;
ઉપચારભૂમિયં વા, અપ્પનાયં વ કત્થચિ.

૧૦૬૪ એકઙ્ગુલદ્વઙ્ગુલાદિ-વસેનેવ યથાક્કમં;
ફરન્તો મનસાયેવ, નિપુણો યાવદિચ્છકં.

૧૦૬૫ તત્થેવં પઠમજ્ઝાનં, પત્વાન પગુણં તતો;
કત્વા ચિણ્ણવસીભૂતા, તમ્હા વુટ્ઠાય પણ્ડિતો.

૧૦૬૬ વિતક્કાદિકથૂલઙ્ગં, પહાનાય યથાક્કમં;
તથેવ પટિપજ્જન્તો, પપ્પોતિ દુતિયાદયો.

૧૦૬૭ દસધા કસિણાનેવં, ભાવેત્વા પન યોગિનો;
ચતુક્કપઞ્ચકજ્ઝાનં, કત્વા વિક્ખેપનિસ્સટા.

૧૦૬૮ સુપક્ખાલિતુપક્લેસા , સન્તચિત્તા સમાહિતા;
પવિવેકરસસ્સાદં, અનુભોન્તિ યથાસુખં.

૧૦૬૯ અસુભં પન ભાવેન્તો, નિમિત્તં યત્થ કત્થચિ;
ઉદ્ધુમાતાદિભેદમ્હિ, ઉગ્ગણ્હેય્યાસુભે કથં?

૧૦૭૦ એકાહાદિમતિક્કન્તં, ઉદ્ધુમાતકમીરિતં;
વિગતચ્છવિ બીભચ્છં, નીલાકારં વિનીલકં.

૧૦૭૧ વિકિણ્ણપુબ્બકુધિતં, પરિભિન્નં વિપુબ્બકં;
વિચ્છેદિતઙ્ગપચ્ચઙ્ગં, વિચ્છિદ્દકં કળેવરં.

૧૦૭૨ વિવિધાકારપાણેહિ, ખજ્જમાનં વિખાદિતં;

વિનાસિતઙ્ગપચ્ચઙ્ગં, વિક્ખિત્તન્તિ પવુચ્ચતિ.

૧૦૭૩. આદાદિભઙ્ગવિક્ખિત્તં, હતવિક્ખિત્તકં મતં;
લોહિતં લોહિતાકિણ્ણં, પુળવં કિમિસઙ્કુલં.

૧૦૭૪. અટ્ઠિસઙ્ખલિકામત્તં, અટ્ઠિકન્તિ ચ સબ્બથા;
સણ્ઠાનાકારભેદેન, દસધાસુભદેસના.

૧૦૭૫. ઇત્થેવં દસધા ભેદે, નિજ્જીવકુણપાસુભે;
ઉજ્ઝિતે ભૂમિભાગસ્મિં, મતકાયે કળેવરે.

૧૦૭૬. લબ્ભમાનકમાકારં, ઓલોકેત્વા સલક્ખણં;
ઉગ્ગહેત્વાન ચિત્તેન, તંતંનામેન ભાવયે.

૧૦૭૭. પટિક્કૂલઞ્ચ જેગુચ્છં, દુગ્ગન્ધઞ્ચ વિરૂપકં;
હરાયિતમજઞ્ઞઞ્ચ, હીળિતં વિક્ખિતાસિવં.

૧૦૭૮. ઇચ્ચેવમસુભાકારે,
કત્વાભોગં તુ યોગિનો;
ભાવેન્તસ્સુપચારો ચ,
પટિભાગો ચ જાયતિ.

૧૦૭૯. પટિભાગનિમિત્તં તુ, ઉપચારેન સેવતો;
અપ્પેતિ પઠમજ્ઝાન-મેત્થેવં સમથે નયો.

૧૦૮૦. વિના સદ્ધમ્મં પનિદં, સરીરં બાલનન્દિતં;
વિપત્તિપરિયોસાનં, અવસ્સં ભેદગામિકં.

૧૦૮૧. યથા ઇદં તથા એતં, યથા એતં તથા ઇદં;
જીવમાનઞ્ચ નિજ્જીવમેવ ધમ્મપરાયણં.

૧૦૮૨. સભાવો સોપિ દેહસ્સ,
સબ્બસ્સાપિ ચ સબ્બથા;
વિચિતબ્બા ધિરેનાપિ,
એસાયં નિયતા ગતિ.

૧૦૮૩. અનિચ્ચં ખયધમ્મઞ્ચ, દુક્ખમેવ ભયાવહં;
અનત્તા ચ પરાભૂતા, વિબ્ભિજ્જતિ ખણે ખણે.

૧૦૮૪.

વિનાસમાનસ્સાકારં, તત્થેવં પન પસ્સતો;
વિપસ્સનાભાવનાતિ, તમીરેન્તિ તથાગતા.

૧૦૮૫ ભાવનં દુવિધમ્પેતં, ભાવેન્તિ પુન પણ્ડિતા;
જીવમાનેપિ કાયમ્હિ, તંતદાકારસમ્ભવે.

૧૦૮૬ જીવમાનોપિ કાયોયં,
કુણપોવ સભાવતો;
તમલઙ્કારપટિચ્છન્નો,
બાલાનં ન પકાસતિ.

૧૦૮૭ બહિ મટ્ઠમુપટ્ઠાતિ, અન્તો કુણપપૂરિતં;
ઉગ્ઘરન્તં પગ્ઘરન્તં, નવદ્વારમલસ્સવં.

૧૦૮૮ સરીરં નિચ્ચદુગ્ગન્ધં, નાનાકિમિસમાકુલં;
તચમંસપટિચ્છન્નં, અટ્ઠિપઞ્જરસણ્ઠિતં.

૧૦૮૯ વચ્ચકૂપમિદં નામ, દ્વત્તિંસાસુચિપૂરિતં;
નરાનુક્કારભૂમીવ, નેકવસ્સગણોચિતા.

૧૦૯૦ સુસાનગમનોસાનં, બહુસાધારણાસુભં;
ગણ્ડભૂતં સલ્લભૂતં, બહુદુક્ખનિબન્ધનં.

૧૦૯૧ નાનાબ્યાધિસમાકિણ્ણં , નાનોપદ્દવસંકુલં;
નાનાનત્થસમોધાનં, નાનાસંક્લેસવત્થુકં.

૧૦૯૨ પોસિતમ્પિ ચિરં કાલં, મમંકારમમાયિતં;
લહુદુજ્જનમિત્તોવ, પીળિતં સમ્પદુસ્સતિ.

૧૦૯૩ પરિહાયતિ નિસ્સારં, જરતાપિ તં યોબ્બનં;
મચ્ચુભઞ્જિતમચ્ચન્ત-મસેસં પરિભિજ્જતિ.

૧૦૯૪ તથાપિ જાલસન્તાનો, બહુસમ્ભારસઙ્ખતો;
વત્થાલઙ્કારસઞ્છન્નો, માલાગન્ધાદિસોભિતો.

૧૦૯૫ સવિઞ્ઞત્તિવિકારેહિ, વિચિત્તાકારમણ્ડિતો;
કાયો લીળવિલાસેહિ, પલમ્ભેતિ મહાજનં.

૧૦૯૬ વઞ્ચિતા યેન દુમ્મેધા, કામક્લેસમલીમયા;

પૂરેન્તિ ચતુરાપાયં, મારધેય્યાનુસારિનો.

૧૦૯૩. એવમાદીનવં ઞત્વા, પૂતિકાયે વિચક્ખણા;
અસુભાદિકમાકાર-મારબ્ભ છન્દુપટ્ઠહું.

૧૦૯૪. યસ્મિં પતન્તિ કુણપે વિપરીતસઞ્ઞા,
સંક્લેસપાપવસગા વિસમં ચરન્તા;
તં પસ્સથેતમસુભમ્પિ વિનાસધમ્મં,
ઇચ્ચેવમાહ સુગતો દસધા વિભાગં.

૧૦૯૫. ચત્થારા કસિણઞ્ચ યં દસવિધં વિક્ખેપવિક્ખમ્ભનં,
કામક્લેસવિનાસનં દસવિધં યઞ્ચાસુભં ભાસિતં;
દિબ્બબ્રહ્મસુખાવહં સમપદં વિજ્જોદયં યોગિના,
કમ્મટ્ઠાનમલં તમુત્તમગુણેનાસેવિતં સેવિતું.

ઇતિ નામરૂપપરિચ્છેદે કસિણાસુભવિભાગો નામ

અટ્ઠમો પરિચ્છેદો.

૯. નવમો પરિચ્છેદો

દસાનુસ્સતિવિભાગો

૧૧૦૦. સદ્ધાપબ્બજિતો યોગી, ભાવેન્તોનુસ્સતિં પન;
દસાનુસ્સતિભેદેસુ, ભાવેય્યઞ્ઞતરં કથં.

૧૧૦૧. અરહં સુગતો લોકે, ભગવા લોકપારગૂ;
વિજ્જાચરણસમ્પન્નો, વિમુત્તિપરિનાયકો.

૧૧૦૨. સેટ્ઠો સમ્માભિસમ્બુદ્ધો, સેટ્ઠો પુરિસસારથી;
સત્થા દેવમનુસ્સાનં, બુદ્ધો અપ્પટિપુગ્ગલો.

૧૧૦૩. સબ્બલોકહિતો બન્ધુ, સમત્તરતનાલયો;
સત્તાનમનુકમ્પાય, જાતો નાથો સિવંકરો.

૧૧૦૪. ચક્ખુમા તિત્થકુસલો, ધમ્મસ્સામી તથાગતો;
મચ્ચુધેય્યવિમોક્ખાય, પટિપાદયિ પાણિનો.

૧૧૦૫. સત્થવાહો મહાયોગ્ગો, મગ્ગામગ્ગાયુધન્ધરો;
સિરિસત્થમધિગ્ગય્હ, વિચરિત્થ મહાપથં,

૧૧૦૬. અનોમો અસમો ધીરો,
લોકહીતપરક્કમો;
સબ્બાકારવરોપેતો ,
અચ્છેરબ્ભુતપુગ્ગલો.

૧૧૦૭. અત્થભૂતો ધમ્મભૂતો,
બ્રહ્મભૂતો મહાયસો;
ઞાણાલોકપરિચ્છિન્ન-
ઞેય્યાસેસપરિગ્ગહો.

૧૧૦૮. આનુભાવવસિપ્પત્તો, આસભણ્ડાનનિચ્ચલો;
મહન્તમરિયાદોયમનન્તગતિગોચરો.

૧૧૦૯. સબ્બા ભિઞ્ઞાબલપ્પત્તો, વેસારજ્જવિસારદો;
સબ્બસમ્પત્તિનિદ્ધાનો, ગુણપારમિપૂરકો.

૧૧૧૦. અપ્પમેય્યો મહાનાગો, મહાવીરો મહામુનિ;

મહેસી મહિતાચારો, મહામહો મહિદ્ધિકો.

૧૧૧૧. સબ્બત્થસિદ્ધિસઞ્ચારો, મહેસીગણપૂજિતો;
રાજાધિરાજમહિતો, દેવબ્રહ્માભિવન્દિતો.

૧૧૧૨. અભિભૂય તયો લોકે, આદિચ્ચોવ નભન્તરે;
વિરોચતિ મહાતેજો, અન્ધકારે પભઙ્કરો.

૧૧૧૩. બ્યામપ્પભાપરિક્ખિત્તો, કેતુમાલાહલઙ્કતો;
દ્વત્તિંસલક્ખણાસીતિઅનુબ્યઞ્જનસોભિતો.

૧૧૧૪. છબ્બણ્ણરંસિલલિતો, રતનગ્ઘિયસન્નિભો;
સમિદ્ધિરૂપસોભગ્ગો, દસ્સનેય્યંવ પિણ્ડિતં.

૧૧૧૫. ફુલ્લં પદુમસણ્ડંવ, કપ્પરુક્ખોવલઙ્કતો;
નભંવ તારકાકિણ્ણં, ઉત્તમો પટિદિસ્સતિ.

૧૧૧૬. સત્થુકપ્પમહાવીરપુત્તેહિ પરિવારિતો;
સબ્બલોકમહિદ્ધાય, ધમ્મરાજા સયંવસી.

૧૧૧૭. નિદ્ધોતમલચન્દોવ , નક્ખત્તપરિવારિતો;
ખત્તસઙ્ઘપરિબ્યુળ્હો, ચક્કવત્તીવ સોભતિ.

૧૧૧૮. ચ્ચાનન્તગુણાકિણ્ણમસેસમલનિસ્સટં;
સબ્બસમ્પત્તિદાતારં, વિપત્તિવિનિબન્ધકં.

૧૧૧૯. ચ્યાપરમહોરત્તં, ભગવન્તમનુસ્સરં;
ભાવેતિ પઞ્ઞવા યોગી, **બુદ્ધાનુસ્સતિભાવનં**.

૧૧૨૦. સ્વાખાતો તેન સદ્ધમ્મો, સમ્બુદ્ધેન સતીમતા;
પચ્ચત્તપટિવેધેન, પસ્સિતબ્બો યથારહં.

૧૧૨૧. સણ્હાદલિદ્દનાસાય, મનોરથસમિદ્ધિયા;
કાલન્તરમનાગમ્મ, પચ્ચક્ખફલદાયકો.

૧૧૨૨. ઉપનિસ્સયવન્તાનં, ‘‘એહિ પસ્સા’’તિ દસ્સિયો;
પચ્ચત્તમેવ વિઞ્ઞૂહિ, વેદિતબ્બો સભાવતો.

૧૧૨૩. સબ્બાસવસમુગ્ઘાતી , સુદ્ધો સોવત્થિકો સિવો;
પિહિતાપાયકુમ્મગ્ગો, મગ્ગો નિબ્બાનપત્તિયા.

૧૧૨૪. ક્લેસસંકટદુગ્ગામ્હા, દુક્ખક્ખન્ધમહબ્ભયા;
ખેમન્તભૂમિં નિય્યાતિ, અચ્ચન્તમનુપદ્દવં.

૧૧૨૫. પુઞ્ઞતિત્થમિદં નામ, મઙ્ગલઞ્ચ સિવઙ્કરં;
હિતોદયસુખાધાન-મમતાહારમુત્તમં.

૧૧૨૬. અવિજ્જાપટલુદ્ધારવિજ્જાનેત્તોસધં વરં;
પઞ્ઞાધારમિદં સત્થં, ક્લેસગણ્ડપ્પભેદકં.

૧૧૨૭. ચતુરોઘનિમુગ્ગાનં, સેતુબન્ધો સમુગ્ગતો;
ભવચારકરુદ્ધાનં, મહાદ્વારો અપારુતો.

૧૧૨૮. સોકોપાયાસવિદ્ધાનં, પરિદેવસમઙ્ગિનં;
સલ્લનીહરણોપાયો, અચ્ચન્તસુખમીરિતો.

૧૧૨૯. બ્યસનોપદ્દવાપેતો , સંક્લેસમલનિસ્સટો;
ઉજુસમ્મત્તનિયતો, પટિપત્તિવિસુદ્ધિયા.

૧૧૩૦. સુદ્ધસીલપરિક્ખારો, સમાધિમયપઞ્જરો;
સમ્માસઙ્કપ્પચક્કઙ્ગો, સમ્માવાયામવાહનો.

૧૧૩૧. સતિસારથિસંયુત્તો, સમ્માદિટ્ઠિપુરેજવો;
એસ ધમ્મરથો યાતિ, યોગક્ખેમસ્સ પત્તિયા.

૧૧૩૨. વિપત્તિપટિબાહાય, સબ્બસમ્પત્તિસિદ્ધિયા;
સબ્બખન્ધવિમોક્ખાય, ધમ્મં દેસેસિ ચક્ખુમા.

૧૧૩૩. હિતેસી સબ્બપાણીનં, દયાપન્નો મહામુનિ;
ધમ્માલોકં પકાસેસિ, ચક્ખુમન્તાનમુત્તમો.

૧૧૩૪. યં ધમ્મં સમ્મદઞ્ઞાય, ખેમમગ્ગપ્પતિટ્ઠિતા;
પાપકાપગતા ધીરા, પસ્સદ્ધિદરથાસયા.

૧૧૩૫. ભવયોગા વિનિમુત્તા, પહીનભયભેરવા;
અચ્ચન્તસુખમેધેન્તિ, સોત્થિપત્તા મહેસયો.

૧૧૩૬. ઇમેવમુત્તમં ધમ્મં, ચિન્તેન્તો પન પણ્ડિતો;
ભાવેતીતિ પકાસેન્તિ, **ધમ્માનુસ્સતિભાવનં**.

૧૧૩૭. ચત્તારો ચ પટિપન્ના, ચત્તારો ચ ફલે ઠિતા;

એસ સઙ્ઘો ઉજુભૂતો, પઞ્ઞાસીલસમાહિતો.

૧૧૩૮મલાપાપગતો સુદ્ધો, પટિપત્તિપતિટ્ઠિતો;
પરિગ્ગહિતસદ્ધમ્મો, સમિદ્ધિગુણસોભિતો.

૧૧૩૯પહીનાપાયગમનો, પાપક્લેસવિનિસ્સટો;
પરિપન્થસમુચ્છેદી, ભવચારકભેદકો.

૧૧૪૦ઉત્તમદમથપ્પત્તો, સુવિનીતો મહેસિના;
વિજ્જાવિમુત્તિવોદાતો, આજાનીયપથે ઠિતો.

૧૧૪૧સુગતોરસિ સમ્ભૂતો, સુચિધમ્મસિરિન્ધરો;
પટિપાદિતસમ્પત્તો, ધમ્મસાસનસેવિતો.

૧૧૪૨ભયભેરવનિસ્સઙ્ગો, જિનતેજાનુપાલિતો;
મોનેય્યપથસઞ્ચારો, સુગતોવાદભાજનો.

૧૧૪૩અપ્પમાદપરિત્તાણો, સીલાલઙ્કારભૂસિતો;
ચેતોસમાધિસન્નદ્ધો, પઞ્ઞાયુધસમુજ્જલો.

૧૧૪૪ઉજુમગ્ગમધિટ્ઠાય, મારકાયપ્પદાલનો;
અપરાજિતસઙ્ગામો, લલિતોદાતવિક્કમો.

૧૧૪૫પચ્ચુધેય્યમતિક્કન્તો, બોધિધમ્મપ્પતિટ્ઠિતો;
છળાભિઞ્ઞાબલપ્પત્તો, સમારાધિતસાસનો.

૧૧૪૬અનુબોધિમનુપ્પત્તો, પભિન્નપટિસમ્ભિદો;
સામઞ્ઞપારમિપ્પત્તો, તોસેતિ જિનમાનસં.

૧૧૪૭અનેકાકારવરૂપેતો, નાનાસમ્પત્તિકુલ્લિતો;
વિપત્તિપથનિત્તિણ્ણો, અભિબુદ્ધિપરાયણો.

૧૧૪૮આહુનેય્યો પાહુનેય્યો,
દક્ખિણેય્યો સુદુલ્લભો;
સદેવકસ્સ લોકસ્સ,
પુઞ્ઞક્ખેત્તમનુત્તરં.

૧૧૪૯એત્થ સુદ્ધિમ્હિ નિદ્દોસે, સદ્ધાબીજં પતિટ્ઠિતં;
અચ્ચન્તં પરિપાચેતિ, સમ્પત્તિફલમુત્તમં.

૧૧૫૦ યં ફલં પરિભુઞ્જન્તા, વિમુત્તિરસસેવનં;
અચ્ચન્તસુખિતા ધીરા, ભવન્તિ અજરામરા.

૧૧૫૧ તં ફલં પત્થયન્તેન, **સીલાનુસ્સતિભાવના**;
ભાવેતબ્બા પનિચ્ચેવમિતિ ભાસન્તિ પણ્ડિતા.

૧૧૫૨ પઞ્ચસીલં દસસીલં, પાતિમોક્ખમુપોસથં;
ચાતુપારિસુદ્ધિસીલં, ધુતઙ્ગપરિવારિતં.

૧૧૫૩ એવમેતેસુ યં કિઞ્ચિ, સમાદાય રહોગતો;
તમાનિસંસં ગુણતો, ફલતો ચ વિચિન્તયે.

૧૧૫૪ આદિ ચેતં પતિટ્ઠા ચ, મુખં પમુખમુત્તમં;
મૂલં કુસલધમ્માનં, પભવં પટિપત્તિયા.

૧૧૫૫ સાસનોતરણદ્વારં, તિત્થં સદ્ધમ્મવાપિયા;
પારિસુદ્ધિપદટ્ઠાનં, મગ્ગો ખેમન્તપાપકો.

૧૧૫૬ સાધુ સિક્ખાસમાદાનં, બાહુસચ્ચવિભૂસનં;
અરિયાચારચારિત્ત-મવણ્ણમલવજ્જનં.

૧૧૫૭ કુલપુત્તઅલઙ્કારો, પાપજલ્લપવાહનં;
અનપાયિ સુગન્ધઞ્ચ, મહાપુરિસસેવિતં.

૧૧૫૮ પચ્છાનુતાપહરણં, પીતિપામોજ્જવડ્ઢનં;
નેક્ખમ્મભાવનોપેતં, પબ્બજ્જાવેસસોભનં.

૧૧૫૯ સોપાનં સગ્ગલોકસ્સ, દળ્હાપાયવિધાનકં;
અનુપદ્દવસમ્પત્તિ, સમત્થગુણસૂદની.

૧૧૬૦ કિલેસપઞ્જરવિચ્છેદિ , વિપત્તિપથવારણં;
સોત્થિકમ્મસમુટ્ઠાનં, અસાધારણમઙ્ગલં.

૧૧૬૧ “સુલદ્ધા વત મે લદ્ધા, સદ્ધા સુગતસાસને;
સીલં મે યસ્સ કલ્યાણં, પરિસુદ્ધમખણ્ડિતં.

૧૧૬૨ “દુલ્લભો વત મે લદ્ધો,
મહાલાભો અનપ્પકો;
યોહમક્ખલિતાચારો,

ઉપઘાતવિવજ્જિતો.

૧૧૬૩ સદ્ધમ્મઙ્કુરિતસન્તાનો , મૂલજાતોસ્મિ સાસને;
ઉજુમગ્ગં સમારુળ્હો, પિહિતા સભયા દિસા.

૧૧૬૪ અવઞ્ઞા વત મે જાતિ, આરદ્ધા ખણસમ્પદા;
પતિટ્ઠિતોમ્હિ સદ્ધમ્મે, સફલં મમ જીવિતં''.

૧૧૬૫ ઇત્થં નાનપ્પકારેન, ચિન્તેન્તો ગુણમત્તનો;
સીલક્ખન્ધસ્સ ભાવેતિ, **સીલાનુસ્સતિભાવનં**.

૧૧૬૬ સદ્ધાય સીલવન્તેસુ, દત્વા દાનં યથારહં;
નિદ્ધોતમલમચ્છેરો, વિવિત્તો તમનુસ્સરે.

૧૧૬૭ દાનં નિધાનમનુગં, અસાધારણમુત્તમં;
અવિનાસસુખાધાનં, અચ્ચન્તં સબ્બકામદં.

૧૧૬૮ કોપદાહોપસમનં, મચ્છેરમલસોધનં;
પમાદનિદ્દાવુટ્ઠાનં, લોભપાસવિમોચનં.

૧૧૬૯ ચેતોવિકારદમનં, મિચ્છામગ્ગનિવારણં;
વિત્તિલાભસુખસ્સાદો, વિભવોદયમઙ્ગલં.

૧૧૭૦ સદ્ધાદિગુણવોદાનં, અજ્ઝાસયવિકાસનં;
સતાચારપરિક્ખારો, તનુચેતોવિભૂસનં.

૧૧૭૧ અપ્પમઞ્ઞાપદટ્ઠાનં, અપ્પમેય્યેન વણ્ણિતં;
મહાપુરિસચારિત્તં, સપદાનં મહેસિના.

૧૧૭૨ ધમ્માધિગતભોગાનં , સારાદાનમનુત્તરં;
મહત્તાધિગમૂપાયં, લોકસન્તતિકારણં.

૧૧૭૩ અત્થકારી ચ સમ્માહં, પરિચ્ચાગસમાયુતો;
અત્તનો ચ પરેસઞ્ચ, હિતાય પટિપન્નકો.

૧૧૭૪ ઉજુમદ્દવચિત્તોસ્મિ, કાલુસ્સિયવિનિસ્સટો;
પાપસંક્લેસવિમુખો, પાણભૂતાનુકમ્પકો.

૧૧૭૫ સીલવન્તપતિટ્ઠોસ્મિ , કપણાનં પરાયણો;
બુદ્ધસાસનુપટ્ઠાકો, ઞાતિમિત્તોપજીવિકો.

૧૧૭૬ દાનવોસ્સગ્ગસમ્મુખો,
સંવિભાગરતો સુખી;
કપ્પરુક્ખોવ ફલિતો,
જાતો લોકાભિવડ્ઢિયા.

૧૧૭૭ અહિતાપાયમગ્ગોસ્મિ, મગ્ગદ્ધારમપારુતં;
સમ્પત્તા સબ્બસમ્પત્તિ, દલિદ્દસ્સ મનાપિકં.

૧૧૭૮ સંસારદ્ધાનપાથેય્યં, સબ્બદુક્ખવિનોદનં;
સુબન્ધં મમ સબ્બત્થ, ગહિતો ચ કટગ્ગહો’’.

૧૧૭૯ એવં દાનગુણં નાનપ્પકારેન વિચિન્તયં;
ભાવેતિ દાયકોયોગી, **ચાગાનુસ્સતિભાવનં**.

૧૧૮૦ સદ્ધં સીલં સુતં ચાગં, પઞ્ઞં પણ્ડિતજાતિકો;
સમ્પાદયિત્વા સદ્ધમ્મે, દેવતાયો અનુસ્સરે.

૧૧૮૧ ચાતુમહારાજિકા ચ, તાવતિંસા ચ યામકા;
તુસિતા ચેવ નિમ્માનરતિનો વસવત્તિનો.

૧૧૮૨ યદુત્તરિઞ્ચ યે દેવા, દિબ્બકાયમધિટ્ઠિતા;
તેપિ સદ્ધાદિધમ્મેસુ, ચિરકાલં પતિટ્ઠિતા.

૧૧૮૩ સુસમાહિતસઙ્કપ્પા, દાનસીલધુરન્ધરા;
ધમ્મમગ્ગમધિટ્ઠાય, હિરોત્તપ્પપુરક્ખતા.

૧૧૮૪ તં લોકમુપપન્નાસે, સસ્સિરીકં પરાયણં;
ઇદ્ધિમન્તો જુતિમન્તો, વણ્ણવન્તો યસસ્સિનો.

૧૧૮૫ દિબ્બસમ્પત્તિસમ્પત્તા, નાનાભોગસમપ્પિતા;
પાલેન્તો દીઘમદ્ધાનં, અનુભોન્તિ મહાસુખં.

૧૧૮૬ તે સબ્બેપિ ચ મય્હમ્પિ, વિજ્જન્તિ અનુપાયિનો;
સદ્ધાદિકુસલા ધમ્મા, દેવધમ્માતિ વિસ્સુતા.

૧૧૮૭ સદ્ધમ્મગુણસમ્પત્તિ-દાતા મઙ્ગલનાયિકા;
દુલ્લભાપિ ચ મે લદ્ધા, સદ્ધા સુગતસાસને.

૧૧૮૮ લજ્જોપવાદરહિતો, પાપકમ્મપરમ્મુખો;

પરિસુદ્ધસમાચારો, પસન્નામલચેતનો.

૧૧૮૯ નિચ્ચમોહિતસોતોસ્મિ,
તથાગતસુભાસિતે;
સુતભાજનભૂતો ચ,
સતિમા સુસમાહિતો.

૧૧૯૦ મચ્છેરમલનિત્તિણ્ણો, લોભક્ખન્ધવિમુચ્ચિતો;
ઓપાનભૂતો લોકસ્મિં, વિસ્સટ્ઠસુખયાચનો.

૧૧૯૧ વત્થુત્તયમહત્તે ચ, હિતાહિતવિનિચ્છયે;
પઞ્ઞા વત્થુસભાવે ચ, તિખિણા મમ વત્તતિ.

૧૧૯૨ સમારાધિતસદ્ધમ્મો, કતપુઞ્ઞમહુસ્સવો;
દેવધમ્મસમિદ્ધોસ્મિ, કલ્યાણચરિતાકરો.

૧૧૯૩ દેવતાહિ સમાનોહં, ગુણાલઙ્કારભૂસિતો;
હત્થપત્તા ચ દેવિદ્ધિ, નિપ્ફન્ના દિબ્બસમ્પદા.

૧૧૯૪ દેવસામઞ્ઞમિચ્ચેવં, ચિન્તેન્તો ગુણમત્તનો;
ભાવેતિ ગુણસમ્પન્નો, **દેવતાનુસ્સતિં** પરં.

૧૧૯૫ જાતિધમ્મા જરાબ્યાધિસોકોપાયાસભઞ્જિતે;
અનિચ્ચે દુક્ખેનત્તે ચ, નિબ્બિન્નોપધિસમ્ભવે.

૧૧૯૬ વિરાગો ચ નિરોધો ચ, ચાગો મુત્તિ અનાલયો;
યોયમાદાનનિસ્સગ્ગો, નિબ્બાનમિતિ વુચ્ચતિ.

૧૧૯૭ ઉપસન્તમિદં ઠાનમિતિ ચિન્તેતિ પણ્ડિતો;
અનુપાદાનસંક્લિટ્ઠમસઙ્ખારમનાસવં.

૧૧૯૮ અપ્પમાણં પણીતઞ્ચ, સિવં પરમમચ્ચુતં;
અનન્તગુણમચ્ચન્ત-મવિકારમનામયં.

૧૧૯૯ ખેમં તં પારિમતીર-મહાયનકરં પરં;
તાણં લેણઞ્ચ દીપઞ્ચ, પતિટ્ઠાનં પરાયણં.

૧૨૦૦ વટ્ટાનુબન્ધવિચ્છેદો, ભવતણ્હાવિસોસનં;
સબ્બૂપધિસમુગ્ઘાતો, દુક્ખનિબ્બાપનં સુખં.

૧૨૦૧. સબ્બપાપવિનાસોયં, સબ્બક્લેસવિસોધનં;
સોકોપાયાસસન્તાપભયભેરવમોચનં.

૧૨૦૨. પલિબોધસમુચ્છેદો, પપઞ્ચવિનિવેઠનં;
સબ્બસઙ્ખારસમથો, સબ્બલોકવિનિસ્સટો.

૧૨૦૩. પારિસુદ્ધિકરા ધાતુ, ભવનિસ્સરણં પદં;
ઉત્તમારિયસમ્પત્તિ, અનોમમમતં પદં.

૧૨૦૪. સબ્બથા ભદ્દમતુલં, નિબ્બાનમિતિ પસ્સતો;
ઉપસમાનુસ્સતીતિ, ભાવનાયં પવુચ્ચતિ.

૧૨૦૫. સત્તાનુસ્સતિમિચ્ચેવં, ભાવેન્તો પન પણ્ડિતો;
પામોજ્જબહુલો હોતિ, પસન્નો બુદ્ધસાસને.

૧૨૦૬. પટિપસ્સદ્ધદરથ-મુપચારસમાધિના;
સમાધિયતિ ચિત્તઞ્ચ, પરિસુદ્ધમનામયં.

૧૨૦૭. ભાવનામયમેતઞ્ચ, કત્વા પુઞ્ઞમનપ્પકં;
વાસનાગતિસમ્પત્તિ-ભોગભાગીતિ વુચ્ચતિ.

૧૨૦૮. ઉપનિસ્સયસમ્પન્નો, પત્વા નિબ્બેધમુત્તમં;
દિટ્ઠેવ ધમ્મે દુક્ખગ્ગિં, નિબ્બાપેતિ અનાસવો.

૧૨૦૯. લોકપ્પવત્તિ ચિન્તેત્વા, મરણાનુસ્સતિં પન;
ભાવેય્ય સકમચ્ચન્તં, ચિન્તેન્તો મરણં કથં.

૧૨૧૦. અનિમિત્તમનઞ્ઞાતં, મચ્ચાનમિધ જીવિતં;
કસિરઞ્ચ પરિત્તઞ્ચ, તઞ્ચ દુક્ખેન સંયુતં.

૧૨૧૧. અપ્પોદકમ્હિ મચ્છેવ, બન્ધમાને રુદમ્મુખે;
મચ્ચુ ગચ્છતિ આદાય, પેક્ખમાને મહાજને.

૧૨૧૨. પુરક્ખત્વાવ મરણં, જાયન્તિ પટિસન્ધિયં;
જાતા પુન મરિસ્સન્તિ, એવંધમ્મા હિ પાણિનો.

૧૨૧૩. યમેકરત્તિં પઠમં, ગબ્ભે વસતિ માનવો;
અબ્ભુટ્ઠિતોવ સો યાતિ, સ ગચ્છં ન નિવત્તતિ.

૧૨૧૪. સત્તા મરન્તિ ગબ્ભેપિ, જાયમાના ચ દારકા;

કુમારા યોબ્બનપ્પત્તા, બલપ્પત્તા મહત્તરા.

૧૨૧૫ યથાવસ્સં મરન્તેવ, જિણ્ણા દણ્ડપરાયણા;
સૂરા પુઞ્ઞબલત્થામા, નાનાબ્યાધિનિપીળિતા.

૧૨૧૬ અજ્જ સુવેતિ મરણં, પરિયેસતિ પાણિનો;
સેના યુદ્ધપયાતાવ, સબ્બે મચ્ચુભયાકુલા.

૧૨૧૭ સત્તારતનલઙ્કારા, ચતુરિદ્ધિસમુગ્ગતા;
ચક્કવત્તી મહાતેજા, રાજમણ્ડલસોભિનો.

૧૨૧૮ કપ્પુટ્ઠાનમહાવાતા, પાતિતાવ મહાસિલા;
પતન્તિ મચ્ચુવિક્ખિત્તા, પરો ચેતાન માનવા.

૧૨૧૯ યેપિ દીઘાયુકા દેવા, વણ્ણવન્તા મહિદ્ધિકા;
આનુભાવબલપ્પત્તા, મહાભોગસુખેધિનો.

૧૨૨૦ તેપિ મચ્ચુસમુદ્ધત્તા, ભવન્તિ ભયસંકુલા;
વેરમ્ભક્ખિત્તપક્ખીવ, માદિસેસુ કથાવ કા.

૧૨૨૧ અચ્ચન્તરાયબહુલો , મરણાહિતસમ્ભવો;
નિચ્ચં ચક્કસમારુળ્હો, લોકોયં પરિવત્તતિ.

૧૨૨૨ એત્થન્તરે મરણસ્સ, વેમજ્ઝે મમ વત્તતો;
અસ્સાસેપિ અવિસ્સટ્ઠે, જીવિકા ચે કથાવ કા.

૧૨૨૩ અચ્છેરં વત લોકસ્મિં, ખણમત્તમ્પિ જીવિતં;
નિસ્સિતોપદ્દવટ્ઠાને, મહાબ્યસનપીળિતે.

૧૨૨૪ અદ્ધુવં જીવિતં નિચ્ચ-મચ્ચન્તં મરણં મમ;
સભાવો મરણન્તેવ, વિસેસો પન જીવિતં.

૧૨૨૫ અત્થમારબ્ભ ગચ્છન્તો, આદિચ્ચોવ નભન્તરે;
મરણાયાભિધાવન્તો, વિહાયામિ સુવે સુવે.

૧૨૨૬ વજ્ઝપ્પત્તો મહાચોરો,
નિય્યાતાઘાતનં યથા;
મરણાય પયાતોહં,
તથેવમનિવત્તિયો.

૧૨૨૭ અમ્બુજોવ વઙ્કધસ્તો, તાણલેણવિવજ્જિતો;
નિચ્ચં મચ્ચુવસં યન્તો, વિસ્સટ્ઠો કિમહં ચરે.

૧૨૨૮ કો મે હાસો કિમાનન્દો,
કિમહં મોહપારુતો;
મદપ્પમાદવિક્ખિત્તો,
વિચરામિ નિરઙ્કુસો?

૧૨૨૯ છન્દાહમારભિસ્સામિ, સમ્માસમ્બુદ્ધસાસને;
આતાપી પહિતત્તો ચ, હિરોત્તપ્પસમાહિતો.

૧૨૩૦ પટિપત્તિપરો હુત્વા, પાપધમ્મનિરઙ્કતો;
નિબ્બાપયામિ અચ્ચન્તં, સબ્બદુક્ખહુતાવહં.

૧૨૩૧ ઇત્થં પનત્તનો યોગી, મરણં પટિચિન્તયં;
મરણાનુસ્સતિં નામ, ભાવેતીતિ પવુચ્ચતિ.

૧૨૩૨ તદેતં પન ભાવેત્વા, ઉપચારસમાહિતો;
નિબ્બેદબહુલો હોતિ, અપ્પમાદધુરન્ધરો.

૧૨૩૩ મિચ્છાધમ્મં વિરાજેત્વા, નન્દિરાગનિરાલયો;
સબ્બાસવપરિક્ખીણો, પપ્પોતિ અમતં પદં.

૧૨૩૪ ગહેત્વા પન મેધાવી, દ્વત્તિંસાકારભાવનં;
કરેય્ય તાવ પચ્છા વે, અનુપુબ્બમભિઞ્ઞસો.

૧૨૩૫ કેસા લોમા નખા દન્તા, તચો મંસં નહારુ ચ;
અટ્ઠિ ચ મિઞ્જ વક્કં ચ, હદયં યકનં તથા.

૧૨૩૬ કિલોમં પિહક પપ્ફાસં, અન્તં ગુણમુદરિયં;
મત્થલુઙ્ગં કરીસઞ્ચ, પિત્તં સેમ્હમથાપરં.

૧૨૩૭ પુબ્બો ચ લોહિતં સેદો,
મેદો અસ્સુ વસાથ વા;
ખેળો સિઙ્ઘાણિકા ચેવ,
લસિકા મુત્તમિચ્ચપિ.

૧૨૩૮ ઘનબન્ધસુભાકાર-વિપલ્લાસાનુસારિનં;
યથાભૂતાવબોધાય, વિભત્તાવ મહેસિના.

૧૨૩૯ કાયે બાત્તિંસ કોટ્ઠાસા,
કુણપાવ સમુસ્સિતા;
સારગય્હૂપગાપેતા,
ધિક્કતા ધીરહીળિતા.

૧૨૪૦ અસુભાવ પટિક્કૂલા, જેગુચ્છા સુચિવજ્જિતા;
નિન્દિતા ચક્ખુમન્તેહિ, અન્ધબાલોપલાળિતા.

૧૨૪૧ વિચિત્તછવિસઞ્છન્ના , તચભત્તસમોહિતા;
પરિસ્સવપરિક્લિટ્ઠા, કુથિતા પૂતિગન્ધિતા.

૧૨૪૨ ધોવિયન્તાપિ સતતં, અજહન્તા મલસ્સવં;
સુગન્ધાનુવિલિત્તાપિ, દુગ્ગન્ધપરિણામિનો.

૧૨૪૩ અહંકારમમત્તેન, વિસ્સટ્ઠસુખસઞ્ઞિહા;
સઙ્ઘાટઘનસમ્બદ્ધા, સમ્મોહેન્તિ મહાજનં.

૧૨૪૪ છન્દરાગસમૂપેતા, યત્થ મુળ્હા પુથુજ્જના;
સેવન્તિ વિસમં ઘોરં, ચતુરાપાયભાગિનો.

૧૨૪૫ તત્થ ચિત્તં વિરાજેતું, પટિપન્નો યથાક્કમં;
ચેતોવિભાવનત્થાય, કોટ્ઠાસેસુ વિચક્ખણો.

૧૨૪૬ વચસા મનસા ચેવ, યથાવુત્તાનુસારતો;
અનુલોમપટિલોમં, સજ્ઝાયિત્વા તતો પરં.

૧૨૪૭ વણ્ણસણ્ઠાનદિસતો, વવત્થપેય્ય પણ્ડિતો;
તતોકાસપરિચ્છેદા, પચ્ચેકં તુ યથાક્કમં.

૧૨૪૮ વણ્ણસણ્ઠાનગન્ધા ચ,
આસયોકાસતો તતો;
વિભાવેય્યાસુભાકાર-
મેકેકસ્મિં તુ પઞ્ચધા.

૧૨૪૯ રસધાભોગમિચ્ચેવં, કત્વા ભાવયતો પન;
સન્તિભૂતા પકાસેન્તિ, રથચક્કારસાદિસા.

૧૨૫૦ ઠિત્વા અપ્પગુણે તત્થ, ગણ્હં સુપ્પગુણં બુધો;
અપ્પનં પટિભાગઞ્ચ, પપ્પોતેકેકવત્થુસુ.

૧૨૫૧ અસુભાકારમારબ્ભ, ભાવના ચે પવત્તતિ;
કમ્મટ્ઠાનં પટિક્કૂલં, પઠમજ્ઝાનિકં સિયા.

૧૨૫૨ નીલાદિવણ્ણમારબ્ભ, પટિભાગો યદા તદા;
નીલાદિકસિણં હુત્વા, પઞ્ચકજ્ઝાનિકં ભવે.

૧૨૫૩ લક્ખણાકારમારબ્ભ , ચિન્તના ચે પવત્તતિ;
વિપસ્સનાકમ્મટ્ઠાન-મિતિ ભાસન્તિ પણ્ડિતા.

૧૨૫૪ તિધા પભેદમિચ્ચેવં, ભાવેન્તો પુન બુદ્ધિમા;
કાયગતાસતિં નામ, ભાવેતીતિ પવુચ્ચતિ.

૧૨૫૫ સોયમજ્ઝત્તં નિબ્બિન્નો, બહિદ્ધા ચ નિરાલયો;
ઉબ્બેગબહુલો યોગી, પમાદમતિવત્તતિ.

૧૨૫૬ કામબન્ધવિનિમુત્તો, પાપા મેધાવિ નિસ્સટો;
સચ્છિકત્વાન સામઞ્ઞં, અમતં પરિભુઞ્જતિ.

૧૨૫૭ **આનાપાનસ્સતિં** નામ, સમ્માસમ્બુદ્ધવણ્ણિતં;
કમ્મટ્ઠાનાધિરાજાનં, ભાવેન્તો પન પણ્ડિતો.

૧૨૫૮ અપ્પનઞ્ચોપચારઞ્ચ, સમથઞ્ચ વિપસ્સનં;
લોકુત્તરં લોકિયઞ્ચ, સુખેનેવાધિગચ્છતિ.

૧૨૫૯ સુખુમા નિપુણા તિક્ખા, પરિપક્કા બલે ઠિતા;
બોધિપક્ખિયધમ્મા ચ, વોદાયન્તિ વિસેસતો.

૧૨૬૦ કમ્મટ્ઠાને તથા હેત્થ, ગણના અનુબન્ધના;
ફુસના ઠપના ચેવ, સલ્લક્ખણવિવટ્ટના.

૧૨૬૧ પારિસુદ્ધિ તતો પચ્છા, તેસઞ્ચ પટિપસ્સના;
ઇચ્ચેવમટ્ઠધા ભેદા, માતિકાયં પકાસિતા.

૧૨૬૨ વિભત્તા સતિપટ્ઠાન-વસા સોળસધા તતો;
આનાપાનપ્પભેદેન, ભિન્ના દ્વત્તિંસધા પુન.

૧૨૬૩ તમેવ પરિયાદાય, સમથઞ્ચ વિપસ્સનં;
મહત્તવેપુલ્લગતં, ભાવેય્ય સતિમા કથં.

૧૨૬૪ આનાપાનં પરિગ્ગય્હ, પવિવિત્તો રહોગતો;

ગણેય્ય પઠમં તાવ, નિસિન્નો સુખમાસને.

૧૨૬૫ પઞ્ચન્નં ન ઠપેતબ્બં, હેટ્ઠા ન દસતોપરિ;
નેતબ્બમનુપુબ્બેન, ગણેતબ્બમખણ્ડિતં.

૧૨૬૬ અન્તો બહિ ચ વિક્ખેપ-મકત્વાન પુનપ્પુનં;
કુટ્ઠટ્ઠાનમ્હિ સતિમા, અનુબન્ધેય્ય માનસં.

૧૨૬૭ નાસિકગ્ગોત્તરોટ્ઠે ચ, કત્વાભોગં તતોપરં;
સતતસ્સાસસમ્ફસ્સં, આવજ્જન્તસ્સ યોગિનો.

૧૨૬૮ પુથુલં વાથ દીઘં વા, મણ્ડલં વાથ વિત્થતં;
તારકાદિસમાકારં, નિમિત્તં તત્થ જાયતિ.

૧૨૬૯ ચિત્તં સમાહિતં હોતિ, ઉપચારસમાધિના;
ઉપક્લેસા પહિય્યન્તિ, પટિભાગે સમુટ્ઠિતે.

૧૨૭૦ નિમિત્તે ઠપયં ચિત્તં, તતો પાપેતિ અપ્પનં;
પઞ્ચજ્ઝાનવસેનાયં, સમથે ભાવનાનયો.

૧૨૭૧ આરભિત્વાભિનિવેસ-માનાપાને પુનાપરો;
અજ્ઝત્તઞ્ચ બહિદ્ધા ચ, તતો તદનુસારતો.

૧૨૭૨ ભૂમિધમ્મે યથાભૂતં, વિપસ્સિત્વા વિસારદો;
અપ્પેતાનુત્તરજ્ઝાન-મયં સુદ્ધિવિપસ્સના.

૧૨૭૩ આનાપાનસમાપત્તિં, કત્વા પાદકમુત્તરં;
ભાવેન્તસ્સ વસેનાહુ, નયં સોળસધા કથં.

૧૨૭૪ દીઘમસ્સાસપસ્સાસા, રસ્સં વાથ તથા દ્વયં;
સતિમા મતિસમ્પન્નો, પઠમં પરિગણ્હતિ.

૧૨૭૫ આદિમજ્ઝાવસાનં તુ, કરોન્તો વિદિતં તથા;
સમાહિતો સબ્બકાય-પટિસંવેદિ સિક્ખતિ.

૧૨૭૬ તતો તે એવ સઙ્ખારે, પસ્સમ્ભેન્તોપરૂપરિ;
વુત્તો પસ્સમ્ભયં કાયસઙ્ખારં સિક્ખતીતિ ચ.

૧૨૭૭ આનાપાનસતિચ્ચેવં , કાયસઙ્ખારનિસ્સિતા;
કાયાનુપસ્સના નામ, ચતુધાપિ ચ ભાસિતા.

૧૨૭૮ સમ્પયુત્તેન ઞાણેન, પીતિમાલમ્બણેન ચ;
વિપસ્સનાય સમથે, કુબ્બન્તો પાકટં સુખં.

૧૨૭૯ વેદનાસઞ્ઞાસઙ્ખાતે, ચિત્તસઙ્ખારકે તથા;
પીતાદિપટિસંવેદી, સિક્ખતીતિ પવુચ્ચતિ.

૧૨૮૦ થૂલે તે એવ સઙ્ખારે, સમેતું પરિભાવયં;
વુત્તો ‘‘પસ્સમ્ભયં ચિત્તં, સઙ્ખારં સિક્ખતી’’તિ ચ.

૧૨૮૧ તસ્સા તંતંમુખેનેત્થ, સમ્પજ્જનવિસેસતો;
વેદનાનુપસ્સનાય, ચતુધા સમુદીરિતા.

૧૨૮૨ અપ્પેન્તો પચ્ચવેક્ખન્તો, બુજ્ઝન્તો ચ પકાસિતં;
કરોન્તો માનસં ચિત્ત-પટિસંવેદિ સિક્ખતિ.

૧૨૮૩ તમેવાભિપ્પમોદેન્તો, સપ્પીતિકસમાધિના;
‘‘અભિપ્પમોદયં ચિત્તં, સિક્ખતી’’તિ પવુચ્ચતિ.

૧૨૮૪ અપ્પનાયોપચારેન, તમેવાથ સમાદહં;
યોગી ‘‘સમાદહં ચિત્તં, સિક્ખતી’’તિ પકાસિતો.

૧૨૮૫ પચ્ચનીકેહિ વિક્ખમ્ભ-સમુચ્છેદેહિ મોચયં;
તથા ‘‘વિમોચયં ચિત્તં, સિક્ખતી’’તિપિ ભાસિતો.

૧૨૮૬ આનાપાનં પભેદાય, કમ્મટ્ઠાનં યથારહં;
ચિત્તાનુપસ્સના નામ, પવત્તાયં ચતુબ્બિધા.

૧૨૮૭ વિપસ્સનાયનિચ્ચાનુ-ગતત્તા હિ વિસેસતો;
વિપસ્સન્તો અનિચ્ચાનુ-પસ્સી સિક્ખતિ પણ્ડિતો.

૧૨૮૮ તતો વિરાગાનુપસ્સી, નિબ્બિન્દિત્વા વિરાજયં;
તથા નિરોધાનુપસ્સી, ભૂમિધમ્મે નિરોધયં.

૧૨૮૯ પક્ખન્દનપરિચ્ચાગપટિનિસ્સગ્ગતો પન;
પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી, સિક્ખતીતિ પવુચ્ચતિ.

૧૨૯૦ આનાપાનમુખેનેવ , ભૂમિધમ્મવિપસ્સના;
ધમ્માનુપસ્સના નામ, ભાસિતેવં ચતુબ્બિધા.

૧૨૯૧ ઇતિ સોળસધાકારં, સિક્ખત્તયપતિટ્ઠિતં;

ચતુબ્બિધમ્પિ પૂરેતિ, સતિપટ્ઠાનભાવનં.

૧૨૯૨ પરિગ્ગય્હ સતિઞ્ચેવ-મુસ્સાહન્તો વિપસ્સનં;
દ્વત્તિંસાકારભેદેહિ, સતોકારીતિ વુચ્ચતિ.

૧૨૯૩ ઇત્થઞ્ચ ગણનાદીહિ, ભાવેત્વા સમથં તતો;
વિપસ્સનાધિવચનં, કત્વા સલ્લક્ખણં પુન.

૧૨૯૪ ઞત્વા વિવટ્ટનામગ્ગં, પારિસુદ્ધિફલે ઠિતો;
પચ્ચવેક્ખણસઞ્ઞાતં, પપ્પોતિ સતિપસ્સનં.

૧૨૯૫ આનાપાનસતિચ્ચેવમસેસં પરિપૂરિતા;
સાકારં સપ્પભેદઞ્ચ, ભાવિતાતિ પવુચ્ચતિ.

૧૨૯૬ આનાપાનસમાધિમેતમતુલં બુદ્ધાપદાનુત્તમં,
પાપક્લેસરજોહરં સુખમુખં દુક્ખગ્ગિનિબ્બાપનં;
ભાવેત્વા સતિસમ્પજઞ્ઞવિપુલા વિક્ખેપવિદ્ધંસકા,
પપ્પોન્તુત્તરમુત્તમામતપદં બોધિત્તયબ્યાપકં.

૧૨૯૭ બુદ્ધં ધમ્મઞ્ચ સઙ્ઘં પુથુનનમહિતં સુદ્ધસીલં સુદાનં,
ધમ્મટ્ઠા દેવતાયોપસમથ મરણં કાયમાનઞ્ચપાનં;
પઞ્ઞત્તારબ્ભયાયં સતિસમવહિતા બોધિમગ્ગોદયાય,
સાયં સદ્ધમ્મનેત્તી સહિતસિવગુણા સેવિતબ્બાદરેન.

ઇતિ નામરૂપપરિચ્છેદે દસાનુસ્સતિવિભાગો નામ

નવમો પરિચ્છેદો.

૧૦. દસમો પરિચ્છેદો

સેસકમ્મટ્ઠાનવિભાગો

૧૨૯૮ બ્યાપાદાદીનવં દિસ્વા, ખેમભાવઞ્ચ ખન્તિયં;
અપ્પમઞ્ઞા તુ ભાવેન્તો, વિનેય્ય પટિઘં કથં.

૧૨૯૯ ચેતોસન્તાપનો કોધો,
સમ્પસાદવિકોપનો;
વિરૂપબીભચ્છકરો,
મુખવણ્ણપ્પધંસનો.

૧૩૦૦ સીલકાલુસ્સિયુપ્પાદો, ચિત્તવિક્ખેપસમ્ભવો;
પઞ્ઞાપજ્જોતવિદ્ધંસી, પટિપત્તિવિબન્ધકો.

૧૩૦૧ અપાયેકાયનો મગ્ગો, પાપકણ્ટકબન્ધકો;
ધમ્મમગ્ગસમુચ્છેદી, મગ્ગદ્વારપિધાનકો.

૧૩૦૨ સોવણ્ણવિસઙ્ખારો, ગુણમૂલપ્પભઞ્જકો;
દુક્ખધમ્મસમોધાનો, બ્યસનોપદ્દવાકરો.

૧૩૦૩ દુન્નિમિત્તમિદં જાતં, સબ્બસમ્પત્તિધંસનં;
ધૂમકેતુસમુપ્પાદો, સબ્બલોકવિનાસકો.

૧૩૦૪ સબ્બકલ્યાણધમ્માનં, અવમઙ્ગલમુટ્ઠિતં;
હિતારમ્ભસમુગ્ઘાતી, અન્તરાયસમાગમો.

૧૩૦૫ સબ્બાકારપટિક્કૂલં, સબ્બવિદ્દેસકારણં;
વિપત્તિમુખમુપ્પન્નં, અમિત્તજનપત્થિતં.

૧૩૦૬ સપત્તકરણં ઘોરં, સબ્બાનત્થવિધાયકં;
ભયમન્તરતો જાતં, તં જનો નાવબુજ્ઝતિ.

૧૩૦૭ ખુરધારં લિહન્તાવ, ગિલન્તાવ હુતાસનં;
તિત્તલાબુંવ ખાદન્તા, ગણ્હન્તાદિત્તમાયુધં.

૧૩૦૮ બ્યાપાદમત્તસમ્ભવ-મત્તઘઞ્ઞાય કેવલં;
ઉપલાળેન્તિ દુમ્મેધા, ઘોરમાસીવિસં યથા.

૧૩૦૯ દોસતેજેન રુક્ખોવ, સુસિરારુળ્હપાવકો;
અન્તોનુદય્હમાનાપિ, વિપ્ફન્દન્તિ વિઘાતિનો.

૧૩૧૦ નાવબુજ્ઝન્તિ દુમ્મેધા, ચેતોસઙ્કપ્પવાયુના;
ઉક્કામુખામિવાદિત્ત-મુજ્જલન્તા પુનપ્પુનં.

૧૩૧૧ ભયમગ્ગસમારુળ્હા, ખેમમગ્ગવિરોધિનો;
બ્યાપન્ના કિબ્બિસાકિણ્ણા, અત્થદ્વયવિરોધિનો.

૧૩૧૨ અનાથા સલ્લકાવિદ્ધા, વિસટ્ટા અનુસોચિનો;
અન્ધા વિય મિગારઞ્ઞે, ભમન્તિ હતચક્ખુકા.

૧૩૧૩ અસંવિહિતકમ્મન્તા, બાલા કોધવસાનુગા;
ખિપ્પં લક્ખિં પરિચ્ચત્તા, યસોભોગેહિ ધંસરે.

૧૩૧૪ દુપ્પટિપ્પાદિતારમ્ભા, કોધસક્ખોભમોહિતા;
ધમ્મામતરસસ્સાદં, ન વિન્દન્તિ અવિદ્દસુ.

૧૩૧૫ હ્ણાદીનવમિચ્ચેવ-મન્તો બ્યાધિમિવુટ્ઠિતં;
જાતાનલમિવુચ્છઙ્ગે, અજ્ઝુપેક્ખન્તિ દુજ્જના.

૧૩૧૬ સોદયમાના દુક્ખેહિ, ક્લેસાચિણ્ણમલીમહા;
પાપકમ્મેહિ પૂરેન્તા, સેન્તિ મચ્ચુપથે ચિરં.

૧૩૧૭ તમેવં પટિસઙ્ખાય, પટિઘં પન યોનિસો;
વાળમિગંવ ધાવન્તં, આવિસન્તંવ રક્ખસં.

૧૩૧૮ પાવકંવ પરિબ્યુળ્હં, ભાયમાનસ્સ યોગિનો;
સોત્થિભાવાય ખેમન્ત-મુપઞ્ઞત્તં મહેસિના.

૧૩૧૯ જાતા કલ્યાણધમ્માનં, ખમા નામ મહિદ્ધિકા;
સમપ્પવત્તિ સત્તેસુ, સબ્બસમ્પત્તિસાધિકા.

૧૩૨૦ કોધાનલજલાસેકો ,
સોકોપાયાસનાસનં;
આઘાતસલ્લનિદ્ધારી,
ઉપનાહવિમોચનં.

૧૩૨૧ વણ્ણકિત્તિસમુટ્ઠાનં, ગુણમૂલાભિસેવનં;

અપારુતમુખંવેત-મત્થદ્વયસમિદ્ધિયા.

૧૩૨૨ વિઘાતપરિયાદાન-માસવાનમસેસતો;
પટિપસ્સમ્ભનં ચેતો-પીતિકરણચન્દનં.

૧૩૨૩ સબ્બદુક્ખસમુગ્ઘાતિ, સુખુપટ્ઠાનમુત્તમં;
બ્યસનોદયવિચ્છેદો, ભયભેરવનિગ્ગમો.

૧૩૨૪ ચેતોપસાદસન્ધાનો, પાસાદિકફલાવહો;
પવરો બોધિસમ્ભારો, નરાનરનિસેવિતો.

૧૩૨૫ પાપકન્તારનિત્થારો, ચતુરાપાયરોધકો;
દ્વારાવાપુરણઞ્ચેતં, દેવલોકૂપપત્તિયા.

૧૩૨૬ પઞ્ઞાસીલસમાધાનં, પટિપત્તિવિસોધનો;
પિયઙ્કરો સોમ્મભાવો, દુલ્લભો બહુપત્થિતો.

૧૩૨૭ કિલેસસઙ્ખોભવિક્ખેપ-વિપ્ફન્દપટિબન્ધનં;
તિતિક્ખાગુણમક્ખાત-મારક્ખવિધિમત્તનો.

૧૩૨૮ વિહિંસારતિસારમ્ભ-પટિરોધવિમોચનં;
વેરિકિબ્બિસવિદ્ધંસી, લોકાનુગ્ગહકારણં.

૧૩૨૯ ધમ્મપજ્જોતકરણં , સંયોગમલસોધનં;
સમ્મોહતિમિરુદ્ધારિ, સમ્પત્તિપટિપાદનં.

૧૩૩૦ અત્તત્થં પરત્થઞ્ચ, સમ્પાદેત્વા ખમાપરો;
સાધેતિ સબ્બસમ્પત્તિ-મિધ ચેવ પરત્થ ચ.

૧૩૩૧ તિતિક્ખાગુણસમ્પન્નો , પાણભૂતાનુકમ્પકો;
અનાકુલિતકમ્મન્તો, સોરતો સખિલો સુચિ.

૧૩૩૨ નિવાતો સમિતાચારો, સુભગો પિયદસ્સનો;
પટિસઙ્ખાબલપ્પત્તો, ધિતિમા મતિપાટવો.

૧૩૩૩ અક્ખોભો અધિવાસેન્તો,
સબ્બાનત્થે પરિસ્સયે;
ભીમસઙ્ગામાવચરો,
હત્થિનાગોવ સોભતિ.

१३३४ ઇત્થં સમન્તતો ભદ્દં, તિતિક્ખં પચ્ચવેક્ખતો;
પસ્સમ્ભેતિ સમુટ્ઠાય, ખમા બ્યાપાદસમ્ભમં.

१३३५ દિબ્બોસધમિવાતઙ્કં, મેઘજ્જવં હુતાસનં;
ખિપ્પમન્તરધાપેતિ, તિતિક્ખા કોધમત્તનો.

१३३६ ઇતોનેકગુણોપેતં, નેકદોસપ્પભઞ્જનં;
ખન્તિધમ્મમધિટ્ઠાય, પસન્નધીરમાનસો.

१३३७ ભાવેય્ય પઠમં તાવ, **મેત્તાભાવન**મુત્તમં;
અત્તાનમુપમં કત્વા, સત્તેસુ હિતવુદ્ધિયા.

१३३८ સબ્બે સત્તા ચ પાણા ચ, ભૂતા જીવા ચ પુગ્ગલા;
અબ્યાપજ્જા તથાવેરા, અનીઘા ચ સુખેધિનો.

१३३९ વિજ્જાસમ્પત્તિભોગેહિ, પવડ્ઢન્તુ યસસ્સિનો;
પરિવારબલપ્પત્તા, ભયોપદ્દવવજ્જિતા.

१३४० અખિલા સુખસમ્ભાસા, અઞ્ઞમઞ્ઞાવિરોધિનો;
મોદન્તુ સુહિતા સબ્બે, મા કિઞ્ચિ પાપમાગમા.

१३४१ સદ્ધાપામોજ્જબહુલા, દાનસીલમહુસ્સવા;
ગુણભૂસિતસન્તાના, આયું પાલેન્તનામયં.

१३४२ સમ્માદિટ્ઠિં પુરોધાય, સદ્ધમ્મપટિપત્તિયા;
આરાધેન્તુ હિતોપાય-મચ્ચન્તં સુખસાધનં.

१३४३ ઇતિ નાનપ્પકારેન, સત્તેસુ હિતમાનસં;
માતાવ પિયપુત્તમ્હિ, પવત્તેય્ય નિરન્તરં.

१३४४ સિનેહં પરિવજ્જેન્તો, બ્યાપાદઞ્ચ વિનાસયં;
પરિસુદ્ધેન ચિત્તેન, હિતકામોવ કેવલં.

१३४५ અત્તાય મિત્તે મજ્ઝત્તે, વેરિકે ચ યથાક્કમં;
કરોન્તો સીમસમ્ભેદં, અત્તનિ ચ સમં ફરે.

१३४६ આસેવન્તસ્સ તસ્સેવં, હિતાભોગસમાહિતં;
સત્તપઞ્ઞત્તિમારબ્ભ, સમાધિયતિ માનસં.

१३४७ તતો અનીઘો એકગ્ગો, ઉપસન્તમનોરથો;

ઝાનત્તિકં ચતુક્કં વા, મેત્તાચેતોવિમુત્તિયા.

૧૩૪૮ ભૂમિદેસદિસાસત્ત-ભેદભિન્નેસુ ઓધિસો;
યથાસમ્ભવમપ્પેતિ, સબ્બસત્તેસ્વનોધિસો.

૧૩૪૯ તદેવમેકસત્તમ્હિ, પરિચ્છેદનિયામતો;
બહુકેસુ ચ સત્તેસુ, સબ્બેસુ ચ પવત્તતિ.

૧૩૫૦ યથાસેવિતસન્તાનો,
મેત્તાચેતોવિમુત્તિયા;
કરુણાભાવનાયોગ-
મારભેય્ય તતો પરં.

૧૩૫૧ સત્તાનં દુક્ખિતાકાર-માવજ્જિત્વાન યોનિસો;
‘‘અહો દુક્ખા વિમુચ્ચન્તુ, સબ્બે સત્તા’’તિ ચિન્તયં.

૧૩૫૨ યથં માણવકોયઞ્ચ, ભયભેરવકમ્પિતો;
બ્યસનોપદ્દવાવિદ્ધો, વિપ્ફન્દતિ વિઘાતવા.

૧૩૫૩ તથા હેતે વિમોસાય, પટિપન્ના વિરોધિનો;
સબ્યાપજ્જા વિહઞ્અન્તિ, ચેતોદુક્ખસમપ્પિતા.

૧૩૫૪ અથઞ્એ પરિદેવન્તિ, વિપત્તિવિનિપાતિકા;
પધુપાયિકસઙ્કપ્પા, સોકોપાયાસભાગિનો.

૧૩૫૫ તથાપરે પરાભૂતા, કામક્લેસવસીકતા;
મોહન્ધકારપક્ખન્તા, સત્તા ગચ્છન્તિ દુગ્ગતિં.

૧૩૫૬ તે તત્થ કટુકં ઘોરમનુભોન્તા સકં ફલં;
દુક્ખસૂલસમાવિદ્ધા, બાહા પગ્ગય્હ કન્દરે.

૧૩૫૭ દીઘરત્તાધિમુત્તાય, દેવલોકસમિદ્ધિયા;
દેવકાયા વિહાયન્તિ, અકામા પરિવત્તિનો.

૧૩૫૮ ચિરકાલં જલિત્વાન, સૂરિયોવ નભન્તરે;
બ્રહ્માનોપિ પતન્તેવ, બ્રહ્મલોકાપરાયણા.

૧૩૫૯ ખન્ધપઞ્ચકમિચ્ચેવં, દુક્ખાગારં સમુબ્બહં;
નાનાગતીસુ વિક્ખિત્તં, પાણજાતં વિહઞ્અતિ.

૧૩૬૦. અનાથમનયાપન્નં, પરિહાનિભયાકુલં;
વાતમણ્ડલિકક્ખિત્તપક્ખીવ પરિવત્તતિ.

૧૩૬૧. ઇતિ દિસ્વાન સુત્વા વા, સમ્ભાવેત્વાન વા પુન;
દુક્ખાપગમમિચ્છન્તો, દુક્ખાપગમ પત્થયં.

૧૩૬૨. સુખિતેસુ ચ મેધાવી, દુક્ખાકારમનુસ્સરં;
પવત્તેય્ય દયાપન્નો, કરુણાભાવનપ્પનં.

૧૩૬૩. અહો સત્તા વિમુચ્ચન્તુ, દુક્ખધમ્મેહિ સબ્બથા;
સાધુ સમેન્તુપાયાસા, સોકા ચ પરિદેવના.

૧૩૬૪. ખીયન્તુ પાપધમ્મા ચ, પસ્સમ્ભેન્તામયા તથા;
સંક્લેસા પલિબોધા ચ, સમુચ્છિજ્જન્તુ પાણિનં.

૧૩૬૫. બ્યાપાદા ચ વિહાયન્તુ, વિનિવત્તન્તુપદ્દવા;
બ્યસનાનિ વિનસ્સન્તુ, વિગચ્છન્તુ વિપત્તિયો.

૧૩૬૬. વિહેસા ચ વિઘાતા ચ, ખીયન્તુ ભયભેરવા;
પટિક્કમન્તુ વિસ્સટ્ઠા, સોત્થિં પસ્સન્તુ પાણિનો’’.

૧૩૬૭. એવમનુકમ્પન્તો, સબ્બસત્તેપિ સબ્બથા;
સબ્બદુક્ખસમુગ્ઘાતં, પત્થેન્તો કરુણાયતિ.

૧૩૬૮. સોકુપ્પત્તં નિવારેન્તો, વિહિંસં દૂરતો હરં;
મેત્તાયમિવ પાપેતિ, કરુણાઝાનમપ્પનં.

૧૩૬૯. કરુણાનન્તરં યોગી, ભાવેય્ય **મુદિતં** તતો;
સત્તાનં સુખિતાકારમાવજ્જેત્વાન યોનિસો.

૧૩૭૦. કથં ચિરાય બ્રહ્માનો, મહાતેજા મહિદ્ધિકા;
પીતિભક્ખા સુભટ્ઠાયી, પમોદન્તિ નિરામયા.

૧૩૭૧. દેવકાયા મહાભોગા,
મહેસક્ખા યસસ્સિનો;
અચ્છરાપરિવારેહિ,
પરિચારેન્તિ નન્દને.

૧૩૭૨. રાજાભિસેકસમ્પત્તા, છત્તચામરભૂસિતા;

આધિપ્પચ્ચમધિટ્ઠાય, સુખિતા રાજભોગિનો.

૧૩૭૩યથોપટ્ઠિતભોગેહિ, તદઞ્ઞેપિ ચ પાણિનો;
યથાકામિતનિપ્ફન્ના, મોદન્તિ સુખપીતિકા.

૧૩૭૪ચતુરાપાયિકા સત્તા, પાપકમ્મપરિક્ખયા;
તતો ચુતાભિનન્દન્તિ, સુખટ્ઠાને પતિટ્ઠિતા.

૧૩૭૫સબ્બાલયસમુગ્ઘાતં, પત્વા લોકુત્તરં પદં;
પટિપસ્સદ્ધદરથા, સુખં મોદન્તનપ્પકં.

૧૩૭૬ઇતિ દિસ્વાન સુત્વા વા, સમ્ભાવેત્વા પુનપ્પુનં;
સત્તાનમધિવાસેન્તો, સુખાકારં પમોદતિ.

૧૩૭૭“અહો સાધુ અહો સુટ્ઠુ,
મોદન્તિ વત પાણિનો;
અહો સુલદ્ધં સત્તાનં,
સમિદ્ધિમભિપત્થિતં.

૧૩૭૮પસન્નમુખવણ્ણા ચ, પરિપુણ્ણમનોરથા;
પીતિપામોજ્જબહુલા, ચિરં જીવન્તુનામયા.

૧૩૭૯અભયમગ્ગમતિક્કન્તા, દુક્ખસઙ્ઘાટનિસ્સટા;
ખેમમગ્ગમનુપ્પત્તા, પીતિસમ્પત્તિકુલ્લિતા.

૧૩૮૦સમગ્ગા સુહિતા ચેતે, પટિસન્ધાનપેસલા;
સમ્પત્તિમભિવેદેન્તિ, કલ્યાણગુણભૂસિતા”.

૧૩૮૧ઇતિ સમ્મા પિહાયન્તો, સુખાધિગમસમ્પદં;
સત્તાનમભિરોચેન્તો, મુદિતાય સમં ફરં.

૧૩૮૨હિત્વા પલાસાભિસઙ્ગં, ઇસ્સારતિનિરઙ્કતો;
મેત્તાયમિવ પાપેતિ, મુદિતાઝાનમપ્પનં.

૧૩૮૩મુદિતં પન ભાવેત્વા, ભાવેય્યુ**પેક્ખ**મુત્તમં;
વિરોધાનુનયં હિત્વા, હુત્વા મજ્ઝત્તમાનસો.

૧૩૮૪સભાવભૂત લોકસ્સ,
લાભાલાભં યસાયસં;

નિન્દાપસંસં પસ્સન્તો,
સુખં દુક્ખઞ્ચ કેવલં.

૧૩૮૫ ઇત્થં કમ્મસ્સકતત્તાયં લોકાનુપરિવત્તતિ;
લોકધમ્મે પરાભૂતો, અત્તાધેય્યવિવજ્જિતો.

૧૩૮૬ કિં નામત્થિ સમત્થેત્થ, પવત્તેતું યથારુચિ;
કસ્સ વા રુચિયા હોન્તિ, સુખિતા વાથ દુક્ખિતા.

૧૩૮૭ યથાપચ્ચયસમ્ભૂતા, સુખદુક્ખા હિ પાણિનો;
ન સક્કા પરિવત્તેતું, અઞ્ઞેન પુન કેનચિ.

૧૩૮૮ મિચ્છામગ્ગમધિટ્ઠાય , વિપજ્જન્તિ ચ માનવા;
સમ્મામગ્ગં પુરોધાય, સમ્પજ્જન્તિ પુનત્તના.

૧૩૮૯ તત્થ કાયવસેનેતે, પરિવત્તન્તિ અઞ્ઞથા;
યથારુચિતકમ્મન્તા, પચ્ચેકવસવત્તિનો.

૧૩૯૦ નિરત્થકવિહેસાયં, મઞ્ઞે લોકવિચારણા;
સન્તમેતં પણીતઞ્ચ, યદિદં તત્રુપેક્ખનં.

૧૩૯૧ અહં કો નામ કે ચેતે, કિમટ્ઠાનબુધન્તરો;
પરેસુપરિ પેક્ખન્તો, વિહઞ્ઞામીતિ અત્તનો.

૧૩૯૨ સુખિતા હોન્તુ વા મા વા, દુક્ખા મુચ્ચન્તુ વા ન વા;
સમિદ્ધા વા દલિદ્દા વા, કા મમેત્થ વિચારણા.

૧૩૯૩ અત્તાનં પરિહારન્તુ, યથાકામં તુ પાણિનો;
પલિબોધો પપઞ્ચો વા, બ્યાપાદો વા ન મે તહિં.

૧૩૯૪ ઇતિ સઞ્ઞાયુપેક્ખન્તો, હિતકામોપિ પાણિનં;
અપક્ખપાતુપેક્ખાય, સમં ફરતિ યોનિસો.

૧૩૯૫ અઞ્ઞાણુપેક્ખા નિક્ખન્તો, અનુરોધં વિરાજિય;
મેત્તાયમિવ પાપેતિ, પઞ્ચમજ્ઝાનમપ્પનં.

૧૩૯૬ અપ્પમઞ્ઞા ચતસ્સેવ-માચિક્ખિ વદતં વરો;
મહાપુરિસધોરય્હો, હિતકામો મહામુનિ.

૧૩૯૭ લિઙ્ગવિસભાગમ્હિ, આદિકમ્મિકયોગિના;

ભાવેતબ્બા મતસત્તે, મેત્તમેવ ન સબ્બથા.

૧૩૯૮. સત્તબ્બસમ્પદાકારં, દુક્ખાકારઞ્ચ પાણિસુ;
આવજ્જં મુદિતાકારમનત્તાધીનતં તથા.

૧૩૯૯. અત્તનિ દુગ્ગતે મિત્તે, મજ્ઝત્તેતિ યથાક્કમં;
પઠમં ભાવનાયોગમારભિત્વા તતો પરં.

૧૪૦૦. અત્તનિ મિત્તે મજ્ઝત્તે, વેરિકેતિ ચતૂસુપિ;
કરોન્તો સીમસમ્ભેદં, સબ્બત્થ સમમાનસો.

૧૪૦૧. ભૂમિકાદિપ્પભેદેહિ , પરિચ્છિજ્જોધિસો તથા;
અપરિચ્છિજ્જ વા ચેતા, ભાવેતબ્બાતિ ભાસિતા.

૧૪૦૨. અસઙ્કોતિતસન્તાના, તાહિ ભૂતાનુકમ્પકા;
વિહરન્તુત્તમા બ્રહ્મવિહારાતિ તતો મતા.

૧૪૦૩. અપ્પમાણાલમ્બણત્તા, તથા સુપ્પટિપત્તિયા;
સત્તેસુ અપ્પમાણત્તા, અપ્પમઞ્ઞાતિ સમ્મતા.

૧૪૦૪. અસમ્પત્તહિતા સત્તા, દુક્ખિતા લદ્ધસમ્પદા;
કમ્મસ્સકાતિ ચિન્તેત્વા, તતો તેસુ યથાક્કમં.

૧૪૦૫. ‘‘સમ્પત્તીહિ સમિજ્ઝન્તુ,
દુક્ખા મુચ્ચન્તુ પાણિનો;
અહો સત્તા સુખપ્પત્તા,
હોન્તુ સત્તા યથા તથા’’.

૧૪૦૬. ઇચ્ચાભિવુદ્ધિમિચ્છન્તો, દુક્ખાપગમનં તથા;
સમિદ્ધે અનુમોદન્તો, ઉપેક્ખન્તો ચ પીણિતે.

૧૪૦૭. માતાવ દહરે પુત્તે, ગિલાને યોબ્બને ઠિતે;
સકિચ્ચપસુતે ચેવ, ચતુધા સમ્પવત્તતિ.

૧૪૦૮. ઇત્થં ચતુધા સત્તેસુ, સમ્મા ચિત્તપવત્તના;
સબ્બથાપિ ચતુદ્ધાવ, તતો વુત્તા મહેસિના.

૧૪૦૯. ઇચ્ચેતા પન ભાવેન્તો, પસન્નમુખમાનસો;
સુખં સુપતિ સુત્તોપિ, પાપં કિઞ્ચિ ન પસ્સતિ.

૧૪૧૦ પટિબુજ્ઝતનુત્રાસો, જાગરોવ પમોદતિ;
ચેતસો ચ સમાધાનં, ખિપ્પમેવાધિગચ્છતિ.

૧૪૧૧ પરિસ્સયા પહીયન્તિ, વિગચ્છન્તિ ચુપદ્દવા;
દેવતાપિ ચ રક્ખન્તિ, અમુય્હન્તં અનાકુલં.

૧૪૧૨ ફુલ્લંવ કમલં કાલે, ચન્દંવ વિમલં જનો;
સોમ્મકોમલધમ્મેહિ, પિયચક્ખૂહિ પસ્સતિ.

૧૪૧૩ અસંહીરો અસંકુપ્પો, સબ્બાવત્થાસુ પણ્ડિતો;
સમં પવત્તિતારમ્ભો, લોકમેસોનુગણ્હતિ.

૧૪૧૪ અણમત્તોપચારેકા, પવત્તેકમ્હિ પુગ્ગલે;
અપ્પમાણા ફલિત્વેવ, વણ્ણયન્તિ મહેસિનો.

૧૪૧૫ પાગેવ સબ્બસત્તેસુ, અપ્પનાપત્તભાવના;
ચતસ્સોપિ સમીભૂતા, વસીભૂતા નિરન્તરં.

૧૪૧૬ પુઞ્ઞધારાભિસન્દન્તા, પરિપૂરેન્તિ પણ્ડિતં;
અપ્પમેય્યમહોઘોવ, સાગરં વીચિમાલિનં.

૧૪૧૭ અપ્પમઞ્ઞામયાનં હિ, પુઞ્ઞાનં સોળસિં કલં;
સબ્બોપધિકપુઞ્ઞાનિ, નાગ્ઘન્તીતિ પકાસિતં.

૧૪૧૮ અવઞ્ઞા તસ્સ પબ્બજ્જા, યસ્સ હેતાસુ ગારવો;
સુખુમોદગ્યબહુલો, તિસ્સો સિક્ખા સુસિક્ખતિ.

૧૪૧૯ અમોઘં રટ્ઠપિણ્ડઞ્ચ, ભુઞ્જતેસો વિસેસતો;
તમ્પિ મહપ્ફલં હોતિ, સદ્ધાદેય્યં પતિટ્ઠિતં.

૧૪૨૦ સદ્ધાદિકુસલા ધમ્મા, પવડ્ઢન્તિ અખણ્ડિતા;
સમ્બુદ્ધિચરિયાનઞ્ચ, મહત્તં તસ્સ પાકટં.

૧૪૨૧ અકિચ્છપટિવેધાય, પાદકજ્ઝાનમુત્તમં;
ઉજુ ચેકાયનો મગ્ગો, બ્રહ્મલોકૂપપત્તિયા.

૧૪૨૨ વાસનાભાગિયા ચેતા, બોધિસમ્ભારફૂલિકા;
સોવગ્ગિકા સુખાહારા, લોકારક્ખા નિરુત્તરા.

૧૪૨૩ અપ્પમેય્યાનિસંસેવં, અપ્પમેય્યગુણોદયા;

અપ્પમઞ્ઞા તતો તાસુ, ન પમજ્જેય્ય પણ્ડિતો.

૧૪૨૪. પટિક્કૂલં પનાહારે, ભાવેન્તો સઞ્ઞમુત્તમં;
કબળીકારમાહાર-મન્નપાનાદિસઙ્ગહં.

૧૪૨૫. અસિતં ખાયિતં પીતં, સાયિતઞ્ચ રહોગતો;
પટિક્કૂલન્તિ ચિન્તેય્ય, ગમનાદિવસા કથં.

૧૪૨૬. તપોવનમિદં હિત્વા, રમણીયમનાકુલં;
આહારહેતુ ગન્તબ્બો, ગામો ગામજનાકુલો.

૧૪૨૭. તત્થાસુચિપરિક્લિટ્ઠે, દુજ્જનાવારસઙ્કરે;
દીનમેસયતુત્તિટ્ઠં, ગેહે ગેહે તુ ભોજનં.

૧૪૨૮. તં ખેળમલસંક્લિટ્ઠં, જિવ્હગ્ગપરિવત્તિતં;
દન્તચુણ્ણિતસમ્ભિન્નં, વણ્ણગન્ધં વિલિસ્સતિ.

૧૪૨૯. પિત્તસેમ્હપરિબ્યુળ્હં, પુબ્બલોહિતમિસ્સિતં;
પવિસન્તં પટિક્કૂલં, જેગુચ્છં ધિક્કતાસિવં.

૧૪૩૦. કુચ્છિયં કુણપાકિણ્ણે, દુગ્ગન્ધપરિભાવિતે;
સુવાનવમથાકારં, વન્તંવ સ્વાનદોણિયં.

૧૪૩૧. ભત્તચન્દનિકાયંવ , નાનાકિમિસમાકુલે;
તત્થ બુબ્બુળકચ્છન્નં, કુથિતં પરિપચ્ચતિ.

૧૪૩૨. તં પચ્ચન્તં પનેતઞ્ચ, સભાવઞ્ચ વિસેવિતં;
વડ્ઢેતિ કેસલોમાદિં, નાનાકુણપસઞ્ચયં.

૧૪૩૩. વિપચ્ચન્તમથોપેતમનેકોપદ્દવાવહં;
કુટ્ઠગણ્ડકિલાસાદિમહાબ્યાધિસતોદયં.

૧૪૩૪. પૂતિભૂતઞ્ચ તં પક્ક-મનેકદ્વારસઞ્ચિતં;
મેદપિણ્ડંવ કુથિતં, પરિસ્સવતિ સન્તતં.

૧૪૩૫. તેન પૂતિગતો કાયો, નિચ્ચં દુગ્ગન્ધવાયિકો;
ધોવિયન્તોપિ સતતં, સુચિભાવં ન ગચ્છતિ.

૧૪૩૬. કુચ્છિતો સોયમાહારો,
કાયાસુચિનિસેવનો;

નિસ્સન્દમલનિટ્ઠાનો,

ઉપક્લેસફલાવહો.

૧૪૩૭ કામરાગસમુટ્ઠાનં, રોગજાતિનિબન્ધનં;

મદપ્પમાદાધિટ્ઠાનં, પાપકમ્મમહાપથો.

૧૪૩૮ અહિતોદયમગ્ગોયં, ભયભેરવસમ્ભવો;

બ્યસનાગમનદ્વારં, અપાયાવહિતં મુખં.

૧૪૩૯ ચરન્તત્તસમત્તાવ, યત્થોદરિયમુચ્છિતા;

ક્લિટ્ઠકમ્માનિ દુમ્મેધા, કરોન્તા દુક્ખભાગિનો.

૧૪૪૦ તત્થ ચિત્તવિરાગાય, કિં પક્કફલસન્નિભે;

રસસ્સાદપિયાકારે, ઘોરાદીનવસઞ્ચિતે.

૧૪૪૧ ભાવેન્તસ્સ પટિક્કૂલ-સઞ્ઞમેવં વિભાવિનો;

ઉપચારપથં પત્વા, ચિત્તં હોતિ સમાહિતં.

૧૪૪૨ સોયં પસ્સમ્ભિતાહાર-

વિસદો સો વિચક્ખણો;

મદપ્પમાદનિક્ખન્તો,

રસસ્સાદનિરાલયો.

૧૪૪૩ લિમ્પેન્તો વિય ભેસજ્જ-મક્ખરબ્ભઞ્જકો યથા;

પુત્તમંસંવ ખાદન્તો, આહારં પરિભુઞ્જતિ.

૧૪૪૪ અરિયવંસાનુપજાતો,

અપ્પિચ્છાદિગુણોદિતો;

કામજાલં પદાલેત્વા,

સોત્થિં પપ્પોતિ પણ્ડિતો.

૧૪૪૫ **ચતુધાતુવવત્થાનં**, ભાવેન્તો પન પઞ્ચધા;

ધાતુયો પરિગણ્હેય્ય, ચતસ્સોપિ સભાવતો.

૧૪૪૬ સઙ્ખેપેન ચ વિત્થારા, સમ્ભારા ચ સલક્ખણા;

અજ્ઝત્તઞ્ચ બહિદ્ધા ચ, ચતુધા વિભજે કથં.

૧૪૪૭ યં કિઞ્ચિ કેસલોમાદિ, કક્ખળત્તં પવુચ્ચતિ;

અજ્ઝત્તં પથવીધાતુ, બહિદ્ધા તુ તતોપરા.

૧૪૪૮. યૂસભૂતન્તિ યં કિઞ્ચિ,
આપોવ પરિપાચકં;
તેજો વાયોતિ ગણ્હેય્ય,
વિત્થમ્ભકમસેસતો.

૧૪૪૯. વિત્થારતોપિ સમ્ભારા, કેસલોમાદિ વીસતિ;
પથવીધાતુ પિત્તાદિ, દ્વાદસાપોતિ ભાવયે.

૧૪૫૦. તેજેન યેન કાયોયં, સન્તપ્પતિ જિરીયતિ;
પરિદય્હતિ સમ્મા ચ, પચ્ચન્તિ અસિતાદયો.

૧૪૫૧. યદેતં ચતુકોટ્ઠાસં, કાયસમ્ભવમત્તનો;
તેજોધાતૂતિ ગણ્હેય્ય, વાયોધાતૂતિચાપરં.

૧૪૫૨. ઉદ્ધઞ્ચાધોગમાવાતા, કુચ્છિકોટ્ઠાસયા તથા;
અઙ્ગમઙ્ગાનુસારી ચ, છધાનાપાનમિચ્ચપિ.

૧૪૫૩. એવં તં લક્ખણમારબ્ભ, નિદ્ધારેત્વા સલક્ખણં;
પરિગણ્હેય્ય સબ્બત્થ, ચતુધા ધાતુસઙ્ગહં.

૧૪૫૪. ઇચ્ચેવં ચતુકોટ્ઠાસો,
ધાતુમત્તો કળેવરો;
નિચ્ચેતનો ચ નિસ્સત્તો,
નિસ્સારો પરભોજનો.

૧૪૫૫. રિત્તો તુચ્છો ચ સુઞ્ઞો ચ,
વિવિત્તો ચ પવજ્જિતો;
અત્તા વા અત્તનીયં વા,
નત્થેવેત્થ કથઞ્ચિપિ.

૧૪૫૬. કેવલં ચેતનાવિદ્ધો, કાયોયં પરિવત્તતિ;
કમ્પિતો યાય યન્તંવ, સાધિપ્પાયોવ ખાયતિ.

૧૪૫૭. આયુ ઉસ્મા ચ વિઞ્ઞાણં, યદા કાયં જહન્તિમં;
અપવિદ્ધો તદા સેતિ, નિરત્થંવ કલિઙ્ગરં.

૧૪૫૮. વિપરીતં પપઞ્ચેન્તા, બહુધા મોહપારુતા;
યત્થ મિચ્છાવિપલ્લાસપરાભૂતા પુથુજ્જના.

૧૪૫૯ સંસારદ્ધાનકન્તારં, ચતુરાપાયસઙ્કરં;
બ્યસનેકાયનોપાયં, નાતિવત્તન્તિ દુજ્જના.

૧૪૬૦ સોયમેવં ચતુદ્ધાતિ,
ધાતુભેદેન પસ્સતો;
તસ્સોપચારિકો નામ,
સમથો હોતિ ચેતસિ.

૧૪૬૧ ઇત્થં ધાતુવવત્થાનં, કત્વા તદનુસારતો;
ઉપાદારૂપધમ્મે ચ, નામધમ્મે ચ સબ્બથા.

૧૪૬૨ ભૂમિભૂતે પરિગ્ગય્હ, પસ્સન્તો પચ્ચયટ્ઠિતિં;
અજ્ઝત્તઞ્ચ બહિદ્ધા ચ, વિપસ્સન્તોદયબ્બયં.

૧૪૬૩ યથાભૂતમભિઞ્ઞાય, નિબ્બિન્દન્તો વિરજ્જતિ;
વિરાગા ચ વિમુચ્ચિત્વા, પારગૂતિ પવુચ્ચતિ.

૧૪૬૪ આરુપ્પં પન ભાવેન્તો, કમ્મટ્ઠાનમનાવિલં;
ચતુક્કપઞ્ચકજ્ઝાનં, પત્વા કસિણમણ્ડલે.

૧૪૬૫ પરિચિણ્ણવસીભૂતા, ઝાના વુટ્ઠાય પઞ્ચમા;
ચિન્તેતિ દણ્ડાદાનાદિરૂપદોસમભિણ્હસો.

૧૪૬૬ નિબ્બિન્દન્તો તતો રૂપે, તદાકારે ચ ગોચરે;
તદાલમ્બણધમ્મે ચ, પત્થેન્તો સમતિક્કમં.

૧૪૬૭ પત્થરિત્વાન યં કિઞ્ચિ, આકાસકસિણં વિના;
ઉગ્ઘાટેતિ તમેવાથ, કસિણં ધિતિમા સતો.

૧૪૬૮ સ તં મનસિ કરોતિ, નાવજ્જતિ ન પેક્ખતિ;
ચિન્તાભોગવિનિમુત્તો, કસિણં પતિ સબ્બથા.

૧૪૬૯ તદપ્પાયસમઞ્ઞાતમાકાસં પતિ માનસં;
સાધુકં પટિપાદેતિ, યોનિસો પટિચિન્તયં.

૧૪૭૦ તસ્સાવજ્જનસમ્પન્નં, ઉપાયપટિપાદિતં;
કસિણાપગમાકાસં, ચિન્તનારબ્ભ વત્તતિ.

૧૪૭૧ ઇત્થમન્તરધાપેત્વા, કસિણં તુ તતો પરં;

સબ્બાવન્તમનન્તરં, ફરતાકાસગોચરં.

૧૪૭૨. તત્થ વુત્તનયેનેવ, ભાવેન્તસ્સોપચારતો;
પઠમારુપ્પમપ્પેતિ, આકાસાનન્તગોચરે.

૧૪૭૩. તતો તમ્હા વસીભૂતા, વુટ્ઠહિત્વા વિચિન્તયં;
‘‘આસન્નરૂપાવચરજ્ઝાનપચ્ચત્થિક’’ન્તિ તં.

૧૪૭૪. નિકન્તિં પરિયાદાય, તમ્હા આકાસગોચરા;
અપ્પેતું દુતિયારુપ્પ-મતિસન્તન્તિ ગચ્છતિ.

૧૪૭૫. પઠમારુપ્પવિઞ્ઞાણ-મનન્તં ફરતો તતો;
દુતિયારુપ્પમપ્પેતિ, વિઞ્ઞાણાનન્તગોચરે.

૧૪૭૬. પઠમારુપ્પવિઞ્ઞાણ-મભાવેન્તો તતો પરં;
અપ્પેતિ **તતિયારુપ્પ**-માકિઞ્ચઞ્ઞમ્હિ ગોચરે.

૧૪૭૭. તતો ચ તતિયારુપ્પં, ‘‘સન્તમેત’’ન્તિ પસ્સતો;
ચતુત્થારુપ્પમપ્પેતિ, તતિયારુપ્પગોચરે.

૧૪૭૮. ઊથમ્હિ મણ્ડપે લગ્ગો, એકો તન્નિસ્સિતોપરો;
એકો બહિ અનિસ્સાય, તં તં નિસ્સાય ચાપરો.

૧૪૭૯. ઠિતો ચતૂહિ એતેહિ, પુરિસેહિ યથાક્કમં;
સમાનતાય ઞાતબ્બા, ચતસ્સોપિ વિભાવિના.

૧૪૮૦. ઇચ્ચાલમ્બણભેદેહિ , ચતુધારુપ્પભાવના;
અઙ્ગભેદં પનેતાસં, ન કથેન્તિ તથાપિ ચ.

૧૪૮૧. સુપ્પણીતતરા હોન્તિ, ઉદ્ધમુદ્ધં યથાક્કમં;
ચાતુમહારાજિકાદિદિબ્બસમ્પત્તિયો યથા.

૧૪૮૨. આનેઞ્જમિતિ ભાવેત્વા, સમાપત્તિં ચતુબ્બિધં;
સુસમાહિતસઙ્કપ્પો, સમ્પન્નાચલમાનસો.

૧૪૮૩. વિપસ્સન્તો યથાભૂતં, સચ્છિકત્વા ફલુત્તમં;
ઉભતોભાગવિમુત્તો, અરહાતિ પવુચ્ચતિ.

૧૪૮૪. કમ્મટ્ઠાનવિધિં ઞત્વા, ચત્તાલીસવિધં તતો;
અભિઞ્ઞાયોપિ વિઞ્ઞેય્યા, સમથે ભાવનાનયે.

૧૪૮૫ ઇદ્ધિવિધા દિબ્બસોતા, ચેતોપરિયઞાનના;
પુબ્બેનિવાસાનુસ્સતિ, દિબ્બચક્ખુ તથાપરા.

૧૪૮૬ ચેતોસમાધિનિસ્સટ્ઠા, પઞ્ચાભિઞ્ઞા પકાસિતા;
રૂપાવચરધમ્માવ, પઞ્ચમજ્ઝાનભૂમિકા.

૧૪૮૭ બહુભાવાદિધિટ્ઠાનં, કોમારાદિવિકુબ્બના;
મનોમયાભિનિમ્માનમિચ્ચેવં તિવિધિ**દ્ધિયો**.

૧૪૮૮ દિબ્બે ચ માનુસે સદ્દે,
તથા દૂરે ચ સન્તિકે;
સુણન્તિ યાય સા **દિબ્બા**,
સોતધાતૂતિ ભાસિતા.

૧૪૮૯ **ચેતોપરિયઞાણ**ન્તિ, પરપુગ્ગલચેતસો;
સરાગવીતરાગાદિપરિચ્છેદકમીરિતં.

૧૪૯૦ પુબ્બેનિવુત્થખન્ધાનુસ્સરણે ઞાણમીરિતં;
પુબ્બેનિવાસાનુસ્સતિઞાણ નામેન તાદિના.

૧૪૯૧ ચવમાને ચ જાયન્તે, સત્તે રૂપમરૂપકં;
તથા માનુસકં રૂપં, થૂલં સુખુમ સન્તિકં.

૧૪૯૨ દૂરે પકાસં છન્નઞ્ચ, યેન પસ્સન્તિ યોગિનો;
ચુતૂપપાતઞાણં તં, **દિબ્બચક્ખૂ**તિ વુચ્ચતિ.

૧૪૯૩ અનાગતંસઞાણઞ્ચ, યથાકમ્મુપગં તથા;
તન્નિસ્સિતત્તા ગચ્છન્તિ, દિબ્બચક્ખુમ્હિ સઙ્ગહં.

૧૪૯૪ ઇતિ પઞ્ચવિધં પત્તુમભિઞ્ઞં પન પણ્ડિતો;
કત્વાન પઞ્ચમજ્ઝાને, પઞ્ચધા વસિતં ચિદં.

૧૪૯૫ તથા સમાહિતે ચિત્તે, પરિસુદ્ધે નિરઙ્ગણે;
મુદુભૂતે કમ્મનિયે, આનેઞ્જમ્હિ પતિટ્ઠિતે.

૧૪૯૬ અભિઞ્ઞાપાદકજ્ઝાના, તતો વુટ્ઠાય પઞ્ચમા;
અભિઞ્ઞાપરિકમ્માય, નિન્નામેય્યાથ માનસં.

૧૪૯૭ અધિટ્ઠેય્યાદિકં તં તમાવજ્જિત્વા યથારહં;

પરિકમ્મં કરિત્વાન, સમાપજ્જેય્ય પાદકં.

૧૪૯૮. પુનદેવ ચ વુટ્ઠાય, પરિકમ્મં યથા પુરે;
કરોન્તસ્સ પનપ્પેતિ, અભિઞ્ઞાણેન પઞ્ચમં.

૧૪૯૯. અધિટ્ઠન્તં વિકુબ્બન્તં, નિમ્મિનન્તં યથારહં;
સદ્દે સુણન્તં સત્તાનં, પરિજાનઞ્ચ માનસં.

૧૫૦૦. સરં પુબ્બેનિવાસઞ્ચ, પસ્સં સુગતિદુગ્ગતિં;
યથાકમ્મં વિપાકઞ્ચ, પજાનન્તમનાગતં.

૧૫૦૧. યથાસમ્ભવમિચ્ચેવમુપાયકુસલો મુનિ;
ઉપનિસ્સયસમ્પન્નો, અભિઞ્ઞમધિગચ્છતિ.

૧૫૦૨. પત્તાભિઞ્ઞો મહાયોગી, પરિયોદાતમાનસો;
પરિપક્કેન ઞાણેન, વિપસ્સિત્વા તિલક્ખણં.

૧૫૦૩. લદ્ધાસવક્ખયં ઞાણં, છધાભિઞ્ઞમનુત્તરં;
મહાખીણાસવો નામ, છળભિઞ્ઞો પવુચ્ચતિ.

૧૫૦૪. સત્તાલીસવિધં પનિત્થમમલોચેતોમલક્ખાલનં,
કમ્મટ્ઠાનનયં યમાહ સુગતો સમ્મા સમાધાનકં;
સંખિત્તં કથિતં તમેત્થ સકલં સાભિઞ્ઞમેત્તાવતા,
કત્તબ્બા મુનિનેત્થ સાધુમતિના સમ્ભાવના સબ્બથા.

૧૫૦૫. વરગુણગણભૂસિતાનુસિટ્ઠં,
ઇતિ સમથમિમં તુ ભાવયિત્વા;
પરમમનુપમં ભજન્તિ ધીરા,
હિતસુખમુખમુત્તમાનુબુદ્ધં.

ઇતિ નામરૂપપરિચ્છેદે સેસકમ્મટ્ઠાનવિભાગો નામ

દસમો પરિચ્છેદો.

નિટ્ઠિતો ચ નામરૂપપરિચ્છેદે સબ્બથાપિ

સમથભાવનાવિભાગો.

૧૧. એકાદસમો પરિચ્છેદો

વિપસ્સનાવિભાગો

૧૫૦૬. દ્વિધા સમુટ્ઠાનધુરા, તિવિધા ભૂમિયો મતા;
તિવિધાભિનિવેસા ચ, સરીરં તુ ચતુબ્બિધં.

૧૫૦૭. તિવિધા ભાવના તત્થ, સઙ્ખારેસુ યથારહં;
દુવિધાકારમારબ્ભ, નિજ્ઝાયતિ તિલક્ખણં.

૧૫૦૮. અટ્ઠારસાકારભિન્ના, દસાવત્થા વિભાવિતા;
તિધા વિભાગા સાધેતિ, વિમોક્ખત્તયમુત્તમં.

૧૫૦૯. ચતુસચ્ચપટિવેધા, સત્તટ્ઠારિયપુગ્ગલા;
ક્લેસહાની યથાયોગં, ચતસ્સો પટિસમ્ભિદા.

૧૫૧૦. તિવિધા ચ સમાપત્તિ, નિરોધા ચ તથાપરા;
નિસ્સન્દફલમિચ્ચાહુ, તસ્સા સાસનકોવિદા.

૧૫૧૧. વિપસ્સનાભાવનાય-મિતિ ભાસન્તિ પણ્ડિતા;
તમિદાનિ પવક્ખામિ, યથાનુક્કમતો કથં.

૧૫૧૨. ભૂમિધમ્મે પરિગ્ગય્હ, વિચિનન્તસ્સ યોગિનો;
સતિયા સમથા વાથ, **સમુટ્ઠાતિ** વિપસ્સના.

૧૫૧૩. સભાવપટિવેધે ચ, સદ્ધમ્મપટિપત્તિયં;
પઞ્ઞાસદ્ધાદ્વયં તસ્સા, **ધુર**માહુ ધુરન્ધરા.

૧૫૧૪. તેભૂમકસભાવાનં, સપ્પચ્ચયપરિગ્ગહો;
ઞાતપરિઞ્ઞા નામાયં, ભૂમીતિ પઠમા મતા.

૧૫૧૫. કલાપતો સમ્મસનં, ઉદયબ્બયદસ્સનં;
પરિઞ્ઞાતીરણા નામ, દુતિયા ભૂમિ ભાસિતા.

૧૫૧૬. પહાનપરિઞ્ઞા ભૂમિ, તતિયાહુ તતોપરં;
ભઙ્ગાદિઞાણમિચ્ચેવં, તિવિધા **ભૂમિયો** મતા.

૧૫૧૭. ખણસન્તતિઅદ્ધાન-વસેનેત્થ સમીરિતા;
અનિચ્ચા દુક્ખાનત્તાતિ, તિવિધા**ભિનિવેસના**.

૧૫૧૮ દિટ્ઠિકઙ્ખાવિતરણા, મગ્ગામગ્ગપટિપ્પદા;
વિસુદ્ધિયો ચતસ્સોપિ, **સરીર**ન્તિ નિદસ્સિતા.

૧૫૧૯ સલક્ખણવવત્થાનં, પચ્ચયાકારનિચ્છયો;
કુમ્મગ્ગપરિહારો ચ, તિલક્ખણવિપસ્સના.

૧૫૨૦ ઇતિ લક્ખણભિન્નત્તા, લબ્ભન્તેકક્ખણેપિ ચ;
દેસિતા હેતુભૂતેન, કમેનેવં વિસુદ્ધિયો.

૧૫૨૧ સીલબ્બિસુદ્ધિઆદીનં, તથા સાવ પરમ્પરા;
ચિત્તબ્બિસુદ્ધિઆદીનમત્થાયાતિ પકાસિતા.

૧૫૨૨ દિસ્સમાનસભાવાનં, પસ્સન્તો પચ્ચયટ્ઠિતિં;
પરિપન્થવિમુત્તો હિ, પટિપાદેતિ ભાવનં.

૧૫૨૩ તથાપિ ચ વિસેસેન, પટિપન્નસ્સ યોગિનો;
તત્થ તત્થ વિભૂતત્તા, ઠાનતો ભેદિતા કથં.

૧૫૨૪ રૂપપુબ્બઙ્ગમં વાથ, નામપુબ્બઙ્ગમં તથા;
અજ્ઝત્તં વા બહિદ્ધા વા, યથાપાકટધમ્મતો.

૧૫૨૫ નામરૂપાદિભેદેન, ભૂમિધમ્મપરિગ્ગહો;
વુત્તા દિટ્ઠિવિસુદ્ધીતિ, અત્તદિટ્ઠિપ્પહાનતો.

૧૫૨૬ આહચ્ચ પચ્ચયુપ્પન્ના, તથા તબ્ભાવભાવિનો;
પવત્તન્તીતિ સઙ્ખારે, પસ્સતો પન યોનિસો.

૧૫૨૭ પચ્ચયગ્ગાહિની પઞ્ઞા, નામરૂપપ્પવત્તિયા;
કઙ્ખા તરન્તિ તાયાતિ, કઙ્ખાવિતરણા મતા.

૧૫૨૮ અનિચ્ચા દુક્ખાનત્તાતિ, પચ્ચયાયત્તવુત્તિતો;
સઙ્ખિપિત્વા કલાપેન, સમ્મસીયન્તિ સઙ્ખતા.

૧૫૨૯ ઉપ્પાદવયભાવોપિ, લક્ખણત્તયસાધકો;
પચ્ચયાકારમારબ્ભ, લક્ખીયતિ વિસેસતો.

૧૫૩૦ તસ્મા સમ્મસનઞાણં, ઉદયબ્બયદસ્સનં;
કઙ્ખાવિતરણાયં તુ, સઙ્ગય્હતિ વિસુદ્ધિયં.

૧૫૩૧ તત્થ સંક્લેસવિક્ખેપં, કુમ્મગ્ગં પરિવજ્જતો;

મગ્ગામગ્ગવિસુદ્ધીતિ, ઞાણદસ્સનમીરિતં.

૧૫૩૨ તતો કથેન્તિ અક્લિટ્ઠમુદયબ્બયદસ્સનં;
આદિં કત્વા પટિપદાઞાણદસ્સનસુદ્ધિયં.

૧૫૩૩ પચ્ચયપચ્ચુપ્પન્ને, યથાવત્થુવવત્થિતે;
પહાતુમીહમાનાનં, નિચ્ચાનપટિપત્તિતો.

૧૫૩૪ ઉપક્લેસવિસુદ્ધો હિ, પુનદેવોદયબ્બયં;
અધિટ્ઠહિત્વા ભઙ્ગાદિ-ઞાણેહિ પટિપજ્જતિ.

૧૫૩૫ તથા ચાભિનવુપ્પન્ને, ભિજ્જમાને વિપસ્સતો;
સંવેગકટ્ઠિતં ઞાણં, ભઙ્ગાદિમનુતિટ્ઠતિ.

૧૫૩૬ ઇતો પુબ્બે પવત્તા હિ, સંક્લેસાપાયસમ્ભવા;
પટિપત્તિવિસુદ્ધીતિ, ન સઙ્ગય્હતિ ભાવના.

૧૫૩૭ સમ્પાદેન્તો પનિચ્ચેતા, ચતસ્સોપિ વિસુદ્ધિયો;
અનિચ્ચા દુક્ખાનત્તાતિ, ભાવેય્ય તિવિધા કથં.

૧૫૩૮ પચ્ચયપચ્ચુપ્પન્ના, જાતાનન્તરભેદિનો;
અનિચ્ચા ચ પભઙ્ગૂ ચ, પલુજ્જન્તિ ચવન્તિ ચ.

૧૫૩૯ અદ્ધુવા ચ અસારા ચ, વિભવા ચ વિનાસિનો;
સઙ્ખતા વિપરિણામ-ધમ્મા ઇત્તરકાલિકા.

૧૫૪૦ ખયધમ્મા વયધમ્મા, લહુકાલપ્પવત્તિનો;
તાવકાલિકધમ્મા ચ, પરિત્તટ્ઠિતિકા તથા.

૧૫૪૧ ખણત્તયપરિચ્છિન્ના, પુબ્બાપરવિચિત્તકા;
પુરક્ખતા નિરોધસ્સ, સસ્સતા ન કુદાચનં.

૧૫૪૨ જાયન્તિ પરિહાનાય, ન તુ જાયન્તિ વુદ્ધિયા;
જિય્યમાનાવ તિટ્ઠન્તિ, જિણ્ણા ભઙ્ગપરાયણા.

૧૫૪૩ અહુત્વાયેવુપ્પજ્જન્તિ, ન કુતોચિપિ આગતા;
હુત્વા અન્તરધાયન્તિ, ન તુ કત્થચિ સઞ્ચિતા.

૧૫૪૪ તં તં પચ્ચયસામગ્ગિ-મત્તલાભાય નિસ્સિતા;
નિરોધધમ્મા જાયન્તિ, જાતા બ્યન્તિ ભવન્તિ તે.

૧૫૪૫. યથા નદી પબ્બતેય્યા, યથા દીપસિખા તથા;
સીઘસીઘં પવત્તન્તા, ઉપ્પજ્જન્તિ વયન્તિ ચ.

૧૫૪૬. જાતા જાતા નિરુજ્ઝન્તિ, અઞ્ઞે અઞ્ઞે તુ જાયરે;
અવીચિ અનુસમ્બન્ધા, ન જાનન્તિ વિસેસતો.

૧૫૪૭. ઇતિ નાનપ્પકારેન, વિપસ્સન્તો વિચક્ખણો;
અનિચ્ચભાવનં ધીરો, પરિપાચેતિ સાધુકં.

૧૫૪૮. દુક્ખા ચ દુક્ખવત્થૂ ચ, અભિણ્હપરિપીળિતા;
રોગા ગણ્ડા ચ સલ્લા ચ, અઘતો ચ ઉપદ્દવા.

૧૫૪૯. ભયોપસગ્ગાઘમૂલા,
સાસવાદીનવીતિતા;
અલેણાસરણાતાણા,
વધકા મારકામિસા.

૧૫૫૦. જાતિધમ્મા જરાબ્યાધિ-
સોકોપાયાસભાગિનો;
પરિદેવસભાવા ચ,
સંક્લેસા દુક્ખભાગિનો.

૧૫૫૧. જેગુચ્છા પટિકૂલા ચ, બીભચ્છા ચ વિરૂપિનો;
અજઞ્ઞા ચપલા હીના, દુગ્ગન્ધા બાલસેવિતા.

૧૫૫૨. સોકન્તરિકતાનિચ્ચં, તણ્હાય કડ્ઢિતા ભુસં;
કપણા દુગ્ગતા દીના, વિપન્ના ચ વિઘાતિનો.

૧૫૫૩. અત્તલાભં ગવેસન્તિ, તંતંપચ્ચયનિસ્સિતા;
દુક્ખાધિટ્ઠાનમચ્ચન્તં, જાતા પુન વિહઞ્ઞરે.

૧૫૫૪. અગ્ગિકૂપે નિમુગ્ગાવ, ક્લેસસન્તાપભાગિનો;
ઓવિદ્ધા વિય સત્તીહિ, સઙ્ખારા નિચ્ચદુક્ખિતા.

૧૫૫૫. જાયમાના ચ જિય્યન્તા, મિય્યન્તા ચ ખણે ખણે;
પસુકા વિય નિચ્ચમ્મા, હઞ્ઞન્તિ સેરિકાતુરા.

૧૫૫૬. તિલાનિ તિલયન્તેવ, ઉચ્છુયન્તેવ ઉચ્છુયો;
ઉદયબ્બયાવસ્સં તે, પીળયન્તિ અભિણ્હસો.

૧૫૫૭ મનોરમનવાકારા , વિપલ્લાસપરિક્ખતા;
ઇરિયાપથસઞ્છન્ના, નોપતિટ્ઠન્તિ દુક્ખતો.

૧૫૫૮ સઙ્ખારેસુ પનેતેસુ, વેદનાસ્સાદરોધિનો;
સાવ સન્દુલસમ્બદ્ધા, સમ્મોહપરિવારિતા.

૧૫૫૯ “અદં દુક્ખમિદં દુક્ખ”-મિતિ સંસારચારિનો;
દુક્ખહેતુમજાનન્તા, સમ્ભમન્તિ અવિદ્દસુ.

૧૫૬૦ સુખાકારમપસ્સન્તા, દુક્ખભારનિપીળિતા;
પત્થેન્તિ દુક્ખમેવઞ્ઞં, બાલા બ્યસનભાગિનો.

૧૫૬૧ ચવન્તા ઉપપજ્જન્તા, રુક્ખસાખંવ મક્કટો;
દુક્ખમેકં વિમુચ્ચન્તિ, તતો ગણ્હન્તિ ચાપરં.

૧૫૬૨ તે દીઘરત્તં સોચન્તિ, તણ્હાસલ્લસમપ્પિતા;
દિટ્ઠિપાસસમુપેતા, માનત્થમ્ભાનુસાયિનો.

૧૫૬૩ ઇમમાકારં પનિચ્ચેવં, વિપસ્સન્તો વિસારદો;
દુક્ખાનુપસ્સનં નામ, પરિપાચેતિ ભાવનં.

૧૫૬૪ ધમ્મટ્ઠિતિનિયામા હિ, ખન્ધાયતનધાતુયો;
અનત્તાસસ્સતન્તા ચ, ઈહાભોગવિવજ્જિતા.

૧૫૬૫ પયોજનમધિટ્ઠાય, ન તુ બ્યાપારયન્તિ ચ;
પચ્ચયપચ્ચયુપ્પન્ના, જનેતું વાથ જાયિતું.

૧૫૬૬ તથાપિ હેતુસામગ્ગિ-સમ્ભવે સમ્ભવન્તિ તે;
તબ્ભાવભાવિભાવેન, અઞ્ઞમઞ્ઞપવત્તિતા.

૧૫૬૭ અજાયિતું ન સક્કોન્તિ, સતિ પચ્ચયસમ્ભવે;
પચ્ચયાનમલાભે તુ, ન જાયન્તિ કુદાચનં.

૧૫૬૮ ન કિઞ્ચેત્થ અપેક્ખિત્વા, સમગ્ગા હોન્તિ પચ્ચયા;
ન જનેતું ન સક્કોન્તિ, સમગ્ગા ચ કુદાચનં.

૧૫૬૯ યથાપચ્ચયલાભેન , પવત્તન્તિ યથા તથા;
રક્ખિતા વા વિધાતા વા, નત્થિ અસ્સામિકા તથા.

૧૫૭૦ “અહં મમ”ન્તિ ગણ્હન્તા, પરિણામેન્તિ અઞ્ઞથા;

વિસ્સસન્તા હરન્તેતે, પરાભૂતા પલમ્ભિનો.

૧૫૭૧ રિત્તા તુચ્છા ચ સુઞ્ઞા ચ, વિવિત્તા સારવજ્જિતા;
સલક્ખણપરિચ્છિન્ના, ધમ્મા નત્થેત્થ પુગ્ગલો.

૧૫૭૨ જાયમાના ચ જિય્યન્તા, મિય્યમાના ચ સઙ્ખતા;
વિવસા પરિવત્તન્તિ, વસો તેસં ન કત્થચિ.

૧૫૭૩ ન તેસુ કસ્સચિસ્સેરં, ન તેસઞ્ચત્થિ કત્થચિ;
ન ચત્તનીતિ સઙ્ખારા, આધિપચ્ચવિવજ્જિતા.

૧૫૭૪ કદલીપત્તવટ્ટીવ, અઞ્ઞમઞ્ઞપતિટ્ઠિતા;
સહજાતગ્ઘનીભૂતા, નોપટ્ઠન્તિ અનત્તતો.

૧૫૭૫ અરૂપનિસ્સિતં રૂપં, અરૂપં રૂપનિસ્સિતં;
જચ્ચન્ધપીઠસપ્પીવ, અઞ્ઞમઞ્ઞવવત્થિતં.

૧૫૭૬ યન્તસુત્તેન યન્તંવ, કાયયન્તં પવત્તતિ;
નામાવકડ્ઢિતં તત્થ, નત્થિ અત્તા સયંવસી.

૧૫૭૭ ચેતોવિપ્ફારનિપ્ફન્ના, વાયોધાતુસમુટ્ઠિતા;
ઇરિયાપથવિઞ્ઞત્તિવિકારા પાલકા મતા.

૧૫૭૮ ઓવિદ્ધવેદનાસલ્લવિકારપરિણામતો;
બાલાનં ચિત્તનિપ્ફન્ના, અત્તાતિ પરિકપ્પના.

૧૫૭૯ સુદ્ધસઙ્ખારપુઞ્જોયં, નેત્થ સત્તોપલબ્ભતિ;
તં તં પચ્ચયમાગમ્મ, દુક્ખક્ખન્ધોવ જાયતિ.

૧૫૮૦ એવમાદિપ્પકારેહિ, વિપસ્સન્તો અનત્તતો;
અનત્તભાવનં નામ, ભાવેતીતિ પવુચ્ચતિ.

૧૫૮૧ ભાવેન્તો તિવિધમ્પેતં, **નિજ્ઝાયતિ તિલક્ખણં**;
નિમિત્તઞ્ચ પવત્તઞ્ચ, સમારબ્ભ યથાક્કમં.

૧૫૮૨ અત્તલાભનિમિત્તઞ્ચ , તંતંપચ્ચયનિસ્સિતા;
તબ્ભાવભાવિભાવેન, લક્ખીયન્તિ નિમિત્તતો.

૧૫૮૩ જાયમાના ચ જિય્યન્તા, મિય્યમાના ચ સઙ્ખતા;
તં તં ભાવમતિક્કમ્મ, પવત્તન્તિ ખણે ખણે.

૧૫૮૪ હેતુનિસ્સયનાકારો, **નિમિત્ત**ન્તિ તતો મતો;
પવત્તં વત્તનાકારો, ખણસન્તતિઅદ્ધતો.

૧૫૮૫ અપુબ્બાભિનવુપ્પત્તિ, ઉપ્પાદોતિ પકાસિતો;
પુબ્બાપરિયસન્ધાનં, પટિસન્ધીતિ ભાસિતા.

૧૫૮૬ આયૂહન્તીતિ વુચ્ચન્તિ, તદત્થં પન વાવટા;
ઇચ્ચાદિપરિયાયેહિ, બહ્વાકારાપિ સઙ્ખતા.

૧૫૮૭ નિમિત્તે ચ પવત્તે ચ, વત્થુતો યન્તિ સઙ્ગહં;
તં **દ્વયાકાર**મારબ્ભ, પતિટ્ઠાતિ તિલક્ખણં.

૧૫૮૮ પચ્ચયાધીનધમ્માનં, ઉપ્પાદવયલક્ખિતા;
અનિચ્ચતાનિમિત્તટ્ઠા, પવત્તેસુ ન પાકટા.

૧૫૮૯ પુબ્બાપરવિચિત્તાનમસમત્થાનમત્તનિ;
સન્નિસ્સયેન નિપ્ફન્નો, ભાવદુબ્બલ્યસાધકો.

૧૫૯૦ હેતુસઙ્ખાતભાવો હિ, સઙ્ખારાનમનિચ્ચતા;
પવત્તમાના દસ્સેતિ, તં સભાવં પનત્તનો.

૧૫૯૧ નિચ્ચા ધુવા ચે સઙ્ખારા, કસ્મા પેક્ખન્તિ પચ્ચયે;
અહુત્વા યદિ નિસ્સાય, જાતા કા તત્થ નિચ્ચતા;

૧૫૯૨ અત્તલાભં લભિત્વાન, હેતુસામગ્ગિલાભતો;
યાપેસ્સન્તિ તમઞ્ઞત્ર, કથં નામત્તદુબ્બલા.

૧૫૯૩ પચ્ચયે અનપેક્ખિત્વા, યદિ નત્થિ સમત્થતા;
અત્તલાભૂપલાભાય, કિં સમત્થાનુપાલને;

૧૫૯૪ જનકા પચ્ચયાનઞ્હિ, તદાયૂહનતો પરં;
પરિહારિતુમારદ્ધા, જિયા ખિત્તસરો યથા.

૧૫૯૫ પચ્ચીવ વટ્ટિનિક્ખન્તા, મેઘમુત્તાવ વિજ્જુતા;
પચ્ચયુદ્ધટવિસ્સટ્ઠા, ધમ્મા ભઙ્ગપરાયણા.

૧૫૯૬ તસ્મા **નિમિત્તમાકારં**, પસ્સન્તો સ વિપસ્સકો;
‘‘વિનસ્સન્તિ અવસ્સ’’ન્તિ, સદ્દહન્તો વિમુચ્ચતિ.

૧૫૯૭ અનિચ્ચતો તથા હેવં, વિપસ્સન્તસ્સ યોગિનો;

સદ્ધાવિમોક્ખ બાહુલ્યં, ભવતીતિ પકાસિતં.

૧૫૯૮ઇતિ સઙ્ખારધમ્મેસુ, નિમિત્તાકારનિચ્છિતં;
અનિચ્ચલક્ખણં ધીરો, નિજ્ઝાયતિ નિયામતો.

૧૫૯૯બાધકત્તભયાકારા, પવત્તે દુક્ખિતા વિય;
પવત્તમાના પીળેન્તિ, સઙ્ખારા ચ ભયાવહા.

૧૬૦૦ઉપ્પાદાભિનવાકારં, અતિક્કમ્મ તતો પરં;
જરાજચ્ચરિતા હુત્વા, ભઞ્ઞમાના કથં સુખા.

૧૬૦૧તસ્મા **પવત્તમાકારં**, નિજ્ઝાયન્તો નિરન્તરં;
સઙ્ખારે દુક્ખતો દિસ્વા, હિત્વાન પણિધિં તહિં.

૧૬૦૨સદાયૂહનનિસ્સઙ્ગો, પસ્સદ્ધદરથો સુખી;
સમાધિબહુલો યોગી, વૂપસન્તોતિ વુચ્ચતિ.

૧૬૦૩બ્યાપારવસિતાકારં, સઙ્ખારાનં વિપસ્સતો;
નિમિત્તે ચ પવત્તે ચ, ઉપટ્ઠાતિ અનત્તતો.

૧૬૦૪અનત્તાધીનનિપ્ફન્ના, વસાતીતપ્પવત્તિનો;
ભાવદુબ્બલ્યનિસ્સારા, કથમત્તા ભવિસ્સરે.

૧૬૦૫એમેવં પટિવિજ્ઝન્તો, મઞ્ઞતાનત્તલક્ખણં;
વિપસ્સનારસસ્સાદી, સંવેગબહુલો ભવે.

૧૬૦૬ઉચ્ચાહચ્ચ પવત્તાનં, લક્ખણાનં સભાવતો;
વવત્થિતો તત્થ તત્થ, તંતંલક્ખણનિચ્છયો.

૧૬૦૭તથાપિપાકટટ્ઠાને , હેતુભૂતે ચ યોનિસો;
વવત્થપેતિ સઙ્ખાય, લક્ખણાનિ વિચક્ખણો.

૧૬૦૮ઉપ્પાદવયભાવેન, દિસ્સમાના હિ સઙ્ખતા;
પુબ્બાપરવિવેકેન, દસ્સેન્તિ તદનિચ્ચતં.

૧૬૦૯તથા ચ વિપરિણામં, વિપસ્સન્તો વિસારદો;
નિમિત્તફલનિપ્ફન્નં, તમત્થમધિમુચ્ચતિ.

૧૬૧૦દુક્ખપ્પવત્તિહેતુત્તા, નિમિત્તમપિ પણ્ડિતો;
ભયાવહનિયામેન, બાધકન્તેવ પસ્સતિ.

૧૬૧૧ યથા હિ પચ્ચયારબ્ભ, સઙ્ખારા નિસ્સયન્તિ ચે;
તતોવસ્સં ભવિસ્સન્તિ, મહબ્ભયસમોહિતા.

૧૬૧૨ નિરોધધમ્મા જાયન્તિ, સલ્લવિદ્ધાવ દુક્ખિતા;
જરાતુરા વિપજ્જન્તા, ભિજ્જન્તાવ વિઘાતિનો.

૧૬૧૩ તેનેવાનિચ્ચતો દિટ્ઠા, દુક્ખભાવેન ખાયરે;
સઙ્ખતત્તા સભાવો હિ, દુક્ખાય પરિવત્તતિ.

૧૬૧૪ અનિચ્ચા પુન સઙ્ખારા, દુક્ખાતિ ચ વવત્થિતા;
અનત્તત્તનિયામેન, નિદસ્સેન્તિ સલક્ખણં.

૧૬૧૫ ઇત્થં અત્તપરાધીના, પચ્ચયુપ્પન્નભઙ્ગુરા;
વિપત્તિનિયતા વાથ, બાધમાના ભયાવહા.

૧૬૧૬ આહચ્ચાકારભેદેન, **તિવિધા હિ વિપસ્સના**;
અનિચ્ચા દુક્ખાનત્તાતિ, અયમેત્થ વિનિચ્છયો.

૧૬૧૭ વિધાભૂતા પનિચ્ચેતા, પહાનાકારભેદિતા;
મહાવિપસ્સના નામ, **અટ્ઠારસવિધા** કથં.

૧૬૧૮ હેતુસામગ્ગિનિપ્ફન્નમનિચ્ચન્તિ તિલક્ખણં;
અનિચ્ચતં વિપસ્સન્તો, નિચ્ચસઞ્ઞં વિમુઞ્ચતિ.

૧૬૧૯ અનિચ્ચતાયાધિટ્ઠાનનિમિત્તં પન પસ્સતો;
અનિમિત્તે વિમુચ્ચન્તી, અનિમિત્તાનુપસ્સના.

૧૬૨૦ નિરુજ્ઝમાનધમ્માનં, બ્યન્તિભાવં વિપસ્સતો;
સમુદયં પજહન્તી, નિરોધાઅનુપસ્સના.

૧૬૨૧ સિથિલા જાતુ નિસ્સારા, દુબ્બલા લહુઘાતિનો;
ખયધમ્માતિ સઙ્ખાય, ઘનસઞ્ઞં વિમુઞ્ચતિ.

૧૬૨૨ અત્તલાભમતિક્કમ્મ, વયન્તીતિ વિચિન્તયં;
જહતાયૂહનં તત્થ, પુત્તે સૂતિપજા વિય.

૧૬૨૩ અનવત્તિતભાવાનં, અઞ્ઞથત્તં વિપસ્સતો;
વિકારપરિણામેસુ, ધુવસઞ્ઞા વિરજ્જતિ.

૧૬૨૪ આલમ્બઞ્ચ તદાલમ્બ-ઞાણભઙ્ગઞ્ચ ભાવયં;

સારાદાનાભિનિવેસં, અધિપઞ્ઞાય મુચ્ચતિ.

૧૬૨૫ ઉ.ચ્ચાનિચ્ચાનિમિત્તા ચ, નિરોધા ચ ખયા વયા;
વિપરીણામાધિસઞ્ઞા, ધમ્માનુપસ્સનાતિ ચ.

૧૬૨૬ અત્તાનુપસ્સનાભેદમનિચ્ચાકારદસ્સનં;
નિચ્ચસઞ્ઞાદિભઙ્ગાય, પરિદીપેન્તિ પણ્ડિતા.

૧૬૨૭ એતં તમાકારમારબ્ભ, તથા બાહુલ્યવુત્તિતો;
તંલક્ખણાનુગતા ચ, ભેદા તસ્સેવ સત્તધા.

૧૬૨૮ સુખસઞ્ઞં નિસ્સજ્જન્તી, વુત્તા દુક્ખાનુપસ્સના;
નિબ્બિન્ના નિબ્બિદાઞાણં, વિરાગા રાગવજ્જિતા.

૧૬૨૯ અતાપ્પણિહિતા નામ, મુઞ્ચન્તી પણિધિં તથા;
નિરાલયાભિનિવેસા, આદીનવાનુપસ્સના.

૧૬૩૦ દુઞ્ઞાનુપસ્સનાભેદં , તદિદં દુક્ખદસ્સનં;
સુખસઞ્ઞાદિભઙ્ગાય, પવત્તન્તિ પકાસિતં.

૧૬૩૧ અનત્તતો વિપસ્સન્તો, અત્તસઞ્ઞા વિમુચ્ચતિ;
જહતત્તાભિનિવેસં, ઝાયન્તો પુન સુઞ્ઞતો.

૧૬૩૨ સુઞ્ઞાનુપસ્સનાભેદમનત્તાકારદસ્સનં;
અત્તસઞ્ઞાભિનિવેસં, વિમોક્ખાય વિભાવિતું.

૧૬૩૩ પટિનિસ્સગ્ગતો દિસ્વા, સઙ્ખારેસુ તિલક્ખણં;
જહન્તો સઙ્ખતાદાનં, પક્ખન્દતિ અસઙ્ખતે.

૧૬૩૪ યથાભૂતેન ઞાણેન, વિપસ્સન્તો વિમુચ્ચતિ;
સમ્મોહાભિનિવેસમ્હા, અવિપલ્લત્થદસ્સનો.

૧૬૩૫ મોહતાભોગવિમુત્તા, પટિસઙ્ખાનુપસ્સના;
જહન્તપ્પટિસઙ્ખં તુ, પટિસઙ્ખાય લક્ખણં.

૧૬૩૬ દિટ્ઠિસઙ્ખાતદોસત્તા, વિભાવેન્તો વિવટ્ટતો;
સંયોગાભિનિવેસમ્હા, પટિલીનો વિમુચ્ચતિ.

૧૬૩૭ મુચ્ચીતુકમ્યતાઞાણં, પટિનિસ્સગ્ગસમ્મતં;
યથા ભૂતં તથા ઞાણં, પચ્ચયાકારનિસ્સિતં.

૧૬૩૮. સઙ્ખારુપેક્ખાઞાણં તુ, પટિસઙ્ખાનુપસ્સના;
વુટ્ઠાનગામિની નામ, વિવટ્ટન્તિ પવુચ્ચતિ.

૧૬૩૯. ચતસ્સોપિ પનિચ્ચેતા, આદાનાદિપ્પભઞ્જિતા;
લક્ખણત્તયમાહચ્ચ, પવત્તન્તિ યથા તથા.

૧૬૪૦. નિમિત્તમારબ્ભ તથા પવત્તં,
તિલક્ખણં ઝાયતિ યાય યોગી;
તમિત્થમટ્ઠારસભેદભિન્નં,
વિપસ્સનાભાવનમાહુ ધીરા.

૧૬૪૧. વિપસ્સનાનયમિમમુત્તમં સુભં,
નિદસ્સિતં જિનવચનાનુસારતો;
વિભાવયં મનસિ હિતાવહં પરં,
નિરામયં પદમનુપાપુણિસ્સતિ.

ઇતિ નામરૂપપરિચ્છેદે વિપસ્સનાવિભાગો નામ

એકાદસમો પરિચ્છેદો.

૧૨. દ્વાદસમો પરિચ્છેદો

દસાવત્થાવિભાગો

૧૬૪૨. ઇચ્ચદ્ધારસધા ભિન્ના, પટિપક્ખપ્પહાનતો;
લક્ખણાકારભેદેન, તિવિધાપિ ચ ભાવના.

૧૬૪૩. કલાપતો સમ્મસનં, ઉદયબ્બયદસ્સનં;
ભઙ્ગે ઞાણં ભયે ઞાણં, ઞાણમાદીનવેપિ ચ.

૧૬૪૪. તથેવ નિબ્બિદાઞાણં, ઞાણં મુચ્ચિતુકમ્યતા;
પટિસઙ્ખા ચ સઙ્ખારુ-પેક્ખાઞાણાનુલોમકં.

૧૬૪૫. ઇચ્ચાવત્થાપભેદેન, દસધાપિ વિભાવિતા;
સભાગત્થવિસેસેન, **તિધા સઙ્ગહિતા** પુન.

૧૬૪૬. યથાભૂતં નામ ઞાણત્તયં સમ્મસનાદિકં;
ભયાદિઞાણં તિવિધં, નિબ્બિદાતિ પવુચ્ચતિ.

૧૬૪૭. તથા મુચ્ચિતુકામાદિ, વિરાગોવ ચતુબ્બિધં;
લક્ખણત્તયનિજ્ઝાનવસેન પુન વુટ્ઠિતા.

૧૬૪૮. સુઞ્ઞતઞ્ચાનિમિત્તઞ્ચ , તથાપ્પણિહિતન્તિ ચ;
સાધેતિ મગ્ગસઙ્ખાતં, **વિમોક્ખત્તય**મુત્તમં.

૧૬૪૯. ઇતિ ભાવેતુકામસ્સ, વિભાવેતિ યથાક્કમં;
દસાવત્થાવિભાગેન, સમાદાય યથા કથં.

૧૬૫૦. વિસુદ્ધો પઠમં તાવ, સાધુ **સીલવિસુદ્ધિયા**;
ઉપચારપ્પનાયઞ્ચ, ઠત્વા **ચિત્તવિસુદ્ધિયં**.

૧૬૫૧. સપ્પચ્ચયં પરિગ્ગય્હ, નામરૂપં સભાવતો;
દિટ્ઠિકઙ્ખાવિતરણં, પત્વા સુદ્ધિં તતો પરં.

૧૬૫૨. અતીતાનાગતે ખન્ધે, પચ્ચુપ્પન્ને ચ સાસવે;
કલાપતો સમ્મસિત્વા, સમ્મસેય્ય તિલક્ખણં.

૧૬૫૩. આદાનનિક્ખેપનતો,
વયોવુદ્ધત્થગામિતો;

આહારતોપિ ઉતુતો,
કમ્મતો ચાપિ ચિત્તતો.

૧૬૫૪. ધમ્મતારૂપતો ચાપિ, **રૂપસત્તકતો** નયે;
કલાપતો યમકતો, ખણિકા પટિપાટિતો.

૧૬૫૫. દિટ્ઠિમુગ્ઘાટયન્તો ચ, માનમુગ્ઘાટયં તથા;
નિકન્તિપરિયાદાનો, **નામસત્તકતો** નયે.

૧૬૫૬. નિચ્ચા ચે ન નિરુજ્ઝેય્યું, ન બાધેય્યું સુખા યદિ;
વસે વત્તેય્યુમત્તા ચે, તદભાવા ન તાદિસા.

૧૬૫૭. સમ્ભવન્તિ હિ સઙ્ખારા, સતિ પચ્ચયસમ્ભવે;
તતો પચ્ચયનિપ્ફન્ના, અવસ્સં ભેદગામિનો.

૧૬૫૮. ભેદનિચ્ચા ખયટ્ઠેન, દુક્ખા નામ ભયટ્ઠતો;
અનત્તાસારકટ્ઠેન, સઙ્ખારાતિ વિભાવયં.

૧૬૫૯. કાલેન સમ્મસે રૂપં, નામં કાલેન સમ્મસે;
અજ્ઝત્તઞ્ચ બહિદ્ધા ચ, સમાસબ્યાસતો તતો.

૧૬૬૦. યથોપટ્ઠિતભેદેન, સમ્મસન્તો સમૂહતો;
કલાપતો **સમ્મસન**મિતિ ભાવેતિ પણ્ડિતો.

૧૬૬૧. તસ્સેવં સમ્મસન્તસ્સ, કમ્મઞ્ઞં હોતિ માનસં;
સૂપટ્ઠન્તિ ચ સઙ્ખારા, વોદાયતિ ચ ભાવના.

૧૬૬૨. તતો પરં વિપસ્સન્તો, પરિઞ્ઞાણ્હાતિ પણ્ડિતો;
પચ્ચુપ્પન્નસભાવાનં, ખન્ધાનમુદયબ્બયં.

૧૬૬૩. તણ્હાસમ્મોહકમ્મેહિ,
ખન્ધપઞ્ચકસભાવો;
રૂપમાહારતો હોતિ,
ફસ્સતો વેદનાદયો.

૧૬૬૪. વિઞ્ઞાણં નામરૂપમ્હા, સમ્ભોતીતિ ચ પસ્સતો;
તસ્સ પચ્ચયતો હોતિ, ખન્ધેસુદયદસ્સનં.

૧૬૬૫. તણ્હાદીનં નિરોધા ચ,

નિરોધો હોતિ પસ્સતો;
તથા વીસતિધા હોતિ,
તત્થેવ વયદસ્સનં.

૧૬૬૬. નિબ્બત્તિવિપરિણામલક્ખણં પન પસ્સતો;
ખણતો દસધા નેસમુદયબ્બયદસ્સનં.

૧૬૬૭. ઇત્થં પઞ્ઞાસધા ભેદો,
ખન્ધાનમુદયબ્બયો;
આયતનાદિભેદોપિ,
યોજેતબ્બો યથારહં.

૧૬૬૮. તદેવમનુપસ્સન્તો , ખન્ધાયતનધાતુયો;
અનિચ્ચા દુક્ખાનત્તાતિ, ભાવેતિ બહુધા બુધો.

૧૬૬૯. ભાવનાપસુતસ્સેવં, પસ્સતો બોધિપક્ખિયા;
પાતુભૂતા પવત્તન્તિ, વિસેસેન વિસારદા.

૧૬૭૦. સલક્ખણપરિચ્છિન્ને, તિલક્ખણવવત્થિતે;
છન્દો સાસવસઙ્ખારે, સારદં પરિયેસતિ.

૧૬૭૧. તત્થ પુબ્બઙ્ગમં હુત્વા, સંપક્ખન્દતિ માનસં;
સઙ્કપ્પોભિનિરોપેતિ, આહરન્તો પુનપ્પુનં.

૧૬૭૨. યથાવત્થુસભાવેન, તતો સદ્ધાધિમુચ્ચતિ;
સતિ સૂપટ્ઠિતા હોતિ, પરિગ્ગય્હ સભાવતો.

૧૬૭૩. પઞ્ઞા સમ્પટિવિજ્ઝન્તી, સમાહચ્ચ વિપસ્સતિ;
પગ્ગહેત્વાન વાયામો, પટિપાદેતિ ભાવનં.

૧૬૭૪. તતો પીતિમનો હોતિ, નિપ્ફાદિતમનોરથો;
પામોજ્જબહુલો હુત્વા, પસ્સદ્ધદરથો પન.

૧૬૭૫. વિક્ખેપુદ્ધચ્ચનિત્તિણ્ણો, સમાધિયતિ નિચ્ચલો;
ઉપેક્ખા ભાવનાવીથિં, અધિટ્ઠાતિ તતો પરં.

૧૬૭૬. આરુળ્હયોગ્ગાચરિયો, આજાનીયરથો વિય;
વાતાભાવે પદીપોવ, પસન્નેકમુખટ્ઠિતા.

૧૬૭૭.

સુખુમા નિપુણાકારા, ખુરધારાગતા વિય;
ગણ્હન્તી ભાવનાગબ્ભં, પવઙ્ગતિ વિપસ્સના.

૧૬૭૮ અસમ્પત્તપટિવેધસ્સ,
તસ્સેવં તં વિપસ્સતો;
જાયતેકો ઉપક્લેસો,
દસોપક્લેસવત્થુકા.

૧૬૭૯ ઓભાસો પીતિ પસ્સદ્ધિ, અધિમોક્ખો ચ પગ્ગહો;
સુખં ઞાણમુપટ્ઠાનમુપેક્ખા ચ નિકન્તિ ચ.

૧૬૮૦ જાતેસ્વેતેસુ યં કિઞ્ચિ, ઉળારં જાતવિમ્હયો;
દિસ્વા વિપસ્સનામગ્ગા, વોક્કમિત્વા તતો પરં.

૧૬૮૧ તમહંકારવિક્ખિત્તો, અસ્સાદેન્તો મમાયતિ;
હોતાધિમાનિકો વાથ, મઞ્ઞન્તો તમનુત્તરં.

૧૬૮૨ સિયા ચેવમુપક્લિટ્ઠા, પતિતા વાથ ભાવના;
તત્થેવં પટિસઙ્ખાય, પટિવિજ્ઝતિ પણ્ડિતો.

૧૬૮૩ સા તણ્હાદિટ્ઠિમાનેહિ, પરિયોગાહહેતુતો;
લક્ખણાલમ્બણત્તા ચ, લોકિયાયં વિપસ્સના.

૧૬૮૪ દિટ્ઠિમાનનિકન્તી ચ, કુમ્મગ્ગા પરિપન્થકા;
મગ્ગો વિસુદ્ધિયા નામ, વિસુદ્ધા ચ વિપસ્સના.

૧૬૮૫ સારથીવ રથં ભન્તમિતિ સઙ્ખાય સાધુકં;
પવિટ્ઠમગ્ગં વિક્ખિત્તં, સમ્પાદેતિ યથા પુરે.

૧૬૮૬ ઇત્થં મગ્ગે અમગ્ગે ચ, યાથાવપટિવેધકં;
મગ્ગામગ્ગવિસુદ્ધીતિ, ઞાણદસ્સનમીરિતં.

૧૬૮૭ એતોપવત્તનાકારમિતિ સલ્લક્ખયં બુધો;
સાધુકં પટિવિજ્ઝન્તો, સુખુમં નિપુણં તતો.

૧૬૮૮ પરિપન્થે વિમોચેત્વા, બોધેત્વા બોધિપક્ખિયે;
ભાવનં પટિપાદેન્તો, પુનદેવોદયબ્બયં.

૧૬૮૯ તમધિટ્ઠાય મેધાવી, વિપસ્સતિ તિલક્ખણં;

ઉદયબ્બયઞાણન્તિ, તમીરેન્તિ તતો પરં.

૧૬૯૦. સઙ્ખારાનં વિભૂતત્તા, સાકારાનં વિસેસતો;
તિલક્ખણાનં દિટ્ઠત્તા, સઙ્ખારેસુ સભાવતો.

૧૬૯૧. પરિપન્થા વિમુત્તસ્સ, મગ્ગામગ્ગવિસુદ્ધિયા;
યથાવીથિપ્પવત્તસ્સ, પટિપત્તિવિસુદ્ધિયા.

૧૬૯૨. ઇન્દ્રિયાનં સુતિક્ખત્તા, પરિપક્કા વિપસ્સના;
ઉદયમ્હા વિમુચ્ચિત્વા, ભઙ્ગે ઠાતિ યથા કથં.

૧૬૯૩. ઉપ્પાદો પચ્ચયાયત્તો, ધમ્માનમિતિ નિચ્છિતે;
નિરોધાનુગતા જાતિ, સિદ્ધાવસ્સં નિયામતો.

૧૬૯૪. ઠિતોદયાવ પટ્ઠાય, અત્થાય સૂરિયો વિય;
વિનાસાય પવત્તન્તા, વયન્તેવાતિ પેક્ખતિ.

૧૬૯૫. ઉદયાભોગમોહાય , વયન્તિચ્ચેવ સબ્બથા;
ભેદસ્સભાવમારબ્ભ, ધમ્મેસુ સતિ તિટ્ઠતિ.

૧૬૯૬. અતીતા ચ નિરુદ્ધાવ, નિરુજ્ઝિસ્સન્તિનાગતા;
નિરુજ્ઝન્તેવ વત્તન્તા, ઇચ્ચેવમનુપસ્સતો.

૧૬૯૭. નિજ્ઝરોવ ગિરગ્ગમ્હિ, વારિવોણતપોક્ખરે;
પદીપો વિય ઝાયન્તો, આરગ્ગેરિવ સાસપો.

૧૬૯૮. આતપે વિય ઉસ્સાવો, પરિસ્સાવે જલં વિય;
મદ્દિતં ફેણપિણ્ડંવ, લોણપિણ્ડમિવોદકે.

૧૬૯૯. ઉદકે દણ્ડરાજીવ, વિજ્જુતાવ વલાહકે;
જલં તત્તકપાલેવ, સલિલે વિય બુબ્બુળં.

૧૭૦૦. વાતબ્ભાહતતૂલંવ, તીરં પત્તાવ વીચિયો;
ફલં બન્ધનમુત્તંવ, તિણાનીવ હુતાવહે.

૧૭૦૧. જાયન્તાપિ ચ જિય્યન્તા, મિય્યન્તા ચ નિરન્તરં;
નિરોધાયાભિધાવન્તા, ભઙ્ગાભિમુખપાતિનો.

૧૭૦૨. વિગચ્છન્તાવ દિસ્સન્તિ, ખીયન્તન્તરધાયિનો;
વિદ્ધંસયન્તા સઙ્ખારા, પતન્તા ચ વિનાસિનો.

१७०३ ભઙ્ગઞાણં તમક્ખાતં, યેન ઞાણેન પસ્સતો;
અનિચ્ચન્તાનુધાવન્તિ, તિવિધાપિ વિપસ્સના.

१७०४ ઉદયબ્બયભઙ્ગેસુ, પાકટા હિ અનિચ્ચતા;
ભયાદીનવનિબ્બેદે, દુક્ખતાનત્તતા તતો.

१७०५ ઇત્થં ભઙ્ગમધિટ્ઠાય, પસ્સન્તસ્સ તિલક્ખણં;
સઙ્ખારા સભયા હુત્વા, સમુપટ્ઠન્તિ યોગિનો.

१७०६ વાળમિગાનુબદ્ધાવ, નિમ્મુજ્જન્તા વિયણ્ણવે;
અમનુસ્સગહિતાવ, પરિક્ખિત્તાવ વેરિહિ.

१७०७ કણ્હસપ્પસમાલીળ્હા , ચણ્ડહત્થિસમુટ્ઠિતા;
પપાતાવાટપક્ખન્તા, પતન્તાવ હુતાવહે.

१७०८ વજ્ઝપ્પત્તા મહાચોરા, છિજ્જન્તા વિય સીસતો;
સૂલમારોપિયન્તાવ, પબ્બતેનોત્થટા વિય.

१७०९ જાતિસઙ્કટપક્ખન્તા, જરાબ્યાધિનિપીળિતા;
મરણાસનિસમ્મદ્દા, મહાબ્યસનભાગિનો.

१७१० મચ્ચુનબ્ભાહતા નિચ્ચં, દુક્ખભારસમોત્થટા;
સોકોપાયાસનિસ્સન્દા, પરિદેવપરાયણા.

१७११ તણ્હાદિટ્ઠિમમત્તેન, સત્તા એત્થાધિમુચ્છિતા;
બદ્ધા ભયેન બદ્ધાવ, મુત્તાવ ભયમુત્તકા.

१७१२ ઇતિ સઙ્ખારધમ્મેસુ, ભયુપ્પત્તિમુદિક્ખતો;
ભયઞાણન્તિ ભાસન્તિ, ભયમુત્તા મહેસયો.

१७१३ સભયા પુન સઙ્ખારા, સન્દિસ્સન્તિ સમન્તતો;
અહિતાવહિતાનિચ્ચમાદીનવં નિરન્તરં.

१७१४ ગૂથકૂપંવ કુથિતં, ભસ્મચ્છન્નોવ પાવકો;
સરક્ખસંવ સલિલં, સવિસં વિય ભોજનં.

१७१५ વનં વાળમિગાકિણ્ણં, મગ્ગો ચોરમહબ્ભયો;
ભિજ્જમાના મહાનાવા, ફલન્તા અસની યથા.

१७१६ આવુધાકુલસન્નદ્ધા, યુદ્ધભૂમિપતિટ્ઠિતા;

સઙ્ગતાવ મહાસેના, ઘોરાનત્થનિયામિતા.

૧૭૧૭ થં ચક્કસમારુળ્હં, વુય્હન્તં વળવામુખં;
કપ્પુટ્ઠાનમહારમ્ભં, કપ્પો પત્તન્તરો યથા.

૧૭૧૮ તથા લોકા તયોપેતે,
મહોપદ્દવસઙ્કુલા;
ડય્હન્તેકાદસઞ્ઞીહિ,
પરિપ્ફન્દપરાયણા.

૧૭૧૯ મહારઞ્ઞમિવાદિત્તં, ભવયોનિગતિટ્ઠિતિ-
સત્તાવાસા સમીભૂતા, જલિતઙ્ગારકાસુકા.

૧૭૨૦ આસીવિસા મહાભૂતા, વધકા ખન્ધપઞ્ચકા;
ચક્ખાદયો સુઞ્ઞા ગામા, ગોચરા ગામઘાતકા.

૧૭૨૧ .ચ્ચાનયસમાકિણ્ણં, ભવસાગરમણ્ડલં;
લેણં તાણં પતિટ્ઠા વા, સરણં વા ન વિજ્જતિ.

૧૭૨૨ અત્થાભિરોધિનો બાલા, વઙ્કઘસ્તાવ મીનકા;
મહાસકટુપબ્બુળ્હા, મહબ્ભયપતિટ્ઠિતા.

૧૭૨૩ ઝાયમાનાવ જિય્યન્તા, નાનાબ્યસનપીળિતા;
વિપત્તાવટ્ટપતિતા, મરણાબદ્ધનિચ્છયા.

૧૭૨૪ મોહન્ધકારપિહિતા, ચતુરોઘસમોત્થટા;
વિતુન્ના દુક્ખસલ્લેન, વિહઞ્ઞન્તિ વિઘાતિનો.

૧૭૨૫ .ત્થઞ્ચ વિસપુપ્ફંવ, નાનાનત્થફલાવહં;
દુક્ખાનુબન્ધસમ્બાધં, આબાધંવ સમુટ્ઠિતં.

૧૭૨૬ આસીવિસંવ કુપિતં, ઘોરં ભયનિબન્ધનં;
અસિસૂનંવ સારમ્ભં, દુક્ખાયૂહનકં પદં.

૧૭૨૭ સવિદાહપરિપ્ફન્દપક્કબન્ધમિવોદકં;
ઉપ્પાદઞ્ચ પવત્તઞ્ચ, નિમિત્તાયૂહનં તથા.

૧૭૨૮ પટિસન્ધિઞ્ચ પસ્સન્તં, **ઞાણમાદીનવં** મતં;
તેભૂમકેસુ તેનાયમવુદ્ધિં પટિવિજ્ઝતિ.

૧૭૨૯ ભયભેરવપક્ખન્તે, બહ્વાદીનવપચ્ચયે;
સઙ્ખારે સમવેક્ખન્તો, નિબ્બિન્દતિ નિરાલયો.

૧૭૩૦ વિસં જીવિતુકામોવ, વેરિકે વિય ભીરુકો;
સુપણ્ણં નાગરાજાવ, ચોરં વિય મહદ્ધનો.

૧૭૩૧ દુક્ખાનુસયસમ્બાધે, બાધમાને વિભાવયં;
સંવેજેતિ નિરાનન્દે, પરિપન્થભયાકુલે.

૧૭૩૨ સુદ્ધો મુત્તકરીસંવ, સુહિતો વમિતં વિય;
સુવિલિત્તોવ દુગ્ગન્ધં, સુન્હાતો અઙ્ગણં વિય.

૧૭૩૩ રાગદોસપરિક્લિટ્ઠે, ચતુરાસવપૂતિકે;
હીનલોકામિસાસારે, સંક્લેસવિસદૂસિતે.

૧૭૩૪ સઙ્ખારેપિ જિગુચ્છન્તો, નાભિનન્દતિ પણ્ડિતો;
તસ્સેતં નન્દિનિસ્સટ્ઠં, **નિબ્બિદાઞાણ**મબ્રવું.

૧૭૩૫ સભયાદીનવે દિસ્વા, સઙ્ખારે પુન પણ્ડિતો;
નિબ્બિન્દન્તો તતો તેહિ, પરિમુચ્ચિતુમિચ્છતિ.

૧૭૩૬ મીનાવ કુમીને બદ્ધા, પઞ્જરે વિય પક્ખિનો;
ચોરો ચારકબદ્ધોવ, પેળાયન્તોવ પન્નગો.

૧૭૩૭ પઙ્કે સન્નો મહાનાગો, ચન્દો રાહુમુખં ગતો;
મિગો યથા પાસગતો, તથા સંસારચારકે.

૧૭૩૮ અવિજ્જાપરિયોનદ્ધે , ખન્ધપઞ્ચકસન્થરે;
દિટ્ઠિજાલપટિચ્છન્ને, વિપલ્લાસપરિક્ખિતે.

૧૭૩૯ પઞ્ચનીવરણાબદ્ધે, માનત્થમ્ભસમુસ્સયે;
ઇચ્છાપપાતગમ્ભીરે, વિપત્તિવિનિપાતને.

૧૭૪૦ જરાબ્યાધિસમુપ્પાદે, ધૂમકેતુપપત્તિકે;
કોધૂપનાહદહને, સોકોપાયાસધૂપિતે.

૧૭૪૧ મદપ્પમાદાવરોધે, ભવતણ્હાવકડ્ઢને;
વિપ્પયોગસમુત્તાસે, નિચ્ચાપાયભયાકુલે.

૧૭૪૨ આલમ્બાભિહતે નિચ્ચં, ફસ્સદ્વારાધિકુટ્ટને;

સઞ્ચેતનાકારણિકે, વેદનાકમ્મકારણે.

૧૭૪૩ અનત્થાલાપનિગ્ઘોસે, ક્લેસરક્ખસલાલિતે;
મરણારમ્ભનિટ્ઠાને, બદ્ધો મુત્તિં ગવેસતિ.

૧૭૪૪ અગ્ગિં વિય ચ સમ્ફુટ્ઠ-મસુચિં ગહિતં વિય;
પેતં ખાદિતુકામંવ, વિક્કન્તેન્તમિવાવુધં.

૧૭૪૫ મહાબ્યસનુપસ્સટ્ઠે, સઙ્ખારે મોત્તુમિચ્છતો;
મુચ્ચિતુકમ્યતાઞાણમુપ્પજ્જન્તિ પવુચ્ચતિ.

૧૭૪૬ દુજ્જહે પલિબજ્ઝન્તે, ગન્થાનુસયસઙ્ગમે;
તણ્હુપાદાનગહણે, નન્દિરાગાનુબન્ધને.

૧૭૪૭ દિટ્ઠિમાનમદત્થદ્ધે, લોભપાસનિરન્તરે;
સંયોજનમહાદુગ્ગે, ચિરકાલપ્પપઞ્ચિતે.

૧૭૪૮ સઙ્ખારે મુઞ્ચતચ્ચન્તં, આવિજ્ઝિત્વાવ પન્નગં;
લક્ખણાનુપનિજ્ઝાય, સુખુમં પન યોનિસો.

૧૭૪૯ અજ્ઝત્તગહણો તસ્મા, નિરપેક્ખવિમુત્તિયા;
વગ્ગુલીવાફલં રુક્ખં, વીમંસતિ વિસેસતો.

૧૭૫૦ વિહતં વિય કપ્પાસં, વિહનન્તો પુનપ્પુનં;
ગન્ધં વિય ચ પિસેન્તો, પિસિતંયેવ સાધુકં.

૧૭૫૧ અનિચ્ચા દુક્ખાનત્તાતિ, સતિમા સુસમાહિતો;
આહચ્ચ પટિવિજ્ઝન્તો, લક્ખણાનિ વિપસ્સતિ.

૧૭૫૨ વિપસ્સન્તસ્સ તસ્સેવં, **પટિસઙ્ખાનુપસ્સના-**
ઞાણમિચ્ચાહુ નિપુણં, વિચિનન્તં વિસારદા.

૧૭૫૩ ઇતિ સમ્મા વિપસ્સન્તો, સચ્છિકત્વા તિલક્ખણં;
યથાભૂતસભાવેન, તત્થેવમનુપસ્સતિ.

૧૭૫૪ અનિચ્ચા વત સઙ્ખારા, નિચ્ચાતિ ગહિતા પુરે;
દુક્ખાવ સુખતો દિટ્ઠા, અનત્તાવ પનત્તતો.

૧૭૫૫ અનિચ્ચા દુક્ખાનત્તા ચ, સઙ્ખતા પુન સબ્બથા;
અલબ્ભનેય્યધમ્મા ચ, તથેવાકામકારિયા.

૧૭૫૬ ધાતુમત્તા પરાધીના, અત્તાધેય્યવિવજ્જિતા;
મચ્ચુધેય્યવસાનીતા, ઉપધિહતગોચરા.

૧૭૫૭ અહં મમન્તિ વોહારો, પરો વાથ પરસ્સ વા;
અત્તા વા અત્તનીયં વા, વત્થુતો નત્થિ કત્થચિ.

૧૭૫૮ યથાપિ અઙ્ગસમ્ભારા, હોતિ સદ્દો રથો ઇતિ;
એવં ખન્ધેસુ સન્તેસુ, હોતિ સત્તોતિ સમ્મુતિ.

૧૭૫૯ તત્થ કપ્પેન્તિ અત્તાનં, બાલા દુમ્મેધિનો જના;
અજ્ઝત્તં વા બહિદ્ધા વા, પસ્સતો નત્થિ કિઞ્ચનં.

૧૭૬૦ સુખિતો દુક્ખિતો વાથ, પુગ્ગલો નામ કત્થચિ;
વત્થુતો નત્થિ સબ્બત્થ, સઙ્ખારા તંસભાવિનો.

૧૭૬૧ જાયમાના ચ જિય્યન્તા, મિય્યમાના ચ સઙ્ખતા;
અત્તાવ દુક્ખિતા હેતે, ન તુ દુક્ખાય કસ્સચિ.

૧૭૬૨ દુક્ખમેવ હિ સમ્ભોતિ, દુક્ખં તિટ્ઠતિ વેતિ ચ;
નાઞ્ઞત્ર દુક્ખા સમ્ભોતિ, નાઞ્ઞં દુક્ખા નિરુજ્ઝતિ.

૧૭૬૩ એત્થ ગય્હૂપગં નત્થિ, પલાસેતં પપઞ્ચિતં;
નિરુદ્ધસ્સ સમાયૂહા, નિરત્થકસમુબ્ભવા.

૧૭૬૪ અનિચ્ચા હોન્તુ સઙ્ખારા, દુક્ખિતા વા મમેત્થ કિં;
અનત્તા વાતિ? **સઙ્ખારુપેક્ખાઞાણં** પવત્તતિ.

૧૭૬૫ ઇતિ દિસ્વા યથાભૂતં, યાવ ભઙ્ગા તતો પરં;
ગણ્હન્તી ભાવનાગબ્ભં, પરિપક્કા વિપસ્સના.

૧૭૬૬ અવસ્સં ભઙ્ગનિટ્ઠાને, ભયાદીનવનિચ્છિતે;
નિબ્બિન્દિત્વા વિરજ્જન્તો, પટિસઙ્ખાયુપેક્ખતિ.

૧૭૬૭ તત્થ મુત્તકરીસંવ, ખેળપિણ્ડંવ ઉજ્ઝિતં;
વિસ્સટ્ઠપરપુત્તંવ, વિસ્સટ્ઠભરિયં વિય.

૧૭૬૮ પવત્તઞ્ચ નિમિત્તઞ્ચ, પટિસઙ્ખાયુપેક્ખતો;
સબ્બસઙ્ખારધમ્મેસુ, ગતિયોનિભવેસુ વા.

૧૭૬૯ વારિ પોક્ખરપત્તેવ, સૂચિકગ્ગેવ સાસપો;

ખિત્તં કુક્કુટપત્તંવ, દદ્દુલંવ હુતાવહે.

૧૭૭૦. ન પસારીયતી ચિત્તં, ન તુ સજ્જતિ બજ્ઝતિ;
આલયા પતિલીયન્તિ, પરિવત્તતિ વટ્ટતો.

૧૭૭૧. સીતં ધમ્માભિતત્તોવ,
છાતજ્ઝત્તોવ ભોજનં;
પિપાસિતોવ પાનીયં,
બ્યાધિતોવ મહોસધં.

૧૭૭૨. ભીતો ખેમન્તભૂમિંવ, દુગ્ગતોવ મહાનિધિં;
અઞ્ઞસં મગ્ગમુળ્હોવ, દીપં વિય ચ અણ્ણવે.

૧૭૭૩. અજરામરમચ્ચન્તં , અસઙ્ખારમનાસવં;
સબ્બદુક્ખક્ખયં ઠાનં, નિબ્બાનમભિકઙ્ખતિ.

૧૭૭૪. વુટ્ઠાનગામિની ચાયં, સિખપ્પત્તા વિપસ્સના;
સકુણી તીરદસ્સીવ, **સાનુલોમા** પવત્તતિ.

૧૭૭૫. અપ્પવત્તમનિમિત્તં, પસ્સન્તો પન સન્તતો;
પક્ખીવ નિપ્ફલં રુક્ખં, હિત્વા વુટ્ઠાતિ સઙ્ખતા.

૧૭૭૬. ઉપચારસમાધીતિ, કામાવચરભાવના;
મુત્તોયં લોકિયો મગ્ગો, પુબ્બભાગવિપસ્સના.

૧૭૭૭. પરિપક્કા કમેનેવં, પરિભાવિતભાવના;
પરિચ્ચજન્તી સઙ્ખારે, પક્ખન્દન્તી અસઙ્ખતે.

૧૭૭૮. તેનેતાનુત્તરં મગ્ગ-માસેવનવિસેસતો;
કઙ્ખસઙ્કપ્પના જાતા, અચ્ચિધૂમાવ ભાસુરં.

૧૭૭૯. ઉગ્ગચ્છતિ યથાદિચ્ચો, પુરક્ખત્વારુણં તથા;
વિપસ્સનં પુરક્ખત્વા, મગ્ગધમ્મો પવત્તતિ.

૧૭૮૦. તથા પવત્તમાનો ચ, નિબ્બાનપદગોચરો;
વિમોક્ખત્તયનામેન, યથારહમસેસતો.

૧૭૮૧. કિલેસદૂસિતસન્તાને, અભિહન્ત્વા વિગચ્છતિ;
એકચિત્તક્ખણુપ્પાદો, અસની વિય પબ્બતં.

૧૭૮૨. પુબ્બે વુત્તનયેનેવ, અપ્પનાનયમીરયે;
પાદકજ્ઝાનભેદેન, ઝાનઙ્ગનિયમો ભવે.

૧૭૮૩. પરિકમ્મોપચારાનુ-લોમસઙ્ખાતગોચરા;
યં કિઞ્ચિ લક્ખણાકારં, વિપસ્સન્તા પવત્તરે.

૧૭૮૪. તતો ગોત્રભુ નિબ્બાન-માલમ્બિત્વાન જાયતિ;
બહિદ્ધા ખન્ધતો તસ્મા, વુટ્ઠાનન્તિ પવુચ્ચતિ.

૧૭૮૫. તતો **મગ્ગો** કિલેસમ્હા, વિમુચ્ચન્તો પવત્તતિ;
વુટ્ઠાનં ઉભતો તસ્મા, ખન્ધતો ચ કિલેસતો.

૧૭૮૬. તથા તીણિ વા હોન્તિ, **ફલાનિ** ચ તતો પરં;
ભવઙ્ગપાતો તં છેત્વા, જાયતે પચ્ચવેક્ખણા.

૧૭૮૭. મગ્ગં ફલઞ્ચ નિબ્બાનં, પચ્ચવેક્ખતિ પણ્ડિતો;
હીને કિલેસે સેસે ચ, પચ્ચવેક્ખતિ વા ન વા.

૧૭૮૮. ભાવેત્વા પઠમં મગ્ગ-મિત્થમાદિફલે ઠિતો;
તતો પરં પરિગ્ગય્હ, નામરૂપં યથા પુરે.

૧૭૮૯. કમેન ચ વિપસ્સન્તો, પુનદેવ યથારહં;
યથાનુક્કમમપ્પેતિ, સકદાગામિઆદયો.

૧૭૯૦. ઇત્થં વિભત્તપરિપાકવિભાવનાયં,
બુદ્ધાનુબુદ્ધપરિભાવિતભાવનાયં;
પચ્ચુદ્ધરેતિ ભવસાગરપારગામી,
મગ્ગો મહેસિ ગુણસાગરપારગામી.

૧૭૯૧. ઇચ્ચેતં દસવિધ ભાવનાવિભાગં,
ભાવેત્વા પરમહિતાવહં કમેન;
પપ્પોન્તિ પદમજરામરં ચિરાય,
સંક્લેસં સકલમવસ્સજન્તિ ધીરા.

ઇતિ નામરૂપપરિચ્છેદે દસાવત્થાવિભાગો નામ

દ્વાદસમો પરિચ્છેદો.

૧૩. તેરસમો પરિચ્છેદો

નિસ્સન્દફલવિભાગો

૧૭૯૨ વિપસ્સનાય નિસ્સન્દમિતિ વુત્તમિતો પરં;
સચ્ચાનં પટિવેધાદિં, પવક્ખામિ યથાક્કમં.

૧૭૯૩ પરિઞ્ઞા ચ પહાનઞ્ચ, સચ્છિકિરિયા ચ ભાવના;
ઇતિ દુક્ખાદિસચ્ચેસુ, **કિચ્ચ**માહુ ચતુબ્બિધં.

૧૭૯૪ તં સબ્બં મગ્ગકાલમ્હિ, કરિસ્સતિ તતો પરં;
પટિપસ્સદ્ધકિચ્ચત્તા, કતં હોતિ ફલે કથં.

૧૭૯૫ છિન્નતાલો ફલસ્સેવ, છિન્નાનુસયમૂલકા;
ખન્ધા નાલમધિટ્ઠાનં, વિપલ્લાસપવત્તિયા.

૧૭૯૬ અચ્ચન્તપટિપક્ખત્તા, ચતુમગ્ગપવત્તિયા;
પરં ક્લેસા ન જાયન્તિ, દડ્ઢબીજઙ્કુરં યથા.

૧૭૯૭ નિય્યાનટ્ઠવિસેસેન, અઞ્ઞમઞ્ઞસ્સ પચ્ચયો;
મગ્ગોવ મગ્ગં ભાવેતિ, જાયમાનોથ વા પુન.

૧૭૯૮ મગ્ગપ્પવત્તિસન્તાને , ભાવનાતિ પવુચ્ચતિ;
વત્તમાનેન તં કિચ્ચં, નિપ્ફાદિતમસેસતો.

૧૭૯૯ ઇતિ તીણિપિ સચ્ચાનિ, કિચ્ચતો પટિવિજ્ઝતિ;
નિબ્બાનં સચ્છિકુબ્બન્તો, મગ્ગો એકક્ખણે સહ.

૧૮૦૦ કિચ્ચપ્પવત્તિતો ચેત્થ, **પટિવેધો**તિ વુચ્ચતિ;
તઞ્ચ સાધેતિ મગ્ગોયં, નિય્યન્તો સન્તિગોચરો.

૧૮૦૧ પરિચ્ચજિત્વા સઙ્ખારે, મગ્ગસ્સારબ્ભ નિબ્બુતિં,
નિય્યાનમેવ સચ્ચેસુ, કિચ્ચસાધનમીરિતં.

૧૮૦૨ મગ્ગો એવ હિ નિય્યાતિ, સેસા તસ્સોપકારકા;
અપ્પેન્તા ઝાનધમ્મા ચ, બુજ્ઝન્તા બોધિપક્ખિયા.

૧૮૦૩ તસ્મા તસ્સેવ વુટ્ઠાનં, પકાસેન્તિ વિસેસતો;
ખન્ધેહિ ચ કિલેસેહિ, વિમોક્ખત્તયતો કથં.

૧૮૦૪ કત્વાનાભિનિવેસં તુ, યત્થ તત્થ યથા તથા;
ભૂમિધમ્મં પરિગ્ગય્હ, વિપસ્સિત્વા તતો પરં.

૧૮૦૫ યતો કુતોચિ વુટ્ઠાનં, યદિ હોતિ અનિચ્ચતો;
હુત્વાધિમોક્ખબહુલો, સદ્ધિન્દ્રિયવિસેસતો.

૧૮૦૬ અનિમિત્તવિમોક્ખેન, નિય્યન્તો સત્તપુગ્ગલો;
સદ્ધાનુસારી પઠમે, મજ્ઝે સદ્ધાવિમુત્તકો.

૧૮૦૭ અન્તે પઞ્ઞાવિમુત્તોતિ, તમીરેન્તિ તથાગતા;
સઙ્ખારે દુક્ખતો દિસ્વા, વુટ્ઠહન્તો સ પુગ્ગલો.

૧૮૦૮ પસ્સદ્ધિબહુલો હુત્વા, સમાધિન્દ્રિયલાભતો;
તથેવાપ્પણિહિતેન, નિય્યન્તો તિવિધો ભવે.

૧૮૦૯ અનત્તતો વુટ્ઠહિત્વા, વેદબાહુલ્યયોગતો;
સુઞ્ઞતેનાથ નિય્યન્તો, પઞ્ઞિન્દ્રિયવિસેસતો.

૧૮૧૦ ધમ્માનુસારી પઠમે, દિટ્ઠિપ્પત્તો તતો પરં;
અન્તે પઞ્ઞાવિમુત્તોતિ, તમ્પિ દીપેન્તિ પણ્ડિતા.

૧૮૧૧ આનેઞ્જપાદકજ્ઝાન-નામકાયવિસેસતો ;
સચ્છિકત્વાન નિબ્બાનં, મજ્ઝે છ કાયસક્ખિનો.

૧૮૧૨ અરૂપતો ચ મગ્ગેન, આનેઞ્જેન ચ રૂપતો;
વિમુત્તો ઉભતોભાગ-વિમુત્તો અરહા ભવે.

૧૮૧૩ તિવિમોક્ખમુખીભૂતા, ઇતિ વુટ્ઠાનસાધિકા;
સત્તપુગ્ગલભેદઞ્ચ, સમ્પાદેતિ વિપસ્સના.

૧૮૧૪ અધિમુચ્ચતિ સદ્ધા ચ, યથાવત્થુસભાવતો;
ઞેય્યધમ્મેસુ સબ્બત્થ, પઞ્ઞા ચ પટિવિજ્ઝતિ.

૧૮૧૫ તસ્મા સદ્ધા ચ પઞ્ઞા ચ, વત્થુનિચ્છયલક્ખણા;
વત્થુપ્પતિટ્ઠિતા ચાયં, તિલક્ખણવિપસ્સના.

૧૮૧૬ તસ્મા સદ્ધાધુરો યોગી, દિસ્વોળારિકલક્ખણં;
તતો પરમનત્તાતિ, સુખુમે અધિમુચ્ચતિ.

૧૮૧૭ તસ્સેવમધિમુત્તસ્સ, સદ્ધા વા પન કેવલા;

સમાધિન્દ્રિયાધિકા ચ, વુટ્ઠાનઘટિકા ભવે.

૧૮૧૮. થૂલલક્ખણમોહાય, પઞ્ઞાધુરે વિપસ્સતો;
ધમ્મસભાવમાહચ્ચ, સુખુમં પટિવિજ્ઝતિ.

૧૮૧૯. તસ્મા સદ્ધાધુરસ્સેવ, વુટ્ઠાનદ્વયમાદિતો;
અન્તે સદ્ધાનુગતસ્સ, પઞ્ઞા સુપરિપૂરતિ.

૧૮૨૦. પઞ્ઞાધુરસ્સ સેસન્તિ, કેચિ આચરિયા પન;
ધુરસંસન્દનં નામ, વુટ્ઠાનેસુ વિભાવયું.

૧૮૨૧. સત્તક્ખત્તુપરમો ચ,
કોલંકોલો તથાપરો;
એકબીજીતિ તિવિધો,
સોતાપન્નો પવુચ્ચતિ.

૧૮૨૨. સકિંદેવ ઇમં લોકં, આગન્ત્વા પુન પુગ્ગલો;
સકદાગામિનામેન, દુતિયોપિ પકાસિતો.

૧૮૨૩. અન્તરાપરિનિબ્બાયી , ઉપહચ્ચાપરો તથા;
અસઙ્ખારં સસઙ્ખારં, ઉદ્ધંસોતોતિ પઞ્ચધા.

૧૮૨૪. **અનાગામી** ચ તતિયો, ચતુત્થો **અરહા**તિ ચ;
ઇત્થં ફલટ્ઠા ચત્તારો, **મગ્ગટ્ઠા** ચ તતોપરે.

૧૮૨૫. ભાવનાપરિયાયેન , પટિવેધાનુરૂપતો;
ચત્તારો ચ યુગા હોન્તિ, **અટ્ઠ ચારિયપુગ્ગલા**.

૧૮૨૬. દિટ્ઠિકઙ્ખા પહીયન્તિ, આદિમગ્ગેન સબ્બથા;
અપાયગમનીયમ્પિ, પાપમઞ્ઞં પહીયતિ.

૧૮૨૭. સકદાગામિમગ્ગેન, ખીયન્તોળારિકા તથા;
અનાગામિકમગ્ગેન, કામદોસાવ સબ્બથા.

૧૮૨૮. અરહત્તેન સબ્બેપિ, ક્લેસા ખીયન્તિ સબ્બથા;
ક્લેસહાનિ યથાયોગ-મિતિ ઞેય્યા વિભાવિના.

૧૮૨૯. **પટિસમ્ભિદા ચતસ્સો**, અત્થે ધમ્મે નિરુત્તિયં;
પટિભાને ચ ભાસન્તિ, ઞાણં ભેદગતં બુધા.

૧૮૩૦ હેતુપ્ફલઞ્ચ નિબ્બાનં, ભાસિતત્થો તથાપરો;
પાકાક્રિયાતિ પઞ્ચેતે, **અત્થ**નામેન ભાસિતા.

૧૮૩૧ હેતુ ચારિયમગ્ગો ચ, ભાસિતઞ્ચ તથાપરં;
કુસલાકુસલઞ્ચેતિ, પઞ્ચ **ધમ્મો** પકાસિતો.

૧૮૩૨ ઇત્થેવં દસધા ભેદે, અત્થધમ્મે યથારહં;
યો વોહારો સભાવેન, સા **નિરુત્તી**તિ સમ્મતા.

૧૮૩૩ તંતંગોચરકિચ્ચાદિ-ભેદભિન્નં તહિં તહિં;
પવત્તમાનં યં ઞાણં, **પટિભાનં** તમીરિતં.

૧૮૩૪ પુબ્બયોગો બાહુસ્સચ્ચં,
દેસભાસા તથાગમો;
પરિપુચ્છા ચાધિગમો,
નિસ્સયો મિત્તસમ્પદા.

૧૮૩૫ ઇચ્ચૂપનિસ્સયં લદ્ધા, ભિજ્જતિ પટિસમ્ભિદા;
અસેક્ખભૂમિયં વાથ, સેક્ખભૂમિયમેવ વા.

૧૮૩૬ પરસ્સતો આગમતો, તથાલમ્બણતોપિ ચ;
નામુપ્પત્તિં પકાસેન્તિ, ફલસ્સ તિવિધં બુધા.

૧૮૩૭ તિધા તતો **સમાપત્તિ**, સોતાપત્તિફલાદિકા;
સુઞ્ઞતા ચાનિમિત્તા ચ, તથાપ્પણિહિતાતિ ચ.

૧૮૩૮ ફલઞ્ચ વુત્તનયેનેવ, સમાપજ્જિતુમિચ્છતો;
વિપસ્સન્તસ્સ સઙ્ખારે, ફલમપ્પેતિ અત્તનો.

૧૮૩૯ નિરોધં તુ સમાપત્તિં, રૂપારૂપસ્સ લાભકો;
સમાપજ્જતાનાગામી, અરહા ચ યથા તથા.

૧૮૪૦ રૂપારૂપસમાપત્તિં, સમાપજ્જ યથાક્કમં;
વુટ્ઠહિત્વા વિપસ્સન્તો, તત્થ તત્થેવ સઙ્ખતે.

૧૮૪૧ યુગનન્ધં પવત્તેત્વા, સમથઞ્ચ વિપસ્સનં;
યાવાકિઞ્ચઞ્ઞાયતન-મિત્થં પત્વા તતો પરં.

૧૮૪૨ અધિટ્ઠેય્યમધિટ્ઠાય, કત્વાભોગં યથારહં;

મઞ્ઞારૂપસમાપત્તિં, સમાપજ્જતિ પણ્ડિતો.

૧૮૪૩. તતો નિરોધં ફુસતિ, ચિત્તુપ્પાદદ્વયા પરં;
તસ્સેવં મનસાભાવો, **નિરોધો**તિ પવુચ્ચતિ.

૧૮૪૪. ફલચિત્તસમુપ્પાદા, વુટ્ઠાનં તસ્સ દીપિતં;
તતો ભવઙ્ગં છેત્વાન, પચ્ચવેક્ખતિ બુદ્ધિમા.

૧૮૪૫. ઇચ્ચાનેકગુણાધારં, પઞ્ઞાભાવનમુત્તમં;
ભાવેય્ય મતિમા યોગી, પત્થેન્તો હિતમત્તનો.

૧૮૪૬. ઇત્થં સુસમ્પાદિતસીલચિત્ત-
પઞ્ઞાવિસુદ્ધી પટિપાદયન્તા;
પત્વાન સમ્બોધિમપેતસોકા,
પાલેન્તિ સોત્થિં પરમં ચિરાય.

૧૮૪૭. તે પત્તિપત્તા પરમપ્પતીતા,
પક્ખાલિતક્લેસમલા મહેસી;

અચ્ચન્તવોદાતગુણોદિતત્તા,
લોકસ્સ હોન્તુત્તમદક્ખિણેય્યા.

ઇતિ નામરૂપપરિચ્છેદે નિસ્સન્દફલવિભાગો નામ

તેરસમો પરિચ્છેદો.

નિટ્ઠિતો ચ સબ્બથાપિ વિપસ્સનાવિભાગો.

નિગમનકથા

૧૮૪૮. એત્તાવતા પટિઞ્ઞાતો, પવક્ખામીતિ આદિતો;
નામરૂપપરિચ્છેદો, પરિનિટ્ઠાપિતો મયા.

૧૮૪૯. તેરસેવ પરિચ્છેદા, વિભત્તા સત્ત સાધિકા;
નામરૂપપરિચ્છેદે, ભાણવારા પકાસિતા.

૧૮૫૦. અભિધમ્મપરમત્થા, સમથો ચ વિપસ્સના;
વિસું વિસું વિભત્તાતિ, વિભાગેત્થ તિધા મતા.

૧૮૫૧. સોયં વિજ્જાવિમોક્ખા ચ, હદયેસુ વિભાવિનં;

વલ્લભત્તમધિટ્ઠાય, સાસનેત્થ ગવેસિનં.

૧૮૫૨ મનોગતતમુદ્ધંસી, રવિરંસીવ પણ્ડિતો;
દસ્સેતુ ચિરમાલોકં, સદ્ધમ્મરતનાલયે.

૧૮૫૩ પણ્ડિચ્ચં પરમત્થેસુ, પાટવં પટિપત્તિયં;
પત્થયન્તેન ભિક્ખૂન-મિત્થં સુગતસાસને.

૧૮૫૪ નામરૂપપરિચ્છેદ-મસંકિણ્ણમનાકુલં;
કુબ્બતા હિતકામેન, સુકતેન કતેન મે.

૧૮૫૫ મહામેરુનિભં ગેહં, મહાચેતિયભૂસિતં;
મહાવિહારમારુળ્હ-મહાબોધિમહુસ્સવં.

૧૮૫૬ અલઙ્કાતું પહોન્તાલં, ચિરકાલં તપોધના;
લઙ્કાદીપસ્સલઙ્કારં, કલઙ્કાપગતાલયં.

૧૮૫૭ નામરૂપપરિચ્છેદો,
અન્તરાયં વિના યથા;
નિટ્ઠિતોયં તથા લોકે,
નિટ્ઠન્તજ્ઝાસયા સુભા.

ઇતિ અનુરુદ્ધાચરિયેન વિરચિતં

નામરૂપપરિચ્છેદપકરણં નિટ્ઠિતં.

નમો તસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ

પરમત્થવિનિચ્છયો

ગન્થારમ્ભકથા

૧. વન્દિત્વા વન્દનેય્યાનં, ઉત્તમં રતનત્તયં;
પવક્ખામિ સમાસેન, પરમત્થવિનિચ્છયં.

પઠમો પરિચ્છેદો

૧. ચિત્તવિભાગો

૧. સરૂપસઙ્ગહકથા

૨. ચિત્તં ચેતસિકં રૂપં, નિબ્બાનન્તિ નિરુત્તરો;
ચતુધા દેસયી ધમ્મે, ચતુસચ્ચપ્પકાસનો.

૩. ચિત્તમેકૂનનવુતિવિધં તત્થ વિભાવયે;
એકનવુતિવિધં વા, એકવીસસતમ્પિ વા.

૪. દ્વેપઞ્ઞાસ સરૂપેન, ધમ્મા ચેતસિકા મતા;
ચિત્તુપ્પાદવસા ભિન્ના, સમ્પયોગાનુસારતો.

૫. અટ્ઠવીસવિધં રૂપં, ભૂતોપાદાયભેદતો;
દુવિધં રૂપરૂપં તુ, અટ્ઠારસવિધં ભવે.

૬. નિબ્બાનં પન દીપેન્તિ, અસઙ્ખતમનુત્તરં;
અત્થનામવસા દ્વેધા, પઞ્ઞત્તીતિ પવુચ્ચતિ.

૭. તેસં દાનિ પવક્ખામિ, વિભાગં તુ યથાક્કમં;
ચતુધા પરમત્થાનં, દ્વિધા પઞ્ઞત્તિયા કથં.

૮. કુસલાદિવિભાગેન , તત્થ ચિત્તં ચતુબ્બિધં;
તથા ભૂમિવિભાગેન, કામભૂમાદિતો કથં.

૯. સોમનસ્સસહગતં, ઉપેક્ખાસહિતં તથા;
ઞાણેન સમ્પયુત્તઞ્ચ, વિપ્પયુત્તન્તિ ભેદિતં.

૧૦. અસઙ્ખારં સસઙ્ખારમિતિ ભિન્નં પુનટ્ઠધા;
કામાવચરકુસલં, કામે સુગતિસાધકં.

૧૧. તક્કચારપીતિસુખ-ચિત્તસ્સેકગ્ગતાયુતં ;
પઠમજ્ઝાનકુસલં, પઞ્ચઙ્ગિકમુદાહટં.

૧૨. વિતક્કહીનં દુતિયં, ઝાનં તુ ચતુરઙ્ગિકં;
વિચારહીનં તતિયં, ઝાનં પન તિવઙ્ગિકં.

૧૩. પીતિહીનં ચતુત્થઞ્ચ, ઉપેક્ખેકગ્ગતાયુતં;
પઞ્ચમઞ્ચ પકાસેન્તિ, ઉભયમ્પિ દુવઙ્ગિકં.

૧૪. એવં ઝાનઙ્ગભેદેન, ચિત્તં પઞ્ચવિધં ભવે;
રૂપાવચરકુસલં, રૂપભૂમિપવત્તકં.

૧૫. આકાસાનઞ્ચાયતનં, કુસલં પઠમં ભવે;
વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનન્તિ, દુતિયં તતિયં તથા.

૧૬. આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનં તુ, ચતુત્થં પન માનસં;
નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાય-તનઞ્ચેતિ ચતુબ્બિધં.

૧૭. **આરુપ્પકુસલં** નામ, ઉપેક્ખેકગ્ગતાયુતં;
દુવઙ્ગિકમિદં સબ્બં, આરુપ્પભવસાધકં.

૧૮. સોતાપત્તિમગ્ગચિત્તં, પઠમાનુત્તરં તથા;
સકદાગામિ અનાગામિ, અરહત્તન્તિ સબ્બથા.

૧૯. ચતુધા મગ્ગભેદેન, ઝાનભેદેન પઞ્ચધા;
વીસતા**પરિયાપન્નકુસલં** દ્વયમિસ્સિતં.

૨૦. ઇત્થં ભૂમિવિભાગેન, **કુસલં** તુ ચતુબ્બિધં;
એકવીસાપિ બાવીસં, સત્તતિંસવિધમ્પિ વા.

૨૧. સોમનસ્સસહગતં , ઉપેક્ખાસહિતં તથા;
દિટ્ઠિગતસમ્પયુત્તં, વિપ્પયુત્તન્તિ ભેદિતં.

૨૨. અસઙ્ખારં સસઙ્ખારમિતિ ભિન્નં પુનટ્ઠધા;
લોભમૂલં પકાસેન્તિ, લોભમોહદ્વિહેતુકં.

૨૩. દોમનસ્સસહગતં , પટિઘેન સમાયુતં;
અસઙ્ખારં સસઙ્ખારમિતિ ભિન્નં દ્વિધા પન.

૨૪. **દોસમૂલં** પકાસેન્તિ, દોસમોહદ્વિહેતુકં;
વિચિકિચ્છાસહગતં, ઉદ્ધચ્ચસહિતન્તિ ચ.

૨૫. ઉપેક્ખાવેદનાયુત્તં, મોમૂહં દુવિધં પન;
મોહમૂલં પકાસેન્તિ, મોહેનેવેકહેતુકં.

૨૬. **દ્વાદસાકુસલા** નામ, ચતુરાપાયસાધકા;

એતે સુગતિયઞ્ચાપિ, વિપત્તિફલદાયકા.

૨૭. ચક્ખુસોતઘાનજિવ્હા-કાયવિઞ્ઞાણનામકા;
પઞ્ચવિઞ્ઞાણયુગળા, યુગળં સમ્પટિચ્છનં.

૨૮. સન્તીરણદ્વયઞ્ચેવ, ઉપેક્ખાસહિતં તથા;
પુઞ્ઞાપુઞ્ઞવસેનેવ, વિપાકા દુવિધા ઠિતા.

૨૯. ઉપેક્ખાસહિતા તત્થ, માનસા દ્વાદસેરિતા;
કાયવિઞ્ઞાણયુગળં, સુખદુક્ખયુતં કમા.

૩૦. સોમનસ્સસહગતં, યં સન્તીરણમાનસં;
તં **પુઞ્ઞપાક**મેવાહુ, **પાપપાકં** ન વિજ્જતિ.

૩૧. પઞ્ચદ્વારમનોદ્વાર-વસેન દુવિધં પન;
ઉપેક્ખાવેદનાયુત્તં, ક્રિયાવજ્જનનામકં.

૩૨. સોમનસ્સસહગતં, હસિતુપ્પાદમાનસં;
ક્રિયાજવનમિચ્ચેવં, તિવિધા**હેતુકક્રિયા**.

૩૩. અટ્ઠેવ પુઞ્ઞપાકાનિ, પાપપાકાનિ સત્તધા;
ક્રિયચિત્તાનિ તીણીતિ, **અટ્ઠારસ અહેતુકા**.

૩૪. સપુઞ્ઞેહિ સમાના ચ, મહાપાકમહાક્રિયા;
મહગ્ગતક્રિયા પાકા, ફલચિત્તાનિ ચ કમા.

૩૫. ઇત્થમેકૂનનવુતિ-વિધં ચિત્તં ભવે તથા;
એકનવુતિવિધં વા, એકવીસસતમ્પિ વા.

૩૬. તક્કચારપીતિસુખચિત્તસ્સેકગ્ગતાયુતં;
સોતાપત્તિમગ્ગચિત્તં, પઠમજ્ઝાનિકં મતં.

૩૭. દુતિયં તક્કતો હીનં, તતિયં તુ વિચારતો;
ચતુત્થં પીતિતો હીનં, ઉપેક્ખેકગ્ગતાયુતં.

૩૮. પઞ્ચમન્તિ ચ પઞ્ચેતે, પઠમાનુત્તરા મતા;
દિટ્ઠિકઙ્ખાસીલબ્બતપરામાસપ્પહાયિનો.

૩૯. તથેવ સકદાગામિમગ્ગચિત્તઞ્ચ પઞ્ચધા;
રાગદોસમોહત્તયતનુત્તકરમીરિતં.

૪૦. કામદોસસમુગ્ઘાતકરં નિરવસેસતો;
તતિયાનુત્તરઞ્ચાપિ, કુસલં પઞ્ચધા તથા.

૪૧. રૂપરાગારૂપરાગમાનુદ્ધચ્ચાપિ ચાપરા;
અવિજ્જા ચેતિ પઞ્ચુદ્ધંભાગિયાનમસેસતો.

૪૨. સંયોજનાનં સેસાનં, સમુગ્ઘાતકરં પરં;
ચતુત્થાનુત્તરં મગ્ગચિત્તં પઞ્ચવિધન્તિ ચ.

૪૩. ચત્તારિ પઞ્ચકાનેવ, મગ્ગેસુ ચ ફલેસુ ચ;
સેસાનિ ચેકાસીતીતિ, એકવીસસતં ભવે.

૪૪. લોકુત્તરાનં અઙ્ગાનં, ઇચ્ચેવં પઞ્ચધા પુન;
ઝાનઙ્ગમગ્ગબોજ્ઝઙ્ગ-વિભાગાય યથારહં.

૪૫. પાદકજ્ઝાનમામટ્ઠઝાનં અજ્ઝાસયો તથા;
વુટ્ઠાનગામિની ચેવ, નિયામેતિ વિપસ્સનાતિ.

ઇતિ ચિત્તવિભાગે સરૂપસઙ્ગહકથા નિટ્ઠિતા.

પઠમો પરિચ્છેદો.

દુતિયો પરિચ્છેદો

૨. પકિણ્ણકકથા

૪૬. કુસલાનેકવીસેવ , દ્વાદસાકુસલાનિ ચ;
છત્તિંસતિ વિપાકાનિ, ક્રિયાચિત્તાનિ વીસતિ.

૪૭. કામેસુ ચતુપઞ્ઞાસ, રૂપેસુ દસ પઞ્ચ ચ;
દ્વાદસારુપ્પચિત્તાનિ, અટ્ઠાનુત્તરમાનસા.

૪૮. કામે તેવીસ પાકાનિ, પુઞ્ઞાપુઞ્ઞાનિ વીસતિ;
એકાદસ ક્રિયા ચેતિ, ચતુપઞ્ઞાસ સબ્બથા.

૪૯. પુઞ્ઞપાકક્રિયાભેદા, તયો રૂપેસુ પઞ્ચકા;
આરુપ્પેતિ ચતુક્કાનિ, સત્તવીસ મહગ્ગતા.

૫૦. ચતુમગ્ગફલાનં તુ, વસેનટ્ઠપિ ઝાનતો;
દસોભયમ્પિ મિસ્સેત્વા, તાલીસાનુત્તરા સિયું.

૫૧. પુઞ્ઞપાકક્રિયાપાપા, સન્તિ કામે મહગ્ગતે;
પાપં નત્થિ ક્રિયાપાપા, ન વિજ્જન્તિ અનુત્તરે.

૫૨. પાપાહેતુકમુત્તાનિ, અનવજ્જાનિ સબ્બથા;
એકૂનસટ્ઠિ ચિત્તાનિ, પુઞ્ઞપાકક્રિયાવસા.

૫૩. કમ્મચિત્તાનિ તેત્તિંસ, પુઞ્ઞાપુઞ્ઞાનિ સબ્બથા;
છત્તિંસ તેસં પાકાનિ, ક્રિયા વીસ ન ચોભયં.

૫૪. ચક્ખુવિઞ્ઞાણધાતાદિ, પઞ્ચવિઞ્ઞાણનામકા;
પઞ્ચદ્વારાવજ્જનઞ્ચ, દુવિધં સમ્પટિચ્છનં.

૫૫. મનોધાતુત્તયં નામ, છસત્તતિ તતો પરે;
મનોવિઞ્ઞાણધાતૂતિ, સત્તધા ધાતુભેદતો.

૫૬. મનોવિઞ્ઞાણધાતુઞ્ચ , મનોધાતુત્તયં તથા;
કત્વા મનોવિઞ્ઞાણન્તિ, છ વિઞ્ઞાણા પકિત્તિતા.

૫૭. આવજ્જનં દસ્સનઞ્ચ, સવનં ઘાયનં તથા;
સાયનં ફુસનઞ્ચેવ, સમ્પટિચ્છનતીરણં.

૫૮. વોટ્ઠબ્બનઞ્ચ જવનં, તદારમ્મણનામકં;
ભવઙ્ગં ચુતિ સન્ધીતિ, ચિત્તં ચુદ્દસધા ઠિતં.

૫૯. આવજ્જનાદયો દ્વે દ્વે, યુગા સત્ત યથાક્કમં;
તીણિ તીરણચિત્તાનિ, એકં વોટ્ઠબ્બનં મતં.

૬૦. કુસલાકુસલા સબ્બે, ફલા ચાવજ્જનં વિના;
ક્રિયા ચ પઞ્ચપઞ્ઞાસ, જવનન્તિ પવુચ્ચરે.

૬૧. સન્તીરણમહાપાકા, તદારમ્મણનામકા;
એકાદસ પવત્તન્તિ, જવનારમ્મણે યતો.

૬૨. મહગ્ગતમહાપાકા, ઉપેક્ખાતીરણદ્વયં;
ચુતિસન્ધિભવઙ્ગાનિ, ચિત્તાનેકૂનવીસતિ.

૬૩. જવનાવજ્જનાદીનિ, વોટ્ઠબ્બસુખતીરણા;
મહગ્ગતમહાપાકા, ઉપેક્ખાતીરણાતિ ચ.

૬૪. અટ્ઠસટ્ઠિ તથા દ્વે ચ, નવટ્ઠ દ્વે યથાક્કમં;
એકદ્વિતિચતુપ્પઞ્ચકિચ્ચટ્ઠાનાનિ નિદ્દિસે.

૬૫. રૂપપાકા મહાપાકા, મનોધાતુ ચ તીરણં;
રૂપં જનેન્તિ એકૂનવીસતિ નેતરદ્વયં.

૬૬. અભિઞ્ઞાવજ્જિતા સબ્બે, અપ્પનાજવના પન;
રૂપં જનેન્તિ છબ્બીસ, પણામેન્તિરિયાપથં.

૬૭. અભિઞ્ઞાદ્વયવોટ્ઠબ્બપરિત્તજવના પન;
દ્વત્તિંસ રૂપવિઞ્ઞત્તિઇરિયાપથસાધકા.

૬૮. પઞ્ચવિઞ્ઞાણમારુપ્પ-વિપાકા સબ્બસન્ધિયો;
ચુતિ ખીણાસવસ્સેતિ, સોળસેતે ન કિઞ્ચિપિ.

૬૯. રૂપં જનેન્તિ ચિત્તાનિ, સત્તસત્તતિ સબ્બથા;
અટ્ઠપઞ્ઞાસ ચિત્તાનિ, પણામેન્તિરિયાપથં.

૭૦. દ્વત્તિંસ ચતુવિઞ્ઞત્તિં, સમુટ્ઠાપેન્તિ માનસા;
ન જનેન્તિ તસ્સમ્પેકં, યથાવુત્તાનિ સોળસ.

૭૧. સોમનસ્સસહગતા, પરિત્તજવના પન;

હસનમ્પિ જનેન્તીતિ, ચતુકિચ્ચાનિ તેરસ.

૭૨. સબ્બમ્પિ પઞ્ચવોકારે, કિચ્ચમેતં પકાસિતં;
આરુપ્પે પન સબ્બમ્પિ, રૂપાયત્તં ન વિજ્જતિ.

૭૩. અસઞ્ઞીનં તુ સબ્બાનિ, ચિત્તાનેવ ન લબ્ભરે;
રૂપક્ખન્ધોવ તેસં તુ, અત્તભાવોતિ વુચ્ચતિ.

૭૪. પાણાતિપાતથેય્યાદિવસેનોપચિતં પન;
ઉદ્ધચ્ચરહિતાપુઞ્ઞં, ચતુરાપાયભૂમિયં.

૭૫. દત્વા સન્ધિં પવત્તે તુ, પઞ્ચવોકારભૂમિયં;
ઉદ્ધચ્ચસહિતઞ્ચાપિ, સત્ત પાકાનિ પચ્ચતિ.

૭૬. દાનસીલાદિભેદેન, પવત્તં કુસલં પન;
કામે માનસમુક્કટ્ઠં, ચતુક્કં તુ તિહેતુકં.

૭૭. દત્વા તિહેતુકં સન્ધિં, કામે સુગતિયં પન;
સોળસ પુઞ્ઞપાકાનિ, પવત્તે તુ વિપચ્ચતિ.

૭૮. તિહેતુકોમકં પુઞ્ઞં, ઉક્કટ્ઠઞ્ચ દ્વિહેતુકં;
દત્વા દ્વિહેતુકં સન્ધિં, કામે સુગતિયં તથા.

૭૯. પવત્તે પન ઞાણેન, સમ્પયુત્તં વિવજ્જિય;
દ્વાદસ પુઞ્ઞપાકાનિ, વિપચ્ચતિ યથારહં.

૮૦. દ્વિહેતુકોમકં પુઞ્ઞં, પટિસન્ધિમહેતુકં;
દેતિ માનુસકે ચેવ, વિનિપાતાસુરે તથા.

૮૧. અટ્ઠાહેતુકપાકાનિ, પવત્તે તુ વિપચ્ચરે;
ચત્તારિપિ ચતુક્કાનિ, પઞ્ચવોકારભૂમિયં.

૮૨. ભાવનામયપુઞ્ઞં તુ, મહગ્ગતમનુત્તરં;
યથાભૂમિનિયામેન, દેતિ પાકં યથાસકં.

૮૩. કટત્તારૂપપાકાનિ, પઞ્ચવોકારભૂમિયં;
આરુપ્પાનુત્તરે પાકં, તથા રૂપમસઞ્ઞિસુ.

૮૪. પુઞ્ઞાપુઞ્ઞાનિ કમ્માનિ, તેત્તિંસાપિ ચ યબ્બથા;
સઞ્ઞનેન્તિ યથાયોગં, પટિસન્ધિપવત્તિયં.

ઇતિ ચિત્તવિભાગે પકિણ્ણકકથા નિટ્ઠિતા.

દુતિયો પરિચ્છેદો.

તતિયો પરિચ્છેદો

૩. વીથિસઙ્ગહકથા

૮૫. ચક્ખુસોતઘાનજિવ્હા-કાયાયતન પઞ્ચધા;
પસાદા હદયઞ્ચેતિ, છ વત્થૂનિ વિનિદ્દિસે.

૮૬. ચક્ખુસોતઘાનજિવ્હા-કાયદ્વારા ચ પઞ્ચધા;
મનોદ્વારં ભવઙ્ગન્તિ, છ દ્વારા ચિત્તવીથિયા.

૮૭. રૂપસદ્દગન્ધરસ-ફોટ્ઠબ્બા પઞ્ચ ગોચરા;
ધમ્મારમ્મણપઞ્ઞત્તિ, છ દ્વારારમ્મણક્કમા.

૮૮. નિમિત્તગતિકમ્માનિ , કમ્મમેવાથ ગોચરા;
પટિસન્ધિભવઙ્ગાનં, ચુતિયા ચ યથારહં.

૮૯. મરણાસન્નસત્તસ્સ, યથોપટ્ઠિતગોચરં;
છદ્વારેસુ તમારબ્ભ, પટિસન્ધિ ભવન્તરે.

૯૦. એકચિત્તક્ખણા હોતિ, યાવજીવં તતો પરં;
ભવઙ્ગં પરિયોસાને, ચુતિ ચેકક્ખણા ભવે.

૯૧. દુહેતાહેતુચુતિયા, કામાવચરસન્ધિયો;
તિહેતુકામચુતિયા, સબ્બાપિ પટિસન્ધિયો.

૯૨. રૂપાવચરચુતિયા , સહેતુપટિસન્ધિયો;
આરુપ્પતોપરિ કામે, તત્થ વાપિ તિહેતુકા.

૯૩. પટિસન્ધિ ભવઙ્ગઞ્ચ, એકમેવેકજાતિયં;
ચુતિ ચારમ્મણઞ્ચસ્સ, એવમેવ યથારહં.

૯૪. રૂપાદારમ્મણે ચક્ખુ-પ્પસાદાદિમ્હિ ઘટ્ટિતે;
મજ્ઝે ભવઙ્ગં છિન્દિત્વા, વીથિ નામ પવત્તતિ.

૯૫. આવજ્જપઞ્ચવિઞ્ઞાણસમ્પટિચ્છનતીરણા;
વોટ્ઠબ્બકામજવનતદારમ્મણનામકા.

૯૬. સત્તેવ ઠાનસઙ્ખેપા, પઞ્ચદ્વારિકમાનસા;
ચતુપઞ્ઞાસ સબ્બેપિ, વિત્થારેન સરૂપતો.

૯૭. આવજ્જસબ્બજવનતદારમ્મણનામકા;
સત્તસટ્ઠિ સરૂપેન, મનોદ્વારિકમાનસા.

૯૮. ઇટ્ઠે આરમ્મણે હોન્તિ, પુઞ્ઞપાકાનિ સબ્બથા;
અનિટ્ઠે પાપપાકાનિ, નિયમોયં પકાસિતો.

૯૯. તત્થાપિ અતિઇટ્ઠમ્હિ, તદારમ્મણતીરણં;
સોમનસ્સયુતં ઇટ્ઠમજ્ઝત્તમ્હિ ઉપેક્ખિતં.

૧૦૦.ગોચરેતિપરિત્તમ્હિ , અતિઅપ્પાયુકે પન;
ભવઙ્ગમેવ ચલતિ, મોઘવારોતિ સો કતો.

૧૦૧.વોટ્ઠબ્બનં પરિત્તમ્હિ, દ્વત્તિક્ખત્તું પવત્તતિ;
તતો ભવઙ્ગપાતોવ, સોપિ મોઘોતિ વુચ્ચતિ.

૧૦૨.જવનઞ્ચ મહન્તમ્હિ, જવિત્વાન તતો પરં;
ન સમ્ભોતિ તદાલમ્બં, સોપિ મોઘોતિ વુચ્ચતિ.

૧૦૩.ગોચરેતિમહન્તમ્હિ, અતિદીઘાયુકે પન;
સમ્ભોતિ ચ તદાલમ્બં, સમ્પુણ્ણોતિ પવુચ્ચતિ.

૧૦૪.ગોચરેતિમહન્તમ્હિ, તદારમ્મણસમ્ભવો;
પઞ્ચદ્વારે મનોદ્વારે, વિભૂતે પન ગોચરે.

૧૦૫.કામાવચરસત્તાનં , કામાવચરગોચરે;
પરિત્તજવનેસ્વેવ, તદારમ્મણમુદ્દિસે.

૧૦૬.નાતિતિક્ખે નાતિસીઘે, નાતિતેજુસ્સદે જવે;
સમમન્દપ્પવત્તમ્હિ, તદારમ્મણમિચ્છિતં.

૧૦૭.સુખોપેતં તદાલમ્બં, ઉપેક્ખાક્રિયતો પરં;
ન હોતુપેક્ખાસહિતં, સુખિતક્રિયતો તથા.

૧૦૮.ન હોતિ દોમનસ્સમ્હા, સોમનસ્સિકમાનસં;
તદારમ્મણમઞ્ઞઞ્ચ, ભવઙ્ગં ચુતિ વા તથા.

૧૦૯.રજ્જનાદિવસેનેત્થ, જવનાકુસલં ભવે;
કુસલં પન સમ્ભોતિ, સદ્ધાપઞ્ઞાદિસમ્ભવે.

૧૧૦.તદેવ વીતરાગાનં, ક્રિયા નામ પવુચ્ચતિ;

अविपाकतमापन्नं, वट्टमूलपरिक्खया.

११११.अप्पनाजवनं सेसं, महग्गतमनुत्तरं;
छब्बीसति यथायोगं, अप्पनावीथियं भवे.

११२.परिकम्मं करोन्तस्स, कसिणादिकगोचरे;
सुसमाहितचित्तस्स, उपचारसमाधिना.

११३.परिकम्मोपचारानुलोमगोत्रभुतो परं;
पञ्चमं वा चतुत्थं वा, जवनं होति अप्पना.

११४.पुथुज्जनान सेक्खानं, कामपुञ्ञतिहेतुतो;
तिहेतुकामक्रियतो, वीतरागानमप्पना.

११५.तत्रापि सुखितजवं, सुखितद्वयतो परं;
उपेक्खितम्हा सम्भोति, उपेक्खेकग्गतायुतं.

११६.पञ्च वारे छ वा सत्त, परित्तजवनं भवे;
सकिं द्वे वा तदालम्बं, सकिमावज्जनादयो.

११७.अप्पनाजवनञ्चेकं, पठमुप्पत्तियं पन;
ततो परं वसीभूतं, अहोरत्तं पवत्तति.

११८.सकिं द्वे वा निरोधस्स, समापत्तिक्खणे पन;
चतुत्थारुप्पजवनं, ततो चित्तं निरुज्झति.

११९.निरोधा वुट्ठहन्तस्स, उपरिट्ठफलद्वयं;
पञ्चाभिञ्ञा तथा मग्गा, एकचित्तक्खणा मता.

१२०.फलमेकद्वयं तथा, तिस्सो वा मग्गवीथियं;
समापत्तिक्खणे तम्पि, अहोरत्तं पवत्तति.

१२१.पञ्चद्वारे न लब्भन्ति, लोकुत्तरमहग्गता;
वीथिमुत्तमनोधातु, पञ्च चित्तानि अन्तिमे.

१२२.परित्तानेव सब्बानि, पञ्चद्वारेसु सम्भवा;
मनोद्वारम्हि वोट्ठब्ब-तदालम्बजवा सियुं.

१२३.घानजिव्हाकायवीथि, तदारम्मणमेव च;
रूपे नत्थि तथारूपे, चक्खुसोतापि वीथियो.

૧૨૪સબ્બાપિ વીથિયો કામે,
રૂપે તિસ્સો પકાસિતા;
એકા વીથિ પનારૂપે,
નત્થાસઞ્ઞીસુ કાચિપિ.

૧૨૫સત્તાપિ વીથિચિત્તાનિ, કામે રૂપે છ સમ્ભવા;
અરૂપે દ્વે મનોદ્વારા-વજ્જનં જવનન્તિ ચાતિ.

ઇતિ ચિત્તવિભાગે વીથિસઙ્ગહકથા નિટ્ઠિતા.

તતિયો પરિચ્છેદો.

ચતુત્થો પરિચ્છેદો

૪. વીથિપરિકમ્મકથા

૧૨૬.પઠમાવજ્જનં પઞ્ચ-દસન્નં પરતો ભવે;
દુતિયાવજ્જનં હોતિ, એકવીસતિતો પરં.

૧૨૭.એકમ્હા પઞ્ચવિઞ્ઞાણં, પઞ્ચમ્હા સમ્પટિચ્છનં;
સુખસન્તીરણં હોતિ, પઞ્ચવીસતિતો પરં.

૧૨૮.સત્તતિંસતિતો હોતિ, ઉપેક્ખાતીરણદ્વયં;
વોટ્ઠબ્બનસરૂપાનં, દ્વિન્નં કામજવા પરં.

૧૨૯.મગ્ગાભિઞ્ઞા પરં દ્વિન્નં, તિણ્ણન્નં લોકિયપ્પના;
ફલા ચતુન્નં પઞ્ચન્નં, ઉપરિટ્ઠફલદ્વયં.

૧૩૦.ભવન્તિ ચત્તાલીસમ્હા, સુખપાકા દ્વિહેતુકા;
તથેકચત્તાલીસમ્હા, ઉપેક્ખાય સમાયુતા.

૧૩૧.હોન્તિ સત્તતિતો કામે, સુખપાકા તિહેતુકા;
દ્વાસત્તતિમ્હા જાયન્તિ, ઉપેક્ખાસહિતા પન.
૧૩૨.એકૂનસટ્ઠિતો રૂપ-પાકા પાકા અરૂપિનો;
કમાટ્ઠચત્તાલીસમ્હા, તથેકદ્વિતિહીનતો.

૧૩૩.પુબ્બસઙ્ગહમિચ્ચેવં, વિગણેત્વા વિચક્ખણો;
પરસઙ્ગહસઙ્ખ્યાદિં, વિભાવેય્ય વિસારદો.

૧૩૪.પઞ્ચદ્વારાવજ્જનતો, દસ ચિત્તાનિ દીપયે;
સેસાવજ્જનતો પઞ્ચચત્તાલીસન્તિ ભાસિતં.

૧૩૫.પઞ્ચવિઞ્ઞાણતો પાપવિપાકા સમ્પટિચ્છના;
પરમેકં દ્વયં પુઞ્ઞવિપાકા સમ્પટિચ્છના.

૧૩૬.સન્તીરણા દ્વિહેતુમ્હા, પાકા દ્વાદસ જાયરે;
તિહેતુકામપાકમ્હા, એકવીસતિ લબ્ભરે.

૧૩૭.રૂપાવચરપાકમ્હા, પરમેકૂનવીસતિ;
નવટ્ઠારૂપપાકમ્હા, સત્ત છાપિ યથાક્કમં.

૧૩૮.પટિઘમ્હા તુ સત્તેવ, સિતમ્હા તેરસેરિતા;
પાપપુઞ્ઞદ્વિહેતુમ્હા, એકવીસતિ ભાવયે.

૧૩૯દ્વિહેતુકામક્રિયતો , અટ્ઠારસ ઉપેક્ખકા;
સત્તરસ સુખોપેતા, વિભાવેય્ય વિચક્ખણો.

૧૪૦કામપુઞ્ઞતિહેતુમ્હા, તેત્તિંસેવ ઉપેક્ખકા;
તેપઞ્ઞાસ સુખોપેતા, ભવન્તીતિ પકાસિતં.

૧૪૧તિહેતુકામક્રિયતો, ચતુવીસતિપેક્ખકા;
સુખિતમ્હા તુ દીપેય્ય, પઞ્ચવીસતિ પણ્ડિતો.

૧૪૨દસરૂપજવમ્હેકા-દસદ્વાદસ તેરસ;
યથાક્કમં પઞ્ચદસ, આરુપ્પા પરિદીપયે.

૧૪૩ફલમ્હા ચુદ્દસેવાહુ, મગ્ગામ્હા તુ સકં ફલં;
પરં સઙ્ગહમિચ્ચેવં, વિગણેય્ય વિસારદો.

૧૪૪.પુબ્બાપરસમોધાન-મિતિ ઞત્વા તતો પરં;
વત્થુવીથિસમોધાનં, યથાસમ્ભવમુદ્દિસે.

૧૪૫.પઞ્ચ વત્થૂનિ નિસ્સાય, કમતો પઞ્ચમાનસા;
તેત્તિંસ પન નિસ્સાય, હદયં માનસા સિયું.

૧૪૬કામપાકમનોધાતુ-હસિતુપ્પાદમાનસા;
દોસમૂલાનિ મગ્ગો ચ, રૂપજ્ઝાનાવ સબ્બથા.

૧૪૭દસાવસેસાપુઞ્ઞાનિ, કામપુઞ્ઞમહાક્રિયા;
વોટ્ઠબ્બારૂપજવનં, સત્ત લોકુત્તરાનિ ચ.

૧૪૮દ્વેચત્તાલીસ ચિત્તાનિ, પઞ્ચવોકારભૂમિયં;
નિસ્સાય હદયં હોન્તિ, અરૂપે નિસ્સયં વિના.

૧૪૯.આરુપ્પપાકા ચત્તારો, અનિસ્સાયેતિ સબ્બથા;
વિત્થારેનટ્ઠધા ભિન્નં, સઙ્ખેપા તિવિધં ભવે.

૧૫૦.તેચત્તાલીસ નિસ્સાય, અનિસ્સાય ચતુબ્બિધં;
નિસ્સિતાનિસ્સિતા સેસા, દ્વેચત્તાલીસ માનસા.

૧૫૧.પઞ્ચ ચિત્તપ્પના હોન્તિ, કમેનેકેકવીથિયં;

મનોધાતુત્તિકં નામ, પઞ્ચદ્વારિકમીરિતં.

૧૫૨.સુખતીરણવોટ્ઠબ્બ-પરિત્તજવના પન;
એકતિંસાપિ જાયન્તે, છસુ વીથીસુ સમ્ભવા.

૧૫૩.મહાપાકા પનટ્ઠાપિ, ઉપેક્ખાતીરણદ્વયં;
છસુ દ્વારેસુ જાયન્તિ, દસ મુત્તા ચ વીથિયા.

૧૫૪.ચુતિસન્ધિભવઙ્ગાનં, વસા પાકા મહગ્ગતા;
નવ વીથિવિમુત્તાતિ, દસધા વીથિસઙ્ગહો.

૧૫૫.એકદ્વારિકચિત્તાનિ , પઞ્ચછદ્વારિકા તથા;
છદ્વારિકવિમુત્તા ચ, વિમુત્તાતિ ચ સબ્બથા.

૧૫૬.છત્તિંસ તયેકતિંસ, દસ ચેવ નવેતિ ચ;
ઞત્વા વીથિસમોધાનં, ગોચરઞ્ચ સમુદ્દિસે.

૧૫૭.કમતો પઞ્ચવિઞ્ઞાણા, લોકુત્તરમહગ્ગતા;
અભિઞ્ઞાવજ્જિતા સબ્બા, પઞ્ચતાલીસ માનસા.

૧૫૮.યથાસમ્ભવતો હોન્તિ, રૂપાદેકેકગોચરા;
પઞ્ચગોચરમીરેન્તિ, મનોધાતુત્તિકં પન.

૧૫૯.સન્તીરણમહાપાકા, પરિત્તજવનાનિ ચ;
વોટ્ઠબ્બનમભિઞ્ઞા ચ, તેચત્તાલીસ સમ્ભવા.

૧૬૦.છારમ્મણેસુ હોન્તીતિ, અટ્ઠધા તિવિધા પુન;
એકારમ્મણચિત્તાનિ, પઞ્ચછારમ્મણાનિ ચ.

૧૬૧.સઙ્ખેપા માનસા પઞ્ચ-ચત્તાલીસ તયો તથા;
તેચત્તાલીસ ચેવેતિ, સત્તધાપિ સિયું કથં.

૧૬૨.કામપાકમનોધાતુ-હસિતુપ્પાદમાનસા;
પઞ્ચવીસ યથાયોગં, પરિત્તારમ્મણા મતા.

૧૬૩.કસિણુગ્ઘાટિમાકાસં, પઠમારુપ્પમાનસં;
તસ્સેવ નત્થિભાવં તુ, તતિયારુપ્પકં તથા.

૧૬૪.આલમ્બિત્વા પવત્તન્તિ, આરુપ્પા કમતો તતો;
દુતિયઞ્ચ ચતુત્થઞ્ચ, છ મહગ્ગતગોચરા.

૧૬૫.અપ્પમાણસમઞ્ઞા તે, નિબ્બાને પન ગોચરે;
અટ્ઠ લોકુત્તરા ધમ્મા, નિયમેન વવત્થિતા.

૧૬૬.કસિણાસુભકોટ્ઠાસે,
આનાપાને ચ યોગિનો;
પટિભાગનિમિત્તમ્હિ ,
અપ્પમઞ્ઞાનુયુઞ્જતો.

૧૬૭.સત્તપણ્ણત્તિયઞ્ચેવ, રૂપજ્ઝાનં પવત્તતિ;
યથાવુત્તનિમિત્તમ્હિ, સેસમારુપ્પકન્તિ ચ.

૧૬૮.અભિઞ્ઞાવજ્જિતા એકવીસ મહગ્ગતા સબ્બા;
સબ્બે પણ્ણત્તિસઙ્ખાતે, નવત્તબ્બે પવત્તરે.

૧૬૯.જાયન્તાકુસલા ઞાણવિપ્પયુત્તજવા તથા;
અપ્પમાણં વિના વીસ, પરિત્તાદીસુ તીસુપિ.

૧૭૦.તિહેતુકામપુઞ્ઞાનિ, પુઞ્ઞાભિઞ્ઞા ચ પઞ્ચિમે;
ચતૂસુપિ પવત્તન્તિ, અરહત્તદ્વયં વિના.

૧૭૧.ક્રિયાભિઞ્ઞા ચ વોટ્ઠબ્બં, ક્રિયાકામે તિહેતુકા;
છ સબ્બત્થાપિ હોન્તીતિ, સત્તધા માનસા ઠિતા.

૧૭૨.એકતિચ્ચતુકોટ્ઠાસગોચરા તિવિધા પન;
સમસટ્ઠિ તથા વીસ, કમેનેકાદસેતિ ચ.

૧૭૩.પઞ્ચદ્વારેસુ પઞ્ચાપિ, પચ્ચુપ્પન્નાવ ગોચરા;
તેકાલિકા નવત્તબ્બા, મનોદ્વારે યથારહં.

૧૭૪.અજ્ઝત્તા ચ બહિદ્ધા ચ, પઞ્ચદ્વારેસુ ગોચરા;
મનોદ્વારે નવત્તબ્બો, નત્થિભાવોપિ લબ્ભતિ.

૧૭૫.પઞ્ચદ્વારેસુ પઞ્ચન્ન-મેકમેકો ચ ગોચરો;
છાપિ આરમ્મણા હોન્તિ, મનોદ્વારમ્હિ સબ્બથા.

૧૭૬.પઞ્ચદ્વારેસુ ગહિતં, તદઞ્ઞમ્પિ ચ ગોચરં;
મનોદ્વારે વવત્થાનં, ગચ્છતીતિ હિ દેસિતં.

૧૭૭.અતીતા વત્તમાના ચ, સમ્ભવા કામસન્ધિયા;

छ्द्वारगहिता होन्ति, तिविधा तेपि गोचरा.

१७८कम्मनिमित्तमेवेकं , मनोद्वारे उपट्ठितं;
नवत्तब्बमतीतञ्च, धम्मारम्मणसङ्गहं.

१७९आलम्बित्वा यथायोगं, पटिसन्धिमहग्गता;
अन्ते चुति भवे मज्झे, भवङ्गम्पि पवत्ततीति.

इति चित्तविभागे वीथिपरिकम्मकथा निट्ठिता.

चतुत्थो परिच्छेदो.

પઞ્ચમો પરિચ્છેદો

૫. ભૂમિપુગ્ગલકથા

૧૮૦ઇતો પરં પવક્ખામિ, ભૂમિપુગ્ગલભેદતો;
ચિત્તાનં પન સબ્બેસં, કમતો સઙ્ગહં કથં.

૧૮૧નિરયઞ્ચ તિરચ્છાનયોનિ પેતાસુરા તથા;
ચતુરાપાયભૂમીતિ, કામે દુગ્ગતિયો મતા.

૧૮૨ચાતુમહારાજિકા ચ, તાવતિંસા ચ યામકા;
તુસિતા ચેવ નિમ્માનરતિનો વસવત્તિનો.

૧૮૩છળેતે દેવલોકા ચ, માનવાતિ ચ સત્તધા;
કામસુગતિયો ચેકાદસધા **કામભૂમિયો**.

૧૮૪બ્રહ્માનં પારિસજ્જા ચ, તથા બ્રહ્મપુરોહિતા;
મહાબ્રહ્મા ચ તિવિધા, **પઠમજ્ઝાનભૂમિયો**.

૧૮૫પરિત્તાભાપ્પમાણાભા, તથેવાભસ્સરાતિ ચ;
દુતિયજ્ઝાનભૂમિ ચ, તિવિધાવ પકાસિતા.

૧૮૬પરિત્તસુભાપ્પમાણાસુભા ચ સુભકિણ્હકા;
તિવિધાપિ પવુચ્ચન્તિ, **તતિયજ્ઝાનભૂમિયો**.

૧૮૭વેહપ્ફલા અસઞ્ઞી ચ, સુદ્ધાવાસા ચ પઞ્ચધા;
ઇચ્ચેતા પન સત્તાપિ, **ચતુત્થજ્ઝાનભૂમિયો**.

૧૮૮અવિહા ચ અતપ્પા ચ, સુદસ્સા ચ સુદસ્સિનો;
અકનિટ્ઠાતિ પઞ્ચેતે, **સુદ્ધાવાસા** પકાસિતા.

૧૮૯ઇતિ સોળસધા ભિન્ના, બ્રહ્મલોકા પવુચ્ચરે;
રૂપિબ્રહ્માનમાવાસા, **રૂપાવચરભૂમિયો**.

૧૯૦આકાસાનઞ્ચાયતનનામાદીહિ પકાસિતા;
અરૂપિબ્રહ્મલોકા ચ, ચતુધા**રૂપભૂમિયો**.

૧૯૧સોતાપન્નાદિભેદેન, ચતુધા**નુત્તરા** મતા;
પઞ્ચતિંસ પનિચ્ચેવં, સબ્બથાપિ ચ ભૂમિયો.

૧૯૨.જાયન્તિ ચતુરાપાયે, પાપપાકાય સન્ધિયા;
કામાવચરદેવેસુ, મહાપાકેહિ જાયરે.

૧૯૩.અહેતુકા પુઞ્ઞપાકાહેતુકેન તુ જાયરે;
ભુમ્મદેવમનુસ્સેસુ, મહાપાકેહિ ચેતરે.

૧૯૪.વિપાકં પઠમજ્ઝાનં, પઠમજ્ઝાનભૂમિયં;
દુતિયં તતિયઞ્ચેવ, દુતિયજ્ઝાનભૂમિયં.

૧૯૫.તતિયમ્હિ ચતુત્થં તુ, ચતુત્થમ્હિ ચ પઞ્ચમં;
આરુપ્પા ચ કમેનેવ, આરુપ્પે હોન્તિ સન્ધિયો.

૧૯૬.કાયવાચામનોદ્વારે, કમ્મં પાણવધાદિકં;
કત્વા પાપકચિત્તેહિ, જાયન્તાપાયભૂમિયં.

૧૯૭.કાયવાચામનોદ્વારે, દાનં સીલઞ્ચ ભાવનં;
કામપુઞ્ઞેહિ કત્વાન, કામસુગતિયં સિયું.

૧૯૮.પરિત્તં મજ્ઝિમં ઝાનં, પણીતઞ્ચ યથાક્કમં;
ભાવેત્વા તિવિધા હોન્તિ, તીસુ ભૂમીસુ યોગિનો.

૧૯૯.વેહપ્ફલેસુ જાયન્તિ, ભાવેત્વા પઞ્ચમં તથા;
સઞ્ઞાવિરાગતઞ્ચેવ, ભાવેત્વાસઞ્ઞિભૂમિયં.

૨૦૦.સુદ્ધાવાસેસુ જાયન્તિ, અનાગામિકપુગ્ગલા;
આરુપ્પાનિ ચ ભાવેત્વા, અરૂપેસુ યથાક્કમં.

૨૦૧.લોકુત્તરં તુ ભાવેત્વા, યથાસકમનન્તરં;
સમાપત્તિક્ખણે ચેવ, અપ્પેતિ ફલમાનસં.

૨૦૨.અપાયમ્હા ચુતા સત્તા, કામધાતુમ્હિ જાયરે;
સબ્બટ્ઠાનેસુ જાયન્તિ, કામસુગતિતો ચુતા.

૨૦૩.ચુતા જાયન્તિ રૂપમ્હા, સબ્બત્થાપાયવજ્જિતે;
કામસુગતિયં હોન્તિ, અરૂપાસઞ્ઞતો ચુતા.

૨૦૪.તથારૂપચુતા હોન્તિ, તત્થેવોપરિમેવ ચ;
વટ્ટમૂલસમુચ્છેદા, નિબ્બાયન્તિ અનાસવા.

૨૦૫.સુદ્ધાવાસેસ્વનાગામિ-પુગ્ગલાવોપપજ્જરે;

કામધાતુમ્હિ જાયન્તિ, અનાગામિવિવજ્જિતા.

૨૦૬હેટ્ઠુપપત્તિબ્રહ્માનં, અરિયાનં ન કત્થચિ;
અસઞ્ઞસત્તાપાયેસુ, નત્થેવારિયપુગ્ગલા.

૨૦૭વેહપ્ફલે અકનિટ્ઠે, ભવગ્ગે ચ પતિટ્ઠિતા;
ન પુનાઞ્ઞત્થ જાયન્તિ, સબ્બે અરિયપુગ્ગલા.

૨૦૮છસુ દેવેસ્વનાગામી, વીતરાગા ન તિટ્ઠરે;
ન ચિરટ્ઠાયિનો તત્થ, લોકિયાપિ ચ યોગિનો.

૨૦૯ગિહિલિઙ્ગે ન તિટ્ઠન્તિ, મનુસ્સેસુ અનાસવા;
પબ્બજ્જાયઞ્ચ ભુમ્મે ચ, બ્રહ્મત્તેપિ ચ તિટ્ઠરે.

૨૧૦યાનિ પઞ્ઞાસ વસ્સાનિ,
મનુસ્સાનં સ પિણ્ડિતો;
એકો રત્તિદિવો તેન,
માસેકો તિંસ રત્તિયો.

૨૧૧દ્વાદસમાસિયો વસ્સો, તેન પઞ્ચસતં ભવે;
ચાતુમહારાજિકાનં, પમાણમિદમાયુનો.

૨૧૨તં નવુતિવસ્સસત-સહસ્સં પન પિણ્ડિતં;
ગણનાય મનુસ્સાનં, ચતુભાગૂપરૂપરિ.

૨૧૩યં મનુસ્સવસ્સસતં, તદેકો દિવસો કતો;
તેન વસ્સસહસ્સાયુ, તાવતિંસેસુ દેસિતો.

૨૧૪કોટિત્તયં સટ્ઠિસતસહસ્સઞ્ચાધિકં ભવે;
ગણનાય મનુસ્સાનં, **તાવતિંસેસુ** પિણ્ડિતં.

૨૧૫આયુપ્પમાણમિચ્ચેવં, દેવાનમુપરૂપરિ;
દ્વિક્ખત્તું દ્વિગુણં કત્વા, ચતુભાગમુદાહટં.

૨૧૬ગણનાય મનુસ્સાનં, તત્થ ચુદ્દસ કોટિયો;
ચત્તાલીસસતસહસ્સાધિકા **યામભૂમિયં**.

૨૧૭તુસિતાનં પકાસેન્તિ, સત્તપઞ્ઞાસ કોટિયો;
સટ્ઠિસતસહસ્સાનિ, વસ્સાનિ અધિકાનિ ચ.

२१८**निम्मानरति**देवानं, द्विसतं तिंस कोटियो;
चत्तालीसवस्ससतसहस्सानि च सब्बथा.

२१९.नवकोटिसतञ्चेकवीसतिवस्सकोटियो;
सट्ठिवस्ससतसहस्साधिका **वसवत्तिसु**.

२२०कप्पस्स ततियो भागो, उपड्ढञ्च यथाक्कमं;
कप्पेको द्वे च चत्तारो, अट्ठ कप्पा च सोळस.

२२१द्वत्तिंस चतुसट्ठी च, नवसु **ब्रह्मभूमिसु**;
वेहप्फला असञ्ञी च, पञ्चकप्पसतायुका.

२२२कप्पसहस्सं द्वे चत्तारि, अट्ठ सोळस चक्कमा;
सहस्सानि च कप्पानं, **सुद्धावासान**मुद्दिसे.

२२३.वीसकप्पसहस्सानि, चत्तालीसञ्च सट्ठि च;
चतुरासीतिसहस्सा, कप्पा चा**रुप्पके** कमा.

२२४.आयुप्पमाणनियमो, नत्थि भुम्मे च मानवे;
वस्सानं गणना नत्थि, चतुरापायभूमियं.

२२५.पुथुज्जनारिया चेति, दुविधा होन्ति पुग्गला;
तिहेतुकादिभेदेन, तिविधा च पुथुज्जना.

२२६.मग्गट्ठा च फलट्ठा च,
अट्ठेवारियपुग्गला;
आदितो सत्त सेक्खा च,
असेक्खो चारहापरो.

२२७.अहेतुकाव लब्भन्ति, सत्ता दुग्गतियं पन;
तिहेतुकाव लब्भन्ति, रूपारूपे सचित्तका.

२२८कामावचरदेवेसु, अहेतुकविवज्जिता;
विनिपातासुरे चेव, मानवे च तयोपि च.

२२९.अरिया नाम लब्भन्ति, असञ्ञापायवज्जिते;
पुथुज्जना तु लब्भन्ति, सुद्धावासविवज्जिते.

२३०.सुद्धावासमपायञ्च, हित्वासञ्ञिभवं तिधा;

સોતાપન્નાદયો દ્વેપિ, સેસટ્ઠાનેસુ લબ્ભરે.

૨૩૧ઇતિ સબ્બપ્પભેદેન, ભૂમિપુગ્ગલસઙ્ગહં;
ઞત્વા વિઞ્ઞૂ વિભાવેય્ય, તત્થ ચિત્તાનિ સમ્ભવાતિ.

ઇતિ ચિત્તવિભાગે ભૂમિપુગ્ગલકથા નિટ્ઠિતા.

પઞ્ચમો પરિચ્છેદો.

છટ્ઠો પરિચ્છેદો

૬. ભૂમિપુગ્ગલચિત્તપ્પવત્તિકથા

૨૩૨.કામસુગતિયં હોન્તિ, મહાપાકા યથારહં;
મહગ્ગતવિપાકા ચ, યથાસન્ધિવવત્થિતા.

૨૩૩.વોટ્ઠબ્બકામપુઞ્ઞાનિ, વિયુત્તાનિ ચ દિટ્ઠિયા;
ઉદ્ધચ્ચસહિતઞ્ચેતિ, હોન્તિ સબ્બત્થ ચુદ્દસ.

૨૩૪.સન્તીરણમનોધાતુ-ચક્ખુસોતમના પન;
દસ ચિત્તાનિ જાયન્તિ, સબ્બત્થારૂપવજ્જિતે.

૨૩૫.દિટ્ઠિગતસમ્પયુત્તા, વિચિકિચ્છાયુતા તથા;
પઞ્ચ સબ્બત્થ જાયન્તિ, સુદ્ધાવાસવિવજ્જિતે.

૨૩૬.દોસમૂલદ્વયઞ્ચેવ, ઘાનાદિત્તયમાનસા;
અટ્ઠ સબ્બત્થ જાયન્તિ, મહગ્ગતવિવજ્જિતે.

૨૩૭.ચતુત્થારુપ્પજવનં, અનાગામિફલાદયો;
મહાક્રિયા ચ જાયન્તિ, તેરસાપાયવજ્જિતે.

૨૩૮.હેટ્ઠારુપ્પજવા દ્વે દ્વે, છાપાયુપરિવજ્જિતે;
સિતરૂપજવા હોન્તિ, અરૂપાપાયવજ્જિતે.

૨૩૯.સોતાપત્તિફલાદીનિ, સુદ્ધાપાયવિવજ્જિતે;
પઠમાનુત્તરં સુદ્ધા-પાયારૂપવિવજ્જિતે.

૨૪૦.અવત્થાભૂમિભૂતત્તા, ન ગય્હન્તિ અનુત્તરા;
એકવોકારભૂમિ ચ, રૂપમત્તા ન ગય્હતિ.

૨૪૧.સભુમ્મા સબ્બભુમ્મા ચ, એકદ્વિત્તયવજ્જિતા;
તથારૂપસુદ્ધાવાસ-બ્રહ્માપાયવસાતિ ચ.

૨૪૨.માનસા પઞ્ચ કોટ્ઠાસા, સત્તરસ ચતુદ્દસ;
છત્તિંસતેકવીસા ચ, એકઞ્ચેવ યથાક્કમં.

૨૪૩.અટ્ઠારસાપિ હોન્તેતે, નવધાપિ પુનેકધા;
ચતુધા તિવિધા ચેવ, એકધાતિ ચ ભેદતો.

૨૪૪તેરસાપિ ચ કોટ્ઠાસા, ભવન્તેકતિભૂમકા;
છસત્તેકાદસસત્ત-રસભૂમકમાનસા.

૨૪૫એકદ્વયતિચતુક્કપઞ્ચકાધિકવીસજા;
છબ્બીસતિંસજા ચેતિ, યથાનુક્કમતો ભવે.

૨૪૬ચત્તારિ પુન ચત્તારિ, એકમટ્ઠ ચેકકં;
ચત્તારેકાદસ દ્વે દ્વે, સત્ત તેવીસ ચુદ્દસ.

૨૪૭ક્રિયાજવમહાપાકા , લોકુત્તરમહગ્ગતા;
દ્વેપઞ્ઞાસ ન લબ્ભન્તિ, ચતુરાપાયભૂમિયં.

૨૪૮કામાવચરદેવેસુ, છસુ ભુમ્મે ચ માનવે;
કામસુગતિયં નત્થિ, નવ પાકા મહગ્ગતા.

૨૪૯દોસમૂલમહાપાકા, ઘાનાદિત્તયમાનસા;
નત્થારૂપવિપાકા ચ, વીસતી રૂપભૂમિયં.

૨૫૦કઙ્ખાદિટ્ઠિયુતા પઞ્ચારૂપપાકા ચતુબ્બિધા;
પઞ્ચાદોનુત્તરા ચેવ, સુદ્ધાવાસે ન લબ્ભરે.

૨૫૧આદાવજ્જનમગ્ગા ચ, પટિઘારૂપમાનસા;
કામપાકા સિતારૂપે, તેચત્તાલીસ નત્થિ તે.

૨૫૨સત્તતિંસ પરિત્તા ચ, લબ્ભન્તાપાયભૂમિયં;
માનસાસીતિ લબ્ભન્તિ, કામસુગતિયં પન.

૨૫૩એકૂનસત્તતિ રૂપે, સુદ્ધે પઞ્ઞાસ પઞ્ચ ચ;
છચત્તાલીસ આરુપ્પે, નત્થાસઞ્ઞીસુ કિઞ્ચિપિ.

૨૫૪ઇત્થમેકદ્વિતિચતુપઞ્ચભુમ્માનિ સોળસ;
દસ પઞ્ચદસેવાથ, ચતુત્તિંસ ચતુદ્દસ.

૨૫૫અપાયાહેતુકાનં તુ, મહાપાકક્રિયાજવે;
હિત્વા સેસપરિત્તાનિ, ચિત્તાનિ પન લબ્ભરે.

૨૫૬દ્વિહેતુકાહેતુકાનં, સેસાનં કામમાનસા;
લબ્ભન્તિ પન હિત્વાન, ઞાણપાકક્રિયાજવે.

૨૫૭તિહેતુકાનં સત્તાનં, તત્થ તત્થૂપપત્તિયં;

તત્થ તત્થૂપપન્નાનં, લબ્ભમાનાનિ લબ્ભરે.

૨૫૮તિહેતુકાનં સબ્બેપિ, માનસાપાયપાણિનં;
સત્તતિંસાવસેસાનં, એકતાલીસ નિદ્દિસે.

૨૫૯.પુથુજ્જનાન સેક્ખાનં, ન સન્તિ જવનક્રિયા;
ન સન્તિ વીતરાગાનં, પુઞ્ઞાપુઞ્ઞાનિ સબ્બથા.

૨૬૦કઙ્ખાદિટ્ઠિયુતા પઞ્ચ, સેક્ખાનં નત્થિ માનસા;
દોસમૂલદ્વયઞ્ચાપિ, નત્થાનાગામિનો પન.

૨૬૧.વવત્થિતારિયેસ્વેવ, યથાસકમનુત્તરા;
મગ્ગટ્ઠાનં સકો મગ્ગો, નત્થઞ્ઞં કિઞ્ચિ સબ્બથા.

૨૬૨.પુથુજ્જનાનં દ્વિન્નમ્પિ, ફલટ્ઠાનં યથાક્કમં;
તતિયસ્સ ફલટ્ઠસ્સ, ચતુત્થસ્સ ચ સમ્ભવા.

૨૬૩.તેસટ્ઠિ ચેવ ચિત્તાનિ, લબ્ભન્તેકૂનસટ્ઠિ ચ;
સત્તપઞ્ઞાસ ચિત્તાનિ, તેપઞ્ઞાસ ચ સબ્બથા.

૨૬૪.ચતુપઞ્ઞાસ પઞ્ઞાસ, પઞ્ઞાસદ્વયહીનકા;
કામેસુ તેસં સમ્ભોન્તિ, ચતુતાલીસ ચક્કમા.

૨૬૫.તેચત્તાલીસ ચેકૂનચત્તાલીસ યથાક્કમં;
ભવન્તેકૂનતાલીસ, પઞ્ચત્તિંસ ચ રૂપિસુ.

૨૬૬.સત્તવીસ ચ તેવીસ, તેવીસ ચ યથાક્કમં;
આરુપ્પેસુપિ લબ્ભન્તિ, તેસમટ્ઠારસેવ ચ.

૨૬૭.પુથુજ્જના ચ ચત્તારો, અપાયાહેતુકાદયો;
અરિયા ચેવ અટ્ઠાતિ, દ્વાદસન્નં વસા સિયું.

૨૬૮છબ્બિધા ચિત્તકોટ્ઠાસા, એકપુગ્ગલિકા તથા;
ચતુપઞ્ચછસત્તટ્ઠ-પુગ્ગલટ્ઠાતિ ચક્કમા.

૨૬૯છબ્બીસ ચુદ્દસેવાથ, તેરસ દ્વે ચ માનસા;
દસ સત્તાધિકા ચેવ, પુન સત્તાધિકા દસાતિ.

ઇતિ ચિત્તવિભાગે ભૂમિપુગ્ગલચિત્તપ્પવત્તિકથા નિટ્ઠિતા.

સત્તમો પરિચ્છેદો

૭. ભૂમિપુગ્ગલસમ્ભવકથા

૨૭૦દ્વિહેતુકાહેતુકાનં , ન સમ્પજ્જતિ અપ્પના;
અરહત્તઞ્ચ નત્થીતિ, નત્થેવ જવનક્રિયા.

૨૭૧ઞાણપાકા ન વત્તન્તિ, જળત્તા મૂલસન્ધિયા;
દ્વિહેતુકતદાલમ્બં, સિયા સુગતિયં ન વા.

૨૭૨તિહેતુકાનં સત્તાનં, સમથઞ્ચ વિપસ્સનં;
ભાવેન્તાનં પવત્તન્તિ, છબ્બીસતિપિ અપ્પના.

૨૭૩અરહન્તાન સત્તાનં, ભવન્તિ જવનક્રિયા;
યથાભૂમિનિયામેન, ઞાણપાકા ચ લબ્ભરે.

૨૭૪વજ્ઝા પઠમમગ્ગેન, કઙ્ખાદિટ્ઠિયુતા પન;
પટિઘં તતિયેનેવ, કમ્મમન્તેન સાસવં.

૨૭૫તસ્મા તેસં ન વત્તન્તિ, તાનિ ચિત્તાનિ સબ્બથા;
મગ્ગટ્ઠાનં તુ મગ્ગોવ, નાઞ્ઞં સમ્ભોતિ કિઞ્ચિપિ.

૨૭૬અહેતુકવિપાકાનિ, લબ્ભમાનાય વીથિયા;
સબ્બથાપિ ચ સબ્બેસં, સમ્ભવન્તિ યથારહં.

૨૭૭પઞ્ચદ્વારે મનોદ્વારે, ધુવમાવજ્જનદ્વયં;
પરિત્તપુઞ્ઞાપુઞ્ઞાનિ, લબ્ભન્તિ લહુવુત્તિતો.

૨૭૮ક્રિયાજવનમપ્પના, નત્થાપાયેસુ કારણં;
નત્થિ સહેતુકા પાકા, દુગ્ગતત્તા હિ સન્ધિયા.

૨૭૯બ્રહ્માનં પટિઘં નત્થિ, ઝાનવિક્ખમ્ભિતં તથા;
હેટ્ઠાઝાનં વિરત્તત્તા, ન ભાવેન્તિ અરૂપિનો.

૨૮૦પુબ્બેવ દિટ્ઠસચ્ચાવ, અરિયારૂપભૂમકા;
તસ્માદિમગ્ગો નત્થેત્થ, કાયાભાવા સિતં તથા.

૨૮૧સુદ્ધાવાસાપિ પત્તાવ, હેટ્ઠાનુત્તરપઞ્ચકં;
સત્તપાપપહીના ચ, તસ્મા નત્થેત્થ તાનિ ચ.

૨૮૨.પઞ્ચદ્વારિકચિત્તાનિ , દ્વારાભાવે ન વિજ્જરે;
સહેતુકવિપાકા ચ, યથાભૂમિવવત્થિતા.

૨૮૩.સમ્ભવાસમ્ભવઞ્ચેવં, ઞત્વા પુગ્ગલભૂમિસુ;
લબ્ભમાનવસા તત્થ, ચિત્તસઙ્ગહમુદ્દિસે.

૨૮૪.કુસલાદિપ્પભેદા ચ, તથા ભૂમાદિભેદતો;
વત્થુદ્વારારમ્મણતો, ભૂમિપુગ્ગલતોપિ ચ.

૨૮૫.વિભાગો યો સમુદ્દિટ્ઠો,
ચિત્તાનઞ્ચ તુ સમ્ભવા;
ઞેય્યો ચેતસિકાનઞ્ચ,
સમ્પયોગાનુસારતોતિ.

ઇતિ ચિત્તવિભાગે ભૂમિપુગ્ગલસમ્ભવકથા નિટ્ઠિતા.

સત્તમો પરિચ્છેદો.

નિટ્ઠિતો ચ ચિત્તવિભાગો.

અટ્ઠમો પરિચ્છેદો

૨. ચેતસિકવિભાગો

૮. ચેતસિકસમ્પયોગકથા

૨૮૬.ઇતિ ચિત્તવિધિં ઞત્વા, દ્વેપઞ્ઞાસ વિભાવિના;
ઞેય્યા ચેતસિ સમ્ભૂતા, ધમ્મા ચેતસિકા કથં.

૨૮૭.ફસ્સો ચ વેદના સઞ્ઞા, ચેતનેકગ્ગતા તથા;
જીવિતં મનસિકારો, સત્ત સાધારણા ઇમે.

૨૮૮.વિતક્કો ચ વિચારો ચ, પીતિ ચ વીરિયં તથા;
છન્દો ચ અધિમોક્ખો ચ, છ પકિણ્ણકનામકા.

૨૮૯.પુઞ્ઞાપુઞ્ઞેસુ પાકેસુ, ક્રિયાસુ ચ યથારહં;
માનસેસુ પવત્તન્તિ, વિપ્પકિણ્ણા પકિણ્ણકા.

૨૯૦.સદ્ધા સતિન્દ્રિયઞ્ચેવ, હિરોત્તપ્પબલદ્વયં;
અલોભો ચ અદોસો ચ, પઞ્ઞા મજ્ઝત્તતાપિ ચ.

૨૯૧.અટ્ઠેતે ઉત્તમા નામ, ધમ્મા ઉત્તમસાધના;
નિવજ્જાતિ પવુચ્ચન્તિ, યુગળા છ તતોપરે.

૨૯૨.પસ્સદ્ધિ કાયચિત્તાનં, લહુતા મુદુતા તથા;
કમ્મઞ્ઞતા ચ પાગુઞ્ઞ-તા ચ ઉજુકતાતિ ચ.

૨૯૩.અપ્પમઞ્ઞાદ્વયં નામ, કરુણામુદિતા સિયું;
સમ્માવાચા ચ કમ્મન્તા-જીવા ચ વિરતિત્તયં.

૨૯૪.પઞ્ચવીસ પનિચ્ચેતે, અનવજ્જા યથારહં;
પાપાહેતુકમુત્તેસુ, અનવજ્જેસુ જાયરે.

૨૯૫.લોભો દોસો ચ મોહો ચ,
માનો દિટ્ઠિ ચ સંસયો;
થિનમિદ્ધઞ્ચ ઉદ્ધચ્ચં,
કુક્કુચ્ચઞ્ચ તથા દસ.

૨૯૬.અહિરીકમનોત્તપ્પં, ઇસ્સા મચ્છરિયન્તિ ચ;

હોન્તિ ચુદ્દસ સાવજ્જા, સાવજ્જેસ્વેવ સમ્ભવા.

૨૯૭દ્વેપઞ્ઞાસ ચતુદ્ધેવં, ધમ્મા ચેતસિકા ઠિતા;
તેસં દાનિ પવક્ખામિ, સમ્પયોગઞ્ચ સઙ્ગહં.

૨૯૮સત્ત સાધારણા સબ્બ-ચિત્તસાધારણા તતો;
ચિત્તેન સદ્ધિં અટ્ઠન્નં, વિપ્પયોગો ન કત્થચિ.

૨૯૯વિતક્કો પઞ્ચવિઞ્ઞાણં, દુતિયાદિવિવજ્જિતે;
વિચારોપિ ચ તત્થેવ, તતિયાદિવિવજ્જિતે.

૩૦૦સોમનસ્સયુતે પીતિ-ચતુત્થજ્ઝાનવજ્જિતે;
વીરિયં પઠમાવજ્જ-વિપાકાહેતુવજ્જિતે.

૩૦૧છન્દો સમ્ભોતિ સબ્બત્થ, મોમૂહાહેતુવજ્જિતે;
અધિમોક્ખો વિચિકિચ્છા-પઞ્ચવિઞ્ઞાણવજ્જિતે.

૩૦૨છસટ્ઠિ પઞ્ચપઞ્ઞાસ, સત્તતિ ચેવ સોળસ;
વીસતેકાદસેવાથ, પકિણ્ણકવિવજ્જિતા.

૩૦૩માનસા પઞ્ચપઞ્ઞાસ, સવિતક્કા છસટ્ઠિ ચ;
સવિચારેકપઞ્ઞાસ, સપ્પીતિકમના તથા.

૩૦૪તેસત્તતિ સવીરિયા, સછન્દેકૂનસત્તતિ;
સાધિમોક્ખા પવુચ્ચન્તિ, અટ્ઠસત્તતિ માનસા.

૩૦૫પઞ્ઞાપ્પમઞ્ઞાવિરતી, હિત્વા એકૂનસટ્ઠિસુ;
પાપાહેતુકમુત્તેસુ, સદ્ધાદેકૂનવીસતિ.

૩૦૬દ્વિહેતુકાહેતુપાપવજ્જિતેસુ સમાસતો;
પઞ્ઞા તુ જાયતે સત્તચત્તાલીસેસુ સબ્બથા.

૩૦૭મહાક્રિયાકામપુઞ્ઞ-રૂપજ્ઝાનેસુ જાયરે;
અપ્પમઞ્ઞાટ્ઠવીસેસુ, હિત્વા ઝાનં તુ પઞ્ચમં.

૩૦૮લોકુત્તરેસુ સબ્બત્થ, સહેવ વિરતિત્તયં;
કામપુઞ્ઞેસુ સમ્ભોતિ, યથાસમ્ભવતો વિસું.

૩૦૯વિરતીઅપ્પમઞ્ઞાસુ, પઞ્ચસ્વપિ યથારહં;
કદાચિદેવ સમ્ભોતિ, એકેકોવ ન ચેકતો.

૩૧૦અહિરીકમનોત્તપ્પં, મોહઉદ્ધચ્ચમેવ ચ;
પાપસાધારણા નામ, ચત્તારો પાપસમ્ભવા.

૩૧૧લોભો ચ લોભમૂલેસુ, દિટ્ઠિયુત્તેસુ દિટ્ઠિ ચ;
માનો દિટ્ઠિવિયુત્તેસુ, દિટ્ઠિમાના ન ચેકતો.

૩૧૨દોસમૂલેસુ દોસો ચ, ઇસ્સા મચ્છરિયં તથા;
કુક્કુચ્ચમિતિ ચત્તારો, વિચિકિચ્છા તુ કઙ્ખિતે.

૩૧૩સહેવ થિનમિદ્ધં તુ, સસઙ્ખારેસુ પઞ્ચસુ;
ઇતિ ચુદ્દસ સાવજ્જા, સાવજ્જેસ્વેવ નિચ્છિતા.

૩૧૪માનો ચ થિનમિદ્ધઞ્ચ, સહ વાથ વિસું ન વા;
ઇસ્સામચ્છેરકુક્કુચ્ચા, અઞ્ઞમઞ્ઞં વિસું ન વાતિ.

ઇતિ ચેતસિકવિભાગે ચેતસિકસમ્પયોગકથા નિટ્ઠિતા.

અટ્ઠમો પરિચ્છેદો.

નવમો પરિચ્છેદો

૯. ચેતસિકસઙ્ગહકથા

૩૧૫.સત્ત સાધારણા ચેવ, છ ધમ્મા ચ પકિણ્ણકા;
સદ્ધાદિ પઞ્ચવીસેતિ, અટ્ઠતિંસ સમિસ્સિતા.

૩૧૬.કામાવચરપુઞ્ઞેસુ, લબ્ભન્તિ પઠમદ્વયે;
સત્તતિંસેવ દુતિયે, પઞ્ઞામત્તવિવજ્જિતા.

૩૧૭.તતિયે ચ યથાવુત્તા, પીતિમત્તવિવજ્જિતા;
છત્તિંસેવ ચતુત્થમ્હિ, પઞ્ઞાપીતિદ્વયં વિના.

૩૧૮.મહાક્રિયાસુ યુજ્જન્તિ, હિત્વા વિરતિયો તથા;
પઞ્ચતિંસ ચતુત્તિંસદ્વયં તેત્તિંસકં કમા.

૩૧૯.ઠપેત્વા અપ્પમઞ્ઞા ચ, મહાપાકેસુ યોજિતા;
તેત્તિંસા ચેવ દ્વત્તિંસદ્વયેકત્તિંસકં કમા.

૩૨૦.અપ્પમઞ્ઞા ગહેત્વાન, હિત્વા વિરતિયો તથા;
પઞ્ચતિંસેવ પઠમે, રૂપાવચરમાનસે.

૩૨૧.વિતક્કં દુતિયે હિત્વા, વિચારઞ્ચ તતો પરં;
ચતુત્થે પન પીતિઞ્ચ, અપ્પમઞ્ઞઞ્ચ પઞ્ચમે.

૩૨૨.યથાવુત્તપકારાવ , ચતુત્તિંસ યથાક્કમં;
તેત્તિંસ ચેવ દ્વત્તિંસ, સમતિંસઞ્ચ લબ્ભરે.

૩૨૩.પઞ્ચમેન સમાના ચ, ઠપેત્વારુપ્પમાનસા;
ભૂમારમ્મણભેદઞ્ચ, અઞ્ઞાનઞ્ચ પણીતતં.

૩૨૪.અપ્પમઞ્ઞા ઠપેત્વાન, ગહેત્વા વિરતિત્તયં;
છત્તિંસાનુત્તરે હોન્તિ, પઠમજ્ઝાનમાનસે.

૩૨૫.વિતક્કં દુતિયે હિત્વા, વિચારઞ્ચ તતો પરં;
પીતિં હિત્વા ચતુત્થે ચ, પઞ્ચમેપિ ચ સબ્બથા.

૩૨૬.યથાવુત્તપ્પકારાવ, પઞ્ચતિંસ યથાક્કમં;
ચતુત્તિંસઞ્ચ તેત્તિંસ, તથા તેત્તિંસ ચાપરે.

૩૨૭એવં બાવીસધા ભેદો, અનવજ્જેસુ સઙ્ગહો;
એકૂનસટ્ઠિચિત્તેસુ, અટ્ઠતિંસાનમીરિતો.

૩૨૮વિરતી અપ્પમઞ્ઞા ચ, ગહેત્વા પન સબ્બસો;
એકમેકં ગહેત્વા ચ, પચ્ચક્ખાય ચ સબ્બથા.

૩૨૯કામેસુ સત્તધા પુઞ્ઞે, ચતુધા ચ ક્રિયે તથા;
રૂપજ્ઝાનચતુક્કે ચ, કત્તબ્બોયમ્પિ સઙ્ગહો.

૩૩૦ઇમિના પનુપાયેન, સમસત્તતિ ભેદતો;
અનવજ્જેસુ વિઞ્ઞેય્યો, ચિત્તુપ્પાદેસુ સઙ્ગહો.

૩૩૧ઇતિ સબ્બપ્પકારેન, અનવજ્જવિનિચ્છયં;
ઞત્વા યોજેય્ય મેધાવી, સાવજ્જેસુ ચ સઙ્ગહં.

૩૩૨સત્ત સાધારણા ચેવ, છ ધમ્મા ચ પકિણ્ણકા;
ચત્તારો પાપસામઞ્ઞા, ધમ્મા સત્તરસેવિમે.

૩૩૩એકૂનવીસાસઙ્ખારે, પઠમે લોભદિટ્ઠિયા;
દુતિયે લોભમાનેન, યથાવુત્તા ચ તત્તકા.

૩૩૪અટ્ઠારસ વિના પીતિં, તતિયે લોભદિટ્ઠિયા;
ચતુત્થેપિ વિના પીતિં, લોભમાનેન તત્તકા.

૩૩૫પટિઘે ચ વિના પીતિં, અસઙ્ખારે તથેવ તે;
લબ્ભન્તિ દોસકુક્કુચ્ચ-મચ્છરિયાહિ વીસતિ.

૩૩૬અસઙ્ખારેસુ વુત્તા ચ, સસઙ્ખારેસુ પઞ્ચધા;
થિનમિદ્ધેનેકવીસ, વીસ દ્વેવીસતિક્કમા.

૩૩૭છન્દં પીતિઞ્ચ ઉદ્ધચ્ચે, હિત્વા પઞ્ચદસેવ તે;
હિત્વા વિમોક્ખં કઙ્ખઞ્ચ, ગહેત્વા કઙ્ખિતે તથા.

૩૩૮સત્તવીસતિધમ્માનં, ઇતિ દ્વાદસ સઙ્ગહા;
દ્વાદસાપુઞ્ઞચિત્તેસુ, વિઞ્ઞાતબ્બા વિભાવિના.

૩૩૯હિત્વા છાનિયતે ધમ્મે, ગહેત્વા ચ યથારહં;
ચતુત્તિંસાપિ વિઞ્ઞેય્યા, સઙ્ગહા તત્થ વિઞ્ઞુના.

૩૪૦દ્વાદસાકુસલેસ્વેવ, ઞત્વા સઙ્ગહમુત્તરં;

ગેય્યાહેતુકચિત્તેસુ, સઙ્ગહં કમતો કથં?

૩૪૧સત્ત સાધારણા છન્દવજ્જિતા ચ પકિણ્ણકા;
હસિતુપ્પાદચિત્તમ્હિ, દ્વાદસેવ પકાસિતા.

૩૪૨વોટ્ઠબ્બે ચ વિના પીતિં, વીરિયં સુખતીરણે;
એકાદસ યથાવુત્તા, ધમ્મા દ્વીસુપિ દેસિતા.

૩૪૩મનોધાતુત્તિકે ચેવ, ઉપેક્ખાતીરણદ્વયે;
દસ હોન્તિ યથાવુત્તા, હિત્વા વીરિયપીતિયો.

૩૪૪સત્ત સાધારણા એવ, પઞ્ચવિઞ્ઞાણસમ્ભવા;
ઇચ્ચાહેતુકચિત્તેસુ, પઞ્ચધા સઙ્ગહો ઠિતો.

૩૪૫ઇતિ ચેતસિકે ધમ્મે, ચિત્તેસુ ગણિતે પુન;
ચિત્તેન સહ સઙ્ગય્હ, ગણેય્યાપિ ચ પણ્ડિતો.

૩૪૬અટ્ઠતિંસાતિ યે વુત્તા, ચિત્તેન સહ તે પુન;
એકૂનચત્તાલીસેતિ, સબ્બત્થેકાધિકં નયે.

૩૪૭બાવીસેવં દસ દ્વે ચ, પઞ્ચ ચેતિ યથારહં;
સઙ્ગહા સમ્પયુત્તાનં, તાલીસેકૂનકા કથા.

૩૪૮વિતક્કો ચ વિચારો ચ, પીતિ પઞ્ઞા તથા પન;
અપ્પમઞ્ઞા વિરતીતિ, નવ ધમ્મા યથારહં.

૩૪૯ગહેતબ્બાપનેતબ્બા, ભવન્તિ અનવજ્જકે;
પરિવત્તેતિ સબ્બત્થ, વેદના તુ યથારહં.

૩૫૦છન્દાધિમોક્ખવીરિયા , સદ્ધાદેકૂનવીસતિ;
ફસ્સાદયો છળેવાતિ, ન ચલન્તટ્ઠવીસતિ.

૩૫૧તેરસેવ તુ સાવજ્જે, છળેવાહેતુમાનસે;
ન ચલન્તિ દસ અઞ્ઞે, ચુદ્દસા છ ચ સમ્ભવાતિ.

ઇતિ ચેતસિકવિભાગે ચેતસિકસઙ્ગહકથા નિટ્ઠિતા.

નવમો પરિચ્છેદો.

દસમો પરિચ્છેદો

૧૦. પભેદકથા

૩૫૨.એકુપ્પાદા નિરોધા ચ, એકાલમ્બણવત્થુકા;
સહગતા સહજાતા, સંસટ્ઠા સહવુત્તિનો.

૩૫૩.તેપઞ્ઞાસ પનિચ્ચેતે, સમ્પયુત્તા યથારહં;
ચિત્તચેતસિકા ધમ્મા, અટ્ઠારસવિધાપિ ચ.

૩૫૪.એકધા છબ્બિધા ચેવ, ચતુધા સત્તધા ઠિતા;
ચિત્તુપ્પાદપભેદેન, ભિન્દિતબ્બા વિભાવિના.

૩૫૫.અટ્ઠ ધમ્માવિનિબ્ભોગા, ભિન્નાસીતિ નવુત્તરા;
સત્તસતં દસ દ્વે ચ, સબ્બે હોન્તિ સમિસ્સિતા.

૩૫૬.સન્તીરણમનોધાતુ, સિતવોટ્ઠબ્બના તથા;
અપુઞ્ઞા કામપુઞ્ઞા ચ, મહાપાકા મહાક્રિયા.

૩૫૭.પઠમજ્ઝાનધમ્મા ચ, લોકુત્તરમહગ્ગતા;
પઞ્ચપઞ્ઞાસ સબ્બેપિ, વિતક્કા હોન્તિ ભેદિતા.

૩૫૮.વિચારાપિ ચ તેયેવ, દુતિયજ્ઝાનનામકા;
એકાદસાપરે ચેતિ, છસટ્ઠિ પરિદીપિતા.

૩૫૯.અપુઞ્ઞા કામપુઞ્ઞા ચ, મહાપાકા મહાક્રિયા;
ચતુક્કા ચેવ ચત્તારો, સિતઞ્ચ સુખતીરણં.

૩૬૦.પઠમાદિતિકજ્ઝાના , લોકુત્તરમહગ્ગતા;
ઇચ્ચેવમેકપઞ્ઞાસ, પીતિયો હોન્તિ સબ્બથા.

૩૬૧.સિતવોટ્ઠબ્બના દ્વે ચ, સાવજ્જા ચાનવજ્જકા;
ભિન્નમેવં તુ વીરિયં, તેસત્તતિવિધં ભવે.

૩૬૨.સાવજ્જા ચાનવજ્જા ચ, મોમૂહદ્વયવજ્જિતા;
છન્દા ભવન્તિ સબ્બેપિ, સટ્ઠિભેદા નવુત્તરા.

૩૬૩.સન્તીરણમનોધાતુ, સિતવોટ્ઠબ્બના તથા;
સાવજ્જા ચાનવજ્જા ચ, વિચિકિચ્છાવિવજ્જિતા.

૩૬૪.અધિમોક્ખા પનિચ્ચેવં, અટ્ઠસત્તતિ ભેદિતા;
તિસતં નવુતિ દ્વે ચ, ભિન્ના હોન્તિ પકિણ્ણકા.

૩૬૫.એકૂનસટ્ઠિ વા હોન્તિ, સદ્ધાદેકૂનવીસતિ;
સહસ્સઞ્ચ સતઞ્ચેકં, એકવીસઞ્ચ સબ્બથા.

૩૬૬.ઞાણેન સમ્પયુત્તા ચ, કામે દ્વાદસધાપરે;
પઞ્ચતિંસાતિ પઞ્ઞાપિ, સત્તતાલીસધા કથા.

૩૬૭.રૂપજ્ઝાનચતુક્કા ચ, કામપુઞ્ઞા મહાક્રિયા;
અટ્ઠવીસપ્પમઞ્ઞેવં, છપ્પઞ્ઞાસ ભવન્તિ ચ.

૩૬૮.અનુત્તરા કામપુઞ્ઞા, તિસ્સો વિરતિયો પન;
હોન્તિ સોળસધા ભિન્ના, અટ્ઠતાલીસ પિણ્ડિતા.

૩૬૯.પઞ્ચવીસાનવજ્જેવં, સમ્પયુત્તા ચતુબ્બિધા;
સહસ્સદ્વિસતઞ્ચેવ, દ્વિ ચ સત્તતિ ભેદતો.

૩૭૦.ચત્તારો પાપસામઞ્ઞા, ભિન્ના દ્વાદસધા પન;
અટ્ઠતાલીસધા હોન્તિ, તે સબ્બે પરિપિણ્ડિતા.

૩૭૧.લોભો પનટ્ઠધા ભિન્નો, થિનમિદ્ધઞ્ચ પઞ્ચધા;
ચતુધા દિટ્ઠિમાનો ચ, ચતુધા દિટ્ઠિયો વિસું.

૩૭૨.દ્વિધા દોસાદિચત્તારો, વિચિકિચ્છેકધાતિ ચ;
સાવજ્જા સત્તધા વુત્તા, ભિન્નાસીતિ તિકુત્તરા.

૩૭૩.ઇચ્ચટ્ઠારસધા વુત્તા, તેપઞ્ઞાસાપિ ભેદતો;
દ્વિસહસ્સઞ્ચ તુ સતં, ભવન્તેકૂનસટ્ઠિ ચ.

૩૭૪.વિતક્કવિચારપીતિસુખોપેક્ખાસુ પઞ્ચસુ;
ભિન્દિત્વા ઝાનભેદેન, ગહેતબ્બા અનુત્તરા.

૩૭૫.અઞ્ઞત્ર પન સબ્બત્થ, નત્થિ ભેદપ્પયોજનં;
અટ્ઠેવ કસ્મા ગય્હન્તિ, અભેદેનાતિ લક્ખયે.

૩૭૬.પઠમાદિચતુજ્ઝાના, લોકુત્તરમહગ્ગતા;
ઇચ્ચેકમેકદસધા, ચતુતાલીસ પિણ્ડિતા.

૩૭૭.તેવીસ પઞ્ચમા ચેતિ, સત્તસટ્ઠિ સમિસ્સિતા;

અપ્પના તત્થ સબ્બાપિ, અટ્ઠપઞ્ઞાસ દીપિતા.

૩૭૮.પઞ્ચતિંસેવ સઙ્ખેપા, લોકુત્તરમહગ્ગતા;
અપ્પના તત્થ સબ્બાપિ, છબ્બીસતિ પકાસિતા.

૩૭૯.ઇદ્ધિવિધં દિબ્બસોતં, ચેતોપરિયનામકા;
પુબ્બેનિવાસાનુસ્સતિ, દિબ્બચક્ખૂતિ પઞ્ચધા.

૩૮૦.અભિઞ્ઞાઞાણમીરેન્તિ, રૂપાવચરપઞ્ચમા;
કુસલઞ્ચ ક્રિયા ચેતિ, ભેદિતં દુવિધમ્પિ ચ.

૩૮૧.તં દ્વયમ્પિ સમ્મિસ્સેત્વા, પઞ્ચાભિઞ્ઞા ચ લોકિયા;
આસવક્ખયઞાણઞ્ચ, છળભિઞ્ઞા પવુચ્ચરે.

૩૮૨.લોકિયા ચ દસાભિઞ્ઞા, ભિન્દિત્વા કુસલક્રિયા;
સત્તસત્તતિ ઝાનાનિ, અટ્ઠસટ્ઠિ પનપ્પના.

૩૮૩.સત્તસત્તતિ ચિત્તાનિ, ચતુપઞ્ઞાસ સબ્બથા;
પચિતાનિ ચ ચિત્તાનિ, એકતિંસસતં સિયુન્તિ.

ઇતિ ચેતસિકવિભાગે પભેદકથા નિટ્ઠિતા.

દસમો પરિચ્છેદો.

એકાદસમો પરિચ્છેદો

૧૧. રાસિસરૂપકથા

૩૮૪.સબ્બં સભાવસામઞ્ઞ-વિસેસેન યથારહં;
ગતરાસિવસેનાથ, અટ્ઠારસવિધં કથં.

૩૮૫.ફસ્સપઞ્ચકરાસી ચ, ઝાનિન્દ્રિયમથાપરે;
મગ્ગબલહેતુકમ્મ-પથલોકિયરાસયો.

૩૮૬.નિરવજ્જા છ પસ્સદ્ધિ-આદિકા ચ સતીમતા;
યુગનન્ધા ચ સમથા, તથા ચેવાપનાતિ ચ.

૩૮૭.ફસ્સો ચ વેદના સઞ્ઞા, ચેતના ચિત્તમેવ ચ;
ફસ્સપઞ્ચકરાસીતિ, પઞ્ચ ધમ્મા પકાસિતા.

૩૮૮.વિતક્કો ચ વિચારો ચ, પીતિ ચેકગ્ગતા તથા;
સુખં દુક્ખમુપેક્ખાતિ, સત્ત **ઝાનઙ્ગ**નામકા.

૩૮૯.સદ્ધિન્દ્રિયઞ્ચ વીરિયં, સતિ ચેવ સમાધિ ચ;
પઞ્ઞા ચતુબ્બિધા વુત્તા, મનો પઞ્ચાપિ વેદના.

૩૯૦.જીવિતિન્દ્રિયમેકન્તિ, ચક્ખાદીનિ ચ સત્તધા;
બાવીસતિ**ન્દ્રિયા** નામ, ધમ્મા સોળસ દેસિતા.

૩૯૧.આદિમગ્ગે અનઞ્ઞાત-ઞ્ઞસ્સામીતિન્દ્રિયં ભવે;
મજ્ઝે અઞ્ઞિન્દ્રિયં અન્તે, અઞ્ઞાતાવિન્દ્રિયન્તિ ચ.

૩૯૨.પઞ્ઞાનુત્તરચિત્તેસુ, હોન્તિ તીણિન્દ્રિયાનિપિ;
તિહેતુકેસુ સેસેસુ, એકં પઞ્ઞિન્દ્રિયં મતં.

૩૯૩.સુખં દુક્ખિન્દ્રિયઞ્ચેવ, સોમનસ્સિન્દ્રિયં તથા;
દોમનસ્સમુપેક્ખાતિ, પઞ્ચધા વેદના કથા.

૩૯૪.રૂપારૂપવસા દ્વેધા, જીવિતિન્દ્રિયમેકકં;
ચક્ખુસોતઘાનજિવ્હાકાયિત્થિપુરિસિન્દ્રિયા.

૩૯૫.તત્થ જીવિતરૂપઞ્ચ, અટ્ઠેત્થ ન તુ ગય્હરે;
તસ્મા નામિન્દ્રિયાનેવ, દસપઞ્ચ વિનિદ્દિસે.

૩૯૬.સમ્માદિટ્ઠિ ચ સઙ્કપ્પો, વાયામો વિરતિત્તયં;
સમ્માસતિ સમાધિ ચ, મિચ્છાદિટ્ઠિ ચ ધમ્મતો.

૩૯૭.**મગ્ગઙ્ગાનિ** નવેતાનિ, દ્વાદસાપિ યતો દ્વિધા;
સમ્મામિચ્છાતિ સઙ્કપ્પો, વાયામો ચ સમાધિ ચ.

૩૯૮.લોકપાલદુકઞ્ચેવ , હિરોત્તપ્પમથાપરં;
અહિરીકમનોત્તપ્પં, દુકં લોકવિનાસકં.

૩૯૯.પઞ્ચ સદ્ધાદયો ચેતિ, **બલધમ્મા** નવેરિતા;
કણ્હસુક્કવસેનાપિ, પટિપક્ખે અકમ્પિયા.

૪૦૦.છ હેતૂ **હેતુરાસિમ્હિ**,
લોભાલોભાદિકા તિકા;
મોમૂહે કઙ્ખિતુદ્ધચ્ચા,
તત્થ વુત્તાતિ અટ્ઠધા.

૪૦૧.મિચ્છાદિટ્ઠિ અભિજ્ઝા ચ, બ્યાપાદો વિરતિત્તયં;
સમ્માદિટ્ઠિનભિજ્ઝા ચ, અબ્યાપાદો ચ ચેતના.

૪૦૨.દસ **કમ્મપથાને**ત્થ, વુત્તા વિરતિચેતના;
લોકપાલવિનાસાતિ, વુત્તા લોકદુકા દ્વિધા.

૪૦૩.**પસ્સદ્ધિઆદિયુગળા**, નિરવજ્જા છ રાસયો;
સતિ ચ સમ્પજઞ્ઞઞ્ચ, **ઉપકારદુકં** ભવે.

૪૦૪.**યુગનન્ધદુકં** નામ, સમથો ચ વિપસ્સના;
પગ્ગહો ચ અવિક્ખેપો, **સમથદુક**મીરિતં.

૪૦૫.યે સરૂપેન નિદ્દિટ્ઠા, ચિત્તુપ્પાદેસુ તાદિના;
તે ઠપેત્વાવસેસા તુ, **યેવાપનક**નામકા.

૪૦૬.છન્દો ચ અધિમોક્ખો ચ, તત્રમજ્ઝત્તતા તથા;
ઉદ્ધચ્ચં મનસિકારો, પઞ્ચાપણ્ણકનામકા.

૪૦૭.માનો ચ થિનમિદ્ધઞ્ચ, ઇસ્સા મચ્છરિયં તથા;
કુક્કુચ્ચમપ્પમઞ્ઞા ચ, તિસ્સો વિરતિયોપિ ચ.

૪૦૮.એતે અનિયતા નામ, એકાદસ યથારહં;

તતો ચ સેસા સબ્બેપિ, નિયતાતિ પકિત્તિતા.

૪૦૯કેચિ રાસિં ન ભજન્તિ, કેચિ ચાનિયતા યતો;
તસ્મા યેવાપનાતેવ, ધમ્મા સોળસ દેસિતા.

૪૧૦.સત્તતિંસાવસેસા તુ, તત્થ તત્થ યથારહં;
સરૂપેનેવ નિદ્દિટ્ઠા, ચિત્તુપ્પાદેસુ સબ્બથા.

૪૧૧દેસિતાનુત્તરુદ્ધચ્ચે, નામતો વિરતુદ્ધવા;
તથાનુત્તરચિત્તેસુ, નિયતં વિરતિત્તયં.

૪૧૨ચિત્તં વિતક્કો સદ્ધા ચ,
હિરોત્તપ્પબલદ્વયં;
અલોભો ચ અદોસો ચ,
લોભો દોસો ચ દિટ્ઠિ ચ.

૪૧૩.અહિરીકમનોત્તપ્પં,
ઉદ્ધચ્ચં વિરતિત્તયં;
સોળસેતે યથાયોગં,
દ્વીસુ ઠાનેસુ દેસિતા.

૪૧૪.વેદના તીસુ વીરિયં, સતિ ચ ચતુરાસિકા;
સમાધિ છસુ પઞ્ઞા ચ, સત્તટ્ઠાનેસુ દીપિતા.

૪૧૫.એકવીસ પનિચ્ચેતે, સવિભત્તિકનામકા;
સેસા દ્વત્તિંસતિ ધમ્મા, સબ્બેપિ અવિભત્તિકાતિ.

ઇતિ ચેતસિકવિભાગે રાસિસરૂપકથા નિટ્ઠિતા.

એકાદસમો પરિચ્છેદો.

દ્વાદસમો પરિચ્છેદો

૧૨. રાસિવિનિચ્છયકથા

૪૧૬.તત્થ વિઞ્ઞાણકાયા છ, સત્ત વિઞ્ઞાણધાતુયો;
ફસ્સા ચક્ખાદિસમ્ફસ્સા, છબ્બિધા સત્તધાપિ ચ.

૪૧૭.ચક્ખુસમ્ફસ્સજાદીહિ , ભેદેહિ પન વેદના;
સઞ્ઞા ચ ચેતના ચેવ, ભિન્ના છધા ચ સત્તધા.

૪૧૮.ચિત્તુપ્પાદેસુ ધમ્મા ચ, ખન્ધાયતનધાતુયો;
આહારા ચ યથાયોગં, ફસ્સપઞ્ચકરાસિયં.

૪૧૯.સબ્બે સઙ્ગહિતા હોન્તિ, તસ્મા નામપરિગ્ગહો;
મૂલરાસિ ચ સો સબ્બ-સઙ્ગહોતિ પવુચ્ચતિ.

૪૨૦.ઝાનરાસિમ્હિ પઞ્ચેવ, ધમ્મા સત્તપ્પભેદતો;
ઇન્દ્રિયાનિ ચ બાવીસ, ધમ્મતો પન સોળસ.

૪૨૧.નવ મગ્ગઙ્ગધમ્મા ચ, ભિન્ના દ્વાદસધાપિ તે;
છળેવ હેતુયો તત્થ, દેસિતા કઙ્ખિતુદ્ધવા.

૪૨૨.દસ કમ્મપથા ધમ્મા, છળેવ પન દેસિતા;
સેસાવ દસધમ્મેહિ, સમાના ચતુરાસયો.

૪૨૩.પઞ્ઞા દસવિધા તત્થ, વેદના નવધા ઠિતા;
સમાધિ સત્તધા હોતિ, વીરિયં પન પઞ્ચધા.

૪૨૪.સતિ ભિન્ના ચતુધાવ, વિતક્કો તિવિધો મતો;
દ્વિધા ચિત્તાદયો હોન્તિ, દસપઞ્ચેવ સમ્ભવા.

૪૨૫.સેસા દ્વત્તિંસ સબ્બેપિ, ધમ્મા એકેકધાપિ ચ;
હિત્વા રૂપિન્દ્રિયાનેતે, વિભાગા અટ્ઠધા કથં.

૪૨૬.ફસ્સો ચ ચેતના સઞ્ઞા, વિચારો પીતિ જીવિતં;
નિરવજ્જા છ યુગળા, સાવજ્જમોહકઙ્ખિતા.

૪૨૭.યેવાપનકધમ્મા ચ, વિરતુદ્ધચ્ચવજ્જિતા;
દ્વાદસા ચેતિ સબ્બેપિ, દ્વત્તિંસકેકધા તથા.

૪૨૮ચિત્તં મનિન્દ્રિયં ચિત્તં, સદ્ધા સદ્ધિન્દ્રિયં બલં;
બલેસુ લોકિયા વુત્તા, લોકિયે ચ દુકદ્વયે.

૪૨૯લોભાલોભાદિકા દ્વે દ્વે,
ચત્તારો હેતુરાસિયં;
મિચ્છાદિટ્ઠિ ચ મગ્ગઙ્ગં,
પઞ્ચકમ્મપથેપિ તે.

૪૩૦ચેવાપનકરાસિમ્હિ, દેસિતા વિરતુદ્ધવા;
મગ્ગહેતૂસુ ચેવેતિ, દ્વિધા પઞ્ચદસ ઠિતા.

૪૩૧વિતક્કો ઝાનમગ્ગેસુ, તિવિધા નવધા પન;
વેદના મૂલરાસિમ્હિ, તથા ઝાનિન્દ્રિયેસુ ચ.

૪૩૨ઇન્દ્રિયમગ્ગરાસિમ્હિ, બલપિટ્ઠિદુકત્તિકે;
ચતુધા સતિ તત્થેવ, વીરિયમ્પિ ચ પઞ્ચધા.

૪૩૩સમાધિ સત્તધા વુત્તો, ઝાનઙ્ગેસુ ચ તત્થ ચ;
તત્થેવ દસધા પઞ્ઞા, હેતુકમ્મપથેસુ ચ.

૪૩૪દસનવસત્તપઞ્ચચતુતિદ્વેકધા ઠિતા;
છળેકકા પઞ્ચદસ, દ્વત્તિંસ ચ યથાક્કમં.

૪૩૫અટ્ઠ વિભાગસઙ્ખેપા, પદાનિ દસધા સિયું;
તેપઞ્ઞાસેવ ધમ્મા ચ, અટ્ઠારસ ચ રાસયો.

૪૩૬ઇતિ ધમ્મવવત્થાને, **ધમ્મસઙ્ગણિયં** પન;
ચિત્તુપ્પાદપરિચ્છેદે, ઉદ્દેસનયસઙ્ગહો.

૪૩૭પદાનિ ચતુરાસીતિ, દેસિતાનિ સરૂપતો;
ચેવાપનકનામેન, સોળસેવ યથારહં.

૪૩૮તત્થાનિયતનામાનિ, પદાનેકાદસેવ તુ;
વુત્તાનેકૂનનવુતિ, નિયતાનેવ સમ્ભવા.

૪૩૯અસમ્ભિન્નપદાનેત્થ, તેપઞ્ઞાસેવ સબ્બથા;
ચિત્તચેતસિકાનં તુ, વસેન પરિદીપયે.

૪૪૦વિભાગપદધમ્માનં , વસેનેવં પકાસિતો;

ચિત્તચેતસિકાનં તુ, કમતો રાસિનિચ્છયોતિ.

ઇતિ ચેતસિકવિભાગે રાસિવિનિચ્છયકથા નિટ્ઠિતા.

દ્વાદસમો પરિચ્છેદો.

તેરસમો પરિચ્છેદો

૧૩. રાસિયોગકથા

૪૪૧ઇતિ રાસિવીથિં ઞત્વા, લબ્ભમાનવસા બુધો;
તેસમેવાથ યોગમ્પિ, ચિત્તુપ્પાદેસુ દીપયે.

૪૪૨કામાવચરકુસલસ્સ, પઠમદ્વયમાનસે;
સબ્બેપિ રાસયો હોન્તિ, યથાસમ્ભવતો કથં.

૪૪૩ફસ્સપઞ્ચકરાસી ચ, ઝાનપઞ્ચકરાસિ ચ;
ઇન્દ્રિયટ્ઠકરાસી ચ, મગ્ગપઞ્ચકરાસિ ચ.

૪૪૪બલસત્તકરાસી ચ, હેતુકમ્મપથત્તિકા;
દસાવસેસા રાસી ચ, લોકપાલદુકાદયો.

૪૪૫યેવાપનકનવકં, નિયતુદ્ધચ્ચવજ્જિતા;
અપ્પમઞ્ઞાદ્વયઞ્ચેવ, તિસ્સો વિરતિયોતિ ચ.

૪૪૬ઇતિ સત્તરસેવેતે, દેસિતા ચ સરૂપતો;
યેવાપનકરાસી ચ, લબ્ભન્તિટ્ઠારસાપિ ચ.

૪૪૭છપ્પઞ્ઞાસ પદાનેત્થ, દેસિતાનિ સરૂપતો;
ધમ્મા પન સમતિંસ, તત્થ હોન્તિ સરૂપતો.

૪૪૮તાનિ યેવાપનકેહિ, પઞ્ચસટ્ઠિ પદાનિ ચ;
ધમ્મા ચેકૂનતાલીસ, ભવન્તિ પન સમ્ભવા.

૪૪૯તત્થ દ્વાદસ ધમ્મા ચ, દેસિતા સવિભત્તિકા;
અવસેસા તુ સબ્બેપિ, અવિભત્તિકનામકા.

૪૫૦એકદ્વિ ચ તિચતુક્ક-છસત્તટ્ઠાનિકા પન;
સત્તવીસ ચ સત્તેકો, દ્વેકેકો ચ યથાક્કમં.

૪૫૧નિયતા તુ ચતુત્તિંસ, ધમ્માવ સહવુત્તિતો;
યથાસમ્ભવવુત્તિતો, પઞ્ચધા નિયતા કથા.

૪૫૨તત્થ ચાનિયતે સબ્બે, ગહેત્વા ચ પહાય ચ;
પચ્ચેકઞ્ચ ગહેત્વાપિ, સત્તધા યોજનક્કમો.

૪૫૩સકિમેકૂનતાલીસ, ચતુત્તિંસ યથાક્કમં;
પઞ્ચક્ખત્તુઞ્ચ યોજેય્ય, પઞ્ચતિંસાતિ પણ્ડિતો.

૪૫૪રાસયો ચ પદાનીધ, ધમ્મન્તરવિભત્તિયો;
સરૂપયેવાપનકે, નિયતાનિયતે યથા.

૪૫૫યોજનાનયભેદઞ્ચ, ગણનાસઙ્ગહટ્ઠિતિ;
લબ્ભમાનાનુમાનેન, સલ્લક્ખેન્તો તહિં તહિં.

૪૫૬ઞાણં ઞાણવિયુત્તમ્હિ, હિત્વા પીતિં ઉપેક્ખિતે;
વેદના પરિવત્તેન્તો, કામપુઞ્ઞે ચ સેસકે.

૪૫૭મહાક્રિયે ચ યોજેય્ય, પહાય વિરતિત્તયં;
અપ્પમઞ્ઞા ચ હિત્વાથ, મહાપાકે ચ યોજયે.

૪૫૮તક્કાદિં કમતો હિત્વા, સબ્બત્થ વિરતિત્તયં;
પઞ્ચમે અપ્પમઞ્ઞાય, હિત્વા રૂપે ચ યોજયે.

૪૫૯હિત્વાપ્પમઞ્ઞા યોજયે, યથાઝાનમનુત્તરે;
લોકુત્તરિન્દ્રિયઞ્ચેવ, ગહેત્વા વિરતિત્તયં.

૪૬૦ઝાનાનિ ચતુતાલીસ, સુખયુત્તાનિ વત્તરે;
ઉપેક્ખિતાનિ તેવીસ, પઞ્ચમજ્ઝાને ચ સબ્બથા.

૪૬૧અપ્પમઞ્ઞાવિરતિયો, કામપુઞ્ઞેસુ લબ્ભરે;
અપ્પમઞ્ઞા રૂપજ્ઝાન-ચતુક્કે ચ મહાક્રિયે.

૪૬૨લોકુત્તરેસુ સબ્બત્થ, સમ્ભોતિ વિરતિત્તયં;
નત્થિદ્વયમ્પિ આરુપ્પે, મહાપાકે ચ પઞ્ચમે.

૪૬૩વિતક્કાદિત્તયં પઞ્ઞા, પઞ્ચ ચાનિયતા ચલા;
હાનિબુદ્ધિવસા સેસા, ન ચલન્તિ કુદાચનં.

૪૬૪બાવીસતિવિધો ચેત્થ, સઙ્ગહો અનવજ્જકે;
દ્વયદ્વયવસા ચેવ, ઝાનપઞ્ચકતોપિ ચ.

૪૬૫ઇતિ ઞત્વાનવજ્જેસુ, રાસિસઙ્ગહ સમ્ભવં;
સાવજ્જેસુપિ વિઞ્ઞેય્યા, વિઞ્ઞુના રાસયો કથં.

૪૬૬લોભમૂલેસુ પઠમે, ફસ્સપઞ્ચકરાસિ ચ;

ઞાનપઞ્ચકરાસી ચ, તથેવિન્દ્રિયપઞ્ચકં.

૪૬૭મગ્ગબલચતુક્કઞ્ચ, હેતુકમ્મપથદ્દુકા;
લોકનાસકરાસી ચ, સમથો સમથદુકા.

૪૬૮તત્રમજ્ઝત્તતં હિત્વા, યેવાપનકનામકા;
ચત્તારો ચેતિ લબ્ભન્તિ, તત્થેકાદસ રાસયો.

૪૬૯દ્વત્તિંસેવ પદાનેત્થ, દેસિતાનિ સરૂપતો;
તાનિ યેવાપનકેહિ, છત્તિંસેવ ભવન્તિ ચ.

૪૭૦અસમ્ભિન્નપદાનેત્થ, સમવીસતિ સમ્ભવા;
સવિભત્તિકનામા ચ, નવ ધમ્મા પકાસિતા.

૪૭૧એકદ્વયતિચતુક્ક-છટ્ઠાનનિયતા પન;
એકાદસ છળેકા ચ, કમેનેકો પુનેકકો.

૪૭૨નત્થેવાનિયતા હેત્થ, યેવાપનકનામકા;
યોજનાનયભેદો ચ, તસ્મા તત્થ ન વિજ્જતિ.

૪૭૩માનો ચ થિનમિદ્ધઞ્ચ, ઇસ્સા મચ્છરિયં તથા;
કુક્કુચ્ચમિતિ સાવજ્જે, છળેવાનિયતા મતા.

૪૭૪માનો દિટ્ઠિવિયુત્તેસુ, સસઙ્ખારેસુ પઞ્ચસુ;
થિનમિદ્ધં તયો સેસા, પટિઘદ્વયયોગિનો.

૪૭૫ઇચ્ચેવમટ્ઠ સાવજ્જા, અનવજ્જટ્ઠવીસતિ;
છત્તિંસ માનસા સબ્બે, હોન્તાનિયતયોગિનો.

૪૭૬તેહિ યુત્તા યથાયોગં, એકદ્વિત્તયપઞ્ચહિ;
દ્વે દ્વાવીસં તયો ચેવ, નવ ચાથ યથાક્કમં.

૪૭૭ઇતિ વુત્તાનુસારેન, લબ્ભમાનવસા પન;
તદઞ્ઞેસુપિ યોજેય્ય, સાવજ્જેસુ યથાક્કમં.

૪૭૮લોભમૂલેસુ લોભઞ્ચ, દોસઞ્ચ પટિઘદ્વયે;
મોહમૂલે કઙ્ખુદ્ધચ્ચં, ગહેત્વા હેતુરાસિયં.

૪૭૯દિટ્ઠિં દિટ્ઠિવિયુત્તમ્હિ, હિત્વા પીતિમુપેક્ખિતે;
વેદનં પરિવત્તેન્તો, દોસમૂલે ચ પણ્ડિતો.

૪૮૦.તથા કમ્મપથં દિટ્ઠિં,
પીતિં છન્દઞ્ચ મોમુહે;
કઙ્ખિતે અધિમોક્ખઞ્ચ,
હિત્વા યોજેય્ય રાસયો.

૪૮૧.ચિત્તસ્સ ઠિતિં પત્તાસુ, ચિત્તસ્સેકગ્ગતા પન;
કઙ્ખિતે પરિહીનાવ, ઇન્દ્રિયાદીસુ પઞ્ચસુ.

૪૮૨.ઇતિ દ્વાદસધા ગત્વા, સાવજ્જેસુપિ સઙ્ગહં;
અહેતુકેપિ વિઞ્ઞેય્યા, યથાસમ્ભવતો કથં.

૪૮૩.અટ્ઠારસાહેતુકેસુ , પઞ્ચવિઞ્ઞાણમાનસે;
ફસ્સપઞ્ચકરાસી ચ, ઝાનઙ્ગાનદુકં તથા.

૪૮૪.ઇન્દ્રિયત્તિકરાસી ચ, યેવાપનકનામકો;
એકો મનસિકારોતિ, ચત્તારો રાસયો સિયું.

૪૮૫.અસમ્ભિન્ના પનટ્ઠેવ, દ્વે તત્થ સવિભત્તિકા;
એકદ્વયતિકટ્ઠાના, છળેકો ચ પુનેકકો.

૪૮૬.મનોધાતુત્તિકાહેતુ-પટિસન્ધિયુગે પન;
વિતક્કો ચ વિચારો ચ, અધિકા ઝાનરાસિયં.

૪૮૭.સુખસન્તીરણે પીતિ, દુતિયાવજ્જને પન;
વીરિયઞ્ચ સમાધિઞ્ચ, લબ્ભતિન્દ્રિયરાસિયં.

૪૮૮.અધિકા હસિતે હોન્તિ, પીતિ ચ વીરિયાદયો;
યેવાપનાધિમોક્ખો ચ, પઞ્ચવિઞ્ઞાણવજ્જિતે.

૪૮૯.ઇચ્ચાનવજ્જે બાવીસ,
સાવજ્જે દ્વાદસાપરે;
યોગા હેતુમ્હિ પઞ્ચેતે,
તાલીસેકૂનકા કથાતિ.

ઇતિ ચેતસિકવિભાગે રાસિયોગકથા નિટ્ઠિતા.

તેરસમો પરિચ્છેદો.

ચુદ્દસમો પરિચ્છેદો

૧૪. રાસિસમ્ભવકથા

૪૯૦.નવેવ યેવાપનકા, અટ્ઠારસ ચ રાસયો;
નવભિંસતિસમ્ભિન્ના, દસ દ્વે સવિભત્તિકા.

૪૯૧.એકદ્વયતિચતુછસત્તટ્ઠાનાનવજ્જકે;
સત્તવીસતિ સત્તેકો, દ્વયમેકો પુનેકકો.

૪૯૨.દસેવ યેવાપનકા, એકાદસ ચ રાસયો;
અટ્ઠવીસતિસમ્ભિન્ના, દસેવ સવિભત્તિકા.

૪૯૩.એકદ્વયતિચતુક્કછટ્ઠાનનિયતા પન;
અટ્ઠારસ ચ સત્તેકો, એકો ચેકોવ પાપકે.

૪૯૪.દ્વે યેવાપનકા હોન્તિ, રાસયો ચ ચતુબ્બિધા;
તેરસેત્થ અસમ્ભિન્ના, તયોવ સવિભત્તિકા.

૪૯૫.એકદ્વયતિકટ્ઠાના, દસ દ્વેકો અહેતુકે;
ઇચ્ચાનવજ્જા સાવજ્જા-હેતુકે યોગનિચ્છયો.

૪૯૬.સત્તાપિ નત્થિ સાવજ્જે, નિરવજ્જે પકાસકો;
અહેતુકે ચ મગ્ગાદિરાસયો નત્થિ ચુદ્દસ.

૪૯૭.અનવજ્જા તુ સાવજ્જે, સાવજ્જકાનવજ્જકે;
ચિત્તુપ્પાદમ્હિ નત્થેવ, નત્થોભયમહેતુકે.

૪૯૮.સાવજ્જા પન સાવજ્જે, અનવજ્જાનવજ્જકે;
ગહેતબ્બા તુ સબ્બત્થ, સાધારણા પકિણ્ણકા.

૪૯૯.ઝાનપઞ્ચકચિત્તેસુ, સત્તસટ્ઠિસુ નિદ્દિસે;
ઝાનઙ્ગયોગભેદેન, રાસિભેદં તહિં તહિં.

૫૦૦.ચતુછક્કાનવજ્જેસુ , ઞાણપીતિકતં તથા;
ચતુવીસ પરિત્તેસુ, ચતુધા ભેદમુદ્દિસે.

૫૦૧.સરાગવીતરાગાનં, અપ્પમઞ્ઞાપવત્તિયં;
કરુણામુદિતા હોન્તિ, કામપુઞ્ઞમહાક્રિયે.

૫૦૨ઉપચારપ્પનાપત્તા, સુખિતા સત્તગોચરા;
તસ્મા ન પઞ્ચમારુપ્પે, મહાપાકે અનુત્તરે.

૫૦૩સોતાપતિતુપેક્ખાસુ, પરિકમ્માદિસમ્ભવે;
ઞાનાનં તુલ્યપાકત્તા, તપ્પાકેસુ ચ લબ્ભરે.

૫૦૪વિરતી ચ સરાગાનં, વીતિક્કમનસમ્ભવા;
સમ્પત્તે ચ સમાદાને, કામપુઞ્ઞેસુ લબ્ભરે.

૫૦૫તંતંદ્વારિકદુસ્સિલ્ય-ચેતનુચ્છેદકિચ્ચતો;
મગ્ગે ચ તુલ્યપાકત્તા, ફલે ચ નિયતા સિયું.

૫૦૬પવત્તાકારવિસયભિન્ના પઞ્ચાપિ સમ્ભવા;
લોકિયે લબ્ભમાનાપિ, વિસું ચેવ સિયું ન વા.

૫૦૭પાપા લબ્ભન્તિ પાપેસુ, સત્ત છક્કેકકા કમા;
સરૂપયેવોભયકા, નિયતક્ક છળેતરે.

૫૦૮સાધારણા ચ સબ્બત્થ, યથાવુત્તા પકિણ્ણકા;
તત્થ ચેકગ્ગતા નત્થિ, ઇન્દ્રિયાદીસુ કઙ્ખિતે.

૫૦૯છન્દાધિમોક્ખા ચેવાપિ, વીસેકાદસવજ્જિતે;
ઉદ્ધચ્ચમેકાદસસુ, મજ્ઝત્તમનવજ્જકે.

૫૧૦સબ્બત્થ મનસિકારો, તિદ્વેકદ્વિતિકાપરે;
અક્ઠકવીસચતૂસુ, પઞ્ચદ્વીસુ યથાક્કમં.

૫૧૧સમુદાયવસેનેત્થ, ઉદ્ધચ્ચવિરતિત્તયં;
સવિભત્તિકમઞ્ઞત્થ, અવિભત્તિકમેવ તં.

૫૧૨ચિત્તુપ્પાદેસુ તેનેતં, વિભત્તિઅવિભત્તિકં;
ઇતિ સાધુ સલ્લક્ખેય્ય, સમ્ભવાસમ્ભવં બુધોતિ.

ઇતિ ચેતસિકવિભાગે રાસિસમ્ભવકથા નિટ્ઠિતા.

ચુદ્દસમો પરિચ્છેદો.

પન્નરસમો પરિચ્છેદો

૧૫. રાસિસઙ્ગહકથા

૫૧૩.તેત્તિંસ ચેવ દ્વત્તિંસ, એકતિંસ ચ તિંસ ચ;
એકદ્વત્તિંસહીના ચ, તિંસ ધમ્મા**નવજ્જકે**.

૫૧૪.દસ ધમ્મા તુ **સાવજ્જે**, છપઞ્ચચતુરાધિકા;
એકાદસ દસ નવ, સત્તધા**હેતુકે** પન.

૫૧૫.ઇત્થં ચુદ્દસધા ભિન્ના, કોટ્ઠાસા તુ સરૂપતો;
વિભત્તા તેહિ યુત્તા ચ, ચિત્તુપ્પાદા યથાક્કમં.

૫૧૬.તિકટ્ઠકા પઞ્ચવીસ, દસ પઞ્ચાધિકા નવ;
અટ્ઠારસેતિ સત્તેતે, અનવજ્જા તથેતરે.

૫૧૭.દ્વે ચત્તારો છળેકં દ્વે,
પઞ્ચાથ દસધાપરે;
સાવજ્જાહેતુકા ચેતિ,
કોટ્ઠાસા હોન્તિ ચુદ્દસ.

૫૧૮.નવ ચાપિ છ ચત્તારો, ચતુપઞ્ચછસત્તકા;
નવ દ્વે દ્વે તથેકો ચ, યેવાપનકસઙ્ગહા.

૫૧૯.તેહિ યુત્તા પનટ્ઠાથ, વીસેકતિંસ માનસા;
દ્વે દ્વે દ્વે તીણિ ચેકં દ્વે, અટ્ઠ દસ યથાક્કમં.

૫૨૦.સત્તતિંસકતો યાવ, એકતિંસા**નવજ્જકે**;
તિકટ્ઠકાદિકે સત્ત, ઠિતા નિયતસઙ્ગહા.

૫૨૧.**પાપેસુ** વીસ ચેકૂન-વીસટ્ઠારસ સોળસ;
ચતુધા દ્વીસુ ચતૂસુ, ચતૂસુ દ્વીસુ ચટ્ઠિતા.

૫૨૨.એકદ્વિપઞ્ચદસસુ, ચ દ્વિધા**હેતુકેસુ** ચ;
તિકદ્વેકાધિકા ધમ્મા, દસટ્ઠ ચ યથાક્કમં.

૫૨૩.પઞ્ચદ્વેકદ્વિભિપઞ્ચ, કોટ્ઠાસા નિયતા ઠિતા;
તેહિ યુત્તા પનટ્ઠાથ, વીસ દ્વે દ્વે તિકેકકા.

૫૨૪.પુબ્બાપરદ્વયાપુઞ્ઞે, કામપાકે અહેતુકે;
પઞ્ચમાનુત્તરારુપ્પે, નત્થાનિયતસમ્ભવો.

૫૨૫.છત્તિંસમાનસેસ્વેવ, લબ્ભન્તાનિયતા ન વા;
તેપઞ્ઞાસાવસેસા તુ, સબ્બે નિયતયોગિનો.

૫૨૬.નિયતાનિયતે કત્વા, લબ્ભન્તોભયથા તથા;
સરૂપયેવોભયકા, તિવિધેવં તુ સઙ્ગહા.

૫૨૭.ઞેય્યા વુત્તાનુસારેન, તેહિ યુત્તાવ માનસા;
તતો પુન વિભાવેય્ય, સબ્બસઙ્ગાહિકં નયં.

૫૨૮.એકૂનતાલીસકતો, યાવેકત્તિંસકા ઠિતા;
નવધા **અનવજ્જેસુ,** તેહિ યુત્તા ચ માનસા.

૫૨૯.દ્વે ચત્તારો દસેવાથ, તિકપઞ્ચાધિકા દસ;
તેવીસ કમતો સત્ત, દ્વે ચ પઞ્ચદસાપરે.

૫૩૦.દ્વે ચ દ્વે તિકદ્વે દ્વેકા, **સાવજ્જેસુ** ચ સોળસ;
એકૂનવીસ વીસાથ, વીસેકદ્વિતયાધિકા.

૫૩૧.અહેતુકે પનટ્ઠાથ, દસેકદ્વિતયાધિકા;
દસપઞ્ચ દ્વિકેકાતિ, ભવન્તેકૂનવીસતિ.

૫૩૨.લબ્ભમાનાનુસારેન, ધમ્માનં પન સઙ્ગહો;
સક્કા વુત્તનયેનેવ, વિઞ્ઞાતું પન વિઞ્ઞુનાતિ.

ઇતિ ચેતસિકવિભાગે રાસિસઙ્ગહકથા નિટ્ઠિતા.

પન્નરસમો પરિચ્છેદો.

સોળસમો પરિચ્છેદો

૧૬. ચિત્તુપ્પાદકથા

૫૩૩ચિત્તુપ્પાદેસુ ધમ્માનં, ઇતિ ઞત્વા વિનિચ્છયં;
ચિત્તુપ્પાદાનમેવાથ, ઞાતબ્બો ભેદસઙ્ગહો.

૫૩૪.વેદનાહારતો ચેવ, હેતાધિપતિતો તથા;
ઝાનિન્દ્રિયમગ્ગબલા, ચેવાપનપથાદિતો.

૫૩૫.તત્થ સુખા ચ દુક્ખા ચ, અદુક્ખમસુખાતિ ચ;
તિસ્સો ચ **વેદના** વુત્તા, સમ્ભોગત્થવિસેસતો.

૫૩૬.સુખં દુક્ખં સોમનસ્સં, દોમનસ્સમથાપરં;
ઉપેક્ખિન્દ્રિયમિચ્ચેવં, પઞ્ચિન્દ્રિયવિભાગતો.

૫૩૭કાયવિઞ્ઞાણયુગળે, સુખદુક્ખા હિ વેદના;
સોમનસ્સં દોમનસ્સં, ઇતિ નામં લભન્તિ ન.

૫૩૮.અઞ્ઞત્થ પન સબ્બત્થ, સુખા દુક્ખા ચ વેદના;
સોમનસ્સં દોમનસ્સં, ઇતિ નામં લભન્તિ ચ.

૫૩૯.અદુક્ખિ અસુખોપેક્ખા, મજ્ઝત્તાતિ ચ વેદના;
પઞ્ચપઞ્ઞાસચિત્તેસુ, તદઞ્ઞેસુ પકાસિતા.

૫૪૦.સુખદુક્ખિન્દ્રિયયુત્તં, કાયવિઞ્ઞાણકદ્વયં;
દોમનસ્સિન્દ્રિયયુત્તં, પટિઘદ્વયમાનસં.

૫૪૧.અટ્ઠારસ પરિત્તાનિ, ચતુક્કજ્ઝાનમાદિતો;
સોમનસ્સિન્દ્રિયયુત્તા, દ્વાસટ્ઠિવિધ માનસા.

૫૪૨દ્વત્તિંસ ચ પરિત્તાનિ, તેવીસ ઝાનપઞ્ચમા;
હોન્તિપેક્ખિન્દ્રિયયુત્તા, પઞ્ચપઞ્ઞાસ માનસા.

૫૪૩.સુખયુત્તા તુ તેસટ્ઠિ, દુક્ખયુત્તા તયો તહિં;
અદુક્ખમસુખયુત્તા, પઞ્ચપઞ્ઞાસુપેક્ખકા.

૫૪૪.ઓજટ્ઠમકરૂપઞ્ચ, વેદનં સન્ધિમાનસં;
નામરૂપઞ્ચ કમતો, આહરન્તીતિ દેસિતા.

૫૪૫.આહારા કબળીકારો, ફસ્સો સઞ્ચેતના તથા;
વિઞ્ઞાણઞ્ચેતિ ચત્તારો, ઉપત્થમ્ભા ચ સમ્ભવા.

૫૪૬.ચિત્તુપ્પાદેસુ સબ્બત્થ,
આહારારૂપિનો તયો;
કબળીકારો આહારો,
કામે કાયાનુપાલકો.

૫૪૭.અલોભો ચ અદોસો ચ,
અમોહો ચ તથાપરો;
લોભો દોસો ચ મોહો ચ,
હેતૂ ધમ્મા છ દેસિતા.

૫૪૮.કુસલાકુસલા હેતૂ, તયો અબ્યાકતાતિ ચ;
નવદ્વાદસધા તત્થ, વિપાકક્રિયભેદતો.

૫૪૯.દસ પઞ્ચાધિકા હોન્તિ, ભૂમિભેદા તતો તહિં;
પુઞ્ઞપાકક્રિયાભેદા, તાલીસ ચતુનૂનકા.

૫૫૦.સન્તીરણમનોધાતુ-પઞ્ચવિઞ્ઞાણમાનસે;
વોટ્ઠબ્બને ચ હસિતે, હેતુ નામ ન વિજ્જતિ.

૫૫૧.લોભમૂલેસુ લોભો ચ,
મોહો ચ પટિઘદ્વયે;
દોસો મોહો ચ લબ્ભન્તિ,
મોહો એકોવ મોમુહે.

૫૫૨.ઞાણેન વિપ્પયુત્તેસુ,
અલોભાદિદ્વયં ભવે;
તતો સેસેસુ સબ્બત્થ,
અલોભાદિતયોપિ ચ.

૫૫૩.તિહેતુકા સત્તચત્તા-લીસ હોન્તિ દ્વિહેતુકા;
બાવીસ દ્વેકહેતુકા, અટ્ઠારસ અહેતુકા.

૫૫૪.છન્દો ચિત્તઞ્ચ વીરિયં, વીમંસાતિ ચતુબ્બિધા;
સહજાતાધિપા ધમ્મા, વુત્તા**ધિપતયો** સિયું.

૫૫૫.યમાલમ્બં ગરું કત્વા, નામધમ્મા પવત્તરે;

આરમ્મણાધિપનામેન, તદાલમ્બણમીરિતં.

૫૫૬તિહેતુકજવેસ્વેકો, ચતૂસુપિ યથારહં;
દ્વિહેતુકેસુ સમ્ભોતિ, વીમંસાધિપતિં વિના.

૫૫૭અનુત્તરે કામપુઞ્ઞે, તિહેતુકમહાક્રિયે;
લોભમૂલે ચ સાવજ્જે, લબ્ભતાલમ્બણાધિપો.

૫૫૮તત્થ ચાનિયતા કામે, લબ્ભમાનાપિ લબ્ભરે;
મહગ્ગતાનુત્તરેસુ, નિયતાવ યથારહં.

૫૫૯ક્રિયાદ્વિહેતુપટિઘે ,
નત્થેવાલમ્બણાધિપો;
મોમૂહાહેતુકે પાકે,
લોકિયે ચ ન કોચિપિ.

૫૬૦ઉભયાધિપયુત્તા ચ, સહજાધિપયોગિનો;
ઉભયાનિયતાધિપ્પા, સહજાનિયતાધિપા.

૫૬૧ઉભયવિપ્પયુત્તા ચ, પઞ્ચધા તત્થ માનસા;
અટ્ઠારસ વીસં છ, સત્તતિંસ યથાક્કમં.

૫૬૨પઞ્ચાધિપતિયોગા ચ, ચતુરાધિપયોગિનો;
તિવિધાધિપયુત્તા ચ, વિમુત્તાપિ ચ સબ્બથા.

૫૬૩સોળસાથ સમત્તિંસ, છળેવાથ યથાક્કમં;
સત્તતિંસતિવિધાતિ, ચતુધેવમ્પિ નિદ્દિસે.

૫૬૪વીમંસાધિપયુત્તા ચ, સહજાધિપયોગિનો;
આલમ્બાધિપયુત્તા ચ, વિપ્પમુત્તાપિ સબ્બથા.

૫૬૫ચતુત્તિંસ દ્વિપઞ્ઞાસ, અટ્ઠવીસ યથાક્કમં;
સત્તતિંસતિ ચેવેતિ, ચતુધેવમ્પિ નિદ્દિસે.

૫૬૬સહજાધિપલદ્ધા તુ, દ્વેપઞ્ઞાસેવ સબ્બથા;
આલમ્બાધિપલદ્ધા ચ, ઉભયાધિપલાભિનો.

૫૬૭અટ્ઠવીસેવ સબ્બેપિ, દ્વેપઞ્ઞાસેવ સાધિપા;
સેસા નિરાધિપા સબ્બે, સત્તતિંસાપિ સબ્બથા.

૫૬૮.વેદનાદિવસેનેવં, ઞત્વા ભેદં ચતુબ્બિધં;
ઝાનિન્દ્રિયમગ્ગબલ-વસેનાપિ વિભાવયે.

૫૬૯.વિતક્કહેટ્ઠિમં ઝાનં, મનોપરં મનિન્દ્રિયં;
હેતુપરઞ્ચ મગ્ગઙ્ગં, બલં વીરિયપચ્છિમં.

૫૭૦.અવિતક્કે પકતિયા, તસ્મા ઝાનં ન વિજ્જતિ;
અહેતુકે ચ મગ્ગઙ્ગં, બલઞ્ચાવીરિયે યથા.

૫૭૧.અટ્ઠ રૂપિન્દ્રિયાનેત્થ, અગય્હન્તેવ સબ્બથા;
મગ્ગિન્દ્રિયબલટ્ઠેસુ, સમાધિ ચ ન કપ્પિતે.

૫૭૨.કામપુઞ્ઞેસ્વનિયતા, વિરતીપિ અનુદ્ધતા;
પઞ્ઞાનુત્તરચિત્તેસુ, ઇન્દ્રિયત્તયભાજિતા.

૫૭૩.સેસા વુત્તાનુસારેન, લબ્ભમાનજ્ઝાનાદિકા;
તેહિ યુત્તા ચ વિઞ્ઞેય્યા, ચિત્તુપ્પાદા યથાક્કમં.

૫૭૪.સોમનસ્સયુત્તા કામે, લોકુત્તરમહગ્ગતે;
પઠમજ્ઝાનચિત્તા ચ, પઞ્ચઝાનઙ્ગિકા મતા.

૫૭૫.દુક્ખુપેક્ખાયુત્તા કામે, પઞ્ચવિઞ્ઞાણવજ્જિતા;
દુતિયજ્ઝાનચિત્તા ચ, ચતુઝાનઙ્ગિકા સિયું.

૫૭૬.ઝાનઙ્ગત્તયસંયુત્તા, તતિયજ્ઝાનમાનસા;
ચતુત્થપઞ્ચમારુપ્પા, ઝાનઙ્ગદ્વયયોગિનો.

૫૭૭.પઞ્ચવિઞ્ઞાણયુગળે, ઝાનઙ્ગં નત્થિ કિઞ્ચિપિ;
ઇત્થં ઝાનાનં ભેદેન, **પઞ્ચધા** માનસા ઠિતા.

૫૭૮.એકૂનતિંસતિ સત્ત-તિંસ ચેકાદસાપરે;
ચતુત્તિંસ દસેવાથ, ગણિકા તુ યથાક્કમં.

૫૭૯.લોકુત્તરેસુ સબ્બેસુ, ઇન્દ્રિયાનિ નવુચ્ચરે;
તિહેતુકેસુ સબ્બેસુ, લોકિયેસુ પનટ્ઠધા.

૫૮૦.ઞાણેન વિપ્પયુત્તેસુ, સત્તધાવ સમુદ્ધરે;
સિતવોટ્ઠબ્બના પુઞ્ઞે, પઞ્ચધાવ પકાસયે.

૫૮૧.વિચિકિચ્છાસહગતે, ચતુધાવ વિનિદ્દિસે;

તીણિન્દ્રિયાનિ વુત્તાનિ, સેસાહેતુકમાનસે.

૫૮૨અટ્ઠ ચેકૂનતાલીસ, દ્વાદસ વાથ તેરસ;
એકઞ્ચ સોળસ ચેતિ, **છબ્બિધા** તત્થ સઙ્ગહો.

૫૮૩પઠમાનુત્તરં ઝાનં, અટ્ઠમગ્ગઙ્ગિકં મતં;
સત્તમગ્ગઙ્ગિકં નામ, સેસં ઝાનમનુત્તરં.

૫૮૪લોકિયં પઠમં ઝાનં, તથા કામે તિહેતુકં;
પઞ્ચમગ્ગઙ્ગિકા નામ, ચિત્તુપ્પાદા પકાસિતા.

૫૮૫સેસં મહગ્ગતં ઝાનં, સમ્પયુત્તા ચ દિટ્ઠિયા;
ઞાણેન વિપ્પયુત્તા ચ, ચતુમગ્ગઙ્ગિકા મતા.

૫૮૬દોસમૂલદ્વયઞ્ચેવ, ઉદ્ધચ્ચસહિતં તથા;
દિટ્ઠિયા વિપ્પયુત્તા ચ, મગ્ગઙ્ગત્તયયોગિનો.

૫૮૭વિચિકિચ્છાસમ્પયુત્તો , વુત્તો મગ્ગો દુવઙ્ગિકો;
અમગ્ગાહેતુકો ચેતિ, **સત્તધા** તત્થ સઙ્ગહો.

૫૮૮અટ્ઠ દ્વત્તિંસતિ ચેવ, દસ પઞ્ચાધિકાપરે;
તાલીસ કમતો સત્ત, એકઞ્ચટ્ઠદસાપરે.

૫૮૯બલાનિ પન સત્તેવ, સબ્બત્થાપિ તિહેતુકે;
ઞાણેન વિપ્પયુત્તેસુ, છ બલાનિ સમુદ્દિસે.

૫૯૦ચતુધાકુસલે હોન્તિ, તિવિધા કઙ્ખિતે પન;
દ્વિબલં સિતવોટ્ઠબ્બં, અબલં સેસમીરિતં.

૫૯૧**છબ્બિધો** સઙ્ગહો તત્થ, સત્તતાલીસથાપરે;
દ્વાદસેકાદસેકં દ્વે, સોળસેતિ યથાક્કમં.

૫૯૨ઇત્થં પઞ્ચ છ સત્ત છ-કોટ્ઠાસા કમતો ઠિતા;
ચતુવીસતિ સબ્બેપિ, ઝાનઙ્ગાદિવસા કથા.

ઇતિ ચેતસિકવિભાગે ચિત્તુપ્પાદકથા નિટ્ઠિતા.

સોળસમો પરિચ્છેદો.

સત્તરસમો પરિચ્છેદો

૧૭. દિટ્ઠિસઙ્ગહકથા

૫૯૩.યેવાપનકનામેન , ધમ્મા છન્દાદયો તથા;
ખન્ધાદયો ચ કોટ્ઠાસા, ઉદ્દિટ્ઠા હિ યથારહં.

૫૯૪.તત્થ છન્દાદયો ધમ્મા, વિભત્તાવ યથારહં;
ખન્ધાદિરાસયો વાપિ, વિઞ્ઞેય્યા દાનિ સમ્ભવા.

૫૯૫.વેદના વેદનાક્ખન્ધો, ચક્ખુસમ્ફસ્સજાદિકા;
સઞ્ઞા ચ સઞ્ઞાક્ખન્ધોતિ, છબ્બિધાપિ પકાસિતા.

૫૯૬.સઙ્ખારક્ખન્ધનામેન, સેસા ચેતસિકા મતા;
વુત્તા વિઞ્ઞાણકાયા છ, વિઞ્ઞાણક્ખન્ધનામતો.

૫૯૭.રૂપક્ખન્ધો પુનેકોવ, સમ્પયુત્તાવિયોગિનો;
અરૂપિનો ચ ચત્તારો, **પઞ્ચક્ખન્ધા** પવુચ્ચરે.

૫૯૮.મનાયતનનામં તુ, ચિત્તમેવ તથાપરા;
ચક્ખુવિઞ્ઞાણધાતાદિસત્તવિઞ્ઞાણધાતુયો.

૫૯૯.સબ્બે ચેતસિકા ધમ્મા, ધમ્માયતનસઙ્ગહા;
ધમ્મધાતૂતિ ચ વુત્તા, દ્વિપઞ્ઞાસાપિ સબ્બથા.

૬૦૦.સુખુમાનિ ચ રૂપાનિ, નિબ્બાનઞ્ચેત્થ ગય્હરે;
ઓળારિકાનિ રૂપાનિ, દસાયતનધાતુયો.

૬૦૧.ચક્ખુસોતઘાનજિવ્હા-કાયાયતનનામકા;
રૂપસદ્દગન્ધરસ-ફોટ્ઠબ્બાયતનાનિ ચ.

૬૦૨.**દ્વાદસાયતના** સબ્બે, હોન્ત**ટ્ઠારસધાતુયો**;
ખન્ધા ઠપેત્વા નિબ્બાનં, નત્થિ પણ્ણત્તિ તીસુપિ.

૬૦૩.આહારાદિ ચ કોટ્ઠાસા, પુબ્બે વુત્તનયાવ તે;
ઇતિ મિસ્સકસઙ્ખેપો, વિઞ્ઞાતબ્બો વિભાવિના.

૬૦૪.દ્વાદસાકુસલેસ્વેવ, ચુદ્દસાપિ વવત્થિતા;
યે સાવજ્જાવ તેસમ્પિ, સઙ્ગહો દાનિ નિય્યતે.

૬૦૫કામાસવો ભવાસવો, દિટ્ઠાવિજ્જાસવાતિ ચ;
ચત્તારો **આસવા** વુત્તા, તયો ધમ્મા સરૂપતો.

૬૦૬આસવા આસવટ્ઠેન,
ઓઘા વુય્હનતો તથા;
યોજેન્તીતિ ચ **યોગા**તિ,
તે ચત્તારો ચ દેસિતા.

૬૦૭કામબ્ભવો ચ પટિઘો, માનો દિટ્ઠિ ચ સંસયો;
સીલબ્બતપરામાસો, ભવરાગો તથાપરો.

૬૦૮ઇસ્સા મચ્છરિયાવિજ્જા, ઇતિ **સંયોજના** દસ;
અટ્ઠ ધમ્મા સરૂપેન, અભિધમ્મે પકાસિતા.

૬૦૯ઇસ્સામચ્છરિયં હિત્વા, કત્વા માનુદ્ધવં તહિં;
ભિન્દિત્વા ભવરાગઞ્ચ, રૂપારૂપવસા દ્વિધા.

૬૧૦પઞ્ચોરમ્ભાગિયા ચેવ, પઞ્ચુદ્ધમ્ભાગિયાતિ ચ;
દસ સંયોજના વુત્તા, સુત્તે સત્ત સરૂપતો.

૬૧૧**ગન્થા** ધમ્મા ચ ચત્તારો, તયો ધમ્મા સરૂપતો;
અભિજ્ઝાકાયગન્થો ચ, બ્યાપાદો ચ પવુચ્ચતિ.

૬૧૨સીલબ્બતપરામાસો, કાયગન્થો તથાપરો;
ઇદંસચ્ચાભિનિવેસો, ઇતિ દિટ્ઠિ વિભેદિતો.

૬૧૩કામચ્છન્દો ચ બ્યાપાદો, થિનમિદ્ધમથાપરં;
તથા ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચં, કઙ્ખાવિજ્જાતિ અટ્ઠિમે.

૬૧૪ધમ્મા **નિવરણા** નામ, છધા ચ પન દેસિતા;
મિચ્છાદિટ્ઠિ પનેકાવ, **પરામાસો**તિ વુચ્ચતિ.

૬૧૫**ઉપાદાનાનિ** ચત્તારિ, કામુપાદાદિનામકા;
દિટ્ઠિસીલબ્બતં અત્ત-વાદુપાદાનમેવ ચ.

૬૧૬લોભદિટ્ઠિવસા દ્વેવ, તિવિધા દિટ્ઠિ દેસિતા;
દિટ્ઠિ સીલબ્બતમત્ત-વાદો ચેતિ મહેસિના.

૬૧૭લોભો દોસો ચ મોહો ચ,

માનો દિટ્ઠિ ચ સંસયો;
થિનમુદ્ધચ્ચમેવાથ,
લોકનાસયુગં તથા.

૬૧૮ઇત્થં કિલેસવત્થૂનિ, **કિલેસા**તિ પકાસિતા;
દસેતે તુ સમાનાવ, પરતો ચ સરૂપતો.

૬૧૯કામરાગો ચ પટિઘો, માનો દિટ્ઠિ ચ સંસયો;
ભવરાગો અવિજ્જાતિ, છ સત્તા**નુસયા** મતા.

૬૨૦. ગાહા ચ **પલિબોધા** ચ, **પપઞ્ચા** ચેવ **મઞ્ઞના**.

તણ્હા માનો ચ દિટ્ઠિ ચ, દિટ્ઠિ તણ્હા ચ **નિસ્સયા**.

૬૨૧.પરામાસેકકો દ્વેવ, નિસ્સયા મઞ્ઞના તયો;
આસવોઘયોગગન્થા, ઉપાદાના ચ દુબ્બિધા.

૬૨૨અટ્ઠ નીવરણા વુત્તા, સત્તધાનુસયા કથા;
સંયોજના કિલેસા ચ, દસેવ પરતો ઠિતા.

૬૨૩એકદ્વિતિછસત્તટ્ઠદસકા તુ યથારહં;
ધમ્મા સરૂપતો હોન્તિ, યથાવુત્તેસુ રાસિસુ.

૬૨૪કામરાગભવરાગા, કામાસવભવાસવા;
રૂપરાગારૂપરાગ, ઇતિ લોભો વિભેદિતો.

૬૨૫ઇદંસચ્ચાભિનિવેસો , દિટ્ઠિ સીલબ્બતં તથા;
અત્તવાદો પરામાસો, ઇતિ દિટ્ઠિ પવુચ્ચતિ.

૬૨૬દિટ્ઠિ પઞ્ચદસવિધા, લોભટ્ઠારસધા તહિં;
સેસા સપરરાસીહિ, સમાના દ્વાદસટ્ઠિતા.

૬૨૭એકાદસસમુટ્ઠાને, દિટ્ઠિલોભા વવત્થિતા;
અવિજ્જા સત્તસુ વુત્તા, પટિઘો પન પઞ્ચસુ.

૬૨૮માનો ચ વિચિકિચ્છા ચ, ચતુટ્ઠાનેસુ ઉદ્ધટો;
તીસુ દ્વીસુ ચ થીનન્તિ, અટ્ઠેતે **સવિભત્તિકા**.

૬૨૯ઇસ્સામચ્છેરકુક્કુચ્ચમિદ્ધલોકવિનાસકા;
છાવિભત્તિકધમ્માતિ, અસમ્ભિન્ના ચતુદ્દસ.

૬૩૦રૂપરાગારૂપરાગ-કામાસવભવાસવા;
હોન્તિ દિટ્ઠિવિયુત્તેસુ, પુબ્બે વુત્તનયા પન.

૬૩૧ઇતિ સાવજ્જસઙ્ખેપં, ઞત્વા પુન વિચક્ખણો;
બોધિપક્ખિયધમ્માનં, સઙ્ગહમ્પિ વિભાવયે.

૬૩૨યેસુ સઞ્ઞાચિત્તદિટ્ઠિ-વિપલ્લાસા યથાક્કમં;
સુભં સુખં નિચ્ચમત્તા, ઇતિ દ્વાદસધા ઠિતા.

૬૩૩તત્થ કાયે વેદનાસુ, ચિત્તે ધમ્મેસુ ચક્કમા;
અસુભં દુક્ખમનિચ્ચમનત્તાતિ ઉપટ્ઠિતા.

૬૩૪યથાવુત્તવિપલ્લાસપહાનાય યથારહં;
ભિન્ના વિસયકિચ્ચાનં, વસેન પન સમ્ભવા.

૬૩૫ચત્તારો **સતિપટ્ઠાના**, કાયાનુપસ્સનાદયો;
ઇતિ વુત્તા પનેકાવ, સમ્માસતિ મહેસિના.

૬૩૬ઉપ્પન્નાનુપ્પન્નપાપપહાનાનુપ્પન્નાય ચ;
અનુપ્પન્નુપ્પન્નેહિ વા, નિબ્બત્તિ અભિવુદ્ધિયા.

૬૩૭પદહન્તસ્સ વાયામો, કિચ્ચાભોગવિભાગતો;
સમ્મપ્પધાના ચત્તારો, ઇતિ વુત્તા મહેસિના.

૬૩૮છન્દો ચ વીરિયં ચિત્તં, વીમંસાતિ ચ તાદિના;
ચત્તારો **ઇદ્ધિપાદા**તિ, વિભત્તા ચતુરાધિપા.

૬૩૯સદ્ધિન્દ્રિયઞ્ચ વીરિયં, સતિ ચેવ સમાધિ ચ;
પઞ્ઞિન્દ્રિયઞ્ચ પઞ્ચેવ, બોધિપક્ખિયસઙ્ગહે.

૬૪૦**ઇન્દ્રિયાનિ**ન્દ્રિયટ્ઠેન, બલટ્ઠેન **બલાનિ** ચ;
ઇતિ ભિન્ના વિભત્તા ચ, દુવિધાપિ મહેસિના.

૬૪૧સતી ચ ધમ્મવિચયો, તથા વીરિયપીતિયો;
પસ્સદ્ધિ ચ સમાધિ ચ, ઉપેક્ખાતિ ચ તાદિના.

૬૪૨દેસિતા **સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા**, બુજ્ઝન્તસ્સ સભાવતો;
કાયચિત્તવસા ભિન્નં, કત્વા પસ્સદ્ધિમેકકં.

૬૪૩સમ્માદિટ્ઠિ ચ સઙ્કપ્પો, વાયામો વિરતિત્તયં;

સમ્માસતિ સમાધી ચ, **મગ્ગો** અટ્ઠઙ્ગિકો મતો.

૬૪૪ઇતિ સત્તેવ સઙ્ખેપા, સત્તતિંસ પભેદતો;
એકં કત્વાન પસ્સદ્ધિં, અસમ્ભિન્ના ચતુદ્દસ.

૬૪૫નવધા વીરિયં વુત્તં, છસુ રાસીસુ પઞ્ચસુ;
અટ્ઠધા સતિ સેસા તુ, સમાનપદરાસિકા.

૬૪૬.પઞ્ચસ્વેવ તુ પઞ્ઞા ચ, સમાધિ ચતુરાસિકો;
સદ્ધા દ્વીસુ વિભત્તાતિ, પઞ્ચેતે **સવિભત્તિકા**.

૬૪૭નવા **વિભત્તિકા** સેસા, છન્દો ચિત્તમથાપરં;
પીતિ પસ્સદ્ધિપેક્ખા ચ, સઙ્કપ્પો વિરતિત્તયં.

૬૪૮ઇતિ વુત્તનયા સબ્બે, બોધિપક્ખિયસઙ્ગહા;
લોકુત્તરેસુ સમ્ભોન્તિ, સબ્બથાપિ યથારહં.

૬૪૯.પુબ્બભાગે યથાયોગં, લોકિયેસુ ચ લબ્ભરે;
નિબ્બેદભાવનાકાલે, છબ્બિસુદ્ધિપવત્તિયં.

૬૫૦ઇતિ મિસ્સકસાવજ્જા, બોધિપક્ખિયસઙ્ગહા;
યેવાપનકરાસિમ્હિ, યથાસમ્ભવતો ઠિતા.

૬૫૧કમ્મપથા તુ સમ્ભોન્તિ, પુઞ્ઞાપુઞ્ઞેસુ સબ્બથા;
અપથા ચ સુચરિતા, તથા દુચ્ચરિતાપિ ચ.

૬૫૨તત્થ કમ્મપથટ્ઠાને, અનભિજ્ઝાદયો પન;
ઉપચારેન વુચ્ચન્તિ, વિપાકેસુ ક્રિયેસુ વાતિ.

ઇતિ ચેતસિકવિભાગે દિટ્ઠિસઙ્ગહકથા નિટ્ઠિતા.

સત્તરસમો પરિચ્છેદો.

નિટ્ઠિતો ચ સબ્બથાપિ ચેતસિકવિભાગો.

અટ્ઠારસમો પરિચ્છેદો

૩. રૂપવિભાગો

૧૮. સરૂપકથા

૬૫૩.તેપઞ્ઞાસ પનિચ્ચેવં, નામધમ્મા પકાસિતા;
અટ્ઠવીસવિધં દાનિ, રૂપં નામ કથીયતિ.

૬૫૪.પથવાપો ચ તેજો ચ, વાયો ચેતિ ચતુબ્બિધો;
ચક્ખુસોતઘાનજિવ્હા, કાયોતિ પન પઞ્ચ ચ.

૬૫૫.રૂપસદ્દગન્ધરસા, ચત્તારો ચ અથાપરં;
ઇત્થિપુમ્ભાવયુગળં, જીવિતં હદયમ્પિ ચ.

૬૫૬.કાયવિઞ્ઞત્તિ ચેવાથ, વચીવિઞ્ઞત્તિ ચ દ્વયં;
આકાસધાતુ રૂપસ્સ, લહુતા મુદુતા તસ્સ.

૬૫૭.કમ્મઞ્ઞતા ઉપચયો, સન્તતિ જરતા પન;
અનિચ્ચતા ચ કબળીકારાહારોતિ સબ્બથા.

૬૫૮.અટ્ઠવીસવિધં હોતિ, રૂપમેતં સરૂપતો;
તસ્સ લક્ખણભેદેન, સભાવઞ્ચ વિભાવયે.

૬૫૯.સન્ધારણં તુ **પથવીધાતુ** કક્ખળલક્ખણા;
આબન્ધન**માપોધાતુ**, આપગ્ઘરણલક્ખણા.

૬૬૦.પરિપાચનતા **તેજોધાતુ** ઉણ્હત્તલક્ખણા;
સમુદીરણતા **વાયોધાતુ** વિત્થમ્ભલક્ખણા.

૬૬૧.સબ્બત્થાવિનિભુત્તાપિ, અસમ્મિસ્સકલક્ખણા;
તંતંભાવસમુસ્સન્નસમ્ભારેસુપલક્ખિતા.

૬૬૨.અઞ્ઞમઞ્ઞેનુપત્થદ્ધા, સેસરૂપસ્સ નિસ્સયા;
ચતુધેવં કલાપેસુ, મહાભૂતા પવત્તરે.

૬૬૩.**ચક્ખુ** સમ્ભારચક્ખુમ્હિ, સત્તક્ખિપટલોચિતે;
કણ્હમણ્ડલમજ્ઝમ્હિ, પસાદોતિ પવુચ્ચતિ.

૬૬૪.યેન ચક્ખુપસાદેન, રૂપાનિ અનુપસ્સતિ;
પરિત્તં સુખુમઞ્ચેતં, ઊકાસિરસમૂપમં.

૬૬૫.**સોતં** સોતબિલસ્સન્તો,
તમ્બલોમાચિતે તથા;
અઙ્ગુલિવેધનાકારે,
પસાદોતિ પકાસિતો.

૬૬૬.અન્તો અજપદટ્ઠાને, **ઘાનં** ઘાનબિલે ઠિતં;
જિવ્હા જિવ્હાય મજ્ઝમ્હિ, ઉપ્પલાકારસન્નિભે.

૬૬૭.ઇચ્ચેવં પન ચત્તારો, તંતંદેસવવત્થિતા;
કાયપ્પસાદોપાદિન્ને, સબ્બકેતિ યથાક્કમં.

૬૬૮.રૂપાદ્યાભિઘાતારહભૂતાનં વા યથારહં;
દટ્ઠુકામનિદાનાદિકમ્મભૂતાનમેવ વા.

૬૬૯.પસાદલક્ખણા ભૂતરૂપાનં ભૂતનિસ્સિતા;
કપ્પાસપટલસ્નેહસન્નિભાતિ ચ વણ્ણિતા.

૬૭૦.પઞ્ચાપિ જીવિતારક્ખા, રૂપાદિપરિવારિતા;
ધીતરાવ કુમારાવ, કલાપન્તરવુત્તિનો.

૬૭૧.**રૂપં** નિભાસો ભૂતાનં, **સદ્દો** નિગ્ઘોસનં તથા;
ગન્ધો ચ ગન્ધનં તત્થ, **રસો** ચ રસનીયતા.

૬૭૨.ભૂતત્તયઞ્ચ **ફોટ્ઠબ્બં**, આપોધાતુવિવજ્જિતં;
સદ્દો અનિયતો તત્થ, તદઞ્ઞે સહવુત્તિનો.

૬૭૩.ચક્ખાદિપટિહનનલક્ખણા તુ યથાક્કમં;
પઞ્ચેવ પઞ્ચવિઞ્ઞાણવીથિયા વિસયા મતા.

૬૭૪.ઇત્થિન્દ્રિયં પનિત્થિત્તં, **ઇત્થિભાવો**તિ દેસિતો;
પુરિસત્તં તથાભાવો, **પુરિસિન્દ્રિય** નામકો.

૬૭૫.તં દ્વયં પનુપાદિન્ને, કાયે સબ્બત્થ લબ્ભતિ;
કલાપન્તરભિન્નઞ્ચ, ભિન્નસન્તાનવત્તિ ચ.

૬૭૬.રૂપાનં કમ્મજાતાનં, અનુપાલનલક્ખણં;

જીવિતિન્દ્રિયરૂપન્તિ, આયુ નામ પવુચ્ચતિ.

૬૭૭.મનોધાતુયા ચ તથા, મનોવિઞ્ઞાણધાતુયા;
નિસ્સયલક્ખણં **વત્થુરૂપં** હદયનિસ્સિતં.

૬૭૮.મજ્ઝે હદયકોસમ્હિ, અટ્ઠપ્પસતલોહિતે;
ભૂતરૂપમુપાદાય, ચક્ખાદિ વિય વત્તતિ.

૬૭૯.**આકાસધાતુ** રૂપાનં, પરિચ્છેદકલક્ખણા;
તંતંરૂપકલાપાનં, પરિયન્તોતિ વુચ્ચતિ.

૬૮૦.ચિત્તં સહજરૂપાનં, કાયસ્સ ગમનાદિસુ;
સન્થમ્ભનસન્ધારણચલનસ્સ તુ પચ્ચયો.

૬૮૧.વાયોધાતુવિકારોયં , **કાયવિઞ્ઞત્તિ**નામકો;
વાયોધાતાધિકાનં તુ, ભૂતાનમિતિ કેચના.

૬૮૨.તથા ચિત્તસમુટ્ઠિનો, વચીઘોસપ્પવત્તિયં;
ઉપાદિન્નરૂપકાયઘટ્ટનસ્સ તુ પચ્ચયો.

૬૮૩.પથવીધાતુવિકારોયં, **વચીવિઞ્ઞત્તિ**નામકો;
પથવીધાતાધિકાનં તુ, ભૂતાનમિતિ કેચના.

૬૮૪.દ્વેપિ કાયવચીકમ્મદ્વારભૂતા યથાક્કમં;
તે પન ઘટ્ટનાહેતુ-વિકારાકારલક્ખણા.

૬૮૫.વિઞ્ઞાપેતીતિ કાયેન, વાચાય ચ વિચિન્તિતં;
સયઞ્ચ વિઞ્ઞાયતીતિ, વિઞ્ઞત્તીતિ પકિત્તિતા.

૬૮૬.**લહુતા** પન રૂપાનં, અદન્ધાકારલક્ખણા;
મુદુતાપિ ચ રૂપાનં, મદ્દવાકારલક્ખણા.

૬૮૭.**કમ્મઞ્ઞતા** ચ રૂપાનં, યોગ્ગતાકારલક્ખણા;
ગારવથદ્ધતા યોગ્ગપટિપક્ખા યથાક્કમં.

૬૮૮.સપ્પાયમુતુમાહારં, લભિત્વા ચિત્તસમ્પદં;
લહૂ મુદુ ચ કમ્મઞ્ઞં, યદા રૂપં પવત્તતિ.

૬૮૯.તથાપવત્તરૂપસ્સ, પવત્તાકારભેદિતં;
લહુતાદિત્તયમ્પેતં, સહવુત્તિ તદા ભવે.

૬૯૦સપ્પાયં પટિવેધાય, પટિપત્તુપકારિતા;
સાકારા રૂપસમ્પત્તિ, પઞ્ઞત્તાવ મહેસિના.

૬૯૧રૂપસ્સોપ**ચયો** નામ, રૂપસ્સાચયલક્ખણો;
પવત્તિલક્ખણા **રૂપસન્તતી**તિ પકાસિતા.

૬૯૨રૂપમાચયરૂપેન, જાયતિચ્ચુપરૂપરિ;
પેક્ખતોપચયાકારા, જાતિ ગય્હતિ યોગિનો.

૬૯૩અનુપ્પબન્ધાકારેન, જાયતીતિ સપેક્ખતો;
તદાયં સન્તતાકારા, જાતિ ગય્હતિ તસ્સ તુ.

૬૯૪એવમાભોગભેદેન , જાતિરૂપં દ્વિધા કતં;
અત્તૂપલદ્ધિભાવેન, જાયન્તં વાથ કેવલં.

૬૯૫રૂપં વિવિત્તોકાસસ્સ, પૂરકટ્ઠેન ચીયતિ;
અભાવા પુનભાવાય, પવત્તં સન્તતીતિ ચ.

૬૯૬એવમાકારભેદાવ, સબ્બાકારવરાકરો;
જાતિરૂપં દ્વિધાકાસિ, જાતિરૂપવિરોચનો.

૬૯૭જરતા નવતાહાયા, રૂપાનં પાકલક્ખણા;
અનિચ્ચતન્તિ મપ્પત્તિ, પરિભિજ્જનલક્ખણા.

૬૯૮ઇતિ લક્ખણરૂપં તુ, તિવિધં ભિન્નકાલિકં;
સભાવરૂપધમ્મેસુ, તંતંકાલોપલક્ખિતં.

૬૯૯યેન લક્ખીયતિ રૂપં, ભિન્નાકારં ખણે ખણે;
વિપસ્સનાનયત્થાય, તમિચ્ચાહ તથાગતો.

૭૦૦કબળીકારો આહારો,
યાપેતબ્બોજલક્ખણો;
આહારો સેન્દ્રિયજાતો,
રૂપકાયાનુપાલકો.

૭૦૧ઇચ્ચેવં સપરિચ્છેદા, સવિકારા સલક્ખણા;
અકિચ્ચપટિવેધાય, દયાપન્નેન તાદિના.

૭૦૨તત્થ તત્થ યથાયોગં, દેસિતાતિ પકાસિતા;

રૂપધમ્મા સરૂપેન, અટ્ઠવીસતિ સબ્બથા.

૭૦૩કત્વાન જાતિમેકં તુ, તત્થોપચયસન્તતિં;
સત્તવીસતિ રૂપાનિ, ભવન્તીતિ વિનિદ્દિસે.

૭૦૪ભૂતત્તયં તુ ફોટ્ઠબ્બં, કત્વા છબ્બીસધાપિ ચ;
ઉભયં જાતિફોટ્ઠબ્બં, ગહેત્વા પઞ્ચવીસતિ.

૭૦૫રૂપધમ્માનમિચ્ચેવં , વિભાવેય્ય વિસારદો;
સરૂપં નામસઙ્ખેપં, સભાવઞ્ચ સલક્ખણન્તિ.

ઇતિ રૂપવિભાગે સરૂપકથા નિટ્ઠિતા.

અટ્ઠારસમો પરિચ્છેદો.

એકૂનવીસતિમો પરિચ્છેદો

૧૯. પભેદકથા

૭૦૬.અટ્ઠવીસવિધમ્પેતં, રૂપં દાનિ યથારહં;
ભૂતરૂપાદિભેદેહિ, વિભજેય્ય વિચક્ખણો.

૭૦૭.પથવાદિકમિદન્તિ, ભૂતરૂપં ચતુબ્બિધં;
ઉપાદારૂપમઞ્ઞં તુ, ચતુવીસતિવિધં ભવે.

૭૦૮.પઞ્ચવિધમ્પિ ચક્ખાદિરૂપમજ્ઝત્તિકં મતં;
તેવીસતિવિધં સેસં, બાહિરન્તિ પવુચ્ચતિ.

૭૦૯.રૂપસદ્દગન્ધરસફોટ્ઠબ્બા સત્ત પઞ્ચધા;
પઞ્ચપ્પસાદવિસયા, પઞ્ચારમ્મણનામકા.

૭૧૦.એકવીસતિવિધં સેસં, ધમ્મારમ્મણસઞ્ઞિતં;
મનોવિઞ્ઞાણવિઞ્ઞેય્યં, મનોદ્વારસ્સ ગોચરં.

૭૧૧.પસાદા વિસયા ચેવ, પઞ્ચકા દ્વેપિ સમ્ભવા;
દ્વાદસાપિ સરૂપેન, દસાયતનધાતુયો.

૭૧૨.યદેદં પન સબ્બમ્પિ, રૂપં સપ્પટિઘં મતં;
તદેવોળારિકં નામ, સન્તિકેતિ પવુચ્ચતિ.

૭૧૩.સેસમપ્પટિઘં નામ, ધમ્માયતનધાતુ ચ;
સુખુમઞ્ચેવ રૂપઞ્ચ, રૂપં સોળસધા ઠિતં.

૭૧૪.છબ્બિધા વત્થુરૂપં તુ, પસાદહદયમ્પિ ચ;
અવત્થુરૂપં સેસં તુ, દ્વાવીસતિવિધં ભવે.

૭૧૫.પસાદા ચેવ વિઞ્ઞત્તિ, દ્વારરૂપં તુ સત્તધા;
સેસં અદ્વારરૂપં તુ, એકવીસવિધમ્પિ ચ.

૭૧૬.પસાદા ભાવયુગળં, જીવિતઞ્ચેતિ અટ્ઠધા;
ઇન્દ્રિયરૂપમઞ્ઞં તુ, વીસધાનિન્દ્રિયં સિયા.

૭૧૭.વણ્ણો ગન્ધો રસો ઓજા, ભૂતરૂપન્તિ અટ્ઠધા;
અવિનિબ્ભોગમિતરં, વિનિબ્ભોગં તુ વીસધા.

૭૧૮.અવિનિબ્ભોગરૂપાનિ, સદ્દવત્થિન્દ્રિયાનિ ચ;
નિપ્ફન્નં અટ્ઠારસધા, રૂપરૂપન્તિ વેદિતં.

૭૧૯.પરિચ્છેદો પનાકાસો, વિઞ્ઞત્તિલહુતાદયો;
વિકારા લક્ખણા ચેવ, રૂપસ્સુપચયાદયો.

૭૨૦.દસધાપિ અનિપ્ફન્નં, નત્થેતં પરમત્થતો;
રૂપસ્સેતન્તિ કત્વાન, રૂપમિચ્ચેવ વુચ્ચતિ.

૭૨૧.રૂપાયતનમેવેકં, સનિદસ્સનમીરિતં;
અનિદસ્સનમઞ્ઞં તુ, સત્તવીસતિવિધમ્પિ ચ.

૭૨૨.કમ્મજં પનુપાદિન્નં, અનુપાદિન્નકાપરં;
તિવિધં ચિત્તજઞ્ચેવ, ઉતુજાહારજન્તિ ચ.

૭૨૩.ચક્ખુસમ્ફસ્સવત્થૂતિ, ચક્ખુધાતુ પકિત્તિતા;
ન વત્થુ તસ્સ સેસં તુ, સત્તવીસતિવિધં ભવે.

૭૨૪.સોતસમ્ફસ્સવત્થાદિ-વસા ચ દુવિધા તથા;
તિવિધા ચ વિભાવેય્ય, યથાસમ્ભવતો કથં.

૭૨૫.સનિદસ્સનરૂપઞ્ચ, વણ્ણો સપ્પટિઘમ્પિ ચ;
અનિદસ્સનમઞ્ઞં તુ, થૂલં સપ્પટિઘં ભવે.

૭૨૬.અનિદસ્સનરૂપઞ્ચ, સેસમપ્પટિઘમ્પિ ચ;
સોળસાતિ ચ સબ્બમ્પિ, રૂપં તિવિધમુદ્દિસે.

૭૨૭.અપત્તગાહકં નામ, ચક્ખુસોતદ્વયં પન;
સમ્પત્તગાહકં નામ, ઘાનાદિત્તયમીરિતં.

૭૨૮.અગાહકમતો સેસં, તેવીસતિવિધં ભવે;
કિઞ્ચિ સારમ્મણં નામ, ન ગય્હતીતિ સબ્બથા.

૭૨૯.ઉપાદા અજ્ઝત્તિકં રૂપં, ઉપાદા બાહિરં તથા;
નોપાદા બાહિરઞ્ચેતિ, એવમ્પિ તિવિધં ભવે.

૭૩૦.અજ્ઝત્તિકમુપાદિન્નં, બાહિરઞ્ચ તથાપરં;
અનુપાદિન્નકઞ્ચેતિ, એવમાદિવસાપિ ચ.

૭૩૧.દિટ્ઠં રૂપં સુતં સદ્દો, ગન્ધાદિ તિવિધં મુતં;

વિઞ્ઞાતમઞ્ઞવિઞ્ઞેય્યં, મનસાતિ ચતુબ્બિધં.

૭૩૨રૂપરૂપં પરિચ્છેદો, વિકારો લક્ખણં કમા;
અટ્ઠારસેકકં પઞ્ચ, ચતુક્કન્તિ ચ તં તથા.

૭૩૩દ્વારઞ્ચ હોતિ વત્થુ ચ, ન વત્થુ દ્વારમેવ તુ;
ન દ્વારં વત્થુમેવાથ, નોભયન્તિ ચ નિદ્દિસે.

૭૩૪ઉપાદા અનુપાદિન્નં, અનુપાદિન્નકં તથા;
નોપાદા દુવિધઞ્ચેતિ, ચતુદ્ધેવમ્પિ દેસિતં.

૭૩૫સપ્પટિઘમુપાદા ચ, રૂપમપ્પટિઘં તથા;
નોપાદા દુવિધઞ્ચેતિ, ચતુદ્ધા એવમાદિતો.

૭૩૬એકાદસેકજરૂપં, હદયિન્દ્રિયનવકં;
કમ્મજં ચિત્તજઞ્ચેવ, તથા વિઞ્ઞત્તિકં દ્વયં.

૭૩૭સદ્દો ચિત્તોતુજો તસ્મા, રૂપમેકં દ્વિજં મતં;
ચિત્તોતાહારસમ્ભૂતં, લહુતાદિત્તયં તિજં.

૭૩૮નવાકાસાવિનિબ્ભોગા, કમ્માદિચતુસમ્ભવા;
અથ લક્ખણરૂપન્તિ, રૂપમેવં તુ પઞ્ચધા.

૭૩૯નવાકાસાવિનિબ્ભોગા, નવ વત્થિન્દ્રિયાનિ ચ;
અટ્ઠારસવિધં રૂપં, કમ્મજં હોતિ પિણ્ડિતં.

૭૪૦સદ્દાકાસાવિનિબ્ભોગા, વિઞ્ઞત્તિલહુતાદયો;
પઞ્ચદસવિધં રૂપં, ચિત્તસમ્ભવમુદ્દિસે.

૭૪૧સદ્દાકાસાવિનિબ્ભોગા , લહુતાદિત્તયન્તિ ચ;
ઉતુસમ્ભવમીરેન્તિ, રૂપં તેરસધા ઠિતં.

૭૪૨પરિચ્છેદાવિનિબ્ભોગા, લહુતાદિત્તયમ્પિ ચ;
એવમાહારજં નામ, રૂપં દ્વાદસધા ઠિતં.

૭૪૩જાતિ જરા ચ મરણં, ન કુતોચિપિ જાયતિ;
એવમ્પિ પઞ્ચધા હોતિ, રૂપજાતિવિભાગતો.

૭૪૪પઞ્ચવીસતિવિધં કમ્મં, કામરૂપવવત્થિતં;
જનેતિ કમ્મજં રૂપં, કામરૂપભવદ્વયે.

૭૪૫.પઞ્ચવિઞ્ઞાણમારુપ્પ-વિપાકા સબ્બસન્ધિયો;
ચુતિ ખીણાસવસ્સેતિ, સોળસેતે વિવજ્જયે.

૭૪૬.પઞ્ચસત્તતિ સેસાનિ, ચિત્તાનિમાનિ સમ્ભવા;
જનેન્તિ ચિત્તજં રૂપં, પઞ્ચવોકારભૂમિયં.

૭૪૭.જનેભિ ઉતુજં રૂપં, તેજોધાતુ ભવદ્વયે;
કામભૂમિયમોજા તુ, જનેતાહારજં તથા.

૭૪૮.કમ્મં જનેતિ રૂપાનિ, અત્તજાનિ ખણે ખણે;
ચિત્તમુપ્પાદકાલમ્હિ, ઉપ્પાદાનન્તરં પરં.

૭૪૯.ઉતુસમ્ભવમીરેન્તિ, રૂપં તેરસધા ઠિતં;
પરિચ્છેદાવિનિબ્ભોગા, લહુતાદિત્તયમ્પિ ચ.

૭૫૦.સન્ધિયમ્પિ કમ્મજં તુ, પવત્તેપિ ચ સમ્ભવા;
જનેતિ રૂપં સેસાનિ, પવત્તે, ન તુ સન્ધિયં.

૭૫૧.ઇન્દ્રિયબદ્ધસન્તાને, કમ્માદિ તિવિધમ્પિ ચ;
જનેતિ રૂપં મતકે, બાહિરે તુ યથારહં.

૭૫૨.ઇતિ કમ્માદયો રૂપં, જનેન્તિ ચ યથાસકં;
સેસાનમ્પિ ચ રૂપાનં, પચ્ચયા હોન્તિ સમ્ભવા.

૭૫૩.ઇતિ રૂપવિભાગઞ્ચ, જાતિભેદઞ્ચ સમ્ભવા;
જનકાદિપ્પભેદઞ્ચ, રૂપાનં તત્થ દીપયેતિ.

ઇતિ રૂપવિભાગે પભેદકથા નિટ્ઠિતા.

એકૂનવીસતિમો પરિચ્છેદો.

વીસતિમો પરિચ્છેદો

૨૦. કલાપકથા

૭૫૪ઇતિ વુત્તપ્પકારેન, સબ્બં રૂપમ્પિ પિણ્ડિતં;
સહવુત્તિનિયામેન, એકવીસવિધં કથં.

૭૫૫કમ્મં ચિત્તોતુકાહારસમુટ્ઠાના યથાક્કમં;
નવ છ ચતુરો દ્વે ચ, **કલાપા એકવીસતિ**.

૭૫૬જીવિતઞ્ચાવિનિબ્ભોગ-રૂપાનિ ચ યથાક્કમં;
ચક્ખાદિકેહિ યોજેત્વા, દસકા અટ્ઠ દીપિતા.

૭૫૭ચક્ખુસોતઘાનજિવ્હાદસકા ચ ચતુબ્બિધા;
કાયિત્થિપુમ્ભાવવત્થુદસકા ચ તથાપરે.

૭૫૮જીવિતેનાવિનિબ્ભોગરૂપાનિ નવકન્તિ ચ;
નવેતે કમ્મજા નામ, કલાપા સમુદીરિતા.

૭૫૯અવિનિબ્ભોગરૂપાનિ, સુદ્ધટ્ઠકમથાપરં;
કાયવિઞ્ઞત્તિનવકં, કાયવિઞ્ઞત્તિયા સહ.

૭૬૦વચીવિઞ્ઞત્તિદસકં, સદ્દેન સહવુત્તિતો;
લહુતાદેકાદસકં, તિણ્ણન્નં સહ સમ્ભવા.

૭૬૧કાયવિઞ્ઞત્તિલહુતાદીહિ દ્વાદસકં ભવે;
વચીવિઞ્ઞત્તિલહુતાદીહિ તેરસકં તથા.

૭૬૨ઇતિ ચિત્તસમુટ્ઠાના, કલાપા **છ** પકાસિતા;
રૂપાકારવિકારમ્પિ, સઙ્ગહેત્વા યથારહં.

૭૬૩સુદ્ધટ્ઠકં તુ પઠમં, સદ્દેન નવકં ભવે;
લહુતાદેકાદસકં, લહુતાદીહિ તીહિપિ.

૭૬૪સદ્દેન લહુતાદીહિ, તથા દ્વાદસકન્તિ ચ;
કલાપા ઉતુસમ્ભૂતા, **ચતુધાવ** પકિત્તિતા.

૭૬૫સુદ્ધટ્ઠકઞ્ચ પઠમં, આહારજમથાપરં;
લહુતાદેકાદસકં, ઇતિ **દ્વે** ઓજજા મતા.

૭૬૬કલાપાનં પરિચ્છેદલક્ખણત્તા વિચક્ખણા;
ન કલાપઙ્ગમિચ્ચાહુ, આકાસં લક્ખણાનિ ચ.

૭૬૭તત્થ ચેકૂનનવુતિ, તેસટ્ઠિ ચ યથાક્કમં;
તાલીસેકૂનવીસા ચ, કલાપઙ્ગાનિ તાનિ ચ.

૭૬૮લક્ખણાકાસરૂપાનિ, કલાપેસુ તહિં તહિં;
પઞ્ચ પઞ્ચેતિ રૂપાનિ, તિસતં સોળસાધિકં.

૭૬૯અગહીતગ્ગહણેન, અટ્ઠવીસવિધાનિપિ;
રૂપકોટ્ઠાસનામેન, પઞ્ચવીસતિ ભાવયે.

૭૭૦ભૂતત્તયં તુ ફોટ્ઠબ્બં, કત્વાપચયસન્તતિં;
જાતિમેકઞ્ચ કત્વા વા, વિનાથ હદયં તહિં.

૭૭૧**ધમ્મસઙ્ગણિયં** હેતં, રૂપકણ્ડે સરૂપતો;
વત્થુરૂપં ન નિદ્દિટ્ઠં, **પટ્ઠાને** દેસિતં તુ તં.

૭૭૨દ્વે સદ્દનવકા ચેવ,
તયો સુદ્ધટ્ઠકાપિ ચ;
દ્વે દ્વે ચિત્તોતુસમ્ભૂતા,
એકો આહારજોતિ ચ.

૭૭૩તેસમુટ્ઠાનિકા પઞ્ચ, કમ્મજાનિ નવેતિ ચ;
રૂપરૂપવસેનેતે, કલાપા ચુદ્દસેરિતા.

૭૭૪દસકેસ્વેવ સઙ્ગય્હ, જીવિતનવકં તહિં;
ભાવદ્દસકમેકં વા, કત્વા વત્થું વિના તથા.

૭૭૫સદ્દા ચિત્તોતુજા દ્વેવ, તેસમુટ્ઠાનિકા તયો;
સુદ્ધટ્ઠકા ચ સત્તેવ, કમ્મજા દસકાનિ ચ.

૭૭૬છન્નવૂતિવિધં તત્થ, રૂપં ભાસન્તિ પણ્ડિતા;
અગહીતગ્ગહણેન, અટ્ઠારસવિધં ભવે.

૭૭૭તેસમેવ કલાપાનં, સત્તકચ્છક્કપઞ્ચકા;
ચતુક્કા ચ તિકદ્વિકા, એકકા ચ યથારહં.

૭૭૮દ્વે સત્ત નવ છ તયો, તયોપિ ચ યથાક્કમં;

ચત્તારોતિ ચતુત્તિંસ, સહવુત્તિકરાસયો.

૭૭૯.ચક્ખુસોતઘાનજિવ્હા-કાયવત્થુવસા સિયું;
ઇત્થિપુમ્ભાવદસકસહિતા **સત્તકા દ્વિધા**.

૭૮૦.ચક્ખુસોતઘાનહીના, પચ્ચેકં દ્વે સભાવકા;
અભાવતો ભાવહીનો, ઇત્થં **છક્કાપિ સત્તધા**.

૭૮૧.ચક્ખુસોતવિહીના ચ,
ચક્ખુઘાનવિહીનકા;
સોતઘાનવિહીના ચ,
સભાવા દ્વે તયો તયો.

૭૮૨.ચક્ખાદેકેકતો હીના,
તિવિધાપિ અભાવતો;
ઇચ્ચેવં **પઞ્ચકા** નામ,
નવકા રાસયો સિયું.

૭૮૩.ચક્ખાદિત્તયહીનાવ, એકતો દ્વે સભાવકા;
ચક્ખાદિત્તયતો દ્વીહિ, તયો હીના અભાવકા.

૭૮૪રૂપલોકે ચક્ખુસોત-વત્થુજીવિતનવકા;
ચત્તારોવ કલાપાતિ, **ચતુક્કા છ** યથારહં.

૭૮૫જિવ્હાકાયવત્થુવસા ,
અભાવો દ્વે સભાવકા;
કાયભાવવત્થુવસા,
ઇતિ હોન્તિ **તયો તિકા**.

૭૮૬કાયવત્થુવસેનેકો, દ્વે ચ ચિત્તોતુસમ્ભવા;
સદ્દનવકટ્ઠકાતિ, **દુકા** ચ **તિવિધા** સિયું.

૭૮૭જીવિતનવકઞ્ચેકં, તેસમુટ્ઠાનિકાનિ ચ;
સુદ્ધટ્ઠકાનિ તીણીતિ, **ચત્તારો એકકા** સિયું.

૭૮૮.**ચતુત્તિંસ** પનિચ્ચેતે, સન્ધિયઞ્ચ પવત્તિયં;
રૂપરૂપકલાપાનં, રાસયો હોન્તિ સમ્ભવા.

૭૮૯સત્તતિ સટ્ઠિમિચ્ચેવમાદિના ચ યથારહં;

કલાપરાસિરૂપાનિ, તત્થ તત્થ વિભાવયે.

૭૯૦.સોળસ પઞ્ચદસેતિઆદિભેદવસાપિ ચ;
અગહીતગ્ગહણેન, તત્થ તત્થ વિનિદ્દિસે.

૭૯૧.ચતુચત્તાલીસસતં, કલાપા હોન્તિ પિણ્ડિતા;
છબ્બીસ તત્થ રૂપાનિ, સહસ્સઞ્ચ ચતુસ્સતં.

૭૯૨.ઇચ્ચાપાયચતુક્કે ચ, કામે સુગતિસત્તકે;
રૂપે ચ પઞ્ચદસકે, અસઞ્ઞાપાયભૂમિયં.

૭૯૩.ચતુકોટ્ઠાસિકેસ્વેવ, સત્તવીસવિધેસુપિ;
જાતિટ્ઠાનેસુ સત્તાનં, સન્ધિયઞ્ચ પવત્તિયં.

૭૯૪.ઇન્દ્રિયબદ્ધસન્તાને, તથાનિન્દ્રિયકમ્હિ ચ;
બહિસઙ્ખારસન્તાને, મતકાયે ચ સમ્ભવા.

૭૯૫.લબ્ભમાનકલાપા ચ, કલાપાનઞ્ચ રાસયો;
તત્થ વિત્થારસઙ્ખેપા, રૂપાનં ગણનાપિ ચ.

૭૯૬.એત્થ રૂપા અવુત્તા હિ, યથાવુત્તાનુસારતો;
વિત્થારેત્વાન વિઞ્ઞેય્યા, સબ્બથાપિ ચ વિઞ્ઞુનાતિ.

ઇતિ રૂપવિભાગે કલાપકથા નિટ્ઠિતા.

વીસતિમો પરિચ્છેદો.

એકવીસતિમો પરિચ્છેદો

૨૧. ઉપ્પત્તિકથા

૭૯૭.અટ્ઠવીસતિ રૂપાનિ, કલાપા ચેકવીસતિ;
વુત્તા ચેત્તાવતા તેસં, ઉપ્પાદો દાનિ નિય્યતે.

૭૯૮.અણ્ડજા જલાબુજા ચ, સંસેદજોપપાતિકા;
ઇચ્ચુપ્પત્તિપભેદેન, ચતસ્સો યોનિયો મતા.

૭૯૯.ભુમ્મવજ્જેસુ દેવેસુ,
પેતે નિજ્ઝામતણ્હિકે;
નિરયેસુ ચ સમ્ભોતિ,
યોનેકાવોપપાતિકા.

૮૦૦.ભુમ્મદેવે મનુસ્સેસુ,
તિરચ્છાનાસુરે તથા;
પેતેસુ ચાવસેસેસુ,
ચતસ્સોપિ ચ યોનિયો.

૮૦૧.તત્થણ્ડજા જલાબુજા, ગબ્ભસેય્યસમુગ્ગમો;
સંસેદજોપપાતિકા, ઓપપાતિકનામકા.

૮૦૨.તત્થ સમ્પુણ્ણાયતનો, ગબ્ભસેય્યસમુગ્ગમો;
અભાવો દ્વે સભાવા ચ, ઇત્થિપુમ્ભાવમિસ્સિતા.

૮૦૩.પરિપુણ્ણાપરિપુણ્ણો, ઓપપાતિકનામકો;
અભાવો દ્વે સભાવા ચ, ચતુરાપાયભૂમિયં.

૮૦૪.સમ્પુણ્ણાયતનોવેસો ,
કામે સુગતિયં પન;
આદિકપ્પે અભાવો ચ,
દ્વે સભાવા તતો પરં.

૮૦૫.અપરિપુણ્ણાયતનો, અભાવો ચ મહગ્ગતે;
ઇચ્ચેવં દસધા હોન્તિ, સબ્બા સન્ધિસમુગ્ગમા.

૮૦૬.તત્થેવ દસધા ભિન્ને, અત્તભાવસમુગ્ગમે;

સન્ધિયઞ્ચ પવત્તે ચ, રૂપુપ્પત્તિં વિભાવયે.

૮૦૭તત્થાભાવકસત્તાનં, ગબ્ભસેય્યસમુગ્ગમે;
કાયવત્થુવસા દ્વેવ, દસકા હોન્તિ કમ્મજા.

૮૦૮રૂપસન્તતિસીસાનિ, દ્વે ચ રૂપાનિ વીસતિ;
અગહીતગ્ગહણેન, તત્થેકાદસ નિદ્દિસે.

૮૦૯તતો પરં પવત્તિમ્હિ, વડ્ઢમાનસ્સ જન્તુનો;
ચક્ખુદસકાદયો ચ, ચત્તારો હોન્તિ સમ્ભવા.

૮૧૦ઇચ્ચાભાવકસત્તાનં, છળેવુત્તમકોટિયા;
હેટ્ઠિમકોટિયા દ્વેવ, ગબ્ભસેય્યસમુગ્ગમે.

૮૧૧ચક્ખુસોતઘાનવસા, તત્થ તિદ્વેકહીનકા;
એકો તયો તયો ચેવ, સિયુંતિચતુપઞ્ચકા.

૮૧૨ઓપપાતિકસઙ્ખાતે, અભાવકસમુગ્ગમે;
જિવ્હાકાયવત્થુવસા, તયો હેટ્ઠિમકોટિયા.

૮૧૩ઉત્તમકોટિયા હોન્તિ, છળેવોભિન્નમન્તરે;
ચતુક્કપઞ્ચકા તત્થ, દ્વેકહીના તયો તયો.

૮૧૪છક્કાદયો અભાવાનં,
ઇચ્ચેવં પઞ્ચસઙ્ગહા;
એકો તયો તયો ચેકો,
એકોતિ ચ યથાક્કમં.

૮૧૫સભાવકાનં દ્વિન્નમ્પિ, દુવિધા સત્તકાદયો;
ભાવાદિકા યથાવુત્તા, નવધા નવધા સિયું.

૮૧૬સત્તેવુત્તમતો હેટ્ઠા, તિચતુક્કા તદન્તરે;
ચતુક્કપઞ્ચકચ્છક્કા, પઞ્ચછક્કાપિ ચ દ્વિધા.

૮૧૭તિણ્ણન્નમ્પિ વસેનેવ, સત્તકચ્છક્કપઞ્ચકા;
ચતુક્કતિકદુક્કા ચ, છ કોટ્ઠાસા યથારહં.

૮૧૮દ્વે સત્ત ચ નવ પઞ્ચ, તયો ચેકો યથાક્કમં;
રૂપસન્તતિસીસાનં, રાસયો સત્તવીસતિ.

૮૧૯કમ્મજાતા યથાયોગં, પવત્તન્તિ ખણે ખણે;
કામાવચરસત્તાનં, પટિસન્ધિપવત્તિયં.

૮૨૦.તત્થ સન્તતિસીસાનિ, રૂપાનિ ચ યથારહં;
પુબ્બે વુત્તનયેનેવ, સબ્બત્થાપિ વિનિદ્દિસે.

૮૨૧.સીતુણ્હોતુસમઞ્ઞાતા,
તેજોધાતુ ઠિતિક્ખણે;
ભૂતા સન્ધિક્ખણે રૂપં,
જનેતિ ઉતુજટ્ઠકં.

૮૨૨.પટિસન્ધિમતિક્કમ્મ, ચિત્તં ચિત્તજમટ્ઠકં;
ભવઙ્ગાદિમુપાદાય, જનેતુપ્પત્તિયં પન.

૮૨૩ભુત્તાહારો ઠિતિપ્પત્તો, માતરા ચ સયમ્પિ ચ;
સરીરાનુગતો હુત્વા, જનેતાહારજટ્ઠકં.

૮૨૪ઇતિ સુદ્ધટ્ઠકાનિ ચ, તેસમુટ્ઠાનિકાપરે;
સદ્દવિઞ્ઞત્તિલહુતા, સમ્ભવે સમ્ભવન્તિ ચ.

૮૨૫ઇત્થં ચતુસમુટ્ઠાના, કલાપા કામભૂમિયં;
યાવજીવં પવત્તન્તિ, દીપજાલાવ સન્તતિ.

૮૨૬.ચક્ખુસોતવત્થુવસા, દસકા ચ તયો પરં;
જીવિતનવકઞ્ચેવ, રૂપાવચરભૂમિયં.

૮૨૭હોન્તિ સન્ધિપવત્તીસુ, ચત્તારો કમ્મજા સદા;
પુબ્બે વુત્તનયેનેવ, પવત્તે ઉતુચિત્તજા.

૮૨૮.જીવિતનવકઞ્ચેકં, પટિસન્ધિપવત્તિયં;
પવત્તે ઉતુજઞ્ચેતિ, દ્વેધાસઞ્ઞીનમુદ્દિસે.

૮૨૯ઇચ્ચુપ્પત્તિકમં ઞત્વા, વિભાવેય્ય તતો પરં;
કલાપાનઞ્ચ રૂપાનં, સમ્ભવાસમ્ભવમ્પિ ચ.

૮૩૦ઇન્દ્રિયબદ્ધસન્તાને, સબ્બે સમ્ભોન્તિ સમ્ભવા;
કલાપા ચેવ રૂપાનિ, તથા સન્તતિરાસયો.

૮૩૧.બહિદ્ધા મતકાયે ચ, નોપલબ્ભન્તિ કમ્મજા;

ચિત્તોજજા કલાપા ચ, ઉતુજા લહુતાદયો.

૮૩૨.તથા સુદ્ધટ્ઠકસદ્દ-નવકઞ્ચોતુ સબ્બથા;
કલાપા તત્થ લબ્ભન્તિ, દ્વે ચ રૂપાનિ ઉદ્દિસે.

૮૩૩.તેસમુટ્ઠાનિકા સબ્બે, કલાપા નત્થિ સન્ધિયં;
ઉપ્પાદકાલે સબ્બત્થ, જરતાનિચ્ચતાપિ ચ.

૮૩૪.કલાપા કમ્મજા સન્તિ, જાતિરૂપઞ્ચ સન્ધિયં;
રૂપાનિ ચ કલાપા ચ, સબ્બેપિ ચ પવત્તિયં.

૮૩૫.સન્તિ સબ્બાનિ રૂપાનિ, કામેસુ ચતુસમ્ભવા;
જીવિતનવકં હિત્વા, કલાપા હોન્તિ વીસતિ.

૮૩૬.દસકેસ્વેવ ગહિતં, વિસું કામે ન લબ્ભતિ;
જીવિતનવકં નામ, રૂપલોકે વિસું સિયા.

૮૩૭.આહારજકલાપા ચ, ભાવા દ્વે ચાદિકપ્પિકે;
આદિકાલે ન લબ્ભન્તિ, પચ્છા લબ્ભન્તિ કેચિપિ.

૮૩૮.ઘાનજિવ્હાકાયભાવ-દસકા રૂપભૂમિયં;
આહારજકલાપા ચ, ન લબ્ભન્તેવ સબ્બથા.

૮૩૯.ચક્ખુસોતવત્થુસદ્દા, કલાપા ચિત્તજાપિ ચ;
અસઞ્ઞિભૂમિયં પુબ્બે, વુત્તાપિ ચ ન લબ્ભરે.

૮૪૦.કલાપા સત્ત રૂપાનિ, પઞ્ચ રૂપેસ્વસઞ્ઞિસુ;
નત્થેકાદસ રૂપાનિ, કલાપેકૂનવીસતિ.

૮૪૧.તસ્મા તેવીસ રૂપાનિ, કલાપા પન ચુદ્દસ;
તેસમુટ્ઠાનિકા સન્તિ, રૂપાવચરભૂમિયં.

૮૪૨.સત્તરસેવ રૂપાનિ, કલાપા દ્વે દ્વિસમ્ભવા;
અસઞ્ઞીનં તુ સમ્ભોન્તિ, નત્થારૂપેસુ કિઞ્ચિપિ.

૮૪૩.ઉપ્પત્તિક્કમમિચ્ચેવં, સમ્ભવાસમ્ભવમ્પિ ચ;
કલાપાનઞ્ચ રૂપાનં, યથાયોગં વિભાવયેતિ.

ઇતિ રૂપવિભાગે ઉપ્પત્તિકથા નિટ્ઠિતા.

એકવીસતિમો પરિચ્છેદો.

દ્વાવીસતિમો પરિચ્છેદો

૨૨. પકિણ્ણકકથા

૮૪૪ઇત્થં રૂપાનમુપ્પત્તિં, દીપેત્વા દાનિ વુચ્ચતિ;
પવત્તિકોસલ્લત્થાય, તત્થેવેતં પકિણ્ણકં.

૮૪૫દુવિધા સન્ધિયો તત્થ, મિસ્સામિસ્સવિભાગતો;
તિવિધાપિ ચેકચતુ-પઞ્ચવોકારભેદતો.

૮૪૬રૂપમત્તા અસઞ્ઞીનં, નામાભાવા અમિસ્સિતા;
નામમત્તા અરૂપીનં, રૂપાભાવાતિ ચ દ્વિધા.

૮૪૭કામાવચરિકા ચેવ, રૂપાવચરિકાતિ ચ;
દુવિધા મિસ્સિતા ચેતિ, ભવન્તિ ચ ચતુબ્બિધા.

૮૪૮એકચ્ચતુવોકારા ચ, અમિસ્સા પઞ્ચ સન્ધિયો;
છબ્બીસતિવિધા મિસ્સા, પઞ્ચવોકારસન્ધિયો.

૮૪૯ઇત્થં ભૂમિપ્પભેદેન, એકતિંસવિધાપિ ચ;
સન્તતિરાસિભેદેન, સિયું તિંસવિધા કથં.

૮૫૦રૂપસન્તતિસીસાનં ,
રાસયો સત્તવીસતિ;
વુત્તા કામે વસા તેસં,
સત્તકા કામસન્ધિયો.

૮૫૧વેદનાસઞ્ઞાસઙ્ખાર-વિઞ્ઞાણક્ખન્ધસઙ્ગહા;
સબ્બત્થાપિ ચતસ્સોવ, નામસન્તતિયો સિયું.

૮૫૨ઇચ્ચુભિન્નં વસા હોન્તિ, તત્થેકાદસકાદયો;
સન્તતિરાસયો પુબ્બે, વિભત્તા સત્તકાદયો.

૮૫૩એકાદસકદસક-નવટ્ઠસત્તકા સિયું;
છક્કેન સદ્ધિં વિઞ્ઞેય્યા, તસ્મા તત્થ છ સઙ્ગહા.

૮૫૪અટ્ઠ સન્તતિયો હોન્તિ, રૂપલોકેન મિસ્સિતા;
અટ્ઠકો રાસિ તત્થેકો, તસ્મા સન્તતિ વુચ્ચતિ.

૮૫૫.જીવિતનવકો ત્વેકો, અસઞ્ઞી પટિસન્ધિયં;
અરૂપીનં ચતસ્સોપિ, નામસન્તતિયો સિયું.

૮૫૬.ઇચ્ચેકકચતુક્કાનં, વસેન દ્વે અમિસ્સિતા;
અટ્ઠવીસઞ્ચ મિસ્સાતિ, તિંસેવ હોન્તિ સન્ધિયો.

૮૫૭.એકુપ્પાદનિરોધા ચ, અમિસ્સા તત્થ રાસયો;
મિસ્સિતાનં વિભાગોયં, યથાયોગં કથીયતિ.

૮૫૮.ઉપ્પાદટ્ઠિતિભઙ્ગાનં, વસા તીણિ ખણાનિપિ;
સમાનાનેવ નામાનં, એકચિત્તક્ખણં મતં.

૮૫૯.તુલ્યમુપ્પાદભઙ્ગાનં, રૂપાનમ્પિ ખણદ્વયં;
એકૂનપઞ્ઞાસમત્તં, ઠિતિક્ખણમુદીરિતં.

૮૬૦.નામરૂપાનમુપ્પાદો, ભઙ્ગોપિ હિ સમો મતો;
દન્ધં હિ વત્તિકં રૂપં, નામં તુ લહુવત્તિકં.

૮૬૧.તથા હિ રૂપે તિટ્ઠન્તે, ચિત્તુપ્પાદા તુ સોળસ;
ઉપ્પજ્જિત્વા પવત્તિત્વા, ભિજ્જન્તિ ચ લહું લહું.

૮૬૨.તસ્મા હિ એકપઞ્ઞાસ-ખણરૂપક્ખણં તથા;
સત્તરસચિત્તક્ખણં, તિખણન્તિ ચ વુચ્ચતિ.

૮૬૩.ચિત્તક્ખણં હિ તિણ્ણન્નં, તત્થ વિઞ્ઞત્તિકદ્વયં;
લક્ખણત્તયરૂપં તુ, સલક્ખણવવત્થિતં.

૮૬૪.તસ્મા હિત્વા દ્વયઞ્ચેતં, બાવીસતિવિધમ્પિ ચ;
રૂપં નામ ચતુક્કઞ્ચ, સલક્ખણનિયામિતં.

૮૬૫.એકુપ્પાદનિરોધા ચ, તત્થ તુલ્યક્ખણા મતા;
અતુલ્યક્ખણધમ્માનં, સિયા ભેદં યથારહં.

૮૬૬.પટિસન્ધિક્ખણે જાતં, તસ્મા રૂપં તતો પરં;
સત્તરસમચિત્તસ્સ, ભઙ્ગેન સહ ભિજ્જતિ.

૮૬૭.તસ્સ ઠિતિક્ખણે જાતં, રૂપમ્પિ ચ તતો પરં;
અટ્ઠારસમચિત્તસ્સ, ઉપ્પાદે પન ભિજ્જતિ.

૮૬૮.તસ્સ ભઙ્ગક્ખણે જાતં, રૂપમ્પિ ચ તતો પરં;

અટ્ઠારસમચિત્તસ્સ, ઠિતિકાલેસુ ભિજ્જતિ.

૮૬૯.તથા દુતિયચિત્તસ્સ, ઉપ્પાદમ્હિ સમુટ્ઠિતં;
અટ્ઠારસમચિત્તસ્સ, ભઙ્ગેન સહ ભિજ્જતિ.

૮૭૦.ઇતિ વુત્તનિયામેન, સજાતિક્ખણતો પરં;
ઠત્વા એકૂનપઞ્ઞાસ, ખણાનિ પુન ભિજ્જતિ.

૮૭૧.તસ્મા એકૂનપઞ્ઞાસ, કલાપા સહ વત્તરે;
એકો જાયતિ એકો ચ, ભિજ્જતીતિ ચ સબ્બથા.

૮૭૨.એકસન્તતિસમ્બન્ધા, કલાપા સહ કમ્મજા;
યથાનુપુબ્બઘટિતા, એકપઞ્ઞાસ લબ્ભરે.

૮૭૩.સત્તવીસ પનિચ્ચેવં, કામે દ્વે રૂપભૂમિયં;
રૂપસન્તતિસીસાનં, રાસયો સત્તકાદયો.

૮૭૪.એકૂનતિંસ સબ્બેપિ, કમ્મજાતા યથારહં;
એકપઞ્ઞાસ ઘટિકા, પવત્તન્તિ ખણે ખણે.

૮૭૫.તત્થ સન્ધિક્ખણે જાતં, સત્તરસમચેતસો;
ઉપ્પાદે ભિજ્જતિચ્ચેવં, વુત્તો **અટ્ઠકથાનયો**.

૮૭૬.તં નયં પટિબાહિત્વા, ચિત્તેન સહ ભિજ્જતિ;
ચિત્તેન સહ જાતન્તિ, વુત્તમાચરિયેન હિ.

૮૭૭.આનાપાનતક્કચારા , એકુપ્પાદનિરોધકા;
વુત્તા હિ **યમકે** કાયવચીસઙ્ખારનામકા.

૮૭૮.ચિત્તુપ્પાદક્ખણે જાતા, ઉતુ તસ્સ ઠિતિક્ખણે;
રૂપં જનેતિ તત્થાપિ, ઉતુ ભઙ્ગક્ખણેપિ ચ.

૮૭૯.અનુપુબ્બક્કમેનેવં, જાતં રૂપં તથાપરં;
અટ્ઠારસમઉપ્પાદટ્ઠિતિઆદીસુ ભિજ્જતિ.

૮૮૦.ઇત્થં કલાપા ઘટિતા, ઉતુજાહારજાપિ ચ;
એકસન્તતિસમ્બન્ધા, એકપઞ્ઞાસ લબ્ભરે.

૮૮૧.કલાપા ચિત્તજા યસ્મા, ઉપ્પાદક્ખણસમ્ભૂતા;
ઘટિકા સહ લબ્ભન્તિ, તસ્મા સત્તરસેવ તે.

૮૮૨.સબ્બેપિ રૂપજનકા, ચિત્તુપ્પાદે યથાસકં;
જનેન્તિ ઠિતિભઙ્ગેસુ, ન જનેન્તીતિ કેચના.

૮૮૩.કુસલાબ્યાકતાદીનં, એકુપ્પાદનિરોધતા;
ધમ્માનં **યમકે** વુત્તા, ઇતિ પાળિ વદન્તિ ચ.

૮૮૪.કુસલાદિકસમ્બન્ધા, તત્થ તત્થ હિ દેસિતા;
ઇતિ વત્વા પુરે વુત્તં, ઇચ્છન્તાચરિયા નયં.

૮૮૫.ઇચ્ચેવં ચતુસમ્ભૂતા, રૂપસન્તતિરાસયો;
રૂપાનિ ચ કલાપા ચ, એકાબદ્ધા યથારહં.

૮૮૬.સુત્તપવત્તમત્તાનં, સમ્બુદ્ધાનમ્પિ પાણિનં;
યાવ મરણકાલાપિ, પવત્તન્તિ નિરન્તરં.

૮૮૭.આયુક્ખયા ચ મરણં, તથા કમ્મક્ખયા સિયા;
ઉભિન્નં વા ખયા ચાથ, ઉપચ્છેદકકમ્મુના.

૮૮૮.ચતુધાપિ મરન્તસ્સ, તસ્સેવં તુ યથારહં;
સત્તરસચિત્તક્ખણમત્તસેસમ્હિ જીવિતે.

૮૮૯.ઉપરિચ્ચુતિચિત્તસ્સ , સત્તરસમચેતસો;
ઠિતિકાલમુપાદાય, ન તુ જાયતિ કમ્મજં.

૮૯૦.તસ્સુપ્પાદક્ખણે જાતં,
રૂપઞ્ચ ચુતિયા સહ;
ભિજ્જતીતિ મતો નામ,
તતો હોતિ સ પુગ્ગલો.

૮૯૧.ચિત્તજાહારજઞ્ચાપિ, ન જાયતિ તતો પરં;
ઉતુસમ્ભવરૂપં તુ, અવસિસ્સતિ વા ન વા.

૮૯૨.તતો વુત્તનયેનેવ, મતસત્તો યથારહં;
મિસ્સામિસ્સાહિ સન્ધીહિ, પુનદેવોપપજ્જતિ.

૮૯૩.તતો વુત્તનયેનેવ, એકૂનતિંસ કમ્મજા;
તેસમુટ્ઠાનિકા પઞ્ચ, ચતુત્તિંસ સમિસ્સિતા.

૮૯૪.કલાપા રાસયો હોન્તિ, સત્તવીસતિભૂમિસુ;

ઇતિ સબ્બપકારેન, રૂપધમ્મા પકાસિતાતિ.

ઇતિ રૂપવિભાગે પકિણ્ણકકથા નિટ્ઠિતા.

દ્વાવીસતિમો પરિચ્છેદો.

નિટ્ઠિતો ચ સબ્બથાપિ રૂપવિભાગો.

તેવીસતિમો પરિચ્છેદો

૪. નિબ્બાનવિભાગો

૨૩. મૂલવિસુદ્ધિકથા

૮૯૫ઇત્થં ચિત્તં ચેતસિકં, રૂપઞ્ચેવાતિ સઙ્ખતા;
વુત્તા અસઙ્ખતં દાનિ, નિબ્બાનન્તિ પવુચ્ચતિ.

૮૯૬સીલવિસુદ્ધિ આદિમ્હિ, તતો ચિત્તવિસુદ્ધિ ચ;
દિટ્ઠિવિસુદ્ધિનામા ચ, કઙ્ખાવિતરણાપિ ચ.

૮૯૭તતો પરં મગ્ગામગ્ગ-ઞાણદસ્સનનામિકા;
તથા પટિપદાઞાણ-દસ્સના ઞાણદસ્સનં.

૮૯૮ઇચ્ચાનુક્કમતો વુત્તા, સત્ત હોન્તિ વિસુદ્ધિયો;
સત્તમાનુત્તરા તત્થ, પુબ્બભાગા છ લોકિયા.

૮૯૯સંવરો પાતિમોક્ખો ચ, તથેવિન્દ્રિયસંવરો;
આજીવપારિસુદ્ધિ ચ, સીલં પચ્ચયનિસ્સિતં.

૯૦૦ઇતિ **સીલવિસુદ્ધી**તિ, સુદ્ધમેતં પવુચ્ચતિ;
ચતુપારિસુદ્ધિસીલં, ધુતઙ્ગપરિવારિતં.

૯૦૧કસિણાનિ દસાસુભા, દસાનુસ્સતિયો પન;
અપ્પમઞ્ઞા ચ સઞ્ઞા ચ, વવત્થારુપ્પકાતિ ચ.

૯૦૨**સમથક્કમ્મટ્ઠાનાનિ**, તાલીસટ્ઠકથાનયે;
પાળિયં તુ વિભત્તાનિ, અટ્ઠતિંસાતિ વણ્ણિતં.

૯૦૩પથવાપો ચ તેજો ચ,
વાયો નીલઞ્ચ પીતકં;
લોહિતોદાતમાકાસં ,
આલોકકસિણન્તિ ચ.

૯૦૪**કસિણાનિ દસે**તાનિ, વુત્તાનટ્ઠકથાનયે;
અટ્ઠેવ પાળિયં હિત્વા, અન્તે તુ કસિણદ્વયં.

૯૦૫ઉદ્ધુમાતં વિનીલઞ્ચ, વિપુબ્બકં વિખાયિતં;

વિચ્છિદ્દકઞ્ચ વિક્ખિત્તં, હતવિક્ખિત્તલોહિતં.

૯૦૬.પુળવકં અટ્ઠિકઞ્ચેતિ, **અસુભા દસ** દેસિતા;
રૂપકાયવિભાગાય, દસકાયવિપત્તિયા.

૯૦૭.બુદ્ધે ધમ્મે ચ સઙ્ઘે ચ, સીલે ચાગે ચ અત્તના;
દેવતોપસમાયઞ્ચ, સત્તાનુસ્સતિયો કમા.

૯૦૮.મરણસ્સતિ નામેકા, તથા કાયગતાસતિ;
આનાપાનસ્સતિચ્ચેવં, **દસાનુસ્સતિયો** મતા.

૯૦૯.મેત્તા કરુણા મુદિતા, ઉપેક્ખાતિ ચતુબ્બિધા;
વુત્તા બ્રહ્મવિહારા ચ, **અપ્પમઞ્ઞા**તિ તાદિના.

૯૧૦.એકાહા**રે પટિક્કૂલ-સઞ્ઞા** નામેકમેવ તુ;
ચતુધાતુવવત્થાનં, ચતુધાતુપરિગ્ગહો.

૯૧૧.આકાસાનઞ્ચાયતનં, વિઞ્ઞાણઞ્ચમથાપરં;
આકિઞ્ચઞ્ઞં તથા નેવ-સઞ્ઞાનાસઞ્ઞનામકં.

૯૧૨.ઇચ્ચાનુક્કમતો વુત્તા, અરૂપજ્ઝાનિકા પન;
અરૂપકમ્મટ્ઠાનાનિ, ચત્તારોપિ પકિત્તિતા.

૯૧૩.કસિણાસુભકોટ્ઠાસે, આનાપાને ચ સબ્બથા;
દિસ્વા સુત્વા ફુસિત્વા વા, પરિકમ્મં તુ કુબ્બતો.

૯૧૪.ઉગ્ગહો નામ સમ્ભોતિ, નિમિત્તં તત્થ યુઞ્જતો;
પટિભાગો તમારબ્ભ, તત્થ વત્તતિ અપ્પના.

૯૧૫.સાધુ સત્તા સુખી હોન્તુ, દુક્ખા મુચ્ચન્તુ પાણિનો;
અહો સત્તા સુખપ્પત્તા, હોન્તુ યદિચ્છકાતિ ચ.

૯૧૬.ઉદ્દિસ્સ વા અનોદિસ્સ, યુઞ્જતો સત્તગોચરે;
અપ્પમઞ્ઞા પનપ્પેન્તિ, અનુપુબ્બેન વત્તિકા.

૯૧૭.કસિણુગ્ઘાટિમાકાસે, પઠમારુપ્પમાનસે;
તસ્સેવ નત્થિભાવે ચ, તતિયારુપ્પકેતિ ચ.

૯૧૮.યુઞ્જન્તસ્સ પનેતેસુ, ગોચરેસુ ચતૂસુપિ;
અપ્પેન્તિ અનુપુબ્બેન, આરુપ્પાપિ ચતુબ્બિધા.

૯૧૯.આનાપાનઞ્ચ કસિણં, પઞ્ચકજ્ઝાનિકં તહિં;
પઠમજ્ઝાનિકા વુત્તા, કોટ્ઠાસાસુભભાવના.

૯૨૦.સુખિતજ્ઝાનિકા તિસ્સો, અપ્પમઞ્ઞા ચ હેટ્ઠિમા;
ઉપેક્ખારુપ્પકા પઞ્ચ, ઉપેક્ખાઝાનિકાતિ ચ.

૯૨૧.એકા દસેકા દસ ચ, તયો પઞ્ચેતિ સબ્બથા;
પરિકમ્મવસા તિંસ, છ કોટ્ઠાસા યથાક્કમં.

૯૨૨.પઞ્ચકાદિસુખોપેક્ખા, ઝાનભેદા ચતુબ્બિધા;
એકચ્ચતુપઞ્ચઝાન-વસેન તિવિધા સિયું.

૯૨૩.રૂપારૂપવસા દ્વે ચ, અપ્પનાતો પુનેકધા;
ઇચ્ચેવમપ્પના કમ્મ-ટ્ઠાનભેદા સમિસ્સિતા.

૯૨૪.દ્વે ચ સઞ્ઞાવવત્થાના, અટ્ઠાનુસ્સતિયોતિ ચ;
સેસા દસ પવુચ્ચન્તિ, ઉપચારસમાધિકા.

૯૨૫.પરિકમ્મોપચારાનુલોમગોત્રભુતો પરં;
પઞ્ચમં વા ચતુત્થં વા, જવનં હોતિ અપ્પના.

૯૨૬.અપ્પનાજવનં સબ્બં, લોકુત્તરમહગ્ગતં;
તિહેતુકપરિત્તાનિ, પુરિમાનિ યથારહં.

૯૨૭.આવજ્જના ચ વસિતા, તંસમાપજ્જના તથા;
અધિટ્ઠાના ચ વુટ્ઠાના, પચ્ચવેક્ખણ પઞ્ચમા.

૯૨૮.વસિતાહિ વસીભૂતા, ઇતિ કત્વાન પઞ્ચહિ;
ભાવેન્તસ્સ પનપ્પેન્તિ, ઉપરૂપરિ અપ્પના.

૯૨૯.યુઞ્જન્તસ્સ તુ વુટ્ઠાય, કસિણજ્ઝાનપઞ્ચમા;
પઞ્ચાભિઞ્ઞા હિ અપ્પેન્તિ, રૂપસદ્દાદિગોચરે.

૯૩૦.લોકુત્તરા પનપ્પેન્તિ, સબ્બે નિબ્બાનગોચરે;
અનિચ્ચદુક્ખાનત્તાતિ, ભૂમિધમ્મે વિપસ્સતો.

૯૩૧.તત્થ ચ પાદકજ્ઝાનં, સમ્મટ્ઠજ્ઝાનમેવ વા;
અજ્ઝાસયો ચ વુટ્ઠાન-ગામિની ચ વિપસ્સના.

૯૩૨.મગ્ગાનં ઝાનભેદાય, યથાયોગં નિયામતા;

યથાસકં ફલાનં તુ, મગ્ગા હોન્તિ નિયામતા.

૯૩૩.મગ્ગાનન્તરમેવાથ, ભૂમિધમ્મે વિપસ્સતો;
ફલસમાપત્તિયમ્પિ, અપ્પેતિ ફલમાનસં.

૯૩૪.અનુપુબ્બસમાપત્તિં, સમાપજ્જિસ્સ વુટ્ઠિતો;
ઝાનધમ્મે વિપસ્સિત્વા, તત્થ તત્થેવ પણ્ડિતો.

૯૩૫.ચતુત્થારુપ્પમપ્પેત્વા, એકદ્વિજવનાપરં;
નિરોધં નામ ફુસતિ, સમાપત્તિમચિત્તકં.

૯૩૬.અરહા વા અનાગામી, પઞ્ચવોકારભૂમિયં;
યથાસકં ફલુપ્પાદો, વુટ્ઠાનન્તિ તતો મતો.

૯૩૭.અપ્પનાપરિયોસાને, સિયા સબ્બત્થ સમ્ભવા;
ભવઙ્ગપાતો તં છેત્વા, જાયતે પચ્ચવેક્ખણા.

૯૩૮.ઇતિ વુત્તાનુસારેન, અપ્પનાનયસઙ્ગહં;
યથાયોગં વિભાવેય્ય, તત્થ તત્થ વિચક્ખણો.

૯૩૯.**ચિત્તવિસુદ્ધિ** નામાયં, ચિત્તસંક્લેસસોધનો;
ઉપચારપ્પનાભેદો, સમથો પુબ્બભાગિયોતિ.

ઇતિ નિબ્બાનવિભાગે મૂલવિસુદ્ધિકથા નિટ્ઠિતા.

તેવીસતિમો પરિચ્છેદો.

ચતુવીસતિમો પરિચ્છેદો

૨૪. પરિગ્ગહવિસુદ્ધિકથા

૯૪૦.સીલચિત્તવિસુદ્ધીહિ, યથાવુત્તાહિ મણ્ડિતો;
પયોગાસયસમ્પન્નો, નિબ્બાનાભિરતો તતો.

૯૪૧.ખન્ધાયતનધાતાદિપ્પભેદેહિ યથારહં;
લક્ખણપચ્ચુપટ્ઠાન-પદટ્ઠાનવિભાગતો.

૯૪૨.પરિગ્ગહેત્વા સઙ્ખારે, નામરૂપં યથાકથં;
વવત્થપેન્તો તત્થેવમનુપસ્સતિ પઞ્ઞવા.

૯૪૩.નામરૂપમિદં સુદ્ધં, અત્તભાવોતિ વુચ્ચતિ;
નત્થેત્થ કોચિ અત્તા વા, સત્તો જીવો ચ પુગ્ગલો.

૯૪૪.યથાપિ અઙ્ગસમ્ભારા, હોતિ સદ્દો રથો ઇતિ;
એવં ખન્ધેસુ સન્તેસુ, હોતિ સત્તોતિ સમ્મુતિ.

૯૪૫.ખન્ધાયતનધાતૂનં, યથાયોગમનુક્કમો;
અબ્બોચ્છિન્નો પવત્તન્તો, સંસારોતિ પવુચ્ચતિ.

૯૪૬.ઇતિ નાનપ્પકારેન, તેભૂમકપરિગ્ગહો;
ભૂમિધમ્મવવત્થાનં, સુદ્ધસઙ્ખારદસ્સનં.

૯૪૭.અત્તદિટ્ઠિપહાનેન , દિટ્ઠિસંક્લેસસોધનં;
દિટ્ઠિવિસુદ્ધિ નામાતિ, ઞાણમેતં પવુચ્ચતિ.

૯૪૮.પરિગ્ગહિતસઙ્ખારો, નામરૂપમપત્થિયા;
તતો પરં યથાયોગં, પરિગ્ગણ્હતિ પચ્ચયે.

૯૪૯.દુક્ખસમુદયો તત્થ, તણ્હા સંસારનાયિકા;
સમોધાનેતિ સઙ્ખારે, તત્થ તત્થુપપત્તિયા.

૯૫૦.તણ્હાસમ્ભવમેવેતં, તસ્મા દુક્ખં પવુચ્ચતિ;
તદપ્પવત્તિ નિબ્બાનં, મગ્ગો તંપાપકોતિ ચ.

૯૫૧.ચતુસચ્ચવવત્થાન-મુખેનેવમ્પિ પચ્ચયે;
પરિગ્ગણ્હન્તિ એકચ્ચે, સઙ્ખારાનમથાપરે.

૯૫૨.આલોકાકાસવાયાપપથવિઞ્ઞુપનિસ્સયં;
ભવઙ્ગપરિણામઞ્ચ, લભિત્વાવ યથારહં.

૯૫૩.છ વત્થૂનિ ચ નિસ્સાય, છ દ્વારારમ્મણાનિ ચ;
પટિચ્ચ મનસિકારં, પવત્તન્તિ અરૂપિનો.

૯૫૪.યથાસકસમુટ્ઠાનં , વિભાગેહિ ચ રૂપિનો;
પવત્તન્તિ એકચ્ચેતિ, પરિગ્ગણ્હન્તિ પચ્ચયે.

૯૫૫.અવિજ્જાપચ્ચયા હોન્તિ, સઙ્ખારા તુ તતો તથા;
વિઞ્ઞાણં નામરૂપઞ્ચ, સળાયતનનામકં.

૯૫૬.ફસ્સો ચ વેદના તણ્હા, ઉપાદાનં ભવો તતો;
જાતિ જરા મરણઞ્ચ, પવત્તતિ યથારહં.

૯૫૭.તતો સોકો પરિદેવો, દુક્ખઞ્ચેવ તથાપરં;
દોમનસ્સમુપાયાસો, સમ્ભોતિ ચ યથારહં.

૯૫૮.એતસ્સ કેવલસ્સેવં, દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમ્ભવો;
પટિચ્ચસમુપ્પાદોવ, નત્થઞ્ઞો કોચિ કારકો.

૯૫૯.તત્થાવિજ્જાદયો દ્વેપિ, અદ્ધાતીતો અનાગતો;
જાતાદયોપરે અટ્ઠ, પચ્ચુપ્પન્નોતિ વણ્ણિતો.

૯૬૦.પુઞ્ઞાપુઞ્ઞાનેઞ્જવસા, સઙ્ખારા તિવિધા તથા;
ભવેકદેસો કમ્મઞ્ચ, કમ્મવટ્ટન્તિ વુચ્ચતિ.

૯૬૧.અવિજ્જાતણ્હુપાદાના, ક્લેસવટ્ટમથાપરે;
વિપાકવટ્ટં સત્તાપિ, ઉપપત્તિભવોપિ ચ.

૯૬૨.અવિજ્જાસઙ્ખારાનં તુ, ગહણે ગહિતાવ તે;
તણ્હુપાદાનભવાતિ, અતીતે પઞ્ચ હેતવો.

૯૬૩.તણ્હુપાદાનભવાનં, ગહણે ગહિતાવ તે;
અવિજ્જા સઙ્ખારા ચેતિ, પચ્ચુપ્પન્નેપિ પઞ્ચકે.

૯૬૪.વિઞ્ઞાણાદિસરૂપેન, દસ્સિતં ફલપઞ્ચકં;
તથા તદેવ જાતાદિ-નામેનાનાગતન્તિ ચ.

૯૬૫.અતીતે હેતવો પઞ્ચ, ઇદાનિ ફલપઞ્ચકં;

ઇદાનિ હેતવો પઞ્ચ, આયતિં ફલપઞ્ચકં.

૯૬૬હેતુફલં ફલહેતુ, પુન હેતુફલાનિ ચ;
તિસન્ધિ ચતુસઙ્ખેપં, વીસતાકારમબ્રવું.

૯૬૭અત્થધમ્મપટિવેધ-દેસનાનં યથારહં;
ગમ્ભીરત્તા ચતુન્નમ્પિ, ચતુગમ્ભીરતા મતા.

૯૬૮એકત્તનાનત્તનયા, અબ્યાપારનયોપરો;
તથેવંધમ્મતા ચેતિ, નયા વુત્તા ચતુબ્બિધા.

૯૬૯જરામરણસોકાદિ-પીળિતાનમભિણ્હસો;
આસવાનં સમુપ્પાદા, અવિજ્જા ચ પવત્તતિ.

૯૭૦અવિજ્જાપચ્ચયા હોન્તિ, સઙ્ખારાપિ યથા પુરે;
બદ્ધાવિચ્છેદમિચ્ચેવં, ભવચક્કમનાદિકં.

૯૭૧તણ્હાવિજ્જાનાભિકં તં, જરામરણનેમિકં;
સેસાકારાદિઘટિકં, તિભવારથયોજિતં.

૯૭૨તિઅદ્ધઞ્ચ તિવટ્ટઞ્ચ, તિસન્ધિઘટિકં તથા;
ચતુસઙ્ખેપગમ્ભીરનયમણ્ડિતદેસનં.

૯૭૩વીસતાકારવિભાગં, દ્વાદસાકારસઙ્ગહં;
ધમ્મટ્ઠિતીતિ દીપેન્તિ, ઇદપ્પચ્ચયતં બુધા.

૯૭૪પટિચ્ચસમુપ્પાદોયં, પચ્ચયાકારનામતો;
સઙ્ખેપતો ચ વિત્થારા, વિવિધાકારભેદતો.

૯૭૫જનેતિ પચ્ચયુપ્પન્ને, અવિજ્જાદિપવત્તિયા;
અવિજ્જાદિનિરોધેન, નિરોધેતિ ચ સબ્બથા.

૯૭૬પચ્ચયપ્પચ્ચયુપ્પન્ન-વસેનેવ પવત્તતિ;
સંસારોયન્તિ એકચ્ચે, પરિગ્ગણ્હન્તિ પચ્ચયે.

૯૭૭સમન્તપટ્ઠાનમહાપકરણવિભાગતો;
એકચ્ચે પરિગ્ગણ્હન્તિ, ચતુવીસતિ પચ્ચયે.

૯૭૮ઇતિ નાનપ્પકારેન, પચ્ચયાનં પરિગ્ગહો;
સપ્પચ્ચયનામરૂપં, વવત્થાનન્તિ વેદિતં.

૯૭૯ઇદપ્પચ્ચયતાઞાણં, પચ્ચયાકારદસ્સનં;
ધમ્મટ્ઠિતિ યથાભૂતઞાણદસ્સનનામકં.

૯૮૦કાલત્તયવિભાગેસુ , કઙ્ખાસંક્લેસસોધનં;
કઙ્ખાવિતરણા નામ, **વિસુદ્ધી**તિ પવુચ્ચતીતિ.

ઇતિ નિબ્બાનવિભાગે પરિગ્ગહવિસુદ્ધિકથા નિટ્ઠિતા.

ચતુવીસતિમો પરિચ્છેદો.

પઞ્ચવીસતિમો પરિચ્છેદો

૨૫. વિપસ્સનાવુદ્ધિકથા

૯૮૧.સીલચિત્તદિટ્ઠિકઙ્ખાવિતરણવિસુદ્ધિયો ;
પત્વા કલાપતો તાવ, સમ્મસેય્ય તતો પરં.

૯૮૨.કલાપતો સમ્મસનં, ઉદયબ્બયદસ્સનં;
ભઙ્ગઞાણં ભયઞાણં, તથાદીનવનિબ્બિદા.

૯૮૩.મુચ્ચિતુકમ્યતાઞાણં, પટિસઙ્ખાનુપસ્સના;
સઙ્ખારુપેક્ખાનુલોમમિચ્ચાનુક્કમતો ઠિતા.

૯૮૪.વિપસ્સનાતિ ચક્ખાતા, દસઞાણપરમ્પરા;
લક્ખણત્તયમાહચ્ચ, સઙ્ખારેસુ પવત્તતિ.

૯૮૫.તસ્મા કલાપતો તાવ, સમ્મસેય્ય તિલક્ખણં;
સમ્મસિત્વા અતીતાદિખન્ધાયતનધાતુયો.

૯૮૬.અનિચ્ચા તે ખયટ્ઠેન, ખન્ધા દુક્ખા ભયટ્ઠતો;
અનત્તા અસારકટ્ઠેન, ઇચ્ચાભિણ્હં વિચિન્તયં.

૯૮૭.તસ્સેવં સમ્મસન્તસ્સ, ઉપટ્ઠાતિ તિલક્ખણં;
સઙ્ખારેસુ તતો યોગી, ખણસન્તતિઅદ્ધતો.

૯૮૮.પચ્ચુપ્પન્નાન ધમ્માનં, ઉદયઞ્ચ વયં તથા;
પઞ્ઞાસાકારભેદેહિ, અનુપસ્સતિ તત્થ હિ.

૯૮૯.અવિજ્જાતણ્હાકમ્માનં, ઉદયા ચ નિરોધતો;
સમુદયા નિરોધા ચ, પઞ્ચન્નં દસ્સિતા તથા.

૯૯૦.રૂપસ્સાહારતો તિણ્ણં, ફસ્સતો નામરૂપતો;
વિઞ્ઞાણસ્સેતિ સબ્બેપિ, ચત્તાલીસ સમિસ્સિતા.

૯૯૧.નિબ્બત્તિલક્ખણં ભઙ્ગ-
લક્ખણઞ્ચેત્થ પસ્સતો;
ખણતોદયતો ચેતિ,
સમપઞ્ઞાસ હોન્તિ તે.

૯૯૨ ઇતિ ખન્ધમુખેનેતે, વિભત્તા ઉદયબ્બયા;
આયતનાદિભેદેહિ, યોજેતબ્બા યથારહં.

૯૯૩ ઉદયઞ્ચ વયઞ્ચેવં, પસ્સતો તસ્સ યોગિનો;
વિભૂતા હોન્તિ સઙ્ખારા, સમુટ્ઠાતિ તિલક્ખણં.

૯૯૪ બોધિપક્ખિયધમ્મા ચ,
તે પસ્સન્તિ વિસેસતો;
તતો જાયન્તુપક્લેસા,
દસોપક્લેસવત્થુકા.

૯૯૫ ઓભાસો પીતિ પસ્સદ્ધિ, અધિમોક્ખો ચ પગ્ગહો;
સુખં ઞાણમુપટ્ઠાનં, ઉપેક્ખા ચ નિકન્તિ ચ.

૯૯૬ તણ્હામાનદિટ્ઠિગ્ગાહવસેન તિવિધેપિ તે;
અસ્સાદેન્તો ઉન્નમન્તો, મમાયન્તો કિલિસ્સતિ.

૯૯૭ મગ્ગં ફલઞ્ચ નિબ્બાનં, પત્તોસ્મીતિ અકોવિદો;
વેક્ખબુજ્ઝતિ મઞ્ઞન્તો, પપ્પોતિ અધિમાનિકો.

૯૯૮ મગ્ગાદયો ન હોન્તેતે,
તણ્હાગાહાદિવત્થુતો;
તણ્હામાનદિટ્ઠિયો ચુપક્લેસા પરિપન્થકા.

૯૯૯ પોરાણમેવ ખન્ધાનં, ઉદયબ્બયદસ્સનં;
તિલક્ખણારમ્મણતો, મગ્ગો નિબ્બાનપચ્ચયો.

૧૦૦૦ ઇતિ મગ્ગં અમગ્ગઞ્ચ, વિસોધેન્તસ્સ સિજ્ઝતિ;
વિસુદ્ધિ ચ **મગ્ગામગ્ગઞાણદસ્સન**નામિકા.

૧૦૦૧ યથાપરા વિસુદ્ધીનં, ઉદયબ્બયદસ્સનં;
આદિં કત્વા **પટિપદાઞાણદસ્સન**નામિકા.

૧૦૦૨ ઇચ્છા સંક્લેસવિક્ખેપવિસુદ્ધન્તં યથા પુરે;
પટિપજ્જતિ મેધાવી, ઉદયબ્બયદસ્સનં.

૧૦૦૩ ઇતિ ખોદયબ્બયાનુપસ્સનાઞાણવીથિયં;
સિક્ખન્તસ્સાચિરેનેવ, પરિપક્કા વિપસ્સના.

१००४ સહાયોદયવોહારં, વયમેવાધિમુચ્ચતો;
ઉપ્પાદાભોગમોહાય, ભઙ્ગમેવાનુતિટ્ઠતિ.

१००५ તતો નિજ્ઝરધારાવ, ગઙ્ગાવારોદકં વિય;
ભિજ્જમાનતિણાનિવ, પટિપજ્જા સિખા વિય.

१००६ પતન્તે ચ વયન્તે ચ, ભિજ્જન્તિચ્ચેવ સઙ્ખતે;
પસ્સતો તસ્સ ભઙ્ગાનુપસ્સનાઞાણમીરિતં.

१००७ તતો ભયાનુપસ્સના, સભયાતિ વિપસ્સતો;
આદીનવાનુપસ્સના-ઞાણં આદીનવાતિ ચ.

१००८ નિબ્બિદાનુપસ્સના ચ, નિબ્બિન્દન્તસ્સ યોગિનો;
મુઞ્ચિતુકમ્યતાઞાણં, તતો મુઞ્ચિતુમિચ્છતો.

१००९ નિચ્ચા ચે ન નિરુજ્ઝેય્ય, ન બાધેય્ય સુખા યદિ;
વસે વત્તેય્ય અત્તા ચે, તદભાવા ન તે તથા.

१०१० સુઠ્ઠુ મુઞ્ચિતુમિચ્ચેવં, પટિપચ્ચક્ખતો તતો;
પટિસઙ્ખાનુપસ્સના-ઞાણં જાતન્તિ વુચ્ચતિ.

१०११ સાધુકં પટિસઙ્ખાય, સઙ્ખારેસુ તિલક્ખણં;
સુપરિઞ્ઞાતસઙ્ખારે, તથેવ પટિપસ્સતિ.

१०१२ અનિચ્ચા દુક્ખાનત્તા ચ, સઙ્ખારાવ ન ચાપરો;
અત્તા વા અત્તનીયં વા, નાહં ન તુ મમાતિ ચ.

१०१३ તતોવ તત્થ મજ્ઝત્તો, નન્દિરાગવિનિસ્સટો;
અત્તત્તનિયભાવેન, સઙ્ખારેસ્વજ્ઝુપેક્ખતિ.

१०१४ સઙ્ખારુપેક્ખાસઙ્ખાતં, ઞાણં તસ્સ ઇતીરિતં;
તતો વુટ્ઠાનઘટિતં, અનુલોમન્તિ વુચ્ચતિ.

१०१५ સુપરિઞ્ઞાતસઙ્ખારે, સુસમ્મટ્ઠતિલક્ખણે;
ઉપેક્ખન્તસ્સ તસ્સેવ, સિખાપત્તા વિપસ્સના.

१०१६ સઙ્ખારધમ્મે આરબ્ભ, તાવ કાલં પવત્તતિ;
તીરદસ્સીવ સકુણો, યાવ પારં ન પસ્સતિ.

१०१७ યદા પસ્સતિ નિબ્બાનં, વુટ્ઠાનગહિતા તદા;

વુટ્ઠાનગામિની નામ, સાનુલોમા પવુચ્ચતિ.

૧૦૧૯ઇતિ દ્વીહિ વિસુદ્ધીહિ, વિસુદ્ધાય વિપસ્સતો;
વિપસ્સનાપટિપદં, પૂરેતીતિ પવુચ્ચતીતિ.

ઇતિ નિબ્બાનવિભાગે વિપસ્સનાવુદ્ધિકથા નિટ્ઠિતા.

પઞ્ચવીસતિમો પરિચ્છેદો.

છબ્બિસતિમો પરિચ્છેદો

૨૬. વુટ્ઠાનવિસુદ્ધિકથા

૧૦૧૯ તસ્સેવં પટિપન્નસ્સ, સિખાપત્તા વિપસ્સના;
વુટ્ઠાનગામિની નામ, યદા હોતિ તદા પન.

૧૦૨૦ પરિકમ્મોપચારાનુલોમગોત્રભુતો પરં;
મગ્ગો તતો ફલં હોતિ, ભવઙ્ગા પચ્ચવેક્ખણા.

૧૦૨૧ પરિકમ્મોપચારાનુલોમસઙ્ખાતગોચરા ;
મગ્ગસ્સાવજ્જનં હુત્વા, નિબ્બાને હોતિ ગોત્રભુ.

૧૦૨૨ ચતુત્થં પઞ્ચમં વાથ, છટ્ઠં વાપિ યથારહં;
અપ્પેતિ મગ્ગજવનં, નિબ્બાને સકિમેવ તં.

૧૦૨૩ તતો ફલાનિ તીણિ દ્વે, એકં વાથ યથાક્કમં;
મગ્ગાવસેસનિરોધમગ્ગવુટ્ઠાનવીથિયં.

૧૦૨૪ તતો ભવઙ્ગપાતોવ,
તં છેત્વા પચ્ચવેક્ખણા;
તિસ્સો પઞ્ચવિધા હોન્તિ,
યથાયોગં તથા હિ ચ.

૧૦૨૫ મગ્ગં ફલઞ્ચ નિબ્બાનં, અવસ્સં પચ્ચવેક્ખતિ;
હીને કિલેસે સેસે ચ, પચ્ચવેક્ખતિ વા ન વા.

૧૦૨૬ તતો ચ પુન સઙ્ખારે, વિપસ્સન્તો યથા પુરે;
અપ્પેતિ અનુપુબ્બેન, સેસમગ્ગફલાનિ ચ.

૧૦૨૭ તત્થ વુચ્ચન્તિ નિબ્બાન-ફલમગ્ગવિપસ્સના;
સુઞ્ઞતા ચાનિમિત્તા ચ, તથાપણિહિતાનિ ચ.

૧૦૨૮ સુઞ્ઞતાવિપસ્સનાદિનામેન હિ વિપસ્સતિ;
વિમોક્ખમુખભૂતાતિ, તિવિધા ભાજિતા તથા.

૧૦૨૯ સુઞ્ઞતાદિકનામેન, વિમોક્ખા તિવિધા મતા;
નિબ્બાનફલમગ્ગા ચ, સમાપત્તિસમાધયો.

૧૦૩૦. એત્થેવ પઠમભૂમિં, પત્તો અરિયપુગ્ગલો;
સત્તક્ખત્તુપરમો સો, **સોતાપન્નો**તિ વુચ્ચતિ.

૧૦૩૧. પત્તો દુતિયભૂમિઞ્ચ, **સકદાગામિ**નામકો;
સકિમેવ ઇમં લોકં, આગન્ત્વા હોતિ માનુસં.

૧૦૩૨. પત્તો તતિયભૂમિઞ્ચ, **અનાગામી**તિ વુચ્ચતિ;
બ્રહ્મલોકા અનાગન્ત્વા, ઇધકામોપપત્તિયા.

૧૦૩૩. પત્તો ચતુત્થભૂમિઞ્ચ, **અરહા** અગ્ગપુગ્ગલો;
દિટ્ઠેવ ધમ્મે દુક્ખગ્ગિં, નિબ્બાપેતીતિ વુચ્ચતિ.

૧૦૩૪. ઇતિ મગ્ગફલટ્ઠાનં, વસા અરિયપુગ્ગલા;
દ્વિધાપિ ચતુધા યુગ્ગા, અટ્ઠ હોન્તિ વિભાગતો.

૧૦૩૫. ઉભતોભાગવિમુત્ત-
વિભાગાદિવસા પન;
વિભત્તા હોન્તિ સત્તેતે,
યથાયોગં તથા હિ ચ.

૧૦૩૬. સદ્ધાધુરસ્સાનિચ્ચતો, વુટ્ઠાનં દુક્ખતોપિ ચ;
પઞ્ઞાધુરસ્સાનત્તતો, ઇતિ દીપેન્તિ પણ્ડિતા.

૧૦૩૭. સદ્ધાનુસારિ આદિમ્હિ, મજ્ઝે સદ્ધાવિમુત્તકો;
અન્તે પઞ્ઞાવિમુત્તોવ, તસ્મા સદ્ધાધુરો સિયા.

૧૦૩૮. ધમ્માનુસારિ આદિમ્હિ, દિટ્ઠિપ્પત્તો તતોપરિ;
અન્તે પઞ્ઞાવિમુત્તોવ, હોતિ પઞ્ઞાધુરોપિ ચ.

૧૦૩૯. સમથયાનિકા ચેવ, રૂપાનુત્તરપાદકા;
વિપસ્સનાયાનિકા ચ, સબ્બે સુક્ખવિપસ્સકા.

૧૦૪૦. ધુરવુટ્ઠાનભેદેન, હોન્તિ પઞ્ચેવ સબ્બથા;
આરુપ્પપાદકા ચાપિ, આદિમ્હિ દુવિધા તથા.

૧૦૪૧. છસુ ઠાનેસુ મજ્ઝકે, કાયસક્ખીતિ ભાજિતા;
ઉભતોભાગવિમુત્તો, અરહત્તે પતિટ્ઠિતો.

૧૦૪૨. ઇત્થં વુત્તયાનધુર-વુટ્ઠાનાનં વિભાગતો;

મગ્ગાપ્ફલભૂમિયો ચ, સત્તક્ખારિયપુગ્ગલા.

૧૦૪૩ તત્થ ચાનુત્તરઞાણં, સચ્ચાનં પટિવેધકં;
સમુચ્છેદપ્પહાનેન, ક્લેસાનુસયસોધનં.

૧૦૪૪ ચતુમગ્ગવિભાગેન, વુટ્ઠાનન્તિ પકિત્તિતં;
ઞાણદસ્સનવિસુદ્ધિ, નામ હોતિ તથાપિ ચ.

૧૦૪૫ મગ્ગો ચ પરિજાનાતિ, દુક્ખં તેભૂમકં તથા;
યથાયોગં પજહતિ, તણ્હાસમુદયમ્પિ ચ.

૧૦૪૬ નિરોધં સચ્છિકરોતિ, મગ્ગસચ્ચમનુત્તરં;
ભાવનાવીથિમોતિણ્ણો, ભાવેતીતિ પવુચ્ચતિ.

૧૦૪૭ દિટ્ઠિગતવિચિકિચ્છા-સીલબ્બતમસેસતો;
અપાયગમનીયઞ્ચ, રાગદોસાદિકત્તયં.

૧૦૪૮ તદેકટ્ઠે કિલેસે ચ, સહજાતપ્પહાનતો;
પજહાતિ **સોતાપત્તિ-મગ્ગો** પઠમભૂમિકો.

૧૦૪૯ તદેકટ્ઠે પજહતિ, રાગદોસાદિકેપિ ચ;
થૂલે તુ **સકદાગામિ-મગ્ગો** દુતિયભૂમિકો.

૧૦૫૦ પજહાતિ **અનાગામિ-મગ્ગો** નિરવસેસતો;
કામરાગબ્યાપાદે ચ, તદેકટ્ઠે ચ સમ્ભવા.

૧૦૫૧ રૂપારૂપરાગમાનુ-દ્ધચ્ચાવિજ્જાતિ પઞ્ચકં;
અગ્ગમગ્ગો પજહતિ, ક્લેસે સેસે ચ સબ્બથા.

૧૦૫૨ ઇતિ સચ્ચપટિવેધં, ક્લેસક્ખયફલાવહં;
મગ્ગઞાણં પકાસેન્તિ, વિસુદ્ધિં સત્તમં બુધા.

૧૦૫૩ છબ્બિસુદ્ધિકમેનેવં, સબ્બથાય વિસુદ્ધિયા;
સત્તમાયાનુપત્તબ્બં, નિબ્બાનન્તિ પવુચ્ચતિ.

૧૦૫૪ ક્લેસક્ખયકરં તાણં, સંસારાતિક્કમં પરં;
પારિમં તીરમભયં, સબ્બસઙ્ખારનિસ્સટં.

૧૦૫૫ માનમ્મદનિમ્મદનં , પિપાસવિનયાદિના;
ક્લેસસંસારસઙ્ખાર-પટિપક્ખનિદસ્સિતં.

૧૦૫૬ અજરામરમચ્ચન્ત-મનુપ્પાદમસઙ્ખતં;
અનુત્તરમસઙ્ખારં, અનન્તમતુલઞ્ચ તં.

૧૦૫૭ પરમત્થમનોપમ્મં, સન્તિ અપ્પટિમં સુખં;
નિરોધસચ્ચ નિબ્બાનં, એકન્તં અમતં પદં.

૧૦૫૮ સોપાદિસેસનિબ્બાન-ધાતુ ચેવ તથાપરા;
અનુપાદિસેસા ચેતિ, દુવિધા પરિયાયતો.

૧૦૫૯ સુઞ્ઞતં ચાનિમિત્તઞ્ચ, તથાપણિહિતન્તિ ચ;
અત્તાદિગાહાભાવેન, તિવિધાપિ ચ ભાજિતં.

૧૦૬૦ કિલેસસંસારસઙ્ખાર-પચ્ચનીકવિભાગતો;
ભવક્ખયાદિભેદેહિ, બહુધાપિ પવુચ્ચતિ.

૧૦૬૧ સદેવમચ્ચુતં ધમ્મં, લોકુત્તરમકાલિકં;
વાનાભાવા વાનાતીતો, “**નિબ્બાન**”ન્તિ પકિત્તિતં.

ઇતિ નિબ્બાનવિભાગે વુટ્ઠાનવિસુદ્ધિકથા નિટ્ઠિતા.

છબ્બીસતિમો પરિચ્છેદો.

નિટ્ઠિતો ચ સબ્બથાપિ નિબ્બાનવિભાગો.

સત્તવીસતિમો પરિચ્છેદો

૫. પઞ્ઞત્તિવિભાગો

૨૭. પભેદકથા

૧૦૬૨ ચિત્તં ચેતસિકં રૂપં, નિબ્બાનમ્પિ ચ ભાજિતં;
તસ્મા દાનિ યથાયોગં, પઞ્ઞત્તિપિ પવુચ્ચતિ.

૧૦૬૩ સા ચાયં અત્થપઞ્ઞત્તિ-નામપઞ્ઞત્તિભેદતો;
દુવિધા હોતિ પઞ્ઞત્તિ, અત્થપઞ્ઞત્તિ તત્થ ચ.

૧૦૬૪ ત્તસમ્ભારસણ્ઠાન-સઙ્ઘાટપરિણામતો;
વિકપ્પુપટ્ઠાનાકારવોહારાભિનિવેસતો.

૧૦૬૫ તથા પવત્તસઙ્કેતસિદ્ધા અત્થા પકપ્પિતા;
પઞ્ઞાપીયન્તિ નામાતિ, **પઞ્ઞત્તી**તિ પકિત્તિતા.

૧૦૬૬ અત્થા હિ પરમત્થત્થા, પઞ્ઞત્તત્થાતિ ચ દ્વિધા;
તત્થ ચ પરમત્થત્થા, સચ્ચિકટ્ઠા સલક્ખણા.

૧૦૬૭ પઞ્ઞત્તત્થા સચ્ચિકટ્ઠસલક્ખણસભાવતો;
અઞ્ઞથા ગહિતા તંતમુપાદાય પકપ્પિતા.

૧૦૬૮ તસ્મા ઉપાદાપઞ્ઞત્તિ, અત્થપઞ્ઞત્તિનામકા;
પઞ્ઞપેતબ્બનામાવ, પઞ્ઞત્તત્થાવ સબ્બથા.

૧૦૬૯ પરમત્થા યથાવુત્તા, ચિત્તચેતસિકાદયો;
પઞ્ઞત્તા ઇત્થિપુરિસમઞ્ચપીઠપટાદયો.

૧૦૭૦ તેન વુચ્ચતિ તં નામં, પઞ્ઞપેતીતિ વુચ્ચતિ;
પઞ્ઞત્તીતિ ચ સા નામપઞ્ઞત્તીતિ તતો મતા.

૧૦૭૧ સઙ્ખા સમઞ્ઞા પઞ્ઞત્તિ, વોહારોતિ ચ ભાજિતા;
ચતુધા પઞ્ઞપેતબ્બપઞ્ઞત્તીતિ હિ વણ્ણિતા.

૧૦૭૨ તતો નામં નામકમ્મં, નામધેય્યં અથાપરં;
નિરુત્તિ બ્યઞ્જનમભિલાપોતિ પન ભાજિતા.

૧૦૭૩. નામપઞ્ઞત્તિ નામાતિ, પઞ્ઞત્તિ દુવિધા કતા;
સબ્બેવ ધમ્મા પઞ્ઞત્તિપથાતિ પન ભાજિતા.

૧૦૭૪. પરમત્થપઞ્ઞત્તત્થા, દુવિધા હોન્તિ તત્થ ચ;
પઞ્ઞત્તિપથાવ હોન્તિ, પરમત્થા સલક્ખણા.

૧૦૭૫. પઞ્ઞત્તત્થા પઞ્ઞત્તિ ચ, પઞ્ઞપેતબ્બમત્તતો;
પઞ્ઞત્તિપથા ચ નામપઞ્ઞત્તિપથભાવતો.

૧૦૭૬. નામમ્પિ પઞ્ઞાપેતબ્બમેવ કિઞ્ચાપિ કેનચિ;
નામમેવમ્પેતં તત્થ, પઞ્ઞત્તિચ્ચેવ વણ્ણિતં.

૧૦૭૭. પઞ્ઞપેતબ્બધમ્મા ચ, તેસં પઞ્ઞાપિતાપિ ચ;
ઇચ્છિતબ્બાપિ પઞ્ઞત્તિપથા પઞ્ઞત્તિનાનતા.

૧૦૭૮. ઇતિ વુત્તાનુસારેન, વુત્તં અટ્ઠકથાનયે;
નયં ગહેત્વા એત્થાપિ, પઞ્ઞત્તિ દુવિધા કતા.

૧૦૭૯. તસ્મિમ્પિ પરમત્થા ચ, સચ્ચિકટ્ઠસલક્ખણા;
અત્થા પઞ્ઞત્તિમત્તા ચ, અત્થપઞ્ઞત્તિનામકા.

૧૦૮૦. તેસં પઞ્ઞાપિકા ચેવ, નામપઞ્ઞત્તિનામિકા;
ઇચ્ચેવં વણ્ણનામગ્ગે, ઞેય્યત્તા તિવિધા કતા.

૧૦૮૧. પરમત્થસચ્ચં નામ, પરમત્થાવ તત્થ ચ;
સચ્ચિકટ્ઠસભાવત્તા, અવિસંવાદકા હિ તે.

૧૦૮૨. સમ્મુતિસચ્ચં પઞ્ઞત્તિદ્વયં વોહારવુત્તિયા;
લોકસમઞ્ઞાધિપ્પાયાવિસંવાદકભાવતો.

૧૦૮૩. ઇતિ સચ્ચદ્વયમ્પેતં, અક્ખાસિ પુરિસુત્તમો;
તેનાપિ નામસંવિઞ્ઞૂ, વોહરેય્યુભયમ્પિ વા.

ઇતિ પઞ્ઞત્તિવિભાગે પભેદકથા નિટ્ઠિતા.

સત્તવીસતિમો પરિચ્છેદો.

અટ્ઠવીસતિમો પરિચ્છેદો

૨૮. અત્થપઞ્ઞત્તિકથા

૧૦૮૪. અત્થ ચ પુબ્બાપરિય-પવત્તક્ખન્ધસમ્મતા;
વિઞ્ઞત્તિન્દ્રિયવિપ્ફાર-વિસેસોપનિબન્ધના.

૧૦૮૫. દેવયક્ખમનુસ્સાદિ-નાનાભેદા સલક્ખિકા;
સત્તપઞ્ઞત્તિ નામાયં, સ્વાયં સત્તોતિ સમ્મતો.

૧૦૮૬. દ્દત્તયમુપાદાય,
ખન્ધાયતનવુત્તિયા;
કારકો વેદકો વાયં,
સન્ધાવતિ ભવે ભવે.

૧૦૮૭. તસ્મા સંસારમાપન્નો, સત્તો નામ સ પુગ્ગલો;
અહમત્તાપરા ઇત્થી, પુરિસોતિ ચ કપ્પિતો.

૧૦૮૮. સ્વાયં ખન્ધાદિતો સત્તો, અઞ્ઞોતિ ચ ન વુચ્ચતિ;
ખન્ધાદિવિનિમુત્તસ્સ, સત્તસ્સેવ અભાવતો.

૧૦૮૯. ખન્ધા ખન્ધાનમેવાયં, સત્તોતિ ચ ન વુચ્ચતિ;
ખન્ધવોહારતો તસ્સ, અઞ્ઞવોહારસમ્ભવા.

૧૦૯૦. ઇચ્ચેવં ખન્ધનાનત્તે-કત્તમુત્તોપિ અત્થતો;
તબ્બિસેસાવચરિત-વોહારો ચ તુ દિસ્સતિ.

૧૦૯૧. તેનાયં પુગ્ગલો સત્તો, જાયતિજ્જિય્યતીતિ ચ;
મીયતીતિ ચ તસ્સાયં, સંસારોતિ પવુચ્ચતિ.

૧૦૯૨. મતો જાતો ચ ન સ્વેવ, ખન્ધભેદોપચારતો;
નાપરો સ્વેવ સન્તાનભેદાભાવોપચારતો.

૧૦૯૩. નાનત્તેકત્તમિચ્ચેવં, પુગ્ગલસ્સોપચારતો;
ઉચ્છેદસસ્સતત્તં વા, તસ્મા નોપેતિ પુગ્ગલો.

૧૦૯૪. ઇચ્ચાયં પુગ્ગલો નામ, સત્તો સંસારકારકો;
ખન્ધાદિકમુપાદાય, પઞ્ઞત્તોતિ પવુચ્ચતિ.

૧૦૯૫ તસ્મા પુગ્ગલસઙ્ખાતા, સંસારોપનિબન્ધના;
સત્તપઞ્ઞત્તિ નામાતિ, વિઞ્ઞાતબ્બા વિભાવિના.

૧૦૯૬ અજ્ઝત્તિકા ચ કેસાદિકોટ્ઠાસા બાહિરેસુ ચ;
ભૂમિપબ્બતપાસાણતિણરુક્ખલતાદિકા.

૧૦૯૭ ભૂતસમ્ભારનિબ્બત્તિવિભાગપરિકપ્પિતા;
તમુપાદાય **સમ્ભારપઞ્ઞત્તી**તિ પવુચ્ચતિ.

૧૦૯૮ ભૂતસમ્ભારસણ્ઠાનવિભાગપરિકપ્પિતા;
સણ્ઠાનપઞ્ઞત્તિ નામ, થમ્ભકુમ્ભાદિકા મતા.

૧૦૯૯ ભૂતસમ્ભારસઙ્ઘાતવિસેસપરિકપ્પિતા;
સઙ્ઘાતપઞ્ઞત્તિ નામ, રથગેહાદિકા મતા.

૧૧૦૦ ભૂતસમ્ભારવિસેસપરિણામપકપ્પિતા;
પરિણામપઞ્ઞત્તીતિ, દધિભત્તાદિકા મતા.

૧૧૦૧ ઇત્થમજ્ઝત્તબહિદ્ધા , ધમ્મા સમ્ભારસમ્ભૂતા;
સન્તાનવુત્તિ સઙ્કેતસિદ્ધા પઞ્ઞત્તિ પઞ્ચધા.

૧૧૦૨ તથા તથા સમુપ્પન્નવિકપ્પાભોગસમ્મતા;
વિકપ્પપઞ્ઞત્તિ નામ, કાલાકાસદિસાદિકા.

૧૧૦૩ તં તં નિમિત્તમાગમ્મ, તતોપટ્ઠાનકપ્પિતા;
ઉપટ્ઠાનપઞ્ઞત્તીતિ, પટિભાગાદિકા મતા.

૧૧૦૪ વિસેસાકારમત્તાપિ, અત્થન્તરપકપ્પિતા;
આકારપઞ્ઞત્તિ નામ, વિઞ્ઞત્તિલહુતાદિકા.

૧૧૦૫ તં તં કારણમાગમ્મ, તથા વોહારકપ્પિતા;
વોહારપઞ્ઞત્તિ નામ, કથિનાપત્તિઆદિકા.

૧૧૦૬ બાલો યો સો ચ મે અત્તા,
સો ભવિસ્સામિ મં ચ તુ;
નિચ્ચો ધુવો સસ્સતોતિ-
આદિકા પન સબ્બથા.

૧૧૦૭ અબ્બોહારનિમિત્તાનં, અભાવેપિ પવત્તિતો;

અભિનિવેસપઞ્ઞત્તિ, નામ તિત્થિયકપ્પિતા.

૧૧૦૮. ઇચ્ચેવં લોકસાસનતિત્થાયતનકપ્પિતા;
સન્તાનમુત્તસઙ્કેતસિદ્ધા અત્થાપિ પઞ્ચધા.

૧૧૦૯. ઙ્કાનવુત્તિસન્તાનમુત્તભેદવસા દ્વિધા;
અત્થપઞ્ઞત્તિ નામાયં, દસધા પરિદીપિતા.

૧૧૧૦. ઇતિ વુત્તપ્પકારેસુ, પઞ્ઞત્તત્થેસુ પણ્ડિતા;
પઞ્ઞત્તિમત્તં સન્ધાય, વોહરન્તિ યથાકથં.

૧૧૧૧. યદઞ્ઞે પન બાલા ચ, તિત્થિયાપિ અકોવિદા;
પઞ્ઞત્તિમતિધાવિત્વા, ગણ્હન્તિ પરમત્થતો.

૧૧૧૨. તે તથા ગહિતાકારા, અઞ્ઞાણગહિતા જના;
મિચ્છત્તાભિનિવિટ્ઠા ચ, વડ્ઢન્તિ ભવબન્ધનં.

૧૧૧૩. દુવિધેસુપિ અત્થેસુ, તસ્મા પણ્ડિતજાતિકો;
પરમત્થપઞ્ઞત્તીસુ, વિભાગમિતિ લક્ખયેતિ.

ઇતિ પઞ્ઞત્તિવિભાગે અત્થપઞ્ઞત્તિકથા નિટ્ઠિતા.

અટ્ઠવીસતિમો પરિચ્છેદો.

એકૂનતિંસતિમો પરિચ્છેદો

૨૯. નામપઞ્ઞત્તિકથા

૧૧૧૪ નામવોહારસઙ્કેતકારણોપનિબન્ધના;
યથાવુત્તત્થસદ્દાનં, અન્તરા ચિન્તના ગતા.

૧૧૧૫ **નામપઞ્ઞત્તિ** નામાયં, અત્થસદ્દવિનિસ્સટા;
તંદ્વયાબદ્ધસઙ્કેતઞેય્યાકારોપલક્ખિતા.

૧૧૧૬ સા ગય્હતિ નામઘોસગોચરુપ્પન્નવીથિયા;
પવત્તાનન્તરુપ્પન્ન-મનોદ્વારિકવીથિયા.

૧૧૧૭ મઞ્ચપીઠાદિસદ્દં હિ, સોતવિઞ્ઞાણવીથિયા;
સુત્વા તમેવ ચિન્તેત્વા, મનોદ્વારિકવીથિયા.

૧૧૧૮ તતો સઙ્કેતનિપ્ફન્નં, નામં ચિન્તાય ગય્હતિ;
નામપઞ્ઞત્તિઅત્થા તુ, તતો ગય્હન્તિ સમ્ભવા.

૧૧૧૯ સદ્દનામત્થપઞ્ઞત્તિપરમત્થવસેન હિ;
ચતુધા તિવિધા વાથ, ચિન્તના તત્થ ઇચ્છિતા.

૧૧૨૦ ઇત્થમટ્ઠકથામગ્ગં, વણ્ણેન્તેન હિ દસ્સિતો;
નયો આચરિયેનેતિ, વિભાગોયં પકાસિતો.

૧૧૨૧ યત્થઞ્ઞા કાચિ વિઞ્ઞત્તિ, વિકારસહિતો પન;
સદ્દોવ નામપઞ્ઞત્તિ, ઇચ્ચેકચ્ચેહિ વણ્ણિતં.

૧૧૨૨ તદેતં નામપઞ્ઞત્તિભાવેનેકવિધમ્પિ ચ;
નેરુત્તિકયાદિચ્છકવસા નામં દ્વિધા ભવે.

૧૧૨૩ તઞ્ઞાસુ ધાતુરૂપાનિ, પચ્ચયઞ્ચ તતો પરં;
કત્વા વણ્ણાગમાદિઞ્ચ, સદ્દલક્ખણસાધિતં.

૧૧૨૪ નેરુત્તિકમુદીરેન્તિ , નામં યાદિચ્છકં પદં;
યદિચ્છાય કતમત્તં, બ્યઞ્જનત્થવિવજ્જિતં.

૧૧૨૫ તિવિધમ્પિ તદન્વત્થકાદિમઞ્ચોપચારિમં;
નિબ્બચનત્થસાપેક્ખં, તત્થાન્વત્થમુદીરિતં.

૧૧૨૬ યદિચ્છાકતસઙ્કેતં, કાદિમઞ્ચોપચારિમં;
અતમ્ભૂતસ્સ તબ્ભાવવોહારોતિ પવુચ્ચતિ.

૧૧૨૭ તથા સામઞ્ઞનામઞ્ચ, ગુણનામઞ્ચ કિત્તિમં;
ઓપપાતિકમિચ્ચેવં, નામં હોતિ ચતુબ્બિધં.

૧૧૨૮ મહાજનસમ્મતઞ્ચ, અન્વત્થઞ્ચેવ તાદિસં;
તીણિ નામાનિ ચન્દાદિનામં તત્થોપપાતિકં.

૧૧૨૯ યાદિચ્છકમાવત્થિકં, નેમિત્તકમથાપરં;
લિઙ્ગિકં રુળ્હિકઞ્ચેતિ, નામં પઞ્ચવિધં ભવે.

૧૧૩૦ યાદિચ્છકં યથાવુડ્ઢં, વચ્છદમ્માદિકં પન;
આવત્થિકં નેમિત્તકં, સીલવાપઞ્ઞવાદિકં.

૧૧૩૧ લિઙ્ગિકં દિટ્ઠલિઙ્ગં તુ, દણ્ડીછત્તીતિઆદિકં;
રુળ્હિકં લેસમત્તેન, રુળ્હં ગોમહિંસાદિકં.

૧૧૩૨ વિજ્જમાનાવિજ્જમાન-પઞ્ઞત્તોભયમિસ્સિતા;
વિભત્તા નામપઞ્ઞત્તિ, છબ્બિધા હોતિ તત્થ હિ.

૧૧૩૩ વિજ્જમાનપઞ્ઞત્તીતિ , વિજ્જમાનત્થદીપિતા;
વુચ્ચતિ ખન્ધાયતન-ધાતુપઞ્ચિન્દ્રિયાદિકા.

૧૧૩૪ અવિજ્જમાનપઞ્ઞત્તિ-નામિકા પરમત્થતો;
અવિજ્જમાનમઞ્ચાદિ, અત્થપઞ્ઞત્તિદીપિતા.

૧૧૩૫ વિજ્જમાનેન અવિજ્જ-માનપઞ્ઞત્તિનામિકા;
તેવિજ્જો છળભિઞ્ઞો ચ, સીલવા પઞ્ઞવાપિ ચ.

૧૧૩૬ અવિજ્જમાનેન વિજ્જ-માનપઞ્ઞત્તિનામિકા;
ઇત્થિરૂપં ઇત્થિસદ્દો, ઇત્થિચિત્તન્તિઆદિકા.

૧૧૩૭ વિજ્જમાનેન તુ વિજ્જ-માનપઞ્ઞત્તિનામિકા;
ચક્ખુવિઞ્ઞાણં ચ ચક્ખુ-સમ્ફસ્સો ચેવમાદિકા.

૧૧૩૮ અવિજ્જમાનેનાવિજ્જ-માનપઞ્ઞત્તિનામિકા;
ખત્તિયપુત્તો બ્રાહ્મણ-પુત્તો ઇચ્ચેવમાદિકા.

૧૧૩૯ ઇતિ વુત્તાનુસારેન, નામપઞ્ઞત્તિયા બુધો;

સરૂપં વિસયઞ્ચેવ, વિભાગઞ્ચ વિભાવયે.

૧૧૪૦. એવં પરમત્થા ચ, યથાવુત્તા ચતુબ્બિધા;
પઞ્ઞત્તિ દુવિધા ચેતિ, ઞેય્યત્થા છબ્બિધા મતાતિ.

ઇતિ પઞ્ઞત્તિવિભાગે નામપઞ્ઞત્તિકથા નિટ્ઠિતા.

એકૂનતિંસતિમો પરિચ્છેદો.

નિટ્ઠિતો ચ સબ્બથાપિ પઞ્ઞત્તિવિભાગો.

નિગમનકથા

૧૧૪૧. રટ્ઠે **કઞ્ચિવરે** રટ્ઠે, **કાવેરિ**નગરે વરે;
કુલે સઞ્ઞાતભૂતેન, બહુસ્સુતેન ઞાણિના.

૧૧૪૨. **અનુરુદ્ધેન થેરેન**, અનિરુદ્ધયસસ્સિના;
તમ્બરટ્ઠે વસન્તેન, નગરે **તઞ્જ**નામકે.

૧૧૪૩. તત્થ **સઙ્ઘવિસિટ્ઠેન**, યાચિતેન અનાકુલં;
મહાવિહારવાસીનં, વાચનામગ્ગનિસ્સિતં.

૧૧૪૪. [illegible] **પરમત્થવિનિચ્છયં**;

ઇતિ અનુરુદ્ધાચરિયેન રચિતો

પરમત્થવિનિચ્છયો નિટ્ઠિતો.

નમો તસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ

સય્યસક્ષેંપો

ગન્થારમ્ભકથા

૧. નમસ્સિત્વા તિલોકગ્ગં, ઞેય્યસાગરપારગું;
ભવાભાવકરં ધમ્મં, ગણઞ્ચ ગુણસાગરં.

૨. નિસ્સાય પુબ્બાચરિયમતં અત્થાવિરોધિનં;
વક્ખામિ સચ્ચસઙ્ખેપં, હિતં કારકયોગિનં.

૧. પઠમો પરિચ્છેદો

રૂપસઙ્ખેપો

૩. **સચ્ચાનિ** પરમત્થઞ્ચ, સમ્મુતિઞ્ચાતિ દ્વે તહિં;
થદ્ધભાવાદિના ઞેય્યં, સચ્ચં તં **પરમત્થકં**.

૪. સન્નિવેસવિસેસાદિઞેય્યં **સમ્મુતિ** તં દ્વયં;
ભાવસઙ્કેતસિદ્ધીનં, તથત્તા સચ્ચમીરિતં.

૫. પરમત્થો સનિબ્બાનપઞ્ચક્ખન્ધેત્થ રાસિતો;
ખન્ધત્થો ચ સમાસેત્વા, વુત્તોતીતાદિભેદનં.

૬. વેદનાદીસુપેકસ્મિં, ખન્ધસદ્દો તુ રુળ્હિયા;
સમુદ્દાદેકદેસે તુ, સમુદ્દાદિરવો યથા.

૭. તત્થ સીતાદિરુપ્પત્તા, **રૂપં** ભ્વાપાનલાનિલં;
ભૂતં કથિનદવતાપચનીરણભાવકં.

૮. ચક્ખુ સોતઞ્ચ ઘાનઞ્ચ, જિવ્હા કાયો પભા રવો;
ગન્ધો રસોજા ઇત્થી ચ, પુમા વત્થુ ચ જીવિતં.

૯. ખં જાતિ જરતા ભઙ્ગો, રૂપસ્સ લહુતા તથા;
મુદુકમ્મઞ્ઞતા કાયવચીવિઞ્ઞત્તિ **ભૂતિકં**.

૧૦. ચક્ખાદી દટ્ઠુકામાદિહેતુકમ્મજભૂતિકા;
પસાદા રૂપસદ્દાદી, ચક્ખુઞાણાદિગોચરા.

૧૧. ઓજા હિ યાપના ઇત્થિપુમલિઙ્ગાદિહેતુકં;
ભાવદ્વયં તુ કાયંવ, બ્યાપિ નો સહવુત્તિકં.

૧૨. નિસ્સયં વત્થુ ધાતૂનં, દ્વિન્નં કમ્મજપાલનં;
જીવિતં ઉપ્પલાદીનં, ઉદકંવ ઠિતિક્ખણે.

૧૩. ખં રૂપાનં પરિચ્છેદો, જાતિઆદિત્તયં પન;
રૂપનિબ્બત્તિ પાકો ચ, ભેદો ચેવ યથાક્કમં.

૧૪. લહુતાદિત્તયં તં હિ, રૂપાનં કમતો સિયા;
અદન્ધથદ્ધતા ચાપિ, કાયકમ્માનુકૂલતા.

૧૫. અભિક્કમાદિજનકચિત્તજસ્સાનિલસ્સ હિ;
વિકારો કાયવિઞ્ઞત્તિ, રૂપત્થમ્ભાદિકારણં.

૧૬. વચીભેદકચિત્તેન, ભૂતભૂમિવિકારતા;
વચીવિઞ્ઞત્તુપાદિન્નઘટ્ટનસ્સેવ કારણં.

૧૭. રૂપમબ્યાકતં સબ્બં, વિપ્પયુત્તમહેતુકં;
અનાલમ્બં પરિત્તાદિ, ઇતિ **એકવિધં** નયે.

૧૮. અજ્ઝત્તિકાનિ ચક્ખાદી, પઞ્ચેતેવ પસાદકા;
વત્થુના વત્થુ તાનેવ, દ્વારા વિઞ્ઞત્તિભી સહ.

૧૯. સેસં બાવીસતિ ચેકવીસ વીસતિ બાહિરં;
અપ્પસાદમવત્થું ચ, અદ્વારઞ્ચ યથાક્કમં.

૨૦. પસાદા પઞ્ચ ભાવાયુ, ઇન્દ્રિયનિન્દ્રિયેતરં;
વિનાપં આદિતો યાવ, રસા થૂલં ન ચેતરં.

૨૧. અટ્ઠકં અવિનિબ્ભોગં, વણ્ણગન્ધરસોજકં;
ભૂતં તં તુ વિનિબ્ભોગમિતરન્તિ વિનિદ્દિસે.

૨૨. અટ્ઠારસાદિતો રૂપા, નિપ્ફન્નં તુ ન ચેતરં;
ફોટ્ઠબ્બમાપવજ્જં તુ, ભૂતં કામે ન ચેતરં.

૨૩. સેક્ખસપ્પટિઘાસેક્ખપટિઘં દ્વયવજ્જિતં;
વણ્ણં તદિતરં થૂલં, સુખુમઞ્ચેતિ તં **તિધા**.

૨૪. કમ્મજાકમ્મજંનેવકમ્માકમ્મજતો તિધા;
ચિત્તોજઉતુજાદીનં, વસેનાપિ તિધા તથા.

૨૫. દિટ્ઠં સુતં મુતઞ્ચાપિ, વિઞ્ઞાતં વત ચેતસા;
એકમેકઞ્ચ પઞ્ચાપિ, વીસતિ ચ કમા સિયું.

૨૬. હદયં વત્થુ વિઞ્ઞત્તિ, દ્વારં ચક્ખાદિપઞ્ચકં;
વત્થુ દ્વારઞ્ચ સેસાનિ, વત્થુ દ્વારઞ્ચ નો સિયા.

૨૭. નિપ્ફન્નં રૂપરૂપં ખં, પરિચ્છેદોથ લક્ખણં;
જાતિઆદિત્તયં રૂપં, વિકારો લહુતાદિકં.

૨૮. યથા સઙ્ખતધમ્માનં, લક્ખણં સઙ્ખતં તથા;

પરિચ્છેદાદિકં રૂપં, તજ્જાતિમનતિક્કમા.

૨૯. કમ્મચિત્તાનલાહારપચ્ચયાનં વસેનિધ;
ઞેય્યા પવત્તિ રૂપસ્સ, પિણ્ડાનઞ્ચ વસા કથં.

૩૦. **કમ્મજં** સેન્દ્રિયં વત્થુ, વિઞ્ઞત્તિ **ચિત્તજા** રવો;
ચિત્તગ્ગિજો લહુતાદિત્તયં **ચિત્તાનલન્નજં**.

૩૧. અટ્ઠકં જાતિ ચાકાસો, **ચતુજા** જરતા ખયં;
કુતોચિ નેવ જાતં તપ્પાકભેદં હિ તં દ્વયં.

૩૨. જાતિયાપિ ન જાતત્તં, કુતોચિટ્ઠકથાનયા;
લક્ખણાભાવતો તસ્સા, સતિ તસ્મિં ન નિટ્ઠિતિ.

૩૩. કમ્મચિત્તાનલન્નેહિ, **પિણ્ડા** નવ ચ સત્ત ચ;
ચત્તારો દ્વે ચ વિઞ્ઞેય્યા, સજીવે દ્વે અજીવકે.

૩૪. અટ્ઠકં જીવિતેનાયુનવકં ભાવવત્થુના;
ચક્ખાદી પઞ્ચ દસકા, કલાપા **નવ કમ્મજા**.

૩૫. સુદ્ધટ્ઠવિઞ્ઞત્તિયુત્તનવકોપિ ચ દસકો;
સુદ્ધસદ્દેન નવકો, લહુતાદિદસેકકો.

૩૬. વિઞ્ઞત્તિલહુતાદીહિ, પુન દ્વાદસ તેરસ;
ચિત્તજા ઇતિ વિઞ્ઞેય્યા, કલાપા **સત્ત વા છ વા**.

૩૭. સુદ્ધટ્ઠં સદ્દનવકં, લહુતાદિદસેકકં;
સદ્દેનલહુતાદીહિ, **ચતુરોતુજકણ્ણિકા**.

૩૮. સુદ્ધટ્ઠલહુતાદીહિ, **અન્નજા દ્વે**તિમે નવ;
સત્ત ચત્તારિ દ્વે ચેતિ, **કલાપા વીસતી દ્વિભિ**.

૩૯. તયટ્ઠકા ચ ચત્તારો, નવકા દસકા નવ;
તયો દ્વેકો ચ એકેન, દસ દ્વીહિ ચ તીહિ ચ.

૪૦. ચતુન્નમ્પિ ચ ધાતૂનં, અધિકંસવસેનિધ;
રૂપભેદોથ વિઞ્ઞેય્યો, કમ્મચિત્તાનલન્નજો.

૪૧. કેસાદિમત્થલુઙ્ગન્તા, પથવંસાતિ વીસતિ;
પિત્તાદિમુત્તકન્તા તે, જલંસા દ્વાદસીરિતા.

૪૨. યેન સન્તપ્પનં યેન, જીરણં દહનં તથા;
યેનસિતાદિપાકોતિ, ચતુરંસાનલાધિકા.

૪૩. ઉદ્ધાધોગમકુચ્છિટ્ઠા, કોટ્ઠાસેય્યઙ્ગસારિ ચ;
અસ્સાસોતિ ચ વિઞ્ઞેય્યા, છળંસા વાયુનિસ્સિતા.

૪૪. પુબ્બમુત્તકરીસઞ્ચુદરિયં ચતુરોતુજા;
કમ્મા પાચગ્ગિ ચિત્તમ્હા-સ્સાસોતિ છપિ એકજા.

૪૫. સેદસિઙ્ઘાનિકસ્સુ ચ, ખેળો ચિત્તોતુસમ્ભવા;
દ્વિજા દ્વત્તિંસ કોટ્ઠાસા, સેસા એવ ચતુબ્ભવા.

૪૬. એકજેસ્વાદિચતૂસુ, ઉતુજા ચતુરટ્ઠકા;
જીવીતનવકો પાચેસ્સાસે ચિત્તભવટ્ઠકો.

૪૭. દ્વિજેસુ મનતેજેહિ, દ્વે દ્વે હોન્તિ પનટ્ઠકા;
સેસતેજાનિલંસેસુ, એકેકમ્હિ તયો તયો.

૪૮. અટ્ઠકોજમનગ્ગીહિ, હોન્તિ અટ્ઠસુ કમ્મતો;
અટ્ઠાયુનવકા એવં, ઇમે અટ્ઠ ચતુબ્ભવા.

૪૯. ચતુવીસેસુ સેસેસુ, ચતુજેસુટ્ઠકા તયો;
એકેકમ્હિ ચ વિઞ્ઞેય્યા, પિણ્ડા ચિત્તાનલન્નજા.

૫૦. કમ્મજા કાયભાવવ્હા, દસકાપિ સિયું તહિં;
ચતુવીસેસુ અંસેસુ, એકેકમ્હિ દુવે દુવે.

૫૧. પઞ્ચાપિ ચક્ખુસોતાદી, પદેસદસકા પુન;
નવકા સદ્દસઞ્ઞાતા, દ્વેતિચ્ચેવં કલાપતો.

૫૨. તેપઞ્ઞાસ દસેકઞ્ચ, નવુત્તરસતાનિ ચ;
દસકા નવકા ચેવ, અટ્ઠકા ચ સિયું કમા.

૫૩. સેકપઞ્ચસતં કાયે, સહસ્સં તં પવત્તતિ;
પરિપુણ્ણિન્દ્રિયે રૂપં, નિપ્ફન્નં ધાતુભેદતો.

૫૪. ચિત્તુપ્પાદે સિયું રૂપ-હેતૂ કમ્માદયો પન;
ઠિતિ ન **પાઠે** ચિત્તસ્સ, ન ભઙ્ગે રૂપસમ્ભવો.

૫૫. ‘‘અઞ્ઞથત્તં ઠિતસ્સા’’તિ, વુત્તત્તાવ ઠિતિક્ખણં;

અત્થીતિ ચે પબન્ધેન, ઠિતિ તત્થ પવુચ્ચતિ.

૫૬. અથ વા તિક્ખણે કમ્મં, ચિત્તમત્તુદયક્ખણે;
ઉતુઓજાત્તનો ઠાને, રૂપહેતૂ ભવન્તિ હિ.

૫૭. સેય્યસ્સાદિક્ખણે કાય-
ભાવવત્થુવસા તયો;
દસકા હોન્તિભાવિસ્સ,
વિના ભાવં દુવે સિયું.

૫૮. તતો પરઞ્ચ કમ્મઞ્ઞિચિત્તજા તે ચ પિણ્ડિકા;
અટ્ઠકા ચ દુવે પુબ્બે, વુત્તવુત્તક્ખણે વદે.

૫૯. કાલેનાહારજં હોતિ, ચક્ખાદિદસકાનિ ચ;
ચતુપચ્ચયતો રૂપં, સમ્પિણ્ડેવં પવત્તતિ.

૬૦. તં સત્તરસચિત્તાયુ, વિના વિઞ્ઞત્તિલક્ખણં;
સન્તતામરણા રૂપં, જરાદિફલમાવહં.

૬૧. ભઙ્ગા સત્તરસુપ્પાદે, જાયતે કમ્મજં ન તં;
તદુદ્ધં જાયતે તસ્મા, તક્ખયા મરણં ભવે.

૬૨. આયુકમ્મુભયેસં વા, ખયેન મરણં ભવે;
ઉપક્કમેન વા કેસઞ્ચુપચ્છેદકકમ્મુના.

૬૩. ઓપપાતિકભાવિસ્સ, દસકા સત્ત કમ્મજા;
કામે આદો ભવન્તઞ્ઞિજાહિ પુબ્બેવ ભૂયતે.

૬૪. આદિકપ્પનરાનઞ્ચ, અપાયે અન્ધકસ્સ ચ;
બધિરસ્સાપિ આદો છ, પુબ્બેવેતરજા સિયું.

૬૫. તત્થેવન્ધબધિરસ્સ, પઞ્ચ હોન્તિ અભાવિનો;
યુત્તિયા ઇધ વિઞ્ઞેય્યા, પઞ્ચ વા ચતુરોપિ વા.

૬૬. ચક્ખાદિત્તયહીનસ્સ, ચતુરોવ ભવન્તિતિ;
વુત્તં ઉપપરિક્ખિત્વા, ગહેતબ્બં વિજાનતા.

૬૭. રૂપે જીવિતછક્કઞ્ચ, ચક્ખાદિસત્તકત્તયં;
પઞ્ચ છ ઉતુચિત્તેહિ, પઞ્ચ છાસઞ્ઞિનં ભવે.

૬૮. પઞ્ચધાત્વાદિનિયમા, **પાઠે** ગન્ધરસોજનં;
નુપ્પત્તિ તત્થ ભૂતાનં, અઙ્ગેહબ્બપવત્તિનં.

૬૯. થદ્ધુણ્હીરણભાવોવ, નત્થિ ધાત્વાદિકિચ્ચતો;
અઞ્ઞં ગન્ધાદીનં તેસં, તક્કિચ્ચેનોપલદ્ધિતો.

૭૦. રૂપે સપ્પટિઘત્તાદિ, તત્થ રુપ્પનતા વિય;
ઘટ્ટનઞ્ચ રવુપ્પાદસ્સઞ્ઞત્થસ્સેવ હેતુતા.

૭૧. ઇચ્છિતબ્બમિમેકન્તમેવં પાઠાવિરોધતો;
અથ વા તેહિ વિઞ્ઞેય્યં, દસકં નવકટ્ઠકં.

૭૨. સબ્બં કામભવે રૂપં, રૂપે એકૂનવીસતિ;
અસઞ્ઞીનં દસ ગન્ધરસોજાહિ ચ બ્રહ્મુનં.

ઇતિ સચ્ચસઙ્ખેપે રૂપસઙ્ખેપો નામ

પઠમો પરિચ્છેદો.

૨. દુતિયો પરિચ્છેદો

ખન્ધત્તયસઙ્ખેપો

૭૩. **વેદના**નુભવો તેધા, સુખદુક્ખમુપેક્ખયા;
ઇટ્ઠાનિટ્ઠાનુભવનમજ્ઝાનુભવલક્ખણા.

૭૪. કાયિકં માનસં દુક્ખં, સુખોપેક્ખા ચ વેદના;
એકં માનસમેવેતિ, પઞ્ચધિન્દ્રિયભેદતો.

૭૫. યથા તથા વા સઞ્ઞાણં, **સઞ્ઞા** સતિનિબન્ધનં;
છધા છદ્વારસમ્ભૂતફસ્સજાનં વસેન સા.

૭૬. **સઙ્ખારા** ચેતના ફસ્સો,
મનક્કારાયુ સણ્ઠિતિ;
તક્કો ચારો ચ વાયામો,
પીતિ છન્દોધિમોક્ખકો.

૭૭. સદ્ધા સતિ હિરોત્તપ્પં, ચાગો મેત્તા મતિ પુન;
મજ્ઝત્તતા ચ પસ્સદ્ધી, કાયચિત્તવસા દુવે.

૭૮. લહુતા મુદુકમ્મઞ્ઞપાગુઞ્ઞમુજુતા તથા;
દયા મુદા મિચ્છાવાચા, કમ્મન્તાજીવસંવરો.

૭૯. લોભો દોસો ચ મોહો ચ, દિટ્ઠિ ઉદ્ધચ્ચમેવ ચ;
અહિરીકં અનોત્તપ્પં, વિચિકિચ્છિતમેવ ચ.

૮૦. માનો ઇસ્સા ચ મચ્છેરં, કુક્કુચ્ચં થિનમિદ્ધકં;
ઇતિ એતેવ પઞ્ઞાસ, સઙ્ખારક્ખન્ધસઞ્ઞિતા.

૮૧. બ્યાપારો ચેતના ફસ્સો, ફુસનં સરણં તહિં;
મનક્કારો પાલનાયુ, સમાધિ અવિસારતા.

૮૨. આરોપનાનુમજ્જટ્ઠા, તક્કચારા પનીહના;
વીરિયં પીનના પીતિ, છન્દો તુ કત્તુકામતા.

૮૩. અધિમોક્ખો નિચ્છયો સદ્ધા,
પસાદો સરણં સતિ;
હિરી પાપજિગુચ્છા હિ,

ઓત્તપ્પં તસ્સ ભીરુતા.

૮૪. અલગ્ગો ચ અચણ્ડિક્કં, ચાગો મેત્તા મતિ પન;
યાથાવબોધો મજ્ઝત્તં, સમવાહિતલક્ખણં.

૮૫. છ યુગાનિ કાયચિત્તદરગારવથદ્ધતા-
અકમ્મઞ્ઞત્તગેલઞ્ઞકુટિલાનં વિનોદના.

૮૬. તાનુદ્ધતાદિથિનાદિદિટ્ઠાદીનં યથાક્કમં;
સેસકાદિઅસદ્ધાદિમાયાદીનં વિપક્ખિનો.

૮૭. દુક્ખાપનયનકામા, દયા મોદા પમોદના;
વચીદુચ્ચરિતાદીનં, વિરામો વિરતિત્તયં.

૮૮. લોભો દોસો ચ મોહો ચ,
ગેધચણ્ડમનન્ધના;
કમેન દિટ્ઠિ દુગ્ગાહો,
ઉદ્ધચ્ચં ભન્તતં મતં.

૮૯. અહિરીકમલજ્જત્તં, અનોત્તપ્પમતાસતા;
સંસયો વિચિકિચ્છા હિ, માનો ઉન્નતિલક્ખણો.

૯૦. પરસ્સકસમ્પત્તીનં ,
ઉસૂયા ચ નિગૂહના;
ઇસ્સામચ્છેરકા તાપો,
કતાકતસ્સ સોચના.

૯૧. થિનં ચિત્તસ્સ સઙ્કોચો, અકમ્મઞ્ઞત્તતા પન;
મિદ્ધમિચ્ચેવમેતેસં, **લક્ખણઞ્ચ** નયે બુધો.

૯૨. વેદનાદિસમાધન્તા, સત્ત **સબ્બગસઞ્ઞિતા**;
તક્કાદિઅધિમોક્ખન્તા, છ **પકિણ્ણક**નામકા.

૯૩. સદ્ધાદયો વિરમન્તા, **અરણા** પઞ્ચવીસતિ;
લોભાદિમિદ્ધકન્તાનિ, **સરણાનિ** ચતુદ્દસ.

૯૪. ઇસ્સામચ્છેરકુક્કુચ્ચદોસા કામે દયા મુદા;
કામે રૂપે ચ સેસા છ-ચત્તાલીસ તિધાતુજા.

૯૫.

છન્દનિચ્છયમજ્ઝત્તમનક્કારા સઉદ્ધવા;
દયાદી પઞ્ચ માનાદી, છ **યેવાપન** સોળસ.

૯૬. છન્દાદી પઞ્ચ **નિયતા**, તત્થેકાદસ નેતરા;
અહિરીકમનોત્તપ્પં, લોકનાસનકં દ્વયં.

૯૭. એતે દ્વે મોહુદ્ધચ્ચાતિ, ચત્તારો **પાપસબ્બગા**;
લોકપાલદ્દુકં વુત્તં, હિરિઓત્તપ્પનામકં.

૯૮. આરમ્મણૂપનિજ્ઝાના, **ઝાનઙ્ગા** તક્કચારકા;
પીતિ એકગ્ગતા ચેતિ, સત્ત વિત્તિત્તયેન વે.

૯૯. સદ્ધા સતિ મતેકગ્ગ-ધિતિ લોકવિનાસકા;
પાલકા નવ ચેતાનિ, **બલાનિ** અવિકમ્પતો.

૧૦૦.એત્થ સદ્ધાદિપઞ્ચાયુ, કત્વાત્ર ચતુધા મતિં;
વેદનાહિ દ્વિસત્તેતે, ઇન્દ્રિયાનાધિપચ્ચતો.

૧૦૧.મનરૂપિન્દ્રિયેહેતે , સબ્બે **ઇન્દ્રિય**નામકા;
બાવીસતિ ભવન્તાયુદ્વયં કત્વેકસઙ્ગહં.

૧૦૨.દિટ્ઠીહેકગ્ગતાતક્કસતીવિરતિયો **પથા**;
અટ્ઠ નિય્યાનતો આદિચતુરો ભિત્વાન દ્વાદસ.

૧૦૩.ફસ્સો ચ ચેતના ચેવ,
દ્વેવેત્થાહારણત્તતો;
આહારા મનવોજાહિ,
ભવન્તિ ચતુરોથવા.

૧૦૪.**હેતુ** મૂલટ્ઠતો પાપે,
લોભાદિત્તયમીરિતં;
કુસલાબ્યાકતે ચાપિ,
અલોભાદિત્તયં તથા.

૧૦૫.દિટ્ઠિલોભદ્દુસા કમ્મપથાપાયસ્સ મગ્ગતો;
તબ્બિપક્ખા સુગતિયા, તયોતિ છ પથીરિતા.

૧૦૬.પસ્સદ્ધાદિયુગાનિ છ, વગ્ગત્તા યુગળાનિ તુ;
ઉપકારા સતિ ધી ચ, બહૂપકારભાવતો.

૧૦૭.ઓઘાહરણતો **યોગા**,
યોજનેનાભવગ્ગતો;
સવનેના**સવા** દિટ્ઠિ-
મોહેજેત્થ દુધા લુભો.

૧૦૮.દળ્હગ્ગાહેન દિટ્ઠેજા, **ઉપાદાનં** તિધા તહિં;
દિટ્ઠિ દોસેન તે ગન્થા, ગન્થતો દિટ્ઠિહ દ્વિધા.

૧૦૯.પઞ્ચાવરણતો કામ-કઙ્ખાદોસુદ્ધવં તપો;
થિનમિદ્ધઞ્ચ મોહેન, છ વા **નીવરણાનિ**થ.

૧૧૦.કત્વા તાપુદ્ધવં એકં, થિનમિદ્ધઞ્ચ વુચ્ચતિ;
કિચ્ચસ્સાહારતો ચેવ, વિપક્ખસ્સ ચ લેસતો.

૧૧૧.દિટ્ઠેજુદ્ધવદોસન્ધ-
કઙ્ખાથિનુણ્ણતી દસ;
લોકનાસયુગેનેતે,
કિલેસા ચિત્તક્લેસતો.

૧૧૨.લોભદોસમૂહમાન-દિટ્ઠિકઙ્ખિસ્સમચ્છરા;
સંયોજનાનિ દિટ્ઠેજા, ભિત્વા બન્ધનતો દુધા.

૧૧૩.તાનિ મોહુદ્ધવંમાનકઙ્ખાદોસેજદિટ્ઠિયો;
દુધાદિટ્ઠિ તિધા લોભં, ભિત્વા સુત્તે દસીરિતા.

૧૧૪.દિટ્ઠિલોભમૂહમાનદોસકઙ્ખા તહિં દુધા;
કત્વા લોભમિમે સત્તા**નુસયા** સમુદીરિતા.

૧૧૫.દિટ્ઠિ એવ **પરામાસો**, ઞેય્યો એવં સમાસતો;
અત્થો સઙ્ખારક્ખન્ધસ્સ, વુત્તો વુત્તાનુસારતો.

ઇતિ સચ્ચસઙ્ખેપે ખન્ધત્તયસઙ્ખેપો નામ

દુતિયો પરિચ્છેદો.

૩. તતિયો પરિચ્છેદો

ચિત્તપવત્તિપરિદીપનો

૧૧૬**ચિત્તં** વિસયગ્ગાહં તં, પાકાપાકદતો દુધા;
કુસલાકુસલં પુબ્બં, પરમબ્યાકતં મતં.

૧૧૭કુસલં તત્થ કામાદિભૂમિતો ચતુધા સિયા;
અટ્ઠ પઞ્ચ ચત્તારિ ચ, ચત્તારિ કમતો કથં.

૧૧૮સોમનસ્સમતિયુત્તમસઙ્ખારમનમેકં;
સસઙ્ખારમનઞ્ચેકં, તથા હીનમતિદ્વયં.

૧૧૯તથોપેક્ખામતિયુત્તં, મતિહીનન્તિ અટ્ઠધા;
કામાવચરપુઞ્ઞેત્થ, ભિજ્જતે વેદનાદિતો.

૧૨૦દાનં સીલઞ્ચ ભાવના, પત્તિદાનાનુમોદના;
વેય્યાવચ્ચાપચાયઞ્ચ, દેસના સુતિ દિટ્ઠિજુ.

૧૨૧એતેસ્વેકમયં હુત્વા, વત્થું નિસ્સાય વા ન વા;
દ્વારહીનાદિયોનીનં, ગતિયાદિપ્પભેદવા.

૧૨૨તિકાલિકપરિત્તાદિગોચરેસ્વેકમાદિય;
ઉદેતિ કાલમુત્તં વા, મતિહીનં વિનામલં.

૧૨૩છગોચરેસુ રૂપાદિપઞ્ચકં પઞ્ચ ગોચરા;
સેસં રૂપમરૂપઞ્ચ, પઞ્ઞત્તિ છટ્ઠગોચરો.

૧૨૪ઞાણયુત્તવરં તત્થ, દત્વા સન્ધિં તિહેતુકં;
પચ્છા પચ્ચતિ પાકાનં, પવત્તે અટ્ઠકે દુવે.

૧૨૫તેસુયેવ નિહીનં તુ, દત્વા સન્ધિં દુહેતુકં;
દેતિ દ્વાદસ પાકે ચ, પવત્તે ધીયુતં વિના.

૧૨૬એવં ધીહીનમુક્કટ્ઠં, સન્ધિયઞ્ચ પવત્તિયં;
હીનં પનુભયત્થાપિ, હેતુહીનેવ પચ્ચતિ.

૧૨૭કામસુગતિયંયેવ, ભવભોગદદં ઇદં;
રૂપાપાયે પવત્તેવ, પચ્ચતે અનુરૂપતો.

૧૨૮વિતક્કચારપીતીહિ, સુખેકગ્ગયુતં મનં;
આદિ ચારાદિપીતાદિસુખાદીહિ પરં તયં.

૧૨૯ઉપેક્ખેકગ્ગતાયન્તમારુપ્પઞ્ચેવમઙ્ગતો ;
પઞ્ચધા **રૂપપુઞ્ઞં** તુ, હોતારમ્મણતો પન.

૧૩૦આદિસ્સાસુભમન્તસ્સુ-
પેક્ખા મેત્તાદયો તયો;
આદો ચતુન્નં પઞ્ચન્નં,
સસ્સાસકસિણાનિ તુ.

૧૩૧નભતમ્મનતસ્સુઞ્ઞતચ્ચિત્તચતુગોચરે;
કમેનાતિક્કમા**રુપ્પપુઞ્ઞં** હોતિ ચતુબ્બિધં.

૧૩૨અમલં સન્તિમારબ્ભ, હોતિ તં મગ્ગયોગતો;
ચતુધા પાદકજ્ઝાનભેદતો પુન વીસતિ.

૧૩૩દિટ્ઠિકઙ્ખાનુદં આદિ, કામદોસતનૂકરં;
પરં પરં તદુચ્છેદી, અન્તં સેસકનાસકં.

૧૩૪એવં ભૂમિત્તયં પુઞ્ઞં, ભાવનામયમેત્થ હિ;
પઠમં વત્થું નિસ્સાય, દુતિયં ઉભયેનપિ.

૧૩૫તતિયે આદિ નિસ્સાય,
સેસા નિસ્સાય વા ન વા;
હોન્તિ આદિદ્વયં તત્થ,
સાધેતિ સકભૂભવં.

૧૩૬સાધેતાનુત્તરં સન્તિં, અભિઞ્ઞા પનિધેવ તુ;
ઝાનૂદયફલત્તા ન, ફલદાનાપિ સમ્ભવા.

૧૩૭નાઞ્ઞભૂફલદં કમ્મં, રૂપપાકસ્સ ગોચરો;
સકમ્મગોચરોયેવ, ન ચઞ્ઞોયમસમ્ભવો.

૧૩૮પાપં કામિકમેવેકં, હેતુતો તં દ્વિધા પુન;
મૂલતો તિવિધં લોભ-દોસમોહવસા સિયા.

૧૩૯સોમનસ્સકુદિટ્ઠીહિ , યુત્તમેકમસઙ્ખારં;
સસઙ્ખારમનઞ્ચેકં, હીનદિટ્ઠિદ્વયં તથા.

૧૪૦ઉપેક્ખાદિટ્ઠિયુત્તમ્પિ, તથા દિટ્ઠિવિયુત્તકં;
વેદનાદિટ્ઠિઆદીહિ, **લોભમૂલે**વમટ્ઠધા.

૧૪૧સદુક્ખદોસાસઙ્ખારં, ઇતરં **દોસમૂલકં**;
મોહમૂલમ્પિ સોપેક્ખં, કઙ્ખુદ્ધચ્ચયુતં દ્વિધા.

૧૪૨તત્થ દોસદ્વયં વત્થું, નિસ્સાયેવિતરે પન;
નિસ્સાય વા ન વા હોન્તિ, વધાદિસહિતા કથં.

૧૪૩ફરુસ્સવધબ્યાપાદા, સદોસેન સલોભતો;
કુદિટ્ઠિમેથુનાભિજ્ઝા, સેસા કમ્મપથા દ્વિભિ.

૧૪૪સન્ધિં ચતૂસ્વપાયેસુ, દેતિ સબ્બત્થ વુત્તિયં;
પચ્ચતે ગોચરં તસ્સ, સકલં અમલં વિના.

૧૪૫અબ્યાકતં દ્વિધા પાક-ક્રિયા તત્થાદિ ભૂમિતો;
ચતુધા કામપાકેત્થ, પુઞ્ઞપાકાદિતો દુધા.

૧૪૬પુઞ્ઞપાકા દ્વિધાહેતુ-સહેતૂતિ દ્વિરટ્ઠકા;
અહેતૂ પઞ્ચ ઞાણાનિ, ગહણં તીરણા ઉભો.

૧૪૭કાયઞાણં સુખી તત્થ, સોમનસ્સાદિ તીરણં;
સોપેક્ખાનિ છ સેસાનિ, સપુઞ્ઞંવ સહેતુકં.

૧૪૮કેવલં સન્ધિભવઙ્ગ-તદાલમ્બચુતિબ્બસા;
જાયતે સેસમેતસ્સ, પુબ્બે વુત્તનયા નયે.

૧૪૯મનુસ્સવિનિપાતીનં, સન્ધાદિ અન્તતીરણં;
હોતિ અઞ્ઞેન કમ્મેન, સહેતુપિ અહેતુનં.

૧૫૦પાપજા પુઞ્ઞજાહેતુ-સમા તીરં વિનાદિકં;
સદુક્ખં કાયવિઞ્ઞાણં, અનિટ્ઠારમ્મણા ઇમે.

૧૫૧તે સાતગોચરા તેસુ, દ્વિટ્ઠાનં આદિતીરણં;
પઞ્ચટ્ઠાનાપરા દ્વે તે, પરિત્તવિસયાખિલા.

૧૫૨સમ્પટિચ્છદ્વિપઞ્ચઞ્ઞં, પઞ્ચ રૂપાદયો તહિં;
પચ્ચુપ્પન્નાવ સેસાનં, પાકાનં છ તિકાલિકા.

૧૫૩રૂપારૂપવિપાકાનં, સબ્બસો સદિસં વદે;

સકપુઞ્ઞેન સન્ધાદિ-સકિચ્ચત્તયતં વિના.

૧૫૪સમાનુત્તરપાકાપિ, સકપુઞ્ઞેન સબ્બસો;
હિત્વા મોક્ખમુખં તં હિ, દ્વિધા મગ્ગે તિધા ફલે.

૧૫૫ક્રિયા તિધામલાભાવા,
ભૂમિતો તત્થ કામિકા;
દ્વિધા હેતુસહેતૂતિ,
તિધાહેતુ તહિં કથં.

૧૫૬આવજ્જહસિતાવજ્જા , સોપેક્ખસુખુપેક્ખવા;
પઞ્ચછકામાવચરા, સકલારમ્મણા ચ તે.

૧૫૭સહેતુરૂપરૂપા ચ, સકપઞ્ઞંવારહતો;
વુત્તિયા ન ફલે પુપ્ફં, યથા છિન્નલતા ફલં.

૧૫૮અનાસેવનયાવજ્જ-દ્વયં પુથુજ્જનસ્સ હિ;
ન ફલે વત્તમાનમ્પિ, મોઘપુપ્ફં ફલં યથા.

૧૫૯તિસત્ત દ્વિછ છત્તિંસ, ચતુપઞ્ચ યથાક્કમં;
પુઞ્ઞં પાપં ફલં ક્રિયા, **એકૂનનવુતીવિધં**.

૧૬૦સન્ધિ ભવઙ્ગમાવજ્જં, દસ્સનાદિકપઞ્ચકં;
ગહતીરણવોઠબ્બ-જવતગ્ગોચરં ચુતિ.

૧૬૧ઇતિ એસં દ્વિસત્તન્નં, કિચ્ચવુત્તિવસાધુના;
ચિત્તપ્પવત્તિ છદ્વારે, સઙ્ખેપા વુચ્ચતે કથં.

૧૬૨કામે સરાગિનં કમ્મ-નિમિત્તાદિ ચુતિક્ખણે;
ખાયતે મનસોયેવ, સેસાનં કમ્મગોચરો.

૧૬૩ઉપટ્ઠિતં તમારબ્ભ, પઞ્ચવારં જવો ભવે;
તદાલમ્બં તતો તમ્હા, ચુતિ હોતિ જવેહિ વા.

૧૬૪અવિજ્જાતણ્હાસઙ્ખાર-સહજેહિ અપાયિનં;
વિસયાદીનવચ્છાદિ-નમનક્ખિપકેહિ તુ.

૧૬૫અપ્પહીનેહિ સેસાનં, છાદનં નમનમ્પિ ચ;
ખિપકા પન સઙ્ખારા, કુસલાવ ભવન્તિહ.

૧૬૬કિચ્ચત્તયે કતે એવં, કમ્મદીપિતગોચરે;
તજ્જં વત્થું સહુપ્પન્નં, નિસ્સાય વા ન વા તહિં.

૧૬૭તજ્જા સન્ધિ સિયા હિત્વા, અન્તરત્તં ભવન્તરે;
અન્તરત્તં વિના દૂરે, પટિસન્ધિ કથં ભવે.

૧૬૮ઇહેવ કમ્મતણ્હાદિ-હેતુતો પુબ્બચિત્તતો;
ચિત્તં દૂરે સિયા દીપ-પટિઘોસાદિકં યથા.

૧૬૯નાસઞ્ઞા ચવમાનસ્સ, નિમિત્તં ન ચુતી ચ યં;
ઉદ્ધં સન્ધિનિમિત્તં કિં, પચ્ચયોપિ કનન્તરો.

૧૭૦પુબ્બભવે ચુતિ દાનિ, કામે જાયનસન્ધિયા;
અઞ્ઞચિત્તન્તરાભાવા, હોતાનન્તરકારણં.

૧૭૧ભવન્તરકતં કમ્મં, યમોકાસં લભે તતો;
હોતિ સા સન્ધિ તેનેવ, ઉપટ્ઠાપિતગોચરે.

૧૭૨યસ્મા ચિત્તવિરાગત્તં, કાતું નાસક્ખિ સબ્બસો;
તસ્મા સાનુસયસ્સેવ, પુનુપ્પત્તિ સિયા ભવે.

૧૭૩પઞ્ચદ્વારે સિયા સન્ધિ, વિના કમ્મં દ્વિગોચરે;
ભવસન્ધાનતો સન્ધિ, ભવઙ્ગં તં તદઙ્ગતો.

૧૭૪તમેવન્તે ચુતિ તસ્મિં, ગોચરે ચવનેન તુ;
એકસન્તતિયા એવં, ઉપ્પત્તિટ્ઠિતિભેદકા.

૧૭૫અથઞ્ઞારમ્મણાપાથ-ગતે ચિત્તન્તરસ્સ હિ;
હેતુસઙ્ખ્યં ભવઙ્ગસ્સ, દ્વિક્ખત્તું ચલનં ભવે.

૧૭૬ઘટ્ટિતે અઞ્ઞવત્થુમ્હિ, અઞ્ઞનિસ્સિતકમ્પનં;
એકાબદ્ધેન હોતીતિ, સક્ખરોપમયા વદે.

૧૭૭મનોધાતુક્રિયાવજ્જં, તતો હોતિ સકિં ભવે;
દસ્સનાદિ સકદ્વાર-ગોચરો ગહણં તતો.

૧૭૮સન્તીરણં તતો તમ્હા, વોટ્ઠબ્બઞ્ચ સકિં તતો;
સત્તક્ખત્તું જવો કામે, તમ્હા તદનુરૂપતો.

૧૭૯તદાલમ્બદ્વિકં તમ્હા, ભવઙ્ગંતિમહન્તરિ;

જવા મહન્તે વોઠ્ઠબ્બા, પરિત્તે નિતરે મનં.

૧૮૦.વોઠ્ઠબ્બસ્સ પરિત્તે તુ, દ્વત્તિક્ખત્તું જવો વિય;
વદન્તિ વુત્તિં તં **પાઠે**, અનાસેવનતો ન હિ.

૧૮૧.નિયમોપિધ ચિત્તસ્સ, કમ્માદિનિયમો વિય;
ઞેય્યો અમ્બોપમાદીહિ, દસ્સેત્વા તં સુદીપયે.

૧૮૨.મનોદ્વારેતરાવજ્જં , ભવઙ્ગમ્હા સિયા તતો;
જવોકામે વિભૂતે તુ, કામવ્હે વિસયે તતો.

૧૮૩.કામીનં તુ તદાલમ્બં, ભવઙ્ગં તુ તતો સિયા;
અવિભૂતે પરિત્તે ચ, ભવઙ્ગં જવતો ભવે.

૧૮૪.અવિભૂતે વિભૂતે ચ, પરિત્તે અપરિત્તકે;
જવાયેવ ભવઙ્ગં તુ, બ્રહ્માનં ચતુગોચરે.

૧૮૫.મહગ્ગતં પનારબ્ભ, જવિતે દોસસંયુતે;
વિરુદ્ધત્તા ભવઙ્ગં ન, કિં સિયા સુખસન્ધિનો.

૧૮૬.ઉપેક્ખાતીરણં હોતિ, પરિત્તેનાવજ્જં કથં.
નિયમો ન વિનાવજ્જં, મગ્ગતો ફલસમ્ભવા.

૧૮૭.મહગ્ગતામલા સબ્બે, જવા ગોત્રભુતો સિયું;
નિરોધા ચ ફલુપ્પત્તિ, ભવઙ્ગં જવનાદિતો.

૧૮૮.સહેતુસાસવા પાકા, તીરણા દ્વે ચુપેક્ખકા;
ઇમે સન્ધિ ભવઙ્ગા ચ, ચુતિ ચેકૂનવીસતિ.

૧૮૯.દ્વે દ્વે આવજ્જનાદીનિ, ગહણન્તાનિ તીણિ તુ;
સન્તીરણાનિ એકંવ, વોઠ્ઠબ્બમિતિનામકં.

૧૯૦.અટ્ઠ કામમહાપાકા, તીણિ સન્તીરણાનિ ચ;
એકાદસ ભવન્તેતે, તદારમ્મણનામકા.

૧૯૧.કુસલાકુસલં સબ્બં, ક્રિયા ચાવજ્જવજ્જિતા;
ફલાનિ પઞ્ચપઞ્ઞાસ, જવનાનિ ભવન્તિમે.

ઇતિ સચ્ચસઙ્ખેપે ચિત્તપવત્તિપરિદીપનો નામ

તતિયો પરિચ્છેદો.

૪. ચતુત્થો પરિચ્છેદો

વિઞ્ઞાણક્ખન્ધપકિણ્ણકનયસઙ્ખેપો

૧૯૨.એકધાદિનયોદાનિ , પટ્ઠવટ્ઠાય યોગિનં;
વુચ્ચતે વિસયગ્ગાહા, સબ્બ**મેકવિધં** મનં.

૧૯૩.એકાસીતિ તિભૂમટ્ઠં, લોકિયં સુત્તરઞ્ચ તં;
સેસં લોકુત્તરં અટ્ઠ, અનુત્તરઞ્ચિતી **દ્વિધા**.

૧૯૪.લોકપાકક્રિયાહેતૂ , ચેકહેતૂતિ સત્તહિ;
તિંસ નાધિપતિ સાધિ-પતિ સેસાતિપી દ્વિધા.

૧૯૫.છન્દચિત્તીહવીમંસા-સ્વેકેન મતિમા યુતં;
વિના વીમંસમેકેન, ઞાણહીનમનં યુતં.

૧૯૬.પરિત્તાનપ્પમાણાનિ, મહગ્ગતમનાનિતિ;
તિધા છનવ ચટ્ઠ ચ, તિનવા ચ યથાક્કમં.

૧૯૭.દ્વિપઞ્ચ ચિત્તં વિઞ્ઞાણં, તિસ્સો હિ મનોધાતુયો;
છસત્તતિ મનોઞાણ-ધાતૂતિ **તિવિધા** પુન.

૧૯૮.એકારમ્મણચિત્તાનિ, અનભિઞ્ઞં મહગ્ગતં;
અમલં પઞ્ચવિઞ્ઞાણં, નવપઞ્ચ ભવન્તિમે.

૧૯૯.પઞ્ચાલમ્બં મનોધાતુ, સાભિઞ્ઞં કામધાતુજં;
સેસં છારમ્મણં તં હિ, તેચત્તાલીસ સઙ્ખ્યતો.

૨૦૦.કામપાકદુસા ચાદિ-મગ્ગો ચાદિક્રિયા દુવે;
રૂપા સબ્બેતિરૂપે ન, તેચત્તાલીસ હોન્તિમે.

૨૦૧.વિનાવ રૂપેનારુપ્પ-વિપાકા ચતુરો સિયું;
દ્વેચત્તાલીસ સેસાનિ, વત્તન્તુભયથાપિ ચ.

૨૦૨.**ચતુધાપિ** અહેત્વેકદ્વિહેતુકતિહેતુતો;
અટ્ઠારસ દ્વે બાવીસ, સત્તચત્તાલિસં ભવે.

૨૦૩.કામે જવા સવોટ્ઠબ્બા, અભિઞ્ઞાદ્વયમેવ ચ;
રૂપિરિયાપથવિઞ્ઞત્તિકરામે ચતુરટ્ઠકા.

૨૦૪છબ્બીસતિ જવા સેસા, કરા રૂપિરિયાપથે;
દ્વિપઞ્ચમનવજ્જાનિ, કામરૂપફલાનિ ચ.

૨૦૫આદિક્રિયાતિ ચેકૂન-વીસ રૂપકરા ઇમે;
સેસા ચુદ્દસ ભિન્નાવચુતિ સન્ધિ ન તીણિપિ.

૨૦૬એકકિચ્ચાદિતો **પઞ્ચ-વિધા** તત્થેકકિચ્ચકા;
દ્વિપઞ્ચચિત્તં જવનં, મનોધાતુટ્ઠસટ્ઠિમે.

૨૦૭દ્વિકિચ્ચાદીનિ વોટ્ઠબ્બં, સુખતીરં મહગ્ગતે;
પાકા કામમહાપાકા, સેસા તીરા યથાક્કમં.

૨૦૮દસ્સનં સવનં દિટ્ઠં, સુતં ઘાયનકાદિકં;
તયં મુતં મનોધાતુત્તયં દિટ્ઠં સુતં મુતં.

૨૦૯દિટ્ઠં સુતં મુતં ઞાતં, સાભિઞ્ઞં સેસકામિકં;
વિઞ્ઞાતારમ્મણં સેસમેવં **છબ્બિધ**મીરયે.

૨૧૦સત્તધા સત્તવિઞ્ઞાણધાતૂનં તુ વસા ભવે;
વુચ્ચતેદાનિ તસ્સેવ, અનન્તરનયક્કમો.

૨૧૧પુઞ્ઞેસ્વાદિદ્વયા કામે, રૂપપુઞ્ઞમનન્તકં;
તપ્પાદકુત્તરાનન્તં, ભવઙ્ગઞ્ચાદિતીરણં.

૨૧૨દુતિયન્તદ્વયા તીરં, ભવઙ્ગં તતિયદ્વયા;
તે અનન્તામલં પુઞ્ઞં, મજ્ઝત્તઞ્ચ મહગ્ગતં.

૨૧૩સબ્બવારે સયઞ્ચેતિ, તેપઞ્ઞાસ તિસત્ત ચ;
તેત્તિંસ ચ ભવન્તેતે, રૂપેસુ પન પુઞ્ઞતો.

૨૧૪તપ્પાકા ચ મતિયુત્ત-કામપાકા સયં દસ;
આરુપ્પપુઞ્ઞતો તે ચ, સકો પાકો સયં પુન.

૨૧૫અધોપાકા ચ અન્તમ્હા, તતિયઞ્ચ ફલન્તિમે;
દસેકદ્વિતિપઞ્ચાહિ, મગ્ગા ચેકં સકં ફલં.

૨૧૬લોભમૂલેકહેતૂહિ , અન્તકામસુભા વિય;
સત્ત દોસદ્વયા કામ-ભવઙ્ગપેક્ખવા સયં.

૨૧૭મહાપાકતિહેતૂહિ, સાવજ્જા સબ્બસન્ધિયો;

કામચ્ચુતીહિ સેસાહિ, સાવજ્જા કામસન્ધિયો.

૨૧૮કામચ્ચુતિ ચ વોઠ્ઠબ્બં, સયઞ્ચ સુખતીરતો;
પટિચ્છા તીરણાનિ દ્વે, ઇતરા સકતીરણં.

૨૧૯સકં સકં પટિચ્છં તુ, વિઞ્ઞાણેહિ દ્વિપઞ્ચહિ;
રૂપપાકેહિ સાવજ્જા, સન્ધિયોહેતુવજ્જિતા.

૨૨૦અરૂપપાકેસ્વાદિમ્હા, કામપાકા તિહેતુકા;
અન્તાવજ્જમ્પિ ચારુપ્પ-પાકા ચ નવ હોન્તિમે.

૨૨૧દુતિયાદીહિ તેયેવ, અધોપાકં વિના વિના;
ફલા તિહેતુકા પાકા, સયઞ્ચેતિ ચતુદ્દસ.

૨૨૨દ્વિપઞ્ચાદિક્રિયા હાસા, સયઞ્ચારુપ્પવજ્જિતા;
ઞાણયુત્તભવઙ્ગાતિ, દસ વોઠ્ઠબ્બતો પન.

૨૨૩કામે જવા ભવઙ્ગા ચ, કામરૂપે સયમ્પિ વા;
નવપઞ્ચ સહેતાદિ-કિરિયદ્વયતો પન.

૨૨૪સયં ભવઙ્ગમતિમા, રૂપે સાતક્રિયાપિ ચ;
તપ્પાદકન્તિમઞ્ચેતિ, બાવીસ તતિયા પન.

૨૨૫તે ચ પાકા સયઞ્ચન્તે, ફલં મજ્ઝા મહગ્ગતા;
ક્રિયાતિ વીસતિ હોન્તિ, સેસદ્વીહિ દુકેહિ તુ.

૨૨૬વુત્તપાકા સયઞ્ચેતિ, ચુદ્દસેવં ક્રિયાજવા;
તદારમ્મણં મુઞ્ચિત્વા, પટ્ઠાનનયતો નયે.

૨૨૭અથ સાતક્રિયા સાતં, સેસં સેસક્રિયાપિ ચ;
તદાલમ્બં યથાયોગં, વદે અટ્ઠકથાનયા.

૨૨૮મહગ્ગતા ક્રિયા સબ્બા, સકપુઞ્ઞસમા તહિં;
અન્તા ફલન્તિમં હોતિ, અયમેવ વિસેસતા.

૨૨૯ઇમસ્સાનન્તરા ધમ્મા, એત્તકાતિ પકાસિતા;
ઇમં પનેત્તકેહીતિ, વુચ્ચતેયં નયોધુના.

૨૩૦દ્વીહિ કામજવા તીહિ, રૂપારૂપા ચતૂહિ તુ;
મગ્ગા છહિ ફલાદિ દ્વે, સેસા દ્વે પન સત્તહિ.

૨૩૧એકમ્હા દસ પઞ્ચહિ, પટિચ્છા સુખતીરણં;
કામે દોસક્રિયાહીન-જવેહિ ગહતો સકા.

૨૩૨કામે જવા ક્રિયાહીના, તદાલમ્બા સવોફબ્બા;
સગહઞ્ચેતિ તેત્તિંસચિત્તેહિ પરતીરણા.

૨૩૩કામપુઞ્ઞસુખીતીરકણ્હવોફબ્બતો દ્વયં;
મહાપાકન્તિમં હોતિ, અનારુપ્પચુતીહિ ચ.

૨૩૪સત્તતિંસ પનેતાનિ, એત્થ હિત્વા દુસદ્વયં;
એતેહિ પઞ્ચતિંસેહિ, જાયતે દુતિયદ્વયં.

૨૩૫સુખતીરાદિ સત્તેતે, ક્રિયતો ચાપિ સમ્ભવા;
ઞેય્યા સેસાનિ ચત્તારિ, ભવઙ્ગેન ચ લબ્ભરે.

૨૩૬મગ્ગવજ્જા સવોફબ્બસુખિતીરજવાખિલા;
ચુતીતિ નવકફાહિ, તતિયદ્વયમાદિસે.

૨૩૭એતેહિ દોસવજ્જેહિ, સત્તતીહિતરદ્વયં;
રૂપપાકા વિનારુપ્પપાકાહેતુદુહેતુકે.

૨૩૮તેહેવેકૂનસટ્ઠીહિ, હોન્તિરુપ્પાદિકં વિના;
હાસાવજ્જે જવે રૂપે, અફછક્કેહિ તેહિ તુ.

૨૩૯સાધોપાકેહિ તેહેવ, દુતિયાદીનિ અત્તના;
અધોધોજવહીનેહિ, એકેકૂનેહિ જાયરે.

૨૪૦સુખતીરભવઙ્ગાનિ, સયઞ્ચાતિ તિસત્તહિ;
અન્તાવજ્જં અનારુપ્પભવઙ્ગેહિ પનેતરં.

૨૪૧વુત્તાનન્તરસઙ્ખાતો, નયો દાનિ અનેકધા;
પુગ્ગલાદિપ્પભેદાપિ, પવત્તિ તસ્સ વુચ્ચતે.

૨૪૨પુથુજ્જનસ્સ જાયન્તે, દિટ્ઠિકઙ્ખાયુતાનિ વે;
સેક્ખસ્સેવામલા સત્ત, અનન્તાનિતરસ્સ તુ.

૨૪૩અન્તામલં અનાવજ્જક્રિયા ચેકૂનવીસતિ;
કુસલાકુસલા સેસા, હોન્તિ સેક્ખપુથુજ્જને.

૨૪૪ઇતરાનિ પનાવજ્જદ્વયં પાકા ચ સાસવા;

તિણ્ણન્નમ્પિ સિયું એવં, પઞ્ચધા સત્તભેદતો.

૨૪૫કામે સોળસ ધાનાદિત્તયં દોસમહાફલા;
રૂપારૂપે સપાકોતિ, પઞ્ચવીસતિ એકજા.

૨૪૬કામપાકા ચ સેસાદિમગ્ગો આદિક્રિયા દ્વવે;
રૂપે જવાતિ બાવીસ, દ્વિજા સેસા તિધાતુજા.

૨૪૭વિત્થારોપિ ચ ભૂમીસુ, ઞેય્યો કામસુભાસુભં;
હાસવજ્જમહેતુઞ્ચ, અપાયે સત્તતિંસિમે.

૨૪૮હિત્વા મહગ્ગતે પાકે, અસીતિ સેસકામિસુ;
ચક્ખુસોતમનોધાતુ, તીરણં વોઠબ્બમ્પિ ચ.

૨૪૯દોસહીનજવા સો સો, પાકો રૂપે અનારિયે;
પઞ્ચસટ્ઠિ છસટ્ઠી તુ, પરિત્તાભાદીસુ તીસુ.

૨૫૦આદિપઞ્ચામલા કઙ્ખાદિટ્ઠિયુત્તે વિના તહિં;
તેયેવ પઞ્ચપઞ્ઞાસ, જાયરે સુદ્ધભૂમિસુ.

૨૫૧આદિમગ્ગદુસાહાસરૂપહીનજવા સકો;
પાકો વોઠબ્બનઞ્ચાતિ, તિતાલીસં સિયું નભે.

૨૫૨અધોધોમનવજ્જા તે,
પાકો ચેવ સકો સકો;
દુતિયાદીસુ જાયન્તે,
દ્વે દ્વે ઊના તતો તતો.

૨૫૩અરૂપેસ્વેકમેકસ્મિં , રૂપેસ્વાદિત્તિકેપિ ચ;
તિકે ચ તતિયે એકં, દ્વે હોન્તિ દુતિયત્તિકે.

૨૫૪અન્તિમં રૂપપાકં તુ, છસુ વેહપ્ફલાદિસુ;
કામસુગતિયંયેવ, મહાપાકા પવત્તરે.

૨૫૫ઘાયનાદિત્તયં કામે, પટિઘદ્વયમેવ ચ;
સત્તરસેસુ પઠમં, અમલં માનવાદિસુ.

૨૫૬અરિયાપાયવજ્જેસુ, ચતુરોદિપ્ફલાદિકા;
અપાયારુપ્પવજ્જેસુ, હાસરૂપસુભક્રિયં.

૨૫૭.અપાયુદ્ધત્તયં હિત્વા, હોતાકાસસુભક્રિયં;
તથાપાયુદ્ધદ્વે હિત્વા, વિઞ્ઞાણકુસલક્રિયં.

૨૫૮.ભવગ્ગાપાયવજ્જેસુ, આકિઞ્ચઞ્ઞસુભક્રિયં;
દિટ્ઠિકઙ્ખાયુતા સુદ્ધે, વિના સબ્બાસુ ભૂમિસુ.

૨૫૯.અમલાનિ ચ તીણન્તે,
ભવગ્ગે ચ સુભક્રિયા;
મહાક્રિયા ચ હોન્તેતે,
તેરસેવાનપાયિસુ.

૨૬૦.અનારુપ્પે મનોધાતુ, દસ્સનં સવતીરણં;
કામે અનિટ્ઠસંયોગે, બ્રહ્માનં પાપજં ફલં.

૨૬૧.વોટ્ઠબ્બં કામપુઞ્ઞઞ્ચ, દિટ્ઠિહીનં સઉદ્ધવં;
યુદ્દસેતાનિ ચિત્તાનિ, જાયરે તિંસભૂમિસુ.

૨૬૨.ઇન્દ્રિયાનિ દુવે અન્તદ્વયવજ્જેસ્વહેતુસુ;
તીણિ કઙ્ખેતરાહેતુપાપે ચત્તારિ તેરસ.

૨૬૩.છ ઞાણહીને તબ્બન્તસાસવે સત્ત નિમ્મલે;
ચત્તાલીસે પનટ્ઠેવં, ઞેય્યમિન્દ્રિયભેદતો.

૨૬૪.દ્વે બલાનિ અહેત્વન્તદ્વયે તીણિ તુ સંસયે;
ચત્તારિતરપાપે છ, હોન્તિ સેસદુહેતુકે.

૨૬૫.એકૂનાસીતિચિત્તેસુ, મતિયુત્તેસુ સત્ત તુ;
અબલાનિ હિ સેસાનિ, વીરિયન્તં બલં ભવે.

૨૬૬.અઞાનઙ્ગાનિ દ્વેપઞ્ચ, તક્કન્તા હિ તદઙ્ગતા;
ઝાને પીતિવિરત્તે ત-પ્પાદકે અમલે દુવે.

૨૬૭.તતિયે સામલે તીણિ, ચત્તારિ દુતિયે તથા;
કામે નિપ્પીતિકે ચાપિ, પઞ્ચઙ્ગાનિ હિ સેસકે.

૨૬૮.મગ્ગા દ્વે સંસયે દિટ્ઠિહીનસેસાસુભે તયો;
દુહેતુકેતરે સુદ્ધજ્ઝાને ચ દુતિયાદિકે.

૨૬૯.ચત્તારો પઞ્ચ પઠમઝાનકામતિહેતુકે;

સત્તામલે દુતિયાદિ-ઝાનિકે અટ્ઠ સેસકે.

૨૭૦હેત્વન્તતો હિ મગ્ગસ્સ, અમગ્ગઙ્ગમહેતુકં;
છમગ્ગઙ્ગયુતં નત્થિ, બલેહિપિ ચ પઞ્ચહિ.

૨૭૧સુખિતીરતદાલમ્બં, ઇટ્ઠે પુઞ્ઞજુપેક્ખવા;
ઇટ્ઠમજ્ઝેતરં હોતિ, તબ્બિપક્ખે તુ ગોચરે.

૨૭૨દોસદ્વયા તદાલમ્બં, ન સુખિક્રિયતો પન;
સબ્બં સુભાસુભે નટ્ઠે, તદાલમ્બણવાચતો.

૨૭૩ક્રિયતો વા તદાલમ્બં, સોપેક્ખાય સુખી ન હિ;
ઇતરા ઇતરઞ્ચેતિ, ઇદં સુટ્ઠુપલક્ખયે.

૨૭૪સન્ધિદાયકકમ્મેન, તદાલમ્બપવત્તિયં;
નિયામનં જવસ્સાહ, કમ્મસ્સેવઞ્ઞકમ્મતો.

૨૭૫ચિત્તે ચેતસિકા યસ્મિં,
યે વુત્તા તે સમાસતો;
વુચ્ચરે દાનિ દ્વેપઞ્ચે,
સબ્બગા સત્ત જાયરે.

૨૭૬તક્કચારાધિમોક્ખેહિ, તેયેવ જાયરે દસ;
પઞ્ચટ્ઠાનમનોધાતુ-પઞ્ચકે સુખતીરણે.

૨૭૭એતે પીતાધિકા હાસે, વાયામેન ચ દ્વાધિકા;
વોટ્ઠબ્બનેપિ એતેવ, દસેકા પીતિવજ્જિતા.

૨૭૮પાપસાધારણા તે ચ, તિપઞ્ચુદ્ધચ્ચસઞ્ઞુતે;
કઙ્ખાયુત્તેપિ એતેવ, સકઙ્ખા હીનનિચ્છયા.

૨૭૯કઙ્ખાવજ્જા પનેતેવ, સદોસચ્છન્દનિચ્છયા;
સત્તરસ દુસે હોન્તિ, સલોભન્તદ્વયે પન.

૨૮૦દોસવજ્જા સલોભા તે,
તતિયાદિદુકેસુ તે;
દિટ્ઠિપીતિદ્વયાધિકા,
દ્વિનવેકૂનવીસતિ.

૨૮૧.

પીતિચારપ્પનાવજ્જા, આદિતો યાવ તિંસિમે;
ઉપ્પજ્જન્તિ ચતુત્થાદિ-રૂપારૂપમનેસુ વે.

૨૮૨.પીતિચારવિતક્કેસુ,
એકેન દ્વિતિતિક્કમા;
તતિયાદીસુ તેયેવ,
તિંસેકદ્વેતયોધિકા.

૨૮૩.એતેવાદિદ્વયે કામે, દુતિયાદિદુકેસુ હિ;
મતિં પીતિં મતિપ્પીતિં, હિત્વા તે કમતો સિયું.

૨૮૪.ઞાને વુત્તાવ તજ્ઞાનિકામલે વિરતાધિકા;
તત્થેતા નિયતા વિત્તિં, વદે સબ્બત્થ સમ્ભવા.

૨૮૫.કામપુઞ્ઞેસુ પચ્ચેકં,
જયન્તાનિયતેસુ હિ;
વિરતીયો દયામોદા,
કામે સાતસુભક્રિયે.

૨૮૬.મજ્ઝત્તેપિ વદન્તેકે, સહેતુકસુભક્રિયે;
સુખજ્ઞાનેપિ પચ્ચેકં, હોન્તિયેવ દયામુદા.

૨૮૭.થિનમિદ્ધં સસઙ્ખારે, દિટ્ઠિહીનદ્વયે તહિં;
માનેન વા તયો સેસદિટ્ઠિહીને વિધેકકો.

૨૮૮.ઇસ્સામચ્છેરકુક્કુચ્ચા , વિસું દોસયુતદ્વયે;
તત્થન્તકે સિયું થિનમિદ્ધકેન તયોપિ વા.

૨૮૯.યે વુત્તા એત્તકા એત્થ, ઇતિ ચેતસિકાખિલા;
તત્થેત્તકેસ્વિદન્તેવં, વુચ્ચતેયં નયોધુના.

૨૯૦.તેસટ્ઠિયા સુખં દુક્ખં, તીસુપેક્ખાપિ વેદના;
પઞ્ચપઞ્ઞાસચિત્તેસુ, ભવે ઇન્દ્રિયતો પન.

૨૯૧.એકત્થેકત્થ ચેવ દ્વેસટ્ઠિયા દ્વીસુ પઞ્ચહિ;
પઞ્ઞાસાયાતિ વિઞ્ઞેય્યં, સુખાદિન્દ્રિયપઞ્ચકં.

૨૯૨.દસુત્તરસતે હોતિ, નિચ્છયો વીરિયં તતો;
પઞ્ચહીને તતોઙ્કને, સમાધિન્દ્રિયમાદિસે.

૨૯૩છન્દો એકસતેકૂનવીસ સદ્ધાદયો પન;
ञाणवज्जा નવહીનસતે હોન્તિ મતી પન.

૨૯૪એકૂનાસીતિયા ચારો, છસટ્ઠીસુ પનપ્પના;
પઞ્ચપઞ્ઞાસકે પીતિ, એકપઞ્ઞાસકે સિયા.

૨૯૫વિરતી છક્કે વીસે, કરુણામુદિતાથ વા;
અટ્ઠસોપેક્ખચિત્તેન, અટ્ઠવીસતિયા સિયું.

૨૯૬અહીરિકમનોત્તપ્પમોહુદ્ધચ્ચા દ્વાદસેવ;
લોભો અટ્ઠસુ ચિત્તેસુ, થિનમિદ્ધં તુ પઞ્ચસુ.

૨૯૭માનો ચતૂસુ દિટ્ઠિ ચ, તથા દ્વીસુ મનેસુ હિ;
દોસો ઇસ્સા ચ મચ્છેરં, કુક્કુચ્ચઞ્ચ ભવન્તિમે.

૨૯૮એકસ્મિં વિમતી હોતિ, એવં વુત્તાનુસારતો;
અપ્પવત્તિનયો ચાપિ, સક્કા ञातुं વિજાનતા.

૨૯૯અસ્મિં ખન્ધેવ વિઞ્ઞેય્યો, વેદનાદીસ્વયં નયો;
એકધાદિવિધો યુત્તિ-વસાતેનાવિયોગતો.

૩૦૦ઉપમા ફેણુપિણ્ડો ચ, બુબ્બુળો મિગતણ્હિકા;
કદલી માયા વિઞ્ઞેય્યા, ખન્ધાનં તુ યથાક્કમં.

૩૦૧તેસં વિમદ્દાસહનખણસોભપ્પલોભન-
નિસારવઞ્ચકત્તેહિ, સમાનત્તં સમાહટં.

૩૦૨તે સાસવા ઉપાદાનક્ખન્ધા ખન્ધાવનાસવા;
તત્થાદી દુક્ખવત્થુત્તા, દુક્ખા ભારા ચ ખાદકા.

૩૦૩ખન્ધાનિચ્ચાદિધમ્મા તે, વધકા સભયા ઇતી;
અસુખદ્ધમ્મતો ચિક્ખા, ઉક્ખિત્તાસિકરી યથા.

ઇતિ સચ્ચસઙ્ખેપે વિઞ્ઞાણક્ખન્ધપકિણ્ણકનયસઙ્ખેપો નામ

ચતુત્થો પરિચ્છેદો.

૫. પઞ્ચમો પરિચ્છેદો

નિબ્બાનપઞ્ઞત્તિપરિદીપનો

૩૦૪.રાગાદીનં ખયં વુત્તં, નિબ્બાનં સન્તિલક્ખણં;
સંસારદુક્ખસન્તાપતત્તસ્સાલં સમેતવે.

૩૦૫.ખયમત્તં ન નિબ્બાનં, સગમ્ભીરાદિવાચતો;
અભાવસ્સ હિ કુમ્માનં, લોમસ્સેવ ન વાચતા.

૩૦૬.ખયોતિ વુચ્ચતે મગ્ગો, તપ્પાપત્તા ઇદં ખયં;
અરહત્તં વિયુપ્પાદ-વયાભાવા ધુવઞ્ચ તં.

૩૦૭.સઙ્ખતં સમ્મુતિઞ્ચાપિ, ઞાણમાલમ્બ નેવ હિ;
છિન્દે મલે તતો વત્થુ, ઇચ્છિતબ્બમસઙ્ખતં.

૩૦૮.પત્તુકામેન તં સન્તિં, છબ્બિસુદ્ધિં સમાદિય;
ઞાણદસ્સનસુદ્ધી તુ, સાધેતબ્બા હિતત્થિના.

૩૦૯.ચેતનાદિવિધા **સીલ-સુદ્ધિ** તત્થ ચતુબ્બિધા;
સોપચારસમાધી તુ, **ચિત્તસુદ્ધી**તિ વુચ્ચતે.

૩૧૦.સમ્પાદેત્વાદિદ્વેસુદ્ધિં, નમના નામં તુ રુપ્પ-
તો રૂપં નત્થિ અત્તાદિવત્થૂતિ ચ વવત્થપે.

૩૧૧.મણિન્ધનાતપે અગ્ગિ, અસન્તોપિ સમાગમે;
યથા હોતિ તથા ચિત્તં, વત્થાલમ્બાદિસઙ્ગમે.

૩૧૨.પઙ્ગુલન્ધા યથા ગન્તું, પચ્ચેકમસમત્થકા;
યન્તિ યુત્તા યથા એવં, નામરૂપવ્હયા ક્રિયા.

૩૧૩.ન નામરૂપતો અઞ્ઞો, અત્તાદિ ઇતિ દસ્સનં;
સોધનત્તા હિ દુદ્દિટ્ઠિં, **દિટ્ઠિસુદ્ધી**તિ વુચ્ચતિ.

૩૧૪.અવિજ્જાતણ્હુપાદાન-કમ્મેનાદિમ્હિ તં દ્વયં;
રૂપં કમ્માદિતો નામં, વત્થાદીહિ પવત્તિયં.

૩૧૫.સદા સબ્બત્થ સબ્બેસં, સદિસં ન યતો તતો;
નાહેતુનાઞ્ઞો અત્તાદિનિચ્ચહેતૂતિ પસ્સતિ.

૩૧૬.એવં તીરયતે કલ્લા, યાય પઞ્ઞાય પચ્ચયે;
દિટ્ઠત્તા સુદ્ધિ સા **કઙ્ખાતરણં** ઇતિ વુચ્ચતિ.

૩૧૭.પત્તઞ્ઞાતપરિઞ્ઞો સો, અત્રટ્ઠો યતતેયતિ;
તીરણવ્હપરિઞ્ઞાય, વિસુદ્ધત્થં સદાદરો.

૩૧૮.તિકાલાદિવસા ખન્ધે, સમાસેત્વા કલાપતો;
અનિચ્ચા દુક્ખાનત્તાતિ, આદો એવં વિપસ્સતિ.

૩૧૯.ખન્ધાનિચ્ચા ખયટ્ઠેન, ભયટ્ઠેન દુખાવ તે;
અનત્તાસારકટ્ઠેન, ઇતિ પસ્સે પુનપ્પુનં.

૩૨૦.આકારેહિ અનિચ્ચાદિચત્તાલીસેહિ સમ્મસે;
લક્ખણાનં વિભૂતત્થં, ખન્ધાનં પન સબ્બસો.

૩૨૧.એવઞ્ચાપિ અસિજ્ઝન્તે, નવધા નિસિતિન્દ્રિયો;
સત્તકદ્વયતો સમ્મા, રૂપારૂપે વિપસ્સયે.

૩૨૨.રૂપમાદાનનિક્ખેપા, વયોવુદ્ધત્તગામિતો;
સમ્મસેવન્નજાદીહિ, ધમ્મતારૂપતોપિ ચ.

૩૨૩.નામં કલાપયમતો, ખણતો કમતોપિ ચ;
દિટ્ઠિમાનનિકન્તીનં, પસ્સે ઉગ્ઘાટનાદિતો.

૩૨૪.અવિજ્જાતણ્હાકમ્મન્ન-હેતુતો રૂપં ઉબ્ભવે;
વિનાહારં સફસ્સેહિ, વેદનાદિત્તયં ભવે.

૩૨૫.તેહિયેવ વિના ફસ્સં,
નામરૂપાધિકેહિ તુ;
ચિત્તં હેતુક્ખયા સો સો,
વેતિ વે તસ્સ તસ્સ તુ.

૩૨૬.હેતુતોદયનાસેવં, ખણોદયવયેનપિ;
ઇતિ પઞ્ઞાસાકારેહિ, પસ્સે પુનૂદયબ્બયં.

૩૨૭.યોગિસ્સેવં સમારદ્ધઉદયબ્બયદસ્સિનો;
પાતુભોન્તિ ઉપક્લેસા, સભાવા હેતુતોપિ ચ.

૩૨૮.તે ઓભાસમતુસ્સાહપસ્સદ્ધિસુખુપેક્ખના;

સતિ પીતાધિમોક્ખો ચ, નિકન્તિ ચ દસીરિતા.

૩૨૯.તણ્હાદિદ્ધિમાનતિગ્ગાહવત્થુતો તિંસધા તે ચ;
તદુપ્પન્ને ચલે બાલો, અમગ્ગે મગ્ગદસ્સકો.

૩૩૦.વિપસ્સના પથોક્કન્તા, તદાસિ મતિમાધુના;
ન મગ્ગો ગાહવત્થુત્તા, તેસં ઇતિ વિપસ્સતિ.

૩૩૧.ઉપક્લેસે અનિચ્ચાદિ-વસગે સોદયબ્બયે;
પસ્સતો વીથિનોક્કન્તદસ્સનં વુચ્ચતે પથો.

૩૩૨.મગ્ગામગ્ગે વવત્થેત્વા, યા પઞ્ઞા એવમુટ્ઠિતા;
મગ્ગામગ્ગિક્ખસઞ્ઞાતા, સુદ્ધિ સા પઞ્ચમી ભવે.

૩૩૩.પહાનવ્હપરિઞ્ઞાય, આદિતો સુદ્ધિસિદ્ધિયા;
તીરણવ્હપરિઞ્ઞાય, અન્તગો યતતેધુના.

૩૩૪.જાયતે નવઞાણી સા, વિસુદ્ધિ કમતોદય-
બ્બયાદી ઘટમાનસ્સ, નવ હોન્તિ પનેત્થ હિ.

૩૩૫.સન્તતીરિયતો ચેવ, ઘનેનાપિ ચ છન્નતો;
લક્ખણાનિ ન ખાયન્તે, સંકિલિટ્ઠા વિપસ્સના.

૩૩૬.તતોત્ર **સમ્મસે** ભિય્યો, પુનદેવુ**દયબ્બયં**;
તેનાનિચ્ચાદિસમ્પસ્સં, પટુતં પરમં વજે.

૩૩૭.આવટ્ટેત્વા યદુપ્પાદટ્ઠિતિઆદીહિ પસ્સતો;
ભઙ્ગેવ તિટ્ઠતે ઞાણં, તદા **ભઙ્ગમતી** સિયા.

૩૩૮.એવં પસ્સયતો ભઙ્ગં, તિભવો ખાયતે યદા;
સીહાદિવ ભયં હુત્વા, સિયા લદ્ધા **ભયિક્ખણા**.

૩૩૯.સાદીનવા પતિટ્ઠન્તે, ખન્ધાદિત્તઘરં વિય;
યદા તદા સિયા લદ્ધા, **આદીનવા**નુપસ્સના.

૩૪૦.સઙ્ખારાદીનવં દિસ્વા, રમતે ન ભવાદિસુ;
મતિ યદા તદા લદ્ધા, સિયા **નિબ્બિદ**પસ્સના.

૩૪૧.ઞાણં મુઞ્ચિતુકામં તે, સબ્બભૂસઙ્ખતે યદા;
જાલાદીહિ ચ મચ્છાદી, તદા લદ્ધા **ચજ્જમતિ**.

૩૪૨.સઙ્ખારે અસુભાનિચ્ચદુક્ખતોનત્તતો મતિ;
પસ્સન્તી ચત્તુમુસ્સુક્કા, **પટિસઙ્ખા**નુપસ્સના.

૩૪૩.વુત્તાત્ર પટુભાવાય, સબ્બઞાણપવત્તિયા;
મીનસઞ્ઞાય સપ્પસ્સ, ગાહલુદ્દસમોપમા.

૩૪૪.અત્તત્તનિયતો સુઞ્ઞં, દ્વિધા "નાહં ક્વચા"દિના;
ચતુધા છબ્બિધા ચાપિ, બહુધા પસ્સતો ભુસં.

૩૪૫.આવટ્ટતિઞ્ઞિમાસજ્જ,
ન્હારુવ મતિ સઙ્ખતં;
ચત્તભરિયો યથા દોસે,
તથા તં સમુપેક્ખતે.

૩૪૬.તાવ સાદીનવાનમ્પિ, લક્ખણે તિટ્ઠતે મતિ;
ન પસ્સે યાવ સા તીરં, સામુદ્દસકુણી યથા.

૩૪૭.**સઙ્ખારુપેક્ખાઞાણા**યં, સિખાપત્તા વિપસ્સના;
વુટ્ઠાનગામિનીતિ ચ, **સાનુલોમા**તિ વુચ્ચતિ.

૩૪૮.પત્વા મોક્ખમુખં સત્ત, સાધેતિરિયપુગ્ગલે;
ઝાનઙ્ગાદિપ્પભેદે ચ, પાદકાદિવસેન સા.

૩૪૯.અનિચ્ચતો હિ વુટ્ઠાનં, યદિ યસ્સાસિ યોગિનો;
સોધિમોક્ખસ્સ બાહુલ્લા, તિક્ખસદ્ધિન્દ્રિયો ભવે.

૩૫૦.દુક્ખતોનત્તતો તઞ્ચે, સિયા હોન્તિ કમેન તે;
પસ્સદ્ધિવેદબાહુલ્લા, તિક્ખેકગ્ગમતિન્દ્રિયા.

૩૫૧.પઞ્ઞાધુરત્તમુદ્દિટ્ઠં, વુટ્ઠાનં યદિનત્તતો;
સદ્ધાધુરત્તં સેસેહિ, તં વિયાભિનિવેસતો.

૩૫૨.દ્વે તિક્ખસદ્ધસમથા, સિયું સદ્ધાનુસારિનો;
આદો મજ્ઝેસુ ઠાનેસુ, છસુ સદ્ધાવિમુત્તકા.

૩૫૩.ઇતરો ધમ્માનુસારીદો, દિટ્ઠિપ્પત્તો અનન્તકે;
પઞ્ઞામુત્તોભયત્થન્તે, અઝાનિઝાનિકા ચ તે.

૩૫૪.તિક્ખસદ્ધસ્સ ચન્તેપિ, સદ્ધામુત્તત્તમીરિતં;

વિસુદ્ધિમગ્ગે મજ્ઝસ્સ, કાયસક્ખિત્તમટ્ઠસુ.

૩૫૫વુત્તં મોક્ખકથાયં યં, તિક્ખપઞ્ઞારહસ્સ તુ;
દિટ્ઠિપત્તત્તં હેતઞ્ચ, તઞ્ચ નત્થાભિધમ્મિકે.

૩૫૬તે સબ્બે અટ્ઠમોક્ખાનં, લાભી ચે છસુ મજ્ઝસુ;
કાયસક્ખી સિયું અન્તે, ઉભતોભાગમુત્તકા.

૩૫૭અનુલોમાનિ ચત્તારિ, તીણિ દ્વે વા ભવન્તિ હિ;
મગ્ગસ્સ વીથિયં મન્દમજ્ઝતિક્ખમતિબ્બસા.

૩૫૮**વિસુદ્ધિમગ્ગે** ચત્તારિ, પટિસિદ્ધાનિ સબ્બથા;
એવ**મટ્ઠસાલિનિયા**, વુત્તત્તા એવમીરિતં.

૩૫૯ભવઙ્ગાસન્નદોસોપિ, નપ્પનાય થિરત્તતો;
સુદ્ધિં **પટિપદાઞાણદસ્સને**વં લભે યતિ.

૩૬૦આવજ્જં વિય મગ્ગસ્સ, છટ્ઠસત્તમસુદ્ધિનં;
અન્તરા સન્તિમારબ્ભ, તેહિ ગોત્રભુ જાયતે.

૩૬૧સંયોજનત્તયચ્છેદી, **મગ્ગો** ઉપ્પજ્જતે તતો;
ફલાનિ એકં દ્વે તીણિ, તતો વુત્તમતિક્કમા.

૩૬૨તથા ભાવયતો હોતિ, રાગદોસતનૂકરં;
દુતિયો તપ્ફલં તમ્હા, **સકદાગામિ** તપ્ફલી.

૩૬૩એવં ભાવયતો રાગદોસનાસકરુબ્ભવે;
તતિયો તપ્ફલં તમ્હા, તપ્ફલટ્ઠો**નાગામિકો**.

૩૬૪એવં ભાવયતો સેસદોસનાસકરુબ્ભવે;
ચતુત્થો તપ્ફલં તમ્હા, **અરહા** તપ્ફલટ્ઠકો.

૩૬૫કતકિચ્ચો ભવચ્છેદો, દક્ખિણેય્યોપધિક્ખયા;
નિબ્બુતિં યાતિ દીપોવ, સબ્બદુક્ખન્તસઞ્ઞિતં.

૩૬૬એવં સિદ્ધા સિયા **સુદ્ધિ, ઞાણદસ્સન**સઞ્ઞિતા;
વુત્તં એત્તાવતા સચ્ચં, પરમત્થં સમાસતો.

૩૬૭સચ્ચં સમ્મુતિ સત્તાદિઅવત્થુ વુચ્ચતે યતો;
ન લબ્ભાલાતચક્કંવ, તં હિ રૂપાદયો વિના.

૩૬૮.તેન તેન પકારેન, રૂપાદિં ન વિહાય તુ;
તથા તથાભિધાનઞ્ચ, ગાહઞ્ચ વત્તતે તતો.

૩૬૯.લબ્ભતે પરિકપ્પેન, યતો તં ન મુસા તતો;
અવુત્તાલમ્બમિચ્ચાહુ, પરિત્તાદીસ્વવાચતો.

૩૭૦.પાપકલ્યાણમિત્તોયં, સત્તોતિ ખન્ધસન્તતિ;
એકત્તેન ગહેત્વાન, વોહરન્તીધ પણ્ડિતા.

૩૭૧.પથવાદિ વિયેકોપિ, પુગ્ગલો ન યતો તતો;
કુદિટ્ઠિવત્થુભાવેન, પુગ્ગલગ્ગહણં ભવે.

૩૭૨.એતં વિસયતો કત્વા, સઙ્ખાદીહિ પદેહિ તુ;
અવિજ્જમાનપઞ્ઞત્તિ, ઇતિ તઞ્ઞૂહિ ભાસિતા.

૩૭૩.પઞ્ઞત્તિ વિજ્જમાનસ્સ, રૂપાદિવિસયત્તતો;
કાયં પઞ્ઞત્તિ ચે સુટ્ઠુ, વદતો સુણ સચ્ચતો.

૩૭૪.સવિઞ્ઞત્તિવિકારો હિ, સદ્દો સચ્ચદ્વયસ્સ તુ;
પઞ્ઞાપનત્તા પઞ્ઞત્તિ, ઇતિ તઞ્ઞૂહિ ભાસિતા.

૩૭૫.પચ્ચુપ્પન્નાદિઆલમ્બં, નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા-
ઞાણસ્સાતિ ઇદઞ્ચેવં, સતિ યુજ્જતિ નાઞ્ઞથા.

૩૭૬.સદ્દાભિધેય્યસઙ્ખાદિ, ઇતિ ચે સબ્બવત્થુનં;
પઞ્ઞાપેતબ્બતો હોતિ, **પઞ્ઞત્તિ**પદસઙ્ગહો.

૩૭૭.‘‘સબ્બે પઞ્ઞત્તિધમ્મા’’તિ, દેસેતબ્બં તથા સતિ;
અથ પઞ્ઞાપનસ્સાપિ, પઞ્ઞાપેતબ્બવત્થુનં.

૩૭૮.વિભાગં ઞાપનત્થં હિ, તથુદ્દેસો કતોતિ ચે;
ન કત્તબ્બં વિસું તેન, પઞ્ઞત્તિપથસઙ્ગહં.

૩૭૯.પઞ્ઞાપિયત્તા ચતૂહિ, પઞ્ઞત્તાદિપદેહિ સા;
પરેહિ પઞ્ઞાપનત્તા, ઇતિ આચરિયાબ્રવું.

૩૮૦.રૂપાદયો ઉપાદાય, પઞ્ઞાપેતબ્બતો કિર;
અવિજ્જમાનોપાદાયપઞ્ઞત્તિ પઠમા તતો.

૩૮૧.સોતવિઞ્ઞાણસન્તાનાનન્તરં પત્તજાતિના;

ગહિતપુબ્બસઙ્કેતમનોદ્વારિકચેતસા.

૩૮૨.પઞ્ઞાપેન્તિ ગહિતાય, યાય સત્તરથાદયો;
ઇતિ સા નામપઞ્ઞત્તિ, દુતિયાતિ ચ કિત્તિતા.

૩૮૩.સદ્દતો અઞ્ઞનામાવબોધેનત્થાવબોધનં;
કિચ્છસાધનતો પુબ્બનયો એવ પસંસિયો.

૩૮૪.સા વિજ્જમાનપઞ્ઞત્તિ, તથા અવિજ્જમાનતા;
વિજ્જમાનેન ચાવિજ્જમાના તબ્બિપરીતકા.

૩૮૫.અવિજ્જમાનેન વિજ્જમાનતબ્બિપરીતકા;
ઇચ્ચેતા છબ્બિધા તાસુ, પઠમા મતિઆદિકા.

૩૮૬.સત્તો સદ્ધો નરુસ્સાહો,
સેનિયો મનચેતના;
ઇચ્ચેવમેતા વિઞ્ઞેય્યા,
કમતો દુતિયાદિકા.

૩૮૭.એવં લક્ખણતો ઞત્વા,
સચ્ચદ્વયમસઙ્કરં;
કાતબ્બો પન વોહારો,
વિઞ્ઞૂહિ ન યથા તથાતિ.

ઇતિ સચ્ચસઙ્ખેપે નિબ્બાનપઞ્ઞત્તિપરિદીપનો નામ

પઞ્ચમો પરિચ્છેદો.

સચ્ચસઙ્ખેપો નિટ્ઠિતો.